

ADVERTIMENT. L'accés als continguts d'aquesta tesi queda condicionat a l'acceptació de les condicions d'ús establertes per la següent llicència Creative Commons: <https://creativecommons.org/licenses/?lang=ca>

ADVERTENCIA. El acceso a los contenidos de esta tesis queda condicionado a la aceptación de las condiciones de uso establecidas por la siguiente licencia Creative Commons: <https://creativecommons.org/licenses/?lang=es>

WARNING. The access to the contents of this doctoral thesis it is limited to the acceptance of the use conditions set by the following Creative Commons license: <https://creativecommons.org/licenses/?lang=en>

Facultat de Filosofia i Lletres

Departament d'Història Moderna i Contemporània

Tesi Doctoral

**La Comissió de Responsabilitats de la Generalitat de
Catalunya en els anys de la Guerra Civil (1936-1939)**

Presentada per Isidre Virgili i Pons

Dirigida pel Professor Jordi Figuerola i Garreta

INDEX

Introducció.....	6
1ª PART: ELS ENCAUSATS DECLARATS FACCIOSOS	
1- La Catalunya revolucionaria del juliol del 1936	15
1.1-El Comitè d’Apropiacions.....	16
1.2-La política social de la Generalitat	22
1.3-Accions polítiques del Govern de Catalunya	23
1.4-La Comissió de Responsabilitats	32
1.5-Altres objectius dels Decrets d’Apropiacions i Responsabilitats.....	37
1.6-Els membres de la Comissió Responsabilitats	38
1.7-Els marc legal de la repressió en la rereguarda republicana	44
1.8-El judici de la Comissió sobre els Tribunals Populars	49
1.9-Comdemnes i absolucions de responsabilitats polítiques	50
1.10-Els ciutadans declarats facciosos.....	55
1.11-L’Església de perseguida a facciosa	57
1.11.1-Ordres i Congregacions	61
1.11.2-Organitzacions Catòliques.....	72
1.11.3-Religiosos sancionats	78
1.12-Els homes declarats facciosos	85
1.12.1-Els dretans de la CEDA.....	86
1.12.2-Els activistes d’Acció Ciutadana.....	98
1.12.3-Els catalans de Falange Española.....	104
1.12.4-Els tradicionalistes de Catalunya	109

1.12.5-Els partidaris de la Lliga.....	114
1.12.6-Els monàrquics conspiradors.....	119
1.12.7-Els desafectes a la República	129
1.13-Les dones declarades faccioses	143
1.14-Les entitats faccioses	150
1-15-Una Caixa de Reparacions relativament migrada.....	151
1.16-Corol·lari amb quadres gràfics	154

2ª PART: ELS ENCAUSATS EXEMPTS DE RESPONSABILITATS

2.0-Els encausats declarats no facciosos	158
2.1-Els homes declarats no facciosos	160
2.1.1-Els no desafectes a la República	161
2.1.1. a)-No desafectes a la República sense informes.....	161
2.1.1. b)-No desafectes a la República amb informes	178
2.1.2.-Els afectes a la República.....	192
2.1.2. a)-Afectes a la República sense informes.....	192
2.1.2. b)-Afectes a la República amb informes	216
2.2. Dones no faccioses	241
2.2.1 Les no desafectes a la República	241
2.2.1.a) No desafectes a la República sense informes	241
2.2.1.b) No desafectes a la República amb informes	255
2.2.2 -Les afectes a la República	257
2.2.2. a)Afectes a la República sense informes	257
2.2.2. b) Afectes a la República amb informes	261
2.2.3. Dones empoderades.....	266
2.3- La gent de la Lliga.....	271

2.3.1 a)-No desafectes a la República sense informes.....	271
2.3.1. b)-No desafectes a la República amb informes	274
2.3.2. a)- Afectes a la República sense informes	279
2.3.2. b)-Afectes a la República amb informes	272
2.4-Sacerdots amb la República	284
2.4.1.-No desafectes a la República sense informes.....	284
2.4.2. a)-Afectes a la República sense informes.....	289
2.4.2. b)-Afectes a la República amb informes	291
2.5- Encausats amb vincles catòlics	293
2.5.1.-No desafectes a la República sense informes.....	293
2.5.2. a)-Afectes a la República sense informes.....	297
2.5.2. b)-Afectes a la República amb informes	301
2.6 -Els nobles judicats.....	301
2.7 -Els estrangers davant la Comissió.....	304
2.8-Expedientats amb vincles familiars.....	305
2.9 -Personalitats rellevants en la política i les arts.....	310
2.10 -Processats per errors i confusions	313
2.11-Les entitats encausades no faccioses	325
2.11.1-Empreses industrials.....	325
2.11.2-Empreses comercials	332
2.11.3-Concessionarires de serveis d'aigües	335
2.11.4-Entitats populars recreatives i culturals.....	337
2.12-Corol·lari amb quadres gràfics	341
3ª PART: ELS ANGLES MORTS DE LES DECISIONS DE LA COMISSIÓ	
3.0-Els angles morts de les decisions de la Comissió	345

3.1-Els drets laborals dels obrers	349
3.2-Les reclamacions de terceres persones.....	374
3.3-Contribucions de guerra	384
3.4-Coaccions a la rereguarda	395
3.5-Denuncies i venjances	409
3.6-Els assassinats de la rereguarda.....	420
3.7-Les col·lectivitzacions agràries	423
3.8-Les col·lectivitzacions industrials i comercials.....	450
3.9-Municipalitzacions	472
3.10-Cercant proves per l'absolució	463
3.11-Els fets del 6 d'octubre del 1934	478
3.12-Els rèdits de les donacions	481
3.13-Els fills i nets van al front.....	485
3.14-Els servidors públics passen comptes	487
3.15-Familiars que comprometen	498
3.16-Entre dos o més pobles.....	508
3.17-Els comitès fan i els ajuntaments desfan	511
3.18-Els grans patrimonis	516
3.19-Una mirada de gènere.....	518
3.20-Coro·lari	530
CONCLUSIONS.....	533
ANNEXES	
1-Llistat d'encausats	556
2- Llistat d'encausats declarats facciosos	622
3- Llistat d'encausats declarats no facciosos	624

4-Compilació normativa sobre Apropiacions i Responsabilitats.....	647
5-Sigles utilitzades.....	651
6- Equivalència actual dels noms dels municipis modificats per la Generalitat ..	653
7- Bibliografia citada i diaris i arxius consultats	660

INTRODUCCIÓ

La investigació sobre les actuacions del Govern de la Generalitat, durant els anys de la Guerra Civil, és un camp de recerca que resta encara incomplet pel que fa a la seva exploració en els aspectes de la repressió econòmica contra aquells que participaren en el cop militar o bé foren desafectes a la causa republicana. Les penalitzacions econòmiques, consistents en la pèrdua del patrimoni, una sanció que es va imposar als contraris al règim de la II República en el territori de Catalunya, als considerats facciosos, es tot un capítol de la història recent per a recuperar dels nostres arxius.

Hem d'esbrinar els diversos trets de l'esmentada repressió, sigui la seva ordenació legal, els organismes dedicats a la comesa de penalitzar als desafectes així com, el més important, el resultat de l'aplicació dels procediments sancionadors realitzats vers els encausats. I, de retruc, com es van regular les incautacions, ocupacions, requises i confiscacions dels béns dels particulars i empreses, així com les del patrimoni de culte i béns civils de l'església catòlica, ordres i congregacions, organitzacions catòliques i religiosos/es, realitzades durant els primers mesos de la Guerra Civil a Catalunya. És a dir, les accions confiscadores dels comitès locals de milícies antifeixistes, sindicats, partits polítics i col·lectius de treballadors i camperols.

Les actuacions dels òrgans administratius encarregats de fer front a la desafecció al règim republicà, dins el marc normatiu aprovat pel Govern de la Generalitat, es van implementar en una doble direcció, per si mateixa enrevessada. Per una part, la resolució de la problemàtica derivada d'una situació de fet de caràcter excepcional, la repressió de la subversió facciosa contra la legalitat republicana, que es va sancionar, com ja hem dit, amb la pèrdua del patrimoni dels que varen recolzar el cop militar o bé van tenir conductes i activitats contràries al règim republicà. I per altra part, no menys rellevant, com amb les mateixes normes repressores és van posar límits a les actuacions revolucionàries d'apropiació dels béns, quan aquestes accions varen anar més enllà de les ocupacions dels que varen col·laborar amb els sediciosos i, sense atendre a cap altra consideració, van arrambar al seu favor, sense més objectiu que el d'ocupar les propietats dels particulars, empreses, comerços, Església catòlica, religiosos o fidels practicants, o entitats privades, haguessin tingut o no participació en el cop militar.

En aquest sentit, la resposta del Govern de la Generalitat, per a resoldre l'adequació a la legalitat o no d'aquestes apropiacions, va ser la de crear *ad hoc* organismes dependents

del mateix Govern. Primer, el Comitè d'Apropiacions, aprovat per Decret de 5 d'agost del 1936, i adscrit a la Conselleria de Justícia i Dret; i cinc mesos més tard, la Comissió de Responsabilitats, sorgida dels Decrets 10 i 11 de 9 de gener de 1937, dependent de la Conselleria de Finances. Aquestes dos darrers van ser promulgats dins les cinquanta-vuit normes conegudes com els *Decrets de s'Agaró* o *Pla Tarradellas*. Era aquest un paquet de mesures de política econòmica, confeigits pel conseller primer Josep Tarradellas. Un bloc normatiu fonamental, a parer de Josep Maria Bricall, per a conèixer l'abast de la política econòmica de la Generalitat en els anys de la Guerra Civil.¹

Tant en el cas del Decret d'Apropiacions, com en el de la Comissió de Responsabilitats, es tractava de concretar, en el marc del dret republicà, les sancions per les responsabilitats polítiques dels considerats facciosos i, en segon terme, de manera implícita, conèixer i delimitar les actuacions revolucionàries dels primers dies de la Guerra Civil, pel que fa a les ocupacions, com ja hem dit, dels béns de particulars, empreses, entitats i Església Catòlica, dins d'un marc normatiu de respecte als drets de la propietat i llibertat de creences establerts per la Constitució republicana.²

Així, en les actuacions del Govern de Catalunya, davant la primera onada revolucionària, ens trobem en el conflicte de l'anomenada dualitat de poders o bé, potser millor, de l'esmicolament del poder en els nombrosos comitès constituïts arran del cop militar. Per una part, el poder institucional de la legalitat del Govern, i per l'altra, el real de les organitzacions sorgides en els primers moments de la guerra, el Comitè Central de Milícies Antifeixistes, a nivell de Catalunya, i en l'àmbit municipal, els diversos comitès locals de milícies, sense contrapunts de poder davant l'ensorrament de la pràctica totalitat dels governs municipals.

Aquest període, l'anomenat Ordre Revolucionari, que va des de juliol 1936 fins al maig del 1937, data de la culminació de l'establiment del Front Antifeixista, ha sigut estudiat

¹ BRICALL Josep Maria. *Aproximación a los Decretos de s'Agaró*. *Revista Studia Histórica Contemporánea*. Volum 3, núm. 4. 1985, pàgines 111 a 118.

² L'article 44 de la Constitució Republicana, aprovada per les Corts Constituents el 9 de desembre del 1931 i publicada en el número 344 de la Gaceta de Madrid del 10 de desembre del 1931, reconeixia el dret a la propietat si bé establia un seguit de limitacions, la subordinació de la riquesa als interessos de l'economia nacional, la possibilitat d'expropiació per motius d'utilitat social i la seva socialització, però en ambdós supòsits amb la corresponent indemnització així com la seva nacionalització, però en cap cas es podia imposar la pena de confiscació dels bens. Tanmateix, en l'article 27 es reconeixia la llibertat de consciència i el dret de professar i practicar lliurement qualsevol religió.

sobradament, entre d'altres, pels diversos treballs sobre els mesos posteriors al cop per en Josep Antoni Pozo González ³ i més recentment per en José Luis Martín Ramos ⁴. En aquests treballs hi trobem l'anàlisi cronològica de les diverses accions de les forces revolucionàries, en els primers mesos de la contesa, i de com, paulatinament, les disjuntives entre institucions republicanes i comitès varen ser reduïdes al ser transmutats els aparells i organismes dels poders revolucionaris dins del Govern de la Generalitat, constituït el 27 de setembre del 1936. Un govern amb tres consellers d'ERC, tres de la CNT, dos del PSUC, un de la Unió de Rabassaires, un del POUM i un d'ACR. I pel que fa a les corporacions municipals, aquestes es van confegir, a partir de l'octubre del mateix 1936, en substitució dels comitès locals, amb uns nous governs en una correlació de forces, també entre partits i sindicats, en termes semblants al del Govern de la Generalitat.

La recomposició definitiva del poder republicà acabà arran dels Fets de Maig, quan ja neutralitzats tots els poders revolucionaris, el mes de març havien quedat ja dissoltes les Patrulles de Control, amb la incorporació dels seus membres en l'organització policial anomenada Seguretat Interior. Aleshores és quan la Comissió de Responsabilitats, cinc mesos després de la seva creació legal, pren volada i comença a tramitar els primers expedients sancionadors.

Així es publiquen, final del mes de maig del 1937, els primers edictes al *Diari Oficial de la Generalitat* (DOGC) en que s'acorden les primeres obertures dels expedients als encausats. Es tracta de determinar quins són els ciutadans o entitats considerats facciosos i, en conseqüència, discernir quins béns han de ser ocupats definitivament i quins altres han de ser retornats en funció de la qualificació o no de feixista als seus propietaris. Tot d'acord segons el que es resolgués per l'esmentada Comissió en les seves decisions declaratòries o no de responsabilitats polítiques.

³ POZO GONZÁLEZ, Josep Antoni. *Poder legal i poder real en la Catalunya revolucionària de 1936*, Ediciones Espuela de Plata. Sevilla 2012 i *Catalunya antifeixista. El Govern Tarradellas enfront de la crisi política i el conflicte social*. Edicions Dau, Barcelona, 2012.

⁴ MARTÍN RAMOS, Jose Luis. *Guerra y Revolución en Cataluña (1936-1939)*. Editorial Planeta, Barcelona 2018.

Així, aquesta investigació, es sustenta en la compilació dels prop de quasi cinc mil expedients incoats, segons els edictes publicats per la Comissió de Responsabilitats en el *DOGC*. Procediments sancionadors mitjançant els quals es varen iniciar els corresponents expedients, i en els que en van recaure decisió en un total de cinc-cents noranta-quatre, amb un total de sis-cents vint-i-sis ciutadans i entitats afectades, ja que en alguns casos en un mateix expedient va estar jutjada més d'una persona,

Un total de cinc-cents disset procediments personals es varen resoldre favorablement als encausats i, en els restants cent-nou, els expedientats varen ser declarats facciosos. Resolucions que es varen formalitzar en els pertinents acords de la Comissió, publicats en el *DOGC*, on hi consten els corresponents fets i l'argumentari legal que fonamentava les decisions adoptades.

El treball és també una part del mirall trencat que reflecteix els esdeveniments en la rereguarda i ens aclareix de com un instrument del "sottogoverno", depenent plenament d'una Conselleria d'ERC, la de Finances, encapçalada per una personalitat tan rellevant com el que aleshores fou Conseller Primer Josep Tarradellas. Una actuació, entesa dins del mosaic de les actuacions dels governs del President Companys en temps de guerra, que tenia entre altres finalitats endegar polítiques econòmiques i socials que es demanaven al carrer per les forces obreres que havien estat decisives en l'esclafament de la rebel·lió militar.

Hem de dir que la Comissió, amb seu a la mateixa ciutat de Barcelona, actuava com ja hem dit dins els engranatges del poder institucional de Catalunya, el Govern de la Generalitat, amb la direcció de dos homes d'Esquerra Republicana. La presidència de l'organisme sancionador, la Comissió de Responsabilitats, la va ostentar en Martí Barrera i Maresma, conseller de Treball en el Govern de la Generalitat, des de octubre del 1933 a maig del 1936, acompanyat en la secretaria per un home també del partit republicà, Gaieta Rahola i Escofet. I en les vocalies, en representació de les conselleries dels governs de Lluís Companys, membres del mateix partit republicà o bé d'altres partits d'un republicanisme moderat com Acció Catalana Republicana i Unió Democràtica de Catalunya.

Cal analitzar les actuacions de la Comissió des de més d'una perspectiva. Una primera, saber contra qui és va exercir la repressió política, es a dir, a qui es van imposar les sancions patrimonials, sigui per haver participar directament o coadjuvat en

l'aixecament militar o bé per ser desafectes a la II República. Recordem als primers ciutadans que van estar en el punt de mira, els membres de les forces polítiques que, en les eleccions de febrer del 1936, conformaren les coalicions de dretes, el Front Contrarevolucionari. A Catalunya, sota la denominació de Front Català d'Ordre, eren les forces que s'oposaven als canvis i reformes socials que es determinaven en la Constitució republicana de l'any 1931. Així, aquest va ser un factor per a qualificar de facciosos als seus integrants, sense que fos l'únic criteri a tenir en compte, com analitzarem més endavant.⁵

I una segona, en la que també hem de considerar la Comissió com un instrument més dels utilitzats pel Govern de la Generalitat per a superar la dicotomia dels dos poders, que es dona en la rereguarda catalana durant els primers mesos del conflicte. Saber fins a quin punt va ser un instrument de l'ideari republicà, en tant que les seves decisions, com ja hem dit anteriorment, van respectar els drets establerts en la Constitució republicana sobre propietat i creences religioses dels ciutadans catalans, valors que l'onada revolucionària de manera violenta havia fet taula rasa en els primers mesos.

En aquest sentit, realitzem aquest estudi per tal de trobar les corresponents respostes als interrogants de la recerca. La primera, quins ciutadans i ciutadanes varen ser encausats? I, substantivament, d'aquests, quins van ser considerats feixistes? I com es van determinar i aplicar els criteris per no ser considerat facciós? Com es van concretar els graus de no culpabilitat i, en tot cas, les línies que van separar uns i altres, facciosos i no facciosos, als efectes que fossin considerats responsables o bé exonerats de culpabilitat als efectes de la imposició de la pèrdua dels seus béns? Quina va ser la peculiaritat en els processos sobre l'Església catòlica, ordres i congregacions i les organitzacions vinculades o bé relacionades i els seus religiosos/es així com els practicants, fidels o seglars? Quin va ser el criteri de la Comissió sobre les dones encausades, d'acord amb els drets atorgats per la II República pel que fa a igualtat de gènere? I com van ser tinguts en consideració els principis de la constitució republicana, pel que fa als principals drets de propietat, valors democràtics i llibertat de creences, dins el marc del

⁵ FONTANA, Josep i VILLARES, Ramon., directores i CASANOVA, Julian *Historia de España, Volum 8, República i Guerra Civil*, Editorial Crítica, Barcelona, 2007. On s'assenyala que les candidatures de dretes van obtindre el febrer del 1936 4.503.505 vots amb un total de 156 escons repartits entre la CEDA, 101, Comunió Tradicionalista, 15, Renovació Espanyola, 13, Lliga Catalana, 12, Partit Agrari, 11, Independents dretans, 10, Conservadors, 2, Monàrquics independents, Partit Nacionalista Espanyol, 1 i Catòlics, 1.

capítol primer, Garanties individuals i polítiques, del títol III dels Drets i deures dels espanyols de la Constitució promulgada el desembre del 1931?

Pretenem, amb la compilació i anàlisi de les decisions de la Comissió de Responsabilitats, saber i entendre tres aspectes. Per una part, el com va actuar el Govern de la Catalunya republicana, més enllà de sancionar un ideari polític, sigui pel que feia a les actuacions en els anys de la II República com també les dels períodes de les dictadures de Primo de Rivera i Berenguer, en la consideració de la desafecció política. En segon terme, de com el judici sobre la conducta social dels encausats, els patrons vers els seus treballadors i empleats o bé els propietaris pel que feia als seus masovers, parcers i arrendataris, ampliava els motius en agreujar l'aplicació de la sancions per la seva participació en el desencadenament del cop militar del 19 de juliol. I tercer, aixecar el vel de si en la política econòmica i de serveis públics, rere la normativa reguladora d'apropriacions i responsabilitats polítiques s'hi amaguen les contradiccions en les respostes a la lluita contra el feixisme, per una part la política favorable a la classe treballadora i en l'altra, la de recuperar l'ordre constitucional mitjançant el funcionament dels poders institucionals i administratius del Govern de la Generalitat, situant les seves accions, tot i les dificultats d'una situació de guerra, en el marc de la legalitat republicana.

Agraïments

Aquesta investigació, amb l'encreuament de tanta informació documental, ha necessitat de tot un seguit d'esforços en la consulta d'arxius i la col·laboració d'altres persones mitjançant les seves aportacions i comentaris diversos. Uns esforços que no haurien estat possibles d'assumir sense la col·laboració i els estímuls rebuts al llarg dels quatre anys i escaig en què s'ha realitzat aquest treball.

Van confiar en aquesta recerca el meu director del TFM d'història contemporània, el doctor Joan Serrallonga i Urquidi, què en tot moment va donar confiança a la meua proposta, un tema inèdit en la bibliografia de la Guerra civil. Amb ell he mantingut diverses xerrades, amb nombroses reflexions i preguntes cercant les respostes que aportessin el coneixement d'una etapa certament complexa en la seva anàlisi.

Tanmateix, el doctor Jordi Figuerola Garreta, coordinador del Màster, qui primer va conèixer els meus neguits sobre la història de la Guerra Civil a Catalunya, i que va acceptar la direcció del treball fent-se ressò de les meves inquietuds. En tot cas, sempre hem considerat que aquest era un treball que calia realitzar amb molta cura i, en aquest sentit, totes les seves orientacions han fet possible disposar d'un rebost de bons consells, receptes en la metodologia de treball i orientacions en la seva presentació i redacció que m'han permès completar els objectius de la recerca. Les seves indicacions i comentaris han estat de gran utilitat, especialment en els moments de trobar la sortida a les innombrables cruïlles que he trobat al llarg d'aquests quatre anys de recerca i tanmateix cal agrair-li, en aquells moments crítics en el terreny personal, on arriba el desànim de les llargues travessies, el no trobar-me sol ja que en tot moment he tingut l'ajuda necessària per arribar a la culminació de la investigació.

Cal fer constar l'agraïment al professorat del Màster d'història contemporània del curs 2019-2020 d'aquesta Universitat, peça fonamental per als meus estudis sobre la història recent. En tots ells, Javier Rodrigo, Carmen Molinero, Manuel Santirso, Joan B. Culla i els ja citats, Jordi Figuerola i Joan Serrallonga. De tots hi vaig aprendre a poder analitzar primer els fets, per després comprendre i explicar la complexitat dels factors socials, econòmics i polítics que intervenen com elements de la nostra història més recent.

A les jornades doctorals i als seus coordinadors, que des de la direcció i secretariat, han impulsat amb molt d'encert en quan als temes i conferencians convidats i uns debats

francs, que han obert perspectives i descobrir nous elements d'entendre la història, en una visió àmplia i diversa, transversal en qüestions socials, de gènere, econòmiques, etc.

Els professors que han estat en les comissions de seguiment, el doctors Joan Serrallonga, Just Casas, Josep Puigsech i Francisco Veiga, què amb el seus comentaris i reflexions van orientar el treball i van aconseguir que tingués les perspectives d'anàlisi i reflexió més àmplies en el contrast de les diverses parts de la investigació.

També en aquest part final a l'amic i company de molts anys en les tasques i treballs en l'Administració de Catalunya, en Lluís Roqué i Figuls. El seu de treball en la revisió formal va anar més lluny de l'etimologia de les paraules, també en l'estil de l'exposició, sinó en el de poder expressar amb més cura el relat de tot els fets, les dades resultants de la recerca i l'anàlisi de les qüestions plantejades.

Altrament, en un alt grau d'eficàcia han col·laborat diverses persones, de les què he gaudit de la seva confiança pels temps dedicats, en part en temps de pandèmia, fet que no han fet fàcils les consultes realitzades, més enllà de la cerca en línia, en especial la col·lecció del Diari Oficial de la Generalitat i els diversos arxius i les corresponents institucions com l'Arxiu Nacional de Catalunya i les fundacions Montserrat Tarradellas i Macià, al monestir de Poblet, i Irla, d'ERC, amb el seu director executiu Josep Vall.

El pas pel Màster ha restat un camí per aprendre de com fer una mirada sobre la història, amb el relat dels seus fets i la pertinent i del tot necessària interpretació. Ara en un dels episodis més importants a casa nostra, la Guerra Civil a Catalunya, que va més enllà del segle XX, tant pel que fa als seus orígens en els enfrontaments civils del XIX, com en les seves conseqüències que ens arriben encara en el debat polític del segle XXI.

Per acabar he d'agrair, com tantes altres coses, que aquest treball no s'hagués pogut realitzar sense la infinita paciència dels que viuen a prop meu el dia a dia, la família, en especial la meva esposa, Maria Àngels, que en tot moment he tingut el seu recolzament mitjançant un suport material i humà en aquesta investigació, un llarguíssim viatge i també dels nostres dos fills, en Joaquim i Josep, que en han aportat el seu talent digital sempre que ha sigut necessari. Gràcies a tots tres.

Si els mèrits cal repartir-los entre tots, sigui de manera implícita o explícita, els errors i les limitacions del treball són, com autor, només responsabilitat exclusiva de qui subscriu.

PRIMERA PART:

ELS ENCAUSATS DECLARATS FACCIOSOS

1.0 – LA CATALUNYA REVOLUCIONÀRIA DEL JULIOL DEL 1936

El 19 i 20 de juliol de 1936 és derrotada a Catalunya la rebel·lió militar per les forces lleials a la República. A parer de l'historiador Casas Soriano⁶ foren els Cossos de Seguretat i Assalt i Mossos d'Esquadra, i en menor mesura, en un segon moment, la Guàrdia Civil, i de manera rellevant les organitzacions obreres i polítiques, majoritàriament anarcosindicalistes, així com membres d'ERC, POUM, UGT, les formacions polítiques que donaren lloc al PSUC, i tanmateix les petites formacions republicanes, les que aconseguiren sufocar el cop, reduir els militars rebels i empresonar els seus capitosts.

Les milícies populars de les organitzacions sindicals i els partits polítics de l'esquerra més radical, en els successius dies de juliol, imposen el nou ordre revolucionari. Practiquen requis generalitzades de tota mena de béns, ocupen els centres oficials, incauten les seus de partits de la dreta i s'aproprien dels edificis de l'Església Catòlica i els seus ordres i congregacions, així com les propietats de les persones, al seu entendre afins als soslllevats, les quals qualifiquen de faccioses.

Els anarquistes de la CNT i la FAI, com a força hegemònica, dirigeixen els grups armats dels comitès de milícies antifeixistes i les patrulles de control. Després de la fugida, d'una part important dels propietaris dels comerços, tallers i establiments industrials comencen també a ocupar fàbriques i serveis, i en el camp, les finques agrícoles dels terratinents. En l'ordre militar, ocupen les casernes, es reparteixen el seu armament i organitzen les primeres columnes amb destí al front d'Aragó. El poder al carrer està a les seves mans.

Lluís Companys, President de la Generalitat, en aquests primers dies del conflicte, rep als anarco-sindicalistes al Palau de la Generalitat, a la plaça de Sant Jaume, i davant d'ells, com recull Joan Garcia Olivé, exclamà: *“Avui sou els amos de la ciutat i de Catalunya (...) Si no teniu necessitat de mi, si no em voleu com a president de Catalunya, digueu-m'ho ara, i no serè sinó un soldat més en la lluita antifeixista”*.⁷

⁶ CASAS SORIANO, Just. *Els fets de juliol de 1936 a Barcelona*. Editorial Base. Barcelona 2016, pàgina 241.

⁷ SEMPRUM MAURA, Carlos. *Revolució i contrarevolució a Catalunya*. Ed. Dopesa. Barcelona 1975, pàgines 36 i 37. On esmenta l'opuscle de propaganda de l'AIT *Dans la tourmente, un an de guerre en*

Un clar reflex de la correlació de forces, que suposa la nova situació política, militar i d'ordre públic en aquells primers dies de la Guerra Civil a Catalunya.

1.1 - EL COMITÈ D'APROPIACIONS

La reacció del Govern de Catalunya no es fa esperar. A començaments d'agost, entre altres normes aprovades amb la finalitat de donar resposta a la situació revolucionària i de guerra, la Generalitat aprova un Decret del Departament de Justícia i Dret, de data 5 d'agost, pel qual es crea el Comitè d'Apropiacions, dependent de l'esmentada Conselleria de Justícia i Dret, Departament que aleshores comandava en Josep Quero i Molares, d'ERC. El Decret, publicat tot just passats quinze dies de l'esclafament del cop militar, tractava de la repressió dels facciosos i tanmateix d'altres aspectes del conflicte relacionats amb la utilització dels béns confiscats.⁸

És un text directe respecte els seus objectius, va al gra, sense preàmbul expositiu: Estem en una situació d'excepció i cal actuar amb la major rapidesa. El signen el President, Lluís Companys, i el conseller de Justícia i Dret, Josep Quero. El Decret va ser aprovat pel Consell Executiu amb caràcter urgent. No podia ser d'altra manera, davant la realitat d'aquells primers moments, amb una revolució social, que comportava com ja hem dit l'ocupació dels béns dels particulars, cases i terres de cultiu, fàbriques, esglésies i béns religiosos, i que anava més enllà d'una actuació política contra els facciosos. La Generalitat en aquells moments anava per lliure, al marge de Madrid. Entretant, el Govern de la República acordava, el 14 d'abril del 1931, l'ocupació dels edificis que les congregacions religioses tinguessin dedicats a l'ensenyament i també les que no estiguessin dedicades a la mateixa activitat educativa, quan estessin aleshores desocupades.⁹

La Generalitat, amb aquest Decret d'Apropiacions tractava d'aconseguir dos objectius: regularitzar els béns confiscats, però sobre tot conèixer totes les actuacions disperses

Espagne, Paris 1938, que cita les paraules de l'anarquista Joan García Olivé. En termes semblants ho recull ROJAS VILA, Carlos, en *La guerra a Catalunya*. Editorial Plaza Janés. Barcelona, 1979, pàgina 45, així com altres autors.

⁸ *Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 220, de 7 d'agost de 1936. Pàgina 946. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

⁹ Decret del Ministeri d'Instrucció Pública i Belles Arts, de 27 de juliol del 1936, publicat en el número 210, de 28 de juliol del 1936, de la *Gaceta de Madrid*, pàgines 879 i 880.

realitzades sobre apropiacions o intervencions fetes en l'àmbit de les instal·lacions industrials i dels béns urbans i agraris, sigui pels comitès locals de milícies, ajuntaments, organitzacions polítiques, sindicats, col·lectius d'obrers, empleats o camperols o bé particulars. Es tractava de legalitzar, o no, segons cadascun dels casos, mitjançant un procés administratiu de caràcter sumari, les apropiacions que aleshores ja estaven consumades en aquells primers dies de l'esclat revolucionari.

Així mateix, ho recordem, es tractava d'aconduir les incautacions que poguessin fer-se en el futur. Certament, les disposicions del Govern no suposaven la instrucció d'un expedient que administrativament permetés l'aprovació definitiva de l'apropiació pel Consell de Govern de la Generalitat amb un mínim de garanties. Es tractava només de posar ordre en les actuacions de la rereguarda, que s'estaven realitzant al marge del Govern. És a dir, d'alguna manera, sortir del pas en aquells moments tan difícils i conflictius que es vivien en la rereguarda i, sobre tot, saber qui havia realitzat l'ocupació, amb quina finalitat i quins havien estat els béns apropiats i el nom i cognoms dels seus propietaris.

Assenyalem que, en l'àmbit formal, el Decret el Govern de Catalunya sobre les apropiacions, fonamentava les seves actuacions en la motivació sancionadora. En primer terme, a les persones físiques. Així ho descrivia clarament l'article 1, "*...els béns propietat de persones que hagin participat i contribuït directament al moviment sediciós del dia 19 de juliol darrer, seran ocupats per la Generalitat de Catalunya, els quals els destinarà a obres i serveis d'utilitat social i a satisfer les necessitats dels serveis públics a càrrec de la Generalitat.*"

La Generalitat, per altra part, delimitava el marc legal de les ocupacions. Aquestes només es realitzarien des de la pròpia institució de la Generalitat, el Govern de Catalunya. Per altre part, en el propi Decret, amb un total d'onze articles, ampliava, més enllà de les persones físiques, els subjectes susceptibles de que els seus béns fossin apropiats, es a dir, a les persones jurídiques com entitats, empreses mercantils, associacions, ...

Així, a les persones morals, com s'anomenava aleshores a les persones jurídiques, segons el Decret, en el seu article segon, es determinava que si havien prestat ajut al moviment sediciós, serien dissoltes i llurs béns aplicats amb idèntiques finalitats que els de les persones físiques, als serveis públics de la Generalitat, "*... les persones morals de*

qualsevol mena que hagin prestat ajut al moviment sediciós, seran dissoltes i llurs béns seran aplicats en la forma que determina l'article anterior".

El Comitè d'Apropiacions, tal com s'assenyalava en l'article sisè, també determinaria, a petició de la part interessada, les persones morals que havien d'esser dissoltes de conformitat amb l'esmentat article segon. Tot i que el Decret no explicitava quines eren les persones interessades entenem que eren aquelles que havien ocupat o pretenguessin ocupar com a beneficiaries dels béns confiscats a les esmentades entitats, en tant que aquestes fossin considerades faccioses.

Per altre part, assenyalem el singular tractament que el Decret, en el seu article 3, fa de béns de l'Església Catòlica i de les ordes i congregacions religioses, en certa manera també persones morals. Diu textualment, "*...seran confiscats per la Generalitat i es dedicaran, d'una manera especial, a obres de caràcter sindical i social, així com al compliment dels serveis administratius de la Generalitat. Resten exceptuats els béns comunals i les cases parroquials, de les esmentades Corporacions, els quals passaran en plena propietat als Ajuntaments respectius*". Ras i curt, causa objectiva, si són béns de l'Església no cal cap tipus de prova. No és necessari declaració de faccions. És del tot evident que es tractava d'una apropiació dels béns de l'Església i Ordes i Congregacions Religioses que el 19 de juliol del 1936 tenien la possessió amb la pertinent propietat, sense cap tipus de condició ni limitació.

Per altra part, les garanties dels particulars sobre les actuacions confiscadores de la Generalitat, per tal que aquestes no poguessin ser arbitràries o extralimitar-se, eren molt reduïdes, per no dir inexistentes. Només, en el cas de la declaració de la dissolució de les persones morals i l'ocupació de béns de les persones físiques i morals, que no havien auxiliat l'aixecament militar, es donava la possibilitat d'interposar recurs administratiu davant el Consell Executiu de la Generalitat. Tot acabava aquí. No hi havia posterior revisió mitjançant el recurs jurisdiccional davant els Tribunals Ordinaris de Justícia. La situació era excepcional i les garanties ordinàries havien desaparegut. La justícia ordinària del tribunals de la República en aquells dies d'agost no existia.

Certament que l'enfonsament del sistema institucional en aquells moments no permetia altres actuacions que les de l'Executiu. El pilar fonamental de l'Estat de Dret, la divisió de poders, legislatiu, executiu i judicial, quedava fet miques en una situació de guerra i revolució. Tot quedava en l'àmbit de la mateixa organització de l'Administració de la

Generalitat. Així, pel que feia a les incautacions realitzades, amb els béns de les persones físiques que havien participat o contribuït directament en el moviment sediciós, no hi havia pels afectats ni tan sols el simple tràmit d'audiència, un fet de caràcter previ als acords sancionadors com els d'apropiació.

Era evident, ja ho hem esmentat abans, que el Decret d'Apropiacions de 5 d'agost tenia una greu mancança en la seva estructura jurídica. Faltaven les garanties mínimes d'un Estat de Dret, uns tribunals que controlessin les actuacions dels poders públics, es a dir, la seva adequació a les lleis o, com a mínim, una segona instància administrativa per a revisar les actuacions. Per altra banda, hi havia un mínim principi, totalment incomplet en el procediment de les apropiacions dels béns dels anomenats facciosos, doncs hi mancava, com ja hem assenyalat, el requisit bàsic en que ha de fonamentar-se qualsevol actuació en el dret sancionador, la audiència a l'interessat. Dit de manera més directa, el que ningú pugui ser, en aquest cas condemnat, sense ser escoltat prèviament.

Certament que pels ocupants, majoritàriament comitès, ajuntaments, partits i sindicats i col·lectius de diversos tipus de treballadors, empleats o camperols, la totalitat de propostes d'apropiació que presentaven no els hi oferien dubtes. Per a ells, en aquells moments, no hi havia lloc a error. En la declaració de faccions hi figuraven motius simples, pertinença a partits o organitzacions polítiques de la dreta radical, actuacions a favor de la dreta en les eleccions del febrer del 36, ser un catòlic fervent, tindre més terra de la que podia treballar, ... En altres, l'evidència consistia en que aquestes persones havien desaparegut, fet que suposava reconèixer implícitament ser faccions.

En aquestes circumstàncies van haver-hi extralimitacions, alguna certament xocant com la proposta d'apropiacions del Comitè de La Canonja, on figurava com a subjecte de la mateixa una propietària amb una imputació ben simple, "Sra. de faccions". Els membres del Comitè de La Canonja ignoraven el Decret del 5 d'agost en quan preveia que la consideració de faccions/a era per un motiu taxat, el d'auxiliar la subversió. Ser l'esposa d'un faccions, en els termes del Decret d'Apropiacions de la Generalitat, era sols això, esposa de faccions, però en cap cas facciosa.¹⁰

¹⁰ Documentació de la Generalitat de Catalunya en l'Arxiu Històric Nacional, secció Guerra Civil. Documents de Salamanca. Lligall 304, expedient número 1. ANC

Pel que fa a les ocupacions dels béns dels particulars i personals morals, sense cap tipus de participació en el moviment sediciós, no quedava clar si es tractava d'una ocupació definitiva o bé podia tenir un caràcter transitori. Ho regulava el seu article quart, “... *La Generalitat podrà ocupar els béns immobles de persones físiques i morals que sense haver pres part directament en el moviment sediciós, estimi necessaris, en el moments actuals, per a la realització i compliment d'obres d'utilitat social*”.

En aquest cas, més enllà de regularitzar les ocupacions dels béns dels facciosos, persones físiques i morals, i de l'Església, es tractava d'ocupar aquells altres béns, en que els seus titulars, sense ser titllats de facciosos, poguessin ser necessaris per les finalitats que es consideressin adients per al Govern. En aquest sentit, no aclaria si els béns retornarien als seus propietaris, o bé si es realitzaria una indemnització com a compensació de l'expropiació.

Més endavant hi hauria un aclariment per part de la mateixa Comissió de Responsabilitats. En una de les decisions, el 2 de novembre del 1937, sobre l'assumpte del ciutadà Lluís G. Clot i Junoy, del municipi de Queixans, -que analitzarem degudament a la pàgina 37- farà una distinció entre els significats d'incautació i apropiació, que suposava la sanció que comportava la pèrdua definitiva dels béns als encausats, i expropiació i ocupació transitòria o permanent, per als no sancionats, que havia de suposar la corresponent indemnització.

I qui havia de determinar quins eren o no facciosos, persones físiques o morals, i on s'havien d'incorporar els béns de l'Església i de les seves Ordes i Congregacions? Els articles cinquè a vuitè del Decret regulaven la creació i actuació d'un Comitè, un òrgan, que segons el seu article cinquè estaria integrat, com ja hem dit, per representants dels consellers de Cultura, Finances, Economia, Assistència Social i Treball. Una tasca que tenien encomanada amb caràcter urgent “... *el qual procedirà immediatament a establir una relació de béns compresos en els articles anteriors*”. Es tractava de saber fins on havien arribat les ocupacions de fet que s'havien realitzat en els dies posteriors al fracàs de l'aixecament militar a Catalunya.

Les facultats del Comitè anaven més enllà de la determinació de quins eren o no susceptibles de ser considerats facciosos. Com ja hem dit, tenia la potestat de d'assenyalar els béns que es podien ocupar per les necessitats dels moments excepcionals, de guerra i revolta, de les persones físiques i morals que no havien

participat en el moviment sediciós, però eren necessàries per la realització i compliment d'obres d'utilitat social. Hi havia una condició justificativa i un garantia processal, tal com establia l'article setè, aquestes ocupacions s'havien de realitzar amb caràcter previ mitjançant una resolució motivada, es a dir, justificar aquella ocupació indicant clarament quines eren les obres d'utilitat social, i oferir com a garantia el corresponent recurs davant el Consell Executiu en termes idèntics al que es podia presentar contra els acords de dissolució de les persones morals. També al Comitè li corresponia realitzar la proposta sobre els serveis socials o sanitaris que podria instal·lar-s'hi segons les previsions de l'article vuitè del Decret sobre apropiacions ja esmentat.

Així mateix el Decret també s'assenyalava que s'escoltaria a l'Escola Nova Unificada, sempre que es tractés d'immobles els quals hagués de donar-se una destinació pedagògica. I, en tot cas, les propostes sobre la utilització dels béns confiscats, o bé ocupats, havien d'anar acompanyades d'un pressupost, de les despeses que calia realitzar a l'edifici, per a la seva adaptació al servei proposat.

Qui podia demanar l'adjudicació dels béns ocupats? Excepte els béns comunals i les cases parroquials, que com ja hem dit segons el Decret d'Apropiacions passaven en plena propietat als Ajuntaments respectius, la resta de béns podrien anar a parar a mans de les Corporacions Públiques i les Organitzacions Sindicals. Aquestes havien de dirigir la seva petició a l'esmentat Comitè, el qual les examinava, i en tant que les sol·licituds presentades tinguessin destinacions culturals, socials o sanitàries, les podria informar favorablement i traslladar-les al Consell Executiu, ja que com tal s'assenyalava en l'article desè del Decret esmentat, li corresponia l'aprovació definitiva.

El Govern doncs tenia la competència de concedir les ocupacions dels esmentats béns immobles a les Corporacions Públiques i Organitzacions Sindicals i disposava per si mateix, com a Generalitat, dels que havien de destinar-se al compliment d'obres i serveis d'utilitat social i a satisfer els serveis públics a càrrec del govern de Catalunya.

Composició del Comitè d'Apropiacions

El Comitè va tenir un primera composició. Els vocals nomenats foren en Joan Puig i Elies (*DOGC* 8/9/1036), en representació de Cultura. President de l'Escola Nova Unificada (CENU), pedagog llibertari, militant anarquista que havia estat membre actiu del moviment sindical en l'ensenyament i que havia participat en la col·lectivització de l'ensenyament en el CENU. Altres vocals foren Joan Sauret i García d'ERC, en

representació de Finances; Joaquim Bilbeny i Bosch, d'ERC, per Economia i Serveis Públics; Antoni Escoda i Font, per Assistència Social (*DOGC* 8/9/1936); Joan Tauler i Palomeras, d'ERC, per Treball (*DOGC* 8/9/1936), que fou substituït per en Pere Aznar Seseres, del PSU, al passar en Tauler a representar Presidència (*DOGC* 15/10/1936) per l'adscripció del Comitè d'Apropiacions a l'esmentat Departament.¹¹

1.2 - LA POLITICA SOCIAL DE LA GENERALITAT

Talment la publicació del Decret d'apropiacions s'emmarcava en un seguit d'actuacions socials del Govern de la Generalitat. Donar resposta als estralls del conflicte, provocats pel cop militar i l'esclat de la revolta social, estaven en les finalitats de les actuacions del Govern. En aquelles mateixes dates de juliol i agost es publicaven al *Butlletí Oficial de la Generalitat* diverses normes en un sentit similar pel que fa als serveis públics utilitzats pels treballadors.

Vegem-ne algunes: l'Escola Normal de Mestres i Mestresses de la Generalitat es farà càrrec de tots els centres d'Ensenyament confessional a Catalunya, per tal d'habilitar-los per a Escoles del poble.¹² Es tractava de solucionar l'abandonament de les escoles, per part dels religiosos/es, davant la persecució que aquests patien aleshores, especialment els que tenien centres d'ensenyança al seu càrrec. Persecució de forma violenta, en especial pel que fa als capellans i frares, en aquelles primeres setmanes del conflicte.

El fet social també formà part de les actuacions del Govern per a l'aconentament dels treballadors assalariats. A finals de juliol, tot just una setmana després del cop, es va establir a tot el territori català, la jornada de quaranta hores que s'aplicaria a totes les activitats industrials, comercials i mercantils.¹³ Tanmateix, en el mateix Butlletí del 26 de juliol, el Departament de Treball publicà altres decrets, tots ells de caràcter favorable als treballadors. Un d'ells relatiu a la resolució dels conflictes laborals pendents a 19 de

¹¹ Decret de 7 d'octubre del Departament de Presidència, pel qual és adscrit a la Presidència el Comitè d'Apropiacions, publicat en el *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 289, de 15 d'octubre de 1936, pàgina 194. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

¹² Decret de 23 de juliol del Departament de Cultura publicat en el *Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 287, de 25 de juliol de 1936, pàgina 708. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

¹³ Decret de 24 de juliol del Departament de Treball publicat en el *Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 208, de 26 de juliol de 1936, pàgina 738. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

juliol, on es determinava, que si les bases presentades per les representacions sindicals eren coincidents, es procediria, sense més tràmit, a llur aprovació i, en el supòsit que no hi estessin d'acord els treballadors i patrons, aleshores el conseller de Treball sol·licitaria a les organitzacions sindicals obreres, que elevessin una proposta única en el termini de quaranta-vuit hores, la qual seria aprovada i publicada en deguda forma.¹⁴

I, seguint en aquesta línia, en un altre Decret, el govern de la Generalitat establí un augment d'un 15 % als salaris aleshores vigents, la quantia dels quals no sobrepassessin les sis mil pessetes anuals. D'aquest benefici n'eren destinataris tota mena de treballadors que aleshores prestaven llurs serveis dins del territori de Catalunya.¹⁵ Era una mesura que anava directa al gruix més nombrós dels treballadors.

En aquest mateix àmbit social, es va deixar en suspens la tramitació de tots els judicis de desnonament que se seguien a Catalunya contra els ciutadans que formessin part de les Milícies Antifeixistes, i es rebaixava un 25 % el preu dels lloguers inferiors a 300 pessetes mensuals.¹⁶

1.3 - ACCIONS POLITIQUES DEL GOVERN DE CATALUNYA

El poder legal de la Generalitat republicana es manifestà també en els primers dies següents al cop. En un Decret de 22 de juliol del Departament de Governació¹⁷, ordena el cessament dels consellers municipals propietaris o suplents, que procedien dels llistats de partits no afectes al Front Popular d'Esquerres de Catalunya. Posteriorment,

¹⁴ Decret de 25 de juliol del Departament de Treball publicat en el *Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 208, de 26 de juliol de 1936, pàgina 738. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

¹⁵ Decret de 25 de juliol del Departament de Treball publicat en el *Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 208, de 26 de juliol de 1936, pàgines 738 i 739. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

¹⁶ Decret del Departament de Justícia i Dret de 28 de juliol publicat en el *Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 213, de 31 de juliol de 1936, pàgina 819. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

¹⁷ Decret del Departament de Governació de 22 de juliol publicat en el *Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 206, de 24 de juliol de 1936, pàgines 673 i 674. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

en la purga contra els desafectes, la Generalitat realitzaria el cessament dels funcionaris que havien participat en el moviment insurreccional.¹⁸

Però no escapava al Govern una qüestió important, l'ordre públic. Així en una Ordre Circular del 25 de juliol sobre l'autoritat de l'Alcalde, com a primer Magistrat del poble, en la part expositiva, assenyalava sense dubtes el seu caràcter, "... *representant de la Generalitat de Catalunya i del Govern de la República*". I després, de manera taxativa, reblava el clau sobre la finalitat de la disposició en reforçar la figura de l'Alcalde, "... *ara més que mai, però, s'ha de revestir de total i plena autoritat, perquè, en assumir la vida de la respectiva localitat, és responsable de qualsevol alteració de l'ordre revolucionari que l'escomesa dels facciosos ha d'establir*". En aquest sentit, la disposició ho resolvia de manera inequívoca en la seva part dispositiva "... *els Alcaldes hauran de rebre tota mena d'ordres per al compliment i execució de qualsevol servei, per conducta de les autoritats superiors, i s'hauran d'abstenir per tant, sense prèvia consulta i autorització d'aquella Superioritat, d'atendre tota altre mena d'ordres i indicacions*".¹⁹

Certament aquesta no era la situació que es donava en aquells moments en la rereguarda, ja que el poder estava, en bona part o tota, en mans dels nombrosos comitès locals que dirigien les activitats polítiques, econòmiques i socials, i tanmateix controlaven quasi tots ressorts de l'ordre públic amb les patrulles de control, que en molts pocs casos i moments d'aquest període, van estar mínimament controlades pels governs dels ajuntaments que van subsistir a l'onada revolucionària. No deixava d'ésser, aquesta directiva del Departament de Governació, més un desig que una realitat.

Entre les actuacions de seguretat rellevants, ressenyem les accions per a preservar el conjunt del patrimoni històric-artístic. En un Decret de 24 de juliol²⁰, el Departament de

¹⁸ Decret del Departament de Presidència de 23 de juliol publicat en el *Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 206, de 24 de juliol de 1936, pàgina 673. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

¹⁹ *Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 208, de 26 de juliol de 1936, pàgina 737. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

²⁰ *Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 207 de 25 de juliol de 1936, pàgina 708. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

Cultura, en el seu article primer, assenyalava “... *La Generalitat de Catalunya s’incauta de tots els materials i objectes d’interès pedagògic, científic, artístic, històric, arqueològic, bibliogràfic i documental que es troba situats en els edificis o locals d’institucions públiques del territori de Catalunya afectats pels actuals esdeveniments o que a judici dels senyors Comissaris de la Generalitat, Alcaldes i altres Autoritats legals podessin ésser-ho.*”

Amb aquestes actuacions, seguia el redactat de la disposició, quedaven en mans del Comitès establerts pel conseller Ventura Gasol²¹, organismes presidits pels Alcaldes, on s’assenyalava la salvaguarda d’aquests béns en mans de les milícies ciutadanes, i altres forces a les ordres de les autoritats constituïdes, i en especial els Alcaldes, que com a tals i en llur condició de Presidents dels Comitès esmentats, donarien compte del compliment d’aquesta disposició al conseller de Cultura de la Generalitat de totes aquelles actuacions que es realitzessin per a la salvaguarda patrimonial.

En línia amb aquesta norma, el Departament de Cultura s’apropià de la Col·lecció particular de pintura de Francesc Cambó²² que passà a formar part del Museu d’Art de Catalunya. Una altra apropiació fou de la Col·lecció particular de Joan Antoni Güell²³ que també ingressarà amb caràcter definitiu al Museu d’Art de Catalunya. A primers d’agost, un nou Decret del conseller de Cultura, feia que tots els museus i col·leccions arqueològiques de Catalunya, així com totes les ruïnes i monuments arqueològics o zones d’excavacions, fossin incorporades al patrimoni del Poble i posats sota la salvaguarda de la Generalitat.²⁴

²¹ Decret del Departament de Cultura de 23 de juliol de 1936, publicat en el *Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 206, de 24 de juliol de 1936, pàgina 674 Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

²² Decret del Departament de Cultura de 22 de juliol de 1936, publicat al *Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 211, de 29 de juliol de 1936, pàgina 785. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

²³ Decret del Departament de Cultura de 24 de juliol de 1936, publicat al *Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 210, de 28 de juliol de 1936, pàgina 770. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

²⁴ Decret del Departament de Cultura de 8 d’agost de 1936, publicat al *Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 224, d’11 d’agost de 1936, pàgina 1012. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

Aquestes mesures només foren la punta de l'iceberg de totes aquelles que realitzaria el Govern de la Generalitat en les actuacions per a la protecció del patrimoni històric artístic, com queden relatades en els treballs de Yolanda Pérez²⁵, el del Memorial Democràtic coordinat per Joaquim Nadal i Mireia Capdevila²⁶ i els articles sobre el patrimoni artístic a Lleida, Girona i Tarragona, en la monografia coordinada per Oriol Dueñas Iturbe i Josep Lluís Martin Berbois²⁷.

La Generalitat estava disposat, de totes les maneres, a eliminar la dualitat de poders o l'esmicolament del poder. El Govern formal de la Generalitat disposava d'un instrument important, les publicacions dels Decrets i Ordres en el *Butlletí Oficial de la Generalitat*, però encara escàs de contingut pel que feia a la seva execució, davant els poders reals en les ocupacions de fàbriques, finques, immobles i altres tipus de béns i l'ordre públic controlat per les Patrulles de Control i, com ja hem dit, els diversos comitès locals armats establerts en cadascun dels municipis de Catalunya.

Així sorgeix un govern de concentració, per començar el feixuc camí per a l'eliminació de l'esmicolament de poders, un Consell Executiu on s'incorporarien els diferents partits i organitzacions sindicals, que donaren lloc al govern de 26 de setembre de 1936, sota la presidència de Lluís Companys. Es nomenà conseller de Defensa el Tinent Coronel Felip Díaz i Sandino, independent; de Justícia, Andreu Nin i Pérez, POUM; per part de Finances, Josep Tarradellas i Joan, ERC; de Cultura, Ventura Gassol i Rovira, ERC; de Seguretat interior, Artemi Aiguader i Miró, ERC; d'Economia Joan P. Fàbregas, CNT; de Proveïments, Joan J. Domènech, CNT; de Sanitat i Assistència Social, Antoni Garcia i Birlau, CNT; de Serveis Públics Joan Comorera i Soler, PSUC; de Treball i Obres Públiques, Miquel Valdés, PSUC; d'Agricultura, Josep Calvet i Móra, UR; conseller sense cartera, Rafael Closes i Cendra, ACR i delegant les funcions executives

²⁵ PÉREZ CARRASCO, Yolanda. *Patrimonio confiscado*. Editorial Base Barcelona Novembre 2018.

²⁶ NADAL FARRERAS, Joaquim i CAPDEVILA CANDELL, Mireia, editors literaris. *El patrimoni artístic català durant la Guerra Civil Española*. Col·lecció Referents 18. Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia. Memorial Democràtic. Barcelona 2022.

²⁷ DUEÑAS ITURBE, Oriol i MARTIN BERBOIS, Josep Lluís, editors. *La Guerra Civil al territori. Lleida, Girona i Tarragona*. Memorial Democràtic. "Col·lecció Referents". 9. Generalitat de Catalunya. Departament d'Afers i Relacions Institucionals i Exteriors i Transparència. Barcelona, 2017.

de la Presidència en el conseller de Finances Josep Tarradellas i Joan. En resum tres d'ERC, tres de la CNT, dos del PSUC i un pel POUM, UR i ACR²⁸.

Per entendre el que s'estava covant en aquell pacte d'unitat, del Govern de Catalunya constituït el setembre de 1936, esmentem l'anàlisi d'en Juli Cuéllar, "... *El nou Govern es constituí sota la consigna d'unitat revolucionària que fixava com a prioritat en primer lloc, guanyar la guerra, establint la militarització i el comandament únic de les forces armades; en segon lloc, impulsar la reconstrucció econòmica del país per estabilitzar la vida a la rereguarda i per sostenir l'esforç de guerra als fronts, i, per últim, elevar el nivell cultural de la població*".²⁹

Així, mitjançant la publicació del Decret de 9 d'octubre de 1936³⁰, el Govern de la Generalitat determinava que la representació dels partits polítics i sindicats en els ajuntaments catalans fos, fil per randa, l'establerta en el pacte de Govern entre els partits i organitzacions sindicals antifeixistes que van formar el Consell Executiu de 26 de setembre, presidit per Tarradellas. Es tractava de reproduir idèntica correlació en l'àmbit local. Fins aleshores, seguint les directives del Departament de Governació, com hem comentat abans, els ajuntaments catalans havien cessat als consellers, propietaris i suplents, vinculats als partits no afectes al Front Popular d'Esquerres de Catalunya.

La distribució de les vacants s'havia realitzat amb els suplents de les llistes presentades pels partits del Front i, a manca d'aquests, els Comitès van designar a les persones que al seu entendre eren les més idònies per ocupar les conselleries. Així, el Decret de 9 d'octubre comportava que els ajuntaments es formessin amb onze conselleries, tres d'ERC, tres de la CNT, dos del PSUC i una per UR, ACR i el POUM. L'objectiu prioritari era aconseguir la cohesió de les forces antifeixistes per fer front a l'esmicolament del poder, resultat dels nombrosos comitès de milícies antifeixistes

²⁸ Decret de la Presidència de la Generalitat de 26 de setembre de 1936, publicat al *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 273, de 29 d'octubre de 1936. Pàgines 1666 i 1667. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

²⁹ SOLE SABATE, JOSEP MARIA, director científic *La Guerra Civil a Catalunya*. Volum 2. Edicions 62. Barcelona 2004. Article de CUELLAR GISBERT, Juli. *Dissolució dels Comitès Centrals de Milícies Antifeixistes*, pàgina 37.

³⁰ *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 285, d'11 d'octubre de 1936. Pàgines 140 i 141. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

constituïts en cada població. Així es volia evitar els riscos derivats del cantonalisme existent en aquells moments d'exacerbada febre revolucionària.

D'altra banda, el pacte anava més enllà de la tradició dels anomenats governs d'unitat en temps de guerra. Es tractava d'aconseguir un doble objectiu, atraure al marc institucional a les dues organitzacions considerades més revolucionàries, la CNT i el POUM, i per l'altra, completar un objectiu no menys significatiu, dissolts els Comitès de Milícies Antifeixistes, per un Decret de Presidència d'1 d'octubre de 1936³¹, organització que s'havia creat en els primers dies del conflicte, concretament el 21 de juliol, un organisme on les forces hegemòniques eren els anarcosindicalistes. Ara, simultàniament, es dissoldrien també els Comitès Locals³² que s'integrarien als òrgans de govern municipals per tal d'anar laminant la dualitat de poders fins aleshores existent, el revolucionari, amb els nombrosos comitès locals, i l'institucional, el govern de la Generalitat i tanmateix, en l'àmbit de les corporacions locals, posar al capdavant dels municipis els governs municipals que havent sobreviscut havien coexistit, amb major o menor grau de conflictivitat, amb els comitès locals.

Què passava en els municipis on alguna de les organitzacions o partits era inexistent? ¿Com s'aplicava la proporcionalitat, segons allò disposat en l'ordre de la Conselleria de Seguretat Interior de 12 d'octubre? La contestació del reusenc Artemi Aiguader i Miró, conseller de Seguretat Interior, a una consulta de l'Ajuntament de Perafort, en escrit de 15 d'octubre, va aclarir la qüestió: *“Plau-me indicar-vos la conveniència que els sectors sindicals i partits polítics dels Front Popular, encara que sigui en representació d'aquests, existents a la localitat, procurin posar-se d'acord per tal d'establir les proporcions de representació indicades en l'Ordre del 12 del mes que som, deixant vacants els llocs corresponents a les organitzacions inexistents a la localitat.”*³³

Recordem que Artemi Aiguader, el 27 de setembre de 1936, havia pres possessió com a conseller de Seguretat Interior a l'edifici de Governació, a Pla de Palau. Quina havia

³¹ *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 277, de 3 d'octubre de 1936, pàgina 34. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

³² Decret de Presidència de 9 d'octubre de 1936 publicat al *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 285, d'11 d'octubre de 1936, pàgines 137 i 138. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

³³ Documents de Salamanca. Arxiu Nacional de Catalunya. Lligall 304.

estat la justificació pública del seu nomenament? A parer del seu biògraf, Joan Esculies i Serrat, “... *la seva actuació serena i notable al comitè de Sanitat del Comitè de Milícies*”. En aquest sentit, Esculies ens aclareix que aleshores ERC necessitava un perfil dur per provar de posar a ratlla els dirigents faistes, que controlaven i posaven en escac constant l’ordre públic i que, unes vegades no podien dominar i en altres feien els ulls grossos. Darrera, segons el mateix Esculies, hi havia un objectiu molt encomiable, “...*continuar salvant vides de persones perseguides pels faistes com havia fet el seu predecessor Josep Maria Espanya, i diverses figures d’Esquerra com el coronel Frederic Escofet, el conseller Ventura Gassol o el propi president Companys*”.³⁴

Jordi Cuéllar, en l’article abans esmentat sobre la dissolució del Comitè Central de Milícies Antifeixistes, en quan els efectes polítics produïts pel Decret de 9 d’octubre de 1936 en l’àmbit municipal, ens assenyala, “... *Sobre el paper, la Generalitat recuperava el control i l’autoritat del país, però aquesta afirmació només serà certa amb el pas del temps, perquè la constitució dels nous consells municipals serà lenta i estarà farcida d’impediments, sempre vinculats a l’atomització viscuda i el color polític predominaven en cada població. Per tant, el procés de recuperació del poder per part de la Generalitat no serà immediat, sinó progressiu.*”

Certament, la constitució dels Ajuntaments no va ser pacífica. Va ser en un comptagotes de mai acabar ja que no es van realitzar les seves constitucions en els terminis fixats per la Conselleria de Seguretat Interior. En la primera relació, un llistat on hi figuraven el gruix majoritari dels ajuntaments catalans, aprovada tal com consta en la Circular de la Direcció General d’Administració Local, de 14 de gener de 1937, i signada pel seu Director General, en Pere Lloret.³⁵ La segona relació, menys nombrosa i que suposava la normalització en quasi tots els municipis, s’enllestirà i signarà poc temps després, el 27 de febrer del 1937.³⁶

³⁴ ESCULIES I SERRAT, Joan. *Artemi Aiguader. Posar ordre a la rereguarda*. Fundació Josep Irla. Barcelona, 2021, pàgina 107.

³⁵ *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 16, de 10 de gener de 1937, pàgina 249. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

³⁶ *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 59, de 28 de febrer de 1937, pàgina 924. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

Més tard, passats quasi sis mesos de la promulgació del Decret de 9 d'octubre, un total de 49 ajuntaments, el maig del 1937, encara no s'havien constituït o no havien realitzat les modificacions adients en llur composició, o en tot cas aquestes no s'havien comunicat, fet que suposava considerar-los no constituïts. Així es despenia de l'Ordre-Circular, del Departament de Seguretat Interior, d'1 de maig de 1937, en què es concedia un termini improrrogable de deu dies per tal que tots aquells pendents de constitució i modificació s'adaptessin immediatament a les disposicions vigents amb l'adopció dels corresponents acords.³⁷

En el llistat de l'Ordre-Circular, hi figuraven un total de quaranta-nou ajuntaments que encara quedaven per constituir-se. Entre d'altres, hi figuraven municipis de diverses comarques de Catalunya: Els Pallaresos, Arnès, Ascó, La Baells, Òrrius, Castellví de Rosanes, La Pobla de Lillet, Polinyà, Salt, Mont-roig del Camp, Calders del Baix Penedès, Cornudella del Montsant, Polinyà, Puigverd de Lleida, Santa Eulàlia de Ronçana, Vilanova de Prades, ...

L'aposta del Govern de la Generalitat per la constitució dels governs municipals, en base al Decret de 9 d'octubre, va ser ferma. Ho podem constatar en dos dels decrets de s'Agaró, que van collar als municipis entretant no s'adaptessin el nou marc de representació establert per la Generalitat. Així, el Decret número 8, del 9 de gener de 1937, en el que es privava als Ajuntaments que no estaven legalment constituïts d'acollir-se a beneficis d'ajuts, fiscals i financers, i el número 9, també de 9 de gener de 1937, on es disposava que igualment podrien ser privats dels establiments bancaris i d'estalvi. Amb aquestes disposicions, el conseller primer i de Finances, Josep Tarradellas, explicitava clarament les condicions del seu propòsit de facilitar ajudes i refer les hisendes locals, la necessària constitució dels ajuntaments d'acord amb el règim de governs municipal d'unitat.³⁸

Així, la contrapartida dels ajuntaments envers el Govern de la Generalitat era molt clara. El quart paràgraf, en la part expositiva del Decret número 8, no deixava cap tipus de

³⁷ *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm.122, de 2 d maig de 1937, pàgina 384. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

³⁸ *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* de 18 de gener de 1937, número extraordinari, pàgina. 7. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

dubte: “... el suport que les esmentades disposicions donen a la vida dels Ajuntaments suposa l’obligació correlativa d’aquests a coadjuvar l’obra d’endegament del nou ordre, que el Govern de la Generalitat va establir.” Aquest Decret sobre beneficis fiscals i financers condicionava els diversos ajuts de la Generalitat, entre d’altres, participacions i recàrrecs en tributs o impostos, acollir-se al règim de carta financera, a reintegrar-se quantitats que per refugiats i defensa haguessin contret, ajuts amb destinació als pagaments de salaris de la Caixa Oficial de Descomptes i Pignoracions i l’Oficina Reguladora de Pagament de Salaris,

Pel que fa al Decret número 9, se’ls advertia en el seu article tercer que podrien esser privats, mitjançant el corresponent tancament, dels establiments bancaris i d’estalvi que hi haguessin instal·lats en la població, entretant no es realitzessin les esmentades constitucions de les Corporacions Locals d’acord amb l’esmentat Decret de 9 d’octubre.

Un dels efectes que tingué en l’àmbit local el pacte d’unitat de la Generalitat fou el creixement d’alguns partits polítics. Juli Cuéllar, en l’article ja citat, ens diu, “*Aquesta circumstància dona peu al creixement artificial dels partits i sindicats minoritaris, perquè a la pràctica només ERC i CNT tenien implantació i prou militància com per cobrir tot el territori. Per tant, la constitució política dels nous Ajuntaments fou una ocasió d’or per al PSUC. A partir d’aleshores, el PSUC experimentà un creixement vertiginós, passant dels 6.000 militants en el moment de la seva fundació, al juliol de 1936, als 60.000 a l’abril de 1937.*”³⁹

Així, seguint l’esmentat autor, a Catalunya, el creixement i força del partit dels comunistes catalans, el PSUC, juntament al decisiu i quasi exclusiu pes de les ajudes militars exteriors, per part de la URSS al govern de la República, va comportar la influència comunista en els governs de Madrid, posteriors als Fets de Maig, especialment els presidits pel doctor Negrín. I, sobre tot, un tomb en la orientació política dels combatents de la guerra. Això va comportar donar prioritat a la militarització i organització de l’Exèrcit Popular, per damunt de les accions a la rereguarda que propugnaven els anarquistes, la transformació de les estructures econòmiques i socials simultàniament al combat contra el feixisme.

³⁹ CUELLAR, Juli, article ja citat *Dissolució dels Comitès Centrals de Milícies Antifeixistes*. Pàgina 37, *La Guerra Civil a Catalunya*, Volum II.

1.4 - LA COMISSIÓ DE RESPONSABILITATS

En aquesta situació del poder polític local i de tot l'entramat institucional sota un major control dels poders legals de la Generalitat, a primers de l'any 1937, el 9 de gener el Govern va publicar dos nous decrets, el número 10 de creació de la Comissió de Responsabilitats i el número 11 on s'aprovava el seu Reglament, a més de la disposició número 12, una Ordre que dictava la regulació per la destinació dels immobles apropiats.⁴⁰

Així, en el Decret de creació de la Comissió de Responsabilitats s'explicitava la motivació de les apropiacions. El preàmbul, un cop més, tipifica les esmentades apropiacions com una sanció econòmica reparadora, a l'assenyalar que es tractava d'una indemnització pels danys que s'havien causat en l'aixecament militar, com quedava clarament reflectit en el següent paràgraf, *"...Independèntment d'aquelles responsabilitats determinatives d'apropriacions regulades per disposicions del Departament d'Economia basades en consideracions específiques d'ordre públic, i de les responsabilitats sancionades pels Tribunals Populars, cal fixar el concepte d'una altra responsabilitat, no per menys concreta, inofensiva, per concomitància amb els elements que han desencadenat la guerra. Res més just que fer recaure també sobre les persones incurses en aquella responsabilitat la càrrega d'ajudar a reparar els estralls ocasionats per la guerra, de la mateixa manera que, en rectes principis de Dret Internacional, ha de suportar aquella càrrega el bel·ligerant agressor..."*

Per altra part, la regulació de la Comissió de Responsabilitats, adscrita al Departament de Finances del conseller primer Josep Tarradellas d'ERC, pretenia disposar d'un òrgan administratiu especialitzat que pogués resoldre l'allau de propostes arribades dels ajuntaments, partits polítics i organitzacions sindicals que demanaven que tots els béns apropiats fossin adscrits als seu favor, en quant immobles urbans, terres agrícoles, instal·lacions industrials i comercials i béns religiosos que estaven ocupant, així com l'import dels comptes corrents, valors i efectes embargats dels particulars i entitats.

Amb l'aplicació dels esmentats Decrets s'obria pas un nou marc jurídic i organitzatiu sobre la repressió dels facciosos i, no menys important, un instrument per a fer front a

⁴⁰ *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* de 18 de gener de 1937, número extraordinari. Pàgines 7 i 8. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>.

les confiscacions realitzades en el primers mesos del conflicte. S'havia de destriar quins béns dels que s'havien confiscat eren conforme a les disposicions dels decrets d'Apropiacions i de Responsabilitats, i per tant s'havien de mantenir les ocupacions i/o els embargs de comptes, i quins no ho eren i havien de ser retornats als seus propietaris.

Anuncis d'informació en diaris afins

Així, amb la prèvia inserció dels edictes d'informació pública, va començar la tramitació dels processos de responsabilitats pels acusats de desafecció a la II República. La publicitat en el *DOGC*, a la que s'afegia la de quatre diaris d'informació general, *La Publicitat*, *La Humanitat*, *Las Noticias* i *El Noticiero Universal*, comportava l'audiència als encausats, per tal que poguessin presentar els seus escrits en defensa pròpia i també la possibilitat que els tercers interessats poguessin aportar la seva informació i opinions mitjançant el lliurament dels escrits d'al·legacions i, en seu cas, els documents probatoris de les seves declaracions, fossin favorables o bé contràries als expedientats.

Aquests diaris no deixaven de ser premsa afí. Per una part *La Publicitat* era un diari vinculat a l'ACR. En el cas de *La Humanitat* estava lligat a ERC. *Las Noticias* depenia d'un comitè obrer d'UGT i pel que fa a *El Noticiero Universal* estava gestionat per un comitè obrer d'orientació republicana.⁴¹

A diferència de la normativa del Comitè d'Apropiacions, la regulació establerta per la Comissió de Responsabilitats resolva la tramitació dels procediments sancionadors mitjançant un veritable expedient, amb tot un seguit de garanties pels encausats.⁴²

Documents dels expedients de la Comissió de Responsabilitats

Per la pràctica seguida per la Secretaria de la Comissió, l'expedient es va configurar amb els següents tràmits i subsegüents documents:

- Petició als ajuntaments de la certificació del Padró d'Edificis i Solars sobre la titularitat dels amillaments de les finques rústiques o urbanes amb el valor fiscal.

⁴¹ FIGUERES ARTIGAS, Josep Maria. Director Científic. *Historia del Periodisme de Catalunya*. Ed. Sapiens. Barcelona, 2016, pàgines 215 i 217.

⁴² Documentació de la Generalitat de Catalunya en l'Arxiu Històric Nacional, secció Guerra Civil. Documents de Salamanca. Lligall 157, expedients números 5 a 10. ANC

- Certificació sobre si havia estat condemnat com facciós o desafecte pels Tribunals.
- Providència al Director General de Crèdit i Tresoreria de la Generalitat sobre la retenció provisional de tots els saldos de comptes corrents bancaris o d'estalvis, els valors mobiliaris i altres efectes dipositats en establiments bancaris i institucions d'estalvi o continguts en llurs caixes de seguretat que figuressin al seu nom.
- Tramitació dels edictes d'informació pública, que es publicaven en el *Diari Oficial de la Generalitat* i els quatre diaris de difusió general abans esmentats, amb el termini preceptiu de cinc dies per tal d'aportar documents i realitzar al·legacions conforme a dret.
- Decisió motivada, amb tot el que integra la part de fets i les consideracions de dret, amb les normes aplicables per exculpar o inculpar als subjectes dels corresponents expedients d'apropriacions.
- Publicació en el *DOGC* del text íntegre de la decisió.

Però, en altres supòsits, l'article 2 del Decret de Responsabilitats, ampliava l'àmbit dels subjectes objecte de les apropiacions. Comprenia a les persones que havien fugit al territori que dominava l'exèrcit rebel, sempre i quan no haguessin acreditat la raó de llur canvi de residència i fet palès que durant el moviment van mantenir llur adhesió al govern legítim de la República. Així mateix, també es podia imputar i en el seu cas sancionar a les persones que només s'havien desplaçat dins del territori lleial, en circumstàncies, que a judici de la Comissió, no fossin del tot justificades i en conseqüència les fessin mereixedores de les sancions fixades en el Decret.

La indeterminació de la norma en l'aplicació de "les circumstàncies", va donar, a parer dels confiscadors, diverses interpretacions. Pel cas, hem resseguit les finques rústiques confiscades en diversos municipis del Segrià. Podem posar l'exemple de Maials, població amb extensos cultius d'oliveres. En les vint-i-una actes d'apropiació del sindicat ocupant, la col·lectivitat "Nova Creació" de la CNT, hi tenim dos bons exemples. Així, en l'apropiació de la finca anomenada "Plana del camí d'Aitona" la circumstància consistia en que el seu propietari no la treballava, ja que era conreada per administració; en l'anomenada "Valleta dels fadrins", una finca també col·lectivitzada, es basava en que el propietari posseïa excés de terra, per damunt de la necessària a llur

capacitat familiar.⁴³ Aquest criteri el trobem en altres municipis d'aquest àmbit comarcal del Segrià.

Així, en el mes de juny del 1937, la Comissió d Responsabilitats començà a posar fil a l'agulla per a resoldre la qüestió rellevant de l'encomana feta pel Govern de la Generalitat, quins eren o no facciosos de tot aquell seguit de ciutadans que se'ls havien apropiat els seus béns. Un pas més en les mesures de control econòmic i polític dels poders institucionals, Govern Generalitat, ajuntaments en quant a l'ordre públic i exercit en aquest cas per a resoldre els procediments dels milers de ciutadans amb immobles urbans i finques agrícoles ocupades i embargs de comptes, valors i efectes.

En aquest sentit, com ja hem dit en la introducció, hem treballat la nostra recerca. Han estat compilades el total de les decisions aprovades per la Comissió de Responsabilitats i publicades en el *Diari Oficial de la Generalitat*. En el seu conjunt, aquestes resolucions es van publicar en el període que va entre el mes juny de 1937⁴⁴ i gener del 1939.⁴⁵ En una part, els edictes d'informació pública, sobre la incoació dels expedients sancionadors van publicar-se al *DOGC* i premsa diària, però les decisions resolutòries dels expedients, en nombre més reduït, van ser només publicades en el *DOGC*.

La Comissió es va veure amb greus dificultats, per manca de mitjans, en resoldre la nombrosa quantitat de propostes que li van ser trameses, majoritàriament pels ajuntaments que demanaven l'apropiació dels béns, el Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi donant compte dels seus embargs preventius, davant el risc de la retirada dels fons monetaris pels seus titulars, els encausats reclamant la devolució dels seus béns i/o l'aixecament de l'embarg dels comptes i, en menor mesura, les peticions dels comitès de milícies o bé d'obrers, òrgans de l'Administració de la Generalitat, així com els partits polítics, organitzacions sindicals i entitats populars, tots ells per a fer-se seus

⁴³ Documentació de la Generalitat de Catalunya en l'Arxiu Històric Nacional, secció Guerra Civil. Documents de Salamanca. Lligall 208, expedient número 2. ANC

⁴⁴ Decisions de 17 de juny de 1937 sobre els béns d'Esteve Corbera Soulé i Francesc Sert i López. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 171, de 20 de juny de 1937, pàgines 1030 i 1031. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

⁴⁵ Decisions de 17 de gener de 1939 sobre els béns de la Sociedad Algodones Creixells S.A i de Lluís Serracanta i Vilaclara: *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 23, de 23 de gener de 1939, pàgines 371 i 372. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

definitivament els estatges que gaudien mitjançant una ocupació dels béns, que en la gran majoria de casos s'havien realitzat en els primers dies de la revolta.

Hem d'assenyalar que la Comissió de Responsabilitats va complir en una mínima part l'encàrrec del Govern, ja que només va acabar resolent un petit nombre dels expedients incoats. En el seu descàrrec hem de dir que els mitjans assignats, davant l'ingent tasca que havia de realitzar, eren del tot insuficients. Probablement hagués necessitat posar en marxa una Comissió amb diverses seccions i organitzar-la territorialment, en termes semblants als tribunals populars, és a dir, amb seus a Barcelona, Lleida, Girona i Tarragona, tal com s'establia en l'article tercer del Decret de 13 d'octubre del 1936 (*DOGC* número 289, del 15 d'octubre del 1936).

Gran part de les resolucions van absoldre a les persones encausades. En certs casos tot i que aquestes eren persones d'idees de dretes o de creences religioses, però que no havien mostrat concomitància ni participació amb la rebel·lió militar. Tanmateix, moltes de les persones expedientades ho foren pel simple fet de disposar de propietats, fàbriques, immobles o bé de finques agrícoles que cultivades o no directament havien estat ocupades durant l'estiu revolucionari del 1936.

I va condemnar una part, molt menor, de les persones encausades, fonamentant els seus acords en l'adscripció política, principalment en la vinculació als partits que constituïren la coalició del Front de dretes de Catalunya, o bé per la desafecció explícita a la causa republicana o bé de manera implícita per les actuacions contràries al règim social de la II República, basant-se en la recerca de la pròpia Comissió, declaracions de tercers, majoritàriament denúncies de partits i sindicats, comitès i ajuntaments i de particulars, o bé mitjançant altres proves, com l'abandonament dels seu domicili habitual, que permetien a la Comissió cloure que havien auxiliat al moviment subversiu o eren contraris a la República. En suma, desafectes de forma activa per haver auxiliat el cop militar o bé desafectes com contraris als drets socials establerts pel regim republicà.

El Govern de la Generalitat va recolzar en tot moment la competència de la Comissió en els procediments contra els desafectes al règim republicà. Mitjançant una Ordre Circular de 22 de febrer del conseller de Seguretat Interior, Artemi Aiguader, es prohibia taxativament als ajuntaments cap citació a particulars per declarar-los enemics del règim

i confiscar-los els béns, donat que aquestes actuacions, deia la disposició, corresponien als Tribunals i d'una manera més específica, a la Comissió de Responsabilitats.⁴⁶

Per altra part, mitjançant una Ordre del Departament de Finances, de 28 de març de 1937, davant del retard en rebre la documentació de les confiscacions, va reiterar que de totes les apropiacions o intervencions de béns realitzades per corporacions, organitzacions i particulars es fes la corresponent comunicació en un termini de trenta dies a l'òrgan competent, la Comissió de Responsabilitats.⁴⁷ Les dilacions en les actuacions dels ajuntaments eren evidents.

1.5 - ALTRES OBJECTIUS DELS DECRETS D'APROPIACIONS I RESPONSABILITATS

Assenyalem el criteri que va utilitzar la Comissió per a destriar les finalitats dels dos decrets i clarificar quan estaven davant d'apropriacions, expropiacions o bé ocupacions.

Resta reflectit, com ja hem anunciat anteriorment, en la Decisió de 2 de novembre de 1937, en l'assumpte del ciutadà Lluís G. Clot i Junoy, del municipi de Queixans, en que diu textualment. “... *L'apropiació dels béns privats poden obeir a tres motius diferents, que són: L'actuació subversiva del propietari; la necessitat d'acomplir obres d'utilitat social de caràcter permanent, o la imperiosa necessitat d'acomplir obres d'utilitat i assistència social de caràcter transitori derivades de la situació creada per la guerra; és evident que donada la diferent naturalesa jurídica de cada un d'aquests motius, tant sols a les derivades del primer, pot aplicar-se el nom de incautacions i apropiacions, en quant són les úniques que tenen el caràcter de sanció i comporten per al propietari afectat una pèrdua total i definitiva de llur valor i de llur propietat i possessió; car les altres constitueixen en realitat una simple expropiació o una simple ocupació transitòria respectivament*”.⁴⁸

⁴⁶ *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 55, de 24 de febrer de 1937, pàgina 867. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

⁴⁷ *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 98, de 8 d'abril de 1937, pàgina 73. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

⁴⁸ Decisió de 2 de novembre de 1937 sobre l'assumpte del ciutadà Lluís G. Clot i Junoy, del municipi de Queixans. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 330, de 26 de novembre del 1937, pàgines 860 i 861. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

Breu, però suficient per entendre el caràcter polític, econòmic i social de les apropiacions i expropiacions. S'anava més enllà de les normes per a sancionar els facciosos, descoberts en la pròpia rereguarda, ja que quedava palès que es tractava d'una declaració sobre la realització de les polítiques socials necessàries, amb uns objectius clars; donar respostes als problemes que es plantejaven en aquells moments als ciutadans de Catalunya. Calia endegar obres d'utilitat social de caràcter permanent i obres d'utilitat i assistència social de caràcter transitori. Motius? Les circumstàncies derivades de la guerra varen activar polítiques per afavorir a les classes treballadores.

Les disposicions d'apropiació i responsabilitats anaven més enllà d'unes normes de repressió dels facciosos, ja que també eren un instrument de les polítiques del Govern de Catalunya a favor de tots aquells ciutadans que suportaven una guerra que ja es preveia llarga i amb grans sacrificis humans, per part de la joventut catalana al front i de la població en general en la rereguarda, per les penalitats de la subsistència en la vida quotidiana que cada dia que passava s'anaven fent-se més paleses arreu del territori, de la seva població i també de tota aquella altra, arribada com a refugiada dels diversos indrets del territori lleial a la República.

1.6 - ELS MEMBRES DE LA COMISSIÓ DE RESPONSABILITATS

La Comissió de Responsabilitats, de les 4.412 causes iniciades en va resoldre un total de 594, una xifra, com es pot apreciar, menor respecte al gruix dels expedients incoats. En quant als ciutadans encausats, donat que en alguns dels expedients es jutjava a més d'una persona, el nombre final amb resolució ferma foren de 624.

Fou nomenat president de la Comissió, en Martí Barrera Maresme, d'ERC, i com a secretari i Cap de l'Oficina de la Comissió, en Gaietà Rahola i Escofet, també d'ERC. En foren vocals, Joan Tauler i Palomeras i Antoni Soler i Torné, per Finances, i Joan Sauret i Garcia, per Governació, tots tres d'ERC; Enric Galofré Haeffner, advocat, i Isidre P. Palmada i Llorà, d'UDC, s'alternaren per Economia; Lluís Jayme i Zamora, Emili Garriga i Albaret, d'ACR i Francesc Salvat i Fonts, ho foren en diferents moments per la Conselleria de Justícia, i finalment, Cristòfol Rebull Capdevila, d'UR, per Agricultura.

No fou fins l'octubre de 1936, transcorreguts dos mesos des de la creació del Comitè d'Apropiacions, que no va ser creada una oficina encarregada per a coordinar el treball d'establir la relació de béns subjectes a confiscació d'acord amb les previsions del

decret de creació del Comitè. Amb la creació d'una Secretaria de la Comissió de Responsabilitats, amb el nomenament d'un cap i l'adscripció del personal corresponent, es posava en marxa una de les estructures administratives necessàries pel seu funcionament.

Martí Barrera, un impressor sindicalista

Arribat a Barcelona l'any 1912, era tot un dirigent del sindicat de tipògrafs de la CNT i administrador de *Solidaridad Obrera*, el seu òrgan diari. L'any 1931, al proclamar-se la República, tenia quaranta-un anys i, a parer del seu biògraf Manuel Pérez Nespereira, va saber assumir els seus compromisos en aquella hora difícil. Diputat al Parlament de Catalunya, secretari general d'Esquerra i conseller de Treball.⁴⁹ En la seva tasca com a conseller de Treball, glossada àmpliament per en Just Casas Soriano⁵⁰ tingué una especial cura en trobar acords entre aquells sectors implicats en els conflictes laborals. En el període de guerra, només va restar dotze dies al capdavant de la Conselleria. En paraules de Pérez Nespereira, en Barrera aleshores va intentar canalitzar l'eufòria revolucionària donant-li contingut legal, amb l'elaboració d'un seguit de disposicions en matèria de drets socials, comentades anteriorment en les pàgines 22 i 23, que eren unes normes que pretenien decantar les masses populars cap a la causa republicana, mostrant que mitjançant una política vers els treballadors es podien assolir de manera efectiva els anhels pels que havien lluitat tants anys.

El 21 de febrer de 1937, Martí Barrera era nomenat president de la Comissió de Responsabilitats⁵¹. La seva tasca va ser la de preparar amb el cap de l'Oficina de la Comissió, Gaietà Rahola, una estructura administrativa que resolgués els expedients

⁴⁹ PÉREZ NESPEREIRA, Manuel. *Martí Barrera. Sindicalista, impressor i polític*. Fundació Josep Irla Barcelona, 2014.

⁵⁰ CASAS SORIANO, Just. *Les relacions socials durant la Generalitat republicana. Sindicalisme, empresa i jurats mixtos. La Conselleria de Treball 1931-36*. Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona. Barcelona, 2000.

⁵¹ Decret de 20 de febrer del Conseller Primer publicat al *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 52, de 21 de febrer de 1937, pàgina 73. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

sobre responsabilitats que s'amuntegaven en els despatxos, arran de denúncies sobre els facciosos, d'un costat, i les reclamacions de restitució dels béns apropiats, per un altre.

El 18 de gener de 1937, recordem que s'havia publicat, dins dels anomenats decrets de S'Agaró, el Reglament de la Comissió i es començaven a nomenar els seus membres. Joan Tauler repetia, si bé ara representant la Conselleria de Finances; Enric Galofré per Economia; i Joan Sauret per Seguretat Interior. Aquests nomenaments es varen produir durant el mes de març, coincidint en la seva etapa com a president de la Comissió de Responsabilitats. Del juliol a l'agost del 1938, va exercir com a president del Consell de Treball, organisme depenent del Ministeri de Treball i d'Assistència Social de la República, aleshores encomanat a Jaume Aiguader.

Assenyalar que la mà política de Tarradellas no va deixar de controlar la política d'apropriacions. Primer, amb l'adscripció del mateix Comitè d'Apropiacions al Departament de Presidència, a primers d'octubre del 1936, i un mes i mig després, segona meitat de novembre, amb un Decret de Finances de mesures excepcionals, en el que va recavar competències per tal d'ordenar i sistematitzar les apropiacions, intervencions i moviments de cabals en relació als béns de tots els involucrats en el cop militar⁵² i, posteriorment, per a reblar el clau mitjançant el Decret de creació de la Comissió de Responsabilitats el 9 de gener de 1937. Tota la gestió quedava sota el seu control.

Amb aquesta reconversió, d'Apropiacions a Responsabilitats, es volia donar major contingut legal i majors garanties, sobre tot pel que feia al procés d'apropriacions. Sense entrar en el detall de la tasca desenvolupada, en paraules de Pérez Nespereira, l'objectiu textualment era "...posar cotilles" a les activitats desenvolupades al llarg de tot Catalunya pels diversos agents socials, ja fossin organitzacions públiques o bé privades. Es a dir, posar normes a les actuacions sancionadores.

En aquest sentit, seguint a Manuel Pérez, una primera mesura va consistir en limitar els terminis d'actuació d'aquests organismes sense fiscalització per part de la Comissió. S'entenia que hi havia una primera actuació autònoma, però aquest fet no podia

⁵² Decret del 20 de novembre de 1936 del Conseller Primer, Conseller de Finances, publicat al *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 329, de 24 de novembre de 1936, pàgines 719 i 720. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

esdevenir permanent sinó que es va determinar l'obligació d'informar per tal que fos la Comissió qui resolgués sobre l'apropiació o restitució al propietari dels béns ocupats. Aquesta informació, que el 8 d'abril de 1937 es va establir en trenta dies, el 2 de juny es va prorrogar en altres trenta més.. ja no tots els Ajuntaments havien complert el mandat de la Generalitat.

Reconduir una situació, com la que es va originar en la rereguarda republicana per l'esclat revolucionari dels primers mesos del conflicte, va fer necessari un esforç en les diverses estructures dels poders institucionals del Govern de la Generalitat en tots els tres anys de guerra. En aquest sentit, la tasca desenvolupada per la Comissió, segons les seves decisions, publicades al *DOGC*, ens apareixen amb un to de moderació i respecte per la legalitat republicana en les actuacions del seu president i vocals. En quant òrgan col·legiat, en tot moment van fer prevaldre en les seves decisions els drets i llibertats de la Constitució del 1931.

El desenvolupament de la guerra, en especial les successives mobilitzacions de l'exèrcit popular de l'any 1938, va trastocar també la composició de la Comissió. El febrer, lleves de 1929, 1940, abril, 1927, 1928 i 1941, i maig, 1925 i 1926.⁵³ Així, el 15 de juliol de 1938, Francesc Salvat i Fonts s'incorporava a l'exèrcit i deixava vacant el representant de Justícia, el qual seria ocupat per Emili Garriga. Qui també fou mobilitzat el dia 29 de novembre del 1938 era Cristòfol Rebull, que fins aleshores actuava com a vocal d'Agricultura, així com a Lluís Jayme i Zamora també incorporat a l'Exèrcit Popular.

Els vocals d'Esquerra Republicana

Com ja hem dit, tres dels vocals eren d'ERC. El figuerenc Joan Tauler i Palomeras i dos lleidatans, Antoni Soler i Torné, de La Floresta, i Joan Sauret i Garcia, de Balaguer.

En Joan Tauler era advocat de professió i fou redactor del diari barceloní *La Publicidad*. Regidor de l'Ajuntament de Barcelona entre el 1909 i el 1911, l'any 1932 fou elegit diputat del Parlament de Catalunya per Barcelona-ciutat i actuà com a cap de la majoria parlamentària d'Esquerra. El setembre del 1934 fou nomenat director general de Treball de la Generalitat, però el seu mandat fou interromput arran dels Fets d'Octubre, que

⁵³ MATTHEWS, James. *Soldados a la fuerza. Reclutamiento obligatorio durante la Guerra Civil 1936-1939*. Alianza Editorial. Madrid, 2013, pàgines 54 a 60 i 74.

comportaren suspensió de l'Estatut d'Autonomia promulgat l'octubre del 1932. Acabada la guerra, s'exilià a França d'on tornà el 1952.⁵⁴

L'Antoni Soler els seus orígens polítics estaven situats en l'ideari de l'anarquisme. El 1936, a l'inici de la Guerra Civil, fou vocal del Consell de Defensa de la Generalitat, des d'on participà en les tasques de restablir l'ordre republicà a la ciutat de Lleida i a la Cerdanya, essent nomenat director general d'Administració Local el 1937. El 1939, al final de la Guerra Civil, s'exilià a França i, posteriorment, passà a Mèxic on va rebre la nacionalitat mexicana el 1942, havent tornat finalment a Catalunya, on va morir en el seu poble natal.⁵⁵

En Joan Sauret i Garcia, va emigrar a Argentina on s'involucrà a partir de 1917 en la premsa argentina de Buenos Aires. Tornà a Balaguer el 1921, on als anys següents va intervenir en diverses activitat polítiques i periodístiques. Fundador d'ERC l'any 1931, havent estat diputat per la formació al Parlament de Catalunya del 1932, i membre del Comitè Executiu d'Esquerra fins l'abril del 1935. Durant la Guerra Civil, fou nomenat secretari general de Sanitat el 1937 i en aquells anys de guerra formà part del Consell Permanent d'ERC, què el 5 d'agost de 1937 el designà membre del Directori. El 1939 s'exilià a França, instal·lant-se a Montpeller, havent estat internat al camp de concentració de Vernet arran de l'ocupació alemanya de la "zona lliure" de Vichy el 1942. Exercí la secretaria general del partit en els anys d'exili. Amb la fi de la dictadura no es decidí a tornar a Catalunya, però sí a cedir la Secretaria General, pel fet que aquesta s'havia de portar des de l'interior. El 1983 retornà a Balaguer on hi morí dos anys més tard.⁵⁶

Un impressor d'Acció Catalana Republicana

Emili Garriga i Albaret era un militant d'ACR, nascut a Terrassa, ciutat on exercí el seu ofici d'impressor. Formà part de la Junta Directiva de la Unió Comercial i Industrial, com a president de la secció d'impressors el febrer de 1936. En els anys de la II República formà part del comitè d'acció política de l'esmentat partit republicà del què

⁵⁴ Article de Joan Palomas i Moncholí a Memòriaesquerra.cat.

⁵⁵ Article de Josep Vall i Segura a Memòriaesquerra.cat.

⁵⁶ Article de Joan Palomas i Moncholi a Memòriaesquerra.cat.

en fou nomenat el juny del 1931. Durant la guerra civil, fou conseller del Consell Municipal d'Unitat Popular de l'Ajuntament de Terrassa, constituït el 14 d'octubre de 1936 arran del decret de la Generalitat del 9 d'octubre del mateix any, ocupant la Regidoria d'Assistència Social. El desembre del 1937, arran de la dimissió de Samuel Morera, deixà el càrrec de regidor amb solidaritat amb el, fins aleshores, alcalde però sense deixar el càrrec de conseller. El 1939 s'anà a l'exili amb l'ex alcalde d'ERC Domènec Armengol i la seva família. El 1945 tornà a Terrassa.⁵⁷

Un advocat en exercici i un polític d'UDC

Un altre membre de la Comissió fou Enric Galofré Haeffener, advocat, en representació del Departament d'Economia. A l'acabar la guerra civil, fou depurat per la seva participació en la Comissió de Responsabilitats, havent estat la seva inhabilitació confirmada pel Suprem, segons detall que figura en el treball *Els col·legis sota el franquisme*, del Col·legi d'Advocats de Barcelona, on consta que no va ser readmès fins l'any 1948. Pel que fa a Madrid no va exercir fins el 8 de febrer de 1960, quan el 21 de gener del mateix any la Junta de Govern del Col·legi va aprovar la seva alta.⁵⁸

De Lluís Jayme Zamora sabem que un cop mobilitzat intervingué com a Tinent Auditor de Complement. Així consta, en qualitat de Secretari Relator, com Instructor de diversos expedients de l'Administració Judicial sobre presumptes militars en rebel·lia que es tramitaven l'any 1938.⁵⁹

En Isidre Palmada i Llorà el trobem, com a polític vinculat a Unió Democràtica de Catalunya. Fou cessat com a regidor de l'Ajuntament de Banyoles, arran del decret de Governació de 22 de juliol del 1936 de cessament dels consellers municipals dels partits aliens al Front Popular.⁶⁰

⁵⁷ COMAS EZEQUIEL, Rafael. *El centre catalanista republicà de Terrassa*. Terme. Revista d'Història, número 26, 2011, pàgines 201 a 214.

⁵⁸ Expedient personal del Col·legi d'Advocats de Madrid numero 35 del 1960.

⁵⁹ Anuncis de 22 de juny de 1938 publicats en la *Gaceta de la Republica* núm. 183, de 2 de juliol de 1938, pàgina 25.

⁶⁰ GALOFRE Jordi i RUSTUCLET NOGUER; Miquel. *Temps de guerra i revolució al Pla de l'Estany (1936-1939)* Consell Comarcal del Pla de l'Estany. Ajuntament de Banyoles. Maig 2011.

Un empleat del comerç i un sindicalista

De Francesc Salvat i Fonts, sabem què patí l'exili. Així consta en la documentació, del 27 de juliol 1939, del registre d'estrangers del servei de migració de la República de Mèxic en la condició d'asilat polític. Hi figura amb la data de naixement, el 28 de gener de 1903, en la seva qualitat d'empleat de comerç, havent arribat a la república centro-americana a bord del vapor francès Mèxic acompanyat de la seva esposa, l'Antonia Corominas.⁶¹

I finalment, Cristòfol Rebull i Capdevila, un sindicalista republicà fundador del sindicat agrari Unió de Rabassaires. Havia nascut a Sant Boi de Llobregat el 1903 i morí a l'exili a Marsella el 1996. Fou enterrat, per exprés desig personal, a la seva vila natal d'on fou nomenat a títol pòstum, fill predilecte, i on el ple municipal aprovà tanmateix que una plaça portés el seu nom.⁶²

1.7 - EL MARC LEGAL DE LA REPRESSIÓ EN LA REREGUARDA REPUBLICANA

L'ensorrament de la legalitat, el col·lapse de les institucions republicanes afectà del tot a la mateixa justícia. En aquells primers dies del conflicte civil, tal com reconeix i ens relata un testimoni d'excepció, el que fora aleshores fiscal del Tribunal Suprem, José Luis Galbe, "*... en el verano de 1936, por espacio de algunas semanas, la justicia de la Republica sin la fuerza se convirtió en impotente y, en sentido inverso, la fuerza sin la justicia en tiránica*".⁶³ Un comentari que ens diu de com era necessari disposar d'una justícia vinculada amb unes forces d'ordre públic al servei dels poders institucionals.

A Catalunya, la resposta al cop militar fou un seguit d'actuacions consistents en crear d'una fornada diversos tribunals especials. En aquest moment d'excepció, per a reprimir els caps militars i col·laboradors civils de l'aixecament subversiu, sorgiren els tribunals populars especials. Foren passats per les armats, en les diferents casernes revoltades, en un seguit de consells de guerra, entre d'altres civils, un total de 105 militars com a

⁶¹ Servicio de Migración. Registro de extranjeros. República de Mèxic.

⁶² Vilaweb.cat/noticia edició de 29 de desembre del 2000.

⁶³ GALBE LOSHUERTOS, José Luis. *La Justicia de la República Memorias de un fiscal del Tribunal Supremo en 1936*. Marcial Pons, Ediciones de la Historia SA. Madrid, 201, pàgina 13.

resultat de les penes de mort acordades pels tribunals especials constituïts per a jutjar als facciosos de les casernes dels territoris de Barcelona, Tarragona i Girona.⁶⁴

Pel que fa a Lleida, segons el treball de Joan Sagués, la repressió es realitzà de manera espontània. Tant el coronel Sanz, cap de la revolta, primer, com un grup de vint-i-nou oficials, després, foren trets de la presó i passats per les armes al Camp Escolar, a les afores de Lleida, així com altres militars, després. Cap d'ells no tingué judici previ; foren executats sense més tràmit previ que el de posar-los davant l'escamot d'afusellament.⁶⁵

Aquesta peculiaritat de la capital de Ponent fa entendre que dels primers tribunals populars, el més autònom de tots ells, fou el Tribunal Popular de Lleida. Segons el treball de Jaume Barrull i Pelegri,⁶⁶ fou constituït el 18 d'agost del 1936 amb dos estructures orgàniques vinculades, el Comitè d'Informació, en funcions de la policia judicial, i un nombre de fiscals propis. No tenia cap vinculació amb el sistema judicial que depenia del Govern de la Generalitat. En els documents de l'Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià, del període de la Guerra Civil, s'assenyala com el mateix Josep Tarradellas, en la seva etapa com a cap del govern d'unitat del setembre de 1936, es va desplaçar el 30 de setembre fins a Lleida per a reconduir les actuacions dels comitès de la capital de Ponent, quan ja havien dictat i executat un nombre significatiu de penes de mort, 128.⁶⁷

No fou fins el segon Tribunal Popular, creat pel Decret del 13 d'octubre de 1936, pel conseller de Justícia Andreu Nin, en el qual s'establí un procediment reglat amb un seguit de garanties processals i així com la possibilitat de commutar les sentències de mort, per penes d'empresonament, pel Consell Executiu de la Generalitat.

⁶⁴ PAGES I BLANCH, Pelai. *Justícia i Guerra Civil- Els tribunals de justícia Catalunya (1936-1939)* Editorial Base, Barcelona, 2015, pàgines 27 a 59.

⁶⁵ SAGUÉS SAN JOSÉ, Joan. *Una ciutat en guerra. Lleida en la guerra civil espanyola (1936-1939)*. Biblioteca Abad Òliba, número 246. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona, 2003, pàgines 59 i 60.

⁶⁶ BARRULL PELEGRI, Jaume. *Violència popular i justícia revolucionaria. El Tribunal Popular de Lleida*. Pagès editors. Lleida. 1995, pàgines 47 a 73.

⁶⁷ MARTIN RAMOS, Jose Luis. *Els documents de l'Arxiu Tarradellas. Josep Tarradellas. La Guerra Civil (1936-1939)* Edicions Dau. Barcelona, 2013, pàgines 24 a 26.

El primer Tribunal Popular lleidatà, creat a iniciativa del Comitè de Salut Pública, va néixer amb dos objectius: omplir el buit de l'ensulada dels tribunals de justícia republicans i acabar amb la violència revolucionària indiscriminada de les primeres setmanes. La manca de formalisme i les actuacions judicials fetes, des de els principis de la consciència revolucionària, ja que els que judicaven eren membres de les organitzacions sindicals revolucionàries, van determinar que els 259 processos d'aquesta primera etapa, 18 agost a 13 octubre 1936, acabessin en un percentatge de casos del 49,46 % amb penes de mort i un 36,67 % en absolucions. No hi havia terme mig. Com la vella dita del General Prim, “o caixa o faixa”.

Els tribunals creats per la Generalitat, pel Decret del conseller Andreu Nin ja esmentat, van canviar la composició amb una presidència i un total de vuit vocals, un per cadascuna de les organitzacions presents en el govern de la Generalitat: CNT, UGT, UR, FAI, PSUC, POUM, ERC i ACR. Es bastí un procediment més formal, pel que fa al sistema de garanties dels processats, amb declaració de l'acusat, informe defensa, declaració dels testimonis favorables i els informes fiscals. Existia la possibilitat de commutar les penes de mort per penes de presó, per part del govern de la Generalitat.

En aquests tribunals, creats pel dirigent del POUM, es distingia entre “feixistes i “contrarevolucionaris”; els primers eren els que havien participat, en major o menor grau, en l'aixecament militar, mentre que en els segons estaven enquadrats, en paraules d'Elisabeth Velo i Daniel Vallès, tots aquells que, seguint la redacció de la mateixa norma, “... *atemptaven contra la nova estructura politico-social a través de la rebel·lió armada amb finalitats contrarevolucionàries, d'espionatge, sabotatge, activitat terrorista, propaganda, activitat derrotista i denúncia falsa*”.⁶⁸

En el cas de Lleida, Jaume Barrull, en el treball ja esmentat, estableix dues etapes. La primera va des de primers de novembre del 1936 fins l'11 de gener de 1937. En aquesta, ja es redueix el percentatge de penes de mort. En nombre semblant, 254 processats, un 35,43 % de penes de mort i un 22,40 per cent d'absolts. Canvia la dicotomia del primer tribunal, mort o absolució, amb un percentatge significatiu d'empresonaments, el 33,85 %, com el tomb més rellevant. La segona etapa, des de gener a abril del 1937, deriva de l'establiment de la crisi del govern de la Generalitat, amb una nova composició el 17 de

⁶⁸ VELO I FABREGAT, Elisabet i VALLÈS MUÑÍO, Daniel *La represa de l'activitat normativa de Catalunya en l'etapa republicana (1931-1939)* Generalitat de Catalunya. Barcelona, 2024, pàgina 70.

desembre de 1936, un fet que no feren operatius els tribunals populars fins mitjans de gener de 1937. La sortida del POUM del govern i el relleu a la Conselleria de Justícia, Nin per Vidiella, va determinar l'aprovació del Decret de 5 de gener on s'establia la tipificació dels delictes i les penes subjectes a condemna, garanties en quant al coneixement previ pel processat de les acusacions, per tal de poder organitzar la seva defensa i agilitar el procediment per a una ràpida execució de les penes dictades. Cauen definitivament els percentatges de penes de mort, sobre 241 encausats, les penes de mort suposen un 6,63 %, les penes de presó el 64,73 % i les absolucions es situen en el 22,40 %.

Els tribunals populars foren el primer esglaió dels successius que es constituïren en el marc de la Conselleria de Justícia. Com ja hem vist anteriorment, després del primer tribunal popular de Lleida, què hem analitzat de la ma de Jaume Barrull, els creats per la Generalitat mitjançant el conseller Andreu Nin i posteriorment la República, s'engegaren un seguit de normes que regulaven la justícia de la rereguarda republicana amb la corresponent homogeneïtzació en tot el territori.

Seguint el treball de Pelai Pagès sobre la justícia en temps de la guerra civil a Catalunya,⁶⁹ el tret decisiu de la invasió competencial de l'Estat a Catalunya foren els Fets de Maig de 1937, circumstància que va comportar en l'àmbit judicial penal, la creació de nous tribunals, els d'Espionatge i Alta Traïció de Catalunya i posteriorment, l'any 1938, i per tal d'agilitar i descarregar la feina d'aquests es crearen, com a primera instància, els Especials de Guàrdia, amb tres sales radicades a Barcelona. En relació a les penes de mort que dictessin aquests podien ser apel·lades per la seva revisió davant el superior d'Espionatge i Alta Traïció, que com a garantia processal estava conformat per un total de cinc membres, un president i quatre vocals.

Finalment, la mutació dels tribunals republicans s'aturà l'agost del 1938. L'últim dels canvis endegats pel govern republicà quedà en intent. La proposta del govern, presidit per Juan Negrin, era el de militaritzar els tribunals de repressió dels desafectes. Tot i ser aprovat, per una majoria mínima dels membres del Consell de Ministres, amb els vots dels ministres dels partits republicans en contra, la promulgació fou avortada pel mateix president de la República, Manuel Azaña, què es negà a signar el Decret entretant no hi

⁶⁹ PAGES I BLANCH, Pelai. *Obra citada, Justícia i Guerra Civil- Els tribunals de justícia Catalunya (1936-1939)* Editorial Base, Barcelona, 2015, pàgines 61 a 127.

hagués el consens de tot el govern. En el seu *Diarios de Guerra*, en les dates dels dies 11 i 12 d'agost del 1938, relata els fets de l'esmentat Consell de Ministres, que com a conseqüència de divisió del govern de la República, una votació ajustada com ja hem dit a favor dels partidaris de la militarització, portà a una crisi que provocà la dimissió d'en Jaume Aiguader, d'ERC i d'en Manuel de Irujo, del PNB. En els fons de la crisi hi havia els cinquanta-vuit afusellaments executats a Barcelona aquell més d'agost. Unes execucions de les que Azaña en tingué notícia un cop els escamots ja havien complert l'ordre d'executar la pena màxima.⁷⁰ Pel que fa a Aiguader, que dimití com a ministre de Treball i Assistència Social, en escrit d'11 d'agost de 1938 deixà constància de la seva oposició, tant a militaritzar els tribunals com als afusellaments, com escriu Manuel Pérez Nespereira en la biografia del polític reusenc.⁷¹

Com hem vist, l'autonomia inicial dels tribunals penals a Catalunya fou afectada per les successives reorganitzacions del govern de la República. En canvi, aquestes canvis no afectaren a la Comissió de Responsabilitats. Tot i que estigué en les intencions de les autoritats del govern de Madrid adaptar el de la Generalitat o bé configurar tribunals estatals en l'àmbit de Catalunya, per tal de judicar els processats per responsabilitats polítiques, en els termes de la legislació estatal. En aquest sentit, entenien aplicable el Decret del Ministeri de Justícia, regulador de les responsabilitats civils de l'Estat mitjançant l'actuació del Tribunal Popular de Responsabilitats, que endegà en la primavera del 1937 el aleshores ministre el cenetista Joan Garcia Oliver,⁷² com consta en un document intern del Govern de la Generalitat sobre la legislació estatal i de la Generalitat en matèria de responsabilitats polítiques i reparacions. No s'acabà de concretar aquesta intervenció i la Comissió actuà lliurement al marge de les autoritats republicanes fins a la darrera de les seves decisions al gener del 1939.⁷³

⁷⁰ AZAÑA DIAZ, Manuel. *Diarios de guerra*. Editorial Planeta DeAgostini, Barcelona. 2005, pàgines 527 i 528.

⁷¹ PÉREZ NESPEREIRA, Manuel. *Jaume Aiguader. La nació popular*. Fundació Irla. Barcelona 2018, pàgines 185 a 187.

⁷² *Gaceta de la República* núm. 1233, de 13 de maig del 1937, pàgines 669 i 670.

⁷³ Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià. Monestir de Poblet. Fons Conseller Josep Tarradellas i Joan. (Guerra Civil, Finances) (1936-1939).

1.8 - EL JUDICI DE LA COMISSIÓ SOBRE ELS TRIBUNALS POPULARS

Cal ara ressaltar el parer que sobre els tribunals populars es tingué per part de la Comissió de Responsabilitats. Recordem que un dels documents que es demanava als encausats era un certificat sobre si havia sigut o no condemnat pels tribunals populars. Hi trobem, com a més significatiu, la del Tinent Coronel Cristòfol Fernández Valdés, decisió del 29 de juny de 1937 (*DOGC* de 12 de juliol de 1937) on consta que va estar jutjat pel Tribunal Especial Popular per prendre part directa i personal en la rebel·lió del 19 de juliol de 1936, condemnat a mort per sentència del 30 de setembre de 1936, executada el dia 2 d'octubre del 1936. En Francesc Agulló i Sala, per decisió de 9 de setembre de 1937 (*DOGC* de 22 d'octubre de 1937), que el mes de novembre del 1936 fou detingut per les Patrulles de Control, jutjat i absolt pel Tribunal Popular Número 1, per sentència del 15 de desembre del 1936. Ventura Leon i Levi, per decisió del 15 de març del 1938 (*DOGC* de 2 d'abril de 1938), on la mateixa interessada feia constar que fou detinguda i jutjada pel Tribunal Popular Número 4 pel suposat delictes de temptativa d'evasió de capitals, sobreseient lliurament de la causa. I en Jaume Minguell i Oromí, en decisió de 2 de desembre del 1937 (*DOGC* de 26 de desembre de 1937), on hi constava que els dies 3 i 4 de desembre del 1936 es celebrà la vista davant el Tribunal Popular de Lleida, amb sentència absolutòria, per haver-se comprovat plenament que era antifeixista i que havia treballat per la instauració del Règim republicà.

En tot cas, la decisió més notòria correspongué a l'expedient de Joan Jovells i Miranda. Per acord de 15 de febrer de 1938, quedà acreditat que el Tribunal Popular de Lleida, en data 25 de març del 1937, havia comunicat de manera breu a la Comissió de Responsabilitats que l'al·ludit Joan Jovells fou condemnat a la darrera pena per aquell Tribunal, però que no fou executada per haver mort el 31 de desembre del 1936. La Comissió de Responsabilitats assenyalava, en aquest cas, que l'única sola dada contrària a l'expedientat la constituïa la comunicació del Tribunal Popular de Lleida, en la que es manifestava que l'interessat fou condemnat a la darrera pena per aquell Tribunal, sense especificar el motiu de la condemna ni els fets considerats ni cap de les dades essencials de la sentència.

El comentari que sobre l'esmentat Tribunal Popular fa la Comissió, en el text del ponent, l'Isidre P. Palmada i Llorà, fou del tot contundent respecte a la credibilitat que li mereixia l'esmentat Tribunal “... *que tant per aquesta imprecisió com pel fet d'esser públic i notori que les sentències dictades per alguns dels Tribunals Populars que*

actuaren durant la primera etapa de la revolta, estaven mancats d'aquella equanimitat i serenitat tant necessàries i indispensables, en les resolucions judicials i molt influenciades en canvi pel marcat apassionament que dominava en aquell temps totes les manifestacions de la vida pública, no pot evidentment atribuir-se a aquella sentència, que al·ludeix el Tribunal Popular de Lleida, la categoria i força de “cosa jutjada” per als efectes de donar com a veritat certa i indiscutible dintre d'aquest expedient una suposada facciositat de l'expedientat”.

La Comissió reblà el clau amb una darrera qüestió del tot definitiva “... aquesta apreciació és tant més fonamentada, quan els mateixos Poders Públics, precisament per les raons apuntades, s'han vist obligats a autoritzar la revisió de les sentències dictades pels esmentats Tribunals, que en la majoria dels casos comporten una rectificació completa d'aquelles resolucions”.⁷⁴ No hi calen més comentaris ja que la posició de la Comissió era feta sense necessitat d'aclariments.

Entenem que una crítica tan severa, feta des de les mateixes institucions republicanes, ens informa sobre l'extremisme de les actuacions dels esmentats tribunals dels primers mesos de l'esclat revolucionari, un temps en que la justícia s'abandonà a les passions enfrontades de les primeres setmanes del conflicte que es desencadenà en tot el territori de l'Estat.

1.9 - CONDEMNES I ABSOLUCIONS PER RESPONSABILITATS POLÍTIQUES

De les 4.412 causes iniciades la Comissió en va resoldre 594, xifra menor respecte al gruix dels expedients incoats. En quan als ciutadans encausats, donat que alguns dels expedients es jutjava a més d'una persona, el nombre final amb resolució ferma foren un total de 622 amb el detall que consta tot seguit, on podem apreciar la diferencia substantiva entre el nombre d'encausats processats i els que finalment tinguérem una decisió definitiva, exculpatòria o bé amb la corresponent sanció de la pèrdua dels seus béns,

⁷⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 13 de febrer de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 72, de 13 de març de 1938, pàgines 1067 i 1068. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

QUADRE GENERAL D'EXPEDIENTS

INCOATS	
Expedients amb edictes publicats	4412 (100%)
Expedients resolts	594 (13,46%)
RESOLTS	
Encausats	622 (100%)
Favorables (sense sanció)	515 (82,85%)
Desfavorables (amb sanció de pèrdua dels seus béns)	107 (17,15%)

El llistat dels expedients incoats, amb la relació de les persones encausades, i el d'expedients resolts, sancionats i no sancionats d'aquells que van estar sotmesos a judici, figuren en els Annexos 1, 2 i 3 respectivament.

En quant a l'origen dels expedients resolts, tenen diverses procedències. El major nombre provenen del Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi, el segueix el dels mateixos encausats, interessats en recuperar els béns ocupats, el líquid dels comptes embargats o els valors i efectes travats i, en tercer lloc, els ajuntaments que en els seus oficis de comunicació a la Generalitat posaven en coneixement el llistat dels béns apropiats en el seu municipi. La resta de processaments, en molt menor mesura, provenen de diferents òrgans i entitats de l'Administració de la Generalitat, comitès locals de milícies, partits polítics, organitzacions sindicals, entitats culturals i socials, empreses col·lectivitzades, col·lectivitzacions agràries i cooperatives.

En un primer grup tenim els derivats d'expedients del Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi, que tenen com a finalitat principal els embargaments de comptes corrents o dipòsits bancaris. Es tractava d'actuacions cautelars preventives del Govern de la Generalitat. L'objectiu era el de controlar els béns dels encausats amb activitats econòmiques per tal de facilitar els pagaments als treballadors. Tot i així, es donaren actuacions a instàncies de denúncies de particulars, com a mesura preventiva de la consideració de faccions, i que en alguns casos el comitès, organitzacions polítiques o sindicals o bé municipals pretenien fer-se dels saldos dels comptes corrents dipositats en entitats bancàries o bé els seus valors en les caixetes de seguretat.

Així es constata en una de les decisions de la Comissió, l'expedient incoat contra Manuel Portela Valladares, polític gal·lec d'ideologia liberal i centrista, ministre de Foment durant la monarquia d'Alfons XIII, governador general de Catalunya el 1935 amb el govern d'Alejandro Lerroux, i que va presidir el Consell de Ministres, fins el febrer del 1936, en els darrers mesos de l'anomenat bienni negre de la II República.

La decisió de la Comissió és del tot explícita, pel que fa a les finalitats dels nombrosos embargaments de comptes corrents i dipòsits bancaris, executats en els primers mesos del conflicte. En una part molt important, assegurar el pagament de jornals i salaris dels treballadors que com a tals significaven el seu sostén en tant que depenien dels ingressos derivats de les seves nòmines, "*... que havent donat el Servei Tècnic, degut a les circumstàncies del moment, en complimentar el disposat en l'esmentat article, una interpretació extensiva a aquella ordenació legal, que motivà en la pràctica el bloqueig de molts comptes corrents i dipòsits bancaris amb la sola finalitat d'assegurar el puntual pagament de jornals i salaris, sense prendre en compte per a res la possible facciositat del bloquejat, com és públic i notori que així ha succeït en molts casos*". Aclarit sense dubtes d'on procedien els expedients originats en les actuacions del Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi.⁷⁵

En un segon grup, tenim les apropiacions realitzades en la primera etapa pels Comitès i Ajuntaments. Els Comitès locals, en els primers mesos del conflicte, en menor mesura, i des de octubre del 1936 els propis ajuntaments, ja legalment constituïts d'acord amb el Decret del 9 d'octubre del 1936, en la major part, són els que demanaven la declaració de faccions dels titulars dels béns apropiats i dels comptes embargats. Així, mitjançant l'acord de la Comissió, pretenien que es confirmés el caràcter de faccions dels encausats i els permetés l'apropiació definitiva dels béns ocupats, per a destinar-los a les finalitats que estimessin adient segons les previsions de la Generalitat establertes en la regulació d'apropriacions i responsabilitats.

En un tercer grup, els expedients són instats pels propis encausats, o bé pels seus familiars o representants legals, amb l'aportació de proves i testimonis favorables als

⁷⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 30 de setembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 284, d'11 d'octubre de 1937, pàgines 196 i 197. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

efectes de la declaració d'exoneració de responsabilitats. Pretenien recuperar els seus béns, fossin immobles urbans o bé finques de conreu que cultivaven, majoritàriament per administració o bé disposar dels imports dels comptes embargats o dels valors i efectes retinguts en els establiments d'estalvi, crèdit o bancaris i, en conseqüència, demanaven a la Comissió la seva restitució, prèvia la declaració de ser ciutadans considerats no facciosos. Era un apartat important, ja que d'alguna manera constituïa la porta que permetia recuperar els béns que els hi havien estat apropiats, entretant que els seus ocupants esperaven una adjudicació definitiva a favor seu per part de la Generalitat.

En un quart apartat, tenim els que es tramiten a petició dels sindicats i partits polítics. Les sol·licituds d'aquestes organitzacions cercaven adscriure els béns confiscats com a mitjans propis per tal de realitzar les seves activitats. En aquest apartat també hi podem incloure les empreses col·lectivitzades, col·lectivitzacions agràries, grups de treballadors i empleats d'empreses no col·lectivitzades i Cooperatives que sol·licitaven incorporar els béns dels encausats als seus actius. No deixa aquest de ser un dels motors de les apropiacions, la utilització d'aquest béns per les finalitats polítiques de partits i sindicats i, en especial, posar remei a la manca de locals i, en el cas de les col·lectivitzacions, en les industrials i comercials augmentar la caixa de l'empresa i pel que fa les agrícoles, engreixar les terres dels grans propietaris amb les finques d'aquells propietaris que fossin declarats facciosos.

I pel que fa a un cinquè grup, hi consten els instats per diversos organismes de la pròpia Administració de la Generalitat, on hi trobem tant els béns que figuren en l'Inventari General d'Apropiacions com les sol·licituds dels Departaments de la Generalitat, Direcció General del Tresor, Inspecció General d'Ordre Públic, Comissariat de Santes Creus,... A darrera d'aquestes sol·licituds hi tenim les antigues i potser eternes necessitats de la manca de dependències en la prestació dels serveis bàsics de l'administració a la ciutadania.

I finalment en un sisè apartat, menys nombrós, les peticions de les entitats destinatàries, de caràcter popular o bé associatiu com casals, societats recreatives, ateneus, l'Associació de veïns i llogaters de Catalunya, ... Tampoc hi falta una denúncia presentada per un Banc. En aquest darrer cas segurament no deixava de ser una oportunitat per buscar l'obtenció de nous rèdits o potser, a parer seu, fer un servei a la causa republicana.

Podem comprovar el gruix dels expedients incoats des de el Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi i dels Ajuntaments. Entre tots dos junts el percentatge superà el seixanta quatre per cent, quasi dos tercers parts dels expedients. Es significatiu donat que les propostes fetes pel Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi afectaven majoritàriament l'economia domèstica ja que els embargs dels comptes corrents no permetien disposar dels diners que els encausats tenien en els bancs o establiments de crèdit.

Tot el conjunt dels expedients incoats queden resumits en el quadre adjunt on hi figuren el descompost individual amb els corresponents percentatges de cadascun dels dotze apartats.

QUADRE ORIGEN EXPEDIENTS

Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi	219	36,87%
Ajuntaments	165	27,78%
Reclamacions particulars expedientats	114	19,19%
Comitès locals	27	4,55%
Col·lectivitzacions, empreses col·lectivitzades i empleats i treballadors	22	3,70%
Organitzacions sindicals	18	3,03%
Administració Generalitat ¹	14	2,36%
Organitzacions polítiques	6	0,67%
Entitats populars ²	4	1,01%
Comitès obrers	3	0,50%
Denúncia Banca	1	0,17%
Associació de veïns i llogaters de Catalunya	1	0,17%
TOTAL :	594	100 %

¹ Comprèn, entre altres, Béns Inventariats, Comissariat Santes Creus, Departament de Cultura, Direcció General Crèdit i Tresor, Consell Escola Nova Unificada, Comissaria General d'Ordre Públic, president Consell Economia Generalitat, Procurador General de Catalunya i Comissaria de Lleida.

² Ateneu Republicà de Gràcia, Ateneu Llibertari de Molins de Llobregat [Molins de Rei], Casal d'Esquerra Estat Català de Gràcia i Ateneu Llibertari de Rubí.

1.10 – ELS CIUTADANS DECLARATS FACCIOSOS

Quins són els facciosos i les faccioses? Hem optat per presentar per separat el llistat dels homes separat del de les dones. Entenem que ens permet identificar millor els tres diferenciadors d'ambdós generes en uns anys en que no existia un règim d'igualtat. En la comparació dels quadres percentual podem descobrir les seves peculiaritats.

Pel que fa als homes la resposta, pel que veurem en les decisions adoptades, en major mesura eren ciutadans que tenien militància activa en els partits de dreta, aquells que havien participat en la rebel·lió militar: Tradicionalistes, Falange, CEDA, Acció Ciutadana, Monàrquics o aquells desafectes que restaren vinculats a les activitats contràries a la II República. I en la zona del mig, els homes de la Lliga.

Tot i pertànyer a la Lliga, partit que va formar part del Front de Dretes, aquesta no era condició suficient, donat que aquest partit no havia tingut, en els mesos anteriors al cop militar, una activitat política contrària a la República i per tant no eren els seus dirigents aleshores partidaris de l'aixecament militar. Més enllà de la militància en l'ideari polític, aquests homes del partit regionalista, per la Comissió de Responsabilitats, van quedar deslliurats de les confiscacions tot i que es reconeixia en les decisions de la Comissió que eren d'ideologia dretana. Només casos puntuals, els militants que posteriorment tindrien activitats relacionades amb el moviment sediciós, serien sancionats amb l'apropiació dels seus béns.

Ser propietari no era en si un motiu de confiscació, era una circumstància de l'encausat. Es tractava d'aquells que els hi havien estat ocupats els seus béns per les organitzacions sindicals, partits i comitès locals o bé ajuntaments. Els seus escrits anaven dirigits a recuperar les seves propietats, majoritàriament immobles o bé finques agrícoles, conreus que eren cultivats per administració amb jornalers o bé amb règim de parcel·la, arrendament o masoveria.

El grup dels considerats desafectes, segons les decisions aprovades per la Comissió de Responsabilitats, eren la d'aquells subjectes, de manera majoritària, vinculats políticament a les forces contràries al règim republicà, com ja hem dit, afectes als partits que formaren el Front de Dretes, a més d'aquells que eren contraris a la República al marge de tenir o no filiació política, en aquests casos fos per les accions polítiques en la col·laboració amb els revoltats, per la seva adhesió i activitat propagandista a favor de la monarquia o mitjançant una desafecció expressa a la causa del règim republicà.

En el llistat dels considerats facciosos també hi trobarem aquells que, més enllà de les seves activitats contràries al règim republicà i en una interpretació àmplia feta per la Comissió de la lletra de les disposicions d'apropriacions i responsabilitats, havien tingut actuacions socials contràries als valors solidaris de la Constitució del 1931.

En el quadre adjunt tenim un desglossament on veiem que una gran majoria són homes. Les xifres dels homes facciosos és del 60,75 %, cal incloure cinc religiosos que figuren en el grup de l'Església, davant el 9,34 % de dones, on cal afegir-hi una religiosa que figura comptabilitzada també en el grup de l'Església. Es a dir, un total de setanta homes davant un nombre menor de dones, onze.

DESGLÒS DE LES 107 DECISIONS DESFAVORABLES

Homes	65	60,75 %
Dones	10	9,34 %
Església ¹	30	28,04 %
Entitats ²	2	1,87 %
TOTAL :	107	100 %

¹Comprèn ordes i congregacions religioses, organitzacions catòliques vinculades i relacionades i 5 religiosos i 1 religiosa.

²Les entitats qualificades de faccioses són el Montepio de Terrassa i el casal "La Pau Social" de Calella.

Com veiem en aquest quadre, abunden majoritàriament els homes davant un percentatge significativament menor de les dones i un nombre de sancionats de l'Església considerable un percentatge significatiu, un 28,04 % i, finalment, pel que fa a les persones jurídiques, un nombre minso, 1,87%. Certament era difícil que una part de les entitats, les de finalitats comercials, industrial o mercantils poguessin ser per si mateixes faccioses, més enllà de que alguns directius o accionistes es poguessin considerar d'idees dretanes o relacionats amb partits i organitzacions desafectes al règim republicà. En els consells d'administració i els equips directius la composició ideològica era plural.

Entre els criteris de les decisions de la Comissió de Responsabilitats, en quant al concepte de faccions de persones físiques i jurídiques, segons les resolucions aprovades, cal assenyalar la peculiaritat del tractament específic de l'Església Catòlica. Una diferència pel que fa a l'Església institucional, bisbats, ordes i congregacions religioses, en una altra part, les organitzacions catòliques, vinculades o dependents de la mateixa Església, en un tercer apartat els seus religiosos, fossin capellans, frares o bé monges i, finalment, pel que fa als seus fidels en quant creients en la condició de practicants de la religió catòlica.

1.11 - L'ESGLÉSIA, DE PERSEGUIDA A FACCIOSA

Dins el marc de la repressió a la rereguarda republicana a Catalunya les xifres de víctimes de la violència en els primers mesos han estat analitzades dins els treballs de Jordi Oliva i Llorens,⁷⁶ en el marc de l'estudi més general del cost humà de la Guerra Civil a Catalunya que es gestiona en la base dades del Memorial Democràtic de la Generalitat de Catalunya.⁷⁷

Així, pel que fa a la persecució religiosa a Catalunya hem de dir que va tenir una violència extrema, ja que no sols es van cremar esglésies i convents, amb la destrucció de gran part del patrimoni històric, artístic i documental, sinó que, a més a més, es va atemptar contra la vida de sacerdots, religiosos i fidels per tal d'eliminar la institució eclesiàstica.

Una fúria anticlerical de profundes arrels, en la lluita política per a la secularització de la societat espanyola, en l'enfrontament entre catolicisme i laïcisme. En els anys de la II República, a parer de Gonzalez Cuevas, s'exacerbà la confrontació en la política d'implantació del laïcisme durant el primer govern reformista, mitjançant l'aprovació de l'article 26 de la Constitució republicana, que va determinar la constitucionalitat de l'expulsió dels jesuïtes i la prohibició d'exercir l'ensenyament a les ordes religioses. També va permetre l'aprovació de la llei de Congregacions del 1933, que barrava el pas a les ordes i congregacions a realitzar qualsevol tipus d'activitat política i exercir el

⁷⁶ OLIVA LLORENS, Jordi. *L'estudi del cost humà de la Guerra Civil a Catalunya. Procés de recerca, fonts documentals i línies d'investigació (1936-1945)* Col·lecció "Referents", 21 Memorial Democràtic. Generalitat de Catalunya. Barcelona, 2024.

⁷⁷ <https://memoria.gencat.cat/ca/que-fem/banc-memoria-democratica/fons/cost-huma-de-la-guerra-civil/>

comerç, indústria, explotació agrícola i, el que ja esmentava la mateixa Constitució, la dedicació a l'ensenyança.⁷⁸

Per la seva part, Maria Thomas, en el seu treball sobre la violència anticlerical popular, ens dona unes claus interpretatives que van més enllà de fets exposats anteriorment, en quan a l'origen de la virulència de la violència de l'estiu del 1936. Entén que la violència anticlerical no s'ha d'interpretar com irracional, criminal i primitiva ja que a parer seu es deriva d'un transfons històric. Es tractava dels desafiaments, abans del 1931, que certs sectors socials havien realitzat en contra del predomini de l'Església catòlica sobre les seves vides.

La mobilització entre els sectors anticlerical i catòlic, dins la democràcia de masses de la II República, va portar a un frec a frec entre els dos blocs entre els anys 1931 i 1936, conclou la historiadora nord-americana, que combinada amb la intensa frustració provocada entre els treballadors del camp i la ciutat, donada la escassa efectivitat de les mesures de secularització dels governs republicans, va portar a l'enduriment i radicalització de les actituds anticlericals.⁷⁹

Com hem assenyalat en la introducció, aquesta persecució arran del cop militar es va apaivagar el setembre del 1936. Fins aleshores, els sacerdots eren apressats i liquidats sense cap procés formal. Com assenyalava Hilari Ragner, a partir d'aquest mes, la creació dels tribunals populars suposà el començament d'unes mínimes garanties jurídiques i els sacerdots i religiosos només foren condemnats pels tribunals a penes de presó.⁸⁰

La xifra de les víctimes mortals de l'Església, durant la persecució religiosa en la Guerra Civil, recollides en els treballs d'Antonio Montero, pel que fa l'àmbit estatal, és

⁷⁸ DE LA CUEVA MERINO, Julio i MONTERO GARCIA, Feliciano, editores. *La secularización conflictiva. España (1898-1931)*. Artículo de GONZALEZ GUEVA, Pedro Carlos *La guerra civil de la espiritualidad: el catolicismo español y sus enemigos (1898-1936)*. Editorial Biblioteca Nueva. Madrid, 2007. pàgines 68 a 72.

⁷⁹ THOMAS, Maria *La fe y la furia. Violencia anticlerical popular e iconoclastia en España, 1936-1939*. Editorial Comares. Granada, 2014, pàgines 233 a 238.

⁸⁰ RAGUER, Hilari. *La pólvora i el incienso La Iglesia y la Guerra Civil española (1936-1939)* Ediciones Península, Barcelona, 2001, pàgina 178.

de 4184 sacerdots, 2635 religiosos i 283 religioses,⁸¹ i a Catalunya, la recerca de Solé i Sabaté i Villaroya, de 1189 sacerdots, 794 religiosos i 50 religioses.⁸²

Seguint l'obra esmentada d'Hilari Raguier, el maig del 1937, amb el final del domini dels anarquistes, i ja en el poder republicà el primer govern presidit per Juan Negrín, es produeix un canvi substancial en l'ordre públic i començà una major tolerància religiosa. Aquesta permissivitat s'explicita amb el discurs del president Negrin fet el primer de maig de 1938, conegut com a declaració de finalitats de guerra. En aquesta al·locució el que era aleshores cap del Govern invoca els anomenats 13 punts, on en el sisè es manifesta el lliure exercici de les creences i pràctiques religioses.⁸³ Aquest gir, el qual es va donar en la política republicana culminà, a principis de desembre del 1938, amb la creació del Comissariat de Cultes.⁸⁴

L'encaix de les decisions de la Comissió sobre l'Església

En el tractament de l'Església, als efectes de classificar les decisions de la Comissió, fem una distinció amb quatre nivells d'encaix. En el primer, l'organització institucional de la mateixa Església, i les ordes i congregacions religioses; en el segon, les organitzacions catòliques, en quant vinculades o relacionades jeràrquicament amb l'Església; en el tercer, els sacerdots i religiosos/es; i, en el quart nivell, els practicants, fidels o seglars.

En el primer apartat, l'església institucional, bisbats i parròquies, i ordes i congregacions religioses, eren declarats facciosos per la pròpia Llei, sense més invocació que l'article tercer del Decret d'Apropiacions i el Decret número 10, de 9 de gener del 1937. Per a fer efectiva l'apropiació, només calia assenyalar que eren béns de l'Església. Van ser encausats, tot i que sense resolució, el cardenal Vidal i Barraquer i

⁸¹ MONTERO MORENO, Antonio. *Historia de la persecución religiosa en España 1936-1939* Editorial Católica, Madrid, 1961.

⁸² SOLÉ SABATÉ, Josep Maria i VILLAROYA I FONT, Joan. *La repressió a la rereguarda de Catalunya, (1936-39)* Volum I, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1990, pàgina 179.

⁸³ MORADIELLOS, Enrique, *Textos i discursos políticos de Juan Negrín*, Centro de Estudios Políticos y Constitucionales, Madrid, 2010, pàgines 195 a 198 on hi figura el punt sisè: "El Estado español garantizará la plenitud de los derechos al ciudadano en la vida civil i social, la libertad de conciencia y asegurará el libre ejercicio de las creencias y prácticas religiosas".

⁸⁴ Decret de la Presidència del Consell de Ministres, de 8 de desembre de 1938 publicat en la *Gaceta de la República*, núm. 341, secció de Presidencia del Consejo de Ministros, pàgina 1003.

els bisbes de Solsona (*DOGC* de 19 d'agost de 1937) i de Barcelona (*DOGC* de 6 d'agost de 1937).

En el segon apartat, les organitzacions catòliques, s'havia d'acreditar que els seus béns eren de la pròpia Església. La interpretació consistia en considerar també els organismes vinculats, Joventuts catòliques, Filles de Maria, etc., com entitats dependents de l'Església. Així, no eren qualificades de faccioses per les seves activitats, sinó en tant que els seus béns pertanyien a l'Església, tot i que en alguns supòsits les decisions que foren adoptades per la Comissió les consideraren faccioses pels fets que figuraven en els informes dels expedients.

En el tercer apartat, els sacerdots i religiosos/es, clergues ordinaris i seculars, no eren considerats facciosos pel fet de la seva professió religiosa, sinó per la seva desafecció del Règim republicà. En la fase d'instrucció de l'expedient incoat s'havia d'acreditar, i provar degudament, els fets que com a tals havien de constar en la resolució condemnatòria. Repetim, no eren facciosos per ésser religiosos o religioses, sinó en funció de les seves activitats relacionades amb la confrontació política, per la seva concomitància amb l'aixecament militar o bé per una desafecció activa o de caràcter social vers la II República.

Pel que fa al quart nivell, els practicants, fidels o seglars, eren tots aquells, que al marge de l'organització eclesial, quedaven vinculats a l'Església per la professió de la fe. Com els religiosos eren encausats com a persones individuals en funció de la seva activitat. La seva consideració de faccions, a diferència de l'Església, ho era al marge de les seves creences i pràctiques religioses. La professió de la religió catòlica, en les decisions de la Comissió, en tot moment, va ser respectada.

Pel que fa a la quantificació d'expedients sobre les apropiacions dels béns de l'Església i dels religiosos i religioses, resolt amb acord desfavorable, es distribueixen de la següent forma, setze són de confessions i congregacions religioses, vuit pertanyen a organitzacions catòliques adscrites a l'Església i, finalment, un total de cinc són religiosos, quatre com rectors de parròquia i el cinquè és la mare superiora d'un convent.

En el quadre adjunt podem comprovar el total d'expedients tramitats de resultat desfavorable amb els corresponents percentatges.

DESGLÒS DE LES DECISIONS DESFAVORABLES ESSLÈSIA CATÒLICA

Ordes i Congregacions	16	53,33 %
Organitzacions catòliques	8	26,67 %
Religiosos	5	16,67 %
Religioses	1	3,33 %
TOTAL :	30	100 %

1.11.1 ORDES I CONGREGACIONS

De les setze apropiacions, dels béns de les ordes i congregacions religioses, un total de nou ho foren per haver-se acreditat que es tractava de propietats de l'Església. En quatre dels expedients hi figurava que en els centres religiosos s'havien realitzat activitats afins als partits polítics contraris a la República o bé es constatava que eren partidaris de la monarquia. I en altres tres supòsits, la Comissió, en les seves decisions, realitzà qualificacions genèriques sobre l'enemistat de les congregacions religioses amb la República o bé esmentà simplement informes desfavorables.

En aquest grup hi figuren un total de nou congregacions. Set de dones, *Serventes de Maria* de Sabadell, *Germanes Carmelites* de Calella, *Congregació Germanes Doctrina Cristiana* de Molins de Llobregat (Molins de Rei), *Monges Dominiques* de Reus, *Germanes Terciàries* de Calonge i *Germanes Filipenses* d'Aiguestoses de Llobregat (Sant Andreu de la Barca), i dos d'homes, *Pares Agustins* i *Pares Escolapis*, ambdues de Calella. Aquestes foren les que s'arribà a una decisió condemnatòria, ja que també foren encausades altres ordes o congregacions a Sabadell, Piera, La Riera de Gaià, Sabadell, Mataró, Breda, La Seu d'Urgell, i més, sense que l'expedient acabés amb resolució, com queda reflectit en el llistat de l'Annex 1.

D'alguna manera, en tots els expedients, es rematen les resolucions fent esment al que es disposa en els articles 2 i 3 del Decret del 5 d'agost del 1936, en relació amb el Decret número 10, del 9 de gener del 1937, en els quals s'assenyalava que els béns de l'Església Catòlica i els de les Congregacions i Ordes religioses havien d'ésser confiscats, sense més justificació, per la Generalitat de Catalunya.

- Serventes de Maria de Sabadell

En l'expedient no es deixava dubtes de que eren religioses sense cap participació en la subversió ni desafectes a la República, però si que l'apropiació es realitzava per ser béns de l'Església, tal com es diu textualment en la decisió “...l'esmentada Congregació era purament religiosa formada per monges dedicades a la tasca de cuidar malalts, no havent-se comprovat cap intervenció ni concomitència en el moviment subversiu i amb els elements facciosos; que un cop esclatada la revolta marxaren de Sabadell abandonant el seu estatge, del qual s'apropia provisionalment l'Ajuntament, i que l'immoble de referència constituït per un conjunt de quatre finques o designes, era de la propietat d'aquesta Congregació amb certes limitacions que les subjectaven de fet el domini del Bisbe de la Diòcesis”, “... proposta en el sentit que es decretés l'apropiació definitiva de tots els béns de la Congregació expedientada per tractar-se de béns religiosos” i “... que els seus béns i en especial la finca de Sabadell esmentada, per les condicions a que està subjecte ha de considerar-se a més com a propietat de l'Església”.⁸⁵

L'apropiació fou un edifici o immoble, situat al carrer de Montserrat número 135, de Sabadell, feta per l'Ajuntament de Sabadell l'11 de juliol del 1936.

- Germanes Dominiques de Girona

Sobre l'edifici apropiat, la resolució no deixava dubte que es tractava d'un bé eclesiàstic, i en la controvèrsia de qui havia d'ésser l'usuari de les instal·lacions, als efectes de realitzar les activitats de l'ensenyament, la Comissió no va entrar en qui havia de ser l'adjudicatari definitiu de l'edifici, per no ser competència seva “... era l'ex-convent de l'esmentada Congregació religiosa i va ésser apropiat primerament per la Cooperativa l'Esperança Gironina, i posteriorment se'n feu càrrec el Comitè d'Escola Nova Unificada”, “... formula proposta en el sentit que hom decretés l'apropiació definitiva de l'edifici esmentat per ésser de pertinença d'una Congregació Religiosa; sense que la Comissió pogués entrar a si s'havia d'adjudicar a determinat organisme

⁸⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 d'agost de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 254, d'11 de setembre del 1937, pàgina 1064. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

*per no ésser el moment oportú per a dilucidar aquesta qüestió, ni el procediment apropiat per això”.*⁸⁶

L'edifici confiscat consta que pertanyia a l'Orde Religiosa de les *Germanes Dominiques* i que en la instrucció del procediment de confiscació, a més de les dues entitats beneficiaries, també intervingué el Comitè Antifeixista de Girona.

- Germanes Carmelites de Calella

Substantivament referma els aspectes relatius a la seva activitat de l'ensenyança i que eren béns de l'església pel caràcter religiós de la congregació “... amb referència a les activitats de la Congregació expedientada apareix d'elles un informe en el qual tots els declarants coincideixen afirmar que l'expedientada era una congregació religiosa que es dedicava a l'ensenyança”, “... com ja es desprèn del mateix nom de l'entitat expedientada i queda provat amb les altres dades aportades a l'expedient, era una congregació de caràcter religiós”.⁸⁷

Un cop més podem apreciar les controvèrsies i disputes en les adjudicacions, en aquest cas entre ajuntament i partits, per la destinació dels béns objecte de la confiscació, un edifici situat al carrer de Jubara, apropiat en els primers moments del moviment del juliol del 1936 per les Joventuts Llibertaries, ocupació que aleshores mantenien, tot i que pel Municipi s'havia sol·licitat l'adjudicació definitiva a favor de l'Ajuntament de Calella per tal d'instal·lar-hi unes escoles.

- Congregació Germanes de la Doctrina Cristiana de Molins de Llobregat (Molins de Rei)

Tanmateix, un cop més, ens assenyalaven les activitats religioses de l'ensenyança, així com l'abandonament de la població per les monges en els primers moments del conflicte, un fet comú en la quasi totalitat de les congregacions de religioses si bé **amb**

⁸⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 20 d'agost de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 274, d'1 d'octubre del 1937, pàgina 14 Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

⁸⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 20 d'agost de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 274, d'1 d'octubre del 1937, pàgina 14 Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

algunes excepcions,⁸⁸ eren els trets més substantius que es recollien en la decisió, ”... amb referència a les activitats de la Congregació expedientada, apareix d’elles que era una Congregació Religiosa dedicada a l’ensenyament religiós; que va desaparèixer de la població en esclatar el moviment subversiu, ignorant-se el seu actual parador, i que era considerada com a contrària al règim legítim”.⁸⁹

L’objecte de la confiscació eren dos edificis. Un situat al carrer de Verdguer número 98, que de fet era de pertinença del Municipi, edifici que en aquelles dates havia estat apropiat i ocupat per la Col·lectivitat de Camperols de la CNT de Molins de Llobregat (Molins de Rei), i un segon, situat al carrer Blai número 1, on s’havia demanat d’apropiació per l’Ajuntament de Molins de Llobregat el 4 de març de 1937 a l’objecte de destinar-lo a Hospital Municipal.

- Pares Agustins de Calella

Tanmateix, en la decisió no hi ha cap altre més consideració que el seu caràcter religiós i l’apropiació dels seus béns, les finques que disposaven en el terme de Calella, segons relació presentada pel mateix Ajuntament, confiscació d’acord amb els motius taxats, en les dues normes sobre les apropiacions dels béns de l’Església, aprovades pel Govern de la Generalitat, sense cap altre consideració que sigui del tot rellevant, “...amb referència a les activitats de la congregació expedientada n’apareix un informe el contingut del qual coincideix en afirmar que l’expedientada és una congregació religiosa” i “... com ja es desprèn del mateix nom l’entitat expedientada, i que queda corroborat amb les restants dades aportades a l’expedient, per tractar-se és una congregació religiosa”.⁹⁰

- Monges Dominiques de Reus.

L’argumentació de la decisió és molt genèrica, es tractava d’unes religioses dedicades a l’ensenyament, sense cap altre consideració “... que com ja es desprèn del mateix nom

⁸⁸ FERNÁNDEZ JOSÉ, Xavier i VIRGILI PONS, Isidre *Els documents del Baix Gaià a Salamanca*. Centre d’Estudis d’Altafulla, 2006, pàgines 83 a 87, on hi consta el cas de les monges de la vetlla de la Riera de Gaià que durant tota la Guerra Civil es va quedar en la població.

⁸⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats d’1 de març de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 75, de 16 d març del 1938, pàgina, 1108. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

⁹⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats del 15 de març de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 91, d’1 d’abril del 1938. Pàgines 14i 15. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

de l'entitat expedientada, i queda corroborat amb les altres dades aportades a l'expedient, era aquesta una congregació religiosa que es dedicava l'ensenyança".⁹¹

L'objecte de l'apropiació és un immoble situat al carrer de Cervantes número 5, de Reus, demanat per les Joventuts Socialistes Unificades de Reus el 28 de juny del 1937.

- Pares Escolapis de Calella

Es fa referència un cop més a que es tractava d'una congregació dedicada a l'ensenyament i, en la pròpia decisió de la Comissió, es donà compte també d'un fet que va ser freqüent en els edificis religiosos, una ocupació realitzada en els primers dies de la revolta com així consta literalment en la decisió aprovada "*... comparegué l'Ajuntament de Calella, per mitjà d'un escrit en el qual es manifesta que l'apropiació de fet va fer-se els primers moments del moviment del 19 de juliol per les masses revolucionàries, havent-hi avui instal·lats refugiats i demanant que es concedeix definitivament l'apropiació a favor del dit Ajuntament*", "*...amb referència a les activitats de la entitat expedientada es desprèn d'elles que estava dedicada a l'ensenyança religiosa i que els seus membres desaparegueren en esclatar el moviment subversiu*".⁹²

L'objecte de la confiscació foren dos edificis, situats als carrers de Gubara número 1 i Prat de la Riba número 75, de Calella.

- Germanes Terciàries del Carme de Calonge.

Es tractava d'una congregació dedicada a l'ensenyança i pel seu caràcter religiós, béns de l'Església. Com fet substantiu de l'apropiació el ser béns de l'Església com constata la Comissió "*... amb referència a les activitats Germanes Terciàries del Carme, apareix d'elles un informe el contingut del qual demostra que l'expedientada era una institució de caràcter eminentment religiós, i que es dedicava a l'ensenyança*", "*... com ja es desprèn del mateix nom de l'expedientada queda corroborat amb les altres dades*

⁹¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats del 8 de març de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 95, de 5 d'abril del 1938, pàgina 78. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

⁹² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 24 de març de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 98, de 8 d'abril del 1938, pàgines 121 i 122. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

aportades a l'expedient, era aquesta una congregació de caràcter eminentment religiós".⁹³

El bé apropiat era un edifici urbà situat al carrer Major números 25, 27 i 29, amb un hort, amb una superfície de 656 metres i 12 decímetres, de Calonge, que es demanava pel Sindicat d'Oficis Varis de la CNT de Calonge el 6 de novembre del 1937.

- Congregació de Germanes Filipenses d'Aigüestoses de Llobregat (Sant Andreu de la Barca)

Un cop més es repeteixen dos elements habituals, la dedicació a l'ensenyament i el seu caràcter religiós, és a dir béns de l'Església. En aquest cas, una casa de la congregació a la carretera d'Aigüestoses de Llobregat, tal om restà reflectit en la decisió de la Comissió, "*... amb referència a les activitats de la Congregació expedientada, apareix d'elles un informe, en el qual tots els declarants coincideixen a afirmar que l'expedientada era una Congregació religiosa que es dedicava a l'ensenyament*", "*... que de les dades obrants a l'expedient, apareix que l'entitat de referència era de caràcter religiós, i dedicada l'ensenyament*".⁹⁴

Ordes i congregacions qualificades de faccioses

Aquí hi tenim tres congregacions, totes elles de dones. La primera d'elles a Barcelona, *Salas de Asilo de las Hermanas de la Presentación*, la *Congregació de la Nostra Senyora de l'Ensenyança* a Calella i les *Monges de Viladecans*, i una orde d'homes, *Germans Jesuïtes* de Rubí.

La qualificació de faccioses venia donada per una sèrie de fets, considerats com actuacions contràries a la República. Certament, aquesta qualificació no era necessària ja que només amb el fet de tractar-se de béns religiosos, per tant de l'Església, era ja un motiu més que suficient per acordar l'apropiació. La legislació d'apropiacions i

⁹³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 15 de març de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 127, de 7 de maig del 1938, pàgina 495. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

⁹⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de juliol de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 218, d'1 d'agost del 1938, pàgines 379 i 380. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

responsabilitats no demanava cap prova en els béns eclesiàstics, era una apreciació objectiva, eren o no béns de l'Església. Res més.

- Salas de Asilo de las Hermanas de la Presentación de Barcelona

En aquest cas, les afirmacions, pel que fa a la concomitància amb el cop militar, són del tot inequívokes quan la Comissió ho expressava, amb total claredat, en la transcripció dels fets que figuren, en la part expositiva de la decisió, en els termes següents, “... *que des de el 19 de juliol de 1936 ha estat abandonat l'immoble per les religioses de l'esmentada comunitat*”, “... *en virtut d'un escorcoll efectuat pels elements de l'Ateneu Republicà de Gracia al susdit domicili es trobaren una quantitat de banderes i emblemes amb els colors de la monarquia, així com també un retrat d'Alfons XIII*”, “... *observa les simpaties que per l'antic règim sentien les formants de la comunitat*”, “... *com a congregació religiosa no es limitaven concretament a les seves finalitats, sinó que àdhuc obeïen fins polítics contraris totalment al règim republicà*” i “... *que les congregacions religioses a Catalunya, en la seva majoria, demostren la seva enemistat amb el règim actual i moltes d'elles llurs concomitàncies amb l'aixecament feixista del 19 de juliol*”.⁹⁵

L'immoble objecte d'apropiació estava situat al carrer de Sant Lluís número 11, de Barcelona, apropiat per l'Ateneu Republicà de Gracia, segons instància presentada per l'esmentat Ateneu el 18 de maig de 1937. La Comissió en la pròpia resolució esmentava que ningú havia presentat reclamació sobre el lloguer de l'esmentat edifici, per la qual cosa entenia que es tractava d'un bé de les pròpies religioses i, en conseqüència, sense cap altre tipus de consideració ni comentari, acordava l'apropiació.

- Congregació de Nostra Senyora de l'Ensenyança de Calella

Un cop més s'assenyalava en la resolució que es tractava d'uns béns de les congregacions que foren ocupats en els primers dies del conflicte. Remarcava els emblemes monàrquics i armats trobats en l'edifici i la simpatia pels ideals dels que varen recolzar el cop militar, com es diu de manera clara en la part expositiva de la decisió de la Comissió, “... *i com a testimonis només comparegué l'Ajuntament de*

⁹⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 28 de desembre de 1937. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 47, de 16 de febrer del 1938, pàgines 650 i 651. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

*Calella, el qual, per mitja del seu Alcalde, lliura un document en el qual fa constar que l'apropiació haguda d'aquest edifici es deu a les masses revolucionaries i que actualment hi ha instal·lades les Escoles de la Generalitat de Catalunya”, “... amb referència a la conducta i activitats de l'expedientada, apareix d'elles que era una Congregació de monges de clausura que es dedicaven a l'ensenyança”, “... el fet de trobar emblemes monàrquics i armes dins el local de la Congregació suposa la simpatia i disposició per a defensar els ideals del que han provocat la guerra”, “... que les Congregacions Religioses, en llur majoria, demostren llur enemistat amb el règim republicà i moltes d'elles franca concomitància amb l'aixecament feixista del 19 de juliol del 1936”.*⁹⁶

L'objecte de la confiscació fou un edifici, situat al carrer d'Ignasi Iglésies número 66, de Calella, que fou apropiat en els primers moments revolucionaris per les masses populars. Constava en la relació d'apropriacions que havia confegit el mateix Ajuntament de Calella als efectes de regularitzar la seva adscripció a les finalitats escolars del municipi.

- Germans Jesuïtes de Rubí

Les afirmacions sobre les activitats de l'orde a Rubí, en quant a la seva participació en el moviment subversiu, feien referència explícita a que la seva seu era lloc de conspiració dels enemics de la República i, a la finalitat de l'apropiació, que les terres arrendades passessin a disposició de la col·lectivització per tal de engrandir la superfície de les que estaven en cultiu de forma agrupada.

Així constava en la part expositiva de la decisió de la Comissió, “... amb referència a la conducta i activitats dels expedientats, apareix que l'entitat de referència era el lloc on es reunien tots els elements enemics del règim i que han desencadenat la guerra actual, feixista”, “... que l'esmentada Secció Col·lectiva del Sindicat Agrícola desapareixent els expedientats del poble uns dies abans d'esclatar la subversió de Rubí ha tramès un document fent les mateixes manifestacions que les que es desprenen de la

⁹⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de febrer de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 72, de 13 de març del 1938, pàgines 1070. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

informació practicada”, “... que la Junta Municipal Agrícola de Rubí manifesta que l’entitat expedientada tenia les seves terres cedides en arrendament”.⁹⁷

L’objecte de l’apropiació era una finca rústica formada de camps, vinya, horta i bosc, i d’una casa de camp, segons la Secció Col·lectiva del Sindicat Agrícola de Rubí en que es demanava la seva apropiació definitiva per considerar els esmentats jesuïtes incursos en les responsabilitats derivades de l’aixecament feixista i afectar-la a col·lectiu.

En la tercera part, sobre apropiacions de terres de cultiu de persones no faccioses, la Comissió va entendre que no es podien col·lectivitzar de manera coercitiva sense l’acord dels seus propietaris, arrendataris, mitgers o masovers.

- Monges de Viladecans

Com hem vist anteriorment, eren apropiacions de béns de l’Església, però amb accions contra la República, la propaganda realitzada en contra dels seus governs, tal com constava en la decisió de la Comissió, “... amb motiu del moviment subversiu del 19 de juliol, els seus habitants abandonaren l’esmentat local”, “... resultant que aquest local fou apropiat per la CNT d’aquell poble”, “... que de l’informe practicat es desprèn que els moradors de l’esmentat edifici es dedicaven a l’ensenyança de caire religiós i aprofitaven tots els moments propicis per a fer propaganda contra la República”, “... com ja es desprèn del mateix nom de l’entitat expedientada, i queda provat amb altres dades aportades a l’expedient, era aquesta una congregació de caràcter religiós”, “... que no obstant el comportament de les monges durant el període d’abans del 19 de juliol, el poble de Viladecans dona a totes elles les facilitats necessàries durant el moviment subversiu perquè aquestes poguessin recollir tots els estris de llur propietat”, “... que tots els testimonis coincidiren en palesar que a l’esmentat convent s’hi desenrotllava una tasca en contra dels Governos Republicans”.⁹⁸

L’objecte d la confiscació foren els béns del convent de monges de Viladecans, apropiats per la CNT del mateix poble de Viladecans.

⁹⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 19 d’abril de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 138, de 18 de maig del 1938, pàgina 618. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

⁹⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 2 d’agost de 1938. Ponent: Emili Garriga i Albaret. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 227, de 15 d’agost del 1938, pàgina 518. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

Ordes i congregacions enemistades amb la República

En aquest tercer grup hi figuren les congregacions de la *Sagrada Família* de Molins de Llobregat (Molins de Rei), *Germanes Vetlladores* de Calella i les *Germanes de la Doctrina Cristiana* de la Seu d'Urgell.

Un grup amb informes desfavorables, on es qualificava a les congregacions d'enemistades amb el règim republicà, un fet no necessari ja que només, com ja hem dit altres vegades, només calia acreditar de que eren béns d'una congregació que formava part de l'Església, o bé que eren part del patrimoni eclesiàstic. Suficient per tal d'aplicar, sense més entrebancs, les normes sobre la confiscacions del Govern de la Generalitat.

- Orde de la Sagrada Família de Molins de Llobregat (Molins de Rei)

Com en altres expedients, a més d'assenyalar el seu caràcter religiós, i tenir cura de que els béns a confiscar eren propietat de l'Església, afegia un comentari genèric sobre la desafecció de les ordes i congregacions religioses amb la República

Així quedava transcrit en la resolució de la Comissió, “... *amb referència a la conducta i activitats del ciutadà expedientat, apareix d'elles que l'esmentada Ordre de la Sagrada Família, era una congregació religiosa que tenia instal·lada a l'edifici apropiat una escola religiosa; que en instaurar-se la Dictadura l'Ajuntament, per la seva part, obrí un altra Escola en diferent lloc del poble i, havent, per aquest motiu, disminuït el nombre d'alumnes que tenia aquella Ordre Religiosa, tancaren l'Escola i abandonaren la població, deixant la finca en mans del Rector, que la regenta fins el 19 de juliol del 1936*”, “... *si bé no existia en l'expedient cap data que permeti atribuir a l'Ordre expedientada una intervenció en el moviment subversiu, ni una concomitància amb els facciosos, tota vegada que des de molt abans d'iniciar-se el moviment va desaparèixer de la localitat per causes que poden tenir una explicació lògica; en canvi, no ofereix dubte el fet que la finca de referència era de propietat de l'esmentada Congregació i que aquesta era de caràcter religiós*” i “... *que les Congregacions Religioses a Catalunya, en llur majoria, demostren llur enemistat amb el règim*

republicà i moltes d'elles franca concomitància amb l'aixecament feixista del 19 de juliol del 1936".⁹⁹

El que es confiscava era una finca urbana, números 4 i 6 del carrer Pintor Carbonell, a Molins de Llobregat, segons escrit municipal de 17 de desembre del 1936, amb la finalitat de disposar d'un edifici per fer front a les necessitats escolars del municipi.

- Congregació de Germanes Vetlladores de Calella

La Comissió assenyala les responsabilitats civils de la Congregació, amb la qualificació de faccioses a les esmentades monges, afirmant genèricament la seva enemistat amb la República i la concomitància amb el cop militar, tal com quedava reflectit en la part expositiva de la decisió, "*... amb referència les activitats de l'expedientada, apareix d'elles que era una Congregació de monges que es dedicaven a cuidar malats*", "*... que les Congregacions Religioses, en llur majoria,, demostren llur enemistat amb el règim republicà i moltes d'elles franca concomitància amb l'aixecament feixista del 19 de juliol del 1936*", "*... pel que és disposat en el Decret del Govern de la República del 5 d'agost del 1936 respecte a les Congregacions Religioses i Ordres*" i "*... declarant facciosa la Congregació de Germanes Vetlladores de Calella , incursa, per tant, en les responsabilitats civils derivades de la sublevació del 19 de juliol del 1936, i ratificant la retenció provisional acordada*".¹⁰⁰

Els béns apropiats foren un edifici situat al carrer de Prat de la Riba número 79, a Calella, apropiat en els primers dies de juliol del 1936 pel POUM, on aleshores, segons l'Ajuntament de Calella, hi havien instal·lats refugiats.

- Germanes de la Doctrina Cristiana de la Seu d'Urgell.

Una decisió, que reiterava un cop més de que es tractava de béns religiosos vinculats a l'Església i, s'esmentava tanmateix un informe desfavorable, però sense concretar el seu abast, i s'emparava en la confiscació dels béns de la Congregació, prèvies les

⁹⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 17 de febrer de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 66, de 7 de març del 1938, pàgina 963. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

¹⁰⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de febrer de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 72, de 13 de març del 1938, pàgines 1068 i 1069 Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

consideracions sobre la dedicació a l'ensenyança, tal com constava en l'exposició dels fets comprovats per la Comissió, “... amb referència a la conducta i activitats del ciutadà expedientat apareix d'elles un informe el contingut del qual és totalment desfavorable a l'expedientada”, “... que les persones que deposen en l'informe, totes elles coincideixen a afirmar que l'expedientada era una congregació religiosa que és dedicava a l'ensenyança”, “... la Ponència d'aquest expedient, formuli proposta en el sentit que es decretés l'apropiació definitiva de tots els béns de la congregació expedientada per tractar-se de béns religiosos”, “... com ja es desprèn del mateix nom de l'expedientada queda corroborat amb les altres dades aportades a l'expedient, que aquella era una congregació de caràcter eminentment religiós”.¹⁰¹

Els immobles confiscats estaven situats al carrer de la Mina número 6 i a l'Avinguda de la República número 3, a la Seu d'Urgell. El Casal d'Esquerra de la Seu d'Urgell en demanava aleshores l'apropiació definitiva al seu favor.

1.11.2 – ORGANITZACIONS CATÒLIQUES

En aquest grup s'enquadren aquelles organitzacions que estaven vinculades o bé relacionades amb l'Església Catòlica. Tanmateix l'element fonamental, l'apropiació dels béns, era factible en quant aquests béns fossin de l'Església o bé quan, no sent propietat de l'Església, en el supòsit de la dissolució de les esmentades organitzacions, el seu patrimoni tingués com a successor hereditari l'Església, per la qual cosa es consideraria un bé eclesiàstic.

Recordem que en les apropiacions previstes en els Decrets de 5 d'agost del 1936 i número 10 de 9 de gener del 1937, no permetien en cap cas la confiscació dels béns utilitzats per l'Església, Ordes i Congregacions i organitzacions, en quan fossin propietaris uns tercers, que haguessin cedit o arrendat les instal·lacions on radicaven la seu de les esmentades activitats religioses.

Foren un total de vuit les organitzacions encausades amb decisió i, en totes elles, es resolgué el corresponent expedient incoat en un acord desfavorable i, en conseqüència,

¹⁰¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 29 de març de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 126, de 6 de maig del 1938, pàgines 481 i 482. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

els béns utilitzats varen ser apropiats per entendre que ho bé eren de l'Església o més endavant ella en seria hereva.

En cinc d'elles la Comissió no aprecià cap tipus de concomitància amb el moviment subversiu i s'esmerçà en demostrar que els béns que ocupaven eren de l'Església o que les organitzacions no eren més que la mateixa organització eclesial, sense altre diferenciació que la simple denominació. En les altres tres la Comissió aprecia signes de faccions, en base als informes recollits en la tramitació de l'expedient de responsabilitats.

Organitzacions catòliques sense activitats feixistes

Hi figuren la *Joventut Catòlica* de Bisaura de Ter (Sant Quirze de Besora), *Foment de Culte i Clero*, *Reverenda Comunitat de Terrassa*, *Junta Asilo de Pàrvuls de Barcelona* i *Filles de Maria* de Terrassa,

- Joventut Catòlica de Bisaura de Ter (Sant Quirze de Besora)

En la decisió de la Comissió es declarava apropiable el local, tot i que els seus membres no havien tingut concomitància amb el moviment subversiu, ja que els béns de l'organització, en cas de dissolució, quedarien inscrits a favor de la mateixa Església.

En aquest sentit, la Comissió raonà en la resolució, d'acord amb l'article 1 del Decret del 5 d'agost del 1936, en el que es disposava que el béns de l'Església serien confiscats per la Generalitat, tal com s'exposava en el text aprovat “...amb referència a la conducta i activitats de l'entitat expedientada, apareix d'aquestes que cap dels membres, components de la Junta de l'esmentada entitat no ha restat al poble, i es ignorat llur parador; que aquella Associació no va participar en el moviment subversiu”, “... dita finca consta inscrita a favor de l'entitat expedientada i de l'altra Associació que s'ha fet referència, això no obstant, està subjecte aquesta propietat a unes limitacions de tal importància a favor del Prelat de la Diòcesi, que entrayen (sic) un veritable dret dominical i de propietat plena a favor d'aquest, per la qual cosa cal considerar la finca en qüestió com a pertanyent a l'Església”.¹⁰²

¹⁰² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 13 d'agost de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 269, de 26 de setembre del 1937, pàgines 1305 i 1306. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

Els béns que es varen confiscar consistien en la casa, on quedava situada la seu de l'organització, al carrer dels Patis número 24, valorada en 35.000 pessetes. Havia estat apropiada pel Centre Cultural de la CNT, per a destinar-la a l'ús de l'esmentada sindical i a Centre de Cultura, tal com constava en la relació de finques apropiades, tramesa per l'Alcaldia de Bisaura de Ter el 28 de desembre del 1936.

- Foment del Culte i Clero, de Terrassa.

Una acreditació en l'expedient de que eren de béns de l'Església sense altra consideració, pel que fa a l'aplicació de l'apropriació dels seus béns com a religiosos, ja que es tractava d'un organisme de la mateixa Església, i en conseqüència no oferia cap tipus de dubte a la Comissió en relació als fets provats “... *amb referència a la conducta i activitats de l'entitat expedientada, apareix d'aquelles que l'entitat referida és un organisme exclusivament religiós, dependent directament de les autoritats eclesiàstiques i, per tant, de la mateixa Església*”, “... *per les característiques que l'entitat expedientada ha tingut arreu d'Espanya, per la seva finalitat, per la seva administració i per les informacions expedient, és dedueix amb certesa que el Foment de Culte i Clero era un organisme de l'Església i que els seus béns pertanyen a aquesta*”.¹⁰³

L'objecte apropiat era un dipòsit de 3.998,25 pessetes del Banc Comercial de Terrassa, segons les dades aportades en la denúncia formulada per l'Ajuntament de Terrassa.

- Reverenda Comunitat de Terrassa.

Es tractava novament de béns d'una organització religiosa, que havien d'ésser confiscats per la Generalitat de Catalunya, en tant en quant en l'expedient la Comissió s'havia acreditat de manera fefaent la titularitat de l'Església, “... *l'entitat expedientada es de caràcter religiós dependent de les autoritat eclesiàstiques en forma tan directa que constituïa un organisme de la mateixa Església, havent, per tant, esser considerada els seus béns com a béns de l'Església*”.¹⁰⁴

¹⁰³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 19 d'agost de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 274, d'1 d'octubre del 1937, pàgines 13 i 14. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

¹⁰⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 17 d'agost de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 283, de 10 d'octubre del 1937, pàgina 185. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

L'objecte és altre cop un dipòsit en metàl·lic, en aquest cas per un import rellevant, 10.813,79 pessetes, arran d'una denúncia presentada per l'Ajuntament de Terrassa.

- Filles de Maria de Terrassa.

La confiscació es realitzà per tractar-se de béns religiosos, ergo de l'Església, tal com manifestà la Comissió, sense cap necessitat de donar-hi moltes voltes, “...és una Associació de caràcter religiós depenent de l'Església, circumstància, que per altre part, ja es desprenen del mateix nom o denominació de la dita entitat”.¹⁰⁵

L'objecte de l'apropiació fou un dipòsit de 2.950 pessetes del Banc Hispà-Americà, de Terrassa, segons denúncia en aquest cas també presentada per l'Ajuntament de Terrassa.

- Juntas de Salas de Asilo para Párvulos de Barcelona.

L'expedient d'aquesta apropiació es fonamentava en la constatació de que, si bé no es tractava d'una associació amb activitats faccioses, l'apropiació dels seus béns derivava de que aquests eren titularitat d'una Congregació religiosa, per la qual cosa és legitimava la seva apropiació al tractar-s de béns de l'Església, tal com un cop més es descriu en la part expositiva de la decisió de la Comissió, amb la corresponent justificació de les disposicions del Decret d'Apropiacions d'agost del 1936 “... en l'expedient no apareix cap element de judici que permeti considerar que la Junta de Salas de Asilo para Párvulos de Barcelona sigui una entitat facciosa, per quan no sols no s'ha demostrat hagi tingut participació en el moviment subversiu ni concomitàncies amb els facciosos sinó que ni tant sols s'ha pogut comprovar la seva existència legal, això no obstant tenint en compte en els articles 3 i 4 i paràgraf 1º del 7 del Decret de 5 d'agost del 1936, la finca a que es refereix aquest expedient pertany a la categoria de béns apropiables que en aquell primer Decret estableix, per estar ocupat per una Congregació Religiosa el dia 19 de juliol de 1936 i també per esser necessari per al compliment d'obres de caràcter social”, “... que l'esmentat immoble estigues ocupat per una Congregació religiosa en la data expressada, relacionat amb l'altre fet de la dubtosa existència de la Junta expedientada i de la incompareixença d'aquesta, dona motiu molt fonamentat per afirmar que el dret de propietat de la finca a favor de

¹⁰⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 19 d'agost de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 284, d'11 d'octubre del 1937, pàgina 196. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

l'esmentada Junta, es solament aparent i simulat, i que el veritable dret pertany a l'al·ludida Congregació religiosa que volia exterioritzar-lo legalment a través d'altra persona".¹⁰⁶

L'objecte confiscat era un terreny i edifici, enrunat i cremat, que fou aleshores conegut com l'ex-convent Sales Asil del Sagrat Cor, al carrer d'Aldana número 2 i carrer Borrell números 2 i 4, que segons comunicació del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, es demanava la seva cessió a favor del *Centre Espiritista Caritat i Llibertat*, amb la finalitat de que l'esmentada entitat realitzes pel seu compte el seu condicionament per tal d'instal·lar-hi classes per a nens i nenes, guarderia d'infants, saló-biblioteca i altres departaments culturals. Tanmateix en aquesta sol·licitud es feia constar, a més a més, que s'havien efectuat moltes despeses en aquell edifici per part del Centre Espiritista amb el pertinent consentiment del Departament de Cultura de la Generalitat.

Organitzacions catòliques amb activitats feixistes

Foren considerades per la Comissió entitats religioses amb activitats de caràcter facciós la *Joventut Catòlica* de Molins de Llobregat (Molins de Rei), la *Cort Angèlica de Sant Lluís Gonçaga* i l'*Associació Catòlica de Vilafranca del Penedès*. En una d'elles es constata la realització d'activitats vinculades amb els partits que participaren en el cop militar i en les dos restants, en termes generals, els informes els hi foren del tot desfavorables.

- Joventut Catòlica de Molins de Llobregat (Molins de Rei)

En aquest cas, pels informes rebuts, es determinà el caràcter facciós de la *Joventut Catòlica* per la seva implicació amb els partits que participaren en el moviment subversiu i l'acreditació de que s'havien realitzat, en la seva seu activitats i propaganda contra la República, en connivència amb partits desafectes, tal com s'assenyalava en la decisió de la Comissió "*... no comparegué l'entitat expedientada, i tan sols feu acte de compareixença el Consell Municipal de Molins de Llobregat, que lliura un document demanant s'adopti l'acord de declarar facciosa l'entitat propietària del referit immoble*

¹⁰⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 17 d'agost de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 240, de 28 d'agost del 1937, pàgina 849. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

pel fet d'èsser el local d'Acció Ciudadana" i d'on sortien, a més, els individus que anaven a fer instrucció militar a les afores del poble", ... de tots els elements de judici aportats a l'expedient apareix demostrat que a l'estatge social de Joventut Catòlica, de Molins de Llobregat es feia política contrària al règim republicà, i que la majoria dels seus dirigents eren elements reaccionaris, i feien propaganda dels partits polítics que prepararen la possibilitat del moviment subversiu" i "... que totes les declaracions prestades pels testimonis són desfavorables a l'entitat expedientada".¹⁰⁷

L'objecte de la confiscació fou un immoble situat al carrer Balmes números 26 i 28, de Molins de Llobregat, del es va demanar la legalització i destinació al seu favor, per l'Ateneu Llibertari, amb la finalitat de realitzar tasques de divulgació social i cultural en el mateix municipi de Molins, segons escrit de l'Ateneu Llibertari el 18 de juny del 1937.

- Cort Angèlica de Sant Lluís Gonçaga

Els motius pels que es considerà facciosa aquesta entitat es basaven en un informe elaborat pels propis serveis tècnics de la Comissió, tal com constava en el mateix text de la decisió "*... ha motivat la instrucció d'aquest expedient el fet d'haver rebut aquesta Comissió una acta signada pel President i Secretari del Casal d'Esquerra Estat Català de Gràcia demanat l'apropiació definitiva del Casal, propietat, segons antecedents de l'esmentada societat, situat a la plaça del Nord, n° 7 i 8", "... que tramesa una comunicació al senyor President de l'Audiència de Barcelona, preguntant si l'expedientada ha sofert condemna imposada per alguns dels Tribunals Populars o Especials de Catalunya, aquesta Comissió ha rebut contestació en sentit negatiu".¹⁰⁸*

La Comissió va concloure l'acord confiscador, assenyalant que un cop practicada la corresponent investigació, per un funcionari de la Comissió, l'informe fou desfavorable ja que s'havien observat proves d'un comportament facciós de l'entitat encausada.

¹⁰⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 8 de febrer de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorca. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 52, de 21 de febrer de 1938, pàgina 738. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

¹⁰⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 19 d'abril de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorca. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 144, de 24 de maig de 1938, pàgina 704. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

L'objecte de la confiscació fou un edifici situat a la plaça del Nord números 7 i 8, de Barcelona, segons escrit demanant l'apropiació del Casal d'Esquerra-Estat Català de Gràcia.

- Associació Catòlica de Vilafranca del Penedès.

La qualificació de facciosa derivava dels informes que constaven en l'expedient, però sense que en la decisió hi hagessin detalls concrets de les activitats de l'associació, tal com quedava reflectit en la decisió, “... amb referència a la conducta i activitats de l'Associació esmentada, apareix d'elles que es tractava d'una associació catòlica, i que totes les persones que deposen en l'informe, ho fan totes elles en sentit desfavorable a la dita associació expedientada” i “... que en el curs de l'expedient s'observen proves indubtables de facciositat en l'expedientada”.¹⁰⁹

L'objecte d l'apropiació foren els béns propis de l'associació, segons sol·licitud de la Unió de Rabassaires i altres conreadors del camp a Catalunya tot i que en la certificació del registrador de Vilafranca del Penedès no hi constava inscrita cap finca a nom seu.

11.1.3- RELIGIOSOS SANCIONATS

Pel que fa als religiosos, la seva consideració de facciós o facciosa no estava determinada per l'exercici del sacerdoci o la seva pertinença a una orde o congregació religiosa. Com ja hem dit anteriorment, la qualificació es realitzava segons el judici que la Comissió de Responsabilitats feia sobre les seves activitats personals relacionades amb la política o bé en les actuacions que podien suposar desafecció al règim republicà.

En aquest apartat es van resoldre un total de vint-i-tres expedients. Sis d'ells van ser considerats facciosos, cinc sacerdots i una religiosa, tots ells per les seves activitats contràries a la República, qualificats per la Comissió com a concomitants amb el moviment subversiu. I altres disset, tots ells també sacerdots, van ser exculpats ja que per si mateix l'exercici del sacerdoci no era causa suficient per a ser titllat de facciós.

La llibertat de consciència i la pràctica de la religió catòlica, constituïen un dret que estava emparat per l'article 27 de la Constitució de la II República. En aquest sentit va

¹⁰⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 17 d'agost de 1938. Ponent: No hi consta. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 246, de 3 de setembre de 1938, pàgines 728 i 729.. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

ser reconegut, en reiterades decisions per la Comissió d Responsabilitats, en expedients tramitats, tant a religiosos com als practicants o fidels catòlics.

Religiosos considerats facciosos

En els religiosos considerats facciosos hem considerat dos grups, per una part els vinculats a partits polítics o personalitats de la dreta, Esteve Corbera i Solé i Pere Palomera Pujol, i en un segon grup aquells que feien proselitisme a favor de les dretes durant els períodes electorals, especialment amb un activisme polític a favor de les agrupacions que el 1936 recolzaren el moviment subversiu. És el cas d'altres tres sacerdots: Llorenç Bellpuig, Josep Vila i Josep Guardiet. Pel que fa a la monja Maria Rosal, la resolució es basa en informes desfavorables, però sense concretar motius específics.

Sacerdots vinculats a partits o personalitats de la dreta

- Esteve Corbera i Solé, ex-rector de Pallejà i membre d'Acció Ciutadana

Fou assassinat en els primers mesos del conflicte, el 15 d'agost de 1936 a Barcelona, zona de Pedralbes.¹¹⁰ La qualificació de faccions estava basada, en la seva activitat com a membre d'un partit considerat entre els concomitants amb l'aixecament militar, Acció Ciutadana, -alguns dels seus membres com veurem més endavant foren també considerats facciosos- com així va quedar reflectit en la resolució de la Comissió, "*... el titular de la llibreta apropiada era persona de relleu en el camp dretista (sic), organitzador d'Acció Ciutadana, element actiu i a més fugitiu*", "*... que els fets esmentats representen i enclouen, més que indicis, una relació directa amb els elements que han desencadenat la guerra derivada de la subversió facciosa del 19 de juliol del 1936, i són demostratius, per tant, de la filiació facciosa de l'expedientat*", i "*... que per la seva actuació durant l'etapa pre-revolucionària i pel fet de la seva desaparició i fugida*".¹¹¹

¹¹⁰ SOLÉ SABATÉ, Josep Maria i VILLAROYA I FONT, Joan. *La repressió a la rereguarda de Catalunya (1936-1939)* Volum II Publicacions de l'Abadia de Montserrat 1990, pàgina 15.

¹¹¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 17 de juny de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 171, de 20 de juny de 1937, pàgina 1030. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

L'objecte de la confiscació fou el dipòsit d'una llibreta de la Caixa Estalvi, amb un saldo rellevant total 21.807,38 pessetes, quantitat que fou apropiada per l'Ajuntament de Pallejà, segons acord municipal del 8 de novembre del 1936.

- Pere Palomera i Pujol, propagandista dels partits reaccionaris

Fou assassinat en els primers mesos del conflicte, l'1 d'octubre de 1936, i consta entre la relació de víctimes de Santpedor.¹¹² Els fets que varen motivar la imposició de les sancions econòmiques, més enllà de la desafecció i contactes amb polítics de la dreta, varen quedar delimitats en la seva participació activa en els fets del 19 de juliol, amb concomitància amb els elements subversius, tal com diversos testimonis van exposar davant la Comissió en una declaració en termes idèntics “... coincideixen en afirmar que a més a més d'exercir la seva professió de sacerdot era un dels elements més actius amb que contava la reacció en aquella població, havent sostingut correspondència amb Calvo Sotelo i Gil Robles”, “... que de tots els elements de judici aportats al l'expedient apareix demostrat el temperament reaccionari i la seva conducta contrària al règim, així com també la seva identificació amb els partits polítics reaccionaris i la seva propaganda a favor d'aquests”, “... quant als fets del 19 de juliol es feu fort dintre l'Església de Santpedor junt amb el rector, i de la qual lluita resulta ferit”.¹¹³

L'expedient s'incoà arran d'un escrit de la germana del sacerdot, Maria Palomera i Pujol, domiciliada a Ripoll, el 8 de setembre del 1937, en què demanava percebre el saldo d'una llibreta de la Caixa de Pensions que el seu germà, aleshores ja difunt, tenia oberta a la sucursal a Manresa, dipòsit que fou l'objecte econòmic de l'apropiació.

Sacerdots amb activisme polític

- Llorenç Bellpuig, ex Vicari de Taradell i recaptador de vots de les dretes

La consideració de faccions estava basada en l'activisme proselitista a favor de les dretes, especialment en els períodes electorals, i la fugida del domicili, la prova definitiva sobre l'acreditació de seva desafecció, fets que figuraven en la part expositiva de la decisió de

¹¹² SOLÉ SABATÉ, Josep Maria i VILLAROYA I FONT, Joan. *La repressió a la rereguarda de Catalunya (1936-1939)* Volum II Publicacions de l'Abadia de Montserrat 1990, pàgina 415.

¹¹³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 1 de març de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorca *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 75, de 16 de març de de 1938, pàgina 1107. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

la Comissió, “... es tracta d’un element reaccionari declarat que, en lloc d’ocupar-se del seu ministeri religiós tenia una intervenció directa i important en la política local, prevalent-se del seu caràcter eclesiàstic i rector d’ànimes per a captar voluntats entre els electors del poble amb fins contraris al règim”, “... s’havia destacat extraordinàriament com element de dretes, políticament parlant, puix que en totes les eleccions prenia part activa captant vots a favor les candidatures dretistes (sic), i que després del 19 de juliol va desaparèixer de la població on havia d’exercir el seu ministeri ignorant-se el seu parador” i “... també està provat que el dit ciutadà va abandonar la seva residència desapareixent de la localitat sense que posteriorment hagi acudit a formular cap al·legació de descàrrec seu i per justificar aquesta fugida”.¹¹⁴

L'objecte de l’apropiació foren els seus comptes corrents i dipòsits en la Banca Soler i Torra germans, de Vic, segons la denúncia de la Conselleria Municipal de Berga del Castell (Santa Eugènia de Berga), escrit que motivà la retenció provisional dels béns.

- Josep Vila i Pere, donant dels seus béns al Front Popular

Es constata, en la resolució de la Comissió, un continuat proselitisme a favor de les dretes, amb un fet certament singular, acreditat en l’expedient, la donació dels seus béns al Front Popular, probablement per a fer-se perdonar les seves activitats contràries al règim republicà, en tant que així s’assegurava la seva supervivència en una de les comarques, la Conca de Barberà, amb un índex del 4 % d’execucions, molt superior a la mitjana del conjunt del territori de Catalunya,¹¹⁵ fets tots ells que es descriuen en l’apartat de fets provats de la decisió de la Comissió, “... el mateix Ajuntament trameté una còpia d’un document pel qual el dit ciutadà expedientat feia donació de tots els seus béns al Front Popular del poble de Blancafort”, “... amb referència a la conducta i activitats del ciutadà expedientat, apareix que tots els testimonis que han depositat coincideixen a afirmar que era rector del poble, home dretà en extrem, fent pressió política constant a favor de les idees més reaccionaries; les seves manifestacions eren

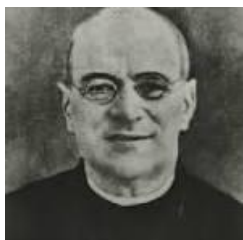
¹¹⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 30 de juny de 1937. Ponent: Enric Galofré Haeffmer. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 190, de 9 de juliol de de 1937, pàgina 106. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

¹¹⁵ SOLÉ SABATÉ, Josep Maria i VILLAROYA I FONT, Joan. *La repressió a la rereguarda de Catalunya (1936-1939)* Volum I, Publicacions de l’Abadia de Montserrat 1989, pàgines 432 i 434.

*sempre contraries al règim, i si no participà directament i personalment en l'aixecament fou degut al seu estat físic, però tots el consideren com a una de les persones propulsores d'aquell moviment”, “... que tota l'actuació política de l'expedientat fou encaminada a desprestigiar el règim legal”, “... que les seves manifestacions estaven sempre d'acord amb les dels Partits promotors de la sublevació feixista”, “... que és absoluta la coincidència de tots els testimonis en atribuir a l'expedientat concomitència amb els facciosos”.*¹¹⁶

L'apropiació dels béns de Josep Vila, com a rector de Blancafort, fou a resultes de l'expedient obert a instància de l'Ajuntament, per motius de necessitats socials i, en especial, per considerar-lo incurs en les responsabilitats derivades del cop militar.

- Josep Guardiet i Pujol, rector de Rubí

Fou assassinat el 3 d'agost del 1936 a l'Arrabassada, als 57 anys d'edat.¹¹⁷ D'acord amb els diversos informes que formen part de la instrucció, en especial fou considerat facciós per les seves activitats com a rector de la parròquia de Rubí, tal com figurava en la part expositiva de la decisió de la Comissió “... amb referència a la conducta i activitats del ciutadà expedientat, apareix d'elles un informe, el resultat del qual és absolutament desfavorable a l'interessat”, “... que les persones que deposen en l'informe, ho fan totes elles desfavorablement a l'interessat i coincideixen en afirmar que l'expedientat era rector de la parròquia de Rubí i a més a més era un dels elements més destacats de la reacció d'aquella població”, “... que en el curs de l'informe s'observen proves d'indubtable facciositat de l'expedientat”.¹¹⁸

L'objecte de la confiscació foren dos edificis, un situat a la placeta Pi i Margall número 3 i un altre al carrer de Frederic Soler número 6, així com altres peces de terra, béns tots

¹¹⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 14 d'abril de 1938. Ponent: Antoni Galofré i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 138, de 18 de maig de de 1938, pàgines 617 i 618. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

¹¹⁷ SOLÉ SABATÉ, Josep Maria i VILLAROYA I FONT, Joan. *La repressió a la rereguarda de Catalunya (1936-1939)* Volum II, Publicacions de l'Abadia de Montserrat 1989, pàgina 165.

¹¹⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 19 d'abril de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 142, de 22 de maig de 1938, pàgines 677 i 678. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

ells en el terme de Rubí. En Josep Sánchez i Meca, president de l'Ateneu Llibertari de Rubí, demanà l'apropiació definitiva a favor de l'esmentada entitat de l'edifici de la placeta de Pi i Margall.

- Maria Rosal, una mare superiora propietària de l'edifici d'un convent

Al tractar-se d'un edifici ocupat per unes religioses, i donat que l'immoble no era propietat de l'Església sinó d'una de les monges, per tal de mantenir l'ocupació realitzada en els primers mesos del conflicte, l'expedient s'hagué d'incoar contra la titular registral, Maria Rosal, mare superiora, la qual fou declarada facciosa tal com consta en la decisió de la Comissió, “... tramesa una comunicació al senyor Registrador de la Propietat del partit de Berga, preguntant si la finca de referència figura inscrita a nom de l'expedientada, i si a nom d'ella han estat amilerades altres finques, aquesta Comissió ha rebut contestació de data 19 d'abril en sentit afirmatiu”, “... amb referència a la conducta i activitats de la ciutadana expedientada, apareix d'elles un informe el contingut del qual es completament desfavorable a la interessada”, “... que les persones que deposen en l'informe ho fan totes elles desfavorablement a la interessada i coincideixen a afirmar que l'expedientada era la mare superiora de la comunitat religiosa que estava hostatjada a l'edifici de referència” i “... atès el que és disposat en el Decret del Govern de la República del 5 d'agost del 1936 respecte a congregacions religioses”.¹¹⁹

Hem de dir, que el paràgraf final, que es refereix a les congregacions religioses com susceptibles de la confiscació, no es afortunat ni adequat, ja que el motiu d'aquesta apropiació es realitzava per la declaració de facciosa d'una persona física, Maria Rosal, i no per ser una congregació de l'Església catòlica. En aquest cas no era necessari esmentat que es tractava d'un bé eclesiàstic.

L'objecte de la confiscació era un edifici al carrer de la Llibertat número 3, destinat a residència i col·legi de les Germanes Dominiques, apropiat per part de l'Ajuntament de Gironella, en data 11 de febrer del 1937, per ser la seu d'una congregació religiosa.

¹¹⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 17 d'agost de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 246, de 3 de setembre de 1938, pàgina 729, amb rectificació d'errors per decisió de 17 d'agost de 1938 publicada en el mateix *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 292, de 19 d'octubre de 1938, pàgina 228. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

Els religiosos declarats no facciosos

Entre els nombrosos religiosos que foren encausats, fins un total de dinou serien exculpats, es a dir, no foren declarats facciosos. Entre ells alguns eren expedientats tot i que havien mort amb anterioritat a l'esclat del conflicte, altres eren residents a l'estranger i estaven només de pas per Catalunya, alguns simplement per ser sacerdots els hi havien embargat els comptes del banc, altres per l'abandonament del domicili eren considerats sospitosos, o inclús alguns havien estat detinguts o registrats en el seu domicili sense altre motiu que ser un religiós. I, finalment, no faltaven els que estaven encausats, tot i que alguns ja no eren sacerdots, per un fet aliè a la seva conducta i activitats, només perquè familiars directes eren propietàries d'una indústria col·lectivitzada.

En la segona part d'aquest treball analitzarem aquest conjunt d'encausats en quatre grups: els residents a l'estranger; els difunts i els que ja no exercien ja com a capellans; els que van estar subjectes d'unes actuacions de les autoritats republicanes en quan a detencions i registres per ser més suspectes de desafecció a la República; i un calaix de sastre en què hi figuraven la resta d'expedientats, on hi apareixen en alguns d'ells un element polític significatiu com a motiu de defensa, la vinculació amb el catalanisme polític.

No cal deixar de ressenyar, en alguns d'aquests sacerdots no facciosos, la petjada catalanista, possible gràcies als solcs de la renovació de l'església catalana del XIX. Els fruits de l'estratègia regionalista dels bisbes Morgades i Torres i Bages i del canonge Colell, com queda reflectit en l'obra de Jordi Figuerola sobre el bisbe Morgades.¹²⁰ En ells hi havia la llavor de canvi del seu esperit nacional. Es tractava de tres sacerdots, l'Antoni Raventós i Santomà, en Josep Bargunyó i Juliachs i en Joan Baptiste Canals i Biosca, dels què en donarem complerta informació en la segona part d'aquest treball.

Practicar la religió catòlica no suposava ser facciós

Segons les diverses decisions de la Comissió la pràctica de la religió catòlica, pels fidels de l'Església, no suposaven cap tipus de concomitància amb el moviment subversiu i en

¹²⁰ FIGUEROLA I GARRETA, Jordi. *El Bisbe Morgades i la formació de l'Església catalana contemporània*. Biblioteca Abad Oliba, 139. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona 1994, pàgines 707 a 715.

conseqüència no hi havia motius per la declaració de faccions. La Comissió, en repetides decisions així ho declarà, amb una invocació explícita als drets sobre la llibertat de creences de la Constitució de la II República.

Les resolucions, en que es reflecteix el dret de la pràctica religiosa, queden recollides en reiterades decisions de la Comissió, entre d'altres les de Carolina Cortés, Francesca Andreu, Ferran Vilallonga, Santiago Morera, Vicenç Vives, Lluís Soldevila, Gabriel Rufí, Lluís Jover, Pere Abizanda, Gregori Rull, Josep Casas, Josep Palau i Dolors Casas, que analitzarem amb més detall en la part segona del treball, la dels encausats no facciosos.

1.12 - ELS HOMES DECLARATS FACCIOSOS

Els expedientats considerats facciosos per la Comissió els dividim en tres grups: en el primer, els vinculats als partits polítics adscrits a bàndol de les candidatures electorals del Front d'Ordre; en el segon, els desafectes a la mateixa república, sense determinació de les seves afiliacions polítiques, però que eren contraris al règim republicà, sigui en l'acció política o social; i finalment, en un tercer grup, els considerats monàrquics.

Un element comú en molts dels declarats facciosos era la fugida del domicili habitual. Les previsions de la regulació del Decret de Responsabilitats, en el seu article segon, assenyalava que també podrien ésser objecte de retenció provisional dels seus béns, tots aquells que havien abandonat la seva residència habitual, per a instal·lar-se en territori rebel, sense causa justificada i no haver fet palès que durant el moviment van mantenir llur adhesió al Govern legítim de la República, o bé haguessin canviat el seu domicili per altres llocs, del territori lleial o a l'estranger, en circumstàncies que a judici de la Comissió els fessin mereixedors de la imposició de sancions.¹²¹

Hem de dir que l'exili dels primers mesos del conflicte va afectar sobretot a religiosos, gent de dretes, especialment els vinculats als carlins i la Lliga Catalana, i homes de negocis i propietaris. L'abandonament del territori de Catalunya es realitzava, en una part molt important del fugitiu, per motius de seguretat, escapant de les patrulles

¹²¹ L'abandonament de domicili era una peculiaritat del règim sancionador de la Generalitat sobre el de responsabilitats civils de l'Estat, com quedava assenyalat en els mateixos documents interns de la Generalitat dipositats en l'Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià. Monestir de Poblet. Fons Conseller Josep Tarradellas i Joan (Guerra Civil, Finances) (1936-1939) i que després els franquistes ho feren seu en els apartats m i n de l'article 4 de la Ley de Responsabilidades Políticas, de 9 de febrer del 1939, en quan l'abandonament de la zona roja a l'estranger significava l'obligació d'incorporar-se al territori rebel.

d'incontrolats, anant-se cap a França, Suïssa, Itàlia i Andorra, i més tard, part d'ells, cap a la zona rebel, Sevilla, Saragossa, Sant Sebastià, Burgos i Pamplona.

El nombre dels que abandonaren Catalunya quedà establert, en xifres del Memorial Democràtic, en més de trenta mil,¹²² dels quals en una quantitat sobre els setze mil embarcaren amb destinació a Itàlia i França amb passaports facilitats per les autoritats catalanes, en especial els consellers Josep Maria Espanya i Ventura Gasol.¹²³ No menys interessant d'aquestes xifres es la relativa al Principat d'Andorra, que segons un recent treball de Pau Chica i Fernández, quedà establert en un total de 296 els salconduits expedits als refugiats, el que a parer de la investigadora, el nombre de persones que arribaren a les valls podia haver estat molt superior.¹²⁴

Entre els qualificats de facciosos vinculats als partits polítics, hi figuren dirigents i militants de la CEDA, Acció Ciutadana, Tradicionalistes, Falange Española, la Lliga i fins i tot hi figura un militant destacat del Partit Radical. Encausats, que en alguns casos, tenien també les seves afinitats monàrquiques, però que en moltes ocasions havien tingut una activitat en contra de la II República, en especial en relació a les activitats del Govern sorgit de les eleccions del febrer del 1936.

1.12.1 ELS DRETANS DE LA CEDA

És el grup més nombrós, catorze d'encausats, resta format pels adscrits al partit de Gil Robles. Molt actius i influents, una part d'ells importants, amb forts vincles amb els grups monàrquics, com es desvetlla en els informes de la Comissió que es transcriuen en les seves decisions.

- Simeó García i Ribas, de la CEDA i amb filiació tradicionalista

Era un personatge, que tot i admetre la Comissió que no va participar activament en el moviment subversiu, el fet de la seva pertinença a la CEDA i l'adscripció a les files dels monàrquics tradicionalistes el feien susceptible de ser considerat facciós. La decisió de

¹²² MARTÍN I BERBOIS, Josep Lluís, editor literari, *1936: Desplaçaments forçosos i primers exilis*. Edita Generalitat de Catalunya, Memorial Democràtic. Barcelona, 2020, pàgina 8.

¹²³ SOLÉ SABATÉ, JOSEP MARIA, director científic *La Guerra Civil a Catalunya*. Volum 1. Edicions 62. Barcelona 2004. Article de RÚA, José Manuel . *L'exili del 1936*, pàgina 203.

¹²⁴ CHICA FERNÁNDEZ, Pau *Andorra i la Guerra Civil Espanyola* Aloma Editors. Andorra, 2022, pàgina 476.

la Comissió afegeix, com a prova de culpabilitat, l'abandonament del seu domicili sense causa justificada, fets tots ells que resten reflectits en la decisió de la Comissió. *“...veí de Terrassa, és de filiació monàrquic-carlista; que fou regidor en diferents ocasions, abans i durant la Dictadura; que darrerament pertany a la CEDA, i que ha desaparegut del seu domicili i és ignorat actualment el seu parador”, “... encara que no s’hagi comprovat que Simeó García Ribas hagi pres part directa i personal en el moviment subversiu, les circumstàncies de figurar darrerament en una agrupació política com la CEDA, obertament contraria al règim i que ha tingut intervenció directa en la preparació i execució de la subversió militar del 19 de juliol, demostra una simpatia i una concomitància per part de l’interessat amb els elements facciosos”, “... tots els antecedents aportats a l’expedient corroboren la filiació monàrquic-carlista de l’expedientat i el fet que fou regidor en l’època de la Dictadura de Primo de Rivera”, “... que l’exercici d’aquesta representació en uns moments que no es podia ostentar cap càrrec públic sense tenir i exterioritzar una significació d’aquella naturalesa, absolutament contraria al que és l’actual règim legítim, confirma d’una manera plena aquella filiació de l’interessat” i “... reforça l’apreciació d’aquesta concomitància i simpatia, en el fet que l’expedientat abandonés el seu domicili sense justificar-ho, en cap forma, restant en ignorat parador”.*¹²⁵

No hi consta el detall dels béns de l’interessat objecte de confiscació, ja que l’expedient s’incoà a conseqüència d’una denúncia formulada per l’Ajuntament de Terrassa, sense que s’aportessin altres dades que les relatives a la personalitat política de l’encausat, i en especial el vincle amb la CEDA, com a partit que participà en el cop militar.

- Antoni Barata i Rocafort, líder de la CEDA a Terrassa

Fou assassinat en els primers dies del conflicte, el 28 d’agost del 1936, al cementiri de Terrassa.¹²⁶ Com a propietari, va participar en les campanyes contra la Llei de Contractes de Conreu, si bé el motiu de la sanció de la pèrdua dels béns del seu patrimoni estava fonamentada amb els seus vincles de lideratge de la CEDA de

¹²⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 d’agost de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 270, de 27 de setembre de 1937, pàgines 1315 i 1316. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

¹²⁶ SOLÉ SABATÉ, Josep Maria i VILLAROYA I FONT, Joan. *La repressió a la rereguarda de Catalunya (1936-1939)* Volum II Publicacions de l’Abadia de Montserrat 1990, pàgina 172.

Terrassa, organització política que la Comissió, en reiterades decisions, havia assenyalat la seva participació en la preparació del cop militar del 19 de juliol.

En aquest cas d'Antoni Barata quedava reflectit en la decisió de la Comissió, *"...candidat de l'esmentat partit en les darreres eleccions; militant antic i actiu de "Unió Patriòtica" que intervingué en la campanya contra la Llei de contractes de conreu; que s'ignora el seu parador, creient alguns que fou assassinat, i se'l considera complicat en el moviment subversiu" "... el referit Antoni Barata i Rocafort, era President o cap del partit de la CEDA a Terrassa, militant de la Unió Patriòtica i que cal considerar-lo a un dels elements que col·laboraren en la preparació del moviment subversiu" i "... que és un fet indubtable, públic i notori, que el partit denominat "Confederación Española de Derechas Autónomas" (CEDA), fou una de les organitzacions filo-feixistes que contribuïren d'una manera eficient i directa en tots els terrenys, a la preparació i participaren en l'execució del moviment que va esclatar el 19 de juliol del 1936, i que per tant cal fonamentadament suposar, que els membres de l'esmentat partit que exercien càrrecs directius i de responsabilitat dintre d'ell, demostratius d'una jerarquia, van tenir relació directa que ultrapassava el terreny purament ideològic i entraren en el de l'acció, amb els elements que han desfermat la guerra i que inclús formaren per raó dels dits càrrecs, part dels esmentats elements".*¹²⁷

La confiscació fou d'un dipòsit de quantitat rellevant, 40.000,00 pessetes, del Banc de Bilbao, segons denúncia presentada per l'Ajuntament de Terrassa.

- Josep Cirera i Voltà, president de l'Institut Català de Sant Isidre

Segons la Comissió, l'encausat, com a gran propietari, es va distingir sempre per les seves activitats polítiques en partits de dreta, especialment en els de sentit reaccionari com la CEDA. Ocupà la presidència de l'Institut Agrícola de Sant Isidre, des d'on dirigí i portà a terme tota una campanya contra la Llei de Contractes de Conreu, un pla de resistència, que segons Amadeu Hurtado, va permetre, amb la col·laboració de la Lliga Catalana, la impugnació de la llei aprovada pel

¹²⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 d'agost de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 285, de 12 d'octubre de 1937, pàgina 213. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

Parlament de Catalunya davant del Tribunal de Garanties, què en sentència del 8 de juny declarà la seva nul·litat.¹²⁸

Segons el redactat de la decisió, aquesta campanya en contra de la Llei de Contractes de Conreu fou realitzada en termes de gran acritud, “... campanya en la qual arriba a calumniar i injuriar d’una manera greu els homes representatius del Govern de la Generalitat de Catalunya; que tingué diferents càrrecs directius en la CEDA, dedicant gran part de les seves activitats d’organització i propaganda dels ideals d’aquesta agrupació política, càrrec que mantingué fins uns dies abans del 19 de juliol de 1936 en que va desaparèixer de Barcelona, i que es doncs evident que estava perfectament assabentat del moviment subversiu que s’apropava”. “... es dedueix clarament que Josep Cirera i Volta, com a cap a Catalunya del partit conegut com la CEDA, obertament desafecte al règim, intervingué d’una manera destacada en la campanya de desprestigi de l’Autonomia i de la República, portades a cap per aquell partit abans d’esclatar la sublevació feixista, i que tenia coneixement d’aquesta, puix que va abandonar Barcelona, fugint cap a l’estranger”.¹²⁹

Estem davant d’un gran propietari. Tot i que en l’expedient no hi consta la valoració dels seus béns, el nombre de propietats, així com els efectes en metàl·lic, és del tot rellevant. En el llistat de les finques objecte de confiscació hi figuren les situades en els termes municipals d’Olesa de Montserrat, La Llagosta i Sentmenat, segons les actes d’ocupació trameses pels Ajuntaments d’aquests tres municipis.

Per altra part, en l’inventari dels seus béns, també hi constaven dos immobles urbans, un al carrer Major del Clot número 212 i l’altre al carrer Balmes número 102, ambdós a la ciutat de Barcelona, segons comunicació del CENU. I hem d’afegir els cabals i efectes bloquejats pel Servei Tècnic del Crèdit i de l’Estalvi en el seu ofici de 21 d’abril del 1937.

¹²⁸ HURTADO MIRO, Amadeu. *Quaranta anys d’advocat. Història del meu temps 1894-1936* Edicions 62. Barcelona, maig 2011, pàgines 814 a 822.

¹²⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 12 d’agost de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 254, d’11 de setembre de 1937. Pàgines 1063 i 1064. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

- Salvador Utset i Payàs, regidor en la dictadura de Primo de Rivera i membre de la CEDA

Més enllà del perfil polític de l'encausat, la Comissió insistí en el seu criteri sobre la CEDA, en el sentit que si bé no hi constava la seva participació personal d'una manera directa, en el moviment subversiu, la seva adscripció a l'esmentada organització, com coadjuvant a l'aixecament militar, més l'abandonament del seu domicili habitual sense causa justificada.

Tot queda degudament significat per la Comissió, tal com quedà determinat en els fets provats sobre la seva consideració de faccions, que consten acreditats en l'expedient de responsabilitats polítiques, *"...era d'ideologia monàrquica i pertanyé al partit d'Alfons Sala, que amb tal caràcter va exercir els càrrecs de Conseller Municipal durant la Dictadura de Primo de Rivera i Jutge Municipal fins l'adveniment de la República. Que darrerament pertany a la CEDA, que fa bastant de temps s'absenta de Terrassa i es trasllada a viure a Madrid; actualment s'ignora si continua allí", "... dintre de l'expedient se'n desprèn de manera clara que les activitats polítiques del ciutadà expedientat, que es trobat primer com a militant actiu del partit d'Alfons Sala, més tard exercint el càrrec de regidor de la Dictadura, i darrerament com a afiliat a la CEDA, s'han desenrotllat constantment dintre d'unes apreciacions en absolut desafectes i contraries al règim que el poble legalment es dona i que a més han contribuït totes elles d'una manera directa al moviment subversiu", "... si bé pel fet de no haver-se demostrat que tingués darrerament un càrrec directiu i de responsabilitat en aquelles agrupacions, no pot afirmar-se una intervenció personal i directa del ciutadà expedientat en la subversió militar o en la seva preparació, en canvi, pel fet de pertànyer a les dites agrupacions o partits polítics tan significats ni pot oferir dubtes la seva concomitància amb els elements facciosos" i "... l'interessat es troba actualment en parador ignorat, ni ha comparegut a al·legar cap justificació en descàrrec seu".*¹³⁰

L'objecte de la confiscació realitzada per la Generalitat fou un dipòsit de 3.100,00 pessetes en el Banc de Bilbao, segons denúncia de l'Ajuntament de Terrassa.

¹³⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 d'agost de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 287, de 14 d'octubre de 1937. Pàgines 236 i 237. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

- Josep Guillemot Musons, un monàrquic adscrit a la CEDA i Acció Ciutadana

La Comissió assenyala en la seva decisió la triple adscripció, monàrquic i membre de la CEDA i d'Acció Ciutadana. En aquest cas, en el text de l'acord es remarcava el seu caràcter actiu en les organitzacions polítiques i la seva participació armada en el sometent com una prova molt significativa de la seva concomitància amb l'aixecament dels militars, “...era monàrquic, afiliat a la CEDA i caporal del Sometent fins el 19 de juliol del 1936; que pertangué (sic) també a Acció Ciutadana; que actua intensament en política fins a l'extrem que en les eleccions del 16 de febrer del 1936 treballà amb activitat per les dretes i anava pels carrers amb l'arma al braç junt amb el tinent de la Guardia Civil; que en un registre que es practicà al seu domicili li foren trobades armes i municions, i que el mateix dia 20 de juliol fugí del seu domicili i hom ignora el seu actual parador”, “... es desprèn que l'interessat era un element actiu de les organitzacions que com la CEDA i la Acció Ciutadana han estat declaradament desafectes al Règim i han intervingut en la preparació i execució de la sublevació militar i subsegüent guerra civil, i que per tant, com a tal element actiu, ha d'ésser considerat com a concomitant i com a participant en el moviment subversiu” i “... corrobora aquesta apreciació el fet significatiu de la seva fugida el mateix dia 20 de juliol, o sigui immediatament de coneixes el fracàs del dit moviment sediciós, sense que ni llavors ni posteriorment, hagi intentat tan sols de justificar en cap forma aquesta fugida”.¹³¹

L'objecte de la confiscació fou un dipòsit de 750,00 pessetes en el Banc de Bilbao, segons denúncia presentada per l'Ajuntament de Terrassa.

- Lluís Amat i Roumens, organitzador de la CEDA i Acció Ciutadana a Terrassa

Completava el cercle actiu en l'acció contra el govern de la República, sorgit de les eleccions del febrer del 1936, amb la militància en dos dels partits més significatius per la seva vinculació amb el cop militar, la CEDA i Acció Ciutadana. El fet decisiu, el seu activisme en organitzar aquestes dues forces a la ciutat de Terrassa, com consta en la decisió de la Comissió “... era persona d'idees monàrquiques, militant del partit de la CEDA del qual partit fou l'organitzador a la ciutat de Terrassa, existint a més la

¹³¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 d'agost de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 287, de 14 d'octubre de 1937. Pàgina 237. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

convicció que també fou un dels organitzadors i militants d'Acció Ciutadana”, “... fervent monàrquic i no tan sols com a afiliat a la CEDA i a Acció Ciutadana, sinó com a actiu militant de les dites agrupacions, fins a l'extrem d'haver-ne estat l'organitzador a la ciutat de Terrassa”. El text de la decisió també desplejava l'argumentari sobre l'actuació de les esmentades forces polítiques que van anar en contra de la República “... és un fet públic i notori que les agrupacions polítiques anomenades Confederación Española de Derechas Autónomas vulgarment coneguda per la CEDA i Accion Ciutadana ha tingut sempre una actuació contrària al Règim i han estat de les que amb més intensitat han contribuït i preparat i a executar el moviment subversiu, raó per la qual està fora de dubte que els seus militants actius i els seus elements organitzadors, han d'esser considerats i qualificats com a participants directes en la sublevació i conseqüent guerra civil”, i en aquest sentit la Comissió rebla el clau amb les responsabilitats a nivell individual de l'encausat, organitzador de forces refractàries al règim republicà, als efectes de poder determinar la seva vinculació amb el moviment facciós “... el fet que el ciutadà expedientat figurés com a element actiu d'aquelles agrupacions fins a l'extrem d'èsser-ne un dels organitzadors a la ciutat de Terrassa, constitueix una prova més que suficient de la seva identificació amb els projectes d'aquells partits i de la seva participació en aquests tota vegada que no era un senzill afiliat o simpatitzant d'aquelles organitzacions, sinó un element destacat, dirigent i organitzador de la seva actuació política”.¹³²

La confiscació de la Generalitat suposà l'apropiació de la quantitat de 650,00 pessetes, dipositades en el Banc Comercial de Terrassa. La denúncia sobre les activitats antirepublicanes de l'expedientat l'havia presentat l'Ajuntament de Terrassa.

- Luis Gil de Biedma, un home d'estreta relació amb Gil Robles i Lerroix

En aquest expedient es palesava novament l'abandonament de domicili i la manca d'adhesió a la República de l'encausat. Aquesta prova, com ja hem vist, prevista en el Decret del 9 de gener del 1937, era utilitzada en quan la suposada participació activa en el moviment subversiu no quedava del tot acreditada, però si que en aquest cas estaven davant d'una persona compromesa amb els partits contraris a la República, tal com

¹³² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 9 de setembre de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 22, de 19 d'octubre de 1937, pàgina 309. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

constava en la part expositiva de la decisió de la Comissió, “... amb referència a la conducta i activitats del ciutadà expedientat, apareix d’aquelles que Lluís Gil de Biedma és un element reaccionari i completament desafecte al Règim Republicà, militant actiu de la CEDA que mantenia estreta relació amb els dirigents, Alexandre Lerroux i Gil Robles i totes quantes persones han estat interrogades ho confirmen”, “...sota els governs dels quals fou nomenat jutge municipal d’aquesta ciutat” i “... pocs dies abans d’esclatar la revolta havia abandonat el seu domicili; no apareix a l’expedient cap dada que permeti creure que l’interessat ha fet palesa la seva adhesió al Règim legalment constituït, d’una manera o per mitjans compatibles amb l’estat de força del lloc on resideix”.¹³³

L’objecte de la confiscació va consistir en un nombre d’accions i comptes corrents indeterminats, en quan conseller de la *Companyia General de Tabacs de Filipines*, que li foren apropiats pel Comitè de Control Obrer de l’esmentada Companya.

- Antoni i Martí Rosell Ballesté, militants actius de la CEDA

Un cop més l’abandonament de domicili es va constituir en la prova que rematava els càrrecs presentats per les persones declarants, quan aquestes no eren del tot fefaents de la seva concomitància directa en el moviment subversiu.

En aquest sentit, l’aplicació de les normes de responsabilitats quedava ratificada pel conjunt de testimonis de l’empresa, de que els dos germans n’eren propietaris, a més de les declaracions de l’Alcaldia i partits de la ciutat de Terrassa, els quals acreditaren la seva vinculació amb el partit de Gil Robles, tal com constava en els fets provats de la decisió aprovada per la Comissió, “... ambdós expedientats son elements reaccionaris afiliats a la CEDA; que feren una intensa campanya de captació de volts a favor de les dretes, distingint-se el Martí en la compra de vots, i que han abandonat llurs respectius domicilis, ignorant-se en l’actualitat llur parador”, “... que l’abandonament del domicili sense causa o motiu que el justifiqui constitueix per si sol un indici racional de concomitància amb els facciosos que ha d’ésser punit amb la imposició de sancions econòmiques”, “... el fet de militar activament en un partit de dretes que ha desvirtuat,

¹³³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 23 de novembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 333, de 29 novembre de 1937, pàgines 914 i 915. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

*en el possible, el Règim, pressuposa, si no una participació directa, una conformitat amb els qui desencadenaren la guerra i amb llur ideologia reaccionaria”, i finalment un element substantiu, la unanimitat en les afirmacions socials, polítiques, sindicals i municipals en contra dels dos encausats no deixen dubte sobre la reprovació de tot tipus que fan que la sanció confiscadora sigui d’aplicació ineludible a parer de la Comissió, “... pel que resta exposat com per les afirmacions de Josep Puig, President del Consell d’Empresa de la raó social J. Rosell, S.A., de Terrassa, Alcaldia i Partits i organitzacions d’aquella població Antoni Rosell i Ballester i Martí Rosell Ballester resten compresos en les disposicions contingudes en els Decrets de 5 d’agost del 1936 i nº 10 de 9 de gener d’enguany, als efectes de la imposició de sancions econòmiques”.*¹³⁴

L’apropiació de béns dels encausats es realitzà a partir de la denúncia de l’Ajuntament de Terrassa, comunicació que motivà la instrucció del corresponent expedient.

- Joan Brufau i Cusidó, president de la CEDA a Mataró

La incoació de la causa contra l’expedientat era deguda a que uns Comitès Obrers havien sol·licitat els saldos de Joan Brufau i Cusidó. Es tractava de la disponibilitat dels seus comptes pel funcionament de les instal·lacions industrials de l’encausat a Mataró. Tot i la constatació que era el president de la CEDA a la seva localitat, un fet del tot significatiu, un cop més es va utilitzar com a prova definitiva, l’abandonament de domicili, tal com restava acreditat en la part expositiva de la decisió “... un funcionari de la Comissió es presentà a la fàbrica de l’expedientat examinant els llibres de la comptabilitat, anotant els Bancs on existia compte corrent i prenent nota dels volums de vendes, tot el qual es fa constar en un document que apareix en l’expedient”, “... que un Conseller-regidor de l’Ajuntament de Mataró interessà al senyor President de la Comissió que fos aixecada la retenció que pesa sobre els comptes corrents”, “... amb referència a conducta del ciutadà expedientat, apareix d’elles que l’expedientat durant la Dictadura fou tinent d’alcalde de la localitat; que durant el bienni negre despatxà diversos obrers com a represàlies i que darrerament era president de la CEDA, havent desaparegut el 19 de juliol”, “... de la lectura de l’informe es desprèn de faisó clara que l’expedientat havia estat amic de règims de força i devia continua essent-ho quan

¹³⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 23 de novembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 337, de 3 desembre de 1937. Pàgina 950. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

*ostentava la presidència de la CEDA”, “... que l’expedientat fugí en el moment d’esclatar la revolta sense que hom hagi sabut res més d’ell” i “... d’acord amb el que disposa el Decret nº 10 de 9 de gener del 1937, l’abandonament o el trasllat de domicili sense causa justificada o motiu que la justifiqui, pot interpretar-se com a una adhesió al moviment facciós, que ha d’ésser castigada amb la imposició de sancions econòmiques”.*¹³⁵

L’objecte de la confiscació eren els cabals i efectes bloquejats, dipositats en els bancs i establiments de crèdit, segons relació tramesa pel Servei Tècnic del Crèdit i de l’Estalvi en data 21 d’abril del 1937. Aquesta actuació, que motivà la instrucció d’aquest expedient de responsabilitats, s’havia realitzat amb l’objectiu de facilitar la liquiditat de l’empresa en la seva activitat diària.

En Joan Brufau Cusidó, un cop acabada la guerra, fou alcalde de Mataró els anys 1939 i 1940. El 1967 va escriure les seves memòries, ampliades pel seu fill, Jaume Brufau Prats.¹³⁶

- Eduard Fortí i Soler, amb lligams amb la CEDA i Acció Ciutadana

L’expedient de l’Eduard Fortí s’inicia amb l’escrit que presentaren, davant la Comissió, els representants de la Unió de Rabassaires i del Partit Socialista Unificat de Catalunya (Delegació d’Argentona), en nom d’ambdues organitzacions, on realitzaren una denúncia que es transcriu fil per randa en la decisió condemnatòria de l’encausat, els seus vincles amb la CEDA i Acció Ciutadana i, finalment, l’abandonament del seu domicili, com a raó definitiva per la seva declaració de facciós, tal com quedava reflectit en la decisió de la Comissió, “...en l’esmentada instància es fa constar que l’expedientat havia malversat cabals del Municipi d’Argentona, que en temps de la Solidaritat Catalana ja es mostra contra els ideals populars, cosa que li valgué que fos condecorat amb el títol de l’Ordre d’Isabel la Catòlica, que durant trenta anys havia estat el cacic de la localitat ocupant tot els temps l’Alcaldia, que explotava els seus obrers, que era actiu militant de la CEDA “... amb referència a la conducta i activitats

¹³⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 18 de gener de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 32, d’1 febrer de 1938, pàgina 437. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

¹³⁶ BRUFAU PRATS, Jaume. *De xerric a capità d’empresa. Memòries de Joan Brufau Cusidó ampliades pel seu fill*. Editorial Fundació Lluro. Mataró, 2014.

*del ciutadà expedientat, que totes les persones que declaren coincideixen a afirmar que l'expedientat era cacic del poble; que havia organitzat Acció Ciutadana a Argentona; que era un actiu militant de la CEDA; que havia malversat cabals del Municipi; que ja en temps de Solidaritat Catalana s'havia mostrat contrari als ideals de Catalunya; que marxa de la localitat el 17 de juliol ignorant-se el seu parador i que en períodes electorals havia coaccionat i s'havia dedicat a la compra de vots”, “... que de tots els elements de judici aportats a l'expedient apareix demostrat el temperament de l'expedientat i la seva conducta contrària al règim, així com també la seva identificació amb els partits polítics reaccionaris i les seves propagandes a favor d'aquesta”, “... ha quedat demostrat que l'expedientat abandonà el seu domicili habitual i fugí, ignorant-se el seu parador, no havent justificat la seva actitud per la forma i moment en que tingué lloc confirma plenament la certesa dels antecedents personals que li són atribuïts en les informacions practicades i constitueixen una de les causes que segons disposicions vigents ha de motivar una declaració de facciositat i la corresponent apropiació definitiva de béns”.*¹³⁷

L'objecte de la confiscació va consistir en els diversos cabals i efectes bloquejats, que estaven dipositats en els bancs i establiments de crèdit, segons relació tramesa a la Comissió pel Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi en data 21 d'abril del 1937.

- Ramon Company i Llansana, socialment reprovat pels seus treballadors

Tot i que segons la instrucció de l'expedient restà comprovat que es tractava d'un dirigent actiu de la CEDA, s'utilitzà una vegada més l'abandonament del domicili, sense causa que la justificués, com a motiu d'adhesió al moviment facciós als efectes de la confiscació patrimonial. Cal ressenyar com un element addicional en la valoració de les activitats de l'encausat, la seva conducta antisocial amb els treballadors de l'empresa, tal com constava en la decisió de la Comissió, “... amb referència a la conducta i activitats del ciutadà expedientat, n'apareix que consultats diversos elements d'Igualada, pertanyents a diferents partits polítics, organitzacions sindicals, elements comercials i persones particulars, tots ells coincideixen en considerar l'expedientat com a home de dreta i reaccionari en extrem, lacai del cacic del poble, de mal tracte amb els

¹³⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de febrer de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 72, de 13 març de 1938, pàgina 1069. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

treballadors, els quals coaccionava descaradament en períodes electorals, militant actiu i dirigent de la CEDA, fugitiu de la població, i que si bé no actua en fets subversius fou perquè a Igualada el poble, des de el primer moment, fou el dominador de la situació, però que coneixia la gestació del moviment i fins se'l pot considerar un dels propulsors d'aquest", "... que és símptoma inexcusable de concomitància amb els elements facciosos desencadenadors de la guerra i de militar activament i ésser directiu de la CEDA, un dels partits reaccionaris promotors del moviment", "... resta plenament provat que l'expedientat abandonà el seu domicili".¹³⁸

Els béns confiscats foren les instal·lacions de la seva fàbrica i una casa particular de dues naus, destinada a estatge de refugiats, segons el Comitè Antifeixista d'Igualada.

- Antoni Ustrell i Saltor, sometent des de l'any 1920

En l'expedient hi figuren diverses certificacions, totes elles de les delegacions locals a Sabadell: del Partit Sindicalista; federació de Sindicats Únics, CNT-AIT; Círcol Federal de la Creu Alta; Partit Socialista Unificat de Catalunya; Casal Català d'Esquerra; Unió de Rabassaires de Catalunya; i Unió General de Treballadors, coincidents en considerar l'Antoni Ustrell com reaccionari i perillós. La Comissió destacava tant la seva vinculació amb la CEDA com la seva actuació en els fets d'octubre del 1934, però novament s'invocà l'abandonament de domicili, sense causa que ho justificqués, com a prova de la seva adhesió al moviment facciós " ... que fou gestor com a Tinent d'Alcalde durant el bienni negre, soci fanatitzant de la CEDA, partit en el qual exercí diversos càrrec de Junta, entre altres el de caixer, apoderat d'aquesta reaccionaria organització en les eleccions del febrer del 1936, somatenista des de l'any 1920, eficaç col·laborador de la burgesia isidrista en el llançament de camperols del 1934 i, en resum, un element enemic de tota llibertat", "... tots els testimonis deposen en el sentit de considerar-lo home destacadíssim del sector reaccionari, fundador de la CEDA, assessor de diverses organitzacions de caire confessional, fugitiu del seu domicili, de mal tracte amb els treballadors i usurer professional", "... que el fet d'haver estat un dels fundadors dels partits que incovaren la traïció, és prova inequívoca de facciositat", "... és altament significativa la coincidència de criteri que presideix les declaracions

¹³⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 15 de març de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 91, d'1 d'abril de 1938. Pàgina 15. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

dels testimonis i les dels diversos partits polítics i organitzacions sindicals de Sabadell".¹³⁹

L'objecte de la confiscació, els cabals i efectes bloquejats dipositats en els bancs i establiments de crèdit pel Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi el 21 d'abril del 1937.

- Ramon Herran i Torriente, fugitiu a Salamanca

Altres cop el Partit Socialista; el Secretariat General de la UGT; Casal d'Esquerra; Partit Sindicalista; Círcol Federal de la Creu Alta; i Federació Local de Sindicats Únics, CNT i AIT, totes elles com delegacions a Sabadell de les esmentades organitzacions, havien tramès certificacions a la Comissió, justificant que l'expedientat era un element reaccionari, soci de la CEDA, de la Unió Patriòtica, dels Tradicionalistes i del Sometent, i que ara, qüestió rellevant, es trobava a Salamanca, des d'on, es deia aleshores en l'informe, per mitjà del micròfon havia pronunciat algunes arengues. Aquestes denúncies estaven totes recollides en la decisió de la Comissió on, amb referència a la conducta i activitats del ciutadà expedientat, assenyalava en un informe totalment desfavorable, el qual es transcrivía en el text condemnatori, "*... totes les persones que deposen en l'informe ho fan desfavorablement i coincideixen en afirmar que es tracta d'un dels elements més reaccionaris que hi havia a Sabadell*", "*... en el curs de l'expedient es comprova la concomitància de l'expedientat amb els elements que han desencadenat la guerra*", "*... que actualment es troba en terreny facciós, on segueix fent propaganda d'aquell règim ignominiós*".¹⁴⁰

L'objecte de l'apropiació foren cabals i efectes bloquejats, dipositats en bancs i establiments de crèdit pel Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi el 21 d'abril del 1937.

1.12.2 -ELS ACTIVITISTES D'ACCIÓ CIUTADANA

Seguint el treball de Jose Fernando Mota, sobre la dreta espanyolista a Catalunya, l'Agrupació Ciutadana Armada de Barcelona fou creada com a milícia cívica i organitzada, després dels Fets d'Octubre del 1934, a iniciativa del governador militar, el

¹³⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 15 de març de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 91, d'1 d'abril de 1938. Pàgina 16. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

¹⁴⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 15 de març de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 96, de 6 d'abril de 1938. Pàgina 91. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

general Domènec Batet. Hi formaven part un grup de ciutadans, pertanyents a diversos partits polítics d'ordre, amb l'objectiu de reconstruir el Sometent. De fet Acció Ciutadana tenia la seva seu en la Rambla de Santa Mònica, de Barcelona, en el mateix local que havia ocupat el Sometent. Els seus membres tenien una avantatge no gens menyspreable, podien optar pel sol fet de ser d'Acció Ciutadana a disposar de llicència d'armes. Els seus plantejaments i pràctica política eren propers al feixisme i a la dreta radical.

En aquesta agrupació van conviure tradicionalistes -els que més homes aportaven-, alfonsins, cedistes, antics sometents i gent de l'extrema dreta de Barcelona com Llanas de Niubó i el mateix pare Antoni Tusquets Terrats, publicista en contra dels maçons. Va estar dirigit per Lluís Tió Ripoll, capità de la Guardia Civil. L'organització va ser dissolta per ordre del Govern Central el 8 de novembre del 1935. La recollida d'armes es va retardar, un fet que va provocar que moltes passessin als arsenals dels grups ultres.

Tanmateix, molts d'ells varen participar en el cop militar a través dels seus grups de procedència o bé integrant-ser en el grupuscle anomenat Voluntariat Espanyol, que va posar en marxa la UME. Disposar d'armament, i el coneixement de la seva utilització, varen ser claus per a l'enrolament en les xarxes i contactes dels militars que participarien en el moviment subversiu.¹⁴¹

- Serafí Julià i Canals, un caporal del sometent

En la decisió de la Comissió consta que segons l'alcalde de Sesrovires (Sant Esteve de Sesrovires), Aleix Aimà, l'expedientat fou nomenat caporal de sometent després del 7 d'octubre de 1934, que estava afiliat a Acció Ciutadana i que durant el període electoral de febrer del 1936 treballà per al triomf de les dretes; per altre part l'alcalde de Margarit, i militant del PSUC, i l'exalcalde de Jorba, militant d'ERC, confirmaren els anteriors testimonis i, afegia aquest últim, que creia que era membre de l'Institut de Sant Isidre.

Per part de l'encausat va comparèixer el seu germà, el qual manifestà que creia que era apolític i que fou mort el mes de setembre de 1936, si bé per informacions degudament

¹⁴¹ MOTA MUÑOZ, José Fernando. *Viva Cataluña Española*. Universitat de València. 2020, pàgines 238, 239 i 344.

corroborades, constava que ho fou el mateix 28 d'agost de 1936.¹⁴² La decisió de la Comissió fonamentava la declaració de faccions en la seva participació en el grup d'Acció Ciutadana, que tenia en si mateixa una finalitat manifesta de participar de manera activa en l'acció subversiva que portà a l'aixecament militar del 19 de juliol “... consultades les autoritats municipals del poble, el mateix les que actualment exerceixen aquests càrrecs que les que els exerciren anteriorment pertanyents a diverses organitzacions del Front Popular; coincideixen en que l'expedientat formà a les fileres d'una organització com Acción Ciudadana, el caire de la qual és de domini públic, puix que va ésser organitzada arran del moviment del 6 d'octubre com a organisme encarregat de la repressió de l'esperit que caracteritzà aquell moviment popular; que estava destinada a grups de xoc a les envistes d'un possible cop d'Estat que no pogué tenir lloc fins el 19 de juliol de l'any proppassat” i “... i el fet de la seva detenció i mort posterior (ben lamentable, i digna de la més enèrgica condemna, car va ésser portada a terme per elements incontrolats segurament com a venjança personal) ha impedit que l'expedientat comparegués per a al·legar el procedent al seu dret, però tampoc no ha comparegut cap familiar seu, oferint prova en contra ni testifical ni documental”.¹⁴³

La confiscació es realitzà sobre l'edifici situat al carrer de Galán i Garcia Hernández números 34 i 35, de Sesrovires, segons escrit-denúncia adreçat al conseller de Justícia per l'alcalde de l'esmentada vila.

- Pere i Ramon Bach Escofet, patrons contraris als drets socials

Es tractava de dos germans, ambdós afiliats a Acció Ciutadana, i un d'ells a més, militant de la CEDA. La seva actuació com a patrons va ser qualificada, segons els informes realitzats per la Comissió, com a contrària als drets socials dels assalariats, en quant a la coerció realitzada cap als seus treballadors en l'exercici del vot. I per altra part, en un d'ells, el Pere, s'assenyalava que havia desaparegut del seu domicili habitual, “... durant el termini legal varen comparèixer, per mitjà d'un escrit, el

¹⁴² SOLÉ SABATÉ, Josep Maria i VILLAROYA I FONT, Joan. *La repressió a la rereguarda de Catalunya (1936-1939)* Volum II Publicacions de l'Abadia de Montserrat 1990, pàgina 16.

¹⁴³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 30 de desembre de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 358, de 24 de desembre de 1937, pàgines 1231 i 1232. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

*Director i el Delegat de la Generalitat a les Hilaturas Bach, S.A., manifestant que Ramon Bach i Escofet, mort l'agost de 1936 i que Pere Bach Escofet, desaparegué al cap de pocs dies del fet citat”, “... amb referència a la conducta i activitats dels ciutadans expedientats apareix d'elles que ambdós germans eren afiliats a Acció Ciutadana i de l'Institut Català de Sant Isidre i de més a més el Ramon era militant de la CEDA; que en períodes electorals coaccionaven els obrers perquè votessin les candidatures de dreta, amenaçant-los amb acomiadar-los si no les votaven; tot el qual ho corroboren, ultra el Consell d'Empresa d'Hilaturas Bach, S.A., i Jorba, representant d'ERC i Alcalde quan esclata la sublevació; Margarit, ex-alcalde i afiliat al PSUC; l'alcalde actual de Sesrovires, i Aleix Aimà, representant de la CNT”, “... de les dades aportades a l'expedient es desprèn d'una manera clara que Pere i Ramon Bach Escofet són elements desafectes al règim contra el qual col·laboraren activament coaccionat als obrers imposant-los, sota amenaça d'acomiadament, la votació de les candidatures contraries al Front Popular”.*¹⁴⁴

L'objecte de la confiscació foren les finques del terme de Sesrovires (Sant Esteve de Sesrovires) situades al carrer Pau Iglesias números 22, 24 i 26 i una altra al carrer de Francesc Macià número 4, segons sol·licitud d'apropiació de l'Ajuntament de Sesrovires, de data 10 d'octubre del 1936.

- Pere Ramoneda i Vallhonrat, fugitiu des de febrer del 1936

La personalitat política de l'encausat, membre d'Acció Ciutadana, i de tarannà tradicionalista, i havent fugit del domicili habitual ja des de el febrer del 1936, arran de les eleccions guanyades pel Front Popular, va constituir un fet que a parer de la Comissió al feia susceptible de la imposició de la pèrdua dels seus béns, “... amb referència a la conducta i activitats del ciutadà expedientat, apareix d'elles que tots els testimonis coincideixen en que era una persona completament desafecta al règim, desapareixent del seu domicili en conèixer el resultat de les eleccions del 16 de febrer del 1936, sense s'hagi vist més”, “... que la Junta Municipal Agrària de Rubí trameté un document certificant que l'expedientat pertanyia a Acció Ciutadana i al Centre Tradicionalista de Rubí, essent una de les persones més reaccionaries del poble”, “...

¹⁴⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 7 de desembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné.. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 30, de 30 de gener de 1938. Pàgina 416. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

*que la Secció Col·lectiva del Sindicat Agrícola de Rubí, manifesta que l'interessat no vivia en el poble des de mes de febrer del 1936, considerant-lo completament facciós”, “... el fet d'abandonar el domicili es prova inequívoca de facciositat”, “... l'expedientat militava activament en els partits que més es distingiren en provocar la subversió feixista”, “... és unànime la declaració de tots els testimonis en considerar-lo desafecte al règim legal”.*¹⁴⁵

Els béns de l'expedientat foren confiscats en tant que figuraven en l'Inventari General d'Apropiacions de la Generalitat.

- Pere Malla i Cornellà, regidor durant la dictadura de Primo de Rivera

Amb referència a la conducta i activitats del ciutadà expedientat, la Comissió redactà un informe el contingut del qual fou totalment desfavorable a l'interessat. Els elements negatius estaven en la seva militància en Acció Ciutadana i també sobre el tracte donat als camperols, qüestió que una vegada més, ens apareix la valoració de la conducta social de l'encausat, en aquest cas com un element significatiu en les proves que fonamentaven la declaració de facciós, tal com s'explicitava en la part expositiva de la decisió aprovada, “... que les persones que deposen en l'informe ho fan totes elles desfavorablement a l'interessat i coincideixen a afirmar que era un dels elements més reaccionaris de la població, havent tractat amb vexació els camperols que fou regidor quan la Dictadura, membre d'Acció Ciutadana i perseguidor de tota idea liberal” i “... que en el curs de l'expedient s'observen proves indubtables de facciositat de l'expedientat”.

¹⁴⁶

L'objecte de l'apropiació fou una vinya de tres quarteres d'extensió a Rubí, segons l'escrit de la Secció Col·lectiva del Sindicat Agrícola de Rubí en que es demanava l'apropiació definitiva. Els esmentats béns figuraven en la relació tramesa a la Comissió pel Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi als efectes d'iniciar la tramitació de l'expedient de responsabilitats.

¹⁴⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 19 d'abril de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 141, de 21 de maig de 1938, pàgina 665. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

¹⁴⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 19 d'abril de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 141, de 21 de maig de 1938, pàgina 665. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

- Pau Sobrevia i Grau, president del Casal Popular de dretes a Rubí

Sobre la conducta i activitats del ciutadà expedientat, tot i haver comparegut l'interessat en el tràmit d'audiència, la Comissió el considerarà subjecte de la imposició de sancions econòmiques en quan era membre d'Acció Ciutadana i disposava d'armes de foc. Per altra part, en els testimonis negatius, la Secció Col·lectiva del Sindicat Agrícola de Rubí va assenyalar que cultivava les terres de la seva propietat al marge de la Col·lectivitat, fets que es remarcava degudament en la decisió aprovada per la Comissió de Responsabilitats, un argument acusatori, que en aquest cas el podem considerar com no adequat als criteris de la mateixa Comissió ja que, com analitzarem en la tercera part del treball, aquesta va considerar que només de manera voluntària, els propietaris, mitgers, arrendataris i masovers havien d'incorporar-se al regim de cultiu col·lectivitzat “... tots els testimonis coincideixen a afirmar que era el President del Casal Popular, que era el lloc on es reunien enemics del règim, d'entre ells el Requetè; que havia estat part d'Acció Ciutadana i en el seu domicili foren trobades armes, pel qual motiu fou penyorat, desapareixent aleshores del poble”, “... resultant que la Junta Municipal Agrària de Rubí lliurà un certificat acreditant que l'individu en qüestió pertany a l'extrema dreta, i que la terra se la cultivava pel seu compte”, “... que les dades aportades per una certificació de la Secció Col·lectiva del Sindicat Agrícola de Rubí, són concordants amb els extrems anteriors”, “... que en l'escrit lliurat l'expedientat no aporta els elements de judici suficients per a rebatre les acusacions contra ell formulades per tots els testimonis”, “... que resta provada la seva concomitància amb els elements facciosos que han desencadenat la guerra” i “... que és unànime la declaració testificada en considerar-lo desafecte al règim legal”.¹⁴⁷

Els béns de l'expedientat estaven confiscats en tant que figuraven en l'Inventari General d'Apropiacions de la Generalitat.

- Jaume Barris i Fàbregas, caporal del sometent a Aigüesbones (Sant Quintí de Mediona)

Un informe totalment desfavorable, en base al reguitzell dels fets provats que consten aportats a l'expedient, entre d'altres, alcalde d'Aigüesbones durant la Dictadura de

¹⁴⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 19 d'abril de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 142, de 22 de maig de 1938, pàgines 679 i 680. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

Primo de Rivera, caporal del sometent i membre d'Acció Ciutadana, tinent d'alcalde en l'Ajuntament gestor del seu poble que es va constituir amb posterioritat als fets d'octubre del 1934, més un element probatori de caràcter definitiu, en la consideració de faccions, haver abandonat el seu domicili habitual. Tot un seguit de proves que sustentaven l'acord de pèrdua dels seus béns, “... de tots els elements de judici aportats a l'expedient, apareix mostrat el temperament reaccionari de l'expedientat i la seva conducta contrària al règim, així com també la seva identificació amb els partits polítics reaccionaris, fou Alcalde durant la Dictadura, Tinent alcalde gestor en el bienni negre, Caporal de Sometent, i després d'Acción Ciudadana”, “... que a major abundament ha quedat plenament demostrat que el ciutadà al·ludit ha abandonat el seu domicili habitual i ha fugit, que és ignorat el seu parador, no havent justificat la seva fugida que per la forma i moment en que tingué lloc, confirma plenament la certesa dels antecedents personals que li són atribuïts en les informacions practicades, i evidentment constitueixen una de les causes que segons disposicions vigents han de motivar una declaració de facciositat i la corresponent apropiació definitiva dels béns”.¹⁴⁸

L'objecte de la confiscació fou una casa al carrer Wilson número 17, d'Aigüesboies, segons acta d'apropiació i ocupació del Comitè Antifeixista de l'esmentat municipi, que va ser tramesa en data 12 de novembre del 1936.

1.12.3- ELS CATALANS DE FALANGE ESPAÑOLA

Tal com ens relata Jose Fernando Mota, el grup de falangistes actius a Catalunya, en el mesos previs al cop militar, estava format al voltant de tres-cents militants articulats en torn de diversos caps territorials, com Luys Santa Marina i Robert Bassas. Hi figuraven en els càrrecs de responsabilitats, entre d'altres, Josep Ribas, cap local a Barcelona, Carles Trias, secretari provincial, Josep Martin, delegat nacional a Catalunya i Emili de Lasarte, encarregat de Propaganda.¹⁴⁹

¹⁴⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 6 de setembre de 1938. Ponent: Emili Garriga i Albaret. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 289, de 16 d'octubre de 1938, Pàgines 186 i 187. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

¹⁴⁹ MOTA MUÑOZ, Jose Fernando. *Viva Cataluña Española*. Universitat de València. 2020, pàgina 372.

La seva participació en el cop militar, seguint a en Mota, es va concretar en les converses entre Robert Bassas i el capità Lluís Lopez Varela. El comprimís inicial consistia en facilitar tres centúries, uns cent-cinquanta homes; posteriorment arribarien a emparaular una de més nombrosa ja que estaven convençuts amb una participació d'uns tres-cents homes.

Tanmateix, en la matinada del cop, la incorporació dels falangistes a les files dels colpistes a la caserna del Bruc no va arribar al centenar. Fracassat l'aixecament, els que no foren apressats, es camuflaren entre les masses, aprofitant el desordre existent i la seva condició de civils. Els morts falangistes van ser vint-i-dos, un durant el cop, el jove Manuel Ribot Gumbau, de vint anys i, després, vint-i-un més que foren afusellats com a resultat de les condemnes del Tribunal Especial Popular.

Els encausats per la Comissió de Responsabilitats, més enllà dels quatre falangistes que varen ser sancionats, Joan Antoni Gamazo, Vicenç Noriega i Noriega, Pere Matalonga i Feliu i Josep Costa i Amat, n'hi trobem quatre més.

Hi figuren noms rellevants com el de Luys Santa Marina, amb el seu nom real, Lluís Gutierrez i Sanmarina,¹⁵⁰ Félix García i Teresa de la Loma,¹⁵¹ Leopold Audemar i Alonso-Gaso¹⁵² i Josep Maria Tomás i Álvaro,¹⁵³ els quals varen ser encausats, amb l'edecte d'inici d'expedient, però sense que el seu procés acabés amb cap resolució per part de la Comissió de Responsabilitats. Com tant altres aleshores presumptament facciosos la Comissió no va disposar de temps ni mitjans per tramitar el corresponent expedient.

¹⁵⁰ Edicte d'informació pública de la Comissió de Responsabilitats de 26 d'agost de 1937. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 241, de 29 d'agost de 1937, pàgina 861. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

¹⁵¹ Edicte d'informació pública de la Comissió de Responsabilitats de 26 d'agost de 1937. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 224, de 12 d'agost de 1937, pàgines 550 i 551. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

¹⁵² Edicte d'informació pública de la Comissió de Responsabilitats de 26 d'agost de 1937. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 269, de 26 de setembre de 1937, pàgina 1305. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

¹⁵³ Edicte d'informació pública de la Comissió de Responsabilitats de 26 d'agost de 1937. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 240, de 28 d'agost de 1937, pàgines 848. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

- Joan Antoni Gamazo, un amic de Calvo Sotelo i Gil Robles

Joan Antoni Gamazo fou un encausat en que no apareixia cap tipus de dubte en quan a la consideració de faccions. El text de la decisió deixava una evidència clara de la posició política, relacions amb líders de la trama civil del cop i actuacions de col·laboració amb la revolta, “... residia a Madrid, figurava en les rengles de Falange Española, s’havia distingit per les seves campanyes contra la República, era gran amic de Calvo Sotelo, Santiago Alba i Gil Robles, de qui era braç dret i que l’havia tingut sempre com a perillós per l’actual règim, considerant-lo els seus obrers com a individu completament feixista”, “... es tracta d’una persona directament col·laboradora en la revolta iniciada el 19 de juliol del 1936, la qual ha abandonat la seva residència, instal·lant-se en territori facciós, que no solament no ha intentat justificar, havent mantingut llur adhesió al Govern legítim de la República, sinó que resulta tot el contrari” i “... els fets esmentats i les activitats polítiques de l’interessat que apareixen justificats dintre de l’expedient, son demostratius de la filiació facciosa de l’expedientat”.¹⁵⁴

L’objecte de la confiscació foren cent accions de Tabacs de Filipines, apropiades pel Comitè de Control Obrer de la *Companyia General de Tabacs de Filipines*, confiscació que motivà la instrucció d’aquest expedient de responsabilitats.

- Vicenç Noriega i Noriega, recaptador de fons de la Falange

Era resident a Barcelona, vivia al carrer Mallorca número 269, amb la sogra i la seva muller. Abandonà aquesta residència i se n’anà a Itàlia. En l’expedient hi constaven els diversos informes on s’assenyalava, que en la vessant de la seva conducta social, el tracte amb els seus empleats, era subdirector de l’entitat bancària *The International Corporation Banking Corporation, and Limited*, fou bastant cruel. Tanmateix, el seu tarannà polític quedava reflectit en la part expositiva de la decisió on es determinà la militància a Falange i la participació en el cop subversiu, “... en les seves manifestacions polítiques es mostrava com a reaccionari, essent, per tant, contrari al règim; havent deixat les seves ocupacions sense cap explicació, i prenent com a pretext per al viatge a l’estranger, una antiga malaltia mental de la seva sogra”, “... que el dit Vicenç Noriega i Noriega, pertany a Falange Española, contribuint a les subscripcions

¹⁵⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de juny de 1937. Ponent: Enric Galofré Haeffmer. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 175, de 24 de juny de 1937, pàgina 1086. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

*de dita Falange, i procurant que també hi contribuïssin altres persones; que esperava el triomf dels feixistes per a ésser nomenat Director del Banc d'Espanya; que en diferents ocasions havia donat a conèixer l'antipatia que sentia per Catalunya i per als catalans, i que uns dies després dels fets del 19 de juliol va estatjar-se a l'Hotel Majestic, fins que marxà a França, d'on sembla que va traslladar-se a Itàlia” i “... de tots els antecedents aportats a l'expedient hom en treu la convicció plena que Vicenç Noriega i Noriega, és una persona contrària al règim, que ha mantingut concommitàncies amb els elements que han desencadenat la guerra i que ha abandonat la seva residència habitual per a traslladar-se a l'estranger per aquesta causa; i per altra part, ni tan sols ha intentat justificar la raó del seu canvi de residència, ni menys encara palesar que durant el moviment subversiu i després d'ell hagués mantingut la seva adhesió al Govern legítim de la República pels mitjans compatibles amb la situació personal i la dels llocs on es trobava” i “... els fets esmentats són demostratius, per tant de la filiació facciosa de l'expedientat, Vicenç Noriega i Noriega”.*¹⁵⁵

La confiscació, amb la retenció provisional de tots els seus béns, es realitzà arran d'un ofici de l'Inspector General d'Ordre Públic de 27 d'abril del 1937, document on s'assenyalava que Vicenç Noriega era un feixista declarat, pertanyent a Falange Española, que havia fugit a França passat el 19 de juliol del 1936.

- Pere Matalonga i Feliu, president de Falange a Terrassa

Consta en l'expedient que tenia una gran amistat amb significats personatges facciosos, la presidència de Falange a la seva ciutat, Terrassa, i com a prova definitiva per la seva qualificació de feixista, un cop més, l'abandonament del domicili habitual sense justificació, fets tots ells que constaven en la part expositiva de la decisió aprovada per la Comissió “... era el President de Falange Española, a la ciutat de Terrassa; extrem de notòria importància dins d'aquest expedient, per quan aquesta sola qualitat i significació porta ja involucrada una evident desafecció al Règim legítim i una concommitància amb els elements subversius que provocaren la sublevació del 19 de juliol i la subsegüent guerra civil, essent evident que el fet d'ocupar la Presidència d'una entitat es signa que demostra que el que l'ocupa és un element o militant actiu” i

¹⁵⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 29 de juny de 1937. Ponent: Joan Tauler i Palomeras *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 182, d'1 de juliol de 1937, pàgina 7. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

“... confirma edemes l’anterior apreciació el fet d’haver abandonat l’esmentat Pere Matalonga i Feliu, el seu domicili habitual sense donar raó del canvi de residència i restant en ignorant parador”.¹⁵⁶

L'objecte de la confiscació fou un dipòsit de 550,00 pessetes del Banc Comercial de Terrassa, segons denúncia formulada pel Consell Municipal de Terrassa, escrit que motivà la instrucció de l'expedient de responsabilitats.

- Josep Costa i Amat, soci de Falange a Girona i afiliat d'Acció Ciutadana

La desafecció al règim, més la pertinença a Acció Ciutadana i la militància a Falange foren els elements de la seva consideració com a faccions, que restaren reflectits en la part expositiva com a fets provats en la decisió de la Comissió *“... amb referència a la conducta i activitats del ciutadà expedientat, apareix d’elles que tots els testimonis que deposen coincideixen, en absolut, que l’expedientat era completament desafecte règim”, “... en el curs de l’informe s’observa la concomitància de l’expedientat amb els elements que han ajudat a desencadenar la guerra” i “... que en el mateix informe hom fa constar que l’expedientat havia estat membre destacat d’acció Ciutadana, de Flaçà, i soci de l’entitat Falange Española, de Girona”*.¹⁵⁷

La confiscació es realitzà de la finca anomenada Mas Vidal, al terme de Flaçà, segons acta d'ocupació per l'Ajuntament de Flaçà, fet que motivà la instrucció de l'expedient de responsabilitats.

- Pere Tauler i Palet, propagandista en contra del règim republicà

El seu expedient de responsabilitats fou tramitat arran d'una denúncia formulada per l'Alcaldia de Palamós, la qual emeté un informe declarant que Pere Tauler i Palet en esclatar el moviment faccions pogué passar la frontera juntament amb la seva muller, dirigint-se a França. En l'informe també quedava acreditat, que més enllà de la seva militància a Falange, es tractava d'una persona totalment desafecte amb la República, donades les activitats propagandistes realitzades en contra del règim republicà, aspectes

¹⁵⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 17 d'agost de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 283, de 10 d'octubre de 1937, pàgina 185. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

¹⁵⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 28 de gener de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 44, de 13 de febrer de 1938, pàgina 619. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

que restaven recollits en el text de la decisió on s'aplicava com element definitiu en la consideració de faccions, un cop més, l'abandonament del domicili habitual, “... *que en els registres efectuats a casa seva s'ha trobat propaganda feixista i documents comprometedors podent afirmar-se que estava afiliat a Falange Española i que era una persona completament perillosa per al règim republicà*”, “... *amb referència a la conducta i activitats del ciutadà expedientat, hi apareix que tots els testimonis que han depositat coincideixen en afirmar que era una persona d'extrema dreta, que sempre havia tractat amb menyspreu la gent d'esquerra, que fugí del seu domicili i que era un enemic dels Governos demòcrates del Front Popular*”, “... *tota la informació obtinguda demostra que l'expedientat coneixia el moviment, per mantenir relacions amb els seus promotors*”, “... *si bé no participa d'una manera directa, en fou un dels que el prepararen amb les seves campanyes derrotistes i calumnioses per al Govern del Front Popular*”, “... *que d'acord amb el que disposa el Decret nº 10 del 9 de gener del 1937 l'abandonament del domicili sense causa que ho justifiqui pot ésser interpretat com a adhesió al moviment faccions, la qual ha d'ésser castigada amb la imposició de sancions econòmiques*” i “...*que la seva fugida a França junt amb la seva muller, està plenament provada, i que tingué efecte en començar el moviment subversiu, tot el qual és un alt exponent de facciositat*”.¹⁵⁸

La confiscació es realitzà sobre els béns propis de l'encausat, segons denúncia formulada per l'Alcaldia de Palamós.

1.12.4- ELS TRADICIONALISTES CATALANS

Els carlins catalans van tenir una clara disposició a participar en el cop militar des del primer moment. A diferència de la resta d'Espanya, on les converses entre en Fal Conde i el general Mola no acabaven de fructificar, a Catalunya, seguint el treball de José Fernando Mota, la sintonia amb els militars de l'UME sempre van anar pel bon camí. A les vigílies de l'aixecament, a Barcelona, els requetè tenien a disposició dels colpistes un terç actiu i un altre terç auxiliar, amb un total de 480 homes, molts d'ells menors de vint anys.

¹⁵⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 15 de març de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 91, d'1 d'abril de 1938, pàgines 13 i 14 Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

Seguint les instruccions de l'UME, el requetè actiu de Barcelona s'havia d'incorporar a Sants, a la caserna de Cavalleria de Montesa, i el terç auxiliar, reforçat amb els de Terrassa i Sabadell, s'havia de sumar als rebels de la caserna de Sant Andreu. La seva participació, entre detencions i desercions, es reduí fins un nombre molt inferior a la força compromesa. El resultat final es que una part es rendiren i, l'altra, emprengué la fugida aprofitant la confusió. La repressió contra aquells que feren costat a l'aixecament tingué un preu molt alt, el nombre de requetè passats per les armes a Catalunya arribà a la xifra de quaranta-tres.¹⁵⁹

En el llistat dels tradicionalistes que varen ser encausats i sancionats, hi figuren Miquel Marcet Poal, Xavier de Fontcuberta i Dalmases, Quirze Sayos Freixa i Joaquim Bau Nolla.

- Miquel Marcet i Poal, desafecte en el comportament social com a patró

Es tractava d'un personatge amb clara desafecció al règim republicà i, a part de la seva ideologia política tradicionalista, la decisió de la Comissió es fonamentava també en els aspectes de la seva activitat social com empresari, el mal tracte en lo personal i econòmic que donava als seus treballadors, "*... era carlí des de molts anys, havent actuat sempre amb les dretes i essent desafecte amb la República; que va assistir a l'Assemblea que tingué lloc a Madrid l'any 1934, en contra de la Llei de Contractes de Conreu; extrems confirmats per l'Alcalde i Consellers Municipals de Terrassa, per representacions de les organitzacions sindicals i polítiques i per diferents treballadors de la fàbrica que havia tingut a Terrassa l'expedientat; afegint aquests últims que entre els obrers de la dita fàbrica no hi tenia cap simpatia, ja que era molt exigent, imposant castics als obrers pel més petit manament, ja fent-los un descompte, ja obligant-los a fer uns dies de festa, i que durant el bienni negre arriba a tancar la fàbrica traslladant-la a Villarreal, per ésser els jornals menys crescuts*", "*... es desprèn clarament de la informació practicada, avalada per diverses persones i entitats que Miquel Marcet i Poal va militar sempre en el partit tradicionalista essent un element reaccionari i*

¹⁵⁹ MOTA MUÑOZ, José Fernando. *Viva Cataluña Española*. Universitat de València. 2020, pàgines 387 i 388 i 394 a 396.

*obertament desafecte al règim legítim, ultra haver estat en el terreny social un explotador dels seus treballadors”.*¹⁶⁰

Foren objecte d’apropiació tots els béns de l’interessat i entre ells, d’una manera rellevant, 50.000,00 pessetes que posseïa en el Banc Hispano Americà, segons denúncia formulada pel Consell Municipal de Terrassa.

- Xavier de Fontcuberta i de Dalmases, un terratinent explotador dels treballadors

L’expedient s’inicià quan l’Ajuntament d’Esparraguera, assabentat que al ciutadà propietari d’aquella localitat, Xavier de Fontcuberta i de Dalmases, se li havia intervingut una quantitat econòmica important, va sol·licitar el 30 d’agost de 1936, del Comitè d’Apropiacions i del Departament d’Economia i de Serveis Públics de la Generalitat de Catalunya, que li fos respectada la contribució de 500.000,00 pessetes que, com aportació al fons de defensa i atur forçós d’aquella vila, s’havia imposat al ciutadà esmentat, tota vegada que aquella quantitat no havia estat feta efectiva ni comunicada a l’interessat per ésser ignorat el seu parador.

En aquest sentit, la Comissió realitzà el corresponent informe, on si bé no figurava com a participant en el moviment subversiu si que restava acreditada la ideologia de dretes, un element addicional al polític, l’explotació dels seus treballadors i l’abandonament del seu domicili sense justificació, en aquest cas com la prova definitiva de ser un facciós com quedà reflectit en la part expositiva de la decisió de la Comissió, “... *era tingut per home de dretes, que existeixen indicis que pertany al “Circulo Tradicionalista” i a la “Derecha de Cataluña”, no havent-se-li comprovat una intervenció directa en el moviment facciós, suposant-li, però una simpatia pels elements feixistes per raó de les seves idees dretanes, de la seva qualificat com a un explotador dels obrers, i que havent-lo sorprès la sublevació del 19 de juliol, a la seva casa pairal de Vilatorra on es trobava com tots els estius, amb la seva família, el següent dia 20 varen marxar tots en dos cotxes automòbils, en direcció desconeguda, ignorant-se el seu parador actual”, “... totes les persones interrogades, amb una sola excepció, afirmen que el ciutadà expedientat era de temperament egoista i explotador dels obrers” i “... que l’interessat*

¹⁶⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 3 de setembre de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 266, de 23 de setembre de 1937, pàgines 1254 i 1255. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

*el 20 de juliol, o sigui immediatament després de ser conegut el fracàs de la sublevació militar, va fugir del seu domicili amb tota la seva família, abandonant el territori lleial, sense que posteriorment hagi ni intentat tan sols justificar la raó de la seva fugida i menys encara procurant demostrar que durant el moviment ha mantingut la seva adhesió al Govern legítim pels mitjans compatibles per raó del lloc on pugui trobar-se”.*¹⁶¹

L’apropiació va consistir en finques als termes municipals de Vilatorrada, Vilalleons i Esparreguera, apropiacions que constataren la seva condició de terratinent.

- Quirze Sayos i Freixa, un secretari municipal que maltractava les esquerres

Expedientat com a tradicionalista i per les seves actuacions en el càrrec de secretari municipal de l’Ajuntament de Bisaura de Ter (Sant Quirze de Besora), en Quirze Sayos era una persona d’un patrimoni significatiu, dos immobles valorats en el seu conjunt en cent-cinc mil pessetes, però en els fets considerats provats de forma reiterada destacà el mal tracte als obrers i la gent d’esquerres més, la prova que en tot cas acabava essent definitiva, l’abandonament del domicili sense causa justificada, totes elles proves que abundaven en la seva qualificació de facciós tal com quedà acreditat en la part expositiva de la decisió aprovada per la Comissió de Responsabilitats, “... *si bé es cert que el moviment subversiu sorprengué l’expedientat a l’estranger, on s’hi trasllada dos dies abans d’esclatar la revolta, el no haver-se reintegrat fins a la data al seu domicili, abandonant-lo igual que a la seva família, pressuposa, si més no, el desig de defugir unes responsabilitats de les quals s’ha fet mereixedor, perseguint sempre els obrers i elements d’esquerra des del seu càrrec de Secretari de l’Ajuntament de Bisaura de Ter, i actuant políticament al Partit Tradicionalista, el qual ha contribuït notòriament a desencadenar la guerra*” i “... *encara que a l’expedient no apareguessin altres dades desfavorables per a l’interessat, l’abandonament del seu domicili sense causa justificada constitueix per si sol un motiu prou conclouent*”.¹⁶²

¹⁶¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 12 d’agost de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 269, de 26 de setembre de 1937, pàgina 1306. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

¹⁶² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 23 de novembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 333, de 29 de novembre de 1937, pàgines 914 i 915. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

L'objecte de la confiscació foren les dues cases situades als carrers dels Patis número 2 i del Pont número 20, valorades, abans del 19 de juliol del 1936, en 65.000,00 i 40.000,00 pessetes, respectivament, segons apropiació que constava en la relació de l'Ajuntament de Bisaura de Ter tramesa a la Generalitat.

- Joaquim Bau i Nolla, ministre de Franco

No quedà cap dubte a la Comissió del seu caràcter de facciós ja que, més enllà de la seva pertinença al Partit Tradicionalista i els càrrecs ostentats durant la Dictadura de Primo de Rivera, formà part del Govern de Burgos, aleshores anomenada *Junta Técnica del Estado*. Fou president de la *Comisión de Industria, Comercio y Abastos*, càrrec equiparable a ministre, entre el 2 d'octubre de 1936 i el 30 de gener de 1938, una prova inequívoca per a la declaració de facciós, tal com quedà reflectit en la decisió de la Comissió “... amb referència a la conducta i activitats del ciutadà expedientat apareix d'elles que l'expedientat es una personalitat dintre del Partit Tradicionalista, ex-Alcalde de la Dictadura, membre de l'Assemblea Nacional creada pel dictador Primo de Rivera i que en l'actualitat figura com a Ministre del Consell facciós de Burgos”, “... el fet de figurar l'expedientat en el Govern facciós ja és una prova absoluta de la seva col·laboració amb el moviment sediciós” i “... que les activitats d'abans i ara de l'expedientat són notòriament contraries al règim i a totes les llibertats del poble”.¹⁶³

L'objecte de la confiscació fou, per una part els cabals i efectes bloquejats, dipositats en els bancs i establiments de crèdit, segons la relació tramesa pel Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi en data 21 d'abril del 1937, fet que motivà la instrucció d'aquest expedient de responsabilitats, així com l'apropriació d'un immoble, situat al carrer de Berenguer número 28, de la seva propietat, que en data 29 de juny del 1937 el Partit Socialista Unificat de Tortosa demanà la seva adjudicació per considerar el seu propietari un facciós.

¹⁶³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 28 de desembre de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 30, de 30 de gener de 1938, pàgina 417. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

1.12.5. ELS PARTIDARIS DE LA LLIGA

El partit de Cambó, tal com consta en el darrer text del seu biògraf, Borja de Riquer, no va participar en la preparació del cop. La posició d'en Francesc Cambó, davant la situació que s'estava vivint en els mesos anteriors a la Guerra Civil, consistia en esperar.

Així ho escrivia el mateix Cambó a Joan Ventosa i Calvell.¹⁶⁴ Creia que el desgast que patiria el govern del Front Popular, el descrèdit davant els seus electors, faria que en la propera contesa electoral, la massa neutra que els hi havia donat el vot el 16 de febrer del 1936, giraria novament cap als partits de dreta i, en conseqüència, el nou govern de la II República es situaria en les posicions de la moderació, del centre-dreta, com havia passat en l'anomenat bienni negre (1934-36), com a reacció de les polítiques més a l'esquerra del període reformista (1931-34).

Altre cosa va ser la col·laboració que és va donar als governs de Burgos a partir de l'aixecament militar. Com ens diu Borja de Riquer, en aquesta darrera biografia de Cambó, la Lliga va optar per a recolzar els colpistes i mirar d'influenciar el govern franquista amb la participació en el seu finançament, utilitzant els seus contactes en el món financer europeu per a obstaculitzar les transaccions del govern republicà en la compra d'armes a França i Mèxic, i tanmateix de situar homes afins al partit regionalista en la direcció dels governs del General Franco. Com veurem més endavant més d'un va recollir les prebendes de recolzar al *Glorioso Movimiento Nacional* (GMN), encara que no fos des de les primeres hores de l'aixecament. La recompensa els hi arribaria més endavant.

Els homes de la Lliga encausats i sancionats, donades les seves implicacions amb els colpistes, foren Miquel Albiñana i Cadafalch; Josep Bertran i Musitu; i Antoni Moliné i Fusté. Molts altres, tot i la seva vinculació amb la Lliga, foren exonerats de responsabilitats, com Josep Encesa i Pujades; Bonaventura Viñals i Font; Josep Mas i Bàrbara; i Manuel Riera i Doy ja que no havien tingut cap mena de relació amb el moviment subversiu ni abans ni després d'haver-se produït el cop militar.

En altres casos, diverses personalitats de la Lliga foren sotmeses al procediment de responsabilitats, però sense que l'expedient finalitzés amb la resolució sancionadora o

¹⁶⁴ DE RIQUER PERMANYER, Borja. *Francesc Cambó L'últim retrat*. Edicions 62, Barcelona, 2022, pàgines 478 a 483 i 558.

exculpatòria. En aquest sentit, es publicaren per la Comissió diversos edictes d'obertura d'informació pública, mitjançant la publicació en el *DOGC* i en la premsa diària, als efectes de presentació de les corresponents al·legacions per parts dels interessats i de terceres persones. La instrucció d'aquests expedients, a l'estiu del 1937, no deixava de palesar el coneixement de la Comissió de la posició adoptada pels principals dirigents de la Lliga, un vegada que la militarada, en paraules de Cambó, va ser inevitable i en conseqüència van prendre postura a favor dels facciosos.

És el cas dels expedients oberts al mateix Francesc Cambó;¹⁶⁵ Lluís Duran i Ventosa;¹⁶⁶ Joan Estelric;¹⁶⁷ Joan Ventosa i Calvell;¹⁶⁸ i Josep Ixart i Moragues.¹⁶⁹ Aquest darrer, tot i que no es va dictar decisió del seu expedient, si que és va arribar en canvi a emetre un informe de caràcter favorable el 12 de gener de 1938.¹⁷⁰

- Josep Bertran i Musitu, el cap del SIFNE

Els informes realitzats sobre la seva vinculació amb els facciosos es fonamentaven en les seves activitats d'espionatge a favor del Govern de Burgos. La direcció d'una xarxa coneguda com SIFNE, *Servicio de Información de la Frontera del Norte de España*, amb seu a Montpel·lier,

¹⁶⁵ Edicte d'informació pública de la Comissió de Responsabilitats de 24 de juliol de 1937. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 207, de 26 de juliol de 1937, pàgina 354. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

¹⁶⁶ Edicte d'informació pública de la Comissió de Responsabilitats de 23 de juliol 1937. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 206, de 25 de juliol de 1937, pàgina 341. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

¹⁶⁷ Edicte d'informació pública de la Comissió de Responsabilitats de 11 d'agost 1937. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 226, de 14 d'agost de 1937, pàgina 579. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

¹⁶⁸ Edicte d'informació pública de la Comissió de Responsabilitats de 11 d'agost 1937. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 228 de 16 d'agost de 1937, pàgina 615. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

¹⁶⁹ Edicte d'informació pública de la Comissió de Responsabilitats de 11 d'agost 1937. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 332, de 26 de novembre de 1937, pàgina 901. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

¹⁷⁰ Documentació de la Generalitat de Catalunya en l'Arxiu Històric Nacional, secció Guerra Civil. Documents de Salamanca. Lligall 170, expedient número 2, document 88. ANC.

on havia nascut l'any 1875. En aquesta ciutat francesa, a Ville Marcelle, un vell casalot del segle XIX, coneguda aleshores com l'oficina 108, centre des d'on es realitzava, sota la direcció de l'empresari Josep Antoni Batlle, la comunicació amb els centres de la Quinta Columna de Catalunya.¹⁷¹

Aquesta direcció de la xarxa d'espionatge en territori català quedà també reconeguda per l'estudiós Domènec Pastor, en quan considerà a Josep Bertran el creador i primer cap del SIFNE, fins a l'estiu del 1937¹⁷² quan aleshores, segons Borja Riquer, passà a dependre directament dels militars la xarxa d'informació i espionatge que des de Biarritz subministrava als militars aixecats la primera massa d'informacions del territori republicà i de tot Europa.¹⁷³

Tots aquests fets, que es constaten en la decisió adoptada per la Comissió, on també hi figura la confiscació els seus cabals i efectes dipositats en els bancs i establiments de crèdit, restant també exposat el seu historial polític amb les actuacions vinculades a la dreta conservadora catalana, la Lliga Regionalista “... amb referència a la conducta i activitats del ciutadà expedientat, apareix d'elles que Josep Bertran i Musitu ha estat sempre un element de dretes reaccionari, organitzador del Sometent a la ciutat de Barcelona, Diputat al Parlament espanyol, i Ministre durant la Monarquia, representant el partit polític Lliga Regionalista, havent estat expulsat recentment de França per espia i element d'enllaç amb els feixistes espanyols”, “... que la responsabilitat que correspon als partits polítics que s'han aixecat contra la República cau íntegrament sobre els dirigents d'aquests partits, mentre no s'hagi demostrat, d'una manera indubtable, llur adhesió al Règim legalment constituït”, “... és després clarament que Josep Bertran i Musitu, element destacat de la Lliga Catalana, es completament desafecte al Règim” i “... ha abandonat el seu domicili sense causa justificada, havent-se traslladat a l'estranger, des de on ha conspirat contra la

¹⁷¹ LAGUNA REYES, Alberto i VARGAS MARQUEZ, Antonio. *La Quinta Columna. La guerra clandestina tres las líneas republicanas 1936-1939*. La esfera de los libros. Madrid, 2019, páginas 425 a 427.

¹⁷² PASTOR PETIT, Domènec *Traïdors a Catalunya La Cinquena Columna (1936-39)* Editorial Base, Barcelona 2006, pàgina 27.

¹⁷³ DE RIQUER PERMANYER, Borja, *Francesc Cambó, L'últim retrat*, Edicions 62 Barcelona 2022, pàgina 560.

República, com ho demostra el fet reportat per tota la premsa que ha sigut d'esser expulsat de França per exercir l'espionatge a favor de Franco".¹⁷⁴

En Josep Bertran tornà a Espanya, un cop acabada la guerra, on va compaginar l'exercici de l'advocacia, s'havia llicenciat en dret a Madrid i posteriorment doctorat a Barcelona, amb la presidència de diversos consells d'administració, com els de la multinacional Pirelli i la cimentera Asland. Lluny quedaven els anys de la lluita contrarevolucionària, com un dels caps del Sometent de Catalunya. Ara li calia gaudir dels honors i prebendes dels guanyadors de la guerra, de recollir els fruits dels serveis prestats al GMN. Va morir l'11 de març del 1957, als 82 anys d'edat, com a conseqüència d'una caiguda accidental per les escales del seu pis, al Passeig de Gràcia de Barcelona. En els documents guardats en la seva caixa forta, trobats després de la seva defunció pels seus familiars, va quedar acreditat que l'any 1945 va planejar, junt amb altres monàrquics, un hipotètic cop d'Estat contra Franco.¹⁷⁵

- Miquel Albiñana i Cadalfach, fou Alcalde de Martorelles de Baix

Quedà constància, en l'informe de la Comissió, la seva vinculació amb el partit de Cambó i el d'Acció Ciutadana. Va ostentar diversos càrrecs en els anys anteriors a la II República, enumerats en el text de la decisió, on també hi constava l'abandonament del seu domicili a Martorelles de Baix (Martorelles) com una de les causes de la seva inculpció, tal com consta en la resolució aprovada, "*... El 18 de juliol pertanyia a la Lliga Catalana i que amb aquest caràcter era en aquesta data Conseller Municipal del poble de referència; que igualment dos anys abans de l'adveniment de la República fou Alcalde de la localitat també per la Lliga Regionalista i durant l'època del Govern Berenguer fou també Conseller municipal com a major contribuent; que en les eleccions del 12 d'abril de 1932 fou elegit Conseller Municipal per Esquerra Republicana de Catalunya, que durant molts anys fou caporal de Sometent, essent el 18 de juliol de 1936, cap d'Acció Ciutadana; que havent desaparegut del poble arran dels fets, fou detingut el dia 13 d'abril ingressant en els calabossos de la Comissaria on*

¹⁷⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 25 de novembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 337, de 3 de desembre de 1937, pàgina 952 .Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

¹⁷⁵ PIRIZ GONZALEZ, Carlos. *En zona roja. La Quinta Columna en la guerra civil espanyola*. Editorial Comares, Granada, 2022, pàgines 119 i 309.

*resta fins el dia 27 de maig; que finida la seva detenció torna a desaparèixer ignorant el seu parador i que l'Ajuntament de Martorelles de Baix va redactar un informe exposant les activitats del dit Albiñana i manifestant que el considerava perillós per la República” i “que la mateixa excessiva facilitat amb que canvia el Miquel Albiñana i Cadafalch d'ideari polític, ja que el trobem adscrit tant aviat a Lliga Catalana, com a Esquerra Republicana, com a Acción Ciudadana, segons les èpoques i circumstàncies, permet afirmar sense temor a equivocar-se que el dit Albiñana i Cadafalch no era ni pot ser tingut com a persona afecte al Règim, sinó tot el contrari”.*¹⁷⁶

La confiscació fou d'una casa al número 5 del carrer Catalunya, de Martorelles de Baix, que li fou apropiada pel Comitè Local de Milícies Antifeixistes de dita localitat, en data 12 d'agost del 1936.

- Antoni Moliné i Fusté, membre de la Lliga i d'Acció Ciutadana

Amb referència a la conducta i activitat del ciutadà expedientat, fou redactat un informe, el contingut del qual fou absolutament desfavorable a l'interessat, on hi constava a més la seva vinculació amb Acció Ciutadana, “... que les persones que deposen en l'informe ho fan totes elles desfavorablement a l'interessat i coincideixen a afirmar que l'interessat fou regidor de la Lliga Regionalista, membre d'Acció Ciutadana i un dels elements més destacats de la reacció” i “... que en el curs de l'expedient s'observen proves d'indubtable facciositat de l'expedientat”.¹⁷⁷

La confiscació va consistir en una vinya de 3,5 quarteres d'extensió a Rubí de la que no hi ha constància de estigués inscrita al seu nom, segons relació tramesa a la Comissió, comunicació que motivà la instrucció d'aquest expedient.

Tot i ser militants de la Lliga Catalana, un nombrós grup de persones vinculades amb el partit de Cambó, sigui en el moment de començar el conflicte o bé als anys anteriors al començament del cop militar, foren exonerats de responsabilitats en els procediments incoats per la Comissió.

¹⁷⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 29 de juny de 1937. Ponent: Enric Galofré Haeffmer. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 195, de 14 de juliol de 1937, pàgina 195. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

¹⁷⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 19 d'abril de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 140, de 20 de maig de 1938, pàgina 146. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

En tot cas deixem constància dels criteris de la Comissió pel que fa a la militància o vinculació amb la Lliga Catalana. La seves afirmacions són rotundes, militar o simpatitzar amb el partit regionalista no els hi havia suposat cap mena de concomitància amb el moviment facciós, a diferència del que hem analitzat anteriorment amb els partits d'Acció Ciutadana, la CEDA o Falange, en que els seus militants i afiliats, sense més, els consideraven vinculats amb l'aixecament militar i declarats facciosos. Com a exemple tenim les decisions sobre quatre expedientats, en Josep Encesa i Pujades; Bonaventura Viñals i Font; Manuel Riera i Doy; i Josep Mas i Bàrbara, que tot i formar part de la Lliga, no foren considerats facciosos. Una mostra que amb major detall analitzarem, i també ampliarem amb altres encausats, en la segona part del treball quan entrem a les exoneracions dels considerats dretans, bé sigui com a simpatitzants o votants de les idees liberals o conservadores.

1.12.6- ELS MONÀRQUICS CONSPIRADORS

Els alfonsins també van intervindre a Catalunya en el cop contra la República. Sota les ordres d'Enric Garcia Ramal, militant de Renovación Española, en aquells dies de juliol complint el servei militar en la caserna de Girona, al carrer Lepanto. Havia promès una centúria als militars de l'UME, però davant les dificultats de contactar amb els seus voluntaris, els centres monàrquics estaven clausurats i havien patit diverses detencions, només va aconseguir que arribessin a les casernes de Sant Andreu i Cavalleria de Montesa, a Barcelona, una quarantena d'afiliats.¹⁷⁸

Els expedientats eren desafectes a la República, pel partidisme polític favorable a la monarquia i també, en alguns casos, per fer valer políticament la idiosincràsia dels seus títols nobiliaris. Aquest grup el constitueix un total d'onze encausats, tots sancionats amb la pèrdua dels seus béns. El conformaven els germans Francesc i Antoni Sert Lopez; Josep Maria Milà i Camps; Josep Olano i Barandián; Ricard de Churruca i Dotres; Francesc Farràs i Planelles; Josep Feliu i Boada; Guillem de Pallejà i Ferrer Vidal, ex-marquès de Montsolís; ex-marquès d'Alòs i de Dou; i Gonçal Mora i Fernández.

¹⁷⁸ MOTA MUÑOZ, José Fernando. *Viva Cataluña Española*. Universitat de València. 2020, pàgines 385, 395, 396, 400, 401 i 402.

- Francesc Sert López, fugitiu el mateix 19 de juliol

El proselitisme monàrquic, la conducta social envers els treballadors de la *Companyia General de Tabacs de Filipines*, així com l'abandonament del seu domicili sense causa justificada, acreditaven, a parer de la Comissió, la qualificació de faccions, tal com es reflecteix en la decisió aprovada “... era home d'idees i activitats monàrquiques que militava com a soci de la *Derecha Regional de Catalunya* contribuint en subscripcions de l'esmentada tendència i havent estat destituït del càrrec de *Conseller pels obrers de la Companya* per considerar-lo desafecte al règim republicà i, a més, va fugir amb la seva família el mateix 19 de juliol, a la tarda, un cop va haver vist el fracàs de la sublevació militar” i “... no apareix ni directament ni indirectament justificada la més petita raó de la fugida o canvi de residència de l'interessat, ni tampoc que aquest hagi mantingut o tractat la seva adhesió al Govern legítim de la República pels mitjans que li haguessin estat compatibles, ni durant el moviment faccions ni després d'ell”.¹⁷⁹

L'objecte apropiat foren cent accions de Tabacs de Filipines apropiades pel Comitè de Control Obrer de la *Companyia General de Tabacs de Filipines*.

- Antoni Sert López, un fervent monàrquic

Tot i que no havia estat provada la seva concomitància amb el moviment subversiu, la seva filiació monàrquica, l'abandonament del domicili sense causa justificada, en termes semblants al seu germà Francesc, fonamentaven la seva consideració de desafecció al règim republicà i en conseqüència la declaració de faccions, “... és persona de fervents idees monàrquiques i, per tant, simpatitzant amb la dita causa, si bé no s'ha provat la seva intervenció directa en el moviment faccions, i que desaparegué d'aquesta ciutat, i, per tant del seu domicili i residència a primera d'agost de l'any passat, sense que se sàpiga els motius ni es conegui el lloc de la seva actual residència”, “... si bé no s'ha pogut comprovar que el ciutadà expedientat hagi pres part en el moviment subversiu, això no obstant la seva filiació política juntament amb el fet de la seva fugida, són demostratius de la seva desafecció al regim legítim” i “... no apareix ni directament ni indirectament justificada la més petita raó de la fugida o canvi de

¹⁷⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 17 de juny 1937. Ponent: Enric Galofré Haeffmer. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 171, de 20 de juny de 1937, pàgines 1030 i 1031 Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

*residència de l'interessat, ni tampoc que aquest hagi manifestat la seva adhesió al Govern legítim pels mitjans que li hagin estat compatibles”.*¹⁸⁰

La confiscació es va realitzar sobre un total de cent vuitanta-quatre accions de Tabacs de Filipines, apropiades pel Comitè de Control Obrer de l'esmentada Companyia que va posar en tramitació l'expedient de responsabilitats.

- Ricard de Churruca i Dotres, organitzador de Renovación Española i Falange

Monàrquic confés, alineat amb els partits situats en la extrema dreta i fugitiu del seu domicili habitual, sense justificació ni haver realitzat tampoc cap adhesió a la legalitat republicana, foren els fets que a la Comissió no li oferien aleshores cap mena de dubte per declarar-lo facciós, “... se'n desprèn que era un monàrquic declarat, segons informes dels seus companys de professió, i que segons sembla figurava com a militant de Falange Española, comprovant que havia pertangut a Renovación Española”, “... que en el seu domicili del carrer de Dolcet, on vivia amb la seva mare Mercè Dotres de los Santos, hi foren trobats emblemes monàrquics i fascicles de Falange Española”, “... que l'expedientat Ricard de Churruca i Dotres, que permaneixia a Barcelona en esclatar el moviment subversiu del 19 de juliol del 1936, desaparegué pocs dies després existint indicis de que va traslladar-se a l'estranger, mitjançant la col·laboració d'algun Consolat” i “... amb data anterior al 19 de juliol, l'expedientat no havia palesat llur adhesió a la legalitat republicana, sinó que, pel contrari, per les seves activitats en organitzacions, tal com Falange Española i Renovación Española, en la qual figurava, possiblement com element acció, es desprèn clarament que es tractava d'un element no tan sols desafecte al Règim, sinó que n'era enemic declarat, i que va abandonar la ciutat, una vegada definitivament fracassat l'aixecament feixista”.¹⁸¹

La confiscació abastà diversos títols industrials i el saldo de compte corrent de 1.783,28 pessetes, apropiats pel Comitè de Control Obrer de la Companyia General Tabacs de Filipines en quan conseller de l'esmentada Companyia.

¹⁸⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 12 d'agost 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 276, de 3 d'octubre 1937, pàgines 44 i 45 Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

¹⁸¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 5 d'agost de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 239, de 27 d'agost de 1937, Pàgina 834. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

- Josep Maria Milà, un dels catalans de Franco

Sobre Josep Maria Milà i Camps (1887-1955), comte del Montseny, cal dir que fou considerat com un dels catalans del règim franquista més significatius a Catalunya. A parer d'Ignasi Riera, en Milà fou una peça estratègica forjada a Burgos per ocupar Barcelona.¹⁸² Gràcies a les seves influències davant el règim, el 1939, aconseguí retornar a la presidència de la Diputació de Barcelona, que ja havia ocupat en temps de la dictadura de Primo de Rivera, del 1925 al 1930. Li va durar poc la prebenda d'haver estat un dels monàrquics més entusiastes del GMN, ja que el *cuñadísimo* del General

Franco, en Ramon Serrano Suñer, el setembre del 1939 el va destituir per discrepàncies on es van imposar, no podia ser d'altra manera, les maneres de la Dictadura que es resumia en una de les frases més pròpies del regim, “*orden y mando*”.

Pel que fa a l'informe de la Comissió, resultat de la investigació practicada, es despenia que en Josep Maria Milà era un monàrquic de pedra picada, amb un ampli full de serveis a la Dictadura de Primo de Rivera, de la que va obtenir precisament la recompensa del seu ascens nobiliari, en vinculacions acreditades amb la dreta de Catalunya. Com ja hem dit fou considerat com un dels catalans de Franco i reblà el clau en la fonamentació de la decisió de la Comissió, la constatació de la seva presència i actuació en el territori rebel, per la qual cosa la declaració de faccions no oferia a la Comissió el més mínim dubte, “... *s'ha distingit sempre, no solament per les seves idees, sinó per la seva actuació monàrquica, exercint durant la Dictadura del General Primo de Rivera el càrrec de President de la Diputació Provincial de Barcelona, essent atorgat com a premi al seu afecte i adhesió a la dita dictadura i a la monarquia, el títol de Comte del Montseny i el nomenament de gentilhome; que entre els obrers estava conceptuat com element desafecte al règim; que fou Vocal de la Junta Directa de la Derecha Regional de Catalunya, deduint-se a més de totes les recerques practicades, que actualment actuava en el camp faccions*”, “... *la Comissaria General d'Ordre*

¹⁸² RIERA GASSIOT, Ignasi. *Els catalans de Franco*. Plaza Janés Editores S.A. Barcelona, 1998, pàgines 338 a 392.

*Públic informa el dia 21 de juny passat que el 24 de juliol de l'any darrer fou fet un registre al seu domicili, trobant-se una infinitat de condecoracions, insignes i retrats monàrquics, havent estat detingut i posat a la disposició del Comissari General” i “... es tractava d'un feixista declarat i d'un actiu militant; i fins i tot un dirigent dels partits que han intervingut en el moviment rebel al qual camp s'ha passat”.*¹⁸³

Li foren confiscades, pel Comitè Obrer, cent accions de la *Companyia General de Tabacs de Filipines*, què es trobaven dipositades en la seva caixa.

- Josep Olano i Barandián, amb intensa relació amb Alfons XIII

Es tractava d'un monàrquic que fou judicat per les seves relacions d'adhesió al mateix Alfons XIII. Un monàrquic del tot contrari al règim republicà i havent abandonat el seu domicili el mateix 20 de juliol al fracassar a Barcelona el cop militar, sense altre justificació que no fos la d'eludir responsabilitats, fets definitius, a parer de la Comissió, per considerar-lo un facciós, “... és persona de idees dretistes (sic) i monàrquiques havent mantingut tant ell com la seva família especialment en vida del seu pare, l'ex comte de Figols, assidus i intensa relació amb l'ex rei Alfons XIII; existint la convicció que havia desplegat activitats subversives amb altres personalitats de clara significació monàrquica, abans dels successos, i havent desaparegut amb la seva família el mateix dia 2o de juliol” i “... és notori que tant pels seus antecedents familiars com per la seva actuació personal s'ha de considerar sens cap dubte com un destacat element facciós i a més pel fet significatiu de la seva desaparició immediatament després de veure's el fracàs de la subversió militar sense que hagi tingut cura de formular cap al·legació justificativa d'aquesta desaparició”.¹⁸⁴

La confiscació es realitzà sobre els cabals i efectes bloquejats segons relació tramesa pel Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi en data 21 d'abril del 1937. Tanmateix, als efectes de realitzar el cobrament d'uns deutes pendents, l'Ajuntament de Barcelona formulà un escrit, compareixent en l'expedient com a creditor de l'interessat i els seus germans, per

¹⁸³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 6 de juliol 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 201, de 20 de juliol de 1937, pàgines 263 i 264. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

¹⁸⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 3 d'agost de 1937. Ponent: Antoni Soler. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 231, de 19 d'agost de 1937, pàgines 680 i 681. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

la quantitat de 949,80 pessetes, import de l'arbitri de plus-vàlua per transmissió hereditària, segons expedient que s'havia tramitat per aquella Corporació. I per altra, el Banco Comercial de Barcelona trameté un ofici, de data 17 de juny, acompanyant les fotografies d'una lletra de canvi contra els hereus de Josep Enric Olano de Loyzaga, acceptada i protestada per falta de pagament d'import 32.500 pessetes, a les quals s'hi afegien les despeses del protest.

- Francesc Farràs i Planelles, membre de la Peña Ibèrica

Sobre la conducta i activitats de l'encausat els informes concretaven els càrrecs del seu passat monàrquic, la militància en la *Peña Ibèrica*, un moviment nascut com a *Peña Deportiva Ibèrica*, creada per carlins dissidents i espanyolistes l'abril de 1925, que el 1928 va passa a denominar-se *Peña Ibèrica*. Estava integrada per joves de classe mitjana, sobretot dependents i oficinistes, d'idees espanyolistes, molts amb orígens carlins, i estava dirigida per Josep Maria Poblador Álvarez; Francesc Palau Rabassó; i Domingo Batet Martínez. Durant la Segona República van continuar de forma clandestina, conspirant amb els alfonsins en contra del règim republicà, amb antics membres que havien format part dels grupuscles de l'extrema dreta barcelonina, com la Unión Sindical Hispànica i les JONS.¹⁸⁵

Més enllà d'aquest lligam amb l'extrema dreta espanyolista, la Comissió va considerar l'abandonament del seu domicili, sense cap justificació, essent, un cop més, la prova definitiva en la seva qualificació com a facciós, “... era d'ideologia monàrquica, militant del partit d'Alfons Sala; que fou conseller municipal durant la Dictadura; que darrerament formava part de la “Peña Ibèrica”; que ha fugit del seu domicili habitual i es troba en parador ignorat” i “... el fet de l'expressada fugida, relacionat amb el de militar als partits d'extrema dreta dels que han contribuït al moviment subversiu del 19 de juliol del 1936, permet fonamentalment d'atribuir a la desaparició esmentada al caràcter d'una veritable auto-acusació i d'un reconeixement del propi interessat de la seva concomitància amb els elements facciosos”.¹⁸⁶

¹⁸⁵ MOTA MUÑOZ, José Fernando. *Els ultres de la Peña Iberica; futbol, espanyolisme i violència a Barcelona (1925-1931)* Manifest Llibres. Barcelona, 2024.

¹⁸⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 d'agost de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 274, d'1 d'octubre de 1937, pàgines 14 i 15. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

La confiscació va comprendre els béns de l'interessat i, en especial, un dipòsit de 500,00 pessetes al Banc de Bilbao, segons denúncia de l'Ajuntament de Terrassa.

- Josep Feliu i Boada, contrari a la Llei de Contractes de Conreu

La consideració de faccions es recolzava en el seu caràcter de monàrquic. En aquest sentit, les seves actuacions, posteriors al 6 d'octubre del 1934, en contra els treballadors de la pagesia, arran de la seva posició contrària a Llei de Contractes de Conreu va fer que la Comissió, un cop més, reblés el clau per la declaració de faccions, amb la fugida del seu domicili habitual sense cap mena de justificació, “... *monàrquic dels més acèrrims i col·laborador dels facciosos, havent actuat intensament en la campanya contra la Llei de Contractes de Conreu, i en la persecució de rabassaires i parcers després del 6 d'octubre del 1934, havent fugit amb motiu dels fets del 19 de juliol del passat any, ignorant-se actualment el seu parador*”, “... *dels elements de judici aportats a l'expedient, i de les informacions practicades es desprèn clarament que el ciutadà expedientat era desafecte al Règim d'una manera ostensible*” i “... *que apareix, a més, que s'ha absentat del seu domicili habitual, restant en parador ignorat, sense que s'hagi justificat el motiu de la seva fugida*”.¹⁸⁷

La confiscació es realitzà sobre un dipòsit de 5.000,00 pessetes, en els Bancs Comercial de Terrassa i Hispano Americà, i la finca coneguda com a Can Casanovas, segons denúncia del Consell Municipal de Terrassa.

- Guillem de Pallejà i Ferrer Vidal, un espia de Franco

Les conclusions de la Comissió, sobre el que també anomenava aleshores l'ex-marquès de Montsolís, d'acord amb els informes resultants de les investigacions practicades, foren del tot definitives als efectes de la decisió, ja que es va constatar de manera fefaent que es tractava d'un monàrquic, que va actuar de manera concomitant amb el Govern de Burgos, en la seva condició d'espia i que, tanmateix un fet agreujant, no dispensava als seus treballadors el tracte que corresponia als seus drets socials, “... *és de filiació monàrquica i completament desafecte al règim, tant pel que es refereix a la seva actuació anterior al 19 de juliol de 1936, com per la que porta a terme actualment,*

¹⁸⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 17 d'agost 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 283, de 10 d'octubre de 1937, pàgines 185 i 186. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

*estant al servei dels facciosos i fent d'agent d'enllaç entre aquests i els elements d'espionatge de Franco, residents a la veïna República” i “... han comparegut representacions de les organitzacions socials i polítiques que constitueixen l'Ajuntament de Sabadell, mitjançant escrit en el que posen de relleu la filiació netament monàrquica de l'expedientat, la seva actual labor d'espionatge i la seva reiterada oposició que la finca de “Can Feu” servis per a utilitat social de cap mena, anteposant sempre el seu egoisme i abusant del seu dret de propietari; sense que l'interessat hagi comparegut a fer cap al·legació en el seu descàrrec ni s'hagi aportat cap nova dada a l'expedient”.*¹⁸⁸

L'objecte de la confiscació fou un immoble, conegut com “can Feu”, situat en els termes municipals de Sabadell i Quirze de la Serra (Sant Quirze de la Serra), segons proposta d'apropiació, formalitzada per escrit, dels Ajuntaments d'ambdós municipis, per tal de destinar-lo a residència de l'*Institut Obrer de Segon Ensenyament*, creat a Sabadell.

-Ex-marquès d'Alòs i de Dou, fugitiu a l'estranger

Sobre la conducta i activitats del ciutadà expedientat, tots quants testimonis varen comparèixer davant la Comissió coincidiren en afirmar que l'expedientat era contrari al règim republicà i que havia fugit del seu domicili arran del moviment subversiu, sense justificar l'abandonament del mateix, per la qual cosa la decisió fou concloent, “... es desprèn en forma clara que l'ex-Marquès d'Alòs i de Dou actuà sempre en forma reaccionària o obertament contra el règim republicà”, “...que resta provat que l'expedientat abandonà el seu domicili i marxa a l'estranger” i “... d'acord amb el que disposa el Decret nº 10 de 9 de gener del 1937 l'abandonament o trasllat del domicili sense causa que la justifiqui, pot ésser interpretada com a adhesió al moviment facciós, que ha d'ésser castigada amb la imposició de sancions econòmiques”.¹⁸⁹

Les confiscacions es van realitzar sobre cinc finques, anomenades “Vilardenou”, “Cal Rebollo”, “Planes del Corral”, “El Peret” i “Subirat”, segons relació de l'Ajuntament de

¹⁸⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 9 d'octubre 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 283, de 10 d'octubre de 1937, pàgina 186. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

¹⁸⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 1 de gener 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 49, de 18 de febrer de 1938, pàgina 693. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

la Parròquia de Ripoll al considerar aquest municipi al seu propietari un significat feixista.

- Gonçal Mora i Fernández, un amic de la casa reial

A Gonçal Mora i Fernández (1887-1957), se li havien embargat els seus comptes a instància de la Comissaria de la Restauració de Santes Creus, on havia mantingut una posició de posar entrebancs a les obres de restauració del Monestir cistercenc que es portaven a terme, en els anys trenta, pel Patronat presidit per l'alcalde de Tarragona, en Pere Lloret.¹⁹⁰ El noble, a més de les terres de cultiu, confrontants amb el Monestir, disposava de diverses instal·lacions que estaven integrades en el recinte monacal i que el comissari restaurador entenia necessàries per incloure-les en la zona de protecció del conjunt monumental, als efectes de poder realitzar tot el projecte de restauració dels edificis integrats en la delimitació històric-artística realitzada per les mateixes autoritats de la Generalitat.

La condemna no li vingué, per aquesta actitud obstrucccionista a les obres del cenobi, situat a Aiguamúrcia, sinó pel fet que la Comissió constatà el seu temperament reaccionari, una conducta contrària al règim republicà i que, a més a més, tenia amistat amb la Casa Reial, segons els informes desfavorables sobre la conducta i activitats de l'encausat.

Tanmateix, havia quedat plenament demostrat que el ciutadà al·ludit i els seus administradors havien abandonat llur domicili habitual sense cap justificació, ignorant-se on residia aleshores, tal com quedava acreditat en el text de la decisió, “... *que de més a més ha quedat plenament demostrat que el ciutadà al·ludit i els seus administradors han abandonat llur domicili habitual i han fugit, ignorant-se llur parador, no havent justificat la causa de llur fugida que per la forma i manera com tingué lloc confirma plenament la certesa dels antecedents personals que li són atribuïts i evidentment constitueixen una de les causes que, segons les disposicions*

¹⁹⁰ Correspondència entre Pere Lloret, alcalde de Tarragona i president del Patronat de Santes Creus, i el marquès de Bonanaro, mediador davant Gonçal de Mora Fernández en les negociacions sobre cessió de certes dependències del Monestir, transcrita íntegrament en *Els documents del Baix Gaià a Salamanca*, pàgines 113 a 126, obra citada de FERNÁNDEZ JOSÉ, Xavier i VIRGILI PONS, Isidre en nota número 88.

vigents, han de motivar la facciositat i la corresponent apropiació definitiva dels béns".¹⁹¹

La confiscació es realitzà sobre els comptes de l'interessat, segons instància presentada per la Comissaria de la Restauració del Monestir de Santes Creus.

- Pau Ramon de Mora i de Jauvet, un propagandista en contra de la República

Cautelament la Comissió va decretar la suspensió de la tala dels boscos de la seva propietat, entretant es tramitava el procediment sancionador, que va concloure amb un acord condemnatori en base a les seves activitats que anaven més enllà d'una desafecció ideològica.

En contra de l'ex-baró de Corbera, com així també l'anomenava la Comissió, pel que feia a la seva conducta i activitats, la fonamentació dels càrrecs presentats en contra seva, un cop es va practicar la informació corresponent, la Comissió va entendre provada la seva labor propagandista en contra de la República, tal com constava en la decisió, *"tots els deposats coincideixen en apreciar que l'ex-baró de Corbera no habitava a la població i que tan sols passava uns dies al seu castell, durant els quals aconsellava els seus parcers que no acceptessin el règim republicà ja que segons ell, els portaria a una situació detestable"* i *"... que l'expedientat, en les poques visites que efectuava a les seves propietats, feia propaganda contra la República i no obstant i els anys que aquesta està instaurada per sufragi del poble, encara conserva un títol, que no significa res més que un vassallatge a la monarquia i no s'ha dignat ni de paraula ni per escrit, fer manifestacions d'ésser afecte a les lleis dels governs democràtics de la República"*.¹⁹²

La confiscació tingué per objecte el castell situat al carrer de l'Església número 1, segons acta d'apropiació de l'Ajuntament de Corbera de Llobregat, tramesa el 8 de setembre del 1936.

¹⁹¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 29 de març 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 126, de 6 de maig de 1938, pàgina 482. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

¹⁹² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 18 d'octubre de 1938. Ponent: Emili Garriga i Albaret. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 305, d'1 de novembre de 1938, pàgines 409 i 410. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

1.12.7 -ELS DESAFECTES A LA REPÚBLICA

En aquest darrer grup, calaix sastre, hi hem inclòs tots aquells que sense estar integrats en partit o facció política contrària a la república n'eren adversaris. Es caracteritzaren per una desafecció a les normes de reforma política i, en especial, a les de transformació social. El tarannà reaccionari es manifestava en l'oposició a les millores de les condicions laborals dels treballadors i camperols, havent estat en contra, alguns d'ells, de la Llei de Contractes de Conreu. També la seva desafecció es feia palès amb actituds de cacics, mitjançant accions coercitives en l'exercici del vots dels seus treballadors.

En aquest àmbit, assenyalem que és una desafecció que cau més enllà del marc literal de les normes d'apropriacions i responsabilitats. Recordem que eren facciosos aquells que prestaven auxili a la rebel·lió militar. Ara, estem en la interpretació normativa d'una desafecció en sentit ampli, anar en contra dels principis, llibertats i els drets socials que s'incardinaven en la Constitució del 1931. D'alguna manera podríem dir que prenién una actitud contrarevolucionària als canvis i reformes de la II República. La Comissió feia seva la màxima de que la interpretació de les lleis correspon als Tribunals.

- Joan Pascual i Julià, en cerca i captura per activitats feixistes

Una denúncia adreçada a la Comissió de Responsabilitats, signada pels membres del Comitè Revolucionari Antifeixista d'Aiguestoses del Llobregat (Sant Andreu de la Barca), avalada pel PSUC i el Sindicat de Camperols i Oficis Varis, UGT, també de l'esmentada població, contra el seu veí Joan Pascual i Julià, demanant l'apropiació definitiva de tots els seus actius bancaris.

A parer dels denunciants es tractava d'un element reaccionari, que a més a més, havia abandonat voluntàriament la seva residència habitual, fonamentant la decisió de culpabilitat en els motius de l'escrit de denúncia, *“...s'efectuaren escorcolls en el domicili de l'esmentat Joan Pascual i Julià que donaren per resultat la troballa de molts objectes religiosos, una insígnia del Sometent amb emblema monàrquic i un estoig de pistola marca Búfalo i que les gestions per esbrinar el parador del referit Pascual han donat un resultat negatiu”, “...el fet significatiu, a més de la seva fugida amb l'objecte de lliurar-se de la contingència d'haver de comparèixer davant els Tribunals Populars a respondre de les seves activitats feixistes, agreujat per les circumstancies del seu persistent ocultament i el seu silenci amb referencia a la raó d'haver-se absentat i a la manca d'interès a justificar que ha estat fidel al règim en el*

*lloc on es actualment confirmen i reforcen la qualificació de faccions que li es atribuïda” i “... que en l’expedient que el ciutadà Joan Pascual i Julià té a la prefectura consten dos oficis de l’Audiència interessant la seva busca i captura per activitats feixista, els quals són de dates 29 d’abril i 4 de juny darrers”.*¹⁹³

L'objecte de la confiscació foren els valors i comptes corrents dipositats en els establiments bancaris i d'estalvi, segons el Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi.

- Josep Fatjó i Pi, conflictiu amb els seus arrendataris i parcers

Una declaració de faccions que es fonamentava en el canvi de la residència habitual de l'expedientat, fugint a l'estranger en data posterior al moviment subversiu, sense cap motiu justificat. A criteri de la Comissió tot li feia suposar que solament el fracàs de l'aixecament feixista va ser la causa determinant de l'abandonament del seu domicili, ja que ni tan sols va realitzar cap acte d'adhesió a la legalitat republicana

Tanmateix la Comissió hi afegir com a fet reprobable una conducta social amb els seus arrendataris i parcers del tot reprobable, tal com es recull en el text de la decisió “... que es opinió unànime al poble de Palau-solità, que l’expedientat ha de ser considerat com a feixista i perillós” i “... amb referència a la conducta i activitats del ciutadà expedientat n’apareix que l’interessat va desaparèixer els primers dies després del 19 de juliol, fugint a l’estranger; que es tracta d’un perillós element feixista i que va tenir greus conflictes amb motius de la Llei de Contractes de Conreu, amb els seus arrendataris i parcers, degut a la seva arbitrarietat i despotisme; extrems confirmats per l’Alcalde de Palau-solità i per tres veïns d’aquell poble de significació esquerrana”.

¹⁹⁴

La confiscació tingué com objecte la finca “Mas Llobet”, destinada a habitatge i conreu, al terme de Palau-solità, segons apropiació del Consell Municipal de Palau-solità.

¹⁹³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 6 de juliol de 1937. Ponent: Joan Tauler i Palomeras. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 197, de 16 de juliol de 1937, pàgina 207. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

¹⁹⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 3 de setembre de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 255, de 12 de setembre de 1937, pàgines 1077 i 1078. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

- Pere Poch i Martorell, administrador de les finques dels cacics

Sobre la seva conducta i activitats es constatà, que des del dia 20 de juliol, l'encausat havia abandonat el seu domicili sense causa justificada, ignorant-se el seu parador. A més es tractava d'una persona desafecta al Règim, gestor municipal després dels fets del 6 d'octubre del 1934, distingint-se per les repressions vers els homes d'esquerra, administrador de les finques dels cacics i que utilitzava la força que el seu càrrec li donava per a coaccionar els treballadors quan les eleccions del 16 de febrer del 1936, fets que es recollien en els testimonis de dos ciutadans de responsabilitat, què havien exercit l'Alcaldia de Sesrovires (Sant Esteve de Sesrovires), en representació de dos partits del Front Popular, que coincidien ambdós en considerar-lo facciós, "*... persona desafecta, que es distingí per les persecucions a elements esquerrans i que utilitza llur força caciquil per tal de coaccionar els obrers i procurar estrafer la voluntat del poble quan les eleccions*", "*que abandona el poble el dia 20 de juliol, tan bon punt va com fracassà l'aixecament subversiu, sense que ni ell ni cap dels seus familiars hagi acudit davant la Comissió en mèrits dels edictes inserits al Diari Oficial*", "*... que les manifestacions de l'Alcalde actual, comporten un sentit tan inconcret i equivoc que de cap manera poden desvirtuar ni tan sols atenuar el contingut de les de càrrec*".¹⁹⁵

La confiscació es va fer sobre un edifici del carrer del 19 de Juliol número 5, de Sesrovires, segons escrit de denúncia adreçat al conseller de Justícia per l'alcalde d'aquesta vila.

- Josep Munné i Orpí, denunciat per l'alcalde de Piera.

Un cop més l'expedient s'inicià per la denúncia d'una Alcaldia, la de Piera, que feu lliurament d'un escrit contra l'expedientat on s'afirmava la seva desafecció. A parer de la Comissió, el més rellevant fou la prova documental aportada, dues cartes de les seves relacions amb els facciosos, que no deixaven dubtes que es tractava d'un facciós consumat, segons consta en la decisió aprovada "*... tenia concomitàncies amb els elements que han provocat la guerra actual, adjunten dues cartes fotografiades i reproduïdes en gravat que demostren a bastament les relacions que tenia l'interessat*

¹⁹⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 30 de novembre de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 357, de 23 de desembre de 1937, pàgina 1212. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

amb els elements facciosos”, “... tots els testimonis que deposen ho fan en sentit desfavorable a l’interessat”, “de la documentació obrant a l’expedient es desprèn la relació i tots els testimonis coincideixen a apreciar la conducta de l’expedientat com a contrària el règim republicà”.¹⁹⁶

La confiscació realitzada comprenia una casa habitació, amb hort annex amb mobles i efectes, al carrer del Doctor Carles número 2; tres finques rústiques amb la casa-habitació, conegudes per “Can Torres de la Mata”, “Can Mata” i “Can Orpí”, totes elles al terme de Piera, i dos serveis d’aigües, situats en el caseriu de Badorc, amb les corresponents instal·lacions, i finalment un altre al caseriu de Can Aguilera, al terme de Piera, segons relació d’apropiacions tramesa per l’Ajuntament de Piera.

- Josep Orga i Solé, contrari a les reivindicacions dels camperols

Va ser encausat arran d’una comunicació de l’Ajuntament de Vallmoll, en la qual es feia constar que l’expedientat desaparegué d’aquella localitat, arran dels fets del juliol del 1936, però es remarcava de manera especial la conducta antisocial en promoure desnonaments contra els conreadors de la terra, “... *que tots quants testimonis han estat interrogats coincideixen en que l’expedientat és en absolut desafecte al règim republicà*”, “... *de tots els elements de judici aportats a l’expedient se’n desprèn de fàcis clara el temperament reaccionari de l’expedientat i la seva conducta contrària al règim republicà i a les reivindicacions dels camperols*”.¹⁹⁷

La confiscació es va realitzar sobre les finques situades al carrer del Castell números 8, 10 i 12, segons acta d’ocupació tramesa pel Comitè Antifeixista de Vallmoll en data 5 d’agost del 1936.

- Edmond Frouchtman, un empresari que participà indirectament en el cop militar

L’expedient es tramità amb motiu d’una sol·licitud que la casa *E. Frouchtman, Empresa col·lectivitzada*, lliurà a la Comissió per tal que les finques número 47 del carrer Roger

¹⁹⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 11 de gener de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 41, de 10 de febrer de 1938, pàgina 565. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

¹⁹⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 8 de març de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 86, de 27 de març de 1938, pàgines 1257 i 1258. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

de Llúria, de Barcelona, i la finca-torre situada a Argentona, barriada del Puig, “Casa Serra”, passessin a propietat de l’esmentada empresa col·lectivitzada, fet que originà l’acord d’imposar les sancions econòmiques a l’antic empresari, en base als nombrosos testimonis que fonamentaven les seves acusacions en la seva concomitància amb els facciosos, per la qual cosa s’acordà la decisió condemnatòria, “... amb referència la conducta i activitats del ciutadà expedientat, n’apareix un informe en el qual tots els testimonis que han depositat ho han fet en el sentit de considerar-lo reaccionari i completament facciós, havent tingut participació indirecta en el moviment sediciós”, “... que resta provada la facciositat de Edmond Frouchtman per la unanimitat que presideix les declaracions dels testimonis”.¹⁹⁸

L’apropiació es va realitzar sobre les finques, nº 47 del carrer Roger de Llúria, de Barcelona, i finca-torre situada a Argentona, barriada del Puig, casa Serra, segons escrit de la casa E. Frouchtman, Empresa col·lectivitzada, on es sol·licitava que els esmentats béns passessin a la seva disposició als efectes d’incrementar els actius de l’esmentada societat, aleshores col·lectivitzada

- Manuel Boné i Boné i fills, facciosos amb abandonament del domicili

Mitjançant instància presentada el 10 de maig del 1937 per Joan Carulla i Amorós, president i representant legal de la *Cooperativa Obrera Tèxtil Jutera i Industrial Fokoll*, es demanava que fossin posades, a disposició de l’esmentada Cooperativa, les reserves de la indústria propietat dels expedientats, les quals estaven integrades pels immobles que es ressenyaven en l’escrit lliurat a la Comissió i, posteriorment, en un segon escrit, el 17 de gener del 1938, novament de Joan Carulla i Amorós, confirmant la primera comunicació i dient que els fills del ciutadà Manuel Boné i Boné, eren dos, Manuel i Maria Boné i Arrieta.

Per altre part, quedà acreditat que cap dels dos germans, ni Manuel ni Maria, havien sofert condemna per cap dels Tribunals Populars i Especials de Catalunya, davant la resposta negativa del president de l’Audiència de Barcelona.

¹⁹⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 24 de març de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 98, de 8 d’abril de 1938, pàgina 119. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

La Comissió va resoldre l'expedient amb la imposició de sancions als encausats pels dos informes desfavorables que s'esmentaven en el text de la decisió, tenint aleshores especial rellevància l'abandonament de domicili, sense causa justificada, com a prova definitiva de la sanció condemnatòria.

En aquest sentit s'expressa el text elaborat per la Comissió, pel ponent Isidre P. Palmada i Llorà, que deixa en evidència de haver-se contrastat diversos informes “... *amb referència a la conducta i activitats del ciutadà expedientat, apareix d'elles un informe el contingut del qual és totalment desfavorable als expedientats*”, “... *amb referència a la conducta i activitats del ciutadà expedientat, apareix d'elles una ampliació del informe en la qual es confirma totalment el contingut del primer*”, “... *que tots els elements de judici aportats a l'expedient, es desprèn l'existència de concomitàncies amb els elements facciosos*”, “... *que queda demostrat que els expedientats abandonaren llur domicili habitual, ignorant-se al seu parador, fet que constitueix unes de les causes que segons les disposicions vigents, motiva una declaració de facciositat i la corresponent apropiació definitiva dels béns*”.¹⁹⁹

La confiscació va comprendre els immobles de la indústria propietat dels expedientats, segons la petició realitzada el 10 de maig del 1937 per Joan Carulla i Amorós, president i representant legal de la *Cooperativa Obrera Textil Jutera i Industrial Fokoll*, als efectes d'incorporar aquests béns als actius de la Cooperativa.

- Claudi Planas i Serrató, confiscat com a propietari del *Canòdrom Parc*

La instrucció d'aquest expedient es va realitzar pel fet d'haver rebut la Comissió un ofici del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya (Comissariat d'Educació Física i Esports), de l'11 de gener del 1938, demanant que els terrenys del *Canòdrom Parc Guinardó*, pertanyents a la *Societat Anònima Canòdroms i Parks*, passessin a formar part del Patrimoni de la Generalitat de Catalunya. Segons constava en el susdit informe, els terrenys que ocupava el *Canòdrom Parc Guinardó*, eren propietat de Claudi Planas i Serrató en nua propietat i a favor de Maria Serrató i Salas en usdefruit.

¹⁹⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 5 d'abril de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 128, de 8 de maig de 1938, pàgina 501. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

Tanmateix, la Comissió va resoldre l'aplicació de sancions d'acord amb els fets que varen quedar acreditats, els informes sobre el seu caràcter facciós i la prova final de l'abandonament de domicili, que davant d'uns informes que podien tenir elements de subjectivitat, l'absència injustificada de la seva residència habitual es convertia un cop més en una prova objectiva de caràcter irrefutable, “... amb referència a la conducta i activitats del ciutadà expedientat, apareix d'elles un informe en el qual resta provat que els expedientats desaparegueren de Barcelona el mes de juliol del 1936”, “... de les dades obrants en aquest expedient es desprenen proves de facciositat” i “...que el fet d'haver abandonat el domicili habitual sense motiu ni justificació, constitueix una de les causes segons les disposicions vigents que poden motivar una declaració de facciositat i la corresponent apropiació definitiva dels béns”.²⁰⁰

- Joaquim Mora de Caralt, els jornalers el deixaren sense terres de conreu

El caràcter reaccionari i la seva desafecció a la República, pel que fa la conducta i activitats, més l'abandonament del domicili, varen determinar el contingut absolutament desfavorable de l'informe i, en conseqüència, la declaració de facciós per part de la Comissió d'aquest terratinent del Maresme, al que els seus jornalers ocuparen les seves finques, “Mora de Dalt, “Pruneres del Pla d'en Pol” i “Sort del Camp”, a Llavaneres de Montalt (Sant Vicenç de Llavaneres), “... que de tots els elements de judici aportat al expedient apareix demostrat el temperament reaccionari de l'expedientat i la seva conducta contrària al règim, així com també la seva identificació amb els partits reaccionaris i les seves propagandes a favor d'aquests”, “... que ha quedat plenament demostrat que el ciutadà al·ludit a abandonat el seu domicili habitual fugint, ignorant-se el seu parador, no havent justificat la causa de la fugida, la qual, per la forma i moment en que tingué lloc confirma plenament la certesa dels antecedents personals que li són atribuïts en les informacions practicades i evidentment constitueixen una de les causes que segons les disposicions vigents han de motivar una declaració de facciositat i la corresponent apropiació definitiva del béns”.²⁰¹

²⁰⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 5 d'abril de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 128, de 8 de maig de 1938, pàgines 501 i 502. Col·lecció en línia del *Diari Oficial de la Generalitat* <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

²⁰¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 19 d'abril de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 140, de 20 de maig de 1938, pàgines 646 i 647.

- Joan Álvarez de Sisternes, sabotjava les disposicions de la República

Coincidien totes les informacions, sobre la conducta i activitats del ciutadà expedientat, en qualificar de totalment desfavorable la seva actuació, una actitud de fer la guitza a tots aquells que no es plegaven a les seves idees, a més a més també havia abandonat el seu domicili habitual, fets tots ells que varen comportar, d'acord amb l'informe negatiu realitzat per la Comissió, la imposició com a sanció de l'embarg dels seus cabals i efectes dipositats en entitats bancaries, “...*que l'expedientat es persona desafecta al règim republicà, que públicament actuava en totes aquelles coses que poguessin desprestigiar-lo, que tractava en forma no gens comuna les persones que defensaven ideals republicans, que en tot el que podia sabotjava les disposicions emanades del Govern Republicà, i que fugí de la localitat*”, “ ... *que l'expedientat és acusat unànimement per tots els testimonis que deposen en l'informe, de persona desafecta al règim legalment constituït*”, “... *que l'expedientat ocupà llocs de responsabilitat durant el temps de la dictadura, des de on feia la vida impossible o procurava fer-la, a totes aquelles persones que per llurs ideals no volien sotmetre's al jou dictatorial*”.²⁰²

- Pau Aguilera i Roca, un patró que coaccionava els seus treballadors

En aquest cas, un cop analitzades les avaluacions personals de tots els informadors, sobre la conducta i activitats del ciutadà expedientat, va quedar acreditat que havia actuat i procurava per tots els medis desprestigiar els Governes de la República. En aquest sentit, tot i que en el període d'informació pública obert per l'edicte publicat al DOGC es presentà a declarar l'esposa de l'encausat, Gloria Moreno Pérez, la qual formulà les al·legacions pertinents en defensa del seu marit, la Comissió assenyalaria la seva culpabilitat als efectes d'imposar les corresponents sancions que es justificaven en els aspectes de les seves actuacions, en especial pel tracte cap als seus treballadors en les coaccions per l'exercici del vot, i un fet objectiu, havia fugit del seu domicili habitual sense que ningú aleshores en sàpigues on parava “... *que l'expedientat havia ocupat càrrecs de responsabilitat durant el temps de la dictadura, des d'on s'aprofitava*

Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

²⁰² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 9 d'agost de 1938. Ponent: Emili Garriga i Albaret. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 227, de 15 d'agost de 1938, pàgines 519 i 520. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

*per a poder coaccionar als treballadors de la terra perquè servissin una determinada política” i “... que l’expedientat ha abandonat el seu domicili i que àdhuc els seus familiars ignoren el seu parador”.*²⁰³

Les finques confiscades estaven situades a Rubí, segons relació de finques apropiades tramesa per l’Ajuntament de Rubí.

- Pau Gelabert, identificat amb els partits polítics reaccionaris

A més, dels informes negatius sobre la seva conducta i activitats, de ser qualificat de temperament reaccionari i la seva total identificació amb els partits d’aquest tarannà, la Comissió considerava l’abandonament de domicili sense justificació, “... *que de tots els elements de judici aportats a l’expedient apareix demostrat el temperament reaccionari de l’expedientat i la seva conducta contrària al règim, així com també la seva identificació amb els partits polítics reaccionaris*”, “... *que a major abundament ha quedat demostrat que el ciutadà al·ludit ha abandonat el seu domicili habitual i ha fugit, que és ignorat el seu parador, no havent justificat la seva fugida, que per la forma i el moment en que tingué lloc, confirma plenament la certesa dels antecedents personals que li són atribuïts en les informacions practicades, i evidentment constitueixen una de les causes que, segons les disposicions vigents, ha de motivar una declaració de facciositat i la corresponent apropiació definitiva dels béns*”.²⁰⁴

L’objecte de la confiscació fou una finca urbana, situada al carrer de Finlàndia número 16, a Barcelona, segons acta d’apropiació de l’Associació de Veïns i Llogaters de Catalunya, tramesa a la Comissió el 20 d’octubre del 1936.

- Joan Comas i Guisart, posava obstacles i burlava les lleis dels governs legítims

Sobre la conducta i activitats de l’encausat, la Comissió constata una greu desafecció al règim republicà, fet que restà reflectit en el reiterat incompliment de les normes dels

²⁰³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 1 d’agost de 1938. Ponent: Emili Garriga i Albaret. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 227, de 15 d’agost de 1938, pàgines 520 i 521. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

²⁰⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 31 d’agost de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 289, de 16 d’octubre de 1938, pàgines 184 i 185. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

governos legítims, com en la pròpia decisió de la Comissió es declarava, “... una persona reaccionaria, sabotejador de paraula i obra de totes les disposicions emanades dels governos legalment constituïts”, “... que de tots els elements de judici aportats a l’expedient, apareix demostrat el temperament reaccionari de l’expedientat i la seva conducta contrària al règim, negant-se sempre a complir tota mena de disposicions acordades per l’Ajuntament i les emanades del Govern de la Generalitat de Catalunya”, “...que l’expedientat no obeeï els requeriments, ni ara, ni abans dels fets de juliol, emanats tots ells de les autoritats legalment constituïdes” i “... que l’expedientat era persona que procurava posar tota mena d’obstacles a les lleis, les quals burlava i segons es desprèn de la informació practicada, les seves activitats anaven encaminades a fer la vida impossible a tots aquells que no volien sotmetre’s a la seva manera de procedir”.²⁰⁵

L’objecte de la confiscació fou una casa situada al barri Durruti, números 29-31, a Gironella, segons acta d’apropiació tramesa per l’Ajuntament de Gironella.

- Antoni Baliu i Badia, un igualadí contrari al règim republicà

Les referències a la seva conducta i activitats, en els informes realitzats a instàncies de la Comissió, li foren totalment desfavorables i tanmateix quedà evidenciat el seu caràcter reaccionari i l’abandonament del domicili sense causa justificada, fets que fonamentaven la declaració de faccions, “... que en tots els elements de judici aportats a l’expedient apareix demostrat el temperament reaccionari de l’expedientat i la seva conducta contrària al règim i les seves propagandes a favor dels partits reaccionaris”, “... ha quedat plenament demostrat que el ciutadà al·ludit ha abandonat el seu domicili habitual i ha fugit, ignorant-se el seu parador, no havent justificat la causa de la seva fugida que per la forma i moment en què tingué lloc confirma plenament la certesa dels antecedents personals que li són atribuïts en les informacions practicades i evidentment constitueixen una de les causes que, segons les disposicions vigents, han de motivar una declaració de facciositat i la corresponent apropiació definitiva dels béns”.²⁰⁶

²⁰⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 20 de setembre de 1938. Ponent: Emili Garriga i Albaret.. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 290, de 17 d’octubre de 1938, pàgina 195. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

²⁰⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 4 d’octubre de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 294, de 21 d’octubre de 1938, pàgines 255 i 256.

La confiscació es va realitzar sobre una casa que constava de dues naus, essent destinada a habitatges i refugiats, segons relació de les finques apropiades i ocupades tramesa per l'Ajuntament d'Igualada el 18 de febrer del 1937.

- Agustí Navines i Comaderán, tractava els treballadors de manera despòtica

Els informes sobre la seva conducta i activitats, contràries al Règim i la identificació i propaganda a favor de Falange Española, a més de l'abandonament del domicili sense causa justificada, varen portar a la Comissió a determinar que havia tingut tota mena de concommitàncies amb els elements que havien desencadenat la guerra, “... *que tots els elements de judici aportats a l'expedient apareix demostrat el temperament reaccionari de l'expedientat i la seva conducta contrària al règim, com també la seva identificació amb Falange Española i les seves propagandes a favor d'aquesta*”, “... *que aprofitant que durant el bienni negre el seu pare era Alcalde, tractava els treballadors de forma despòtica, perseguint a tots els que moguts per un afany de llibertat es preocupaven perquè vinguessin dies més feliços*” i “... *que ha quedat demostrat que el ciutadà al·ludit ha abandonat el seu domicili habitual ignorant-se el seu parador, no havent justificat la causa de la seva fugida que per la forma i moment en que tingué lloc*”.²⁰⁷

La confiscació es va practicar sobre les cases números 22 i 23 del carrer de Pi i Margall, de Tordera, segons acta d'apropiació i ocupació realitzada pel PSUC, secció de Tordera, la qual va ser tramesa el 13 d'octubre del 1936.

- Joan Duran i Bonich, coaccionà el vot en les eleccions del febrer del 1936

L'expedient s'incoà arran d'una instància presentada per Pere Duran i Amigó, fill de Joan Duran i Bonich, on demanava que li fos tornada una finca coneguda per “Cal Quicol”, al municipi del Pi de Llobregat (Sant Joan Despí), assenyalant que el seu pare morí a Vilaboi (Sant Boi de Llobregat) el dia 26 d'octubre del 1936.

En les informacions practicades, sobre la seva conducta i activitats, tots els testimonis varen coincidir en la seva desafecció al règim republicà, en especial per les coaccions

Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

²⁰⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 28 d'octubre de 1938. Ponent: Emili Garriga i Albaret.. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 311, de 7 de novembre de 1938, pàgines 490 i 491. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

realitzades a favor del vot de les dretes “ ... que era un element destacat de dretes i que havia ocupat l’Alcaldia d’aquella població durant el bienni negre”, “ ... que forma part integrant d’aquest expedient un certificat lliurat pels elements directius dels Sindicats de Treballadors de la Terra UGT i Sindicat d’Oficis Varis CNT, Secció Camperols, el qual fou visat per l’Alcalde d’aquella població, en el qual manifesta la desafecció al règim de l’expedientat”, “... que quan les eleccions del 16 de febrer del 1936 coacciona el Secretari de l’Ajuntament i els altres empleats municipals perquè votessin a favor dels elements de dretes, amenaçant-los en prendre represàlies en cas d’una actuació contrària”, “... es desprèn de la informació practicada, l’expedientat havia estat sempre a les ordres d’elements destacats de dreta els quals procedien contra totes aquelles persones que tenien una ideologia més o menys liberal”.²⁰⁸

La confiscació es va realitzar sobre una finca coneguda per “Cal Quicol”, situada al carrer d’Espanya número 42, del Pi de Llobregat (Sant Joan Despí), segons instància presentada per Pere Duran i Amigó, fill de Joan Duran i Bonich.

- Aquil·lí Rieusset i Planchón, l’informe policial va decantar la condemna

Tot i que en els informes sobre la conducta i activitats de l’expedientat, els testimonis afirmaven que no havia tingut concommitàncies amb els elements que havien desencadenat la guerra, la Comissió va concloure que era un facciós, tant pels antecedents exposats per la Comissaria General d’Ordre Públic, prova que va prevaldre davant dels informes favorables, així com l’abandonament del domicili sense causa justificada, que es va convertir, per enèsima vegada en una prova cabdal, “... que malgrat les informacions dels depositants en manifestar que l’expedientat era persona addicta al règim, pot demostrar-se tot el contrari d’acord amb els documents obrants a la Comissaria General d’Ordre Públic” i “... que l’expedientat ha abandonat el seu domicili habitual i ha fugit, ignorant-se el seu parador, no havent justificat la causa de la seva desaparició, confirmant plenament la certesa dels antecedents personals que li són atribuïts i que es desprenen dels documents obrants a la Comissaria General d’Ordre Públic, i que evidentment constitueixen una de les causes que segons les

²⁰⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 28 d’octubre de 1938. Ponent: Emili Garriga i Albaret. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 315, d’11 de novembre de 1938, pàgines 552 i 553. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

*disposicions vigents han de motivar una declaració de facciositat i la corresponent apropiació definitiva dels béns”.*²⁰⁹

L'objecte de la confiscació foren dues caixetes de la Banca Arnús, números 3395 i 3436, amb objectes i valors, que en escrit de la Comissaria General d'Ordre Públic es posà de manifest les raons i motius del perquè la policia s'aproprià els valors i objectes que estaven dipositats en les esmentades caixetes.

- Joan Suñé i Miró, menyspreava els drets dels treballadors

Els motius de la imposició de sancions, en aquest la confiscació d'una barca de pesca, pel Sindicat de la Indústria Pesquera i Annexes, de Vilanova i la Geltrú, de conformitat amb l'Ajuntament, són dues, pel que fa la conducta i activitats de l'encausat, el judici sobre els aspectes socials, el de ser un home que menyscabava l'exercici dels drets dels treballadors, i per altra part, un fet cert i objectiu, l'abandonament del domicili sense causa justificada, qüestions que es reflecteixen en la decisió adoptada “... tots els depositants coincideixen a apreciar que era un element significat de dretes el qual intervenia directament en totes les qüestions socials i polítiques a favor dels elements de dretes, coaccionant, si el cas ho requeria, els seus obrers perquè es decidissin en pro de les tendències que ell servia” i “... que queda demostrat que l'expedientat abandona el seu domicili habitual, ignorant-se el seu parador, no havent justificat la causa de la seva fugida la qual cosa evidentment constitueix un motiu de declaració de facciositat i la corresponent apropiació definitiva dels béns”.²¹⁰

- Vidal Olivé i Ramoneda, actuava en contra de la legalitat republicana

En l'informe de la Comissió, sobre la conducta i activitats de l'encausat, tots els informadors coincidiren a apreciar que es tractava d'un element destacadíssim de dretes i, com a fet rellevant de la condemna, les continuades actuacions en contra de la legalitat del règim republicà, “... segons es desprèn de la informació practicada,

²⁰⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 28 d'octubre de 1938. Ponent: Emili Garriga i Albaret. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 320, de 16 de novembre de 1938, pàgina 622. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

²¹⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 28 d'octubre de 1938. Ponent: Emili Garriga i Albaret. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 320, de 16 de novembre de 1938, pàgines 622 i 623. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

l'expedientat havia actuat sempre d'acord amb les instruccions emanades pel cacic màxim d'aquelles contrades i solament complia els seus mandats i a més aprofitava l'avinentsa per a posar-hi tot el que podia per tal de perjudicar als elements d'esquerra i burlar les lleis emanades dels governs legítims de la República".²¹¹

L'apropiació es realitzà sobre cabals i altres efectes dipositats en establiments bancaris, segons comunicació de 21 d'abril del 1937 del Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi, escrit que donà peu a la instrucció del corresponent expedient, si bé constava que en la petició realitzada al Registre de la Propietat de Roses de Llobregat (Sant Feliu de Llobregat) sobre altres béns de l'interessat, la contestació rebuda havia sigut positiva en el sentit que figuraven inscrites a nom de l'expedientat diverses finques.

- Cristòfol Fernández i Valdés, un militar colpista condemnat a mort

I finalment, trobem un militar que va participar en la rebel·lió de les casernes de Barcelona el 19 de juliol del 1936. Més enllà de la condemna, pel judici sumari del Tribunal Popular Especial, assenyalem la promptitud en que van ser ocupades les seves pertinences a Martorelles de Baix (Martorelles), l'endemà mateix del cop, el 20 de juliol.

La fonamentació de les conclusions de la decisió de la Comissió són breus, davant les proves evidents de la participació i la condemna a la pena capital per la seva participació en el cop militar, ja que el 19 de juliol s'havia fet fort, envoltat d'un grup de paisans, en el número 9 del carrer de Providència, a Barcelona, des d'on disparava contra les forces lleials a la República.²¹² Així el raonament de la imposició de les sancions que s'expressen en la decisió és molt succinta, "*... Tinent Coronel retirat per la Llei Azaña, va prendre part directa i personal en la rebel·lió del 19 de juliol de 1936, pel qual motiu fou jutjat pel Tribunal Popular, condemnat a mort per sentència del 30 de setembre, i executat el dia 2 d'octubre proppassat*" i "*... que estant absolutament*

²¹¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 de novembre 1938. Ponent: Emili Garriga i Albaret. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 350, de 16 de desembre de 1938, pàgines 1022 i 1023. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

²¹² PAGÈS I BLANCH, Pelai. *Justícia i Guerra Civil*. Editorial Base. Barcelona 2015. Pàgina 35.

*comprovada la intervenció directa i personal del ciutadà expedientat en la sublevació del 19 de juliol del 1936, no pot oferir cap dubte la seva filiació facciosa”.*²¹³

La confiscació dels seus béns es realitzà sobre la casa torre número 4 del carrer Catalunya, composta de planta baixa, un pis, coberts annexos i terra de conreu, a Martorelles de Baix (Martorelles), apropiada pel Comitè de Milícies Antifeixistes d'aquesta localitat el 20 de juliol del 1936, amb motiu d'haver estat trobada en la dita finca una bandera monàrquica i diferents objectes de guerra.

1.13 - LES DONES DECLARADES FACCILOSES

El nombre de dones declarades faccioses per la Comissió fou significativament menor que el d'homes, un total de deu. La major part d'elles, en un primer grup, ho foren pels seus vincles familiars d'ascendència monàrquica, en un segon les considerades de conducta feixista, en un tercer que s'havien absentat del seu domicili habitual, fixant la seva residència en territori rebel, i en un quart es determinava la seva qualificació de facciosa per una actuació antisocial, contrària als principis i valors establerts per la II República en el seu text constitucional.

Les monàrquiques

La primera d'elles es Genara (sic) López, Viuda de Sert, a la que se li varen apropiari vint accions de Tabacs de Filipines pel Comitè de Control Obrer de l'esmentada societat mercantil.

Es tractava d'una persona que professava, amb gran fervor, el culte religiós catòlic, destinant bastants diners a les dites finalitats. Si bé no s'havia comprovat que hagués pres part directa i personal en qüestions polítiques, les seves manifestacions i converses, amb terceres persones, exterioritzaven clarament les seves idees monàrquiques. En aquest sentit, el mateix 19 de juliol, tant aviat com es va veure el fracàs de la revolta militar, va fugir de Barcelona amb els seus fills, ignorant-se aleshores quina era la seva residència.

La Comissió, no en feu cas de l'acusació de les pràctiques de la religió catòlica, però entengué que, donades les seves idees monàrquiques contràries a la República,

²¹³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 29 de juny 1937. Ponent: Joan Sauret i Garcia. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 193, de 12 de juliol de 1937, pàgina 148. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

l'esmentat abandonament de domicili era per si mateix causa per a declarar-la facciosa “... si bé la lliure professió d'idees religioses i llur pràctica, es cosa perfectament licita i que en cap moment pot incloure cap mena de responsabilitat als efectes d'aquest expedient, en canvi l'abandonament del domicili habitual i la fugida per absentar-se del territori lleial constitueix un fet concretament sancionat per la legislació nascuda dels moments excepcionals que s'estan travessant”.²¹⁴

- Mare i filla, dues Mercès declarades faccioses

La segona i tercera foren una mare, Mercè Dotres de los Santos, vídua de Churruca, i la seva filla, Mercè Churruca i Dotres, a les què per part del Comitè de Control Obrer de la *Companyia General de Tabacs de Filipines* se'ls hi apropiaren diversos títols o valors de l'Estat i industrials així com un saldo de compte corrent, de la primera per un import substancial, 34.829,99 pessetes, i de la segona, de 1.553,76 pessetes. Vivien en el mateix pis, al carrer Dolcet, on hi trobaren, en un registre, emblemes monàrquics i fascicles de *Falange Española*, havent fugit després del 19 de juliol sense passaport ni complir els requisits d'autorització de la Conselleria de Governació.

La vídua de Churruca era una senyora que s'havia distingit per les seves manifestacions favorables a la causa monàrquica i de menyspreu per la República, convivia també amb el seu fill Ricard, que era afiliat a Falange Española, amb el qual va desaparèixer de Barcelona pocs dies després d'iniciada la revolta. En l'expedient quedà provat que no havia dissimulat mai la seva simpatia i adhesió a Falange Española, on militava el seu fill; un fet que va permetre a la Comissió, amb seguretat absoluta de no incórrer en equivocació, qualificar-la com desafecta al Règim i a la causa republicana, i concomitant amb els facciosos que havien desfermat la guerra. Finalment, la prova definitiva estava en la seva fugida, amb abandonament del domicili habitual, al marge de les autoritzacions de la Generalitat “... que corrobora i reforça aquest judici l'apreciació, el fet greu i significatiu de la desaparició i fugida de la dita expedientada, pocs dies després d'avortat el moviment facciós; fugida clandestina i sense passaport, ja que d'ella no apareix cap antecedent en les oficines o Departaments oficials on

²¹⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de juny de 1937. Ponent: Joan Sauret i García. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 175, de 24 de juny de 1937, pàgina 1085. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

*corresponia autoritzar la sortida de la interessada, que per altra part no ha procurat justificar-la en cap forma ni donar cap descàrrec d'ella".*²¹⁵

Pel que fa a la filla, aquesta era una ciutadana que s'havia distingit també, i en tot moment, en les nombroses converses que sostenia amb altres persones, per les continues manifestacions monàrquiques i amb particular amb el seu servei. La Comissió va cloure l'expedient en sentit pràcticament idèntic a la seva mare, "*...no solament no va realitzar cap acte que paleses la seva adhesió al Règim, cosa explicable tractant-se d'una dona, sinó que, pel contrari, dels seus antecedents cal deduir-ne la seva desafecció i hostilitat*" i "*... incurs en les sancions per ell fixades als qui traslladin llur residència a l'estranger sense causa justificada i sense fer un acte d'adhesió a la legalitat republicana*".²¹⁶

- Mercè de Sentmenat, emparentada amb persones d'idees monàrquiques

I la quarta encausada fou objecte, a instància del Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi, de l'embarg dels seus cabals i efectes dipositats en els establiments bancaris i d'estalvi. Tanmateix, era una persona emparentada amb persones d'idees monàrquiques i, com les tres anteriors, simpatitzava amb aquesta ideologia; i tot i que no s'havia pogut comprovar que hagués tingut cap tipus de participació en el moviment subversiu, aleshores estava desapareguda sense més del seu domicili habitual des del mes de setembre del 1936, sense que s'hagués pogut justificar degudament el motiu de la seva desaparició ignorant-se el lloc de l'estranger on aleshores es trobava.

Per la Comissió, quedà provat que la interessada no havia tornat més a la seva residència habitual, per la qual cosa la seva desaparició no estava en cap forma justificada, ja que si bé la seva portera assegurava que fou degut a les temences de que estava posseïda, per part d'en Gustau Ma. Gisbert s'al·legà que l'única causa fou el costum que tenia de passar llargues temporades a l'estranger, havent perllongat la seva

²¹⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 5 d'agost de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 226, de 14 d'agost de 1937, pàgines 581 i 582. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

²¹⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 10 d'agost de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 244, d'1 de setembre de 1937, pàgines 901 i 902. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

estança allà degut a les circumstàncies, i pel seu apoderat, en Sebastià Esquerra, afirmà que el motiu veritable de la marxa fou la prescripció facultativa, que l'obligava ja des d'alguns temps a visitar cada any, i durant llargues temporades, determinats especialistes.

La Comissió davant d'aquesta diversitat d'explicacions donades, precisament per persones que havien demostrat interès a favor de l'expedientada, per l'amistat i constant relació que amb ella tenien, havien de conèixer el seu pensar íntim i els seus projectes i intencions, li va portar a considerar que cap de les causes donades com a determinants de l'abandonament de la residència habitual eren certes donat “... *que el veritable motiu d'aquest abandonament és de naturalesa inconfessable dintre d'allò que és primordial objecte d'aquest expedient, i que per aquesta raó s'oculta i s'intenta dissimular; i que és inconfessable, per ésser incompatible amb el que representa el règim legítim, la qual cosa vol dir que inclou una simpatia i tal volta una concomitància amb els elements facciosos*”. La Comissió entenia en aquest sentit “... *que aquest motiu de la fugida de l'expedientada, que es considera únic veritable, resulta tant més fonamentat, perquè la ideologia monàrquica de la interessada i la seva simpatia pels que propugnen aquestes tendències apareixen plenament comprovades pels mateixos testimonis afectes a l'esmentada Mercè de Sentmenat i Fontcuberta*”.²¹⁷

I amb una darrera consideració final, sobre l'abandonament de domicili, la Comissió tancava l'expedient en base a la totalitat de les proves practicades en contra seva.

- Antònia Mercader i Totosaus, tractava de manera pèssima els seus treballadors

Els cabals i efectes dipositats en els establiments bancaris i d'estalvi li foren embargats a petició del Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi. En Pere Fàbregues, de Reus, espòs de l'expedientada, trameté una lletra a la Comissió amb dades d'escassa importància i semblant justificar el fet que la seva esposa s'hagués absentat de la seva localitat.

Segons les investigacions de la Comissió, els informes li foren desfavorables ja que era una persona contrària al regim republicà, que públicament insultava a les figures representatives de la República, tractava pèssimament els treballadors, sabotjava les

²¹⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 16 de setembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 313, de 9 de novembre de 1937, pàgines 590 i 591. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

disposicions republicanes i que havia abandonat el seu domicili habitual. La conclusió de la Comissió fou que estava acusada unànimement, per tots testimonis interrogats, com una persona desafecta al règim legalment constituït i rematà la decisió en els termes següents, “... *examinat l’informe hom veu que l’expedientada, de paraula i obra, atacava al règim i les seves persones representatives*”.²¹⁸

- Maria Ferrer i Canals, acusada d’actuar en contra del poble i els treballadors

Se li apropiaren del negoci i mercaderies de vins, que estava situat a Sadurní d’Anoia (Sant Sadurní d’Anoia), al carrer de Francesc Layret números 63 i 65, carrer de la Indústria i carrer del Vernó, propietat d’ella i del seu marit. El president de la Comissió de Responsabilitats ordenà el segellament dels magatzems i dipòsits de vi propietat de l’expedientada, precinte que fou aixecat per comprovar-se que pertanyien a la *Casa Baqués Empresa Col·lectivitzada*, de Sadurní d’Anoia. Els components del Consell d’Empresa de la *Casa Baqués, E. C.* lliuraren un document acusant l’actuació del matrimoni Maria Ferrer i Canals i Joan Baqués i Torner, en els qual es demostrava les simpaties a favor dels elements feixistes i també els fets a què es lliuraren a conseqüència del 6 d’octubre, tots ells en contra del poble i de la massa treballadora.

Tot un conjunt de testimonis, el PSUC; Sindicat Únic d’Oficis Varis CNT; Sindicat Agrícola de Rabassaires; Sindicat Únic d’Oficis Varis UGT; i Esquerra, certificaren el document lliurat pels elements del Consell d’Empresa de la casa *Baqués, E. C.* També els esmentats partits i sindicats aportaren nova documentació, confirmant el caràcter de feixistes dels expedientats i, a més a més, totes les persones que varen declarar ho feren desfavorablement, dient que era una persona d’ultra-dreta, autoritària, reaccionària i de procediments feixistes, per la qual cosa la Comissió va considerar del tot provat la concomitància de l’encausada amb els elements que havien desencadenat la guerra el 19 de juliol.²¹⁹

²¹⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 25 de gener de 1938. Ponent: Francesc salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 44, de 13 de febrer de 1938, pàgines 618 i 619. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

²¹⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de febrer de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 72, de 13 de març de 1938, pàgines 1069 i 1070. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

- Maria Boné i Arrieta, expedientada amb el seu germà Manuel

L'altra dona encausada també per parentiu familiar fou la Maria Boné i Arrieta, filla de Manuel Boné i Boné al que amb el seu germà Manuel, en decisió que hem vist en la pàgines 133 i 134, nota 199, se'ls apropiaren diversos immobles de la indústria de la seva propietat, pretesos per Joan Carulla i Amorós com a president i representant legal de la *Cooperativa Obrera Tèxtil Jutera i Industrial Fokoll*.

Els informes sobre la conducta i activitats li foren totalment desfavorables, com en el cas del seu germà, es desprenia l'evidència de l'existència de concomitàncies amb els elements facciosos. Segons la Comissió quedà també demostrat que els dos germans havien abandonat llur domicili habitual, ignorant-se al seu parador, fet que constituïa causa definitiva per a declarar-la facciosa.²²⁰

- Maria Serrató i Salas, encausada amb el seu fill Claudi com usufructuària

La Maria Serrató i Salas, encausada junt amb el seu fill Claudi Planas i Serrató, que com hem vist, en l'expedient condemnatori del fill, pàgines 134 i 135, nota 200, foren objecte pel Departament de Cultura de l'apropiació dels terrenys del *Canòdrom Park Guinardó*, per tal que passessin a formar part del béns del Patrimoni de la Generalitat de Catalunya, al qualificar ambdós de facciosos pel fet d'haver fugit de Barcelona el mes de juliol del 1936.²²¹

- Emilia Brandt i Cousseau, se'n va anar a territori rebel

Constava en l'expedient que se li apropiaren una caixeta de seguretat, segons ofici de la Direcció General i Tresoreria, la qual fou oberta a instàncies de la Comissaria General d'Ordre Públic. Sobre la seva conducta i activitats, la Comissió redactà un informe en que donava coneixement cert que des de feia algun temps estava ja en territori en mans dels rebels, un fet que fou la prova definitiva de la seva consideració de facciosa, tal com quedava acreditat en la consideració final de la decisió aprovada per la Comissió

²²⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 5 d'abril de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 128, de 8 de maig de 1938, pàgina 501. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

²²¹ 218) Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 5 d'abril de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 128, de 8 de maig de 1938, pàgines 501 i 502. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

“... que de l'examen de l'informe esmentat se'n desprèn que l'expedientada marxà de l'Espanya Republicana per traslladar-se a terreny ocupat pels facciosos” i “... davant el fet que s'esmenta és evident que ha abandonat el país i és evident també la seva concomitància amb els provocadors del moviment subversiu”.²²²

- Antònia Busquets i Castellar, condemnada per conducta antisocial

Era una ciutadana propietària d'una finca de conreu a l'Ametlla del Vallès, valorada en 8.000,00 pessetes, apropiada pel mateix Ajuntament en data 18 de novembre del 1936, essent el motiu de l'obertura de l'expedient l'abandonament del conreu de la finca.

La Comissió tingué coneixement, arrel de les seves investigacions, que l'Antònia Busquets era veïna de l'Ametlla del Vallès, que feia ja uns set o vuit anys que no es presentava pel seu poble, i que tot i tenint la casa tancada i les terres abandonades s'havia negat sempre a arrendar-les o bé, si tant la pregaven, en demanava un preu elevadíssim al sol objecte que no fos acceptat. Es tractava, segons els informes, d'una dona molt egoista i considerada com a enemiga del poble, la qual va fer tallar, quatre o cinc anys enrere, un oliverar que era el millor del terme solament per a lucrar-se amb el valor de la fusta. Constava també en l'expedient que vivia com a pensionista en un convent del carrer de Sanjoanistes número 14, de Barcelona, i que desaparegué després del 19 de juliol, sense que s'hagués pogut conèixer el seu nou domicili.

En l'expedient incoat per la Comissió hi constava la valoració social de la seva actuació en quan a la voluntat de que restessin ermes i abandonades les seves terres de conreu, en quan que demostrava el concepte que l'expedientada tenia dels seus drets, plenament antiquat, completament contraris a la funció social que el dret de propietat havia de desenrotllar en el règim republicà, exterioritzant així una mentalitat filo-feixista, el que indubtablement constituïa un fet indubtable de que era facciosa, per la qual cosa la Comissió va tancar, amb l'abandonament de domicili sense justificació, com a prova definitiva l'acord *“... ha quedat comprovat que la interessada residia a Barcelona en esclatar el moviment subversiu, i que s'ha absentat de la seva residència i s'ignora*

²²² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de març de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 97, de 7 d'abril de 1938, pàgines 106 i 107. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

actualment el seu parador, no ha comparegut ni justificat que s'ha comportat com a addicta al règim en la forma compatible amb la situació del lloc on es trobi".²²³

1.14 - LES ENTITATS FACCILOSES

Del total d'entitats encausades, vint-i-cinc, només dues foren declarades faccioses. Els motius estaven en que, per si mateixes, les esmentades entitats, en especial les societats mercantils, actuaven al marge de la política. Les seves finalitats industrials o bé comercials no tenien altre objectiu que una activitat mercantil lucrativa, sense que les idees dels seus directius tinguessin res a veure, en la majoria dels casos, amb les actuacions a tenir en compte de les esmentades entitats. Altre cosa eren les entitats cíviqes d'activitats socials amb finalitats d'esbarjo i/o culturals que podien tenir lligams amb l'acció política.

Les dues considerades faccioses ho foren per estar al servei de les ideologies polítiques contràries a la República, un amagatall de les actuacions de certs ciutadans amb una orientació política partidista i contrària a la II República. En aquest sentit, la decisió de la Comissió no podia ser altre que la declaració d'ambdues entitats com a faccioses.

- La Pau Social, de Calella, de dretes, tradicionalista i reaccionaria

Com a resultat de l'expedient els hi fou apropiat i ocupat l'edifici social, al carrer de Francesc Matas números 18 i 20, ocupat els primers moments del moviment de juliol de 1936 per les masses revolucionàries, segons manifestava en el seu escrit de l'Ajuntament de Calella, en data del 27 de novembre del 1937, el qual constava a nom d'una particular, Rosa Guri i Sabater. Les persones interrogades en l'informe de la Comissió, totes elles ho van fer desfavorablement en quan van coincidir en el fet de que es tractava "... d'una societat marcadament de dretes, tradicionalista i reaccionaria", quedant del tot constatat la concomitància d'aquesta societat amb els elements que havien desencadenat la guerra a Catalunya.²²⁴

²²³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 12 d'agost de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 252, de 9 de setembre de 1937, pàgina 1037. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

²²⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 24 de març de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 107, de 17 d'abril de 1938, pàgines. 239 i 240. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

- Montepio de Terrassa, tapadora del sometent terrassenc

Un total de 34.374,00 pessetes, dipositades en un compte del Banc Comercial de Terrassa, els hi foren apropiats inicialment per l'Ajuntament de Terrassa, si bé la definitiva es realitzà a favor de la Caixa de Reparacions i Auxilis de la Generalitat. Pel que fa a la investigació dels serveis tècnics de la Comissió, en dos successius informes, l'esmentada entitat, *Secció de Socors Mutus*, era una filial del sometent de Terrassa, fou considerada per totes les persones que havien estat interrogades un Montepio que actuava amb estreta concomitància amb els elements facciosos, per la qual cosa la conclusió de la decisió no admetia cap tipus de replica “...que de tots els elements de judici aportats a l'expedient queda demostrat que, desfigurant el sentit de socors mutu que volia tenir el Montepio de Terrassa, era en realitat un centre d'activitats contraries al règim republicà”.²²⁵

1.15 UNA CAIXA DE REPARACIONS RELATIVAMENT MIGRADA

El resultat econòmic de les apropiacions realitzades, que hem analitzat en els apartats precedents, anaven a parar a la Caixa de Reparacions i Auxilis. Se havia creat pel Decret número 13, de 9 de gener del 1937²²⁶. Tenia com a finalitat, tal com constava en la part expositiva del Decret, “centralitzar en un organisme administratiu tot el referent als fons provinents d'elements implicats directament o indirectament en responsabilitats, per tal de destinar-los a reparar els estralls causats per la guerra”.

En l'esmentada caixa, segons l'article segon del Decret, apartat a, s'havien d'ingressar les quantitats procedents de les sancions pecuniàries imposades per sentència ferma contra elements facciosos aprovades pels Tribunals Populars, i de conformitat amb l'apartat b, la Comissió de Responsabilitats havia de posar a disposició de la Caixa de Reparacions i Auxilis tots els béns apropiats.

²²⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 8 de febrer de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 69, de 10 de març de 1938, pàgines 1007 i 1008. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

²²⁶ Decret del Conseller de Finances, de 9 de gener de 1937, sobre la creació de la Caixa de Reparacions i Auxilis. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, número extraordinari de 18 de gener de 1937, pàgines 10 i 11. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Per altra part, també quedaven a la seva disposició, els saldos dels comptes corrents bancaris i d'estalvi i els valors mobiliaris i altres efectes dipositats en establiments bancaris o institucions d'estalvi, o continguts en llurs caixes de seguretat a nom de les persones que resultin incurses en les responsabilitats establertes pel mateix Decret.

Aquests cabals serien invertits en reparar, mentre fos possible, els danys produïts o derivats de la rebel·lió militar i a concedir subvencions o crèdits d'ajut extraordinari, que s'estimessin necessaris a l'interès econòmic general i, com a darrera finalitat, a rescabalar la Hisenda Pública de les despeses extraordinàries a què havia de fer front en la situació excepcional de guerra.

En aquest sentit tots aquells que haguessin practicat apropiacions o retencions, o bé procedit a intervencions de béns de persones incurses en responsabilitats per raó de la seva concomitància amb el moviment subversiu, com era el cas de la Tresoreria i altres dependents de la Generalitat, els Tribunals, Ajuntaments, Comitès, organitzacions polítiques i sindicals, i altres entitats o particulars, havien de lliurar en el termini de trenta dies des de la promulgació d'aquest Decret havien de lliurar els béns apropiats o retinguts a la Caixa de Reparacions i Auxilis.

El Decret també aclaria una qüestió ja comentada en la pàgina trenta-quatre, l'Ordre Circular de 22 de febrer del 1937, del Conseller de Seguretat Interior, Artemi Aiguader, que prohibia taxativament als ajuntaments cap citació a particulars per declarar-los enemics del règim i confiscar-los els béns. Es tractava de que les intervencions i apropiacions s'haguessin fet pels esmentats poders locals sense la prèvia declaració competent. En aquests supòsits qualsevol tràmit o actuació municipal havia d'ésser comunicada a la mateixa Comissió de Responsabilitats per tal que s'aprovesin els acords pertinents d'apropiació.

Pel Decret número 14 es va aprovar el Reglament de la Caixa de Reparacions i Auxilis²²⁷. Era una normativa que desplegava, entre d'altres, els aspectes de la custòdia i administració dels esmentats béns en relació a la seva alienació, però la part més significativa de la disposició s'ocupava d'articulat els drets sobre la reparació de danys i

²²⁷ Decret del Conseller de Finances, de 9 de gener de 1937, del Reglament de la Caixa de Reparacions i Auxilis. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, número extraordinari de 18 de gener de 1937, pàgines 11 a 13. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

causats per la rebel·lió i la tramitació dels corresponents expedients de concessió d'ajuts a particulars i entitats, articles nou a divuit, on es donava el termini d'un any des de l'acabament de la guerra per a realitzar les corresponents peticions.

El resultat de les apropiacions realitzades derivats dels expedients tramitats per la Comissió foren relativament migrats. Diem relativament, segons les dades dels que es realitzaren de manera efectiva, ja que el resultat dels embargs preventius, sense quantificar per la Comissió, entenem que un cop valorats serien certament rellevants, Les xifres de les apropiacions derivades dels expedients de responsabilitats resolts, que resumim tot seguit, donaren xifres modestes.

ESGLÈSIA

Congregacions i Ordres: 127 immobles urbans i 1 finca agrícola amb masia.

Organitzacions catòliques: 4 immobles urbans, tres dipòsits bancaris amb 17.749,04 pessetes i una de béns propis sense determinar

Religiosos/es: 3 immobles urbans, 1 finca agrícola, un dipòsit bancari de 21.807,38 pessetes i 2 més sense quantificar i una amb béns sense determinar.

HOMES

Immobles urbans: 31 amb 27 edificis, dues fabriques, un castell i terrenys canòdrom

Finques agrícoles; 22 camps de cultiu (algunes amb masia inclosa)

Dipòsits bancaris: 102.333. 38 pessetes

Valors i efectiu en comptes corrents

-484 Accions de Tabacs de Filipines i altres sense determinar quantia

-Accions Banca Arnús Gari per valor 8.381,11 pessetes i 22 accions suro.

-16 apropiacions de cabals i efectes dipositats en establiments bancaris i de crèdit i estalvi amb caixetes de seguretat.

- 6 apropiacions de de béns propis sense determinar

Dues concessions d'aigües.

Mobles: una barca de pesca

DONES

Immobles urbans: 4 instal·lacions d'activitats comercials i terrenys canòdrom

Finques agrícoles; 1 camp de cultiu

Dipòsits bancaris: 36.383,75 pessetes

20 Accions de Tabacs de Filipines i altres sense determinar quantia

Títols industrial i valors de l'Estat sense concretar.

3 apropiacions de cabals i efectes dipositats en establiments bancaris i de crèdit i estalvi amb caixetes de seguretat.

ENTITATS

Immobles urbans: 1 edifici.

Dipòsits bancaris: 34.374, 00 pessetes.

Aquí s'obra un altra història. En el marc general del cost econòmic de la guerra civil a Catalunya, ens resta saber la vessant dels costos pels particulars lligats a la repressió econòmica i els ingressos que es van obtenir per la Generalitat. per tal de reparar els estralls de la guerra com constava en les finalitats del Decret de creació de la Caixa de Reparacions i Auxilis,

Unes xifres que dormen en els calaixos dels arxius o en els documents digitalitzats. Encara ens queda feina en la tasca col·lectiva de la recuperació del coneixement dels esdeveniments en la parcel·la econòmica del conflicte.

1.16-COROL·LARI AMB QUADRES GRÀFICS

Podem concloure aquesta primera part assenyalant que els objectius de la legislació d'apropriacions i responsabilitats, de la Generalitat de Catalunya, anaven més enllà del que va ser la repressió dels facciosos, amb l'apropiació dels seus béns, ja que les dues normes tenien també com objectiu donar resposta a la problemàtica econòmica i social de les classes treballadores en els mesos posteriors a l'esclat revolucionari del juliol del 1936, donada l'excepcionalitat del moment que es vivia en la rereguarda catalana.

Foren qualificats com a facciosos aquells ciutadans que estaven en el perímetre dels partits del Front Català d'Ordre. Militants de Falange, la CEDA, Acció Ciutadana, el

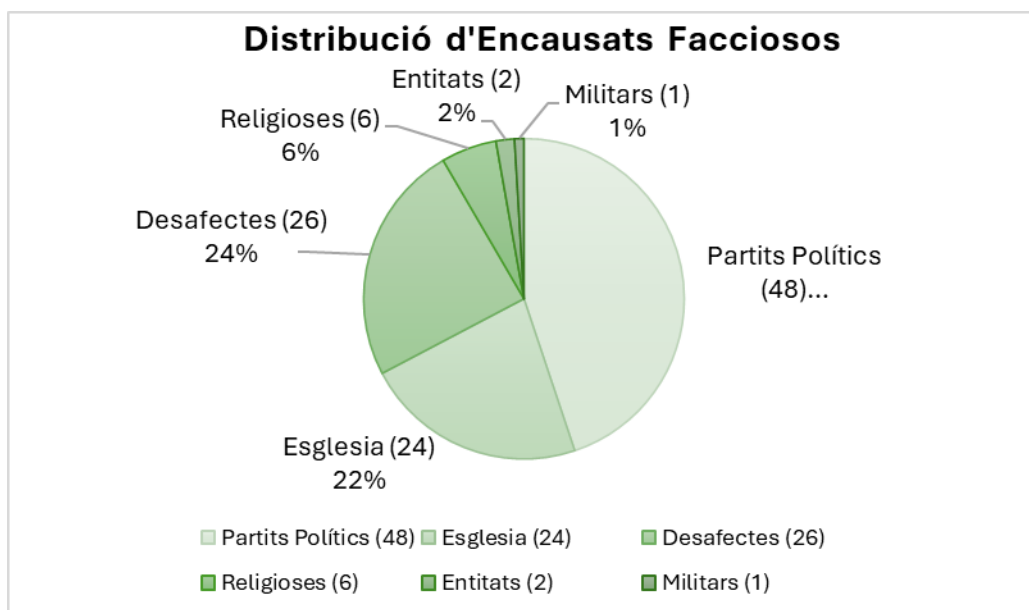
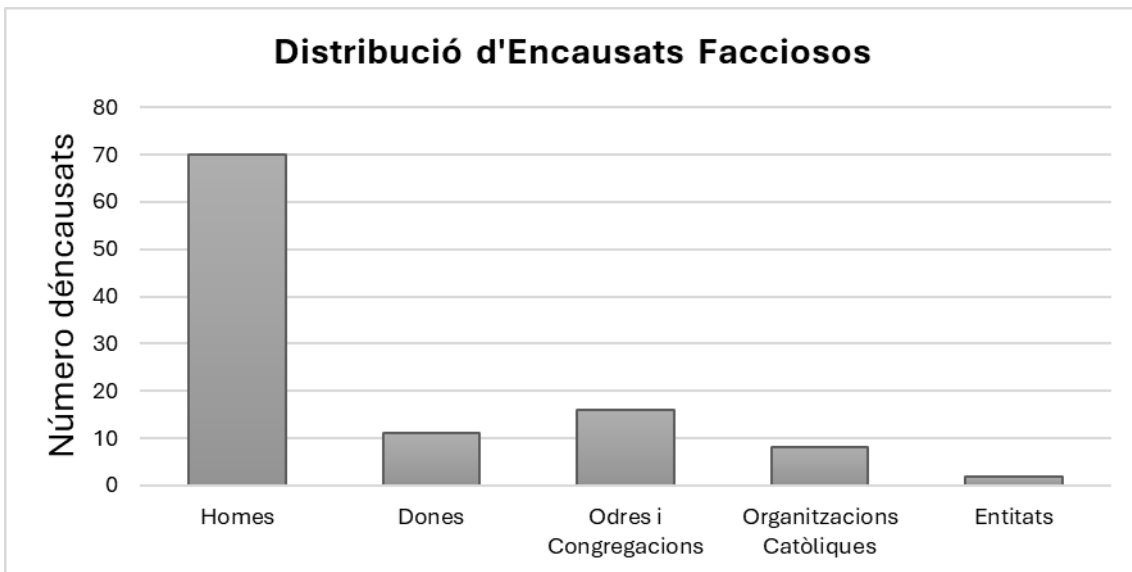
partit Carlí i Monàrquics, en quan havien donat suport al cop d'Estat foren sancionats amb la pèrdua dels seus béns. En un segon grup estaven els desafectes a la República, bé per un cert proselitisme a favor de la monarquia, una acció propagandística en contra del règim republicà. amb actuacions antisocials o bé coaccions en els drets electorals contràries als principis democràtics i socials de la constitució establerta l'any 1931, les polítiques, de reforma social i millora de les condicions de vida de les classes treballadores.

El fet singular foren els encausats vinculats amb la Lliga. Els militants d'aquest partit estigueren en la línia que delimitava la frontera dels considerats facciosos, tot i que inicialment no participaren en la subversió militar. Aquells que participaren activament en l'auxili de la rebel·lió, un cop començat l'aixecament militar, foren considerats facciosos per les seves accions de col·laboració amb el Govern de Burgos. Els que no hi participaren, tot i els seus vincles amb l'organització regionalista a nivell de votant, simpatitzant o adscrit com a militants amb o sense càrrecs directius, o bé d'haver tingut càrrecs polítics amb anterioritat al 19 de juliol, no foren considerats facciosos tot i la seva ideologia dretana.

L'Església fou qualificada com a facciosa per si mateixa, segons el propi Decret d'Apropiacions, en el que s'establia que els seus béns passaven a disposició pública per a obres de caràcter sindical, social i dels serveis administratius de la Generalitat, a excepció dels seus béns comunals i cases parroquials que passaven a plena propietat dels corresponents Ajuntaments. En el tractament de l'Església, als efectes de classificar les decisions de la Comissió, cal fer una distinció de quatre nivells: l'organització institucional de la mateixa Església i les ordres i congregacions religioses, per si mateixes considerades faccioses; les organitzacions catòliques, en quan vinculades o relacionades jeràrquicament amb l'Església pel que fa als béns de titularitat eclesiàstica; els sacerdots i religiosos/es; i finalment, al quart nivell, els practicants, fidels o seglars, els quals foren judicats segons que la seva conducta i activitats fossin o no contràries al règim republicà.

En sentit semblant, les empreses condemnades per la Comissió de Responsabilitats ho foren per ser contràries ideològicament a la mateixa República i, en aquest sentit, no ho van ser només per actuacions dels seus dirigents sinó també pels objectius polítics de les esmentades entitats, una d'elles com un centre d'activitats contràries al règim republicà, tapadora de les actuacions del sometent, i l'altra com una societat marcadament de

dretes, tradicionalista i reaccionària que encobria tanmateix la realització d'actuacions contràries a la II República.

SEGONA PART:

**ELS ENCAUSATS EXEMPTS DE
RESPONSABILITATS**

2.0 - ELS ENCAUSATS DECLARATS NO FACCIOSOS

Entre els 622 expedientats judicats per la Comissió, un total de 515 foren declarats exempts de responsabilitats. Els encausats no facciosos foren el col·lectiu més nombrós. Els hem enquadrat en tres grups: homes, dones i persones jurídiques, empreses i associacions recreatives i culturals d'esbarjo, totes elles ressenyades en l'annex 3.

El perfil del no facciós es el d'un home o dona situat políticament més aviat a la dreta. Majoritàriament hi figuren com a propietaris de béns immobles urbans, de finques agrícoles o bé amb vinculacions de titularitat de les empreses i tallers, col·lectivitzats o no, als que havien blocat els seus comptes corrents o llibretes d'estalvi.

En primer lloc hem llistat els que políticament hem considerat no desafectes al Règim republicà. Donem aquesta denominació als que no tenen altre consideració que una qualificació molt simple, no han estat concomitants o relacionats amb el moviment subversiu. En certs casos, en els expedients hi figuren informes i certificacions de tercers que avalen aquesta posició política, no ser contrari a la causa republicana. També hem inclòs en aquest grup aquells que per haver mort amb anterioritat al cop militar o bé ser hereus menors d'edat no podien tenir altre qualificació.

En un segon grup hem classificat els que es declaren per si mateixos, per tercers o bé per la mateixa Comissió, com a fidels o bé addictes a la República. Es distribueixen en dos grups: els que simplement són addictes o fidels, sense altra consideració, que la seva pròpia declaració o l'acord de la Comissió, i en un subgrup els que hi afegeixen, a la seva lleialtat a la causa republicana, informes o certificacions favorables de partits i organitzacions sindicals, d'autoritats polítiques locals, de la Generalitat o bé un recolzament explícit amb testimonis de personalitats de major o menor rellevància de la vida política, sindical o social.

En aquest dos grups, l'absència de la residència habitual queda oberta a l'acceptació de justificacions per motius diversos. Sobre els facciosos, en l'abandonament de domicili, la posició de la Comissió era més estricta, més enllà d'un afegit com a prova final en el tancament del raonament de la condemna. Ara, en els no facciosos, deixa l'absència com un fet justificable, sigui per motius de viatge de salut, vacances, seguretat o altres.

No queda més que ressaltar el diagnòstic de la Comissió. Les seves resolucions destrien entre els ciutadans que eren cooperadors de l'aixecament militar, afins ideològicament al moviment subversiu, d'aquells altres, que tot hi estar situats en l'eix polític de la

dreta, no eren per si mateixos feixistes ni contraris a la República. La Comissió, en temps de guerra i de passions enceses a un costat i altre, no deixà de filar prim en aquesta distinció entre aquells vinculats en l'acció directa o ideològica a favor del cop militar i els encausats considerats dretans o de tendències dretanes, sense altre consideració que els seus vincles com a votants, simpatitzants i fins i tot afiliats als partits situats en l'arc polític de les idees liberals i conservadores.

Finalment, no hem de deixar en el tinter un fet que sovinteja, les errades derivades de la manca d'un número d'identificació dels ciutadans d'aleshores. Sense el segon cognom, o bé amb noms i cognoms idèntics, esbrinar qui era l'encausat, a partit de llistats generals, provinents en molts casos de les entitats bancàries, es feia difícil saber qui estava veritablement expedientat. La solució salomònica que va adoptar la Comissió no fou la d'arxivar el procediment, sense més, sinó la d'obrir en aquests casos expedients a tots ells, tot i la presumpte errada. Així, quan la confusió estava en el dubte entre dues persones, la Comissió optava per resoldre sobre cadascun dels encausats i la seva decisió, en aquests casos, no podia ser d'altra manera, l'exculpació de tots ells.

Queda per acabar l'anàlisi del gruix dels encausats com a persones físiques en un petit calaix de sastre. El tracte dels estrangers judicats, quins foren els pocs monàrquics que se'n sortiren sense condemna, el tractament dels vinculats amb la Lliga de Cambó, els sacerdots i els ciutadans que practicaven la religió catòlica i, finalment, les personalitats rellevants en l'àmbit polític, literari o artístic que van ser expedientades per la Comissió.

I tancarem aquesta segona part amb el recull de les resolucions sobre les entitats amb personalitat jurídica. Hi trobem les de caràcter industrial i comercial, per una part, i les recreatives i culturals, per l'altre. Totes elles, amb excepció de les dues que foren considerades faccioses analitzades en la primera part d'aquest treball, tingueren la qualificació de no faccioses. No podia ser d'altra manera, més enllà de la conducta dels seus directius, en especial les empreses, no tenien altra finalitat que les expressades en els seus estatuts. Altre cosa eren les entitats culturals i recreatives, que en la seva part expositiva podien proclamar i, en el seu cas, realitzar activitats en una determinada línia política.

Desglossament de les 515 decisions favorables

Homes ¹	Dones	Entitats
386 (74,95%)	104 (20,20%)	25 (4,85%)

¹ 19 d'ells són religiosos, què suposa un 3,69 %

Veiem que d'un total de 386 homes, el 74,95% són declarats no facciosos, davant els 65 declarats facciosos, 60,75%. Pel que fa a les 104 dones declarades no faccioses, el 20,20 % del total de 515, el percentatge és molt superior al de les 10 dones que foren declarades faccioses, el 9,34 % dels 107 sancionats. Finalment, pel que fa a les entitats, persones jurídiques, resultaren 25 no faccioses, el 4,85 %, davant de les 2 faccioses, l'1,87% .

2.1 - ELS HOMES DECLARATS NO FACCIOSOS

Els motius de la declaració dels homes per a ser considerats no facciosos són diversos. En un gruix important hi trobem aquells que en termes genèrics no eren desafectes al règim republicà. I en un altre grup aquells ciutadans que també tractaven de recuperar els seus béns, què foren considerats plenament afectes al règim.

Certament aquesta es una línia gruixuda i simple. Però si cerquem eixamplar les delimitacions podem trobar-hi matisos que no deixen de ser significatius. Els que hi són com a resultat de ser patrons d'empreses o bé com a titulars d'activitats econòmiques subjectes a intervencions o ocupacions sindicals, o bé de col·lectivitzacions, siguin agrícoles o industrials.

Entre aquests no desafectes també hi figuraven ciutadans que reclamaven recuperar els seus béns sostrets pels atropellaments propis dels primers mesos revolucionaris de la guerra; altres encausats, com a resultat de l'ocupació d'immobles urbans o finques rústiques; unes confiscacions fetes al marge de les normes de la Generalitat dictades en temps de guerra. Es tracta de propietats apropiades per considerar que no eren necessàries al seus titulars, al ser residències d'estiu o altres utilitzacions secundàries, o bé les havien abandonat al fugir del seu domicili davant els perills de la persecució política dels primers mesos de la guerra, o bé per considerar-los, sense més, ciutadans de dretes o també com a resultat de les denúncies per les seves creences religioses catòliques, com ja hem analitzat en la primera part del treball, en el capítol dedicat a l'Església catòlica.

En el seu conjunt, com veurem tot seguit, abasta més enllà del resultat de les actuacions del primer període revolucionari. En aquest sentit, el contingut del gruix majoritari de les resolucions és favorable a restituir els béns que havien estat ocupats en els primers mesos del conflicte civil a Catalunya i, en conseqüència, cal fer-se la pregunta de si la Comissió va actuar en totes aquestes decisions més com un tribunal reparador, que va acordar la restitució dels béns apropiats, que com una instància repressora. Una qüestió que mirarem de donar-hi resposta en les conclusions de la investigació.

2.1.1 - ELS NO DESAFECTES A LA REPÚBLICA

El gruix de les resolucions el conformen un seguit d'encausats que no són considerats desafectes al Règim republicà. Recordem que anys després, en la depuració de responsabilitats realitzada pel franquisme, un gruix significatiu dels investigats van ser considerats com indiferents. Aquesta seria una qualificació semblant, tot i que hem optat pel de *no desafecte* en el sentit de que no era contrari al règim republicà.

Pròpiament no és aquesta la catalogació que de manera expressa hi figura en la qualificació de la Comissió. No desafecte és una posició en les decisions de la Comissió com a no bel·ligerant amb el Règim republicà i, d'alguna manera un comportament apolític, inclús l'assenyalava la Comissió com un ciutadà no simpatitzant dels contraris a la República. En altres paraules, podríem dir que es tractava d'una persona que no es posava en política, és a dir, que es quedava a casa sense altre participació, en el seu cas, que anar a votar, i en especial ho diu repetidament la Comissió, "*no apareix el més lleu indici de facciositat (sic)*", "*que no ha tingut participació ni concomitància de cap mena amb el moviment subversiu*", o bé "*... que en el curs de l'expedient no s'observa ni la més lleu concomitància de l'expedientat amb els elements que han desencadenat la guerra*".

Per a tots ells, un cop declarada la restitució dels béns apropiats, la decisió acabava literalment amb l'exculpació sancionadora prevista en els decrets d'apropiacions i responsabilitats "*... pel que resta exposat no són aplicables a l'expedientat les disposicions contingudes en els Decrets de 5 d'agost del 1936 i n° 10 de 9 de gener del 1937, en el que fa referència a la imposició de sancions econòmiques*".

2.1.1- a) No desafectes a la República sense informes

En aquest grup hi tenim aquells titulars als que els havien estat bloquejats els seus cabals i efectes dipositats en establiments de Crèdit i Estalvi, així com la confiscació

preventiva de valors industrials, accions i altres tipus d'efectes. Tanmateix hi figuren, com ja hem dit anteriorment, els propietaris d'immobles urbans, finques agrícoles, béns mobles i béns en general que els hi havien estat apropiats.

A partir dels seus noms i cognoms, la referència de la data de la decisió i de la publicació en el Diari Oficial de la Generalitat queden assenyalades en l'annex 3, on hi consta la relació completa dels encausats no facciosos, excepte en aquells casos que per la rellevància de la decisió hem fet una anotació a peu de pàgina més detallada.

a.- No desafectes d'idees dretanes

Troblem un gruix important dels encausats que són considerats ciutadans no desafectes, però d'idees dretanes amb els comptes blocats, com el cas de Josep Llobet i Guri que no intervingué mai en política segons Rossend Llobet i Nicolau, fill de l'expedientat, fent lliurament d'un escrit en el qual digué que el seu pare visqué sempre allunyat de tota activitat política i que morí al febrer del 1931.

Un altre encausat és Pere Abizanda i Puntos, que tot i les seves conviccions dretanes, la seva actuació política fou nul·la havent-se anat d'Espanya per la pressió, principalment de la seva muller, atemorida per la magnitud dels esdeveniments. Sobre Domènec Trenchs i Codonés, també de tendències dretanes, tothom afirmava que no era concomitant amb els que s'havien aixecat en armes contra el Govern legal.

Un altre ciutadà escorat a la dreta, en Joan Castells i Rabassa, fou qualificat per l'alcalde dels Horts de Llobregat (Sant Vicenç dels Horts) com una persona de bona conducta, treballador i honrat i que no havia intervingut mai en política, si bé se'l creia de tendències dretanes, sense poder-lo titllar de reaccionari. Benet Bartomeu i Batllori constava com un element destacat del catalanisme a Guíxols (Sant Feliu de Guíxols) i que en implantar-se la Dictadura de Primo de Rivera hagué d'exiliar-sa a França, essent també considerat de tendències dretanes.

Pel que fa a Cosme de Churruca i Dotres, al qual se li apropiaren diversos títols industrials de la companya Tabacs de Filipines, tot i les seves idees dretanes, no podia ser considerat facciós per viure tot sovint fora d'Espanya.

Dretans amb cases, finques i mobles ocupats

Entre els propietaris amb béns immobles ressenyem a Marti Enrich Llop, que disposava d'una casa al núm. 59 de la Rambla de Pi i Margall i núm. 1 del carrer d'Òdena, a Igualada, que havia abandonat el seu domicili davant el perill que podia córrer en

aquells moments, d'apassionament i d'excitació, segons ens diu la Comissió, donades les seves tendències dretanes.

La Comissió va determinar que ésser de tendències dretanes, únic extrem que s'havia comprovat plenament, no podia per si sol qualificar de faccions a l'encausat si no anava acompanyat d'una actuació política contra el Govern legítim o d'auxili als facciosos ja que tot i ser acusat de ser faccions, patró ultra-reaccionari, militant actiu en la política com a cacic, monàrquic i explotador d'obrers, no podia ser concomitant amb el moviment subversiu.²²⁸

Jaume Julià de la Riera, propietari d'un immoble situat al carrer Francesc Macià núm. 7, apropiat per l'Ajuntament de Sesrovires (Sant Esteve de Sesrovires),. Tots els testimonis que varen declarar, el conceptuaven com a persona de tendències dretanes, però sense activitats polítiques determinades. Per a la Comissió, el fet de trobar-se aleshores reclòs en un asil, les seves activitats forçosament havien de referir-se a temps preterits.

En Salvador Ribé i Saltó disposava d'una casa al barri Cases Noves de la Pobla de Claramunt que li fou apropiada. Les persones interrogades van testificar que l'expedientat era apolític, encara que molt catòlic i simpatitzant amb els partits de dretes.

Pel que fa a Francesc Oliva i Subirats, la Federació Local de la UGT d'Amposta se li apropià un taller de metal·lúrgia anomenat "Casa Oliva", situat en els carrers Major, Sant Josep i Corsini, d'aquesta localitat del Montsià. Es tractava d'un obrer metal·lúrgic de setanta-cinc anys d'edat, del que la Comissió no va admetre que per les seves idees religioses i tendència dretana tingués res a veure amb el moviment subversiu.

A l'Antoni Batalla i Olives se li havia ocupat per l'Ajuntament de Vilanova de Meià una finca urbana, situada a Plaça Major núm. 2. Es tractava d'un ciutadà del que tots coincidiren que, si bé anys enrere havia fet política molt dretana, ho feu per les imposicions que en aquells temps imperaven; més tard, però, arran dels fets del 19 de juliol no participà en cap qüestió que pogués tenir relació amb els elements desafectes al Règim.

²²⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 27 de gener 1938. Ponent; Francesc Salvat i Font. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 36 de 5 de febrer de 1938, pàgines 504 i 505. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Francesc Mas i Fontanals era propietari d'unes finques en el terme municipal de Torrelles de Llobregat, apropiades i ocupades pel Comitè d'Enllaç Antifeixista d'aquesta localitat. En quant a la seva actuació abans del 19 de juliol, tot i que fou considerada persona de tendència dretana, no havia tingut relacions amb els elements subversius, tampoc havia abandonat el seu domicili de Torrelles de Llobregat, i que havent estat detingut i posat a disposició del Jutjat d'Urgència núm. 1 s'havia dictat el sobreseïment del sumari.

Jaume Miró i Vilanova era titular d'una finca situada al Pont del Camí, del terme municipal de Rocafort de Queralt, apropiada per l'Ajuntament d'aquesta població de la Conca de Barbera. Persona de tendències dretanes, però sense relacions amb els que havien provocat la guerra.

D'ideologia dretana amb tots els béns confiscats

A Josep Monset i Soldevila, se li varen apropiat els seus béns a partir d'una denúncia del Consell Municipal de Terrassa. La Comissió constatà que no hi havia cap fet que pogués determinar una desafecció al Règim republicà i així es reflectí en l'acord, "*... home d'ideologia dretana, s'ha comprovat plenament que mai no havia tingut cap activitat ni actuació política ni tingut per tant intervenció en el moviment sediciós ni concomitància amb els facciosos*" i "*... que per altra part, tampoc el ciutadà expedientat s'ha absentat del seu domicili ni s'ha comprovat hagi realitzat actes ni fet manifestacions de desafecció al règim legítim*".²²⁹

b.- Els empresaris defensen el seu patrimoni

Figurar en un llistat on l'encausat quedava enquadrat en una empresa, casa comercial o establiment amb activitat econòmica, obria la carrera per a ocupar, sense més, les seves propietats, en especial intervenir els seus comptes bancaris. En conseqüència la Comissió havia de destriar si es tractava de béns afectes a l'activitat mercantil o bé eren del domini particular de l'expedientat. En un cas podien estar afectes a l'empresa, col·lectivitzada o no, en l'altra estaven inclosos en el patrimoni personal.

²²⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 19 d'agost de 1937. Ponent; Francesc Salvat i Font. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 250 de 7 de setembre de 1937, pàgines 989 i 990. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Els Consells d'Empresa hi digueren la seva

Entre aquests empresaris hi tenim Leopold Sagnier Villavechia, propietari de de casa "Colorantes", qualificat com apolític i del que els seus obrers donaven aleshores les millors referències ratificades pels membres del Consell d'Empresa i els del Comitè de Fàbrica.

Un empresari de la impremta, Arcadi de Bobès i Balaguer, els membres del Consell d'Empresa de Gràfiques Bobes, I.C, en donaren excel·lents informes. I del món del llibre, l'Editorial Ramon Sopena, en Joaquim Sopena Domper va acreditar que no havia militat mai en cap partit polític ni havia tingut conflictes socials amb els seus obrers. Una dada que provava la bona relació patró i treballadors és que el Consell d'Empresa de la seva casa el nomenà director en col·lectivitzar-se l'editorial.

A Rossend Peitx i Jornada no se li coneixia cap activitat política ni se sabia que formés part de cap partit o entitat, estant molt ben conceptuat per tots els seus obrers i empleats, inclòs serventa i portera. En el cas de Miquel de Miquel i Fuentes no hi hagué cap consideració política negativa ja que sempre s'havia dedicat exclusivament al seu negoci.

Sense la més lleu ombra de relacions amb els facciosos

Josep Llaudet i Soler, un empresari tèxtil, amb colònia a Puig-Alt del Ter (Sant Joan de les Abadesses) del que es diu en la conclusió de la decisió que no s'observa ni la més lleu ombra de faccions. En termes semblant de Ferran Pallarès i Delsors, què havia format part del Consell d'Administració del Banc Comercial de Barcelona, del que es va considerar que haver sigut conseller de l'esmentat Banc no prejutjava ser considerat faccios.

En Pere Puig i Orriols, comissionista de carbons, de vuitanta anys d'edat, soci de molts anys del Cercle de Caçadors, quedà constància que només s'havia cuidat dels seus negocis, sense activitats polítiques de cap mena, i respectuós amb el Govern legítim. Tanmateix de Bonaventura Cervelló i Arbós, el Comitè d'Empresa de la casa Magatzems Alemanys, de la qual havia estat gerent, en donà excel·lents informes. Del seu germà, Enric Cervelló i Arbós, no queda clar si en vincles empresarials amb el seu germà, el seu expedient es va cloure sense cap sospita de relació amb els facciosos.

A Tomàs Garetà i Lucea, un comerciant al que li foren apropiades les seves llibretes de la Caixa d'Estalvis i del Mont de Pietat així com mobles del seu pis i botiga de teixits

per les Patrulles de Control, en la seva causa hi consta l'absoluta manca d'activitats polítiques.

I finalment en aquest grup d'empresaris al que s'havien blocat els seus comptes, tenim a Josep Margenat i Gabarró, soci fundador del Celler Cooperatiu de Rubí, que si bé era cert que havia ostentat el càrrec de Conseller municipal durant el Govern Berenguer, ho feu per ésser el major contribuent, manifestant-se sempre en contra de la Dictadura.

Empresaris amb finques urbanes

A en Carles O. Mittestrass se li apropiaren una casa al carrer de la Vendimia núm. 1, de la barriada d'Horta, a Barcelona, juntament amb els mobles i efectes. Els obrers que formaven el Comitè d'Empresa de la seva casa comercial, afiliats a l'organització sindical antifeixista CNT, varen confirmar els seus antecedents liberals i democràtics.

Josep Llobet i Nicolau, era propietari d'un edifici situat al carrer Prat de la Riba núm. 16, de Calella. Els treballadors de la casa Llobet Guri, SA, en llur instància a la Comissió feren constar que era una bona persona, que no havia militat a cap partit polític i que havia vingut col·laborant amb l'Empresa Obrera igual que quan era gerent. En termes idèntics, els hereus de Josep Llobet i Guri tingueren informes equivalents dels empleats de Llobet Guri, SA on manifestaven que sempre s'havien portat molt bé i que no havien militat a cap partit polític.

Uns altres hereus, els de Francesc Enric i Borrell, disposaven d'un edifici al carrer Nou, segons acta d'apropiació i ocupació del Comitè Antifeixista de Granera. Com a titulars d'una raó social, que a Sabadell es dedicava al negoci de tints industrials, els informaren favorablement sobre aquestes activitats en el Vallès Occidental.

Jaume Ortiz i Florejachs, ciutadà que explotava un cafè públic a Corbins, situat al núm. 6 del carrer García Hernández, apropiat per l'organització CNT d'aquesta població del Segrià el mes d'octubre de l'any 1936, juntament amb els mobles i estris de treball que hi tenia, fou considerat no concomitant amb el moviment feixista.

Francesc Fontanills i Maristany, propietari d'una finca situada a la carretera de Teià ocupada per a ser destinada a la col·lectivitat agrícola del poble del Masnou, i cabals i efectes dipositats en els bancs i establiments de crèdit que li foren bloquejats, era un ciutadà que havia passat molta part de la seva vida al Estats Units de Nord Amèrica, dedicant-se exclusivament als seus negocis i a la vida familiar. Visqué al marge de tota

activitat pública, no acceptà mai càrrecs públics, tot i havent-li estat oferts, sense que res el fes sospitos de la més lleu relació amb els revoltats del 19 de juliol.²³⁰

Elisi Parera Massaguer propietari de la finca anomenada “Can Ribot”, al terme municipal de Dos Rius, apropiada per l’Ajuntament d’aquesta localitat, era un ciutadà que si bé havia abandonat temporalment el seu domicili de Dos Rius era degut a exigències del negoci a que es dedicava, però era una persona que no havia militat en cap partit polític determinat i només havia tingut cura dels seus quefers habituals.

L’Alexandre Bosch i Catarineu, soci col·lectiu de Hijo de Romulo Bosch S en C, Col·lectivitzada se li apropiaren tots els seus béns a instància de la mateixa casa Hijo de Romulo Bosch S en C, Col·lectivitzada. Els nous gestors de la indústria col·lectivitzada demanaren que els seus béns particulars, en quan soci col·lectiu, passessin a nom de la Col·lectivitzada.

La seva única actuació política fou el seu ingrés al Partit Radical, i que aquest sembla que fou episòdic, sense que en cap moment arribés a identificar-se amb ell, puix que no va acceptar cap càrrec representatiu i cursà la seva baixa en veure la contextura moral i el clima polític en què es desenvolupava l’esmentat partit. La Comissió considerà que es tractava de persona liberal demòcrata i que no tingué cap relació amb el moviment subversiu i que es podia considerar no desafecte al Règim republicà.²³¹

Pel que fa a Climent Vidal i Pons, un professional del dret com a procurador, acompanyà a la instància de petició del desbloqueig dels seus comptes corrents un certificat per mitja del qual es posava de manifest que el Sindicat de Procuradors dels Tribunals (UGT) el nomenava perquè intervingués i controlés el despatx del Procurador Tomàs Gotarra i Savalls. No es constata ni la més lleu ombra de vinculació amb els que havien desencadenat la guerra.

²³⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 4 de gener de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 25 de 25 de gener de 1938, pàgina 325. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

²³¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 28 de setembre de 1937. Ponent; Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 277 de 4 d’octubre de 1937, pàgines 60 i 61. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Sobre Francesc Vidal i Serra, treballador en una empresa, entre els diversos informes favorables hi destaca el del Comitè d'Empresa de la casa on treballava aleshores, motiu pel qual fou considerat no facciós.

c.- No desafectes per raons majors

Aquestes raons majors són les d'aquells ciutadans que per motiu de malalties, avançada edat, havien mort amb anterioritat al cop militar, o bé eren menors d'edat, no podien tenir altre consideració que la de no desafectes. El bloqueig dels seus comptes procedia dels llistats que per motius diversos s'havien elaborat en els primers dies de la confrontació civil.

Baldiri Bofill i Batllori, Josep Bori Massó i Josep Pascual i Pons, tots ells amb bloqueig dels seus comptes. El primer havia aportat una certificació mèdica en la qual constava que tenia aleshores setanta-set anys d'edat, que patia des de feia dotze anys una tuberculosi pulmonar senil, set anys que no sortia de casa i que en els darrers mesos estava permanentment al llit. En quan a Josep Bori i Massó, era persona també d'edat avançada, de temperament pacífic i fins i tot apocat, què no havia intervingut en cap fet polític ni social. I, finalment, pel que fa a Josep Pascual i Pons, era persona també d'edat avançada i apolítica, que havia esmerçat les seves activitats en el conreu de la pintura, sense cap tipus de vinculació amb la política.

Tres cases, diverses finques i una font d'aigua

Josep Tos i Ballvé, propietari de tres cases situades al carrer de Dalt, sense numerar; d'una casa al carrer de Baix, també sense número, i d'una finca rústica composta de casa i terres anomenada "Can Barral", apropiades pel Comitè de Milícies Antifeixistes de Palau-solità, era un ciutadà també d'edat avançada, de mentalitat atrofiada, considerat com a maniàtic i d'intel·ligència obtusa, i que no havia intervingut en afers polítics.

Sobre Gil Triginer i Sabater, propietari d'una finca assenyalada com núm. 7 de la plaça Major, a Vilanova de Meià, destinada a estatge del PSUC i el primer pis de l'edifici en poder de l'Ajuntament, hi constava un certificat mèdic justificatiu de que era un septuagenari que estava mancat completament de salut sense relació amb els elements feixistes.

Jacint Iglesias i Nadal, propietari de diverses finques apropiades per l'Ajuntament de l'Albagés, era una persona de vuitanta anys d'edat, malat des de feia anys amb pèrdua de les seves facultats sense res sospitós de vincles amb els facciosos.

I finalment, Salvador Roig i Vendrell, com a successor dels Hereus de Miquel Roig i Font, propietaris d'un cabal d'aigua anomenat "Font de la Teula", segons relació d'apropriacions efectuades per l'Ajuntament de Corbera de Llobregat per tal d'aprofitar el cabal per a les necessitats del poble, era una persona segons diversos testimonis que tenia les facultats mentals un xic pertorbades. Segons la Comissió queda provat que estava apartat de tota convivència social i particular, fent una vida d'aïllament i plena de rareses i d'absurds i en conseqüència no apareixia cap indicatiu que permetés ser qualificat de facciós.

Morts abans del 19 de juliol del 1936

Un total de vuit encausats havien mort bastant temps abans del 19 de juliol. No podien haver tingut participació en l'aixecament militar. En conseqüència, el seu expedient no es podia resoldre d'altra manera sinó amb un acord d'absolució.

Enric Amell i Massó, propietari d'una finca rústica situada al barri de la Rectoria, a Beguès, havia mort feia més de vint anys, fet que impedia qualsevol relació amb els que havien desencadenat la guerra.

Eduard Domènech i Socias, era un propietari de dues peces de terra, una anomenada "Barri de la Fileta" i l'altra dintre la urbanització del poble, al municipi del Pi de Llobregat (Sant Joan Despí). Comparegué un fill seu, per mitjà d'un escrit acompanyant un certificat de l'acta de defunció, demostrant que morí el dia 7 de juliol de 1920, dada suficient per tancar l'expedient sense més tràmits.

Artur Suqué i Sucona, disposava d'unes finques apropiades per la Col·lectivitat Agrícola de Reus. Havia mort el 16 de maig del 1932, fet pel qual no podia ser declarat facciós. Un altre propietari d'una finca rústica, a Rubí, que la Secció Col·lectiva del Sindicat Agrícola de Rubí demanava la seva apropiació, era Jaume Ramoneda i Pujol, que segons el seu gendre, Pere Ramoneda i Oller, era difunt des de l'any 1933, un altra circumstància que impossibilitava dir que havia participat en el cop militar.

Manuel Vila i Marqués, fou un barceloní al que si l'apropriaren els seus béns. Segons declaració efectuada per la seva vídua, Matilde Foi, el seu marit morí el 3 de desembre

del 1934, i per tant no podia tenir concomitància amb els fets ocorreguts arran del 19 de juliol.

En Ramon Espadaler i Culí, fou objecte de l' apropiació d'una casa situada a la plaça de la Constitució núm. 12, de Bisaura de Ter, pel Centre Cultural de les Joventuts Llibertaries, ocupació que es va realitzar contra el parer i malgrat la categòrica protesta d'elements d'Esquerra i de la UGT d'aquell poble. No va ser titllat de concomitant amb els elements feixistes donat que havia mort uns mesos abans del 19 de juliol de 1936.

Foren també considerats no desafectes, per haver mort amb anterioritat al 19 de juliol, altres dos ciutadans. Francesc Siscart i Carbó, propietari d'una Casa situada al carrer de Soldevila núm. 18, de Tremp, apropiació feta per ordre del Comissari d'Ordre Públic de Lleida, destinada a caserna de G.N.R., que morí el dia 25 de novembre del 1935. El segon, en Josep Fabra i Ballesté, al que tots els testimonis consideraren inofensiu i mancat d'activitats degut a la seva avançada edat, era propietari de dues cases, una situada al carrer de Lluís Companys i l'altra al carrer Camí de les Eres, a Rocafort de Queralt, traspasat uns mesos abans del 19 de juliol.

Assassinats en la rereguarda

Altres, com en Pere Domingo i Mañé i Narcís Álvarez i Cueva, amb els comptes corrents blocats, foren víctimes de la violència revolucionaria dels primers mesos del conflicte. El primer era indiferent en matèria política, que ningú no pensà mai en prendre represàlies contra ell, però que malgrat això vuit mesos després d'iniciar-se el moviment facciós fou assassinat per uns incontrolats, forasters del poble d'Esplugues de Llobregat, amb la finalitat d'un robatori, havent-se condolgut i protestat d'aquest fet totes les organitzacions d'aquell poble. El segon, un ciutadà de Vinebre, morí assassinat per uns incontrolats, tot i que no havia tingut cap tipus d'activitat política.

Morts després del 19 de juliol del 1936

Tres foren els encausats que havien mort sense violència, de manera natural, en dates posteriors a l'aixecament militar. Els seus expedients foren tramitats havent-se esbrinat el seu comportament als efectes de judicar la seva conducta i activitats.

Bonaventura Camprubi i Ribot, era propietari d'una peça de terra anomenada "Camp de Rabassa" i un altra coneguda per "Vinya Rabassa", apropiades per l'Ajuntament del Pi de Llobregat (Sant Joan Despí). No podia tenir cap vincle amb els elements subversius

ja que des de l'any 1923 estava impossibilitat i no podia atendre ni els seus propis negocis, havent mort l'any 1937.

Jaume Codina i Viver era propietari dels camps coneguts pels noms d'Arbre Llarg, Camp Mates i la Magina, intervinguts segons relació tramesa per l'Ajuntament del Pi de Llobregat (Sant Joan Despí). Persona difunta en el moment d'iniciar-se l'expedient, segons acredità la seva vídua, era un element catòlic, però sense cap mena d'activitat política determinant, negligent i poc curós de les seves tasques, com ho prova el fet de tenir els camps abandonats. Sense cap ideologia coneguda, però de bona conducta i tracte amb els seus subordinats. Al final la Comissió, tot i que el seu comportament en termes socials no era exemplar, salvà les terres de la vídua usufructuària, al assenyalar en la seva decisió textualment "*...que el fet de tenir abandonada l'explotació dels camps al·ludits ha d'atribuir-se a la negligència i no a un deliberat propòsit de tenir inculta la terra*".²³²

I el tercer, que havia patit una greu malaltia, mort durant la tramitació de l'expedient fou l'August Carbonell i Jofra, amb comptes corrents blocats, un ciutadà totalment aliè al moviment subversiu.

Encausats menors d'edat

Els hereus de Francesc Piñol i Navarro, beneficiaris d'una casa amb el núm. 2 al carrer de Francesc Macià, un edifici amb diverses naus al carrer de Tortosa, una fàbrica situada al carrer del Cementiri i un tros d'hort, finques apropiades pel Comitè de la FAI de Rasquera. L'Ajuntament d'aquesta població de la Ribera d'Ebre trameté un ofici, informant que el pare dels menors havia mort l'any 1930, motiu pel qual no se'l podia considerar concomitant amb els facciosos i menys els seus fills, tots ells de poca edat, ja que no es podia practicar cap tipus d'informació per ésser tots ells menors d'edat.²³³

²³² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 10 de març de 1938. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 82 de 23 de març de 1938, pàgina 1191. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

²³³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 15 de març de 1938. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 86 de 27 de març de 1938, pàgines 1258 i 1259. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

d.- No desafectes amb els comptes bloquejats

Un conjunt d'encausats, una tretzena, amb els comptes bloquejats tenien el seu origen en els llistats facilitats pel Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi. No hi havia gaires comentaris a fer, cap d'ells tenia res a veure amb l'aixecament militar del 19 de juliol.

Josep Puig i Plaja, Bartomeu Puiggròs i Vall, Lluís Casals i Heras, Andreu Artés i Oliva, Domènec Guasch i Casals, Salvador Mas de les Valls i Munné, Francesc Rocamora i Pi, Jerònim Buxó i Rocafort, Josep Maria Mallol i Casanovas, Jaume Alsina i Amat, l'Eusebi Gonzalez i Casado, Antoni Coll i Bacardí i Jaume Torrents i Vidal, dels que no consten dades sobre la població de residència, encara que aquest darrer estava vinculat amb Cementos Fradera que tenia la seva fàbrica a Vallcarca.

e.- Amb immobles ocupats

A un altre grup d'encausats els hi foren apropiats immobles. Darrera de les ocupacions estaven els ajuntaments i organitzacions polítiques i sindicals. Davant la manca de locals i centres, on realitzar les seves activitats ordinàries o bé fomentar la cultura política, en uns casos com a eina de conscienciació ideològica en la lluita de classes i en altres en l'antifeixisme defensor de la República, aquestes ocupacions pretenien satisfer les seves necessitats de llocs d'estatge polític i social.

Miquel Roca i Viladrich, propietari d'un pis de carrer Argenters núm. 6, 1^a, de Barcelona, expropiat pel Sindicat de Flequers; Antoni Lladó i Ciurana, propietari d'un immoble enclavat a la Plaça de la República núm. 8, de la Riba, apropiat per a destinar-lo a Casa Consistorial; Celestí Julià i Canals, titular de la finca situada al carrer de Galán i García Hernández números 38, 40 i 42, que l'alcalde de Sesrovires (Sant Esteve de Sesrovires) havia demanat l'apropiació. Tots ells foren considerats no desafectes en tant que els acords de la Comissió acabaven en termes idèntics “...no s'observa cap indici de facciositat (sic) en la conducta i activitats de l'expedientat”.

Tenir casa d'estiueig tancada no significava ser facciós

En Salvador Bonafont i Oliveras patí l'ocupació d'una casa d'estiueig a Martorelles de Baix (Martorelles), primer per part de Comitè Antifeixista i posteriorment pel mateix Ajuntament. Motiu: estava tancada tot l'any. Els mateixos Ajuntament i Comitè de Milícies Antifeixistes de Martorelles foren els que testimoniaren la manca de desafecció de l'encausat que la pròpia Comissió argumentà negre sobre blanc “... que el fet de posseir una casa-torre tancada i destinada a l'estiueig per si sol no pot donar lloc a

*una apropiació definitiva basada en una concomitància del seu propietari amb els elements que han desencadenat la guerra”.*²³⁴

Joan Tomàs i Dalmau i Cristòfol Marrugat, ambdós amb propietats a Rocafort de Queralt, el primer amb una casa situada al carrer Lluís Companys i el segon amb un edifici al Passeig de la Llibertat, foren absolts sense més comentari de que no s'observava el més petit indici de ser facciosos.

Un altre grup de no desafectes, propietaris d'immobles urbans, amb informes favorables, com a no relacionats amb l'aixecament militar, foren en Josep Ma Bayer i Palomer, propietari de tres cases del carrer Montsolís números 12, 13 i 14, a les Fonts de Sacalm (Sant Hilari de Sacalm), i unes finques rústiques emplaçades al Quarter; en Joan Cordoní Puig, un pis i mobles situat al carrer de Llúria núm. 56, 2a, de Barcelona; Josep Oliva i Gasset, un immoble, situat a les afores de Vilanova de Meià, que fou apropiat i ocupat per l'Ajuntament per destinar-lo a Sindicat Agrícola.

En termes idèntics a Miquel Pratmarsó i Soler, el Sindicat de la Unió General de Treballadors de la vila de Centelles se li va apropiat l'edifici situat al carrer de Pau Iglesias núm. 5; Bonaventura Adroher i Roca, titular d'una finca situada al carrer de Martí Sauleda números 35 i 37, apropiada per l'Ajuntament de Sant Pol de Mar; Magí Andreu i Masip, de dos edificis situats a la plaça de la Bomba números 3 i 9, a Igualada, apropiats i ocupats pel Comitè Antifeixista d'aquesta població de l'Anoia; a Josep Padrós i Cascante, titular d'uns terrenys situats al Papiol en que el seu Ajuntament va demanar l'apropriació a favor de la mateixa Corporació Municipal i finalment no hi faltaven els titulars dels drets de successió de Lluç de Basart, un edifici situat al carrer de Ferrer i Guardia núm. 1, de Calella Segons ocupat segons testimonis del mateix Ajuntaen els primers moments del moviment de juliol del 1936 per les masses revolucionàries.

I tanquem el llistat amb dos apropiacions a les comarques de Tarragona, Joan-Bautista Rabascall i Ciurana, titular d'una finca al carrer de Pi i Margall núm. 24, per a destinar-la a Centre de Cultural, apropiada i ocupada pel Sindicat Únic d'Oficis Varis de la CNT

²³⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 5 d'agost de 1937. Ponent; Lluís Jayme i Zamora Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 223 de 11 d'agost de 1937, pàgines 532 i 534. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

de Duesaigües; i Antoni Mussolas i Padreny, propietari d'una finca situada al barri d'Ardenya núm. 32, municipi de la Riera de Gaià, segons relació de les finques apropiades per l'Ajuntament d'aquesta població del Tarragonès.

No desafecte amb informes contradictoris

No faltava el no desafecte amb informes contradictoris, com el cas de Marià Tiana i Botey, al què se li havien apropiat una casa situada al carrer Prat de la Riba núm. 56, al municipi de Capellades. Considerat un ciutadà d'esperit liberal i demòcrata pels antifeixistes de la localitat, fent excepció dels elements que pertanyien a l'organització que havia instat l'apropiació, què en digueren d'ell tot el contrari.²³⁵

Patrons i empresaris davant la Comissió

També trobem en la relació de no desafectes empresaris amb finques de la seva propietat, no afectades de les seves activitats econòmiques, que també passen pel sedàs de la Comissió. Així, hi trobem el paperer Jaume Gomà-Camps i Solé, què disposava d'una finca a la Riba segons relació de finques apropiades per l'Ajuntament d'aquesta localitat de l'Alt Camp. En l'expedient hi figura un certificat de l'Alcaldia de la Riba, en el qual es feia constar que l'expedientat estigué en tot moment a les ordres del Comitè Antifeixista de la localitat, que no se li coneixia cap acte contrari al Règim i que treballava junt amb el Control Obrer de la seva indústria.

En Jaume Espona i Brunet, empresari tèxtil amb colònia a Puig-alt de Ter (Sant Joan de les Abadesses). En la foto que s'acompanya veiem un antic edifici rehabilitat com a habitatge social. Es tractava del propietari d'una finca al terme de Torelló, previsiblement la seva casa pairal, que li fou apropiada. Mitjançant apoderat va sol·licitar que es comunicés a l'alcalde de Torelló que li tornessin les claus de la finca per tal de poder habitar-la de nou. En l'expedient, veïns de Torelló i elements del Municipi, dedicaren grans elogis a l'expedientat on apareixia com a home que protegia les obres que havien

²³⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 29 de de març de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 152 de 1 de juny de 1938, pàgines 797 i 798. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

de beneficiar al poble treballador, essent tingut per un ciutadà afiliat o simpatitzant dels qui defensaven les essències liberals i democràtiques.²³⁶

I finalment en Joan Serra i Adroher era el propietari de la finca Sot de l'Arrosser, apropiada per l'Ajuntament de Sant Pol de Mar. Tots els testimonis que declararen, entre ells destacats elements de reconeguda solvència antifeixista, ho van fer favorablement a l'interessat, però amb un informe desfavorable, el de l'actual delegat de la fàbrica que havia estat propietat de l'expedientat.

f- No desafectes propietaris de terres de cultiu

En el grup de propietaris de finques agrícoles no desafectes hi trobem un total de divuit ciutadans afectats. Totes les decisions acabaren en termes semblants, informes favorables en que es conclouia que els encausats eren persones alienes al moviment subversiu i, en conseqüència, no relacionats amb els elements facciosos.

Nou propietaris a les terres de Girona

A les comarques de Girona hi trobem un total de nou expedientats, quatre d'ells a Ribes de Freser, amb apropiacions instades per l'Ajuntament. Es tracta de Simó Pujol i Bosch, amb diverses finques; de Josep Parramon i Folerà, la finca anomenada "Muntanyes Parramon", situada a Bruguera, destinada a ús comunal; d'Àngel Pastor i Surroca, amb una finca anomenada "Camp Popular d'Esports" i dedicada a camp d'esports; i el quart, en Miquel Llorens, també amb un solar i amb diverses finques sense denominació específica.

A la resta de poblacions gironines hi tenim en Narcís Brengaret i Batllori amb diverses finques a Desvalls (Sant Jordi Desvalls), apropiades per l'Ajuntament d'aquesta població; de Josep Llover i Serralta la finca "Mas Llover", a les Planes d'Hostoles, segons acta d'ocupació del Comitè Antifeixista d'aquesta localitat; d'Adjutori Huix, una finca rústica emplaçada en el Quarter núm. 2, de Fonts de Sacalm (Sant Hilari de Sacalm), segons relació de finques apropiades per l'Ajuntament d'aquesta localitat; Josep Font i Maurell, un ciutadà que havia exercit el sacerdoci, considerat com a un bon home, una finca en el terme municipal de Campdevàrol, segons relació de finques

²³⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 14 de desembre de 1937. Ponent; Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 26 de 26 de gener de 1938, pàgines 343 i 344. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

apropiades per l'Ajuntament d'aquesta localitat; i finalment, el novè, Joan Feliu i Llibre, propietari d'una finca anomenada "L'Ermengol", a Ripoll del Vallès (Sant Llorenç Savall), apropiada pel seu Ajuntament.

Cinc més a les comarques de Barcelona

En un segon subgrup, vinculats a municipis de les comarques de Barcelona, hi trobem cinc ciutadans afectats. Per una part en Climent Soler i Casals, segons alguns testimonis persona idees esquerranes fins a l'extrem d'haver estat perseguit en alguna determinada època pels elements dretans del poble, era propietari d'una finca al terme de Castell d'Areny apropiada per l'Ajuntament d'aquesta localitat.

El segon fou Pius Raurell i Casadesús al què se li apropià una finca rústica composta d'una feixa de terra d'unes 80 quarteres aproximadament²³⁷, a Gironella, segons relació de finques apropiades per l'Ajuntament. El tercer Lluís Secarranta i Vilaclara, se li apropiaren la finca coneguda per la "Boada", a Rellinars, segons acta d'apropiació del Sindicat de Rellinars.

Finalment, els dos darrers es resolgueren a favor tot i l'existència d'informes desfavorables. Pel que fa a l'Alexandre Cabanyes i Marquès, amb finques apropiades per l'Ajuntament de la Granada, l'únic informe desfavorable és el del Municipi, què per altra banda necessitava una de les finques per tal d'instal·lar-hi l'Ajuntament, i pel que fa al ciutadà Pius de Valls i de Feliu, amb l'apropiació de "Can Valls d'Olzinelles", composta de casa, estatge, conreu i bosc segons relació tramesa pel Comitè de Milícies de Sant Celoni, aleshores Baix Montseny, el 15 d'agost del 1936, i les finques de "Can Valls", "Can Pradell", "Can Pujades" i una finca urbana, segons relació tramesa per l'Ajuntament de Vallgorguina el 21 de novembre del 1936. La peculiaritat del cas, que analitzarem, amb més detall en la tercera part del treball, és que una població emeté informe favorable i l'altra desfavorable. La Comissió es decantà raonadament per l'informe favorable al ciutadà encausat.

Dos a les comarques de Tarragona

En el tercer subgrup hi figuren dos no desafectes de les comarques de Tarragona. Joan Ferré i Ventura, que disposava d'una finca rústica anomenada "La Coma", al terme

²³⁷ La quartera com a mesura de superfície té diverses extensions segons els indrets de Catalunya. A les comarques de Barcelona es dona com a bona la de 3.868,83 metres quadrats.

municipal del Catllar, que li fou apropiada, i en que tots els testimonis coincideixen que havia defensat sempre els ideals d'esquerra: i com a segon encausat tenim a Josep Aymerich i Domingo, propietari de les finques anomenades "Horta de la Vila", "Fontanals", "Secà", "Camí del Molí", "Vernet", "Garrafols" i "Camí de la Costa" al terme de Vallmoll, segons actes d'ocupació trameses pel Comitè Antifeixista d'aquesta localitat de l'Alt Camp.

I altres dos a les terres de Ponent

En un quart subgrup hi tenim els encausats de dos municipis de les demarcacions de Lleida, Barbens i Talarn. Jaume Minguell i Riera disposava de diverses finques a Barbens que li havien estat apropiades i per la seva part, Antoni Nabarra i Climent, propietari també de finques apropiades i ocupades per l'Ajuntament de Talarn.

g.- Béns mobles i béns en general

Al següent grup hi tenim aquells als que els hi foren sostrets el mobiliari i altres objectes de valor de les seves residències habituals o finques de cultiu, així com els que l'apropiació fou amb caràcter general, sense distinció de si es tractava de comptes corrents, mobiliari o bé finques urbanes o rústiques.

Mobles sostrets o bé subhastats

A en Francesc Bonastre i Giralt li havien sostret uns béns mobles del seu domicili de Torre Bonastre, amb motiu d'haver-li estat ocupada. En la confiscació dels béns mobles hi trobem també a Manuel Belza i Bonastre, al qui li foren apropiats i subhastats els mobles que tenia a la seva finca de Capellades per aquest Ajuntament de la comarca de l'Anoia.

Tots els béns sense excepcions

Pel que fa a l'apropiació dels béns en general, sense distinció, hi trobem tres encausats, Adolf Solà i Sert, que presentà reclamació davant de la Comissaria General d'Ordre Públic; Salvador Martí i Torrent, del que constava l'apropiació en iniciar-se el moviment sediciós i, finalment Carles Creixell i Vallhonrat, que li foren apropiats per l'Ajuntament del Pi de Llobregat (Sant Joan Despí).

Un any i mig després d'aquelles ocupacions, sota la febre revolucionària de l'estiu del 1936, la Comissió afermava la doctrina de que les apropiacions només eren legals,

prèvia declaració de faccions de l'expedientat, un cop enllestit el procediment de depuració de responsabilitats polítiques.

Així, les fins aquí exposades eren unes quantes del rosari de decisions favorables als que havien sigut objecte de les ocupacions realitzades en els mesos de l'estiu i tardor del 1936. Tots els encausats foren absolts per la Comissió sense altre consideració que la manca de proves de que havien establert vincles amb els elements facciosos que provocaren el moviment subversiu del 19 de juliol.

2.1.1. b) No desafectes a la República amb informes

Un total de trenta-un encausats els tenim agrupats com a no desafectes al Règim republicà amb informes i certificacions, com a documents més concrets, emesos per persones amb càrrecs públics o de rellevància política o també per les mateixes organitzacions polítiques o sindicals. En aquestes decisions la Comissió va ratificar el teixit argumental de la seva doctrina sobre els límits a les responsabilitats polítiques respecte al moviment subversiu, era faccions al que havia col·laborat amb el moviment faccions, abandonat el seu domicili sense causa justificada o bé havia observat una conducta contrària als valors socials i democràtics de la II República

a.- Dretans que passen el tall

Així apareixen un grup de sis ciutadans considerats dretans amb els seus informes favorables que passen la prova en quan queden qualificats com a no facciosos. No són fidels al Règim, ells no ho diuen ni tampoc els hi assenyalen els seus avaladors, però no són contraris a la República nascuda el 1931. La Comissió emparà la seva llibertat ideològica de manera implícita, tot i no esmentar-la en quasi bé tots els casos, en la constitució republicana aprovada el 9 de desembre del 1931.

Director d'un diari catòlic

Entre aquests dretans hi trobem en Josep Palau i Profitós, al que se li retingueren de manera provisional tots els seus béns, entre ells, la quantitat de 80.000 pessetes que posseïa en els bancs de Bilbao i Hispano-Americà de Terrassa. En l'expedient, que s'inicià per una denúncia formulada pel Consell Municipal de Terrassa, apareix que l'encausat era catòlic i director del diari de Terrassa *Crònica Social*, portant-veu catòlic, havent exercit el càrrec de regidor durant la Dictadura, tot i que feia anys que estava apartat de la política i sense conflictes amb els obrers de la seva fàbrica.

En la seva defensa manifestà que havia viscut allunyat de la política, que si bé formà part de l'Ajuntament de Terrassa quant la Dictadura ho feu com a catòlic independent. Afegir que no formava part de la Unió Patriòtica, que des de l'any 1930 va apartar-se del periodisme i de tota activitat pública, assenyalant que l'alcalde de Terrassa d'aleshores, el republicà Samuel Morera²³⁸, batlle accidental en l'adveniment de la II República, podia avalar les seves manifestacions. Acabà la seva defensa en relació a la seva fàbrica "Trullas i Palau" on no hi havia hagut mai cap conflicte, apel·lant als seus compromisos de caràcter social, en tant que sempre havia respectat els acords i bases de treball pactats amb els seus obrers amb un tracte de companyonia.

L'alcalde de Terrassa abans al·ludit ratificà les declaracions de l'encausat afegint que a l'adveniment de la República l'expedientat ostentava el càrrec de Secretari del Sometent i en ésser cridat per l'Ajuntament no solament s'hi presentà, sinó que es va oferir a les organitzacions sindicals per tal de procedir al desarmament dels sometents.

En l'expedient quedà demostrat de forma palesa que totes les seves activitats, tant en el camp periodístic, com en el polític, es desenvoluparen dins del terreny catòlic, sense que formés part de cap organització de dretes, i que a més, aquelles varen tenir lloc a data molt remota, ja que feia molt temps que vivia allunyat de tota activitat política.

La Comissió va concloure reiterant que calia destriar minuciosament, quan de l'actuació d'un ciutadà com a catòlic practicant es tractava, allò que representava purament la practica d'un culte i la manifestació externa d'un sentir religiós, que mai no podia ser causa que influís en la determinació de les sancions que podia imposar la Comissió, car estava d'acord amb el que establia la Constitució de la República i allò altre dins l'esfera pròpia d'una convicció religiosa que pogués posar en relleu concomitàncies amb elements que havien desencadenat la guerra, tenint en compte el paper que una part de l'església catòlica va jugar en alguns indrets de l'Espanya rebel, per a rematar tot dient "*... no es funció de la Comissió imposar sancions ni fer declaracions de responsabilitats fonamentades en activitats més o menys dretanes, sinó analitzar-les per*

²³⁸ PUY I JUANICO, Josep. Samuel Morera. Alcalde Republicà de Terrassa. Fundació Josep Irla. Barcelona 2019, pàgines 47 a 80.

*tal d'apreciar el seu volum i circumstàncies, com a prova o indicatiu d'afinitats amb els elements que han desfermat la guerra".*²³⁹

Un monàrquic corredor d'assegurances

Un segon personatge, en aquest cas de la dreta monàrquica, es un altra terrassenc, en Miquel Alavedra i Aurell, al qual se li bloquejaren uns dipòsits de 335.296,39 pessetes dels bancs Terrassa, Banc Hispano-Americà i Banc de Bilbao segons denúncia del Consell municipal de Terrassa.

El principal càrrec que s'atribuïa a Miquel Alavedra i Aurell era que es tractava d'una persona amb una ideologia monàrquica i al mateix temps una actuació activa dintre d'ells, amb l'afegit d'afirmar que pocs dies després del 19 de juliol va desaparèixer del seu domicili de Terrassa, sense que ningú sàpigues res més d'ell. En canvi d'altres asseguraven que era una persona a qui no se li coneixien activitats polítiques de cap mena, però que era de comprovada adhesió al règim legítim, persona activíssima en el seu treball, que era a l'únic a què s'havia dedicat intensament durant tota la seva vida, especialment en el ram de les assegurances, del qual era aleshores agent, pertanyent al Sindicat corresponent, des de la seva fundació.

No havia fugit ni tampoc amagat, ja que durant aquella època turbulenta i per a millor atendre la seva salut i poder ésser cuidat en la forma que la seva avançada edat de setanta anys exigia, l'únic que havia fet fou de reunir-se amb la seva única filla, casada i resident en la ciutat de Barcelona, hi anava molt sovint, fet no ignorat aleshores a Terrassa.

La seva actuació anterior al 19 de juliol estava avalada per elements d'indubtable adhesió al Règim, entre ells pel senyor Domènec Palet i Barba, diputat a Corts per la circumscripció de Barcelona província en les eleccions del 1931, 33 i 36.

El argumentari de la Comissió, en la decisió exculpatòria, quedava del tot clar amb la següent consideració "*...que el ciutadà expedientat freqüentés determinades entitats de Terrassa de les qualificades aristocràtiques, no pot tampoc donar motiu en el cas present, a suposar-li concomitància amb els elements facciosos, tota vegada que per*

²³⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 4 de setembre de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya número 257 de 14 de setembre de 1937, pàgines 1096 i 1097. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>.

raó de la seva professió d'agent d'assegurances, i per la gran relació social que gaudia i la nombrosa clientela que acudia a llocs on podia cultivar i mantenir aquesta clientela i relació social absolutament necessàries a la seva professió". I acabava amb una altra reflexió "... resultaria absolutament inversemblant que un ciutadà que pugui tenir una fonamentada temença d'ésser considerat com a suspecte de concomitant amb el feixisme, sol·liciti ingressar en una Central Sindical on ha d'ésser objecte de determinats esbrinaments la seva conducta, i, a més, actuï dintre de l'òrbita sindical, màxim si desitja que el seu parador resti ignorat".²⁴⁰ Ras i curt. No calia dir res més.

Condemnat pel Tribunal Popular de Lleida i absolt per la Comissió

Joan Jovells i Miranda era un ciutadà que el Tribunal Popular de Lleida va informar a la Comissió que havia estat condemnat a la darrera pena, però que no fou executada per haver mort el 31 de desembre del 1936. Se li havien apropiat, per la corporació de Miralcamp, diverses finques amb tots els seus útils, eines, bestiar, fruits i altres, valorades en conjunt en 373.200 pessetes, destinades a conreu, repartides pel Comitè Popular de la localitat entre els pagesos jornaleros de la població.

En Joan Jovells i Miranda, del que ja hem donat notícia en la primera part d'aquest treball, pàgina 49, en comentar la posició de la Comissió sobre els Tribunals Populars, en especial el de Lleida, era un home de dretes i catòlic, però d'esperit àmpliament liberal, de molt bon tracte pels treballadors, que estimava molt el seu poble de Miralcamp i que no havia participat ni tingut res a veure amb el moviment subversiu ni s'havia mogut del seu domicili on va ésser detingut i portat a Lleida a la presó en la qual morí.

La Comissió actuà un cop més amb tot respecte a la llibertat ideològica dins el marc constitucional "*...que totes les dades aplegades a l'expedient amb referència a la conducta personal i política de l'interessat, corroboren sense cap excepció que Joan Jovells i Miranda, si bé de tendències i d'ideologia dretana, era home d'esperit liberal i democràtic i altament comprensiu, que havia conviscut sempre en la més gran harmonia amb els seus treballadors sense que s'hagués produït mai cap conflicte entre*

²⁴⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 d'agost de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 253 del 10 de setembre de 1937, pàgines 1045 i 1046. Col·lecció en línia del *Diari Oficial de la Generalitat*. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

ells” “... que igualment confirmen aquelles dades que l'esmentat Joan Jovells i Miranda no havia intervingut absolutament en els fets del 19 de juliol del 1936, ni participà de cap forma en la revolta militar, ni sostingué concomitància amb els facciosos, ni tampoc abandonà en cap moment el seu domicili en el poble de la seva residència” i reitera al final tancant l'argumentari de forma contundent “... l'absoluta inculpabilitat del qual als efectes d'aquest expedient han corroborat unànimement totes les organitzacions polítiques i sindicals i particulars de totes les tendències del Front Popular”.²⁴¹

De dretes i catòlic

Un altre encausat, situat a la dreta, fou en Vicenç Vives i Bonastre al que també s'havien bloquejat els seus comptes. Presentà un certificat, lliurat per l'Alcaldia d'Aigüestoses de Llobregat (Sant Andreu de la Barca), segons el qual, tot i que era una persona de tendències dretanes i que en períodes electorals havia ocupat càrrecs de confiança, no s'havia significat mai en una acció directa, havent-se quedat des del 19 de juliol al seu domicili, dedicant-se a les ocupacions habituals.

Sobre la seva la conducta i activitats dels informes practicats es va deduir que Vicenç Vives i Bonastre era un element de dretes, molt catòlic, que freqüentava el Sindicat que les dretes tenien a Aigüestoses de Llobregat i que, en una ocasió, fou interventor en unes eleccions per a les dretes.

El Comitè Revolucionari li imposà una penyora, segons sembla, per ésser el seu gendre, amb el qual convivia, un element reaccionari que fugí del poble. Tots els testimonis varen coincidir en palesar els seus bons sentiments i en corroborar que no havia pres part activa en el moviment subversiu, afirmant-ho entre altres, Joan Gensonés, Pere Casas, alcalde, i Josep Roca, regidor, tots ells militants del PSUC.

La Comissió rebà el clau de les seves consideracions no deixant dubte de quina era la seva posició en quant al respecte ideològic de les posicions emparades per la constitució republicana “*fora injust considerar com a faccions un ciutadà pel sol fet d'esser catòlic practicant i un home de dretes, mentre la seva actuació política no tingui relleu acusat*”

²⁴¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 15 de febrer de 1938. Ponent: Isidre Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 72 del 13 de març de 1938, pàgines 1067 i 1068. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

*en aquest sentit, tota vegada que el condemnar-lo seria per uns actes perfectament lícits i la manifestació dels quals resta emparada per la Constitució de la República”.*²⁴²

Altres tres encausats també foren considerats homes de dretes sense altra conseqüència que aquest fet no era causa suficient per considerar-los facciosos.

Un flequer cec que no es movia de casa

Un d'ells, en Daniel Calduch i Morera, al qui la Federació Local d'UGT d'Amposta s'apropià del local situat al carrer Major núm. 34, d'aquesta localitat del Montsià. Era un ciutadà que feia molts anys estava cec i que no havia abandonat mai el seu domicili habitual segons un certificat de l'Ajuntament d'Amposta, en el qual es feia constar que l'expedientat feia trenta-cinc anys que era veí del poble.

Les representacions del PSUC i ERC varen coincidir que l'expedientat era de sentiments més aviat dretans, però que mai no havia actuat en política i únicament s'havia ocupat del seu ofici de flequer, fins que va quedar-se cec faria uns set anys. Per la seva part la Comissió desfeu el darrer nus acusatori sense embuts “...*que el fet de tenir llogat l'edifici de referència a l'organització Acció Ciudadana no prejutja la seva concomitància amb els elements que han desencadenat la guerra i més si hom té en compte que fa set anys que està retirat de tota activitat, degut al seu defecte físic, època en la qual encara no existia l'esmentada organització feixistitzant (sic)*”.²⁴³

Josep Uño, religiós i de dretes

El segon és en Josep Uño i Codina propietari les cases del núm. 10 del carrer del Progrés, i núm. 1 del carrer de la Font, de Ripoll. Edificis apropiats pel Comitè d'aquesta vila del Ripollès. La Comissió assenyala “...*malgrat de ser considerat religiós i de dretes, no se li coneixia cap activitat política oberta contra el règim i molt menys cap suposada participació en el moviment subversiu*“. El darrer toc al seu favor el

²⁴² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 16 de desembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 14 del 14 de gener de 1938, pàgines 177 i 178. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

²⁴³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de febrer de 1938. Ponent: Isidre Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 68 del 9 de març de 1938, pàgina 994. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

donaren els testimonis que consideraren a l'expedientat persona de molt bona conducta, de tota confiança, catalanista i amant del poble i de les seves llibertats.²⁴⁴

El tercer es tractava del lleidatà Josep Salat i Gili, al que la Col·lectivitat Cenetista de La Floresta se li va apropiar les seves finques. El testimoni de Francesc Andreu, alcalde d'ERC, ens diu que era home més aviat de dretes sense cap activitat política.

b.- Empresaris en lluita pels seus comptes i dipòsits bancaris

Sis empresaris, als que se'ls havia bloquejat els seus comptes, se'n sortiren amb la presentació dels corresponents certificats i testimonis. Acreditar que no eren desafectes al Règim republicà constituïa la finalitat de les seves reclamacions. Era el pas previ per tal de recuperar la disponibilitat financera dels recursos dipositats en bancs i establiments de crèdit al seu nom, al marge dels comptes vinculats a les activitats de les seves empreses.

Dos alcaldies al seu costat

Jaume Rifà i Anglada, era un ciutadà que no estava afiliat a cap partit, la seva conducta era immillorable, essent molt apreciat i estimat pels conreadors de les seves terres segons manifestacions que constaven en el certificats lliurats per les alcaldies de Corbera de Llobregat i d'Alella, així com per diversos treballadors de la fàbrica i despatx de la raó social "Rifà, S.A. E.C".

En l'expedient quedà del tot justificat que havia estat sempre al marge de tota activitat política, dedicant-se exclusivament als seus negocis, acreditant-ho com a testimonis de major excepció, alguns dels seus ex-obrers que aleshores ocupaven càrrecs de responsabilitat en el Consell d'Empresa. En quan a la seva estada a l'estranger, sortir d'Espanya proveït del corresponent passaport, restava del tot justificada en atenció a la dolença que patia.²⁴⁵

²⁴⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 10 de març de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 68 del 9 de març de 1938, pàgines 1173 i 1174. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

²⁴⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 20 d'octubre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 301 del 28 d'octubre de 1937, pàgina 423. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

En Josep Piera i Comas fou avalat pel Comitè de Control Obrer, CNT, de la casa “Antoni Piera i Comas”. Aquest Comitè acredità que era apolític i que no havia tingut participació en el moviment subversiu, restant del tot aclarit que la inclusió en el llistat dels ciutadans, amb els comptes blocats, no obeïa a altre motiu que haver estat demanat els saldos del titular per un comitè de Control, i no pas per sospites de concomitància amb el moviment subversiu.

ERC, el PSUC i un Comitè de Control l’avalen

El tercer empresari, Baltasar Capó i Varet, fou avalat per Camil Companys, d’Esquerra, i Ramon Parera, del Partit Socialista Unificat de Catalunya, i tanmateix pel Comitè de Control del Banco Hispano-Colonial. El motiu en el bloqueig dels seus comptes consistí en que per part del Comitè Directiu de Control del Banc esmentat es varen demanar els seus saldos, per haver estat Conseller. Fets els informes pertinents no resultà cap càrrec contra ell ja que els propis components del Comitè de Control de la casa “Orfebreria de Carme”, de la qual era aleshores el seu propietari, varen certificar en un document de 25 de gener de 1938, l’actuació apolítica de l’expedientat ja que només es dedicava als seus treballs d’empresari.

Canviar de domicili per seguretat personal

En Domènec Massuet i Amorós, es constatà que era totalment apolític, no havent tingut participació ni concomitància de cap mena amb el moviment subversiu. A més s’havia dedicat tota la vida als seus negocis i que si traslladà la seva residència a Barcelona, ho havia fet per raons de seguretat personal, testimoniant aquests extrems, entre altres, Josep Torrents, alcalde d’Arenys de Mar, i representant d’Esquerra, Jutge Popular Local d’aquella població des de l’any 1931.

Director honorari de la seva fàbrica col·lectivitzada

Salvador Torras i Domènech, de setanta-tres anys d’edat i fabricant de paper, que veiem en la fotografia que s’acompanya, amb la seva esposa, Anna Riviere i Chavany, s’havia dedicat sempre al treball i vivia completament allunyat de tota activitat política. Tots els elements de judici, d’una manera especial les explícites manifestacions fetes pels obrers que treballaven en la que fou la seva fabrica, en resultà evidenciat

l'immillorable concepte que tant en el terreny social com polític els mereixia llur ex-patró, fins a l'extrem de designar-lo Director honorari de la col·lectivització. La Comissió acabà assenyalant l'exemplaritat del tracte que s'estava donant entre ex-patró i antics treballadors, “... *que tenint en compte el llarg temps de convivència mantingut entre ells, constitueix un testimoni de la major excepció en favor del ciutadà Salvador Torras Domènech*”.²⁴⁶

Un patró socialment avançat

I el sisè fou l'Antoni Escandell i Tur, el sisè empresari, havia ostentat el càrrec de President i diversos càrrecs de la Junta del Sindicat d'Arts Gràfiques, secció Litografia, sempre a plena satisfacció dels seus companys. Tots els testimonis el consideraven com a persona d'idees esquerranes, però sense activitat política determinada, encara que avançat en el terreny social. En aquest sentit per part del Sindicat de les Indústries Gràfiques i de la casa “Indústria Metal·logràfica”, s'havien lliurat les corresponents certificacions que acreditaven que havia estat sempre una persona d'idees esquerranes i democràtiques i de posicions socialment avançades.²⁴⁷

De temperament demòcrata i liberal

Sobre Lluís Jover i Castells, els empleats de la seva empresa, Lluís Jover, S.A., aleshores en vies de Col·lectivització, la Cooperativa de Cargadores i Descargadores de Algodón para las Casas Baratas i diversos familiars de l'expedientat, varen presentar escrits en defensa d'aquest, havent també l'Ajuntament de Vilassar de Mar tramès un informe netament favorable a l'interessat, on era considerat com una persona d'ampli esperit demòcrata i liberal, molt altruista i estimat de tothom sense distinció d'estaments i de partits; que si bé, a parer de la Comissió, era de tendències dretanes, no va actuar en política,

²⁴⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 5 d'agost de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 226 del 14 d'agost de 1937, pàgina 581. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

²⁴⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 10 de març 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 82 del 23 de març de 1938, pàgina 1192. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

c.- Professionals encausats

En l'àmbit professional hi trobem quatre encausats. Dos en el terreny comercial, un en el de les finances de la borsa i l'altre en tasques més estrictament del comerç de representació. Un tercer en els serveis dins l'empresa i el quart en l'àmbit sanitari. Als tres primers se'ls hi havien bloquejat els seus comptes i al quart tots els seus béns.

Manuel Baixeras i Felip, era un agent de canvi i borsa, que disposava dels comptes i garanties propis de la seva professió, controlats per la Comissaria Delegada de Borsa i a disposició del Departament de Finances de la Generalitat. Entre les persones que li feren costat amb el seu informe hi constaven algunes de reconeguda solvència antifeixista.

Pel que fa a l'Antoni Costa i Babot, la seva no bel·ligerància en el moviment subversiu va ser corroborada per diverses certificacions de cases comercials, exhibides oportunament en l'expedient de responsabilitats. Ramon Gili i Saderra, un professional de la sanitat, per a tornar a disposar dels seus comptes feu servir com a testimoni els serveis prestats com a metge al ciutadà Benet Samper i Grande, arran dels fets del 6 d'octubre. Tots quants testimonis foren interrogats manifestaren que l'expedientat era apolític i es dedicava solament a l'exercici de la medicina.

En Salvador Estartus i Rifà va ser avalat per un certificat de la casa on l'expedientat feia més de trenta anys que prestava els seus serveis, "Unión Vidriera de España, E.C." En l'escrit feien constar la consideració i estima en què el tenien els actuals directors de l'empresa.

d.- Comptes i caixeta blocades

Tres encausats més se'n sortiren dels bloquejos de comptes i caixeta de seguretat. S'acolliren als certificats positius de partits, sindicats i organitzacions professionals. Disposar d'unes sigles antifeixistes en l'escrit quasi sempre donava bons resultats.

Amb quatre certificats

Ramon Pujadas i Sangenis, era un ciutadà al que havien també blocat els seus comptes corrents i apropiat una finca de conreu situada al barri de Segur, coneguda per "Pereres", segons relació de l'Ajuntament de Veciana.

Havent trucat a totes les portes possibles, aportà quatre certificats favorables, del Consell Municipal de Marcà (Priorat); del Sindicat de Viatjants S.C.V.A., de Barcelona;

del C.A.D.C.I. (UGT), de Barcelona; i el quart de la “Companyia General d’Indústria, E.C.”.²⁴⁸

Josep Riera i Vidal, amb el bloqueig del comptes bancaris, es constatà que no era un facciós amb testimonis d’Esquerra i del Consell municipal de Torelló, amb certificats sobre el seu antifeixisme.

A Josep Maria Oms i Ferrer, se li apropiaren una caixeta de seguretat oberta a instàncies de la Comissaria d’Ordre Públic. S’acredità que era una persona malalta i que no havia tingut cap mena de relació amb els facciosos. Ningú declarà en contra seva, sobresortint al seu favor un testimoni d’innegable solvència antifeixista, Marià Rubió Tuduri, un republicà que es declarava liberal.

e.- Finques urbanes ocupades

En el reguitzell de edificis urbans ocupats, entre els seus titulars hi trobem tres ciutadans amb una casa, una casa-torre i un local per a teatre i cinema.

L’Albert Colomer i Bordanova disposava d’una casa situada en el carrer Francesc Ascaso núm. 31, a Ribes de Freser, apropiada per l’Ajuntament d’aquesta localitat. Van informar favorablement, entre d’altres, dos testimonis de qualitat, la Federació Comarcal de Sindicats UGT del Vallès Occidental i Jaume Ferrer i Espigol, Tinent Metge Director de la Clínica Militar núm. 5 de Terrassa.

Manuel Mendez i Mauri, amb una casa-torre situada al carrer d’Icar Puente (abans San Silvestre), assenyalada amb el núm. 23, del terme municipal de Gramenet del Besos (Santa Coloma de Gramenet), apropiada per les Joventuts Llibertaries de l’esmentat poble. Informà favorablement la Joventut La Falç, de Barcelona, amb una certificació en la que es feia constar que es tractava d’un soci seu des de molt abans del 19 de juliol que sempre s’havia portat correctament amb els ideals que defensaven.

I com a tercer, l’Amadeu Freixes i Sala, amb un local per a teatre i cinema, a Capellades, el qual fou apropiat pel primitiu Comitè Local Antifeixista i explotat per afiliats a la CNT. Una certificació del sindicat d’Oficis Varis CNT feia constar que era totalment apolític i mancat de tota classe d’actuació social, quedant provat que era

²⁴⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 25 de gener de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 51 del 20 de febrer de 1938, pàgina 726. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

persona de bona conducta i molt treballadora, gaudint de bon prestigi entre els seus conciutadans, havent-se dedicat tota la seva vida al treball.

f.- Expedients amb finques agrícoles ocupades

En els propietaris de finques agrícoles no desafectes hi trobem un total de vuit encausats amb els informes adients que consten en les decisions de la Comissió.

Francesc Creixells i Vallhonrat, avalat pel testimoni del senyor Nicolau d'Olver d'innegable solvència antifeixista, com a titular d'una peça de terra coneguda per "Mas Bertomeu" i una altra anomenada "Camp del Corral", a Pi del Llobregat (Sant Joan Despí), segons apropiacions realitzades pel mateix municipi.

En Cecili Granada de Pujades, propietari del "Camp de les Serrades", a Vilanova de la Muga, apropiada pel Comitè Antifeixista de Vilanova de la Muga. Presentà avals de persones vinculades a quatre poblacions, Vilanova de la Muga, Llagostera, Corçà i Empori (Sant Pere Pescador).

Josep Montaner i Bruch, propietari d'una finca a Torroella de Montgrí, on s'allotjaren cinquanta refugiats, apropiada pel Comitè Antifeixista de la mateixa Torroella de Montgrí. Segons diversos veïns, i entre ells destacats elements d'esquerra, es constata que l'encausat era indiferent en política, que no podia ser considerat facciós, i tots els interrogats varen manifestar que l'apropiació de la finca havia estat una verdadera injustícia.

En Josep Casas i Millàs, amb una finca apropiada per la "Colectividad de Campesinos de Martorell", comptà amb l'aval dels seus parcers que varen informar al seu favor, no tenint absolutament res a dir contra d'ell, sinó tot al contrari, que havia complert sempre els seus compromisos i que no li coneixien cap actuació desfavorable al Règim republicà.

Pel que fa a Josep. R. Cirera i Prim, propietari dels boscos Bac Negre, Cirera i Putxot, a Borredà, apropiats per l'Ajuntament d'aquesta població del Bergadà, la majoria de testimonis, entre elles persones d'innegable solvència antifeixista, li foren favorables.

Joan Mor i Xammar, amb diverses peces de terra, de nom "Sorts", "Vall de Reig", "Foscats més avall", "Foscats més amunt", "Sisquelles", "Plans perduts" i "Horta", del terme municipal de l'Albagés, apropiades per l'Ajuntament d'aquesta localitat de les Garrigues. Representants de totes les organitzacions polítiques i sindicals varen informar a favor.

Una finca de dotze mil duros

Antoni Cerdà i Jornet, que disposava de la finca “Can Cerdà”, amb casa i terres de conreu, amb un valor de 60.000 pessetes, apropiada pel Comitè de Milícies Antifeixistes de Palau-solità, era un ciutadà de setanta-set anys, que havia viscut sempre en la finca. Es va comprovà que no havia militat mai en cap partit polític i una actuació pública i privada recta i honesta, fent-se estimar de tot el veïnat del seu poble, especialment quan feia quaranta anys hi va exercir els càrrecs d’Alcalde i Jutge municipal.²⁴⁹

Els treballadors al seu favor

Manuel Massaneda i Corretger disposava de diverses finques rústiques, conegudes per “Mas Massaneda”, apropiades pel Comitè Antifeixista, que va actuar a Farners de la Selva (Santa Coloma de Farners) durant els primers mesos de la subversió, que es van utilitzar i explotar per la Unió de Rabassaires. Sobre la seva conducta el que varen informar al seu favor asseguraren que mai les seves activitats anaven dirigides contra les Autoritats legalment constituïdes, i que sempre havia respectat i obeït totes les ordres emanades dels governs de la República.

Els seus treballadors van manifestar s’havia portat amb el màxim respecte i que no se li coneixien actuacions que poguessin minvar el prestigi dels Governos de la República. Finalment, com a testimoni de qualitat, hi figurava l’actual Sots-secretari de Justícia, Eduard Ragasol, advocat i polític d’ACR, que fou diputat a les Corts del 1936, el qual va manifestar que desconeixia que hagués tingut vincles amb els elements que havien desencadenat la guerra.²⁵⁰

g.- Amb tots els béns apropiats

Sis encausats se’ls havien apropiat tots els seus béns. En les decisions de la Comissió no es concreten i s’entén que són tots aquells que hi consten com a titulars sigui de

²⁴⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 12 de d’agost de 1937. Ponent; Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 236 de 24 d’agost de 1937, pàgines 756 i 757. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

²⁵⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 28 d’octubre de 1938. Ponent: Emili Garriga i Albaret. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 311 del 7 de novembre de 1938, pàgina 491. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

comptes bancaris, valors, mobles o béns immobles urbans o finques, fossin agrícoles o béns forestals.

La culpa la tingué el Procurador

Els hereus de Joaquim Bassols i Risec, segons acord del Consell Municipal de Llagostera, del 28 d'agost del 1937, eren tots ells persones d'idees feixistes. La Comissió va aclarir que la seva actuació a Barcelona era normal, un comportament liberal, i que a Llagostera només es limitaven a passar-hi temporades a les propietats que hi posseïen.

Es desprenia que l'actuació del Procurador, que els administrava llurs béns, els havia compromès en l'aspecte polític i tal volta també amb el social, pel fet d'actuar per compte propi i ésser en canvi només el Procurador dels esmentats hereus. Pere Figueras, ex-regidor de l'Ajuntament de Barcelona, en representació d'Esquerra Republicana de Catalunya, i Antoni Carbonell, afiliat a la Unió Catalanista, van informar favorablement deixant sense dubtes la seva no desafecció a la causa republicana.²⁵¹

A Josep Pena i Blanc, se li apropiaren tots els béns per l'Ajuntament de Capçanes. Entre els seus avaladors hi figura un Conseller municipal de Reus i destacats elements del Partit Socialista i d'Esquerra Catalana. Una certificació del President del Comitè Polític del Centre República d'Acció Catalana, de Reus, en el qual justificava que era soci d'aquell centre, acompanyat d'un full en el qual figurava en la candidatura d'Acció Catalana Republicana per a les eleccions municipals de Consellers de Capçanes, fou la prova definitiva de que no era desafecte a la causa republicana.

A l'Abelard Tuca i Cerdà també se li apropiaren tots els béns segons relació tramesa pel Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi. Presentà com a testimoni Jaume Quadrat, el qual feu lliurament d'un document de defensa amb un informe favorable.

Pel que fa a Salvador Llopis i Fàbregas, fou l'Ajuntament d'Igualada l'entitat apropiant. Com a testimoni al seu favor presenta l'Ateneu Igualadí, que certificà que feia més de quaranta anys que era soci de la institució. S'hi afegiren amb declaracions favorables diverses persones, que havien ocupat, algunes d'elles, i que ocupaven aleshores, càrrecs

²⁵¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 8 de febrer de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 63 del 4 de març de 1938, pàgines 913 i 914. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

de veritable responsabilitat en institucions antifeixistes, les quals varen fer saber que no havia militat mai en cap política de tendència determinada.

Copià i enganxà

El caràcter idèntic, en el redactat de dues decisions, l'hem d'entendre en una simplificació de feina ja que les dues, que ara comentarem, foren enllestides pel mateix ponent, Isidre. P. Palmada i Llorà. La de Jaume Bosch, el 4 d'octubre de 1938 (DOGC 290 de 17-10-38), i la de Jacint Bofill, també el 4 d'octubre (DOGC 293 de 20-10-38).

A Jaume Bosch i Campins i a Jacint Bofill i Santacana, se'ls apropiaren tots els seus béns, segons relació tramesa pel Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi a instància del Comitè de Vilassar de Dalt. Els interessats, en ambdós supòsits, aportaren un certificat de bona conducta lliurada per l'Ajuntament de Vilassar de Dalt i tots els testimonis que declararen ho feren en sentit favorable.

Hem tancat el grup de no desafectes amb un gruix significatiu de ciutadans que varen estar encausats pels motius del bloqueig dels seus comptes en bancs i establiments de crèdit, de valors o altres objectes custodiats amb caixes de seguretat, o com a propietaris de les finques, urbanes i rústiques, que havien estat ocupades. Tenim una mostra que ens diu el que suposava quantitativament el nombre i característiques personals d'aquells que arrodonirem amb els enquadrats en els grups especials analitzats al final d'aquesta segona part.

2.1.2 – ELS AFECTES A LA REPÚBLICA

En aquest grup d'afectes al règim hi trobem empresaris i també ciutadans malalts i d'edat avançada que no podien haver auxiliat la subversió que es consideraven addictes o bé proclamaven la seva fidelitat a la causa republicana. Tanmateix apareixent, en un nombre important, els militants en els partits polítics republicans, així com funcionaris de les diverses administracions. Tot i així en les qualificacions polítiques que segueixen abunden també els assenyalats com a ciutadans de tendències polítiques dretanes en les seves conductes en el vot.

2.2.1. a) Afectes a la República sense informes

En un primer subgrup hi trobem els llistats dels que foren considerats afectes sense afegits d'informes de terceres persones. Per si mateixos o bé per la pròpia Comissió foren declarats addictes al Règim republicà.

a.- Ciutadans dretans addictes a la República

Entre els tres ciutadans dretans hi trobem en Lluís Llibre i Blanc, al que havien bloquejat els cabals i efectes dipositats en establiments bancaris i d'estalvi, propietari d'una casa-torre a Cardedeu, la qual li va ser apropiada pel primitiu Comitè Antifeixista i posteriorment per l'Ajuntament, constituït d'acord amb el Decret de la Generalitat de 9 d'octubre de 1936.

Per la Comissió es tractava d'una persona afectada al règim legítim que no havia abandonat el seu domicili ni les seves habituals ocupacions a la casa "Llibre i Serra" i de bon tracte amb els obrers; malgrat la seva ideologia dretana, mai no havia fet cap pressió a ningú, ni havia passat de la simple expressió de les seves idees en temps electorals.

El segon fou en Joan Capmany i Sala, propietari d'una vinya, apropiada per la Secció Col·lectiva del Sindicat Agrícola de Rubí. Tots els testimonis el van considerar de caire dretà, però addicte al règim legal.

I el tercer, Joan Esteve i Guixà, propietari de la finca "Can Rovira", al terme municipal del Bruc, apropiada per l'Ajuntament de la localitat de l'Anoia per a utilitzar la mina d'aigua que estava enclavada dins dels seus terrenys. L'encausat va declarar la seva fidelitat al Règim i l'Ajuntament va fer constar que era una persona de dretes.

b.- Empresaris addictes o fidels a la República

El grup d'empresaris que es declararen addictes o bé fidels a la República -les dues fórmules s'alternen en les seves declaracions,- forma el col·lectiu més nombrós. Hi hem comptabilitzat un total de vint-i-un, sigui amb la col·lectivització o no de les seves empreses. Com veurem alguns d'elles s'arroguen uns qualificatius, sabien d'on bufava el vent, que els hi eren del tot favorables, com catalanista, d'esquerra, antifeixista i d'esperit liberal i democràtic

Els ex-patrons de les col·lectivitzades defensen els seus béns i comptes bancaris

Com veurem amb més detall en la tercera part d'aquesta investigació, els empresaris feren una reclamació aferrissada, no podia ser d'altra manera, dels seus comptes personals.

Jesús Batlló Bofill, de la casa "Sobrinos de Juan Batlló", als efectes de recuperar el control dels seus comptes corrents, va presentar dues certificacions lliurades per Marià

Rubió i Tudurí i Xavier Vidal i Llobatera, acreditant que era persona addicta al Règim i de sentiments antifeixistes. La Comissió també va rebre una lletra signada pels Delegats i el Director de la casa “Sobrinos de Juan Batlló, Societat Col·lectivitzada”, en la qual manifestaven que Jesús Batlló havia estat gerent i accionista d’aquella casa, havent donat proves del seu tracte humanitari, motiu pel qual no el creien relacionat amb els facciosos.

Enric de Bobès i Artes, amb la objectiu de desbloquejar els seus comptes, va manifestar que s’havia incorporat, així que fou cridat, a l’Exercit Popular acreditant el compliment dels seus deures patriòtics. Per la seva part, una representació del Consell d’Empresa de la casa “Gràfiques Bobes I.C.”, de Barcelona, va certificar que era persona fidel al Règim.

Vicenç Paloma i Raventós, acompanyà un certificat de l’Empresa Obrera Col·lectivitzada de l’Abast de Carns Vacunes, Escorxador General, i un altre dels mateixos treballadors, donant al seu favor immillorables referències. Per la seva part va manifestar que sempre havia estat fidel al Règim i que suposava que la instrucció d’aquest expedient no podia obeir a cap qüestió de caràcter polític sinó a qüestions de caràcter econòmic-social. Tots els testimonis que van declarar ho van fer en sentit altament favorable en el sentit de que era completament fidel al Règim republicà.

Els Boada reclamen els seus comptes

Joan Boada i Rovira, Josep Boada i Rovira i Joan Boada i Casanovas, de “Casa Boada SA”, amb tres decisions diferenciades, que substancialment tenien els mateixos continguts, se’n varen sortir favorablement de les seves reclamacions.

El Comitè de Control obrer de la casa “Boada, SA”, va confessar que el bloqueig dels cabals dels expedientats, causa originària dels procediments incoats als tres Boada, es van fer a la seva instància i al sol objecte de salvaguardar, com a mesura precautòria, els béns afectes a l’empresa, però sense pensar que aquesta mesura podia reportar el perill d’una acusació de facciosos sense fonament contra tots tres.

Desfet el malentès, la Comissió va declarar que tots ells eren persones addictes al Règim, que no havien tingut cap participació en el moviment subversiu i que tampoc havien abandonat el seu domicili i les seves ocupacions habituals.²⁵²

Un Llobet reclama els seus béns

En Rossend Llobet i Nicolau, de la saga dels Llobet Guri, se li va realitzar l'apropiació de tots els béns que disposava a Calella. Aquesta ocupació va ser portada a terme, en els primers moments del 19 de juliol, segons l'Ajuntament, per les masses revolucionàries. Va manifestar la seva absoluta fidelitat al Règim, que col·laborava en la col·lectivització del negoci del qual era gerent, que mai no havia militat a cap partit polític i que ni per un moment havia abandonat el seu domicili habitual.

Un grup de tres empresaris, on hi trobem més enllà de la seva fidelitat a la República, els corresponents adjectius del ventall ideològic que li donava suport. Tots ells pretenien el mateix, recuperar la disponibilitat dels seus comptes bancaris.

Una blanqueria a Arenys de Mar

Antoni Catarineu i Jalencas, a més d'aconseguir desfer el bloqueig dels seus comptes, a les seves pretensions hi sumà la recuperació del domini sobre una blanqueria que regentava a Arenys de Mar i que funcionava sota la raó social "Catarineu Societat Anònima". Una indústria apropiada en forma de cessió obligatòria i on hi treballaven vint-i-un obrers. Es comprovà que es tractava d'una persona addicta al Règim republicà, que havia actuat sempre en partits catalanistes d'esquerra.

Addicte al règim republicà i a la causa popular i antifeixista

En Pau Llorens i Gispert, era una ciutadà que havia estat gerent de l'empresa "Auto Electricitat, SA", al que li foren apropiats per la policia, amb motiu d'un registre efectuat en el seu domicili el dia 18 d'abril del 1937, diversos documents i resguards de dipòsits de valors, efectes que aleshores creia que es trobaven sota la custòdia de la Comissió.

²⁵² Decisions de la Comissió de Responsabilitats de 26 d'agost de 1937, DOGC número 274 del 1 d'octubre de 1937, pàgina 15, i del 14 de desembre de 1937, DOGC número 16 del 16 de gener de 1938, pàgines 206 i 207 ponent: Antoni Soler i Torné, i de 26 d'agost de 1937, DOGC número 270 del 27 de setembre de 1937, pàgina 1315, ponent Lluís Jayme i Zamora . Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

El Consell d'Empresa de la casa "Auto Electricitat, SA", en nom dels seus obrers, va sortir en defensa de Pau Llorens, del qual afirmaren que era persona addicta a la causa popular i antifeixista i pregaven que li fos restituït el que li havia estat apropiat. Aquests extrems foren ratificats també pel Delegat de la Generalitat, en la Radio Associació de Catalunya, de la qual fou president seu, en el sentit de que era persona completament addicte al Règim legítim.²⁵³

Republicà d'esperit liberal i demòcrata

El tercer, l'Eugeni Laborda i Gasull, un barceloní que posseïa un taller de tapisseria a la Rambla de Catalunya núm. 45 i que havia mort el dia 23 d'agost de 1937, fou considerat segons els informes practicats com una persona que no havia intervingut mai en política, no s'ocupava de res més que el seu treball i estava qualificat com addicte al Règim legítim. Considerat d'un esperit molt liberal i demòcrata, en especial en el tracte amb els seus obrers. Abundava en aquests termes la declaració de Jesús Ibáñez, testimoni de major excepció si es tenia en compte, que havia treballat a la casa de l'interessat durant quinze anys, i afirmava aleshores que el seu ex patró era persona liberal i demòcrata.

Els hostalers volen servir cafès

Entre els encausats hi trobem dos empresaris del sector de la restauració. Demanaven poder disposar dels seus locals per tal de continuar en les seves activitats habituals.

A Josep Mestres i Ros, veí de Sant Pol de Mar, l'anomenat Comitè de l'esmentat poble del Maresme, sense causa justificada, se li va apropiat de la "La Punta", un local destinat a cafè, teatre i cinema, amb el corresponent mobiliari, establiment. Hi explotava un hotel i cafè, coneguts amb el nom "Amor Social", instal·lacions que tenia arrendades en escriptura pública des de el 30 de juny del 1936.

Es defensà al·legant que no havia estat mai feixista ni contrari al Règim, que no s'absentà de la seva habitual residència i que sempre milità dintre les idees republicanes, democràtiques i liberals. En l'expedient incoat per la Comissió quedà acreditat que era un element catalanista i republicà i president d'Esquerra Republicana de Sant Pol de

²⁵³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 10 d'agost de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 240 del 28 d'agost de 1937, pàgines 848 i 849. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Mar. En aquest sentit quantes persones foren interrogades varen coincidir en la mateixa apreciació, que no se li coneixia cap actuació relacionada amb el moviment subversiu.²⁵⁴

El segon empresari de l'hostaleria, en Miquel Matas i Jorba, era propietari dels establiments anomenats "Café Suizo", situat en el numero 31 de la Rambla del Centre de Barcelona, i del "Califòrnia", ubicat a l'avinguda del 14 d'abril, tocant amb l'ex-palau de Pedralbes. El primer fou apropiat per un individu i més tard, d'una manera definitiva, per Transports Marítims, afiliat a la Sindical CNT.

Tots els testimonis van qualificar a l'empresari com fidel al Règim republicà, de molt bon tracte amb els seus obrers, amant del seu treball i respectuós amb el règim legal vigent. La conclusió fou que es tractava d'un ciutadà dedicat només al seu treball i que sempre havia estat aimant de la ideologia republicana.²⁵⁵

Volen tornar a les seves fàbriques

En Ramon Serra i Adroher disposava d'una indústria del peix "Sali" i una fàbrica de genres de punt, a Sant Pol de Mar, apropiada per l'Ajuntament d'aquesta vila del Maresme.

Nombrosos testimonis i veïns del poble el tenien com a persona de conducta moral irreprotxable, que no havia actuat mai políticament ni tampoc intervingut en el moviment subversiu. Es comprovà que no havia coaccionat mai, en cap forma, als seus treballadors amb motiu de les eleccions i que només s'havia cuidat dels seus negocis, no havent tampoc abandonat el seu domicili. En el seu historial polític constava que en els anys del Govern Berenguer va ésser nomenat Conseller municipal com a major contribuent, càrrec del que va dimitir el primer dia. La conclusió de la Comissió fou de

²⁵⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 18 de novembre de 1937. Ponent; Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 3332 de 28 de novembre de 1937, pàgines 902 i 903. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

²⁵⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 8 de març de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 83 del 24 de març de 1938, pàgines 1206 i 1207. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

que no era home perillós políticament per cap concepte, però que se'l podia conceptualitzar d'esperit democràtic, liberal i addicte al Règim.²⁵⁶

En Josep Rovirosa i Albet disposava d'una fàbrica d'alcohol de brisa, al carrer de Pau Casals núm. 71, del Vendrell, apropiada per la Unió de Rabassaires del Vendrell, sense que s'hagués aixecat cap inventari de l'ocupació realitzada.

Es justificà dient que no actuava en política, només es cuidava del seu negoci i que era addicte al Règim legítim, simpatitzant amb les esquerres, essent contrari dels règims dictatorials, sentiments que no s'amagava d'exterioritzar. Els seus obrers consideraven correcte el tracte que reberen per la seva part en els anys que exercí d'empresari.

En els al·legats acusatoris finals, fets correuïta per en Josep Rius, president de la Unió de Rabassaires, aquest va manifestar que en Rovirosa era molt facciós, sense aclarir-ne els motius, del tot infundats, pel qual no va prosperar la denúncia i, en conseqüència, la Comissió va acordar la restitució de la seva fàbrica.²⁵⁷

La granja, els comptes dels bancs, dues finques i una casa

Lluís Soldevila i Casas manifestà que un determinat Sindicat, del que no va concretar el seu nom, va apropiarse l'empresa "Granja Soldevila, SA", de la qual era gerent, això no obstant ni estava legalitzada l'apropiació ni col·lectivitzada l'empresa. L'apropiació s'havia fet extensiva als béns particulars del recurrent, una casa i finca a Perpètua Mogoda (Santa Perpètua de Mogoda) i un altra finca a Tavèrnoles, a més del blocatge dels seus comptes corrents, que res no tenien a veure amb la societat.

L'encausat, aleshores un ciutadà de setanta-dos anys d'edat, havia estat el fundador, president del Consell d'Administració i gerent de l'entitat mercantil "Granja Soldevila, SA", empresa socialitzada, però no col·lectivitzada, anomenada aleshores "Indústria Làctia". Sobre la conducta política d'en Soldevila, aquest apareixia com a persona que

²⁵⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 28 de setembre de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 286 del 13 d'octubre de 1937, pàgines 222 a 224. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

²⁵⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 16 de setembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 286 del 13 d'octubre de 1937, pàgines 221 i 222. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

no havia intervingut en política i que sempre s'havia dedicat a la creació i consolidació de la seva indústria.

Per la Comissió, es constatà que havia acatat el Règim legítim, que no s'havia absentat dels seu domicili habitual i, en quant a seva extremada religiositat, no podia ser tinguda com a nota desfavorable perquè com ja s'havia repetidament declarat la professió d'idees religioses era perfectament licita i estava garantida per la Constitució de la República.²⁵⁸

Munyir les vaques de la granja

Joan Balanya Espinós era propietari d'una peça de terra i un edifici anomenat "Granja Balanya", segons relació d'apropiacions efectuades per l'Ajuntament del Pi de Llobregat (Sant Joan Despí). El Jutjat d'Urgència núm. 1, l'havia condemnat per un delictes d'alteració injustificada de la qualitat dels articles de primera necessitat, fet que, a parer de la Comissió, no podia prejutjar una resolució condemnatòria de l'expedient de responsabilitats per tractar-se de causes distintes. Tots els declarants varen assenyalar que era una persona curosa del seu negoci i addicte al Règim.²⁵⁹

Quinze cases a Castellterçol

Com en la cançó infantil popular catalana, "Quinze són quinze", en Daniel Millet i Miñana disposava de quinze finques urbanes en el terme de Castellterçol, que l'Ajuntament d'aquesta localitat del Vallès Oriental els hi havia apropiat. Estaven situades al carrer d'A. Ma Pons núm. 2; carrer Baix núm. 46; carrer Ballvert núm. 5, 7, 9, 11, 13, 14, 15, 16 i 16 A; carretera de Granera, núm. 14; i plaça Macià núm. 2, 3 i 4.

L'alcalde de Cànoves i Samalús, certificà la seva adhesió al Règim republicà. En la primera informació practicada es va apreciar que es tractava d'un home de negocis que moltes vegades havia arribat a tractar els obrers en forma desconsiderada, encara que en

²⁵⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 23 de desembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 15 del 15 de gener de 1938, pàgines 189 i 190. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

²⁵⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 19 d'abril de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 142 del 22 de maig de 193, pàgina 679. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

una segona tanda d'interrogatoris es va escoltar tot el contrari, si bé en les dues va quedar demostrat que no havia tingut res a veure amb els elements subversius.

Dos empresaris apolítics

A Lluís Creus i Benguerel i Tomàs Riera i Sans els hi havien blocat els seus comptes. El primer no havia militat mai en cap agrupació política; sempre s'havia comportat correctament amb els seus obrers, els quals varen testimoniar que el seu patró, tot i no intervenir en política, era completament addicte al Règim. El segon, amb el resum de saldos demanat pel Comitè de Control de "Casa Chritin", totes les persones interrogades informaren al seu favor, ja que mai havia intervingut en política i sempre havia respectat i acatat el Règim republicà.

Els obrers fan pinya per l'empresari

A Ferran Vilallonga i Balam, l'Ajuntament de Tossa se li apropià la casa situada en els números 8, 10 i 12 de la plaça del Balell. Els seus obrers, amb clares i concretes manifestacions, afegides a les de diverses personalitats de tots els matisos polítics i sindicals del poble de Tossa, així com d'altres ciutadans de reconeguda solvència política, van demostrar que era persona d'una fidelitat constant als ideals d'esquerres, liberals i democràtics. També quedà palès un gran altruisme, generositat i comprensió de la seva situació social, sense la més lleu sospita de que hagués tingut relació amb els facciosos.

Víctima d'un escorcoll de les Milícies Antifeixistes i la Policia

Joan Cabani i Oliva, propietari d'una indústria de filats de cotó, se li havien apropiat joies, metàl·lic i valors, arran d'un escorcoll realitzat al seu domicili per uns elements de les Milícies Antifeixistes, junt amb Agents de la Comissaria General d'Ordre Públic.

En la reclamació dels seus béns quedà constància que era una persona completament addicte al Règim, que no havia tingut cap intervenció en el moviment subversiu i socialment s'havia comportat sempre amb tota consideració amb els seus obrers

c- En el cercle de la política

Tot seguit, tenim sis encausats que tingueren posicionament polític, sigui en el terreny fundacional del catalanisme republicà, ACR i ERC, o bé en altres militàncies, el Partit Radical o els idearis socialistes.

Fundador de centres republicans

A Joan Noya i Esbert se li apropià pel Comitè Local Antifeixista a Castellví de Rosanes la finca “Can Alegre” d’aquesta localitat del Baix Llobregat, amb una valoració de tres mil pessetes. No havia estat mai sospitós de ser home desafecte al Règim, sinó que de sempre havia sostingut l’ideari catalanista-republicà, havent estat fundador de diferents Centres d’aquesta tendència ja des de molt abans de la Dictadura de Primo de Rivera. Per altra part, feia prop de dinou anys patia una malaltia que el tenia completament paralític i reclòs al seu domicili i, segons les informacions practicades i altres antecedents recollits, no solament no se’l podia qualificar de facciós, sinó que calia considerar-lo com a persona absolutament addicte al Règim republicà.²⁶⁰

Membre del Comitè Nacional de Socors Roig Internacional

Frederic Fernández i Burgos, membre fundador d’Acció Catalana Republicana i director d’aquesta organització a Poblet, així com membre del Comitè Nacional del Socors Roig Internacional, se li havien bloquejat els seus comptes. La decisió de la Comissió fou un model de diplomàcia, versus el membre d’un partit que havia format part dels governs de concentració de la Generalitat. Primer, aclarir que no era un fet intencionat sinó casual el que havia motivat el seu judici, “... *quedat ben palès que el fet d’aparèixer inclòs un ciutadà en la relació de persones que tenen bloquejats llurs cabals i efectes no prejudja res, ja que les causes de la inclusió són molt diverses, i si bé unes comporten una denúncia per facciós o presumpte facciós, d’altres obeeixen a motius totalment aliens a l’actuació política en ordre al moviment subversiu del 19 de juliol i com a conseqüència del que s’esmenta en el paràgraf anterior; en cada cas la Comissió ha d’escatir quina fou la causa determinant de la inclusió per tal d’examinar si pot o no donar lloc a sanció*”. Al final només quedava per fer una conclusió laudatòria “... *en el cas present és indubtable que no existeix ni el més lleu indicatiu demostratiu que l’expedient tingués cap mena de concomitància amb els elements que han desencadenat*

²⁶⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 3 d’agost de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 219 del 7 d’agost de 1937, pàgines 493 i 494. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

la guerra, sinó que pel contrari, ha quedat demostrada a bastament la condició provat d'antifeixista d'aquell".²⁶¹ Res més a dir. Vist per sentència favorable.

Funcionari judicial d'Esquerra Republicana de Catalunya

En Robert Torrent i Clara, propietari de la casa coneguda com "Estança Torrent", apropiada pel Consell Municipal de Castelldefels, va presentar una instància denunciant que malgrat esser persona de reconegudes idees democràtiques, esquerranes, catalanistes i antifeixistes, i de tenir una actuació que no podia ser ignorada i de ser prou conegut per la majoria de veïns del poble de Castelldefels, on passava llargues temporades, sense causa justificada de cap mena, com si talment es tractés d'un facciós declarat o d'un desconegut, el Consell Municipal se li va apropiat de la seva casa coneguda com "Estança Torrent" d'una manera violenta.

En la informació practicada, per tots els conductes utilitzats durant la investigació, quedà acreditat que era persona completament addicta al Règim republicà i catalanista de sempre, en aquest cas militant d'Esquerra, funcionari judicial des de feia molts anys i amb informes immillorables.²⁶² No cal dir que l'apropiació es va tirar enrere.

Antic militant d'Esquerra Republicana de Catalunya

Un quart ciutadà en el cercle de la política era en Ramon Parramón i Castany, antic militant d'ERC, al que se li havien apropiat d'una finca rústica situada al carrer de L'Hostal Nou núm. 1, 2, 3, 4 i 8 i una casa torre situada al mateix carrer, valorades abans del 19 de juliol en 45.000 i 15.000 pessetes, béns que havien estat apropiats per l'Ajuntament de Bisaura de Ter.

L'encausat i la seva muller abans del 19 de juliol estaven a Suïssa i en els dies de la incoació i resolució de l'expedient estaven a París. No s'havia pogut provar que durant els darrers temps haguessin desenvolupat cap activitat política ni que pertanyessin a cap partit, no obstant haver militat anteriorment a Esquerra Republicana de Catalunya. Es constatà que era un fervent catalanista, ideari que exterioritzava en totes les ocasions

²⁶¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 4 de novembre de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 324 del 20 de novembre de 1937, pàgina 766. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

²⁶² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 10 d'agost de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 231 del 19 d'agost del 1937, pàgina 682. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

que es presentaven, tot i que en els seus estiuueigs a Bisaura de Ter no havia fet política ni manifestacions de cap tipus.²⁶³

Una casa a la Rambla de les Flors

L'Eusebi Carreras i Coronas, amb el seu germà Josep, era copropietari de la casa núm. 31 de la Rambla de les Flors, anomenada la Virreina, de la qual finca era usufructuària la seva mare, casa que primer va ser apropiada per l'Ateneu Enciclopèdic Popular, que la va traspasar seguidament al POUM i després dels successos del mes de maig del 1937 va quedar ocupada per les forces d'Ordre Públic.

En el transcurs de la tramitació de l'expedient va quedar demostrat que era persona absolutament addicte al Règim legítim republicà des de molt abans de l'adveniment de la República, en les quals doctrines persistia, i que si bé s'havia afiliat al Partit Radical va separar-se'n quan ho va fer el grup acabdillat per Martínez Barrio, no havent-se posteriorment afiliat a cap nou partit.

S'acredità que era molt bona persona i també molt demòcrata. Corroborà el seu republicanisme, a parer de la Comissió, la seva separació del grup lerrouxista en exterioritzar aquest la seva tèrbola actuació contrària a la República, i que, malgrat la violència de que fou objecte en ésser expulsat del seu domicili, no havia abandonat el territori lleial ni la seva residència de la ciutat de Barcelona.²⁶⁴

Activíssim element antifeixista que militava al Partit Socialista des de l'any 1931

Ceferí Bernat i Escolà, que militava al Partit Socialista des de l'any 1931, li fou apropiada una finca situada a Castelló de Farfanya, havent demanat la seva devolució tot al·legant que era un antic element antifeixista en les rengles socialistes des de l'adveniment de la II República.

Sobre la seva conducta, tots els elements representants del poble de Castelló de Farfanya declararen que era un activíssim element antifeixista i la mateixa entitat

²⁶³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 29 de juny de 1937. Ponent: Enric Galofré Haeffner. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 195 del 14 de juliol de 1937, pàgines 176 i 177. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

²⁶⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 28 d'octubre de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 306 del 2 de novembre de 1937, pàgines 493 i 494. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

ocupant afirmava que l'encausat era un ciutadà addicte al Règim i tot semblava més una qüestió familiar, ja que tot plegat es desprenia que un cossi seu, per raons familiars, s'havia volgut apropiat dels seus béns.

d.- Servidors públics fidels a la República

En aquest grup apareixen per primer cop els servidors públics. Un total de set encausats entre funcionaris de la Generalitat, l'Estat o els Municipis, membres de la carrera judicial o bé fedataris públics. Fos per la cooptació política dels mateixos o el principi d'obediència jeràrquica, tots van declarar-se persones addictes al Règim republicà. Més enllà de la declaracions necessàries, per accedir a la funció pública, s'entén que no podien presentar-se davant un òrgan fiscalitzador de responsabilitats polítiques sense una declaració d'adhesió.

Un digníssim Magistrat

Josep Farré i Duat disposava d'una casa situada al carrer Soldevila núm. 22, de Talarn, de baixos i un pis, ocupada per la CNT de Talarn. En l'expedient hi constava un certificat en el qual es deia que era un Magistrat Jutge del Jutjat de Primera Instància número 10. De l'informe practicat en resultà que es tractava d'una persona addicta al Règim republicà i un digníssim Magistrat.

Director d'una escola de l'Ajuntament de Barcelona

Andreu Cabré i Bru, al que se li bloquejaren els seus cabals i efectes dipositats en establiments bancaris i apropiades dues finques rústiques a Falset i Gratallops que estava conreant per administració directa.

Sobre la seva conducta i activitats, va quedar acreditat que havia estat home sempre de sentiments liberals, havent professat durant tota la seva vida idees republicanes, d'una gran austeritat en tots els ordres, autor de diferents obres de caire cultural i social, en les quals es reflectien el seu temperament i esperit democràtic. En el moment de tramitar-se l'expedient ocupava, a satisfacció de tothom, el càrrec de director d'una Escola de l'Ajuntament de Barcelona.

Un ajudant d'obres públiques de l'Estat

Lluís Conde Baliu, que disposava d'un pis al carrer Consell de Cent, núm. 383, entresol 1a, de Barcelona, ocupat per refugiats, era un Ajudant d'Obres Públiques afecte a la Comissaria de l'Estat dels Ferrocarrils de la zona del Nord.

El mes de setembre del 1936 va esser traslladat a Madrid, on es dirigí amb la seva família, deixant el seu pis del carrer del Consell de Cent habitat per una serventa. Al tornar a Barcelona, va trobar-se el seu pis ocupat per uns pretesos refugiats de Madrid.

En la tramitació davant la Comissió va quedar demostrat que no va abandonar voluntàriament la seva residència habitual, ja que va traslladar-se a Madrid en compliment d'ordres dels seus caps administratius. Segons la informació practicada no havia estat afiliat a cap partit polític, essent fidel a la República, ni havent fet mai demostracions polítiques de cap mena, extrems aquests confirmats des de les autoritats més importants, en Josep Ma Pi i Sunyer, aleshores alcalde de Barcelona, i pels ciutadans de peu, pels porters i veïns de la seva casa, que deixaren del tot clar que era un republicà de cap a peus.²⁶⁵

Secretari Municipal a l'Esplugues de Llobregat i a Queixans

Antoni Mas i Orriols, al qui s'havien bloquejat els seus comptes bancaris, era un secretari municipal que mai no havia tingut cap mena d'intervenció política i que apel·là al testimoni dels que havien regit el Municipi d'Esplugues de Llobregat, localitat on havia exercit durant cert temps el càrrec de Secretari Municipal, i a un certificat del Municipi de Queixans, on aleshores exercia el mateix càrrec. En aquest darrer es feia constar que l'expedientat mereixia la simpatia de les autoritats i del veïnat per la seva lleialtat, noblesa i adhesió al Règim. Tanmateix les persones interrogades, en els Municipis de Queixans, Esplugues de Llobregat i Aiguestoses de Llobregat (Sant Joan Despí), tots varen coincidir a afirmar que sempre havia viscut al marge de la política limitant-se a complir amb el deure de secretari municipal.

Un cap de serveis tècnics d'Agricultura

Josep Ma Soler i Coll, era el cap del Servei de Terra Campa dels Serveis Tècnics d'Agricultura de la Generalitat, al que s'havien bloquejat els seus comptes bancaris. Anteriorment havia estat funcionari de la Diputació de Catalunya, havent estat expulsat per les seves idees catalanistes en temps de la Dictadura de Primo de Rivera.

²⁶⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 3 de desembre de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 253 del 10 de setembre de 1937, pàgina 1047. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Va quedar acreditat que era un catalanista fervent i antifeixista convençut. No havia tingut activitats polítiques ni havia militat amb cap partit, no havent participat en cap forma en el moviment subversiu i considerat per la Comissió com un ciutadà addicte al Règim republicà.

Un notari amb una finca a Vacarisses

Gabriel Faura i Marquet, era un Notari al que a més del bloqueig dels cabals i efectes dipositats en els bancs i establiments de crèdit, se li apropiaren una finca rústica, situada a les Afores núm. 26, del poble de Vacarisses, essent el motiu de l'apropiació l'abandonament de la mateixa.

L'interessat mitjançant un document justificatiu del Col·legi Notarial de Catalunya, deixà constància que havia exercit constantment el seu càrrec de Notari essent una persona afectada al Règim i a la causa antifeixista. No li calgueren més escrits ni avaladors.

Ajudant d'Obres Públiques al Port de Barcelona

Antoni Galan i Pacheco, al que se li blocaren els seus comptes, era ajudant d'Obres Públiques, havent prestat els seus serveis al Port de Barcelona amb gran competència. Quedà demostrat per la Comissió, la seva absoluta fidelitat al Govern legítim, com un ciutadà d'esperit liberal i temperament antifeixista.

e.- Professionals i treballadors

Un altre gruix de ciutadans encausats són professionals i treballadors assalariats que en un nombre de cinc també, per la via dels seus comptes bloquejats o les propietats urbanes o rústiques ocupades, tingueren que presentar-se davant la Comissió per tal de reclamar la restitució dels seus béns.

Un treballador recolzat pel Consell d'Empresa i companys de feina

Josep Tey i Reinós, comparegué davant la Comissió per tal de recuperar la disponibilitat dels seus comptes corrents, al·legant la seva fidelitat al Règim i una ideologia republicana professada des de molt abans del 19 de juliol. Sobre la seva conducta i activitats, quedà acreditat que era una persona honorabilíssima de sentiments democràtics, ferm antifeixista, republicà i absolutament addicte al Règim, extrems avalats per persones de diferents estaments i tendències i, d'una manera especial, pel Consell d'Empresa de la casa on treballava i per altres companys seus, obrers de la mateixa empresa.

Un director general ben relacionat

Rafael Garriga i Roca, era el director general de l'empresa "Indústria Fotoquímica Nacional, SA", la qual gràcies a la seva col·laboració personal i relacions amb una important empresa estrangera, l'única aleshores en el seu ram a Espanya, va poder prestar un valuós ajut al Departament de Defensa de la Generalitat, primer, i al Ministeri de Defensa Nacional després.

Als efectes d'aixecar el bloqueig dels comptes va quedar del tot constatat que no havia tingut cap participació ni intervenció amb el moviment subversiu, sinó que era persona absolutament addicta al Règim i que dintre la seva esfera d'acció comercial i industrial contribuïa eficaçment a la lluita contra els facciosos. Va quedar també justificada la residència a l'estranger, on va traslladar-se degudament autoritzat per a facilitar l'adquisició de primeres matèries necessàries, per tal que l'empresa pogués prestar els serveis al·ludits i per a mantenir el necessari enllaç amb la casa subministradora a la qual l'unien, a més, lligams familiars.²⁶⁶

Un tècnic del col·lectiu de pintors

Ignasi Valls i Font, que també es presentà davant la Comissió per aixecar el bloqueig dels seus comptes bancaris, era un ciutadà que formava part de l'Agrupació Col·lectiva de la Construcció, Secció de Pintors, en la què treballava com a tècnic. Constava que no havia intervingut en absolut en el moviment subversiu i era una persona conceptuada com addicta al Règim legítim.

Un treballador avalat pel seu empresari

Al seu torn, amb un perfil ideològic a l'esquerra, en Ramon Borràs i Borràs, al que li blocaren els seus comptes corrents. Manifestà que no havia tingut mai activitats polítiques, demostrant que era addicta al Règim república i de tendències socialistes, extrems confirmats pel propietari i per dos empleats de la casa on treballava.

Advocat amb una torre a Vallvidrera

En Josep Vilardaga i Buxó, era un advocat al que se li apropiaren una casa-torre al carrer Mont d'Orsà i plaça de Vallvidrera, en el barri del mateix nom a la ciutat de

²⁶⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 17 de febrer de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 64 del 5 de març de 1938, pàgina 64. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Barcelona, per un anomenat Comitè de Defensa de la seva barriada. Els ocupants havien exigint el lliurament de les claus de l'edifici, apropiant-se de tots els mobles i efectes.

Un cop instruït l'expedient de responsabilitats, el lletrat Vilardaga fou considerat persona absolutament addicta al Règim legítim, que no havia tingut, ni tenia aleshores, cap mena de relació amb els facciosos; que simpatitzava amb el Front Popular i que havia estat un dels advocats perseguits per la Dictadura. Es comprovà que havia cedit la seva casa-torre a disposició del Col·legi d'Advocats, per a estatge dels lletrats evacuats d'altres llocs, que haguessin de refugiar-se a Catalunya.

f.- Dos assassinats a la rereguarda

Un fou el d'Emilià de la Cruz i Diaz, propietari d'una finca amb mobles requisats per individus armats que se l'emportaren de casa seva sense que mai més se n'hagi sabut res d'ell. Tot fa creure que fou assassinat per tal de robar-li uns suposat documents d'unes mines d'or.

Quedà acreditat que l'encausat era republicà i que no havia intervingut en el moviment subversiu, ja que tothom havia declarat que era un desconegut, puix que duïa una vida apartada de tota activitat, a excepció d'un dels testimonis que declarà en contra formulant acusacions greus, testimoni d'una conducta moral i revolucionària pèssima ja que havia tingut qüestions personals amb l'interessat, declaració que no va ser considerada per la Comissió en tant que va declarar no faccions a l'encausat.

El segon fou l'Alfons Par i Tusquets, al se li apropiaren diverses finques a Cerdanyola del Vallès. Nascut a Barcelona el 1878 fou un filòleg i crític literari que alternava la seva vocació per la llengua amb els treballs en el sector cotonaire.

Van comparèixer els obrers de la casa "Joan Par i C^a", l'Associació de Dependents Cotonaires UGT i la seva esposa. Els treballadors varen declarar que era una bellíssima persona, catalanista, liberal i estimat de tothom que el tractava i que fou assassinat per un grup d'incontrolats.

Per part de l'Associació de Dependents Cotoners es feia constar que més que un patró era un company per als treballadors, un tècnic cotonaire de vàlua extraordinària i que abans i després del 19 de juliol estigué al costat de l'autoritat i de l'economia del país. Finalment, segons la vídua, no havia tingut cap actuació política i que morí assassinat, acompanyant certificació de l'acta de defunció.

g.- Malats addictes al règim republicà

Un altre grup de set expedientats el conformaven aquells que per malalties i edat avançada difícilment podien ser considerats facciosos. Més enllà del seu pensament polític personal aquests encausats es van declarar addictes al Règim republicà.

L'arrendatari de les terres al seu costat

En Joaquim Serra i Castany, disposava d'una finca rústica coneguda com "Sot de la Fava" i la casa núm. 30 del carrer Nou, de Sant Pol de Mar, propietats que li varen estar apropiades pel Comitè de Milícies Antifeixista d'aquesta localitat del Maresme.

Per malaltia de l'encausat van comparèixer davant la Comissió en Ramon Serra i Adroher, arrendatari de les seves finques, i la seva esposa Bonaventura Adroher i Roca. Ambdós feren palès, sobre la seva conducta i activitats, que era una persona afecte al Règim legalment constituït. Per part d'altres testimonis, de reconeguda solvència política, tots ells militants en partits i sindicats, varen coincidir en que no havia mantingut relacions amb els militars que s'aixecaren en armes el 19 de juliol.

Allunyat de la política per l'edat

Josep Morera i Perpiñà, era una persona que per l'edat i estat físic estava allunyada de tota relació amb la política, al qual se li apropiaren la finca anomenada "Muntanya Morera", per haver estat del comú, amb la intervenció de l'Ajuntament de Ribes de Freser.

Com a resultat de la investigació va quedar del tot clar que era una persona addicta al Règim republicà, que no havia tingut cap mena de contacte amb els elements feixistes i, lo més significatiu, per no deixar cap tipus de dubte, era un fidel complidor de les lleis i disposicions dictades pel Govern legalment constituït.

Finques a Palau-solità i l'Ametlla del Vallès.

Pere Duran i Plantada, de vuitanta-dos anys d'edat, domiciliat a la seva casa pairal de "Can Duran", de Palau-solità, disposava d'una finca rústica "Can Duran", composta de casa i terres, i de sis cases, situades a Palau-solità, apropiades pel Comitè de Milícies Antifeixistes de Palau-solità, i d'una finca rústica i dues cases, a l'Ametlla del Vallès, ocupades per l'Ajuntament d'aquesta localitat del Vallès.

Era un home molt catòlic, absolutament inofensiu i incapaç de barrejar-se en assumptes polítics, però que sempre que hi havia hagut lluita política el seu vot havia estat per als

esquerrans republicans, els quals a l'adveniment de la República el nomenaren per al càrrec del Jutge Municipal suplent, que exercí fins el 19 de juliol. La seva actuació privada en el poble de la seva residència, Palau-solità, va ser considerada per la Comissió com absolutament addicte al Règim.²⁶⁷

Un ferm catalanista amb casa ocupada per “Los Inquietos” de la FAI

A Josep Domingo i Purroy, que estava delicat de salut, internat des de feia uns tres anys en un Sanatori antituberculós, li fou apropiada pel grup anomenat “Los Inquietos”, adherits a la FAI, una casa i mobles situada al carrer de la República núm. 2, a Lloret de Mar.

Des de la Comissió es va esbrinar que l'interessat no havia format part de cap partit polític ni havia tingut activitats d'aquest ordre; sobre la seva ideologia es comprovà que havia estat sempre un ferm catalanista i addicte al Govern legítim; que l'apropiació de la seva casa de Lloret de Mar va fer-la un grup de la FAI contra el parer i consell dels mateixos elements de la CNT del poble i de l'alcalde, i per la sola raó que estava situada en un lloc cèntric per tal d'instal·lar-hi el Sindicat de la FAI.

Un vilafranquí en tractament mèdic

Antoni Galtés i Mayné, de setanta-un anys, que s'havia desplaçat per prescripció facultativa a la vila d'Arenys de Mar per seguir un règim de repòs prop del mar, donat que patia d'hipertensió arterial arterio-esclerosis, que a Vilafranca del Penedès disposava d'una finca anomenada “La Pelegrina”, la qual li fou expropiada.

Va quedar demostrat que sempre havia estat fidel al Règim republicà i totes les persones, sense excepció, van declarar que no havia tingut mai cap activitat política, tractant sempre molt bé els treballadors i que la seva dèria era de millorar la seva finca.

Un terratinent lluitant per la seva hisenda

Lluís G. Clot i Junoy, era un terratinent propietari de les finques “Torre dels Frares” i “Xalet Junoy” amb mobiliari, bestiar i altres efectes, així com les finques rústiques que constituïen l'heretat “Can Junoy”, que li foren apropiades pel Comitè Antifeixista de

²⁶⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 d'agost de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 271 del 28 de setembre de 1937, pàgines 1326 i 1327. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Queixans; disposava a més d'un pis al carrer Girona núm. 53, a Barcelona, ocupat pel Sindicat Únic de Productes Químics CNT.

Quedà comprovat que era una persona d'una absoluta lleialtat a la legalitat constituïda; d'una formació ideològica liberal i democràtica que no havia tingut cap intervenció en el moviment subversiu. Per raó del seu tarannà polític, i també pel fet de no haver abandonat el seu domicili ni haver interromput la seva vida normal, era del tot evident que no podia ser decretada ni mantinguda cap apropiació dels seus béns aleshores ocupats.²⁶⁸

Mort després del 19 de juliol del 1936

Alfons Rodó i Casanovas, que havia mort el dia 11 de novembre del 1937, era un ciutadà al que se li bloquejaren els seus comptes, el 21 de setembre del 1936, a petició del Comitè de Control de la casa "Rodó", que havia sol·licitat els saldos a la Comissaria Delegada de Banca.

Segons la filla de l'encausat, Maria Teresa Rodó i Romeu, que aportà un certificat de defunció, va manifestar que el seu pare havia estat apartat de la política, addicte i respectuós al poder legalment constituït, que ja feia temps que a conseqüència del seu estat de salut precari es trobava retirat del seu negoci. Per altres fonts, sobre la seva conducta es considerà que era apolític i que es dedicava exclusivament al seu negoci, no portant-se massa bé amb la dependència, un fet negatiu que no va impedir que l'informe final li resultés del tot favorable.

h.- Vuit republicans a la recerca dels seus comptes corrents

En les peticions de recuperar la disponibilitat dels seus comptes bancaris hi trobem vuit republicans. Lo constitutiu de les seves declaracions i, en el seu cas qualificacions de la Comissió, són els diversos matisos de la pluralitat republicana. Des de les posicions de l'esquerra, les liberals i el catalanisme, fins la genèrica de l'antifeixisme. No falten els que prefereixen quedar-se amb la simple declaració de fidelitat a la República.

²⁶⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 2 de novembre de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 330 del 26 de novembre de 1937, pàgines 860 i 861. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Un ex d'Acció Catalana Republicana

Eleuteri Bofill i Campreciós, era un encausat que va confessar que l'únic partit on havia militat era Acció Catalana, però ja en feia uns vuit anys des que s'havia donat de baixa per a poder atendre les seves necessitats. L'informe emès per la Comissió fou favorable, ja que tots els testimonis varen declarar en el sentit de considerar-lo un catalanista d'esquerra, amant de la República i addicte al Règim del 1931.

Dos simpatitzants de les esquerres

En Manuel Bigas i Homs i Gaietà Canut i Estella foren considerats addictes a la causa republicana. El primer, en l'opinió general dels seus coneguts, era una persona d'idees democràtiques i liberals, simpatitzant amb les esquerres, estant fora de dubte que era addicte al Règim i que no havia tingut cap participació en el moviment subversiu, no havent abandonat el seu domicili. Pel que fa al segon, al que s'havia demanat el pagament d'uns tributs, reclamats pel Comitè de Milícies Antifeixistes d'Esplugues de Llobregat, la Comissió va entendre que no haver abonat un impost no era motiu suficient per a considerar al contribuent deutor com a facciós, sinó tot el contrari l'encausat estava conceptuat com a home d'esquerres i addicte al Règim legítim.

Antifeixista d'idees republicanes

Sobre Eduard Batalla i Cunillera, tots els que actuaren de testimonis en la seva causa, manifestaren que era una persona d'idees republicanes, federalista, demòcrata i catalanista. La prova aportada era la seva llarga actuació política al Partit Radical i la pública repudiació que feu de la conducta seguida per aquell partit en ajuntar-se els anys darrers amb els partits promotors de la guerra. La Comissió acabà assenyalant que era una persona completament addicta al Règim republicà.

Un bon republicà

Joaquim Bufala i Ferrater, amb el compte del Banc Comercial de Barcelona bloquejat, manifestà que tenia un fillastre lluitant voluntàriament al front. La seva conducta i activitats, per part de persones de solvència antifeixista, fou qualificada com la pròpia d'un addicte al Règim i d'un bon republicà.

Fidels al Règim

Joan Ivern i Carreras i Josep Comajuncosa i Santacana foren altres dos encausats considerats fidels al Règim republicà. El primer, manifestà que el seu únic fill estava

incorporat a l'exercit amb el càrrec de tinent d'Enginyers i acompanyà el testimoniatge de diverses persones per a respondre de la seva conducta, sempre apolítica i fidel al Règim legal. Pel que fa al segon, es tractava d'un veí d'Aiguestoses de Llobregat (Sant Joan Despí) que no era cap desafecte ja que no havia destacat mai en política, essent considerat en el poble com addicte al Règim.

Desbloquejar els comptes i salvar dues finques

A Josep Gesa i Bellavista, se li havien bloquejat els seus comptes bancaris i apropiades unes finques al poble de Cardedeu, uns terrenys per a edificar i uns altres de conreu. Va comparèixer per manifestar que sempre havia estat addicte al Règim republicà i que la seva conducta no podia ser considerada facciosa i posà en coneixement de la Comissió que els seus fills lluitaven tots ells en l'Exercit del Poble.

i.- Tornar a les cases apropiades

Un altre grup de quatre d'encausats, havia realitzat reclamacions per tal de recuperar el domini de les cases apropiades. L'objectiu era poder desocupar els seus immobles dels que havien entrat en els seus habitatges durant les primeres setmanes de l'esclat revolucionari

Tres cases a Begues

En Jaume Petit i Ros, disposava d'una casa situada al carrer Enric Fontbernat, el pis primer d'una finca situada al Passeig de Francesc Macià núm. 1, i una altra casa situada al carrer de la República núm. 7 i 9, segons apropiacions efectuades per l'Ajuntament de Begues. Tots els testimonis, sense excepció, el varen considerar addicte al Règim republicà.

Un addicte amb suport obrer

Jaume Sauret i Marsal, disposava d'una casa al carrer Prat de la Riba núm. 51, a Cerdanyola del Vallès, destinada a Grup Escolar de la Zona "G" núm. 4," segons acta d'ocupació del Consell de l'Escola Nova Unificada (CENU), Sots-Delegació de Cerdanyola-Ripollet, Vallès Occidental.

Pel que fa a la seva conducta, van comparèixer l'Ajuntament d'Esplugues de Llobregat sol·licitant que la sentència no fos condemnatòria, puix que no posseïen dades per a poder considerar-lo facciós, i el de Cerdanyola del Vallès, que manifestà que no li

atribuïen cap activitat política i que l'apropiació de la casa era deguda simplement al fet de voler-hi instal·lar una escola.

La conclusió de la Comissió fou de que es tractava d'un ciutadà que havia viscut sempre al marge de la política i tractat sempre molt bé els seus treballadors. De les declaracions va quedar demostrat que l'apropiació no obeïa a altres raons que a les d'instal·lar-hi una escola, tot i que els primers dies de l'aixecament feixista l'expedientat, en un acte d'adhesió al Règim de la República, havia fet oferiment de la seva casa a la Generalitat de Catalunya per tal que la utilitzés com a Hospital de Guerra o algun altre servei semblant.²⁶⁹

Una casa i un hort d'un liberal i demòcrata

A en Josep I. Satorras i Macià, se li bloquejaren els cabals i efectes dipositats en els bancs i establiments de crèdit i apropiaren els edificis i terrenys entre el Raval de Sant Pere i Portal de Francesc Macià, avinguda del 9 de setembre, Camí Vell de l'Estació i part tocant amb la resta del terrenys i edifici, a la Selva del Camp. L'ocupació fou realitzada pel Sindicat d'Oficis Varis CNT d'aquesta població del Baix Camp amb la deguda autorització del Comitè Antifeixista Local.

L'encausat exposà davant la Comissió que la seva casa i l'hort li foren apropiats per diversos individus, sense poder precisar el nombre ni els noms. Així mateix, informà que mai no havia militat a cap partit polític. Tots els testimonis interrogats varen coincidir en assenyalar-lo com a persona de creences religioses, que mai no havia tingut problemes amb els treballadors, d'un esperit liberal i demòcrata i addicte al Règim.

Dues cases i un cotxe

A Josep Girona i Anguera, se li apropiaren per l'Ajuntament del Papiol una casa, situada al carrer del Carme núm. 4, i un automòbil marca "Buick", i per part d'un Comitè una altra casa del carrer de les Parres núm. 5, on hi tenia un pis moblat. En la seva defensa presentà tres testimonis, el primer va declarar que mai no havia intervingut en política i posteriorment els dos restants van acreditar que era una persona fidel al Règim.

²⁶⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 6 de gener de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 27 del 27 de gener de 1938, pàgina 363. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

i.- Sortir del bosc de les col·lectivitzacions

Manuel Vives i Torné i Antoni Torné i Anglès, de la Floresta, Joan Domènech i Rabella de Rubí i Matías Ferrando i Barbé, de Reus, els hi havien estat apropiades les seves terres en un procés de col·lectivització.

Tant en Manuel Vives com l'Antoni Torné, per la Comissió, segons els testimonis recollits, ambdós eren considerats com bona gent, persones catòliques i caritatives i fidels al Règim republicà. En Joan Domènech, que no havia abandonat el seu domicili de Barcelona, que ocupava des d'abans del 19 de juliol, va optar per manifestar la seva adhesió al Règim republicà. I finalment de Matías Ferrando, amb tots els elements de judici aportats a l'expedient, va demostrar el seu republicanisme i l'adhesió al Règim.

Repartiren les seves terres entre els veïns

Andreu Vidal i Ortoneda, era propietari d'una finca al municipi de Cambrils, la qual fou apropiada pel Comitè Antifeixista d'aquesta població i repartida entre diversos veïns. Era una persona, pels elements de judici aportats a l'expedient, completament addicte al Règim i allunyada de tota activitat política.

Els d'Abrera ocupen una finca de Castellbisbal

Joan Segarra i Oller, disposava d'una finca anomenada "Can Segarra", al municipi de Castellbisbal, segons acta d'ocupació del Comitè Antifeixista d'Abrera. Tots els testimonis coincidiren en considerar-lo d'idees republicanes i addicte al Règim, no havent-se absentat del poble, ja que havia continuat treballant en les seves feines diàries.

Un petit bosc a Castellsarroca

El Francesc Milà i Galimany disposava d'un bosc, a Castellsarroca (Sant Martí Sarroca), amb una superfície d'unes tres hectàrees anomenat "Fumet", apropiat per l'Ajuntament d'aquesta població del Penedès. Manifestà que no havia abandonat ni un sol moment el seu domicili, en tant que tots els informants, entre ells el rabassaire Magí Rafecas, assenyalaren que l'encausat era addicte al Règim, havent viscut sempre allunyat de tota activitat política.

Tres addictes al Règim sense més paraules

A Jacint Ballesté i Plana se li apropiaren, per l'Ajuntament de Rocafort de Queralt, dues cases, situades als carrers de Francesc Layret i Francesc Macià, i una finca al terme Cogue. En l'expedient restà provada l'adhesió al Règim del ciutadà expedientat.

Ramon Roma i Carbonell, era propietari de “Mas el Bach”, destinat a l’assentament d’una família i apropiada per no ésser conreada, segons relació d’apropriacions de l’Ajuntament de Ribas de Freser. El mateix interessat en el tràmit d’informació pública declarà que era addicte al Règim republicà.

Pel que fa Joaquim Servent i Bordet, l’organització Sindical UGT de Tremp li va apropiat diverses finques. Tots els elements de judici aportats a l’expedient varen demostrar que era un ferm catalanista i defensor de les llibertats dels pobles i de Catalunya.

Embarg preventiu

Com a singular baula de defensa, dels ciutadans considerats addictes al Règim republicà, exposem un cas inusual. Un embarg que es realitzà a instàncies del mateix encausat. L’autor, segur que coneixia la vella dita de *més val curar-se en salut*.

Es tractava del ciutadà Carles Bonet i Duran, que proposà l’embarg preventiu dels mobles de la seva propietat, guardats al guardamobles “Nervion”. S’havia presentat davant la mateixa Comissió sol·licitant que es decretés aquest embarg puix tenia informació que, alguns desaprensus s’havien permès retirar alguns mobles de la seva pertinença.

De les declaracions dels testimonis, es va desprendre d’una manera clara que Carles Bonet i Duran era addicte al Règim, que havia viscut sempre allunyat de tota activitat política i sense participació en el moviment subversiu. La seva argúcia li donà resultat. Ningú li va tocar els seus mobles.²⁷⁰

2.2.2. b) Afectes a la República amb informes

Més enllà dels informes de la Comissió i els testimonis favorables que hem analitzat en els capítols anteriors, en altres, la determinació del republicanisme dels encausats tenia com a prova definitiva els testimonis rellevants, fossin de polítics o persones vinculades a l’àmbit laboral o professional.

²⁷⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 3 de febrer de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 49 del 18 de setembre de 1938, pàgines 698 i 699. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

En aquest sentit, en una trentena d'expedients hi trobem la presència dels testimonis que provaven el republicanisme dels afectats. Es tractava de gent de pes que feren que els dubtes que poguessin tenir els membres de la Comissió quedessin del tot esvaïts.

Hi trobem diversos grups. No hi falten, com a més nombrosos, els empresaris, professionals, polítics i funcionaris. En menor mesura ciutadans que van morir després del 19 de juliol, persones malaltes i un conjunt d'encausats en els procediments de recuperació dels seus béns com a titulars de comptes corrents o com a propietaris de finques urbanes, agrícoles o béns mobles ocupats en els primers mesos del conflicte.

a.- Empresaris al rescat dels seus comptes bancaris i béns ocupats

En el tràmit de desbloquejar els seus comptes, dotze empresaris s'afanyaren en presentar certificacions i testimonis favorables per a fer possible la disponibilitat financera dels seus dipòsits bancaris. Tots buscaren bones cartes en la partida a jugar amb la Comissió.

Avalat per Esquerra Republicana

Sobre l'Eduard Rifà i Anglada, recaptada la informació pertinent, es comprovà que era una persona addicta al Règim, d'excel·lent conducta en el terreny social i que no havia tingut mai activitats polítiques. Tanmateix es constatà que es tractava d'un fervent catalanista, sense més activitats que les derivades dels seus negocis i les de caire artístic i cultural a què s'havia vingut dedicant.

Quedà acreditat també el seu sentiment catalanista, com a membre del Consell Directiu de Radio Associació de Catalunya, soci protector de l'Orfeó Català i les aportacions en metàl·lic a l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, així com altres entitats de caire cultural i benèfic. La seva adhesió al Règim fou acreditada pels seus propis obrers i per la Secretaria General d'Esquerra Republicana.²⁷¹

Un director recolzat pel CADCI i UGT

Miquel Carbó i Pascual presentà dos certificats de les organitzacions CADCI i UGT, fent constar que era soci d'ambdues, un antifeixista i, per tant, addicte al Règim

²⁷¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 20 d'octubre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 301 del 28 d'octubre de 1937, pàgina 423. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

republicà. Tanmateix, figurava a l'expedient un aval polític i social, lliurat pel Comitè d'Empresa de la casa "Gaietà Alegre", on treballava exercint el càrrec de Director.

Dos Consellers de la Generalitat i un Ministre de la República

Eusebi Romo i Raventós presentà una llista de testimonis que acreditaven la seva lleialtat al Règim, entre ells dos Consellers de la Generalitat de Catalunya, Antoni Ma Sbert i Rafael Vidella, i el Ministre de la República, Jaume Aiguader. En termes semblants el Comitè de Control del Banc Hispano-Colonial va lliurar un certificat en el que feia constar que l'expedientat era fidel al Règim legal.

Informes i certificacions a dojo

Santiago Marti i Segura presentà una certificació estesa pel Comitè Local de les Milícies Antifeixistes de Catalunya, en la que es manifestava que era un ciutadà que mai no s'havia significat en cap qüestió política; una altra lliurada per l'alcalde de Palafrugell, segons la qual es tractava d'un fervent antifeixista; una tercera presentada per la Delegació d'Ordre Públic de Girona, on es deixava constància que era un defensor de la causa antifeixista; una més, de les Milícies Antifeixistes de Llinars, constatant el seu procedir liberal i altruista; adjunta tanmateix un document-salconduit lliurat a la vila de Palafrugell i signat per representacions de la CNT, ERC, UGT i POUM, avalat pel Comissari d'Ordre Públic on era considerat com un fervorós antifeixista; i finalment, testimonis, en sentit similar, dels companys treballadors de "Hierros y Aceros, SA", "Compañía General de Materiales para Industrias, SA", "Atlàntic, SAE"; i "Torras".

Un conjunt de proves documentals abundoses i fermes. Hi constava que si bé no figurava en les fileres de cap organització antifeixista, fou una persona que contribuí en tot moment a la defensa de la causa de la República, extrem en el qual coincidien totes les organitzacions i autoritats legítimes. La investigació realitzada havia confirmat plenament el contingut favorable fins a un darrer detall, la seva contribució al sosteniment de *La Publicitat*, diari la ideologia i tasca del qual era prou coneguda aleshores en els cercles de l'antifeixisme català.²⁷²

²⁷² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 30 de novembre de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 350 del 16 de novembre de 1937, pàgina 1134. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Certificacions sindicals de CNT i UGT

Pasqual Aliaga i Freg, era un ciutadà de setanta-dos anys d'edat, que havia viscut sempre allunyat de la política dedicant-se exclusivament als seus negocis, essent, però, afecte al Règim i no havent tingut participació amb el moviment subversiu.

Al seu favor presentà un certificat de la Sección de Tècnics Administrativos del Sindicato de la Edificación, Madera i Decoración, de Barcelona, afecte a la CNT; un altre del Comitè Regulador de la Indústria de l'Oli, afecta també a la mateixa sindical, i finalment un altre del Tècnics y Distribuidores de Aceite, també de la CNT, tots ells acreditant que Pasqual Aliaga i Fre era absolutament afecte al Règim, no havent militat en cap partit polític i essent considerat com un antifeixista.

Tot i això, era interessant veure com aquest home de negocis, disposat a no perdre cap oportunitat, de quina manera va maniobrar per tal d'obtenir beneficis. Així en data 17 de setembre del 1937, presentà un escrit sol·licitant que s'aixequés el bloqueig que pesava aleshores sobre els seus comptes corrents, ja que degut a l'escassetat d'oli, per ordre o conveniències de la Generalitat, proposà d'adquirir alguna partida important. L'home va moure tots els fils i en aquest sentit la seva petició va acompanyar-se d'un certificat del Sindicat Obrer d'Indústries Gràfiques i Similars, afecte a la UGT, segons el qual l'expedientat "*... es persona antifeixista, que ha contribuït a totes les subscripcions en pro de la Causa a les quals se l'ha invitat, i que no ha militat en cap partit polític, vivint dedicat únicament als seus negocis*".²⁷³ Tot un personatge singular que uns anys després defensava de manera peculiar els seus interessos en una finca de la seva propietat.

Als anys quaranta, en el BOE del 24 d'abril de 1942, hi troben que va restar embolicat en un procediment d'expropiació d'unes finques en la població de Muel. En el recurs d'alçada pretenia que en l'ocupació dels terrenys per a realitzar-hi unes obres es tinguessin en compte les seves indicacions i criteris. El Decret del Ministeri d'Obres Públiques, del 10 d'abril del 1942, li desestimava les al·legacions, en considerar que els criteris i directius per a ocupar els seus terrenys s'havien de realitzar d'acord amb les necessitats i planificació de l'obra. El nostre personatge no havia canviat, seguia amb les seves iniciatives fetes, no cal dir-ho per manegar les coses a favor seu.

²⁷³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 8 de març de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 77 del 18 de març de 1938, pàgina 1131. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

El Comitè de Control i els obrers amb el seu patró

Federico Sussana i Serra, propietari de l'Editorial del mateix nom, va manifestar que havia estat i era persona afecta al Règim legalment constituït. Acompanyà la compareixença d'un document, amb les signatures dels obrers de l'editorial, els quals certificaven que Federico Susanna i Serra era persona fidel al Règim. Corroboraren aquests extrems testimonis que la Comissió considerarà de la major excepció, els membres del Comitè de Control, CNT-UGT, i persones adscrites al Front Popular.

Testimonis d'ERC, del STCE i del Comitè de Control de l'Empresa

Josep Ma Gelambi Morera, que no havia abandonat el seu domicili, segons els informes practicats per la Comissió, estava considerat com un ciutadà que no havia figurat mai en cap partit polític, si bé en tot moment havia estat d'idees d'esquerra i de fondes arrels catalanistes ja que havia estat de sempre al costat dels Governos de Catalunya i de la República. Els testimonis que avalaven aquesta qualificació eren en Jaume Creus, militant d'Esquerra Republicana de Catalunya, n'Albert Albert, del Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi i n'Aureli Evard, del Comitè de Control de l'Empresa de l'expedientat, afegint aquest últim que en el taller havia estat sempre ben vist i considerat per tots els treballadors.

Obrers, partits, sindicats i un alcalde li fan costat

Francesc Xavier Bau i Nolla, no fou considerat un element facciós ja que no havia intervingut mai en política ni participat en el moviment subversiu. Tots aquests extrems foren corroborats per testimonis, considerats de major excepció per la Comissió, com eren els seus propis obrers i destacats elements d'Esquerra Republicana de Catalunya, Acció Catalana Republicana, CNT i UGT de Tortosa i el mateix alcalde de Roquetes que també declara al seu favor.²⁷⁴

Un emprenedor fill d'obrers

Josep Vendrell i Sala, era propietari de la casa núm. 134 del carrer Escolles Pies de Barcelona que li fou ocupada per a instal·lar-hi l'Escola Preparatòria de Guerra,

²⁷⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 19 d'octubre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 315 del 11 de novembre de 1937, pàgina 626. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Departament d'Administració, havent-li estat sostrets els mobles i documents pel Sindicat de Treballadors de Banca, Borsa i Estalvi.

Sobre la seva conducta es constatà que era una persona que professava des de sempre l'ideari republicà-federal, fill d'obrers que amb el seu esforç va tirar endavant la casa "Balet, Vendrell i Companyia", la qual convertí més tard en "Manufactures Tèxtils Balet Vendrell, SA".

Havia conviscut sempre amb els seus obrers, els quals en tot moment l'havien respectat i estimat; era soci de la Societat Coral Artesans de Gelida, adherida a ERC i soci protector de la Creu Roja i del Montepio de portalliteres, de la dita institució, a la qual regalà dos automòbils-ambulància. Tots aquests extrems en donaren testimoni els components del Consell d'Empresa de la seva fàbrica i les autoritats de Gelida, així com en la part de l'informe social tingueren veu els considerats com de major excepció, els obrers de la seva fàbrica, els quals varen declarar que es tractava d'una persona d'idees liberals i democràtiques, fent-ne un elogi personal i humà i que deixà sense cap dubte pel que feia a la decisió a prendre per la Comissió.²⁷⁵

Amb informes d'ERC i testimoni de l'alcalde de Manresa

Pau Descalç i Casaponsa disposava a Gironella d'una casa al carrer de Penina núm. 57, apropiada per l'Ajuntament d'aquesta localitat del Bergadà. L'informe de la Comissió li fou favorable en base a tres documents: un d'Esquerra Republicana de Catalunya, de Manresa, en el que es manifestava que sempre havia demostrat ser addicte al Règim legalment constituït, un altre signat per diversos treballadors que havia tingut el ciutadà Descalç, els quals feien constar el seu bon comportament, i un tercer, de l'alcalde de Manresa, en ofici de l'11 de maig del 1938, que justificava la seva bona conducta moral i política.

Dos Consells d'Empresa al seu favor

Josep Ma Moré i Comas, que no havia militat mai en cap partit polític, fou Conseller Delegat de la casa "Sobrinos de Juan Batlló, SA", havent estat també durant vint anys gerent de la casa "David, SA", on treballava aleshores com a mecànic afinador.

²⁷⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 2 de novembre de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 18 del 18 de gener de 1938, pàgines 227 i 228. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Els testimonis que declararen el varen qualificar com persona addicta al Règim, entre elles Enric Benet i Masanés, Secretari particular del Sots-Secretari de Finances, i Marià Rubió i Tudurí, diputat d'Esquerra Republicana de Catalunya. Corroboraren aquests extrems els testimonis que la Comissió qualificava de major excepció, els components dels Consells d'Empresa de les cases "Sobrino de Juan Batlló, SA", i "David, SA", de la qual n'havia estat gerent per espai de vint anys.

Per acabar, la Comissió va destacar el fet de que l'encausat treballava aleshores com a mecànic afinador en la casa "David, SA", havent-ne estat el gerent per tant de temps i convivint amb els que fins el 19 de juliol havien estat a les seves ordres; era una prova més que els propis obrers el consideressin com a un element addicta al Règim i, per tant, de sentiments antifeixistes.²⁷⁶

Amb l'aval de polítics i ex-treballadors

Artur Pibernat i Martí era completament addicta al Règim, fervent catalanista emparentat amb el doctor Martí i Julia, psiquiatre i polític catalanista. Sobre la seva conducta en donà les millors referències en ordre dels seus sentiments antifeixistes, Julià Ferrer, responsable de la fabrica de bàscules "Pibernat", aleshores empresa col·lectivitzada. Aquestes afirmacions foren corroborades per en Jacint Espona, empleat de la que fou la seva empresa, i Francesc Rosell i Montaner, ex-regidor de Barcelona i destacat element del Front Popular.

Com a proves documentals aportà al seu favor tres certificats, un de l'alcalde d'Olot, fent constar que era republicà i catalanista; un segon del Comitè Central de Milícies Antifeixistes autoritzant-lo perquè es traslladés a Olot, per ser persona addicta al Règim; i un tercer certificat, d'Acció Catalana Republicana, també d'Olot, acreditant que tot i no ésser militant d'aquell partit, constava que era un catalanista demòcrata i liberal i, per tant antifeixista i addicta al Règim.²⁷⁷

²⁷⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 16 de novembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 329 del 25 de novembre de 1937, pàgines 837 i 838. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

²⁷⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 23 de desembre de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 23 del 23 de gener de 1938, pàgina 301. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

b.- Els professionals i empleats desfilen davant la Comissió

Entre el grup de professionals i empleats encausats hi trobem diversos experts del dret, com advocats, procuradors i un notari. Tots ells van haver de reclamar la devolució dels seus comptes bloquejats als efectes de disposar de diners de butxaca per a les despeses del dia a dia.

Un procurador de tendències liberals

Salvador Millet i Roca, era un ciutadà procurador dels tribunals. Dos individus, que es deien representants dels treballadors del Centro Cultural del Ejercito y de la Armada, autoritzats pel Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi, van extreure quantitats en metàl·lic dels seus comptes del Banc d'Espanya i el Banc Urquijo Català.

En la seva defensa al·legà que sempre havia estat republicà, tot i no havent militat en cap partit. Per altra part, com a Procurador dels Tribunals, segons els testimonis de Manuel Nadal i Gruart, del Comitè Sindical de Procuradors; Duran d'Ocon, Procurador de Catalunya; Pere Coromines, Rafael Closes i Josep Reynals, Advocat del Banc d'Espanya, era una persona de tendències liberals amb matís federalista i que no havia estat afiliat a cap partit polític, essent tant en el terreny professional com en el privat d'una honorabilitat perfecta, de tracte amabilíssim, agradable i disposat sempre a ajudar a tots quants d'ell necessitessin alguna cosa i que el fet de ser soci del Centro Cultural del Ejercito y de la Armada era pel fet de trobar-se proper al seu domicili, com també per la seva afició als jocs de saló i interessos professionals.²⁷⁸

Un Antifeixista lleial

En Josep Casajuana i Oliver, previsiblement de professió advocat, no tenim constància expressa, en la seva compareixença davant la Comissió, manifestà que mai havia tingut activitats polítiques. Al seu escrit exculpori acompanyà un certificat del sindicat d'Advocats, UGT, en el qual es feia constar que era persona d'absoluta lleialtat al Règim i a la causa antifeixista.

²⁷⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 21 de desembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 14 del 14 de gener de 1938, pàgines 179 i 180. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Un Notari administrador de finques

Joaquim Barraquer de Ros, havia exercit de notari i també havia actuat com administrador d'unes finques. Declarà que havia estat fidel al Règim republicà. Com a prova testifical presentà al seu favor els testimonis favorables de diversos ciutadans, Joan Delclòs, Rafael Font, Jaume Jordí i Josep Gossalbo, així com una lletra signada per Joan Cabré, de Valls, en la qual es manifestava que durant els sis anys que exercí de notari a Valls, va observar bona conducta servint a tothom sense distinció d'idees.

Un Procurador de conducta exemplar

Eusebi Sans i Coll, un procurador dels tribunals absent del seu domicili habitual a Barcelona, hagué de justificar la seva residència a Puigcerdà, on exercia també de procurador, amb el corresponent escrit de l'encarregat del seu despatx, Tomàs Lamarca i de Morcillo, què, amb autorització de la Presidència de l'Audiència, s'havia fet càrrec dels seus assumptes professionals.

El Col·legi de Procuradors, acredità que l'encausat no tenia cap nota desfavorable; els empleats manifestaren que no havia intervingut mai en política i que havia observat amb ells una conducta exemplar. Per la Comissió fou considerat com una persona completament allunyada de la política si bé afecte al Règim republicà, no havent tingut participació en el moviment subversiu i sense activitats polítiques de cap mena.²⁷⁹

Un saltataulells del CADCI

Ramon Argelí i Dalmau, què es veié obligat a reclamar a la Comissió la disponibilitat dels seus comptes bancaris. Era un empleat de confiança de la "Casa Boera" que havia estat afiliat ja des de molts anys enrere al CADCI (Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria), coneguts popularment com els *saltataulells*. Aquesta associació duia a terme una campanya netament catalanista i republicana, ostentant aleshores un càrrec dintre de les subseccions.

La seva qualitat d'antifeixista fou avalada pel Comitè de Control Obrer de la "Casa Boera", i refermada per un certificat lliurat per la Secció del Vestit i Similars de la Unió

²⁷⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 14 de desembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 14 del 14 de gener de 1938, pàgina 177. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

General de dependents de Venda i Distribució (UGT), visat pel Comitè Central Executiu. Quedà acreditat que era una persona de lleialtat absoluta a la causa antifeixista i fidel servidor del Règim republicà que no havia abandonat el seu domicili.²⁸⁰

c.- Els polítics a escena

En un altre grup hi tenim els ciutadans amb militància en els partits polítics. En els catorze casos, en quan el testimoniatge, no hi consten en tots ells els tercers que declararessin al seu favor sinó que el fet de ser membres de les organitzacions polítiques acreditava per si mateix la seva adhesió al Règim republicà amb la major consideració per part de la Comissió.

De Joventut Republicana amb un teatre-cinema a Lleida

Miquel Cortada i Roig, era un dels propietaris de la família Cortada, al que li havia estat expropiat, pel Consell Municipal de Lleida, amb la finalitat de municipalitzar la seva activitat, el cinema i teatre denominat “Teatre Victòria”.

El ciutadà lleidatà es presentà davant la Comissió al·legant que no podia ser titllat de facciós i que estimava il·legal la municipalització, demanant en conseqüència que fos deixada sense efecte la dita expropiació i li fossin tornats els béns.

Practicades les oportunes informacions va quedar comprovat per la Comissió que l'esmentat Miquel Cortada i Roig figurava adscrit a la Joventut Republicana de la ciutat de Lleida, era persona absolutament addicta al Règim; catalanista i republicà des de sempre, fet del que tenia donades repetides proves, havent pres part activa com a republicà i catalanista en totes les lluites electorals de molts anys ençà.²⁸¹

Militant actiu d'ERC i soci fundador del Centre Catalanista

Josep Plantada i Artigas, era un ciutadà al que havien arrabassat diversos valors, joies, roba, diners i objectes de tota mena, de la seva torre de Vilassar de Mar, per un registre

²⁸⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 5 de novembre de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 314 del 10 de novembre de 1937, pàgina 604. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

²⁸¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 30 de setembre de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 280 del 7 d'octubre de 1937, pàgines 115 i 116. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

realitzat per uns elements que portaven una autorització del cap de les Patrulles de Control.

De la informació practicada per la Comissió totes quantes persones havien estat interrogades donaren informes totalment favorables. Segons un certificat del Centre catalanista d'Esquerra l'encausat havia prestat valuosos serveis a la causa del Poble en quan soci fundador i directiu d'aquell Centre i com un actiu militant d'ERC.²⁸²

Militant d'Acció Catalana Republicana del Front Popular d'Esquerres

A Baldomer Carbó i Cassi, se li havien bloquejat els seus comptes per haver estat sol·licitats els seus saldos, com a integrant del Consell Directiu de l'A.H.C.R.I.S., per la casa "Indústria Gràfica Aleu Domingo, Limitada", una petició que es considerà de caràcter comercial.

En la seva compareixença davant la Comissió l'interessat manifestà la seva estranyesa en veure's inclòs en aquest expedient, afirmant que sempre havia militat i actuat, des de la seva fundació, en el partit polític d'Acció Catalana Republicana, que aleshores formava part del Front Popular d'Esquerres. Sobre la seva conducta totes les persones interrogades en l'informe ho feren al seu favor.

Militant antic i actiu d'Acció Catalana Republicana

L'Antoni Perucho i Forné es defensà del bloqueig de comptes fent lliurament de diversos certificats, del Sindicat de Treballadors de l'Assegurança i la Previsió, Grup Sindical d'assegurances del PSUC, d'Acció Catalana Republicana de Barcelona, seu central, i de l'Ateneu d'Acció Catalana Republicana de Barcelona.

En el curs de l'expedient no s'observà ni el més petit indicatiu de faccions, ans al contrari, restà demostrat que l'encausat era militant antic i actiu d'Acció Catalana Republicana amb testimonis al seu favor de reconeguda història liberal i antifeixista com els de Tomàs Pumarola, Conseller-regidor de l'Ajuntament de Barcelona i Joan Ricart, cap de les Forces de Seguretat de la Generalitat de Catalunya el 6 d'octubre de 1934.

²⁸² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 2 de desembre de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 346 del 142 de desembre de 1937, pàgina 1079. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Fundador de l'Esquerra Catalana

Antoni Camprubi i Baratau, tingué al seu favor les declaracions de l'escriptor, polític i periodista Josep Pous i Pagès, que va donar fe de que era un element fidel al Règim i que havia format part de l'antic Centre Nacionalista Republicà. Per altra part figurava en l'expedient un certificat de l'Ateneu de Barcelona, en el qual es feia constar que figurava com a soci d'aquella entitat, i tanmateix que fou directiu de la Junta que presidi Pompeu Fabra en l'exercici 1924-1925. Sobre la seva conducta es constatà que era un element addicte al Règim, bon catalanista i república i que fou un dels fundadors de l'antiga Esquerra Catalana, entre d'altres, amb Carner, Sunyol i Gubern.²⁸³

Un membre d'ACR amb testimoni de l'ambaixador a Paris

Cristòfol Masó i Escofet, es defensà del bloqueig dels seus comptes acompanyant a les seves al·legacions dos certificats, un d'Acció Catalana Republicana, de Sarrià, i l'altre d'Acció Catalana de la Central de Barcelona, que acreditaven que era soci de l'entitat política i ostentava el càrrec de vicepresident de la primera des de l'any 1935. Comparegué com a testimoni, l'aleshores ambaixador d'Espanya a Paris, Àngel Ossorio i Gallardo, que donà fe dels seus sentiments liberals i catalanistes. Tots els testimonis interrogats, de reconeguda història liberal i antifeixista, ho varen fer de manera favorable i quedà sense dubtes que era un ciutadà addicte al Règim de la II República.²⁸⁴

Catalanista i republicà de les joventuts d'ERC

Francesc Blàvia i Pinto, al què se li apropiaren una finca amb destinació al Casal del Poble de Lleida, es personà davant la Comissió en defensa dels seus drets de propietat, compartits amb els seus germans. Acompanyà el seu escrit amb un certificat de la Joventut Republicana de Lleida, adherida a Esquerra Republicana de Catalunya, en el qual es feia constar que figurava en aquella Joventut des del 1920 i que sempre havia observat un enlairat esperit catalanista i republicà. Tots els testimonis coincidiren en que

²⁸³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 1 de març de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 70 del 11 de març de 1938, pàgina 1036. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

²⁸⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 18 de gener de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 30 del 30 de gener de 1938, pàgines 417 i 418. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

era persona addicte al Règim i militant d'un partit polític com ERC, adherit al Front Popular.

Militant actiu d'Esquerra

Jaume Maymó i Xirau, disposava d'una casa de nova construcció, al carrer Mogent, a Vilanova del Vallès, aleshores ocupada per la Casa Consistorial. que fou apropiada per l'Ajuntament d'aquesta localitat del Vallès Oriental.

Sobre la seva conducta, segons la informació practicada per la Comissió, havia estat sempre fidel al Règim republicà com a militant actiu d'Esquerra Republicana de Catalunya. En aquest sentit aportà un certificat firmat pel president i el secretari d'Esquerra Republicana de Catalunya del Vallès Oriental, emès a la ciutat de Granollers, en el qual es posava de manifest les seves activitats esquerranes.

Soci fundador d'Acció Catalana Republicana

Josep Sandiumenge i Puig, era propietari d'una casa-torre situada al poble del Pi del Llobregat (Sant Joan Despí), carrer Prat de la Riba núm. 21, ocupada per organitzacions sindicals i Socors Roig Internacional. N'havien tret els mobles, objectes d'art, biblioteca i altres efectes, malgrat les gestions de l'encausat i les promeses de l'alcalde que, desaprovant el que passava, li assegurava que prendria mesures conduents a evitar-ho, car entenia que no procedia aquella apropiació tractant-se d'un ciutadà de filiació netament antifeixista.

En la seva defensa, després d'assenyalar que acostumava a passar en l'esmentada torre els estius, amb la seva mare i germans, va acreditar que era un antifeixista indiscutible i antic militant i soci fundador d'Acció Catalana Republicana, i per tant completament addicte al Règim. Afegí que havia militat al Front Popular, fets reconeguts i confirmats fins per aquelles persones que podien sortir beneficiades d'una declaració de faccions que la Comissió dictés en contra seva.

La Comissió va concloure sobre la casa-torre en qüestió, pel fet de no estar d'una manera permanent habitada pel seu propietari, podia haver estat objecte d'una ocupació provisional per part de l'Ajuntament, en el cas que les necessitats de la guerra ho haguessin fet justificadament necessari. En canvi, rematà la seva decisió, resolent que no es podia reconèixer a les entitats polítiques o sindicals la facultat d'ocupar-la per al

seu ús, com no fos mitjançant el corresponent contracte d'arrendament atorgat amb el propietari.²⁸⁵

Militant de la Unió de Rabassaires amb certificat del PSUC

Jaume Tobella i Ferrer, era propietari d'un edifici situat al carrer Galán i Garcia Hernández, sense numero, ocupat com a caserna dels Mossos d'Esquadra de Catalunya, segons escrit adreçat al Conseller de Justícia de la Generalitat de Catalunya per l'alcalde de Sesrovires (Sant Esteve de Sesrovires).

En les seves alegacions l'encausat adjuntà dos certificats, el primer lliurat pel Delegat de la Unió de Rabassaires i altres cultivadors del Camp de Catalunya, secció de Sesrovires, organització d'un historial antifeixista, on es feia constar que el ciutadà Jaume Tobella figurava com a soci d'aquella Delegació des de la seva constitució, més de trenta anys, essent un destacant militant; en un segon certificat del Partit Socialista Unificat, radi de Sesrovires, en el que es manifestava que era persona addicte al Règim Republicà.

No deixava de ser una paradoxa que l'expedient havia estat iniciat per denúncia de l'Ajuntament de Sesrovires i ara, el mateix denunciant en ésser interrogat, manifestava textualment "*...que l'apropiació dels béns de l'expedientat seria un "atropellament" que es cometria amb ell, retirant per tant la denuncia origen de l'expedient*".²⁸⁶

Militant d'ERC, empleat del Banc d'Espanya i titular d'una vaqueria

Manuel Maluquer i Sardà, era propietari d'una finca coneguda com a "Torre de Bensa" i una granja vaquera situades ambdues a Balaguer, les quals li foren apropiades pel POUM d'aquesta localitat de La Noguera.

En l'expedient hi consta una certificació lliurada pel Comitè Obrer de l'empresa de la que era patró, on constava que es tractava d'una persona afecte al Règim i militant

²⁸⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 19 d'agost de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 263 del 20 de setembre de 1937, pàgines 1211 i 1212. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

²⁸⁶

Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 30 de novembre de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 361 del 27 de desembre de 1937, pàgines 1275. I 1276. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

d'ERC, partit del Front Popular, fets que foren ratificats per un informe lliurat per la Junta Directiva i la Comissió Política d'Esquerra Republicana de Catalunya a Balaguer, documents acompanyats d'una altra certificació estesa pel Casal Nacionalista d'Esquerra del Districte IV de Barcelona, amb carta adjunta del Diputat a Corts, Marià Rubio i Tuduri adherit a aquell partit polític, del qual era soci l'encausat.

Per la seva part l'interessat, al seu torn, manifestà que militava a ERC, que era persona de lleialtat absoluta al Règim; que com a empleat que era del Banc d'Espanya, havia realitzat per compte d'aquesta entitat, diverses comeses a Paris a plena satisfacció dels seus comitents. Totes les dades relatives a la seva filiació política i a la seva actuació esquerrana i antifeixista, foren confirmades per Valeri Serra i Pons, mitger de la granja vaqueria que l'expedientat tenia instal·lada a Balaguer, i a més per Josep Mitjans, Secretari del Departament d'Agricultura de l'Ajuntament de Balaguer, per Josep Sala, membre de la Comissió Agrària de Balaguer, i per Joan Bajeu i Blanch, alcalde del poble de Balaguer i representant de la CNT.

En la seva conclusió la Comissió va determinar que no tan sols no podia ser considerat com a desafecte al Règim, sinó que, al contrari, estava enquadrat dintre d'un dels partits que col·laboraven en la lluita contra el feixisme i, a més, havia prestat bons serveis a la causa antifeixista. Va quedar també provat que no havia abandonat la seva residència habitual, sinó que havia seguit ostentant funcions rectores a l'Empresa, de la qual era el seu patró, amb l'adhesió incondicional dels seus treballadors. Finalment va quedar comprovat que tampoc no havia existit abandonament dels seus béns, que poguessin fonamentar el fet de l'ocupació, ja que la granja vaqueria de Balaguer va estar en tot moment regentada, de sempre, pel mitger Valeri Serret i Pous.²⁸⁷

Antic i actiu element antifeixista, que militava en les rengles d'ERC

Josep Casanelles i Prats, era titular d'unes finques i estris de treball al terme de Cervera, apropiades per la Col·lectivitat Agrícola de Cervera.

En la seva defensa va fer constar que sempre havia militat en partits d'esquerra, que arran dels fets del 6 d'octubre del 1934 hagué d'exiliar-se. També manifestà que havia

²⁸⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 5 de novembre de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 313 del 9 de novembre de 1937, pàgina 590. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

estat Conseller municipal, suplent, per ERC, i finalment demanava que es considerés il·legal l'apropiació patida i es fes justícia. Del resultat de les informacions practicades per la Comissió es va concloure que era un antic i actiu element antifeixista, que militava aleshores en les rengles d'ERC.

Un militant d'ERC que es quedà sense els seus vins

A l'Ermengol Muxart i Llopart, el Sindicat de Treballadors de la Terra de Martorell va apropiar-se dels seus béns i, sense més, varen procedir a la venda dels vins del seu celler.

En la seva defensa va manifestar que mai s'havia oposat al Règim, ans al contrari, col·laborà a favor dels elements liberals. Tots els testimonis interrogats varen declarar al seu favor, figurant-hi destacades personalitats del Front Popular, quedant provat que l'expedientat era un bon militant ERC.

Retorn de les finques a un fundador del Centre Republicà

Jaume Minguell i Oromí, era propietari de dues finques anomenades "Colònies" i "Quadres Puigvert", de vint hectàrees, al terme de Puigverd, que després d'apropiades junt amb els animals de llaurada, eines, màquines agrícoles, reserves de pinsos, palla i altres utensilis, per membres afins a la CNT, aquests procediren a la recol·lecció de les collites pendents.

Detingut i posat a disposició del Tribunal Popular de Lleida, el dia 11 de novembre del 1936, la sentència dictada el 4 de desembre del mateix any fou absolutòria, per haver-se comprovat plenament que era antifeixista i que havia treballat per la instauració de la II República.

Un cop exculpat va realitzar diverses gestions per tal que li fossin reintegrades les finques. Ho aconseguí l'1 de juliol de 1937 en una reunió celebrada amb els representants de la col·lectivitat CNT, i en presència de Xavier Agulló, del Comissariat d'Ordre Públic de Lleida, si bé hagué de reclamar part important de les eines i farratge que foren sembrats, ja treballats pel seu compte i que a l'hora de la recol·lecció, sense que per a res hi haguessin intervingut en la sembra de l'alfals, ni en la preparació del terreny, es presentaren a segar-lo, fent-ne el seu dipòsit a la Junta Municipal Agrària, i aquesta es negà a fer-li efectiu l'import

En escrit de 7 d'octubre del 1937, en Josep Minguell presentà la corresponent reclamació davant la Comissió, la qual constatà que el Tribunal Popular de Lleida

absolgué a l'expedientat amb sentència de 4 de desembre de 1936 amb tots els pronunciaments favorables, afirmant que havia estat sempre un element republicà, i fundador del Centre Republicà, afirmacions ratificades en termes idèntics per en Josep Solsona, alcalde de Barbens, i Ramon Caselles i Giner, Conseller de l'Ajuntament, afiliat a la CNT.²⁸⁸

d.- Els funcionaris es justifiquen

En el grup d'afectes a la República persisteixen novament els funcionaris, ara amb els seus informes. Més enllà de declarar la seva adhesió al Règim republicà, tots ells van buscar les seves crosses, els corresponents informes i testimonis, per a poder recuperar els seus comptes bancaris i les seves propietats, urbanes i/o agrícoles.

De bona conducta amb informes de tota mena

Santiago Morera i Ventalló, era un funcionari públic amb el compte corrent de la Sucursal de Terrassa del Banc de Bilbao embargat, arran d'una denúncia formulada pel Consell Municipal de Terrassa.

La Comissió, practicada la informació corresponent sobre la seva conducta, constatà que era persona de bona conducta, segons certificat del Municipi de Terrassa, un altre de Sindicat UGT i el darrer de l'ex-director de l'Escola Industrial de Terrassa. Tothom donà bons informes en el sentit que sempre s'havia limitat a complir les seves obligacions de funcionari públic, restant absolutament al marge de tota activitat política. Finalment la qualificació de persona de sentiments religiosos, a parer de la Comissió, no era motiu que el delatés com a facciós.

Un Enginyer catalanista i d'esquerres

Juli Anglada i Mir, també amb els comptes embargats, era enginyer agrícola dels Serveis Tècnics d'Agricultura de la Generalitat, tingut com un home d'idees esquerranes i catalanistes que no havia actuat mai política. Tots aquests extrems varen ser testimoniats per en Joan Puig i Rosés, president del Sindicat de Procuradors UGT; Eduard Simó i Notó, cap de Serveis Tècnics d'Agricultura de la Generalitat; i

²⁸⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 2 de desembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 360 del 26 de desembre de 1937, pàgines 1259 i 1260. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

l'Ajuntament de Terrassa, on estava considerat com a element apolític i inofensiu. Es va concloure la investigació afirmant que es tractava d'una persona de sentiments antifeixistes i completament addicte al Règim.

Apolític amb bona conducta

Josep Sanz i Gómez, un funcionari de l'Estat amb els cabals bloquejats per haver estat sol·licitats els ròssecs per la Unión General de Obreros del Transporte y su Radio. Sobre la seva conducta, de les investigacions realitzades, apareixia que es tractava d'un ciutadà que s'havia vingut movent al marge de l'actuació política. En aquest sentit, la "Sección Minas" del Ministeri de Finances de la República expedí un certificat fent constar que era persona de bona conducta i tanmateix, en l'informe practicat per la Comissió, el testimoni del Doctor Cristià Cortès, donava fe que era persona fidel al Règim.

Secretari judicial amb un pis a Barcelona

Josep Salvà i López, secretari judicial, disposava d'un pis al carrer Claris núm. 25, 2n, 1a que havia estat requisat per a refugiats. Els diversos objectes i llibres d'interès artístic i històric, que es trobaven en l'esmentat immoble, li foren apropiats per la Junta de Museus, Arxiu, Històric i Biblioteca de Catalunya.

Arran de la investigació oberta per la Comissió, fou aportat a l'expedient un certificat del Comitè de Milícies Antifeixistes d'Arenys de Mar, en el que s'afirmava que no tenien res en contra seva, i dos de la seva Alcaldia dels que es desprenia que l'encausat era persona completament addicta al Règim, sense millor demostració com el fet que després d'haver estat destituït del seu càrrec de Secretari del Jutjat de Primera Instància d'Arenys de Mar, per Ordre del 14 d'agost del 1936, que deixava cessants tots els Secretaris judicials de Catalunya, el mes de juliol del 1937, fou reposat en aquell càrrec per considerar-lo afecte al Règim legítim i pel seu encert en el compliment del seu càrrec.

Tots els extrems foren confirmats per Xavier Chaparro, Jutge de Primera Instància d'aquesta ciutat, i per Alfons Tilla i Albos, advocat, el qual afegia que podia assegurar

que el pis del carrer Claris, d'aquesta ciutat, que tenia llogat l'expedientat era per atendre els estudis dels seus fills.²⁸⁹

e.- Malats, morts i assassinats a la rereguarda

En un altre apartat hi trobem aquells que resten agrupats amb la condició de malats, assassinats en la rereguarda en temps de guerra o bé morts després del 19 de juliol. En base als informes i testimonis favorables un total de XXX van quedar també qualificats com addictes al Règim republicà.

Un desplaçat per motius de salut

Joan Rupert i Comas, que deixà el seu domicili per motius de salut, traslladant-se a Figueres, era el propietari de dues finques, "Moli de la Torre" i "Canyet", amb diverses eines de treball i bestiar adscrit a l'explotació, així com un vehicle automòbil marca "Essex", béns tots ells que li foren apropiats pel Comitè Antifeixista del Far d'Empordà.

De l'expedient instruït en resultà que l'encausat era addicte al Règim republicà, de conducta exemplar i molt estimat per tota aquella comarca, ho afirmaven Salvador Vilà, president del Sindicat Agrícola del Far; Josep Pascual, alcalde; Rafael Salacrue, del dissolt Comitè Antifeixista, que no el considerà mai facciós. Per a reblar el clau, sobre la consideració política, l'Ajuntament del Far d'Empordà, aleshores continuador legal del dissolt Comitè Antifeixista d'aquella població, no va mantenir cap acusació contra l'expedientat.

Assassinat sense esclarir-ne les causes

Antoni Febrer i Jover, era un ciutadà que fou detingut i possiblement assassinat per les Patrulles de Control. Segons l'escrit de la seva muller, tant l'espòs com el seu pare, no havien tingut cap activitat contrària al Règim i que després de ser detinguts per les Patrulles de Control mai més no es va saber d'ells.

En l'expedient hi constava un certificat signat per Isidre Bosom, Secretari accidental de la "Companyia Financera i Fiduciària Arnus-Gari", d'on era advocat, en el qual certificat, degudament avalat pel Comitè de Control, es feia constar que l'encausat

²⁸⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 3 de setembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 253 del 10 de setembre de 1937, pàgines 1046 i 1047. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

treballava amb molta vocació i entusiasme, sense que mai li notessin res que impliqués una adhesió amb els elements facciosos.

Per altra part, en un document signat per Josep Ma Pi i Sunyer es deixava constància que era judicat com a persona antifeixista i, en un escrit del Comitè de Control de la S.A. Arnús-Gari, es considerava que els havia donat proves inequívokes de la seva adhesió al Règim ja que fou dels primers que es presentà quan les autoritats militars sol·licitaren els oficials de complement.

Finalment en un darrer certificat, signat per l'alcalde de Pins del Vallès, es feia constar que realitzà tasques d'oficial instructor en l'esmentada localitat, que posava el major zel en la seva comesa i que mai no se li havia notat res que pogués ésser interpretat com a signe de desafecció al Règim. La conclusió de la Comissió era de que es tractava d'un ciutadà que des el seu lloc actuà decididament al costat del Govern legalment constituït.²⁹⁰

Mort d'una pulmonia en plena guerra

Joan Amat i Aymar. morí a Barcelona, al seu domicili, carrer de París núm. 266, pral, 2a, el dia 16 de gener de 1937, d'una pulmonia segons la seva vídua Clementina Carreras i Valls. En la defensa del seu difunt marit la senyora Carreras acompanyà un certificat del Comitè Revolucionari de Justícia de Catalunya, del 10 de novembre de 1936, que justificava que era una persona afecta al Règim. Altres testimonis, entre elles persones de gran prestigi, autoritat i reconeguda història liberal i antifeixista, ho feien també en sentit favorable. Per la seva part, l'alcalde de Cervelló informava que en aquella població no es posava mai en política i que com a Magistrat va complir amb la seva obligació de ser imparcial. Finalment la Comissió absolgué a Joan Amat i Aymar per tal que els seus legítims hereus, entressin en plena possessió dels seus béns.

Amb testimoni del magistrat Josep Maria Bertran de Quintana

Carles d'Espanya de Digoine, disposava de tres finques rústiques amb casa-habitació, anomenades "Mas València", "La Torra" i "Mas Bou", dedicades al conreu, segons relació d'apropriacions efectuades per l'Ajuntament de Piera.

²⁹⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 18 de gener de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 31 del 31 de gener de 1938, pàgina 429. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Consultats els partits polítics, organitzacions sindicals i veïns del poble de Piera, tots ells donaren informes negatius quant a les seves activitats polítiques, degut a que residien en el poble molts pocs dies a l'any. La informació, obtinguda de diferents testimonis de la ciutat de Barcelona, li foren del tot favorables, sobresortint la declaració del senyor Josep Ma Bertran de Quintana, magistrat, més conegut per ser un dels jutges instructors de les exhumacions de les víctimes de rereguarda, en l'afer conegut com "els cementiris clandestins"²⁹¹, el qual el considerà addicte al Règim. Demanada una ampliació a l'informe practicat, en el sentit que s'esbrinés la situació i el domicili del ciutadà expedientat, aquella va donar per resultat que havia mort el 27 de desembre del 1937.²⁹²

Els alcaldes en donen testimoni al seu favor

Jaume Trillas i Navarro i Josep Estrada i Mundet són dos ciutadans que els bloquejaren els seus comptes bancaris. El primer es va defensar per mitjà d'un escrit manifestant que no havia tingut mai cap mena d'actuació política i social; que sempre havia acatat el règim vigent i antifeixista, testimoniant-lo l'alcalde i el secretari de l'Ajuntament del Vendrell. El segon, afirmà que no havia abandonat el seu domicili i tampoc intervingut mai en política en un sentit determinat, essent avalat per un certificat estès per l'Alcaldia d'Aigües Toses de Llobregat (Sant Andreu de la Barca) en el qual es feia constar que havia estat sempre addicte al Règim republicà,

Amb informes d'autoritats municipals i sindicats

David Arderiu i Mitjans, amb els seus comptes bloquejats, acompanyà al seu escrit de tres certificacions, una del Comitè de les Milícies Antifeixistes de Bellví, un altra del Consell Municipal de Vilamitjana i la tercera de la Cooperativa de Consum "La Bordeta" i Unió de Conreadors de la Terra de Bellví, en els quals s'acreditava que era persona de conducta política antifeixista, restant plenament provada la seva adhesió al Règim republicà

²⁹¹ DUENAS ITURBE, Oriol i SOLÉ BARJAU, Queralt. *El juez Josep María Bertrán de Quintana (1884-1960): Compromiso político y cementerios clandestinos*. *Revista Hispania* Volum LXXIV, número 246, pàgines 151 a 176.

²⁹² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 14 d'abril de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 128 del 8 de maig de 1938, pàgines 500 i 501. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Amb l'aval del Conseller de Governació de Barcelona

Quirze Flaquer i Barraquer, també amb els comptes bloquejats, es defensà de l'embarg declarant que ignorava les causes que podien haver motivat l'expedient, ja que sempre havia estat fidel al règim establert. Sobre la seva conducta, pel que fa a les respostes dels interrogats, tothom declarà al seu favor, figurant entre els testimonis el Conseller de Governació de Barcelona, Josep Escofet, regidor en l'Ajuntament de Barcelona en les eleccions del 1931 i el 1934.

Un antifeixista amb testimonis polítics i sindicals

Joan Camps i Soldevila, amb els comptes bancaris travats lliurà un document de defensa amb dos testimonis, en Jacint Talarn, soci d'Acció Catalana Republicana, i Antoni Pastor, amb carnet número 1544 del FOSIG (Federació d'Obrers de la Indústria Gastronòmica de Catalunya), que presentaren sengles escrits assenyalant les seves idees antifeixistes. Entre les destacades personalitats del Front Popular que van ser interrogats es desprenia d'una manera clara que es tractava d'un ciutadà addicte al Règim.

Un antifeixista amb certificats del PSUC i ERC

En Joan Serra i Vinyals comparegué davant la Comissió al·legant tot quan estimà oportú per tal d'aixecar el bloqueig dels comptes bancaris, acompanyant dos certificats, un del PSUC i l'altre d'ERC, tots dos d'Organyà (Lleida), on feien constar que no tant sols era addicte al Règim republicà legalment constituït sinó que també era un convençut antifeixista.

Certificació favorable del secretari de l'Ajuntament Barcelona

Francesc X. Vila i Teixidor, era propietari d'una casa xalet, al passatge de Permanyer núm. 19, que va esser apropiada per la secció del Ram de la Pell, d'UGT, junt amb els mobles i altres objectes, i de la finca "Can Ferran", a Quirze de la Serra (Sant Quirze de la Serra), que figurava en la relació de finques apropiades per l'Ajuntament d'aquesta localitat del Vallès Occidental.

En l'expedient de responsabilitats incoat per la Comissió, hi constava l'inventari dels mobles de la casa-xalet que s'apropriaren els ugetistes de la Pell. En la part expositiva de la decisió de la Comissió contrasta l'informe favorable del consistori barceloní amb el desconeixement del sindicat d'UGT sobre l'apropiació que ells mateixos havien dut a terme, "*...apareix en l'expedient un certificat del senyor Secretari de l'Ajuntament de Barcelona, en el qual es fa constar que l'expedientat és una persona fidel al règim i una*

lletra del Sindicat de la Indústria de la Pell, UGT, en la que manifesta hom ignora a què és deguda l'apropiació de la finca del ciutadà expedientat”.

Es palesa, altre cop, la naturalesa de les actuacions dels grups incontrolats, dins de les mateixes organitzacions, en aquest cas sindicals. Ni els mateixos dirigents sabien explicar sota quina justificació s'havia realitzat l'apropiació.²⁹³

Addicte al Règim republicà amb testimonis rellevants

A Salvador Felip i Pagès, la Col·lectivitat Agrícola de Reus li va apropiari la finca de “Mas Felip Farós”. En la seva defensa l'encausat presentà una certificació emesa per l'Ajuntament d'aquella població del Baix Camp acreditant que havia exercit el càrrec d'Oficial primer abans i després del 19 de juliol a plena satisfacció d'aquella corporació. Per altra part Francesc d'A. Martí i Daroca, Secretari de l'Ajuntament de Reus; Antoni Llauredó, primer tinent d'Alcalde i militant de la CNT; Baltasar Riu, d'ACR; i Ramon Carreté i Mateu i Baptista Balanya, d'ERC. En un altre certificat, des de Foment Nacionalista Republicà, adherit a ERC, s'afegien a la seva defensa fent constar que era soci d'aquell casal, gaudint de l'estima de tots els que en formaven part, havent-se distingit en totes les lluites a favor de l'ideari d'esquerres. Conclusió de la Comissió: un home d'esquerra de tota la vida, que no havia abandonat ni canviat el seu domicili, no podia ser considerat facciós.²⁹⁴

Certificat de bona conducta del Sindicat d'Arquitectes

Bonaventura Conill i Montobbio, al que s'apropriaren de tots els seus béns, presentà com a descàrrec un certificat del Sindicat d'Arquitectes de Catalunya, fent constar que segons els informes que posseïen, era una persona addicta al Règim republicà. Per altra part les autoritats del municipi de Lloret de Mar varen emetre al seu favor un certificat de bona conducta.

²⁹³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 29 de març de 1938. Ponent: Francesc Salvador i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 104 del 14 d'abril de 1938, pàgina 199. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

²⁹⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 23 de desembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 41 del 10 de febrer de 1938, pàgines 564 i 565. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

De tendència dretana amb certificats d'ERC i d'ACR

A Josep Guix Ribes, arran d'una denúncia formulada pel Consell Municipal de Terrassa, se li apropiaren tots els seus béns. En la informació practicada per la Comissió apareixen dos certificats, un del Comitè Executiu d'ERC i un altra signat per Abad Ribera, ex-president d'ACR de Terrassa, ambdós feien constar que era de tendència dretana però una bona persona sempre respectuosa amb el Règim. Com a conclusió quedà acreditat que, tot i ser de tendència dretana, era persona generosa en el terreny social i respectuosa amb Règim, pel que es referia al terreny polític, i que no abandonà el país, puix que s'havia produït la seva defunció a Barcelona.

Elements del Front Popular li feien costat

Xavier Picañol i Peirató presentà instància, als efectes de recuperar els béns confiscats, davant al senyor Director General d'Assistència Social, que posteriorment amplià el seu escrit amb els noms d'elements de reconeguda solvència antifeixista perquè responguessin de la seva fidelitat al Règim.

Sobre la seva conducta, de la informació practicada per la Comissió, tots els testimonis, entre els quals figuren destacats elements del Front Popular i d'història antifeixista, declararen favorablement quedant demostrat que no havia tingut ni la més ínfima relació amb els elements feixistes, ans al contrari, restava provat que era un actiu element antifeixista.

Avals sindical i municipal

A Jaume Termes i Fusté, els seus béns li foren apropiats a instància del Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi. Al seu torn, sobre la seva conducta, es practicà un informe en el qual tots els interrogats coincidien en afirmar que no havia tingut relació amb els elements subversius i que totes les seves activitats responien a l'administració de la indústria que regentava. A més, anava unit a l'expedient, un aval antifeixista per la GEPCI (Gremis Entitats de Petits Comercials i Industrials), de la UGT, en el qual es manifestava la seva adhesió al Règim legalment constituït, així com un ofici signat per l'alcalde d'Esplugues de Llobregat, manifestant que era persona de bones costums i que sempre s'havia comportat d'acord amb les lleis emanades de les autoritats republicanes constituïdes legalment

Dos germans amb pel·lícules pel mig

Per acabar aquest capítol dels encausats addictes al Regim republicà, comentem els casos dels germans Recolons, de Palafrugell, als que se'ls havien apropiat els cinemes que explotaven, l'Esteve, disposava del "Centre Fraternal", i el Dionís, tenia a càrrec seu, l'anomenat "Coliseu Empordanès".

Com veurem tot seguit, dels resultats dels expedients incoats el primer se'n sortit recolzant-se en la seva fidelitat al Règim i l'acreditació de la seva afiliació a ERC. El segon acredità el seu catalanisme. No sabem si el seu germà li donà un cop de mà. Eb l'expedient no en diu res.

Catalanista i afiliat a ERC

L'Esteve Recolons i Montalat, explotava el Cinema conegut com "Cine Centre Fraternal", a Palafrugell, apropiat per l'Ajuntament de Palafrugell per la municipalització de l'espectacle. L'encausat es declarà que era catalanista i republicà, anotant un llistat de noms de reconeguda solvència antifeixista perquè avalessin la seva actuació. En l'expedient hi figurava un certificat del senyor Comissari de Girona, en el qual feia constar que es tractava d'una persona addicta al Règim legal i també quedà acreditat com persona d'esperit liberal, catalanista i republicana que militava a les regles d'ERC.²⁹⁵

Un republicà catalanista

El Dionís Recolons i Montalat, explotava el cinema anomenat "Coliseu Empordanès", apropiat per l'Ajuntament de Palafrugell per tal de procedir a la municipalització de la indústria de l'espectacle. Sobre la seva conducta resultà que es tractava d'un ciutadà catalanista i republicà des de molt abans del 19 de juliol i absolutament fidel al Règim republicà.²⁹⁶

²⁹⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 16 de febrer de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 64 del 5 de març de 1938, pàgina 935. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

²⁹⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de febrer de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 66 del 7n de març de 1938, pàgina 964. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

2.2 - DONES NO FACCIOSSES

De les 517 decisions favorables als expedientats, recordem que el nombre de dones fou de 117, 22,63%, davant el nombre d'homes amb un total de 375, 72,53%, i en les entitats, persones jurídiques, que analitzarem en el proper capítol, de 25, un 4,84 %.

D'aquestes 117 un bon nombre ho foren en tant que ciutadanes als que s'havien bloquejats els seus comptes bancaris, bé de titularitat única o bé indistinta amb un altre familiar, sovint el marit, o bé com a propietàries de béns que havien estat apropiats o bé ocupats, fossin cases, terres de cultiu o també béns mobles i altres objectes com a resultat d'un registre o espoliació.

A cap d'elles se li reconegueren activitats vinculades amb el moviment subversiu. El gruix més significatiu es el de les ciutadanes no desafectes i en menor nombre hi figuren les afectes al Règim republicà, que són considerades addictes.

2.2.1 - LES NO DESAFECTES A LA REPÚBLICA

En els grup de no desafectes hi tenim el percentatge més alt. En diferència als homes hi trobem en aquest primer grup, com a gruix més important, el de comptes embargats, immobles urbans i terres de conreu.

2.2.1- a) No desafectes a la República sense informes

En quant a la mateixa divisió del primer grup de no desafectes, igual que en l'apartat dels homes hi tenim els no desafectes sense informes i que disposaven d'un certificació o testimoni que assenyalava en un major grau la seva no desafecció al règim republicà.

a.- Amb els comptes embargats

En un primer tram hi tenim un total de vint-i-cinc ciutadanes a les que se'ls embargaren els seus comptes bancaris. Totes elles, sense filiació política ni sindical de cap mena, presentaren els seus escrits amb les al·legacions reclamant els seus drets a disposar dels seus comptes.

De simpaties liberals i esquerranes

Caterina del Corral i Ramírez, que no s'absentà del seu domicili habitual, no havia participat sota cap concepte en el moviment faccions i tampoc se li coneixia filiació política de cap mena, podent-se afirmar, pel contrari, que les seves simpaties eren més aviat favorables a les tendències liberals i esquerranes.

Allunyades de tota activitat política i social

Les germanes Mercè i Josefa Mateu i Pla, amb dos expedients amb continguts i resolució idèntica, foren considerades allunyades de tota activitat, tant política com social.

Molt religiosa

Àngela Camps i Renom, ciutadana de seixanta-dos anys d'edat, manifestà que mai no havia intervingut en cap afer de caràcter polític, quedant acreditat que era persona molt religiosa, però no relacionada amb aquells que havien provocat la guerra.

Sense interès per la política

Sobre Joana Urgell i Totosaus, tots quants testimonis foren interrogats varen informar favorablement. Per altra part constava que no havia intervingut ni li interessaven les qüestions polítiques, dedicant-se exclusivament a aquelles funcions que li eren pròpies.

Aliena a tota activitat política

De Maria Vilà i Marquès es considerà que per la seva conducta i activitats era aliena a tota activitat política, essent el contingut de l'informe favorable totalment ja que no s'observava ni el més petit indici de vinculació amb els feixistes.

Inclosa en un llistat del Comitè d'Igualada

Pel que fa a l'Antonia Fornés i Padrós, vídua de Josep Ma Catarineu, el motiu inicial i únic que va provocar el bloqueig dels seus cabals i efectes, va ser el de figurar en un llistat de persones confeccionat pel Comitè Antifeixista d'Igualada. Fetes les oportunes investigacions va quedar constatat que no havia tingut mai cap activitat política, ni religiosa i tampoc feixista, essent de temperament molt liberal i que tenia propietats a Igualada, cap de les quals li havia estat apropiada.

D'idees democràtiques i catalanistes

Trinitat Fusté i Solé, va posar en coneixement de la Comissió que a l'ordenar-se la intervenció dels comptes corrents del seu marit, Josep Franch i Santaulària, ho foren també els seus, pel motiu que alguns d'aquests eren indistints. Posteriorment, en ser anul·lada la intervenció dels del seu cònjuge, no ho fou la dels seus, motiu pel qual va demanar l'aixecament del bloqueig, petició que fou atesa ja que fou considerada una ciutadana sense cap activitat política, però d'idees democràtiques i catalanistes.

Sense bon comportament social

A Mercè Llobateras i Canet, la Secció Col·lectiva del Sindicat Agrícola de Rubí sol·licità que fos declarada facciosa i que les seves propietats passessin al Col·lectiu. De l'examen de l'informe practicat per la Comissió es desprenia, que si bé en el terreny social no s'havia portat bé, en canvi era evident que no havia tingut mai cap activitat política. En conseqüència la Comissió va considerar que del seu comportament social no se'n podia treure la conseqüència que hagués pres part en el moviment subversiu.²⁹⁷

Una malalta crònica

Sobre Ramona Marquès i Farguell, Vídua Vila, els seus fills polítics, Manuel Monteny i Serra i Josep Mañé i Roger, van lliurar un escrit de defensa, acompanyant un certificat mèdic que acreditava una malaltia crònica, que justificatiu l'absència de Barcelon

L'informe practicat per la Comissió li resultà del tot favorable, ja que es demostrà sense el més lleu indicatiu de vinculació amb els que havien desencadenat la guerra, quedant plenament acreditat que tant pel seu sexe com també per la seva malaltia crònica, únicament s'havia ocupat de les labors pròpies de la dona i a la seva curació.²⁹⁸

Religiosa i allunyada de tota activitat política

Maria de Casanovas i Deltor, amb valors subjectes a retenció del Banco Hispano Colonial, era una ciutadana que mai no havia tingut cap mena d'activitat de caràcter polític. En l'informe practicat per la Comissió es feia constar que es tractava de persona religiosa, però allunyada de tota activitat política.

Editora recolzada pels seus obrers

Sobre Carme Sopena i Domper, de la informació practicada com d'altres elements de judici aportats a l'expedient, es desprenia d'una manera clara que no havia tingut participació en els fets que provocaren el 19 de juliol. Com a demostració de llur bon

²⁹⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 9 d'agost de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 227 del 15 d'agost de 1938, pàgina 520. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

²⁹⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 5 de febrer de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 51 del 20 de febrer de 1938, pàgines 726 i 727. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

comportament social, els obrers del Consell d'Empresa de la “Casa Editorial Ramon Sopena, SA” s’interessaren perquè fos aixecat el bloqueig dels seus comptes corrents, que prèviament, ells mateixos, havien demanat el seu embarg.

Allunyada de tota activitat política

Sobre Irene Turú i Sellés, de les dades que figuren en l’expedient obert per la Comissió, en quedà acreditat que no es presentà cap declaració en contra seva. Segons els testimonis es desprenia que havia viscut sempre allunyada de tota activitat política i sense haver tingut cap relació amb els elements subversius.

Una accionista de la Societat General de Publicacions

Dolors Falp i Torrens, com accionista de la Societat General de Publicacions, el seu Comitè de Control havia sol·licitat, a la Comissaria Delegada de Banca, els rossecs dels seus comptes. Al seu torn, l’expedientada lliurà una instància sol·licitant el desbloqueig del seu compte corrent del Banc Espanyol de Crèdit, puix que mai havia tingut activitat política ni l’hauria pogut tenir degut al seu estat de salut i a la seva edat avançada. Dels informes practicats en resultà que era una persona aliena a tota activitat política, destacant-ne la declaració dels responsables obrers de la Societat General de Publicacions, que ho ratificaren per escrit.²⁹⁹

Una dretana, catalanista i caritativa

Dolors de Pagès, vídua de Caparà, de la que el Servei Tècnic decretà la retenció dels seus comptes, puix que s’assabentà que li volien fer una estafada. Totes les persones que declararen en l’informe coincidiren en manifestar que es tractava d’una persona caritativa, gran catalanista i de tendència dretana.

D’esperit liberal i democràtic

Filomena Alberich i Forjas era una ciutadana considerada d’esperit liberal i democràtic, si bé mai no s’havia barrejat en política, tenint cura dels quefers de la seva casa exclusivament. El motiu de tenir els seus cabals bloquejats fou pel fet d’haver estat

²⁹⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 1 d’agost de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 49 del 18 de febrer de 1938, pàgines 695 i 696. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

demanats els seus saldos i els d'Eduard Caselles i Alonso, pel Comitè de Control de la casa "E. Caselles Batista".

Un gendre de Falange Española

Antonia Armstrong i Mayoral, vídua de Rupert, de seixanta-sis anys d'edat, no havia intervingut mai en política ni en el moviment facciós de cap forma. Era considerada com molt caritativa i tenia molt bon caràcter, essent apreciada de tots els que l'havien tractada.

Molt delicada de salut, especialment del sistema nerviós, del que havia tingut un primer brot d'alienació mental, en esclatar el moviment subversiu, per aquests antecedents clínics i per la seva edat tan avançada, varen manifestar-se altra volta els símptomes d'una segona crisi d'alienació mental, motiu pel qual, i per veure si es contrarestaven, el metge va ordenar que la traslladessin a l'estranger. Així en compliment d'aquesta ordre, la seva filla i el marit d'aquesta, se la varen emportar cap a França, malgrat la qual cosa va haver d'ésser reclosa en un Sanatori.

Aquesta sortida del seu domicili constitueix l'únic càrrec que s'havia formulat en contra seva, ja que per raó de la seva edat, caràcter i estat de les seves facultats mentals, vivia allunyada de tota mena d'activitat, i més encara de les polítiques. Persona generalment estimada i considerada, la Comissió va donar per cert que no va tenir cap intervenció en el moviment subversiu.³⁰⁰

El cas tenia un element de curiositat. En la sortida de Catalunya va estat acompanyada del seu gendre, Vicenç Noriega, de Falange Española, el qual fou posteriorment declarat facciós per decisió de la Comissió de 29 de juny de 1937, publicada al DOGC número 182 de 1 de juliol de 1937.

Afortunadament els pecats dels gendres no passaven factura a les sogres ja que la Comissió, en la seva decisió exculpatòria, li va restituir les quantitats apropiades que eren quantioses, un compte de 151.127 ptes. a International Banking Corporation.

³⁰⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 9 de setembre de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 308 de 4 de novembre de 1937, pàgina 526. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Amb un marit dretà

Emilia Herans i Fernández, era una ciutadana que tenia al Banc Hispà-Americà un compte corrent indistint amb el seu marit, Artur Ruiz i Varela, del que es va ordenar la retenció del saldo en virtut d'una denúncia presentada contra el seu cònjuge. En el resultat de l'autorització, per a poder disposar de la meitat del saldo del compte corrent esmentat, el contingut dels informes emesos favorables ja que de la seva conducta quedà constatat que complia sempre amb els seus deures com a ciutadana de la República.

Cooperadora dels refugiats de guerra

Carme Reparada i Gallart, vídua de Sentmenat, veïna de Barcelona, de cinquanta-sis anys d'edat, era persona absolutament apolítica, que no s'havia mogut mai del seu domicili habitual, fent una vida retreta i casolana, sense que per això hagués deixat de contribuir a les obligacions derivades de la guerra que feien necessària la col·laboració de tots els ciutadans. En aquest sentit el seu esperit de cooperació, a les obligacions de la rereguarda, quedà acreditat amb la seva conducta vers els refugiats de guerra que espontàniament havien exterioritzat llur agraïment i havien avalat la seva conducta.³⁰¹

El nombre de refugiats, arribats des de diverses zones republicanes a Catalunya, es xifra al voltant del milió. En l'acurat treball de Joan Serrallonga³⁰², sobre refugiats i desplaçats, es detallen el nombre dels que foren acollits, per vegueries i comarques a dates de desembre del 1936, abril 37, desembre 37, agost 38 i desembre 1938, amb els percentatges sobre el total de població, el que permet disposar de l'impacte que va representar la seva estada en la rereguarda del territori català.

Bloqueig de comptes i ocupació de dos edificis

Ramona Sarda i Trins, a més del bloqueig dels seus comptes pel STCE, la Federació de Sindicats Agrícoles de la comarca de l'Alt Penedès s'apropia d'un edifici seu, al carrer de la Palma núm. 27 i, per la Federació Catalana de Treballadors de l'Ensenyança, FETE (UGT), també de la comarca de l'Alt Penedès, li ocuparen un altre edifici al

³⁰¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 1 de març de 1938. Ponent: Antoní Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 71 del 12 de març de 1938, pàgines 1054 i 1055. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

³⁰² SERRALLONGA I URQUIDI, Joan. *Refugiats i desplaçats. Dins la Catalunya en guerra 1936-1939*. Editorial Base. Barcelona, 2004, pàgines 213 a 238.

carrer de la Palma, aleshores Joaquim Maurin núm. 29. Començar a sortir del malson arran de l'informe de la Comissió sobre la seva conducta i activitats que li va ser del tot favorable, pas previ a la restitució dels seus béns.

Xecs de 400 pessetes mensuals del pare i germans polítics

En el cas de Dolors Espi Vda de Murtra, veïna de Berga del Castell (Santa Eugènia de Berga), es constatà el seu grau de dependència econòmica ja que rebia quatre-centes pessetes mensuals, import dels xecs que li lliuraven el seu pare i germans polítics per al sosteniment dels seus fills.

No apareixien càrrecs contra ella, ja que la quantitat entregada pels seus familiars era per tal d'atendre el sosteniment dels seus fills, essent aquest l'únic ingrés amb que comptava, però el fet que els hi hagués lliurat el capellà Llorenç Puig, condemnat per faccions segons decisió de la Comissió, de 30 de juny de 1937 (DOGC 190 de 9-7-37), només amb la finalitat d'estalviar despeses de desplaçament, fou el motiu pel que la Comissió obri una investigació sobre presumptes relacions amb un faccions, que es tancà amb una decisió favorable, tot i els comentaris que es feren en contra seva per part d'un denunciant.³⁰³

Un saldo de 15,75 pessetes

A Serafina Lavilla i López, la Banca Arnús va trametre una comunicació a la Comissió en la qual feia constar que el compte corrent a favor de l'expedientada embargat disposava d'un saldo de 15,75 pessetes. Els temps eren durs o potser estaven sota la rajola.

Mori el juliol del 1935

Antonia Salasallera i Campreciós feia dos anys que havia mort. el dia 16 de juliol del 1935, quan la Comissió resolgué l'expedient de responsabilitats. Era la mare D'Anna, Salvador i Antoni Molins i Salasallera, als quals la Comissió també havia absolt a la darrereria del 1937.

³⁰³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 6 de juliol de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 199 de 18 de juliol de 1937, pàgina 242. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Molt religiosa sense vincles amb la política

Dolors Rabassa, vídua d'Estrada. era persona molt religiosa, però aliena a tota actuació política havent la Comissió ratificat, “...*el fet de professar la religió catòlica, hom no pot considerar faccions un ciutadà*”.

Una caixeta de seguretat

A Rita Capdevila i Adam, minyona durant més de trenta anys del súbdit italià F. Chiappo Arietti, li va esser ocupada una caixeta de seguretat amb el producte dels seus estalvis. Sobre la conducta i activitats quedà palès que s'havia ocupat exclusivament del compliment de les seves obligacions de serventa, sense preocupar-se de política.

b.- Amb les cases ocupades

En aquest apartat hi trobem sis edificis que foren ocupades amb diversos motius. En cas consideraven que una torre era una finca de luxe, en altres que les propietàries eren faccioses o bé s'havia canviat de domicili i no necessitaven l'habitatge i no faltava el cas d'ocupació per tenir la casa apropiada una situació estratègica en la vigilància de la carretera que travessava la població.

Un fill militant d'Esquerra

Francesca Montserrat i Virgili, era propietària, com hereva de la seva mare Josefa Virgili i Mercader, d'una casa al núm. 2-A del carrer de Clavé, de Martorelles de Baix (Martorelles), consistent en una torre de planta baixa, pis i jardí, que havia estat apropiada pel Comitè de Milícies Antifeixistes de Martorelles de Baix, pel fet que la dita casa estava tancada i considerar-la com a finca de luxe.

L'esmentada Francesca Montserrat manifestà que no havia intervingut mai en política, per tant, en cap acte de desafecció al Règim i que el seu fill era un fervent republicà militant d'ERC. Per altra part, des d'abans de les eleccions guanyades pel Front Popular ja tenia establerta una indústria amb els quals productes proveïa a l'Exercit Popular de Catalunya, servint les comandes del Departament de Defensa de la Generalitat, quedant palesat la simpatia i col·laboració tant d'ella com del seu fill envers el govern legítim.³⁰⁴

³⁰⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 29 de juny de 1937. Ponent: Joan Sauret i García. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 193 de 12 de juliol de 1937, pàgines 148 i 149. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Quatre cases i un solar a la Ràpita d'Alfacs

Manuela Canicio i Ferran disposava de quatre cases i un solar. situades als carrers Carles III, núm. 10, 12, 14 i 23, i Convent, núm. 13, de la Ràpita dels Alfacs (Sant Carles de la Ràpita), que li foren apropiades per l'Ajuntament d'aquesta localitat del Montsià.

La interessada, de setanta-vuit anys, no podia dedicar-se a cap mena d'activitat que no fos la de tenir cura dels seus assumptes personals; així en l'expedient quedà constància de que no havia fugit del seu domicili ni abandonat les seves finques. Sobre la seva conducta, en la informació practicada per la Comissió, en resultà que no havia tingut cap intervenció en el moviment subversiu.³⁰⁵

Una casa pairal

Carolina Esteller i Miñana, era propietària d'una casa pairal i celler situat al carrer del Rieral, apropiada per l'Ajuntament de Cardedeu. En la seva defensa el ciutadà Eduard Corbella i Alemany, espòs de la interessada, lliurà una Memòria en la qual especificava les propietats, situació i forma de treball de les seves finques, adjuntant també diversos justificants de les millores que havien realitzat en bé de la vila de Cardedeu.

Pel que fa a la seva conducta, l'informe practicat per la Comissió li fou del tot favorable en tant que el secretari de l'Ajuntament de Cardedeu, lliurà un document en el qual justificava els seus bons antecedents.

Un edifici castell a Piera

Joana Torres i Janer disposava d'un edifici castell, amb jardí annex, i els seus mobles i efectes, situat a Piera, carrer de la Coveta núm. 11, destinat a casa habitació, figurant com a motiu de l'apropiació per l'Ajuntament de Piera el fet de ser considerada facciosa.

En l'expedient incoat per la Comissió comparegué Joan Ripoll i Uso, en nom propi i com administrador de la propietat, fent lliurament d'un escrit i altres documents que acreditaven que la interessada havia realitzat, pocs dies abans dels fets del 19 de juliol,

³⁰⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 4 de gener de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 16 del 16 de gener de 1938, pàgines 208 i 209. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

un viatge d'anada i tornada a Paris, per tal de recollir una parenta seva i que va marxar després a l'Havana on, igual que a Barcelona, hi tenia domicili propi. Sobre la seva conducta i activitats, retirada l'acusació de l'Ajuntament de Piera, l'informe a tenor de les declaracions dels testimonis interrogats li fou del tot favorable.

Muller d'un dretà

Teresa Vila i Ferrés se li apropiaren per l'Ajuntament de Vallgorguina diverses finques, entre les quals hi figurava un immoble assenyalat amb el núm. 4 del carrer dels Màrtirs de Jaca, d'aquesta localitat del Vallès Oriental.

L'acusació era simple, es tractava de la muller d'un destacat element dretà de la localitat. En la seva defensa al·legà que no havia tingut cap mena d'intervenció en el moviment subversiu limitant-se a col·laborar amb el seu marit en el treball de les finques. Sobre la seva conducta, l'informe li fou del tot favorable i els mateixos testimonis que acusaven al marit feien constar que l'encausada no havia tingut cap mena d'intervenció política.³⁰⁶

Un vincle familiar que arrastrava a l'esposa a la sort del marit. En aquest cas els mateixos denunciants destriaven entre les responsabilitats d'un i altre i van posar sentit comú, no com alguns comitès que entenien que la senyora d'un facciós era facciosa.

Un casa en un lloc estratègic

Joaquima Serra i Guasch, era propietària d'una finca situada al carrer Prat de la Riba núm. 3, a Montornès del Vallès, coneguda com "Can Marcelino", amb tots els mobles i efectes i generes, així com també la deu d'aigua potable, un aflorament que comptava amb les seva construcció i les instal·lacions annexes. L'apropiació tant sols obeí a que el

Comitè Antifeixista de Montornès del Vallès considerava que la finca "Can Marcelino" es trobava en un lloc estratègic de la localitat que permetia vigilar la carretera de Barcelona.

³⁰⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 18 de gener de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 41 del 1 de febrer de 1938, pàgines 565 i 566. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

En quant a la seva conducta, totes aquelles persones que varen ser interrogades confirmaren que era persona afable, bondadosa i complidora de les lleis republicanes.³⁰⁷

Es tractava d'una ocupació de la primera hora. En els dies posteriors als fets del 19 de juliol foren innombrables els llocs de control instal·lats en tot el territori de Catalunya. A les comarques del Camp de Tarragona fou molt conegut el que es va establir a la carretera de Tarragona a Barcelona, en el mateix Arc de Berà, ocupant-se la masia "Mas de les Piles" com a cos de guàrdia de les Milícies que efectuaven la vigilància del pas de vehicles i vianants.³⁰⁸

c.- Finques agrícoles apropiades o col·lectivitzades

Sis de les finques agrícoles, ocupades en els primers dies de l'esclat revolucionari, ho feren en part per passar al domini dels seus conreadors o per integrar-se en les diverses col·lectivitzacions que es formaren arreu del territori, però tampoc hi faltava alguna que els mateixos ocupants, mesos després de l'apropiació l'havien abandonat, no sabem si per no considerar-la rendible o calia realitzar una inversió molt superior a la prevista inicialment.

Antecedents catalanistes i republicans

Rosalía Riera i Arimany, disposava d'una finca rústica situada a la Ràpita, poble agregat a Vallfogona de Balaguer, i que aleshores, després d'estar apropiada en els primers mesos del conflicte, ja havia estat abandonada pels seus ocupants. En quant a la conducta i activitats de la ciutadana expedientada, les persones interrogades en l'informe ho feren totes elles favorablement a la interessada, havent fet constar que els seus antecedents i els de la seva família són netament catalanistes i republicans.³⁰⁹

La dada es rellevant. Un any i mig després de l'esclat revolucionari una finca objecte d'apropiació havia quedat sense els treballs dels conreadors ocupants. Els incontrolats

³⁰⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 18 de novembre de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 332 del 28 de novembre de 1937, pàgines 903 i 904. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

³⁰⁸ FERNANDEZ JOSÉ, Xavier i VIRGILI PONS, Isidre. *Els documents del Baix Gaià a Salamanca*. Centre d'Estudis d'Altafulla. Altafulla, 2006.

³⁰⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 1 de març de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 73 del 14 de març de 1938, pàgina 1084. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

de la primera hora cedien terreny? No sabem si fou pels canvis polítics en la rereguarda o bé pel fet de que les expectatives del rendiment de la finca no havien estat les que preveien inicialment.

Bon tracte i amistat amb els arrendataris

Mercè Padró i Torras, disposava de nou finques rústiques, una d'elles formada de casa i terres de conreu anomenada "Can Padró", i urbanes les altres, situades al terme de Palau-solità, que li foren ocupades pel Comitè de Milícies Antifeixistes d'aquesta població del Vallès Occidental, fonamentant-se l'apropiació en l'abandonament de les dites finques.

L'encausada de seixanta-dos anys d'edat no havia intervingut mai en política, era de creences catòliques molt arrelades, havent demostrat sempre bons sentiments cap els seus semblants i bon tracte i amistat, sense conflictes amb els arrendataris de les seves terres. En quant al marit, que fou Jutge Municipal del poble en diferents èpoques, i el seu fill, es donaven d'ells antecedents altament favorables, tot i que un dels informants, el que fou president del Comitè Antifeixista del poble, en canvi, els qualificava de perillosos per al Règim i a Mercè Padró la considerava com una perillosa propagandista de les dretes reaccionaries.

Sobre l'abandonament de domicili fet per l'expedientada, i que constituïa l'única causa en què, tant el Comitè Antifeixista com l'Ajuntament de Palau-solità, van fonamentar l'apropiació, a parer de la Comissió aquest fou obligat pel mateix Comitè, circumstància que desvirtuava l'afirmació feta pel que n'era president quan deia que va desaparèixer els primers dies del mes d'agost, semblant voler involucrar com a causa de la desaparició la temença que havia de sentir l'expedientada per la seva conducta anterior.³¹⁰

En un reguitzell de finques agrícoles col·lectivitzades hi trobem quatre encausades, tres a Reus i una Rubí, que varen reclamar la devolució de les seves terres. Totes elles eren ciutadanes que no havien tingut cap tipus d'intervenció en el moviment feixista.

³¹⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 10 d'agost de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 231 de 19 d'agost de 1937, pàgines 681 i 682 . Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Bones relacions amb els treballadors

A Maria Gispert i Huguet, la Col·lectivitat Agrícola de Reus se li va apropiat la finca nomenada “Mas del Cerer” amb totes les seves pertinences, mobles i utensilis. En l’expedient incoat per la Comissió va comparèixer l’expedientada i el seu marit Josep Clariana, al·legant que feia un any escàs que havien heretat la finca de referència.

Sobre la conducta de l’expedientada, quedà acreditat que ni ella ni el seu marit no havien tingut cap intervenció en el moviment feixista, ja que sempre s’havien comportat molt bé amb els treballadors, no havent intervingut mai en política. Un sol testimoni en contra, el president de la Col·lectivitat, que considerava l’expedientada reaccionària i contrària al Règim, però a parer de la Comissió sense precisar cap fet ni el més petit motiu que justificués la possible exactitud d’aquesta apreciació.³¹¹

Propietària de tendències reaccionàries i dretanes

Maria Gibert i Gras, era propietària d’una finca agrícola apropiada per la Col·lectivitat Agrícola de Reus per considerar a la ciutadana encausada de tendències reaccionàries, per quant es trobava absent del poble en esclatar el moviment subversiu del 19 de juliol. A favor de l’encausada van informar favorablement un seguit de persones de conducta política altament antifeixista.

Sense actuació política ni social

Carme Guix i Massó disposava de la finca “Mas Llanés”, a Reus, apropiada també per la Col·lectivitat Agrícola de Reus. Sobre la seva conducta apareixia un informe favorable, ja que cap testimoni li atribuïa activitat política determinada ni actuació social de cap mena.

Sense intervenció en la política

Assumpció Ravella i Margenat era propietària de diverses finques, apropiades per la Secció Col·lectiva del Sindicat Agrícola de Rubí. Sobre les seves activitats es constata que s’havia ocupat únicament de les feines pròpies del seu sexe, sense haver intervingut mai en política, donat que era el seu fill el que s’encarregava de la direcció i

³¹¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 1 de març de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 71 de 12 de març de 1938, pàgines 1055 i 1056. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

administració de les feines agrícoles de la casa de camp “Can Pi de Vilaroc”, domicili i propietat de l’expedientada.

d.- Un segon paquet de no desafectes sense informes

Un total de vint encausades, set amb comptes corrents bloquejats, sis amb finques urbanes apropiades, quatre amb finques agrícoles ocupades, altres dues amb tots els béns confiscats i una darrera amb béns confiscats per un registre policial, conformen un grup sense perfil polític ja que en totes elles la Comissió les declarà com a no faccioses, amb manca de informes de tercers, sense testimonis en contra i amb les consideracions generals de que no hi havia cap constància de haver-se relacionat amb els facciosos.

Encausades amb comptes bloquejats

Entre les set encausades amb comptes bloquejats, derivats dels oficis del Servei Tècnic del Crèdit i de l’Estalvi, que amb caràcter general va trametre a la Comissió el 21 d’abril del 1937, hi figuren Teresa Riera i Duran, vídua de Quintilla; Josefa Badia; Mercè Planas i Doria; Anna Riviere i Chavany; Claudina Aixelà i Juvé; Agustina Pahissa; i la setena Mercè Bodro i Masdeu.

Edificis a tot el territori

De les sis finques urbanes, una estava a Calella, propietat d’Enriqueta de Quadras, l’edifici al carrer del Primer de Maig, que segons l’escrit de l’Ajuntament de Calella constava com apropiada en els primers moments del moviment de juliol del 1936 per les masses revolucionàries.

Tres més situades a la les terres de Ponent. Sara Ferrer i Hereter, una casa al carrer de Sant Roc sense número, a Tremp, segons relació de finques apropiades de l’Ajuntament de Tremp; de Maria Carré i Rué, una casa a la plaça Major de Cervià de les Garrigues; i la tercera, de la vídua de Ramon Salvia, un edifici a la carretera de Vilanova de la Barca segons relació de finques apropiades per l’Ajuntament d’aquesta localitat del Segrià.

I finalment les dos restants, una era de Lourdes Giró i Trinxet, una finca anomenada “Torre de la Verge de Montserrat”, situada a Bellaterra, Cerdanyola del Vallès, i la darrera de Teresa Serra i Adroher al carrer Martí Sauleda núm. 34, de Sant Pol de Mar, apropiada per l’Ajuntament d’aquesta localitat del Maresme.

Terres agrícoles ocupades

Les quatre propietats agrícoles, figuraven a nom de Teresa Calsina i Gros, finca “Can Torres”, al terme municipal d’Abrera; Rosa Peix i Portabella, una vídua que comptava aleshores seixanta-cinc anys d’edat, diverses finques ocupades i apropiades pel Municipi de la Parròquia de Ripoll; Bonaventura Pujol i Miró, finca coneguda per “La Pera”, enclavada en el terme municipal de Borredà, de la que s’havia fet una tallada d’arbres i, finalment, Ignasia Viladecans i Antonell, que disposava d’una finca apropiada per l’Ajuntament de la Riba, i reclamava unes quantitats que la corporació municipal havia ingressat com a rendes dels seus parcers.

Apropiacions de béns sense concretar

I dos encausades més, amb béns sense concretar, en que no constava cap detall sobre les tipologia i característiques, de si eren urbans, rústics o mobles. En aquets estaven els béns de Filomena Ferré Vidal, unes finques a Rocafort de Queralt, apropiades per l’Ajuntament d’aquesta localitat de la Conca de Barberà, i també les corresponents a Dolors Nierga i Mercader, apropiats per l’Ajuntament de Desvalls (Sant Jordi Desvalls) a la comarca del Gironès.

Béns apropiats per la Policia

I per acabar aquest apartat tenim a Ventura Leon i Levi, amb diversos béns apropiats en registre practicat en el seu domicili per part de la policia, segons escrit de la interessada. Sobre la seva conducta l’informe practicat li va ser completament favorable ja que el mòbil principal que motivà la instrucció de la repetida causa, fou una denúncia, feta sense cap solvència per part del denunciant.

2.2.1. b) No desafectes a la República amb informes

Un total de cinc encausades, dos d’elles amb comptes corrents bloquejats, una tercera amb comptes blocats i una casa, la quarta amb un immoble urbà i la darrera amb terres de cultiu ocupades, conformen un subgrup sense perfil polític ja que la Comissió les declarà com a no faccioses amb informes favorables de certa rellevància política.

Testimonis de reconeguda història liberal i antifeixista

Trinitat Sobrepera i Vicens, amb un bloqueig de comptes instat pel Comitè de Milícies Antifeixista de Cantallops, entre els diversos testimonis que declaraven al seu favor hi constaven destacades personalitats de reconeguda història liberal i antifeixista.

ACR de Barcelona a favor i l'Alcalde de Vilamajor en contra

Dolors Sumalla i Quintana, vídua Miret, per tal de desbloquejar els seus comptes comptà amb el suport d'Acció Catalana Republicana, de Barcelona i el ciutadà regidor de l'Ajuntament de Barcelona, T. Pumarola, que van informar al seu favor i tant sols ho feu en contra seva l'alcalde de Vilamajor.

L'Alcaldia del Papiol s'excusa

Genoveva Danot i Garriga, amb un edifici situat al poble del Papiol, apropiat per l'Ajuntament d'aquesta població del Baix Llobregat per tal de destinar-lo a escola i justificant l'apropiació per a ésser d'utilitat social i el bloqueig dels seus cabals i efectes dipositats en els bancs i establiments de crèdit.

Tots els testimonis que varen declarar ho van fer favorablement. Per la seva part l'Alcaldia del Papiol lliurà un escrit certificant que no tenia cap activitat política coneguda, i que el motiu de l'apropiació realitzada va ésser el que no fes efectiu un plus de guerra que li fou assignat al seu dia pel Comitè Antifeixista.³¹²

Una casa dintre del Parc Güell

A l'Anna Maxenchs i Rosich se li apropiaren un edifici situat dins del recinte del Parc Güell, conegut per "Casa Vídua Trias", sense explicació ni pretext per uns individus armats. Un immoble que tingué aleshores diverses destinacions, Ajut Infantil de la Rereguarda, primer, i després Ajut de queviures a Madrid.

Entre les persones que declararen de manera favorable hi figuraven Ramon Frontera, Sots-Secretari de Cultura de la Generalitat de Catalunya; Nicolau Battestini, Diputat al Parlament de Catalunya; Rafael Tasis i Marca, Director General dels Serveis Correccionals, tots ells de reconeguda història liberal i antifeixista.³¹³

La CNT del Maresme ho ratifica

Carme Pujol i Vidal, de vuitanta-vuit anys d'edat, veïna de Canyamars, Dosrius, era la propietària de "Mas Valls", "Mas Llibre", "Mas Canyamars" i "Mas Guitart", finques apropiades per l'Ajuntament de Dosrius.

³¹² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 5 d'abril de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 106 de 16 d'abril de 1938, pàgines 226 i 227. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

³¹³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 8 de febrer de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 51 del 20 de febrer de 1938, pàgina 728. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Pels informes realitzats, es tractava d'una persona que mai no s'havia ocupat de política i que aleshores, ni per la seva avançada edat, que obligava que constantment una altra persona en tingués cura, ni per l'estat mental de la dita edat, li era completament impossible que pogués ocupar-se d'aquestes qüestions i menys encara d'intervenir o tenir relacions amb els facciosos. Totes aquestes apreciacions foren corroborades per totes les persones interrogades, concretant-la i reforçant-la especialment la Federació Comarcal de Sindicats del Maresme, CNT.³¹⁴

2.2.2 – LES AFECTES A LA REPÚBLICA

La quantificació de les dones afectes al Règim republicà es molt inferior al de les encausades com no desafectes. Aquest índex més baix es un reflex de la menor vinculació de la dona amb la política o bé de les seves relacions amb el poder en quant a la presentació dels certificats i dels informes favorables dels partits i organitzacions sindicals o de personalitats rellevants de la vida política i social.

2.2.2. a) Afectes a la República sense informes

Entre les dones que figuren com addictes al Regim republicà sense informes hi trobem en aquest apartat un total de quinze encausades. Quatre hi estaven pel bloqueig dels comptes bancaris, una per valors, dos amb comptes bancaris i una casa, tres d'immobles urbans i altres cinc de finques agrícoles.

Sense declaracions en contra

Teresa Cañellas Gay, amb bloqueig dels comptes a instàncies del Comitè antifeixista de Vilamajor que aleshores havia sol·licitat els ròssecs a la Comissaria Delegada de Banca. Acabè en no res, sense cap tipus de sanció, ja que ningú declarà en contra, havent manifestat la mateixa interessada que era afectada al Règim republicà.

Una família marcadament esquerrana

A Rosa Vidal i Vicens, se li bloquejà un compte corrent obert al “Royal Bank of Canada”, del que en reclamà l'aixecament ja que necessitava disposar-ne per atendre les despeses d'estatge del fill a l'Institut Frenopàtic de les Corts.

³¹⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 d'agost de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 267 de 24 de setembre de 1937, pàgines 1272 i 1273. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

L'encausada era una persona totalment apolítica, que no podia ser sospitosa de simpatia envers els facciosos; membre d'una família caracteritzada per un sentir marcadament esquerrà, especialment en vida del seu marit; que mai no havia tingut conflictes amb els seus obrers, amb els quals havia mantingut sempre relacions extremadament cordials, i que no se li coneixien altres actes que els de perfecte adhesió al Règim.

Finalment, la Comissió assenyalava que no existia res que pogués justificar l'adopció de mesures que comportessin una sanció per vincles amb el feixisme, havent-se d'inclinar en el terreny hipotètic, per la suposició que únicament una errada, explicable en els primers moments de confusionisme va poder motivar el bloqueig del seu compte corrent.³¹⁵

Respectuosa amb els que no pensaven com ella

Sobre la Maria Artigas i Pallarès, amb els comptes blocats, tots els testimonis recollits varen coincidir en reconèixer que era persona afecta al Règim republicà. Durant tota la seva vida havia actuat sempre en profit de les idees republicanes, comportant-se respectuosament amb tots aquells que no pensaven com ella.

D'esperit liberal i generós

Soletat Pascual i de Llanza, vídua de Ramon Bofill i Gallés, titular de la finca "Mas Nogué" i una altra casa anomenada "Hotel Xic", a Viladrau, que li foren apropiades pel Comitè Revolucionari Antifeixista de Viladrau amb la finalitat de destinar-les a fins benèfics o culturals, i la casa núm. 11 de la plaça Major, també de Viladrau, pel Sindicat d'Oficis Varis de la UGT de la indicada localitat d'Osona, per a dependències del Sindicat, per considerar-la reaccionària i no haver contribuït ni moralment ni materialment a la lluita contra el feixisme.

Sobre la seva conducta, constava com a persona molt religiosa i de molt bon tracte, havent-se guanyat la consideració i afecte de tots els masovers i altres persones que havien estat sota la seva dependència, amb els quals s'havia comportat amb gran correcció i liberalitat i d'un tracte correctíssim amb tothom i

³¹⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 29 de juny de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 199 de 18 de juliol de 1937, pàgina 241. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Tots aquells que havien aportat la seva informació per determinar la seva qualificació política, persones de totes les agrupacions polítiques i sindicals afectes al Règim, amb una rara unanimitat afirmaven que no s'havia preocupat mai de qüestions polítiques, que era absolutament aliena en tots sentits al moviment subversiu i addicta al Règim legítim i que havia continuat vivint en el seu domicili habitual sense cap interrupció, que no havia alterat la normalitat dels seus costums. i que el motiu de l'expropiació d'aquelles finques no fou altre que el de no haver satisfet una penyora de 25.000 pessetes que li va assenyalar el Comitè Antifeixista de Viladrau.³¹⁶

Titular de l'Hotel "Bar Pirineo"

Caterina Fàbrega i Mata, era la propietària de l'hotel anomenat "Bar Pirineo", a Puigcerdà, explotat en règim familiar i sense auxili de cap dependent o mosso assalariat, establiment d'on per la violència va ser expulsada i desposseïda.

L'informe sobre la seva conducta havia donat un resultat absolutament favorable, motiu pel qual tornà a estar en possessió del seu establiment, en virtut de les gestions efectuades pels òrgans judicials. La conclusió final de l'informe resultà sense el més petit indici de que fos una facciosa i com a persona absolutament aliena a la política i addicta al Govern legítim.³¹⁷

Molt bona persona i religiosa

Magdalena Déu i Majó, amb una finca rústica a Reus, apropiada per la Col·lectivitat Agrícola d'aquesta ciutat a petició de diversos arrendadors, manifestà que sempre havia estat fidel al Règim constituït i que mai no havia intervingut en afers polítics.

Sobre la seva conducta i activitats, l'informe practicat li fou del tot favorable amb un certificat signat per Josep Ma Guilera, Pau Vila, Ferran Llardent i F. Maspons i Anglasell, en el qual es feia constar que mai no havia intervingut en política i que s'havia limitat a tenir cura de la seva finca de Reus. Finalment apareixien un gran nombre de testimonis, entre els quals es trobaven elements de la Col·lectivitat, els quals

³¹⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 d'agost de 1937. Ponent: Francesc Salvador i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 281 del 8 d'octubre de 1937, pàgines 142 i 143. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

³¹⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 1 de febrer de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 48 del 17 de febrer de 1938, pàgina 677. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

coincidien tots a manifestar que es dedicava únicament als afers relatius a la seva finca, que era molt bona persona i també molt religiosa.³¹⁸

Contraria als militars revoltats

Tecla Marca i Sarrà, era propietària de dues finques, una en la partida “Coma” i l'altra a la partida “Plota”, que cultivava per administració directa, que li foren apropiades i ocupades per l'Ajuntament de la Canonja, un fet que la deixà sense els fruits de les collites recollides ni el rendiment de les seves terres de conreu.

De la informació practicada quedà comprovat que no havia intervingut mai en les lluites polítiques ni tampoc que hagués tingut cap mena de vincles amb els facciosos, sinó que era del tot addicta al Règim legítim i, a més, d'opinions absolutament contràries als militars revoltats.³¹⁹

Cinc germanes republicanes

Les germanes Dolors, Maria de la Concepció, Josefina, Maria Teresa i Maria de l'Assumpció Font de Rubinat i Lamarca eren propietàries de diverses finques apropiades per la Col·lectivitat de Reus.

En el període d'informació pública, Dolors Font de Rubinat i Lamarca, en nom propi i de les seves germanes, manifestà que consideraven innecessari efectuar llur defensa. Per que? Es limitaven assenyalar diverses personalitats polítiques de Catalunya per tal que responguessin de llur fidelitat al Règim.

Així sobre la seva conducta, en l'informe practicat per la Comissió es feia constar que les cinc germanes eren persones catalanistes i fidels al Règim, filles de l'il·lustre republicà reusenc Pau Font de Rubinat, nebodes del que fou Honorable President de Catalunya, Francesc Macià, i una d'elles muller del conegut militant d'Esquerra

³¹⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 11 de gener de 1938. Ponent: Francesc Salvador i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 34 del 3 de febrer de 1938, pàgines 468 i 469. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

³¹⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 12 d'agost de 1937. Ponent: Francesc Salvador i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 233 del 21 d'agost de 1937, pàgina 717. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Republicana, Cristià Cortés. No calia dir res més per tal que es dictés una decisió favorable.³²⁰

Sense barrejar-se en política

A la Paula Rius i Ferrer, vídua de Mestres, se li apropià pel Comitè Local d'Agricultura i Ramaderia del poble de Subirats, la finca anomenada "Ca la Paula del Corral" situada a la barriada del Corral dels Mestres, amb les seves dues cases, celler, premses, trepitjadora i existències de vi en el celler.

L'encausada al·legà que sempre havia estat addicta al Govern legítim i que no s'havia barrejat mai en política ni havia abandonat el seu domicili, una conducta que fou ratificada pels informes favorables on també s'hi constata que era molt bona persona.

De bon tracte i molt caritativa

L'Anna Castells i Carbonell, a la que s'havia bloquejat una caixeta de seguretat en la Banca Arnús, dipositada en la Tresoreria de la Generalitat, era una ciutadana que no havia intervingut mai en política ni s'havia preocupat mai d'aquestes qüestions ni, per tant, havia tingut mai cap mena de concomitència amb els facciosos.

Es tractava d'una persona molt apreciada pel seu bon tracte, molt caritativa i d'arrelades conviccions catòliques, però respectuosa amb el règim legal. Sobre la seva conducta, fou considerada persona d'absoluta lleialtat a la causa republicana, que en cap moment havia realitzat activitats que comportessin hostilitat o desafecció al Règim, i segons persones d'indubtable solvència antifeixista, vivia al marge de l'activitat política o social.³²¹

2.2.1. b) Afectes a la República amb informes

Tancant aquesta segona part, addictes al Regim republicà, hi trobem un seguit d'encausades que recolzaren la seva posició amb la presentació dels informes i testimonis favorables de personalitats rellevants vinculades al Règim republicà.

³²⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 16 de desembre de 1937. Ponent: Francesc Salvador i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 14 del 14 de gener de 1938, pàgines 178 i 179. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

³²¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 19 d'agost de 1937. Ponent: Lluís Jayme Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 249 del 6 de setembre de 1937, pàgines 980 i 981. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Addictes al Règim segons el Comitè de Control de les seves empreses

Dues encausades, considerades addictes al Règim republicà, tingueren com informe determinant el que realitzarà el Comitè de Control de les empreses a les que estaven vinculades com a titulars.

Sobre Maria Batista i Amillach, l'únic motiu inicial del bloqueig de comptes fou la comunicació del Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi, que posteriorment manifestà que la inclusió de l'encausada en la llista tramesa fou deguda a una confusió i que procedia per tant que fos aixecada la retenció. Sobre la seva conducta el mateix Comitè de control de la seva casa comercial manifestava concretament que era addicta al Règim

Pel que fa a Carme Jover i Casas, amb els comptes blocats, el Comitè Obrer de Control de la Banca Jover i Companyia, va declarar que no tenia cap notícia que hagués tingut activitats polítiques, fet cap acte en contrari al Règim legal o bé tingut conflictes amb els obrers, testimoni de qualitat, a més de tots els altres que també varen testificar de que era apolítica, però addicta al Règim legal.

La Comissió estimà que el dos bloquejos s'havien realitzat amb motiu d'una confusió. Errades no del tot gratuïtes, ja que les dues encausades tenien familiars directes vinculats amb les empreses. En un cas, un marit amb treballadors al seu càrrec i l'altra per la titularitat d'una casa comercial. Recordem que la majoria de bloquejos venien d'una mateixa finalitat, assegurar liquiditat a les activitats econòmiques industrials i comercials de les empreses estiguessin o no col·lectivitzades.³²²

Votant d'Esquerra amb l'Ajuntament de Granollers a favor

A Maria Marquès i Estrada se li havien apropiat tretze resguards de valors dipositats al Banc d'Espanya, confiscats amb motiu del registre practicat al seu domicili, amb posterioritat a que fos detinguda, en ocasió de trobar-se de visita a casa d'un germà seu que havia estat capellà.

Al seu favor van emetre informes els actuals alcaldes i Consellers de Governació i de Sanitat i ex-alcalde popular de l'Ajuntament de Granollers, que coincidiren que tant la senyora Maria Marquès i Estrada com el seu marit no havien militat mai en cap partit

³²² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 13 de gener de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 28 del 28 de gener de 1938, pàgina 387. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

polític. No hi va haver coincidència sobre què votaven en les eleccions per a Diputats i Regidors, ja que mentre uns asseguraven que votaven per la Lliga i alguna vegada per Acció Catalana, en canvi l'ex-alcalde popular de la vila assegurava que es tractava de persones afectes al Règim, havent votat sempre per Esquerra.³²³

D'arrelades creences religioses

Ángela Ribalta, vídua Aguilera, era propietària d'una casa a Cirerer de Llobregat (Sant Climent de Llobregat) on residia junt amb les seves dues filles, immoble que li fou apropiat després d'un registre que donà un resultat negatiu, però del que varen emportar-se joies i objectes, la majoria d'ells religiosos. Tot i que foren detingudes totes tres per creure que eren desafectes al Règim, varen ésser posteriorment alliberades per haver-se comprovat que no ho eren.

En la seva defensa, el periodista Àngel Ferran presentà una lletra on manifestava que era una senyora molt vella, que mai no s'havia ficat en res i que totes les sospites provenien segurament de la seva religiositat. S'afegiren a l'esmentat escrit dos certificats, un de Rafael Closes, Secretari de Relacions Exteriors, i un altre de Ramon Perpinyà, antic afiliat a ACR, on constava que era una persona que havia estat en tot moment fidel al Règim republicà.

Els declarants en contra seva presentaren acusacions relatives a la seva religiositat, a més d'uns suposats senyals efectuats als avions facciosos, en una nit d'alarma, així com la troballa d'unes banderes monàrquiques al seu domicili, uns arguments que la Comissió no va considerar puix que la professió de la religió no es cap delictes ni significa concomitància amb els elements que havien desencadenat la guerra, sobre els senyals efectuats amb un llum des de l'interior de la casa, possiblement amb una espelma, no s'havia trobat ningú que ho concretés i que s'ho hagués pogut prendre seriosament, ja que era difícil admetre que una de les veïnes més velles de la localitat fos l'encarregada de fer senyals a uns avions que eventualment passessin per sobre de la localitat, utilitzant una espelma o un altre llum, des de l'interior de casa seva i, finalment, sobre les banderes monàrquiques ningú no les havia vist i tampoc figuraven

³²³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 29 de juny de 1937. Ponent: Joan Tauler i Palomeras. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 182 del 1 de juliol de 1937, pàgines 7 i 8. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

en l'inventari dels objectes trobats al domicili de l'expedientada i, conclou, "...estem simplement davant d'una persona d'arrelades creences religioses".³²⁴

Amb certificats de l'alcalde de Llavaneres i la UGT

Delfina Bonet i Madrid-Davila, que disposava d'una Caixa de lloguer del Crèdit Lyonnais, explicà que havia estat objecte de tota mena de requisites i apropiacions, motiu pel qual es trobava en una situació econòmicament apurada. Es per aquest motiu que havia sol·licitat que li fos retornat tot el que era de la seva propietat, puix que ella sempre havia estat fidel al Règim legalment constituït. Al seu escrit, acompanyà un certificat de l'Ajuntament de Llavaneres on acreditava que hi residia des de l'11 de juliol de 1930 i una acta-inventari notarial del contingut d'una caixa de lloguer del Crèdit Lyonnais.

Declarà que sols havia figurat en la Directiva de la Institució Creu Roja i dedicada a fer caritats, havent presentant una llista de testimonis perquè donessin fe de les seves declaracions. Adjuntà dos certificats, un expedit pel Secretari General de la UGT a Llavaneres i un altre expedit per l'alcalde de la mateixa localitat, on hi constava que no havia tingut activitats polítiques i que era persona caritativa.

Tot i que es decretà la restitució de la possessió de tots els seus béns ens queda el dubte, en aquest cas, de l'efectivitat de recuperar els béns apropiats en unes requisites fetes on segons la Comissió no hi constava cap formalització documental.³²⁵

Al seu barri avalen una bona conducta

A Maria Artigas i Lou, a la que li bloquejaren els seus comptes bancaris, tots els informes realitzats per la Comissió varen coincidir que l'expedientada era una persona antifeixista i afecta al Règim republicà, quedant constància en els documents del procediment de responsabilitats un certificat de bona conducta estès per la Delegació del barri de la Pedrera.

³²⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 18 de gener de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 42 del 11 de febrer de 1938, pàgines 584 i 585. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

³²⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 23 de desembre de 1937. Ponent: Francesc Salvador i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 365 de 31 de desembre de 1937, pàgina 1339. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

L'Alcaldia d'Olesa de Montserrat al seu costat

Antonia Roca, vídua de Mata, se li bloquejaren els cabals i efectes dipositats en els bancs i establiments de crèdit així com, durant l'agost del 1936, li fou apropiada la finca coneguda com "Fonollet", al terme municipal de Rubí.

L'encausada presentà al·legacions on feia constar que la seva conducta havia estat sempre d'adhesió al Règim republicà, acompanyant-les d'un certificat de l'Alcaldia d'Olesa de Montserrat que ho confirmava. Sobre la seva conducta i activitats tots els testimonis interrogats ho feren favorablement.

Els treballadors de l'ensenyança li donen suport

Josefa Claret i Riba, tenia els seus comptes corrents blocats a instàncies, com tants d'altres encausats, pel Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi. Al rescat dels seus dipòsits bancaris presentà un document de la Federació Catalana de Treballadors de l'Ensenyança FETE (UGT) donant testimoni de la seva l'adhesió al Règim republicà.

Respecte de les autoritats municipals i del Comitè Antifeixista

Maria Carafi i Nicolau, era la propietària de la finca rústica "Can Marcas", a Hostalets de Pierola, en la qual hi havia una casa-habitació on residia la família, a més de les dependències necessàries per als treballs agrícoles, les quals li foren ocupades per uns treballadors de Masquefa.

Respecte als informes practicats, l'encausada era una ciutadana que no havia abandonat mai la seva residència, acatat sempre les disposicions del Govern legítim i que pel seu comportament social s'havia guanyat el respecte i consideració de les autoritats populars i del primitiu Comitè Antifeixista

En aquest sentit, per persona de màxima solvència política, en aquest cas qui fins poc abans havia exercit el càrrec d'alcalde al poble d'Hostalets de Pierola, es va fer constar que la finca "Can Marcas" fou l'única d'aquell terme municipal que no va ésser objecte d'apropiació, ja que tant el Comitè Antifeixista, l'Ajuntament i el Sindicat Agrícola, entengueren que no hi havia motiu que justificqués una mesura d'aquesta naturalesa.³²⁶

³²⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 16 de setembre de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 267 del 24 de setembre de 1937, pàgines 1273 i 1274. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Recolzament de les Joventuts d'ACR

Francesca Giró, vídua de Playa Cuadrench, li fou apropiada una casa situada al carrer de Francesc Macià núm. 1, de Castellgalí, per part de l'Ajuntament d'aquesta localitat del Bages, justificant-la per tenir-hi la seu una entitat de caràcter feixista.

L'encausada feu lliurament d'un escrit en el qual feia constar que era addicta al Règim i que tenia un fill incorporat a l'Exercit de la República. Un certificat de les Joventuts d'Acció Catalana de Barcelona donava fe que era una persona fidel al Règim legalment constituït. La Comissió va concloure que l'apropiació de la finca s'efectuà pel motiu de trobar-se llogada a una entitat de dretes, un fet del que no es podia responsabilitzar a la propietària dels actes que hi poguessin portar a terme els seus llogaters.³²⁷

Membre del Centre Republicà Català dels districte V

Maria Farnés i Pagès, propietària de l'immoble anomenat "Casa Emerenciana", situada al carrer Vic núm. 3, de Codina del Vallès (Sant Feliu de Codines), el qual fou ocupat per la "Col·lectivitat de paletes i peons", adherits a UGT-CNT, de Codines del Vallès.

Amb un informe general favorable sobre la seva conducta i un certificat del Centre Republicà Català del districte V, adherit a ERC, en el qual es feia constar que en formava part amb anterioritat al 19 de juliol, havent actuat sempre sota la disciplina de partit, quedà acreditada com a persona afecta al Règim.

Per la seva part, la Col·lectivitat trameté un comunicat manifestant que l'únic mòbil de l'ocupació de l'immoble fou la necessitat de posseir un local que reunís condicions per al seu ram, un fet que la Comissió va qualificar d'arbitrari, sense considerar prèviament si el seu propietari podia considerar-se o no vinculat amb els facciosos.³²⁸

2.2.3 DONES EMPODERADES

Tanquem aquest capítol de les dones no faccioses amb tres encausades que mereixen la consideració d'empoderades. Les seves aportacions al món de la cultura catalana, a la

³²⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 27 de gener de 1938. Ponent: Francesc Salvador i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 45 del 14 de febrer de 1938, pàgines 627 i 628. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>.

³²⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 19 d'abril de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 142 del 22 de maig de 1938, pàgines 680 i 681. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

obra social benefica, així com la protecció de les dones més necessitades fan que tinguin un relleu propi que cal emmarcar degudament.

Catalanista en pro de la cultura catalana i defensora de les llibertats de Catalunya

Es significatiu el cas de Francesca Bonnemaison i Fariols (1872-1949), a la què l'Ajuntament de Canet de Mar s'apropia d'una casa que disposava en aquesta localitat del Maresme.

Era una pedagoga i promotora de l'educació femenina popular. Casada amb Narcís Verdager i Callis, del qual enviudà el 1918, fou per aquest motiu que va ser coneguda també com a Paquita Verdager. Mantingué amb Francesc Cambó, que havia estat passant del seu marit, una amistat perdurable, havent organitzat el 1932 la secció femenina de la Lliga Regionalista. Va ser una de les primeres dones en presentar-se a unes eleccions, les municipals de 1934, tot i que no va ser elegida.

Tot i aquests vincles amb el líder de la Lliga, en la decisió de la Comissió³²⁹, a més de manifestar la manca de concomitància amb els elements subversius i assenyalar el seu tarannà catalanista, es van ressaltar la seves actuacions de moltíssims anys en pro de la cultura catalana, en especial les tasques per a donar vida i puixança a l'Institut de Cultura de la Dona. A parer de la Comissió, recordem-ho, Francesca Bonnemaison va merèixer l'admiració de propis i estranys, arribant fins el sacrifici de les seves comoditats personals, les quals per la seva posició no eren poques.

En el treball de Dolors Marin Silvestre, sobre la figura de Francesca Bonnemaison³³⁰, queden degudament assenyalats els seus trets personals. La creació de la biblioteca popular de la dona, el 1909, llavor on es va covar l'Institut de Cultura, amb una secció d'esports, un dels pocs espais on les dones aleshores feien gimnàstica, també cal recordar les classes de cuina i la seva repercussió en la modernització de la gastronomia

³²⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 19 de desembre de 1938. Ponent: Emili Garriga i Albaret. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 14 del 14 de gener de 1939, pàgines 230 i 231. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

³³⁰ MARIN SILVESTRE, Dolors. *Francesca Bonnemaison: Educadora de Ciutadanes*. Diputació de Barcelona, 2023.

catalana, les campanyes pel dret a vot de les dones, la creació de *Claror* com a portaveu de l'Institut de cultura i, per últim, l'enfonsament de la seva obra amb l'arribada del franquisme, el posterior exili i un retorn amb la pèrdua de la seva obra engolida per les polítiques de la Dictadura.

Avalada per l'alcalde i consellers de Porqueres i consellers de Banyoles

Pel que fa les dones compromeses amb l'acció caritativa, en aquest cas dins les actuacions vinculades a l'Església Catòlica, tenim el cas de Magdalena Aulina i Saurina (1897-1956), propietària d'una finca que estava constituïda per uns edificis en curs de construcció i habilitació, així com d'uns jardins annexos i d'un camp de cultiu de 60 vessanes³³¹ que li foren apropiats pel

Comitè Antifeixista de Porqueres.

La Magdalena Aulina, consta en l'expedient de Responsabilitats, com una persona altruista, fundadora de l'obra social "Casa Nostra" de Banyoles, amb una actuació desinteressada i humanitària. Curiosament, com persona catòlica va ésser sempre atacada i perseguida per les autoritats eclesiàstiques de la comarca, per la clerecia de la localitat i també pels elements de dretes, car no va voler sotmetre's mai a l'autoritat dels primers ni les exigències dels darrers tal com constava en la part expositiva de la decisió de la Comissió.

Sobre la seva conducta i activitats, tots quan foren interrogats varen manifestar que era persona addicta al Règim i al Poder legalment constituït, donant d'ella immillorables informes. Totes aquestes manifestacions estaven avalades per persones com l'alcalde i consellers de l'Ajuntament de Porqueres i els consellers de l'Ajuntament de Banyoles, sense distinció de partits polítics ni organismes sindicals.³³²

Més enllà de l'expedient de responsabilitats, sabem que l'any 1931 Magdalena Saulina, amb algunes dones que l'acompanyaven, varen començar a Banyoles a viure en

³³¹ La vessana o vessana de rei és una unitat de superfície pròpia en alguna de les comarques de Girona que equival a 2.187,4 m².

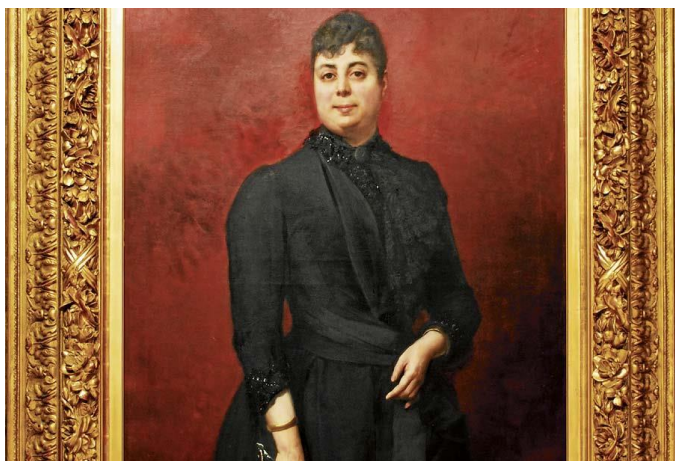
³³² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 11 de novembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 326 del 22 de novembre de 1937, pàgina 796. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

comunitat. Entre el 1933 i 1934 es va instruir pel bisbe de Vic un procés contra les seves visions. Ja amb el règim franquista, el 1939, el bisbe de Girona, Josep Cartanyà va decretar la falta d'aprovació de la comunitat de Banyoles, essent acusada de manca d'obediència i de propagar revelacions sobrenaturals no acceptades per les autoritats de l'Església.

En el conflicte va actuar de mitjancer el bisbe de Pamplona, que va aconseguir que abjurés de les seves visions místiques. Arrel d'aquest conflicte, el 1941, es traslladà a Navarra on va continuar la seva tasca d'apostolat i catequesi i educació dels necessitats de la seva caritat.

Morí al 1956 a Barcelona, havent aprovat la Santa Seu, l'any 1962, la congregació amb el nom d'Institut Secular d'Operàries Parroquials. El 22 d'octubre de 1994 va obtenir el *nihil obstat* al seu estatus de serva de Deu.³³³

Les dones pobres de Vilafranca del Penedès i l'Amalia Soler

Un altre ciutadana indirectament encausada fou Amalia Soler i de Tord, què figura en l'expedient relatiu als hereus d'Amalia Soler. L'Ajuntament de Vilafranca del Penedès, representat pel seu alcalde, Fèlix Balaguer, va manifestar que Amalia Soler i de Tord, aleshores difunta, en el seu

testament va instituir hereus de tots els seus béns les dones pobres de Vilafranca del Penedès, incloent-hi una relació dels béns immobles i valors que constituïen el patrimoni de la fundació instituïda per la causant, la qual començà a funcionar des de la mort de la testadora, ocorreguda el 7 de gener del 1927, expressant que amb el seu producte atendien les despeses ocasionades per vuit dones que, com asilades, es trobaven a l'Hospital Comarcal i Asil Inglada Via, d'aquella població del Penedès. Un llegat, que el treball de Daniel Sancho sobre la família i la història d'aquesta filantropa va permetre

³³³ *Butlletí de la causa de canonització de Magdalena Aulina*, número 31, juny 2024. Institut Secular d'Operàries Parroquials.

conèixer en tots els seus detalls pel que fa, de manera especial, a la fortuna que va deixar a les dones pobres de Vilafranca³³⁴.

El motiu de l'expedient de Responsabilitats fou que l'Ajuntament de Castellsarroca (Sant Martí de Sarroca) s'havia apropiat i venia explotant, per abandonament dels seus propietaris, uns boscos, entre els quals hi havia el conegut amb el nom de "Romaní", de propietat dels hereus d'Amalia Soler, els productes dels quals figuraven en el Pressupost municipal de Castellsarroca com a ingressos necessaris per a atendre les càrregues públiques d'aquell Municipi, en tant que havien de cobrir les despeses dels nombrosos serveis d'ensenyament, sanitat i assistència social, s'acollien als beneficis previnguts a l'article 9 del Decret núm. 10, de 9 de gener del 1937, sobre la finalitat de la utilització dels béns apropiats. Tanmateix, d'acord amb el disposava l'article 11 del Decret núm. 13 de la mateixa data, sobre les operacions necessàries dels béns apropiats, entre tant no es resolgués l'afer per la Comissió de Responsabilitats, demanaren autorització per a continuar l'explotació dels esmentats boscos, sens perjudici de les liquidacions i resolucions que posteriorment fossin acordades.

La Comissió, per providència del 12 d'agost de 1937, acordà autoritzar a l'Ajuntament de Castellsarroca perquè pogués continuar l'administració i explotació normal dels boscos de referència, amb la condició expressa que rendís comptes de la dita administració i diposités a la Caixa de Dipòsits i Consignacions de la Generalitat de Catalunya, a la disposició de la Comissió i a resultes del respectiu expedient, les quantitats resultants de l'administració i explotació esmentada, la qual rendició de comptes i dipòsit no s'havia efectuat fins a la data en que la Comissió resolgué l'expedient.

Al seu torn, l'Ajuntament de Vilafranca del Penedès, representat pel seu alcalde, Fèlix Balaguer, manifestà en la instància a tal objecte presentada que la ciutadana Amalia Soler i de Tord, llavors difunta, en el seu testament, autoritzat amb data 6 de febrer del 1915 pel notari de Barcelona Josep A. Cerdà i Fàbregues, havia instituït hereus de tots els seus béns les dones pobres de Vilafranca del Penedès, i en la seva representació una Junta Mixta de la qual era president el seu alcalde. Així, el 30 de gener del 1937, el mateix alcalde presentà un nou escrit refermant les seves manifestacions anteriors,

³³⁴ SANCHO PARIS, Daniel. *Amalia Soler de Tort (1837-1918) La família, la seva història i el llegat*. Fundació Amalia Soler. Vilafranca del Penedès, 2019

incloent una relació dels béns immobles i valors que constituïen el patrimoni de la fundació instituïda per la causant, Amalia Soler i Tord, i expressant que amb el seu producte atendien les despeses ocasionades per vuit dones que com asilades es trobaven a l'Hospital Comarcal i Asil Inglada Via, de Vilafranca del Penedès. També amb referència a l'esmentada fundació, quedà confirmat tot allò que al·legava l'alcalde vilafranquí, de que l'esmentada fundació començà a funcionar el 7 de gener del 1927, anys després de la mort de la testadora.

La Comissió va resoldre en el sentit que els hereus d'Amalia Soler i Tord eren les dones pobres de Vilafranca del Penedès i que no podien ser, per tant, persones concretes i determinades nominativament, sobre les quals es pogués fer recaure una responsabilitat derivada del moviment subversiu ni ésser aplicada cap de les sancions a que es referien els Decrets de 5 d'agost del 1936 i núm. 10, de 9 de gener del 1937, per la qual cosa adoptà l'acord de restituir els béns a la fundació en benefici de les dones pobres de Vilafranca.³³⁵

2.3 - LA GENT DE LA LLIGA

Seguim en aquesta distinció entre els no desafectes i addictes amb els setze homes i una dona vinculats o relacionats amb la Lliga, des de diverses posicions, no desafectes o addictes al Règim republicà, foren encausats. Tot i la seva ideologia dretana la Comissió va considerar que no havien estat concomitants amb el moviment subversiu i se'n sortiren d'una condemna en tant que foren declarats no facciosos. Un total de dotze, dues tercers parts, foren considerats com a no desafectes. La resta foren tinguts com addictes.

2.3.1. a) No desafectes a la República sense informes

D'idees dretanes afiliat a la Lliga Catalana

Modest Babot i Tàpies, era propietari d'una peça de terra anomenada "Camp de la Carretera" i una altra coneguda per "Vinya Cera", al terme municipal del Pi de Llobregat (Sant Joan Despí). De l'examen de l'informe de la Comissió es va desprendre que era una persona de tendències dretanes, afiliada segurament a la Lliga Catalana,

³³⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 1 de març de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 71 del 12 de març de 1938, pàgina 1056. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

però del que res indicava que hagués aportat ni la més remota col·laboració a l'aixecament facciós.³³⁶

En el cens de la Lliga

Els hereus de M. Cabuti i S. Clarabuch, eren propietaris d'un edifici situat al carrer de Miquel Cuní núm. 22, de Calella, apropiat per l'Ajuntament d'aquesta localitat del Maresme.

Els esmentat hereus varen presentar un escrit de defensa en que manifestaven que eren ciutadans que sempre havien actuat d'acord amb les lleis i per tant demanaven que fos resolt l'expedient de responsabilitats amb la restitució del seu immoble.

Sobre la seva conducta, en resultà que un dels hereus era persona que feia molts anys que estava malalt de consideració i l'altre era persona religiosa que figurava en el cens de Lliga Catalana de Calella, ambdós aliens al moviment subversiu.³³⁷

Partidària de les polítiques de la Lliga

A Sagrari Alsina i Sánchez se li bloquejaren els comptes que tenia dipositats en els bancs i establiments de crèdit a instància del Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi.

Sobre la seva conducta, els informes li van resultar favorables, llevat de la declaració del president del Consell Municipal de Guíxols que deia que Sagrari Alsina i Sánchez era una persona partidària a la política de la Lliga Catalana i de conducta particular que deixava quelcom a desitjar. Al seu torn, la Comissió entengué que en les afirmacions del president del Consell Municipal no hi havia matèria suficient per a declarar la interessada com a concomitant amb els elements que havien desencadenat la guerra ja que, a més a més, persones de solvència antifeixista havien declarat al seu favor.³³⁸

³³⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 5 d'abril de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 113 del 23 d'abril de 1938, pàgines 320 i 321. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

³³⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de febrer de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 70 del 11 de maig de 1938, pàgina 1035. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

³³⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 16 de novembre de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 329 del 25 de novembre de maig de 1938, pàgines 836 i 837. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Ex-alcalde de la Lliga a Ribes de Freser

Josep Barnola i Portabella, era propietari d'una casa situada al carrer de Pau Iglesias núm. 13, que fou apropiada per l'Ajuntament de Ribes de Freser.

Sobre la seva conducta, es va acreditar que fou un element afiliat a la Lliga Catalana, que havia ostentat el càrrec d'alcalde, sense que atropellés a ningú durant el temps que exercí l'Alcaldia, essent un home de tendències dretanes que no fou concomitant amb els elements provocadors de la guerra i si havia abandonat Ribes de Freser ho feu per tal de garantir la seva seguretat.³³⁹

Altre cop el tema de la seguretat que justificava la fugida del domicili. Quedar-se a casa per a certes persones de dretes era un risc excessiu. Conservar la integritat física era el bé més preuat.

Catalanista i de tendències liberals

Lluís Barbany i Unyó, propietari d'una finca situada al camí antic de Caldes núm. 5, amb un valor de 35.000 pessetes, segons relació d'apropiacions de l'Ajuntament de l'Ametlla del Vallès, i també titular d'altres finques a Ronçana del Vallès (Santa Eulalia de Ronçana del Vallès) que li havien estat igualment apropiades.

Sobre la seva conducta, si bé, sense que hagués quedat comprovat, se sospitava que era de tendències dretanes i molt simpatitzant amb la Lliga Catalana, en canvi es desprenia dels elements informatius aportats, amb tota seguretat, que era molt catalanista i de tendències liberals, que fou contrari a la Dictadura de Primo de Rivera i que no va prendre part en el moviment subversiu, essent tingut amb molt bon concepte i apreciat pel seu masover.

Els informes provinents de l'Ametlla del Vallès amb els originats a Ronçana del Vallès foren del tot contradictoris. Els primers favorables, en el sentit del seu apoliticisme i bon tracte amb el seu masover; en els segons assenyalaven la seva ideologia facciosa, coaccionador del vot, molt entusiasta de Lliga Catalana i tractes abusius amb els conreadors. La Comissió finalment va resoldre a favor de l'encausat ja que no

³³⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 29 de març de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 104 del 14 d'abril del 1938, pàgines 200 i 201. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

apareixien elements suficients que permetessin determinar concomitància amb els elements facciosos.³⁴⁰

2.3.1. b) No desafectes a la República amb informes

Un total del sis encausats, dels vinculats a la Lliga, foren considerats no desafectes, entretant disposaren d'informes que facilitaren aquesta qualificació. Les aportacions favorables de les autoritats municipals, dels mateixos treballadors de la seva empresa o hisenda o bé de qualsevol organització antifeixista, eren sempre benvingudes davant l'amenaça d'una sanció que es podia endur per davant el seu patrimoni personal.

Dos socis de la Lliga

Joan Tort i Mensa, de Molins de Llobregat (Molins de Rei), i Emili Pedemonte i Llobet, de Calella, eren dos socis de la Lliga. En ambdós supòsits els ajuntaments respectius els hi feren costat amb informes favorables que obriren el camí a l'absolució.

A Joan Tort i Mensa, li foren bloquejats els cabals i efectes dipositats en els bancs i establiments de crèdit. Sobre la seva conducta, tots els testimonis interrogats ho feren al seu favor, entre ells l'alcalde de Molins de Llobregat (Molins de Rei) i les entitats Foment Nacionalista i Centre Federal. Respecte al fet que l'expedientat hagués figurat com a soci de la Lliga Catalana, per la Comissió no prejudicava cap tipus de vincle amb els elements que havien desencadenat la guerra.³⁴¹

Emili Pedemonte i Llobet, disposava d'un edifici situat al carrer Prat de la Riba núm. 22, de Calella, el qual li fou apropiat en els primers moments dels fets de juliol del 1936 per les masses revolucionàries segons comunicació de l'Ajuntament de Calella, havent-hi aleshores instal·lat un taller de confecció. Feu lliurament a la Comissió d'un document de defensa i d'un certificat, en el qual justificava que fou nomenat com a encarregat de vendes de la casa "La Tèxtil Calellenca, SC", de Calella.

³⁴⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 10 d'agost de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 268 del 20 de setembre del 1937, pàgines 1210 i 1211. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

³⁴¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 18 de gener de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 32 del 1 de febrer de 1938, pàgines 436 i 437. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Sobre la seva conducta, els informes li van ser favorables ja que tots els testimonis interrogats, entre ells l'alcalde de Calella, conseller-regidor de l'Ajuntament i representants del PSUC, CNT i ERC varen manifestar que, si bé havia estat soci de la Lliga Catalana, no actuava mai en política ni tampoc havia ostentat càrrecs públics, fets que segons la Comissió no prejutjaven cap relació amb els desafectes al Règim.³⁴²

Terratinent pertanyent a la Lliga

Josep Mas i Barbará, era propietari de la finca coneguda per "Casa Rovira", del terme municipal de Vallirana, amb reserves de vi procedents dels anys 1932 a 1935, en part extretes per l'Ajuntament d'aquesta localitat del Baix Llobregat sense el seu consentiment.

L'Alcaldia de Vallirana va justificar davant la Comissió que extreia el vi en virtut de l'apropiació que pesava sobre la finca de referència. Per la seva part, el Sindicato Unico de Trabajadores de Vallirana digué que es tractava d'un propietari que consideraven desafecte al Règim. Posteriorment el Municipi de Vallirana va fer marxa enrere i declinà tota mena de responsabilitats sobre l'esmentada apropiació i d'altres efectuades per elements d'un determinat sindicat.

Sobre la conducta i activitats de Josep Mas, segons la informació practicada, resultà que tots els interrogats ho feren en sentit favorable, llevat dels pertanyents a la Col·lectivitat que havia estat vinculada amb les apropiacions dels seus béns. Per altra part, les persones que havien estat sota les seves ordres es mostraren satisfetes del tracte donat.

Per la Comissió no hi va haver motius a la declaració de faccions ja que no es presentà una concreta acusació, puix que ser un terratinent i pertànyer a la Lliga Catalana no es podia admetre aleshores com sinònim de concomitant amb els elements que havien desencadenat la guerra, en tant que les acusacions del Sindicat no van ser ratificades pels altres elements antifeixistes ni tampoc comprovades.³⁴³

³⁴² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 15 de febrer de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 59 del 28 de febrer de 1938, pàgines 842 i 843. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

³⁴³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 4 de gener de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 16 del 16 de gener del 1938, pàgines 207 i 208. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Simpatitzant i membre passiu de la Lliga

Ramon Adroer i Vinyals, era un veí de Viladesens de vuitanta-sis anys d'edat que, l'1 d'agost del 1936, per consell i a instància del mateix Comitè Antifeixista del seu poble, va donar-li el corresponent permís, davant el caire que prenia l'actuació del tristament cèlebre Comitè del veí poble d'Orriols, per a traslladar-se amb la seva família a Girona, deixant la casa oberta i habitada per l'encarregat dels conreus i altre persones que restaven aleshores al seu servei, malgrat que va demostrar que no era sospitós de desafecció al Règim.

Als pocs dies d'haver marxat, va ésser-li apropiada la dita casa i el seu hort amb tots els seus mobles, fruits i bestiar, i també un cotxe Chevrolet, de matrícula, G-3127, així com d diverses peces de terres anomenades "Hort del Torrent", "L'Illa", "La Rutlla", "Bosc Net" i "La Maula", unes agrícoles i altres bosc.

Sobre la seva conducta, en la informació practicada per la Comissió, es constatà que era un ciutadà imbuït de l'ideari de la Lliga Catalana, que figurava en les rengles del partit d'una manera passiva, passant desapercebuda la seva actuació, donat que es manifestava solament exercitant el dret de vot en les eleccions, però sense coaccionar mai a ningú.

Immediatament d'ocorreguts els fets del 19 de juliol, s'oferí al Comitè del poble posant a la seva disposició el seu cotxe, pagant ell les despeses de gasolina i xofer, i finalment quedà acreditat que sempre havia viscut al poble, d'on també era fill, fins que va traslladar-se a Girona.

En el judici de la Comissió, el fet d'esser simpatitzant o element passiu de Lliga Catalana no va comportar ni significà ésser concomitant amb els elements facciosos que havien desfermat la guerra ni participant amb els fets que la provocaren. La Comissió, donat que no havia tingut durant la seva llarga vida conflictes d'ordre social amb els seus parcera i arrendataris i no podent tampoc qualificar-se de fugida o abandonament de domicili com a causa d'inculpació, decretà la restitució dels seus béns.³⁴⁴

³⁴⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 5 d'octubre de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 297 del 24 d'octubre del 1937, pàgines 378 i 379. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Afiliat de la Lliga

Pere Cerdà i Cladellas, era propietari d'unes finques conegudes per "Can Xera" i "Can Mario", la primera, amb dependències de casa habitació i casa de pagès, amb terres de cultiu, regadiu i secà, i la segona, habitacle i casa de pagès de baixos i un pis, amb un valor conjunt de 80.000 pessetes que li foren apropiades pel Comitè de Milícies Antifeixistes de Palau-solità.

En l'informe practicat per la Comissió, tots els testimonis, llevat d'Antoni Estany, que havia estat el president del Comitè de Milícies Antifeixistes que portà a terme l'apropiació, coincidiren en afirmar que, malgrat ser un afiliat de la Lliga Catalana, no s'havia distingit mai en política, constituint la seva única preocupació la bona marxa de les seves terres i essent considerat generalment com a home de bons sentiments i de bon tracte, comprensiu i incapaç de fer mal a ningú.

Segons corroborà l'aleshores alcalde de Palau-solità, el secretari de l'Ajuntament, l'agutzil i altres ciutadans de diferents partits i organitzacions, el motiu que l'expedientat abandonés les seves finques, ens mans dels masovers, que ja les explotaven, fou per pressions del Comitè de Milícies Antifeixistes, el qual l'amenaçà de que no podia garantir-li la seva seguretat personal davant l'actuació d'elements forans. Per altra part les acusacions d'Antoni Estany, on afirmava que se l'havia de cercar com a faccions pel fet de l'abandó de les finques, quedava en no res davant les declaracions dels testimonis, a l'assegurar que el mateix Comitè de Milícies Antifeixistes li lliurà un salconduit perquè es traslladés a Barcelona amb la seva família.³⁴⁵

Votant de la Lliga amb esperit liberal

Bonaventura Viñals i Font, era propietari de la finca anomenada "Mas Vinyals" i altres propietats com solars i una casa, així com un canal de reg que anava des del poble de Mollet de Ter (Sant Joan de Mollet) fins al riu Ter, dins el terme de Flaçà, béns tots ells apropiats per part de l'Ajuntament d'aquesta localitat del Gironès.

Sobre la seva conducta i activitats, constava acreditat que s'havia limitat a anar a votar, es creia que a favor de la Lliga Catalana, que era molt bona persona, que atenia sempre

³⁴⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 d'octubre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 326 del 22 de novembre del 1937, pàgines 795 i 796. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

tothom que recorria a ell i que havia fet moltes millores i sacrificis a favor de les poblacions on tenia radicats els seus béns. Pel que a la política, era d'esperit molt liberal no havent mai pres represàlies contra ningú ni tan sols reclamat el que els seus arrendataris li devien.

En la informació practicada per la Comissió també s'assenyalava que el fet de ser un element simpatitzant amb el partit de Lliga Catalana, no podia ser interpretat com una concomitància amb els elements facciosos, màxim quan en aquest cas, per totes les circumstàncies exposades, per la seva constant actuació i per l'opinió unànime de tots els interrogats.

Dintre de la nombrosa informació recollida, només tres testimonis discrepaven de les clares i terminants manifestacions dels altres, intentant presentar-lo com a contrari al Règim legítim, però no podien de cap manera aquestes declaracions, a parer de la Comissió, desvirtuar el criteri exposat anteriorment, tota vegada que, a part de les circumstàncies d'aquests testimonis en contra, no sols no concretaven cap fet que pogués justificar-les, sinó que a més dos d'ells confessaren també explícitament que no creien que tingués relació amb els facciosos.

Seguint el raonament de la Comissió, tampoc se li podia imputar ni un abandonament del seu domicili ni de les seves finques, tota vegada que s'havia comprovat, dintre de l'expedient, que havia fet la seva vida normal seguint les noves modalitats imposades per les circumstàncies; per altra part estava degudament autoritzat pel Comitè Antifeixista per a poder traslladar-se on li precisés, donat que havia continuat vetllant pels seus interessos acudint constantment a totes les Oficines Públiques on havia cregut que podia resoldre els assumptes que se li presentaven constantment, i satisfent tots els tributs que li corresponien, malgrat haver estat privat de l'ús dels seus béns.

Finalment, la Comissió va concloure que els fets exposats, tots ells degudament provats, demostraven que no havia fet cap abandonament de res, ja que el que s'esmentava com a causa d'apropiació de béns, en el Decret núm. 10, de 9 de gener de 1937, es referia concretament a la fugida i ocultació de l'inculpat o allò que impliqués una desaparició

voluntària, la qual cosa certament no havia fet ja que havia vingut actuant públicament sense interrupció.³⁴⁶

2.3.2. a) Afectes a la República sense informes

Entre els que podem considerar addictes a la República hi trobem sis ciutadans vinculats a la Lliga. Un ex-alcalde, un propagandista i quatre militants que constaven en les rengles del partit regionalista.

Recomanava la candidatura de la Lliga

Joaquim Sindreu i Estruc, propietari d'una finca, previsiblement agrícola, apropiada per l'Ajuntament d'Abella de la Conca, va comparèixer dos cops davant la Comissió per tal per lliurar el nom de les persones que podien respondre de la seva fidelitat al Règim.

En l'expedient hi constava una lletra signada per ell mateix i adreçada al guarda de "Carreu" recomanant-li la candidatura de la Lliga, puix que segons manifestava en l'esmentada lletra, algun dels candidats d'aquella candidatura estaven disposats a realitzar la carretera que els mancava en aquella localitat.

Sobre la seva conducta, constava en l'expedient un informe que li resultà totalment favorable amb testimonis d'innegable solvència antifeixista. El judici de la Comissió interpretà que la carta, recomanant la candidatura de la Lliga, estava redactada en el sentit de creure necessari de donar suport a la llista regionalista amb mires a l'obtenció d'una millora per al poble i, en aquest sentit, declarà que la recomanació de la candidatura no significava relació amb el moviment subversiu.³⁴⁷

2.3.2. b) Afectes a la República amb informes

Un antifeixista i liberal antic alcalde de la Lliga

A Manuel Riera i Doy, se li apropiaren els seus béns segons relació tramesa pel Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi, fet que motivà la seva compareixença davant la

³⁴⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 d'octubre de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 323 del 19 de novembre del 1937, pàgines 751 i 752. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

³⁴⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 3 de maig de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 137 del 17 maig del 1938, pàgines 605 i 606. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

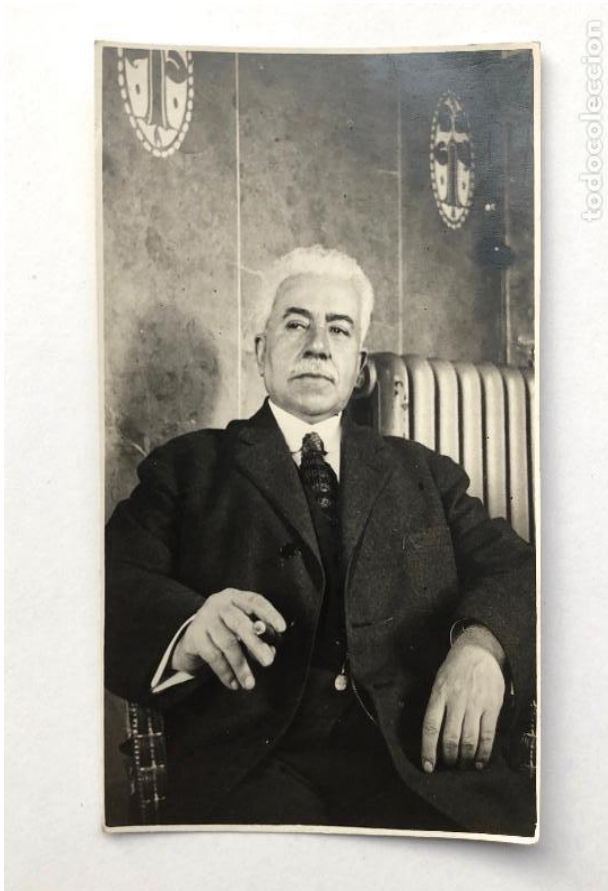
Comissió. Va al·legar que des de dos anys abans d'esclatar el moviment subversiu no havia tingut activitats polítiques, tampoc abandonat el país i que havia tractat sempre el obrers de la seva fàbrica amb una gran consideració.

En l'expedient apareix una lletra del periodista i literat d'Arenys, Josep Ma Miquel i Vergés, adreçada al president de la Comissió, en la què manifestava que l'encausat era una persona catalanista, liberal i absolutament aliena al moviment subversiu. Tanmateix el Consell d'Empresa de la fàbrica de la seva propietat, abans de la seva col·lectivització, declarà que Manuel Riera i Doy, des de el punt de vista social, s'havia comportat sempre de manera admirable i que, des del polític, havia estat sempre antifeixista. Tanmateix apareixia en l'expedient un certificat del partit Federal Ibèric en el que es feia constar que l'expedientat sempre havia estat respectuós i acatat a la República tot i haver estat alcalde d'Arenys per la Lliga.

Les conclusió de la Comissió, en la part resolutòria de la decisió, no va deixar cap dubte ja que assenyalava tres fets distintius de l'encausat: un ciutadà d'esperit justicier i de trajectòria catalanista i liberal, en el terreny social patró avançant a la legislació social que ja tenia fetes concessions als seus treballadors, fent-los objecte d'un tracte de gran consideració i estimació com a persona d'elevat esperit liberal, i com a tercer tret sobre l'Alcaldia d'Arenys de Mar, tot i fer notar una falla personal de l'expedientat, la Comissió afirmava que no tingué concomitància amb els elements que provocaren l'aixecament subversiu,, ja que al seu parer no apareixia ni la més lleu ombra de relació amb els elements que havien desfermat la guerra, ans al contrari, es desprenia que era una persona catalanista, liberal i democràtica.³⁴⁸

Un cop més els dos informes, polític i social, es complementaven per concloure amb la pertinent resolució absolutòria i la conseqüent restitució dels béns apropiats. El bon tracte tingué recompensa. Anar per davant dels canvis promoguts per la II República en el terreny de les millores socials li va permetre sobreviure als temps de l'esclat revolucionari.

³⁴⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 23 de desembre de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 365 del 31 de desembre del 1937, pàgines 1338 i 1339. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

En les rengles de la Lliga Catalana

Josep Encesa i Pujades, era un empresari al que el Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi havia bloquejat un compte del Banc d'Espanya, de Girona, vinculat amb les activitats de la seva fàbrica de farines.

El ciutadà encausat, amb testimonis com l'alcalde, de Girona i diputat al Parlament Català, Pere Cerezo i el Comissari de la Generalitat a Girona, Martí Jordi i Frigola, com també dels obrers que del Consell d'Empresa de la fàbrica de l'expedientat, aleshores col·lectivitzada, era considerat com una

persona, addicta al Règim republicà.

A tenor dels informes practicats, tot i figurar en les rengles de la Lliga Catalana, resta provat que no havia destacat mai en la política activa, considerant-se deslligat per complet de tota complicitat i intervenció en el moviment subversiu del 19 de juliol, constant com a prova del seu sentiment antifeixista, el fet reportat per les dues personalitats abans esmentades i corroborat per Pere Carreras, d'ERC, així com de les seves donacions a favor dels hospitals de sang.

La Comissió rematà la seva decisió en el sentit que pel fet de no militar en un partit polític afecte al Front Popular, mentre no hagués tingut una part activa en la política, no se'l podia considerar com a facció, perquè amb aquest raonament es destruiria un dels principis democràtics que proclamà la Constitució de la República en l'articulat aprovat el desembre del 1931.³⁴⁹

³⁴⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 30 de setembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 315 del 11 de novembre del 1937, pàgines 625 i 626. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Militant de la Lliga Catalana

Antoni Dòria i Horta, era propietari d'una terra de conreu, de població sense concretar, que li fou apropiada per l'organització CNT.

L'informe sobre la seva conducta i activitats li fou del favorable donat que les persones interrogades ho feren totes elles favorablement, si bé coincidien en l'afirmació que es tractava d'un militant de Lliga Catalana, addicte al Règim i que no tingué res a veure amb l'aixecament militar del 19 de juliol.³⁵⁰

Afiliat a la Lliga i propietari del Casino de Gavà

Salvador Lluch i Vinyals, disposava d'un edifici de la Rambla Vaireda núm. 89, de Gavà, apropiat pel PSUC i la UGT de Gavà, on tenia el seu estatge el Casino d'aquesta localitat del Baix Llobregat, adherit a la Lliga Catalana.

Presentaren escrit al seu favor els dependents de la "Unió Química Lluch, Societat Anònima" de la qual era gerent, signant la totalitat dels obrers empleats a excepció d'una trentena que estaven al front, al·legant tots ells al seu favor un seguit d'exemples que demostraven els sentiments humanitaris testimoniant al mateix temps que es tractava d'un home al marge de tota activitat política si bé addicte al Règim i de gran generositat.

Sobre la seva conducta, el president d'ERC de Gavà i ex-alcalde d'aquesta població i altres membres de la Junta d'aquell centre polític, donaren testimoni de que era un ciutadà completament addicte al Règim, el qual no havia fet mai manifestacions polítiques de cap mena; era el propietari de l'immoble on existia el centre de la Lliga, si bé aquest centre en ésser inaugurat ho feu amb el nom d'Ateneu Popular, sense significació política i purament d'esbarjo, encara que més tard s'adherí a la Lliga Catalana tot i la seva oposició, motius pels quals no creuen que hagués tingut participació amb el moviment subversiu.

Al seu torn, el Secretari del PSUC de Gavà manifestà la seva oberta discrepància sense poder assegurar si Salvador Lluch havia tingut vinculacions amb els que havien

³⁵⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 de novembre de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 347 del 13 de desembre de 1938, pàgines 973 i 974. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

provocat la rebel·lió, ja que s'apropriaren d'aquell immoble per ésser un centre de la Lliga, el qual partit estava afiliat l'expedientat que tot i no demostrar cap activitat política maniobrava en l'ombra. En la seva defensa els obrers de l'empresa "Unió Química i Lluch, SA", que havien prestat declaració, a més de corroborar tots els extrems del primer escrit, varen facilitar nous detalls reveladors dels seus sentiments altruistes.

La Comissió va resoldre a favor de l'encausat argumentant que el sol fet que aquell immoble estava destinat a estatge d'un centre adherit a la Lliga Catalana, era evident que no era causa per a declarar faccions a l'arrendador ja que calia destriar les responsabilitats que li pertocaven en ordre a la seva adhesió al moviment faccions i no per aquell fet al qual era completament aliè, ja que el llogar un immoble no pressuposava cap adhesió als fins que volgués destinar-lo el llogater, sinó l'acord a que haguessin arribat l'un i l'altre sobre les condicions estipulades de comú acord en el contracte d'arrendament. La Comissió, de forma contundent, va cloure que fora temerari que per a la ideologia sustentada per un llogater pogués pervenir-ne algun perjudici per l'arrendador i que cap d'aquelles condicions concorrien en l'expedientat el qual, ultra ésser totalment afecte al Règim, gaudia de l'estima dels seus obrers per les seves virtuts liberals i demòcrates i pels seus sentiments humanitaris poc comuns.³⁵¹

Republicà de primera hora afiliat a la Lliga

Josep Marcet i Banús era propietari d'un vehicle automòbil que el Centre Democràtic d'ERC, de Vilanova i la Geltrú, demanà la seva adjudicació com a bé moble apropiat.

Sobre la seva conducta, segons l'informe practicat per la Comissió, aquest li resultà favorable ja que totes les persones interrogades, coincidiren en afirmar que si bé estava afiliat a un partit de dreta, Lliga Catalana, en canvi no se li coneixia cap actuació en els dies que succeïren el 19 de juliol, i per tant cap relació amb els elements facciosos.

Per la seva part, l'Ajuntament de Sitges on havia estat tinent d'alcalde, justificava de manera favorable, per mitjà de l'alcalde i el secretari, les intervencions de l'expedientat en les sessions dels dies 26 de febrer de 1930 i 14 d'abril del 1931, demanant en la

³⁵¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 23 de desembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 40 del 9 de febrer del 1938, pàgina 550. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

primera que els Ajuntaments fossin constituïts d'acord amb la voluntat popular, i en la segona, acceptant sense reserves la proclamació de la República, triomfant arreu d'Espanya. La conclusió de la Comissió no tingué dubtes, pertànyer a un partit de dreta, no demostrava concomitància amb els elements que havien desencadenat la guerra.³⁵²

2.4 - SACERDOTS AMB LA REPUBLICÀ

Els religiosos judicats per la Comissió foren un total de vint-i-tres, vint-i-dos sacerdots i una monja. Sis facciosos, cinc sacerdots i una religiosa, i els restants, disset sacerdots, foren declarats no facciosos. Una part d'ells, deu, el gruix més nombrós, d'acord amb les qualificacions de la Comissió els tenim com a no desafectes. El set restants foren considerats addictes a la República.

2.4.1. No desafectes a la República sense informes

Tres dels no desafectes eren residents a l'estranger. Dos d'ells estaven de visita a Barcelona en els dies del moviment subversiu.

Vint anys fora de Catalunya

Ramon Alemany i Esplugues, propietari d'una casa a la Carretera de Balaguer núm. 24, apropiada pel Comitè de Milícies Antifeixistes d'Anglesola, era un religiós que feia més de vint anys que havia marxat del país.

Sobre la seva conducta i activitats, l'informe practicat per la Comissió fou del tot favorable ja que res feia sospitar que tingués cap relació amb els elements que havien provocat la guerra.³⁵³

Resident a Austràlia

Anselm Catalán, era un súbdit britànic resident a Nova Nòrcia, Austràlia, al que s'havien blocat els seus comptes per tractar-se d'un sacerdot. Comparegué el Consolat General Britànic que va sol·licitar la suspensió del procediment incoat fins i tant que el

³⁵² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 15 de març de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 91 del 13 de desembre de 1938, pàgines 16 i 17. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

³⁵³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 d'abril de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 128 del 8 de maig de 1938, pàgina 502. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

mateix Consolat disposés de les dades necessàries per a intervenir en la seva representació.

Sobre la seva conducta i activitats, es constatà que no tenia domicili a Barcelona, que era un missioner que feia vint anys que vivia a Austràlia i tenia un compte corrent a Barcelona destinat a la compra de llibres. Res més.³⁵⁴

Vint-i-cinc anys a Xile

Pere Claramunt i Pares, al que s'havien bloquejat els seus comptes bancaris, era un sacerdot resident a Xile. En el seu nom comparegué Frederic Fernández i Burgas manifestant que Pere Claramunt exercia el seu ministeri a Xile, des de feia uns vint-i-cinc anys, i venia a Catalunya periòdicament, quan li era concedida una llicència. En aquesta ocasió el sorprengué el moviment facciós a Barcelona, on estava amb els seus familiars i en ús d'una d'aquelles llicències; havia tornat a Xile, a primers de març del 1937, en acabar-la.

Sobre la seva conducta, la Comissió no el va considerar facciós, tota vegada que no se li coneixien activitats polítiques de cap mena. Les seves estades a Catalunya eren circumstancials, on hi gaudia de les llicències que li eren concedides. Per altra part no podia ésser al·legat en contra seva que hagués abandonat el seu domicili, puix que no el tenia fixat a Barcelona, doncs la seva estada era purament accidental i restaven plenament justificats els motius de la seva tornada a Xile.³⁵⁵

Morir dos anys abans del 19 de juliol

Josep Niubó i Coma, era propietari d'una casa situada al carrer 19 de juliol, a Ribes de Freser, un estatge que constava en la relació de finques apropiades per l'Ajuntament d'aquesta població del Ripollès, essent el motiu d'aquesta apropiació el fet de que el titular fos capellà de professió.

³⁵⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 4 de gener de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 32 del 1 de febrer de 1938, pàgina 436. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

³⁵⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 19 d'octubre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 319 del 15 de novembre de 1937, pàgines 693 i 694. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Sobre la seva conducta, constava un informe negatiu ja que l'interessat morí dos anys abans d'esclatar el moviment subversiu, extrem corroborat per un document del Jutjat núm. 2 de Barcelona, en el qual es certificava la seva defunció, constant la mateixa data que la declarada pels diversos testimonis interrogats. En aquest sentit, la Comissió va considerar que legalment no se'l podia qualificar de faccions ni atribuir-li responsabilitats derivades del moviment subversiu.³⁵⁶

Un sacerdot ancià

A Emili Bigatà i Corrons, se li havien apropiat tots els seus béns, segons escrit presentat Comissió per en Josep Sellarés i Bigatà, nebot de l'expedientat.

Practicat l'informe relatiu a la seva conducta, es despenia que es tractava d'un sacerdot ancià, aliè en absolut al moviment subversiu, que segons comunicació de la Caixa d'Estalvis de Manresa disposava de la llibreta núm. 21655, a nom d'Emili Bigatà i Corrons o Josep Sallares i Bigatà, amb caràcter indistint, figurant el primer com a religiós.

Constava finalment acreditat que morí en una clínica a conseqüència d'una malaltia, durant la qual foren abonades les despeses ocasionades amb càrrec a la llibreta que l'expedientat tenia a nom seu a l'esmentada Caixa d'Estalvis de Manresa.³⁵⁷

Un sacerdot dibuixant

Josep Maria Bosch i López, era un sacerdot veí de la ciutat de Sabadell de seixanta-dos anys d'edat, que tenia un compte indistint amb Francesc Llonc, que fou bloquejat.

Es tractava segons els informes de la Comissió d'una digníssima persona, un competent dibuixant, molt caritatiu i de molt bons sentiments, que no s'havia ficat mai en política i dedicat exclusivament als seus deures sacerdotals i al dibuix. Estava molt delicat de salut des de feia temps, havent-li prescrit els metges que passés temporades a les Escaldes, Andorra, on acostumava a anar ja pel mes d'abril de cada any.

³⁵⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 14 d'abril de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 138 del 18 de maig de 1938, pàgines 615 i 616. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

³⁵⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 17 d'agost de 1938. Ponent: Emili Garriga i Albaret. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 239 del 27 d'agost de 1938, pàgines 657 i 658. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

D'edat avançada i salut precària, era persona unànimement apreciada i respectada per les seves excel·lents qualitats morals i per l'austeritat en l'exercici del seu ministeri. En l'expedient incoat per la Comissió quedà acreditat que era absolutament aliè a la política, no havent tingut cap classe d'intervenció ni concomitància amb el moviment subversiu, essent completament justificada l'absència de l'interessat, iniciada amb molta anterioritat a l'explosió de la revolta, per causes de salut.³⁵⁸

Només feia de sacerdot

Lluís Ubach i Aymerich, era un sacerdot al que s'havien bloquejat uns dipòsits del Banc Comercial de Terrassa, segons relació d'apropiacions de l'Ajuntament d'aquesta població del Vallés Occidental.

Sobre la seva conducta i activitats, fets els oportuns esbrinaments prop de l'Ajuntament, organitzacions sindicals i partits polítics, es tingué coneixement que era sacerdot i que estava considerat com a persona no molt afecte al Règim. Consultats alguns veïns de Terrassa, tots ells coincidiren en apreciar que s'havia desenvolupat sempre dins l'orbita de la seva comesa, allunyat de tota activitat política i que no podia ser considerat com a desafecte al Règim republicà, testimoniant-ho persones destacades dintre de les organitzacions antifeixistes.

La Comissió, davant unes informacions contraposades, donada la forma extremadament vaga del contingut del primer informe i atenent la forma negativa en què venia redactada, no el feia un element de prova suficient, i no podent ésser completat amb cap altra dada, demanà una ampliació. Fets els nous esbrinaments, restà aclarit que no havia tingut ni tampoc intervingut en cap mena d'activitat política que permetés considerar-lo com a sospitós de mantenir concomitància amb els facciosos. Acabà el raonament exculptori afirmant que no existia una base d'acusació concreta en contra seva, per la qual cosa la continuació d'una mesura com la del bloqueig, es convertiria en una injustícia que la mateixa Comissió havia de ser la primera i més interessada en evitar.³⁵⁹

³⁵⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 30 de setembre de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 324 del 20 de novembre de 1937, pàgines 765 i 766. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

³⁵⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 23 de novembre de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 339 del 5 de desembre de 1937, pàgina 982. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Dedicat al seu ministeri i a les obres caritatives

A Jaume Vilella i Casarramona, se li havia bloquejat un dipòsit al Banc de Bilbao de 577,77 pessetes, segons denúncia formulada pel Consell Municipal de Terrassa. Es tractava d'un sacerdot de seixanta-dos anys, capellà beneficiat del Sant Esperit, veí de Terrassa, que havia estat un honorable ciutadà mereixedor de tots els respectes ja que, apartat de tota política, solament es dedicava a l'exercici del seu ministeri del qual n'era un digne representant, preocupant-se sempre de socórrer el desvalgut.

En l'informe de la Comissió constava que, si bé havia desaparegut del seu domicili, la creença general era que no s'havia mogut de Terrassa, havent-se posat a cobert de possibles perills donades les circumstàncies d'aquells primers mesos de la guerra. No s'havia formulat cap càrrec contra ell i, tanmateix, constava acreditat que no havia intervingut mai en política, limitant-se sempre a l'exercici del seu ministeri i a les obres caritatives, havent-se guanyat el respecte i consideració dels seus conveïns.³⁶⁰

Un sacerdot músic

Llàtzer Tora i Arnau, al que s'havien bloquejat els cabals i efectes dipositats en els bancs i establiments de crèdit, era sacerdot i músic, que no havia tingut cap mena d'activitat política ni social i que sempre s'havia dedicat a l'exercici de la seva professió on combinava les tasques de capellà amb la música.

Sobre la seva conducta, tots els testimonis interrogats confirmar que no se li coneixia cap activitat política i en donaven immillorables informes ja que el fet d'exercir el sacerdoci no podia prejutjar ni simpatia ni concomitància amb els elements facciosos.³⁶¹

Sacerdot assassinat violentament

Antoni Vilatimó i Galí, disposava d'una finca urbana situada al carrer Pau Iglesias núm. 19, de Ribes de Freser, encara que figurava a nom d'Anna Galí i Torruella, la qual fou apropiada per l'Ajuntament d'aquesta localitat de la comarca del Ripollès.

³⁶⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 19 d'agost de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 285 del 12 d'octubre de 1937, pàgina 212. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

³⁶¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 28 de desembre de 1937. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 27 del 27 de gener de 1938, pàgina 359. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Sobre la seva conducta, constava un informe en el que s'afirmava que era capellà i que per aquest fet fou mort violentament els primers dies del moviment del juliol del 1936. De les dades, i altres elements de judici aportats a l'expedient, va quedar demostrat que el ciutadà al·ludit no havia tingut la més petita relació amb els elements que havien desencadenat la guerra, ja que tots els testimonis interrogats en l'informe coincidien que si bé era sacerdot, s'ocupava únicament de l'exercici de la seva professió.³⁶²

2.4.2. a) Afectes a la República sense informes

En el grup dels addictes al Regim republicà hi trobem quatre sacerdots. Tres d'ells expressen el seu catalanisme més enllà d'acreditar els seus sentiments republicans. Pel que fa al quart sacerdot aquest també fou considerat també afecte al republicanisme més enllà de complir les seves obligacions sacerdotals i de les seves virtuts de persona bondadosa i caritativa.

De sentiments republicans, catalanista i liberal

Josep Bargunyó i Juliachs, presentà un escrit a la Comissió, en el qual es feia constar que la Policia Governativa en registrar el seu domicili se li va apropiari diversos béns.

Sobre la seva conducta, es constatà que era capellà primer i posteriorment mestre de la Generalitat de Catalunya. Era un ciutadà que havia estat, a totes hores, un catalanista i liberal, de sentiments republicans, home formal, incapaç de barrejar-se en qüestions que no estiguessin dintre les normes de la legalitat republicana. Restà acreditat, que a conseqüència del seu temperament catalanista i liberal, sofrí una represàlia per part dels seus superiors, en temps de la Dictadura de Primo de Rivera.

Malgrat la seva condició de capellà, la unanimitat va presidir les declaracions de tots els testimonis ja que restà provat d'una manera clara i manifesta que no es tractava d'un facciós, sinó d'un ciutadà de contrastada liberalitat i catalanisme pel fet que en temps de la Dictadura primoriverista fos sancionat pels seus superiors.³⁶³

³⁶² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 5 d'abril de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 109 del 19 d'abril de 1938, pàgines 266 i 267. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

³⁶³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 15 de març de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 92 del 2 d'abril de 1938, pàgines 32 i 33. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Un capella catalanista

A en Joan Baptista Canals i Biosca se li havien bloquejat els valors que tenia dipositats al seu nom al Banc Comercial de Barcelona.

Sobre la seva conducta, constava un informe favorable on s'assenyalava que es tractava d'un clergue que havia hagut de deixar la seva carrera parroquial degut a que havia caigut en desgràcia en les esferes superiors degut al seu catalanisme. Per altra part, en el curs de l'expedient no es va observar-se ni la més lleu relació amb aquells que havien desencadenat la guerra, ja que de les declaracions dels testimonis es desprenia que era addicte al Règim, havent viscut sempre allunyat de tota activitat política.³⁶⁴

Complidor del seus deures religiosos

Antoni Raventós i Santomà, se li havien bloquejat també els seus comptes corrents de la Caixa d'Estalvis, pel què demanà aixecar el bloqueig en un escrit de defensa dels seus drets en el qual feia constar la seva adhesió al Règim.

Sobre la seva conducta, s'informà que es tractava d'un sacerdot, catalanista i que sempre s'havia limitat a complir els seus deures de religió.³⁶⁵

Bondadós i caritatiu

Josep Riera i Doy, era un sacerdot al que s'havia blocat un compte corrent a la Banca Arnús, un compartiment de la cambra cuirassada i un dipòsit de valors i també ocupat una finca urbana situada al carrer Sant Gabriel núm. 1, d'Arenys de Mar, apropiada per l'Ajuntament d'aquesta localitat del Maresme.

Al seu favor va presentar escrit davant la Comissió el Consell Obrer de la "Casa Successor de Vídua de Josep Riera", per tal de fer constar que era un sacerdot que havia tingut un comportament immillorable i que no havia tingut cap mena de vincles amb els elements subversius.

³⁶⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 16 de setembre de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 22 del 22 de gener de 1937, pàgines 286 i 287. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

³⁶⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 10 de setembre de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 83 del 24 de març de 1938, pàgina 1205. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Sobre la seva conducta i activitats, tots els testimonis interrogats van declarar al seu favor ja es tractava d'un sacerdot que s'havia limitat sempre a la pràctica de les seves obligacions sacerdotals, essent una persona bondadosa, caritativa i fidel al Règim.³⁶⁶

2.4.2. b) Afectes a la República amb informes

Altres tres sacerdots tingueren informes favorables pel seu republicanisme mitjançant escrits municipals o bé de persones rellevants en els àmbits professionals polítics.

Un capellà mig sord i sense paga

Pere Comas i Lletjos, era un sacerdot al que s'havien bloquejat els seus cabals dipositats a la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis de Ripoll, comptes de que disposava per a poder atendre a les seves necessitats a les quals hi havia de fer front degut a l'edat i a la seva sordesa.

En l'informe lliurat per l'Ajuntament de Ribes de Fresser s'acreditava que era persona afecte al Règim i que, degut al seu defecte físic, mai no havia cobrat cap quantitat de l'Estat. Per altra part, el motiu del bloqueig dels seus comptes era que pel fet d'ésser sacerdot, la Caixa l'havia considerat comprès en el Decret de 5 d'agost del 1936 de creació del Comitè d'Apropiacions.

Sobre la seva conducta, segons l'informe practicat per la Comissió, es despenia que era persona afecta al Règim i que no havia intervingut mai en assumptes polítics. Per altra part, no se li coneixia cap mena d'ideologia. Finalment, la Comissió va acordar que la continuació d'una mesura com la del bloqueig es convertiria en una injustícia que s'havia d'evitar del tot.³⁶⁷

Per acabar tenim els dos sacerdots, fidels al Règim republicà, que presenten al seu favor informes i avals de organitzacions polítiques i sindicals o bé de personalitats rellevants.

³⁶⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 de setembre de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 133 del 13 de maig de 1938, pàgina 565. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

³⁶⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 4 de novembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 325 del 21 de novembre de 1937, pàgines 781 i 782. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Antifeixista resident a l'Uruguai

Miquel Font i Puig, era un sacerdot resident a l'Uruguai, al que se li havia retingut el compte corrent del Banc Urquijo. En la seva defensa presentà escrit, en el que s'esmentava al senyor consol de l'Uruguai, i on manifestava que havia exercit el seu ministeri durant vuit anys a l'Uruguai; que havia vingut a Espanya per tal de tenir cura de la seva mare, aleshores a l'edat de vuitanta-cinc anys, i que vivia a Cardedeu on gaudia de les simpaties dels creients i no creients pel seu bon comportament.

L'expedientat en veure's privat de l'exercici de la seva carrera sacerdotal va decidir tornar a l'Uruguai, havent sortit de Barcelona amb passaport legal expedit per les autoritats que l'empararen, puix que mai no s'havia vist embolicat en cap qüestió de caràcter polític. Així, abans de marxar, atorgà poders notariais a favor del senyor Consol de l'Uruguai, en tant que s'havia assabentat de la retenció provisional del compte corrent del Banc Urquijo, compte corrent deixat actiu a fi de socórrer a la seva mare.

Al seu favor fou lliurat un informe del Doctor Josep Jaèn i Diaz, de Cardedeu, en el qual manifestava que tingué sempre un comportament excel·lent, que no havia intervingut en política i que se'l considerava un perfecte ciutadà antifeixista, informe que venia avalat per la signatura de l'alcalde de la localitat i pel segell del Municipi. Pel que fa a la seva conducta tots els veïns de Cardedeu, Ajuntament, entitats polítiques i sindicals que havien estat interrogades ho feren al seu favor.³⁶⁸

Amb testimonis de qualitat

A Francesc Serés i Pablo, al que se li havia bloquejat un compte de la Caixa d'Estalvis, presentà escrit on manifestava que era sacerdot, acceptava el Règim legalment constituït i demanava que se li aixequés el bloqueig del seu compte.

Sobre la seva conducta, en l'informe practicat per la Comissió, constava que era addicte al Règim, que fou detingut i posat en llibertat, per no haver-li trobat cap responsabilitat, i que ningú no havia declarat en contra seva, sinó que, al contrari, tots els testimonis varen afirmar que era fidel al Règim, entre ells un testimoni de la qualitat de Joan Casanelles, diputat al Parlament de Catalunya el 1932, que havia estat detingut pels

³⁶⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 14 de desembre de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 14 del 14 de gener de 1938, pàgina 175. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

rebels el 18 de juliol del 1936, a Calatayud, camí de Madrid, i empresonat durant vuit mesos a Saragossa i posteriorment bescanviat per Josep Maria Milà i Camps.³⁶⁹

2.5 - ENCAUSATS AMB VINCLES CATÒLICS

En un seguit d'expedients es constata quina era la posició de la Comissió sobre la practica de la religió catòlica. La seva doctrina com ja hem assenyalat, en la part primera d'aquesta investigació, era la de respectar la llibertat de creences establerta en la Constitució de la República del 1931.

Més enllà d'altres decisions, ja ressenyades anteriorment, en que es manifestà la tolerància sobre la pràctica de la religió catòlica, n'hem compilat seguit disset, deu homes i set dones. D'ells com a no desafectes, sis homes i quatre dones i en quant addictes, quatre homes i tres dones.

2.5.1. No desafectes a la República sense informes

Estaven aquells que foren considerats no concomitants amb el moviment subversiu. En vuit d'ells no hi constaven altres consideracions que les de la mateixa Comissió que constata la seva no desafecció al Règim republicà.

D'idees dretanes i creences religioses

En el cas d'en Gregori Rull es tractava de la recuperació d'uns béns consumibles, una partida de vi. Un propòsit difícil per les característiques fungibles dels béns apropiats en aquell temps d'inseguretat que es donava en els primers mesos de la guerra.

Persona d'idees dretanes i de fermes creences catòliques, mai no havia actuat activament en política, i molt menys tingut cap intervenció en el moviment subversiu. Sempre s'havia portat bé amb els seus obrers, confessant, segons constava en l'expedient tramitat per la Comissió, que donada la seva edat avançada, no tenia altre preocupació que la de les seves conviccions religioses.

La Comissió sobre el fet de practicar la religió catòlica va considerar que no podia tenir-la com una causa per a justificar l'apropiació de béns ni per a formular una declaració de faccions, i el fet de simpatitzar amb una ideologia política determinada, si no es produïen activitats que comportessin una manifesta hostilitat o un perjudici moral o

³⁶⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 4 de gener de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 25 del 25 de gener de 1938, pàgines 324 i 325. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

material per a la República, i en el cas concret actual, concomitància amb els facciosos i una desafecció amb el Règim legítim, no era motiu de declarar-lo facciós.³⁷⁰

Un catòlic avariciós

Lluís Coma i Germen, al que se li apropiaren els seus béns, va comparèixer davant la Comissió fent constar que no havia comès cap acte que el fes sospitós com a feixista. Practicades les diligències informatives, es comprovà que era molt catòlic i un gran avariciós, però absolutament aliè al moviment subversiu. De l'examen de l'informe es desprenia també que tant sols s'havia dedicat a l'explotació de les seves finques, tot i que un testimoni que va declarar contra l'expedientat acusant-lo de feixista, incorregué en contradicció absoluta amb els altres declarants, sobretot quan manifestà que ignorava on es trobava Lluís Coma, puix que l'alcalde de la localitat manifestà que requerí l'expedientat en el seu domicili de Figueres, de tots conegut.³⁷¹

Aliè al moviment subversiu

Ferran Serrano i Montijano, amb els comptes bloquejats, presentà un escrit en defensa seva en el qual feia constar que mai no havia pertangut a cap partit polític, que era absolutament aliè al moviment subversiu i que suposava que l'haver-lo expedientat obeïa a algun error.

Sobre la seva conducta i activitats, tots els testimonis interrogats ho feien favorablement i de l'examen de l'informe es desprenia que era una persona catòlica i que per aquest motiu no podia ser declarat concomitant amb els elements provocadors del cop militar que havia portat la guerra.³⁷²

+

³⁷⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de setembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 312 del 8 de novembre de 1937, pàgina 580. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

³⁷¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 8 de febrer de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 56 del 25 de febrer de 1938, pàgines 801 i 802. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

³⁷² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 15 de febrer de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 63 del 4 de març de 1938, pàgina 915. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

D'arrelats sentiments catòlics

Josep Faneca i Tarragona era el propietari de dues finques urbanes, als carrers del Forn núm. 49 i Aragó, sense número, de Tremp, que li foren apropiades per l'Ajuntament d'aquesta localitat del Pallars Jussà.

Comparegué en la seva defensa la ciutadana Pilar Siscart i Carbó, vídua de l'expedientat. Sobre la seva conducta, tots els testimonis que foren interrogats varen coincidir en que era persona d'arrelats sentiments catòlics, però sense cap mena de relació amb els que havien desencadenat la guerra.³⁷³

Religiositat amb política de dretes

Pau Novan i Gambandé era propietari d'una casa de les afores i una finca rústica coneguda per "Tres de Cosa" que li foren apropiades per l'Ajuntament de Vilanova de Meià. Pel que fa a la seva conducta i activitats, de l'examen de l'informe practicat es desprenia que era una persona religiosa, havia actuat en política com dretà i aquests darrers anys degut a la seva edat, vuitanta anys, havia negligit la seva actuació de caràcter polític i que no havia tingut relació de cap mena amb els que havien provocat la guerra.³⁷⁴

Religiositat de tendències dretanes

Antoni Porqueres i Borrull, era propietari d'una finca de conreu a la partida de Burgà, de cabuda 4 hectàrees, 65 àrees, i d'una casa de camp al terme de Reus, segons relació de les finques apropiades i ocupades per la Col·lectivitat Agrícola.

Pel que fa a la seva conducta, l'informe practicat li resultà completament favorable. Els testimonis sobre la seva religiositat i tendència dretana no foren considerats per la Comissió com a proves suficients de concomitància amb els facciosos.³⁷⁵

³⁷³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 29 de març de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 99 del 9 d'abril de 1938, pàgina 138. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

³⁷⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 10 de març de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 100 del 10 d'abril de 1938, pàgines 152 i 153. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

³⁷⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 d'abril de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 133 del 13 de maig de 1938, pàgina 562. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Pare i fill d'extrema religiositat

A Josep Casas i Chocomelí se li apropià, pel Comitè Controlador d'Agricultura i Ramaderia de la Comarca d'Igualada, la finca "Can Casas", situada al paratge del Bruc del Mig, per ser un declarat feixista, obcecament religiós, que malgrat trobar-se en mala situació econòmica havia construït i regalat un convent a unes monges i donat a favor de la Congregació de Germanes Terciàries Dominiques de l'Anunciata, una casa situada al poble del Bruc, carrer del Bruc del Mig número. 53, amb la condició, entre d'altres, que s'establissin i hi sostinguessin un Col·legi per a nenes residents al Bruc o en el seu terme.

Sobre les activitats de l'encausat, quedà comprovat que havia estat una excel·lent persona en el terreny social, tant pel seu tracte amb els seus parcers, com per la seva conducta com alcalde durant el llarg temps que ocupà aquell càrrec per elecció popular, del que fou destituït l'any 1923 per la Dictadura. Aleshores palesà el seu esperit liberal i justicier i el seu amor al poble del Bruc, havent deixat un bon record de la seva gestió municipal.

De la informació practicada, es constatà que era un home de fondes i sinceres creences catòliques, que havia practicat sempre noblement i desinteressadament, i que aquests darrers anys es trobava apartat de la política, segurament per la seva edat avançada, en un delicat estat de salut i d'evident insuficiència intel·lectual, amb les facultats mentals pertorbades i amb la mania de profetitzar constantment revolucions i cataclismes.

Pel que fa al seu fill, Josep Ma Casas de Muller, disposava de l'usdefruit d'una altra porció de terreny i de la casa radicada en aquell mateix poble per haver-se reservat aquest dret en fer-se la donació entre vius que s'atorgà al seu favor en l'escriptura de capítols matrimonials, el 1930. Sobre ell no sols no apareixia la més lleu sospita de feixisme o de desafecció al Règim legítim, sinó que pel contrari, per la Comissió havien quedat comprovades les màximes simpaties de què gaudia, estant avalada la seva conducta, d'una manera ferma i franca, per totes les fraccions antifeixistes de la localitat i per les persones que havien estat requerides a donar les degudes informacions.³⁷⁶

³⁷⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 28 de desembre de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 25 del 25 de gener de 1938, pàgines 322 a 325. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Religiosa i de dretes

Concepció Vim i Nató, disposava d'una Casa situada al carrer Francesc Layret núm. 4, del municipi de Port de la Selva, apropiada per l'Ajuntament d'aquesta població de l'Alt Empordà. Sobre la seva conducta, apareix que tots els que van ser interrogats coincidien a afirmar que era una persona religiosa i de dretes, però cap d'ells no creia que hagués participat per res en el moviment facciós. En quant a la seva religiositat, a parer de la Comissió, no es podia prendre en consideració, puix que la professió de la religió no era cap delictes, ni relació amb els elements que havien desfermat la guerra.

2.5.2. a) Afectes al la República sense informes

De religiositat extrema

En Gabriel Rufí i Carné, en què el motiu de la inclusió del seu nom en la relació tramesa pel Servei Tècnic i de l'Estalvi no era altre que el d'haver-se sol·licitat el bloqueig dels seus cabals en passar la indústria "Manufactures Rufí", de la seva propietat, d'indústria controlada a empresa col·lectivitzada, amb el nom de "Manufactures Unità, E.C."

En l'expedient, va quedar acreditat que era persona addicta al Règim, si bé allunyat de tota activitat política. En quant a la religiositat extremada de que havia estat acusat per algun testimoni no li suposà cap nota desfavorable, tota vegada que per la Comissió l'exteriorització d'aquest sentiment estava emparat en totes les seves manifestacions per la Constitució de la República.³⁷⁷

Un catòlic liberal i demòcrata

Jaume Rius i Elías, que feia tres anys que havia mort, havia estat propietari d'un immoble situat al carrer del Migdia núm. 2 ocupat provisionalment per l'Ajuntament de Vilanova de Meià.

Sobre la seva conducta i activitats, es comprovà que era persona catòlica, però molt liberal i tots els testimonis coincidiren en considerar-lo republicà i demòcrata.³⁷⁸

³⁷⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 14 de desembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 22 del 22 de gener de 1938, pàgines 285 i 286. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

³⁷⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 15 de març de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 87 del 28 de març de 1938, pàgina 1266. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Amb idees catòliques

Josep Maria Vidal de Llobatera, disposava d'uns béns al poble de Llagostera que li foren apropiats per l'Ajuntament d'aquesta localitat del Gironès.

Sobre la seva conducta i activitats, el primer informe li resultà del tot favorable. En una posterior ampliació, en la que varen demanar opinió a les autoritats i veïns del poble de Llagostera, va donar per resultat la coincidència de tots els declarants en que era una persona d'idees catòliques, però provadament addicte al Règim republicà.³⁷⁹

De creences catòliques

Francesca Andreu i Sol, a la que bloquejaren els seus comptes, casada amb Josep Batllori i Casademés i veïna de Barcelona, era una excel·lent persona, de creences catòliques, que no havia intervingut mai en política i que havia acatat sempre el Règim legítim de la República.

Com repetidament havia declarat la Comissió, la professió de la religió catòlica i la sincera pràctica d'aquesta no podia ser mai, per si sola, motiu per a la imposició de les sancions econòmiques derivades del moviment subversiu; ni tampoc constituïen causa d'incompatibilitat amb una veritable afecció per a la causa republicana i adhesió al Govern legítim.³⁸⁰

D'arrelades creences religioses

Rosa Verdés i Minguet, propietària d'unes finques agrícoles apropiades per la Col·lectivitat Cenetista de La Floresta, era una persona, segons l'expedient incoat per la Comissió, d'arrelades creences religioses, però fidel al Règim que el poble havia escollit, dues circumstàncies que s'estimaven perfectament compatibles.

Amb un altar a casa seva

Teresa Tous, vídua Bofarull, tenia bloquejats els cabals i efectes dipositats en bancs i establiments de crèdit i era propietària d'una finca apropiada per establir l'estatge del PSU i la Casa del Poble. En la seva compareixença davant la Comissió manifestà que

³⁷⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 5 d'abril de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 107 del 17 d'abril de 1938, pàgina 240 i 241 Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

³⁸⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 31 d'agost de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 290 del 17 d'octubre de 1937, pàgines 291 292. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat.

havia estat fidel al Règim i que un fill seu figurava com a metge voluntari al front de guerra. Sobre la seva conducta, de les informacions practicades, quedà acreditat que era una persona que havia viscut al marge de tota activitat política. En sentit contrari un testimoni manifestà que tenia un altar a casa seva, la considerava contrària al Règim, havia tractat malament un masover i la finca apropiada era molt necessària al seu Partit per a poder-hi establir la seu social.

La conclusió de la Comissió fou que es tractava d'una persona religiosa, possiblement de dretes, però que no havia tingut cap mena de relació amb els elements facciosos. Pel que fa a la declaració contrària considerà que era la d'un interessat en l'apropiació, el PSU. Així, en mig dels molts testimonis, no quedà provada, no solament la vinculació amb els facciosos, ni tant sols la seva simpatia amb els provocadors de la guerra.³⁸¹

De dretes i molt religiosa

A Eduvigis Estapà i Vidal, a més de bloquejar-li els seus comptes se li havia apropiat per l'Ajuntament de Vallirana una finca agrícola de la seva propietat. Posteriorment un ofici de l'Alcaldia d'aquesta localitat del Baix Llobregat va deixar sense efecte l'esmentada apropiació.

Sobre la seva conducta i activitats, tots els testimonis hi varen declarar favorablement, exceptuant els elements de la Col·lectivitat ocupant, que l'acusaven de ser de dretes i molt religiosa. Els que informaren favorablement varen assenyalar que es tractava d'una persona apartada de tota activitat política i que només es dedicava de manera exclusiva a les feines de casa.

Finalment la Comissió, sobre la seva condició de persona religiosa, assenyala que no era un motiu per a considerar-la concomitant amb els elements que havien desencadenat la guerra i calia entendre que era una ciutadana fidel al Règim.³⁸²

³⁸¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 7 de gener de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 19 de 19 de gener de 1938, pàgines 241 . Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

³⁸² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 14 de desembre de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 1 de 1 de gener de 1938, pàgina 13. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Practicant del culte catòlic

Sobre Carolina Cortes i Riera, a la que també s'havien bloquejat els seus comptes, el Doctor Enric Cortes i Villavechia, nebot de l'expedientada, va presentar un escrit manifestant que la seva tia havia marxat a l'estranger abans del 19 de juliol, seguint el seu costum anual, per motius de salut i degut a la seva avançada edat de setanta-un anys, afegint que no havia militat mai a cap organització de caire polític ni podia ser considerada desafecta al Règim.

Sobre la seva conducta, quedà comprovat per la Comissió que mai havia participat en cap organització política, essent addicta a la República, i que si havia marxat a l'estranger fou pel seu delicat estat de salut. Es tractava d'una persona molt caritativa, segons les afirmacions confirmades per en Francesc Gil, el seu xofer, i Joaquim Noy, de l'administració de *La Humanitat*, en tant que també practicava el culte catòlic.

L'únic càrrec que apareixia contra l'esmentada Carolina Cortes i Riera era el fet de no haver tornat a Espanya, com tenia per costum, i això va quedar justificat tenint en compte la seva avançada edat, el seu precari estat de salut i l'afany d'una existència tranquil·la. En aquest sentit, la Comissió va considerar que la seva sortida a l'estranger, amb data anterior a l'esclat del moviment subversiu, i que la manifestació de practicar el culte catòlic no podien ser motiu de sanció de cap mena, una decisió que estaria amb pugna amb la lletra i esperit de la Constitució de la República.³⁸³

D'idees religioses i obra caritativa

Dolors Maynou i Feliu, disposava d'una casa coneguda per la Rectoria, carrer de l'Església núm. 21, a Canet de Mar, que li fou apropiada pel Bloc Català Republicà d'aquesta localitat del Maresme en els primers dies dels fets del 19 de juliol del 1936. En quant a la seva conducta, quedà acreditat que es tractava d'una persona d'idees religioses, però que mai no s'havia ocupat de política i destinava la major part del temps, i bona part de la seva possessió, a obres caritatives, considerant-la com una ciutadana que no s'havia embolicat en l'aixecament militar i en canvi si havia demostrat ser addicta al Règim. Totes les persones interrogades en l'informe confirmaven que era

³⁸³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 10 d'agost de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 228 del 16 d'agost de 1937, pàgines 617 i 618. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

completament apolítica i que no havia tingut res a veure amb els elements facciosos que havien desencadenat el cop militar.³⁸⁴

2.5.2. b) Afectes a la República amb informes

Catòlic de conducta antifeixista

Carles Ribot i Mercader, era propietari d'un immoble situat al carrer Galán i García Hernández, de Sesrovires (Sant Esteve de Sesrovires), en que l'Ajuntament demanà l'apropiació per destinar-lo a les necessitats d'aquesta població de la comarca del Baix Llobregat

Sobre la seva activitat, es tractava d'un funcionari de la Generalitat de Catalunya des de feia anys, sense cap participació política. Segons un certificat del Sindicat Únic de l'Ensenyança i Professions Liberals, afecte a la CNT, havia observat sempre una conducta política altament antifeixista. Ampliada la informació, diversos veïns de Sesrovires, el consideraren com un element de dretes i catòlic, però completament inofensiu, del tot inactiu ja que feia més de vint anys que residia fora de Sesrovires. La conclusió de la Comissió fou de que es tractava d'un element de dretes, però completament inactiu al no se li podien atribuir activitats contraries el Règim republicà.³⁸⁵

2.6 - ELS NOBLES JUDICATS

Els nobles foren certament expedientats amb un nombre significatiu. Si repassem el llistat dels més de quatre mil ciutadans sotmesos a la Comissió de Responsabilitats, mitjançant el pertinents edictes publicats al DOGC, pel cap baix en trobem més d'una vintena.

Hi tenim noms coneguts com els Godó, els quatre germans, Maria, Rosari, Ramon i Carles Godó Valls, aquest darrer fou el II comte de Godó. Els acompanyaren en el DOGC amb la condició d'ex, entre d'altres, l'Agustí de Subirà, ex baró d'Abella, com a

³⁸⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 de novembre de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 347 del 13 de desembre de 1938, pàgines 972 i 973. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

³⁸⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 15 de març de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 87 del 28 de març de 1938, pàgina 1266 i 1267 Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

propietari de Cardona; Elies Molina, ex marquès de Casa Brusi; ex marquès de Dos Aguas; ex baronessa de Maldà; ex comte Darnius; ex comte de la Vall de Merlès, propietari de Ripoll; ex marquès de Casa Riera; ex marquès de Falguera; ex marquès de Puertonuevo; ex marquesos de Villamizar, propietaris de Caldes de Montbui; Darius Romeu i Freixa, ex baró de Viver; Maria Sànchez Pleytes, ex marquesa de los Lidos; hereus de l'ex marquesa de la Lapilla, del Masnou; Manuel de Setmenat, ex marquès de Castelladosrius; Antoni Clavé, comte de Vilaradaga; i el Marquès de Barberà.

Altre cosa és els que finalment foren objecte d'una decisió de la Comissió. Aquí el nombre es certament reduït, un total de nou. Sis d'ells foren condemnats i els tres restants absolts. Ens queda un desè encausat que explicà la febre antimonàrquica d'aquells dies. Es tractava d'un ciutadà al que se li obri expedient per una denúncia molt simple, el segon cognom era Borbón.

Els sis condemnats, recordem altre cop el que hem ressenyat en la primera part, pàgines 112 a 121 eren personatges rellevants, com en Josep Maria Milà i Camps, marquès de Montseny; Josep Olano i Barandián; Guillem de Pallejà i Ferrer Vidal, ex marquès de Montsolís; ex-marquès d'Alòs i de Dou; Gonçal Mora i Fernández; i Pau Ramon de Mora i de Jauvet, ex-baró de Corbera.

Dos dels nobles no facciosos foren considerats no desafectes, els hereus del Comte de Torregrossa i Arnau de Mercader i Zufia, ex-comte de Bell-lloc, i un tercer com afecte, Lluís Ma Febrer Calvo-Encalada, ex-marquès de Sandini. Per un altra part hi hem agrupat un ciutadà confós com a noble, pel seu cognom de Borbon.

Una casa a Vilanova de la Barca

Els hereus de Comte de Torregrossa eren propietaris d'una casa, situada al carrer Fermín Galán, de Vilanova de la Barca, segons relació de finques apropiades per l'Ajuntament d'aquesta població del Segrià. En tots els elements de judici aportats a l'expedient no es va descobrir ni el més petit indici de relació amb els elements que havien desencadenat la guerra.

Liberal i democràtic, d'idees dretanes i un excel·lent cavaller

Arnau de Mercader i Zufia, ex-comte de Bell-lloc, segons escrit de la seva vídua Paulina Pozzali i Crotti, havia mort l'any 1932.

Sobre la seva conducta, tots els testimonis feien constar que l'ex-comte de Bell-lloc havia deixat un bon record per la seva actuació de ciutadà liberal i demòcrata, fet que ratificava una carta de Josep Alvarez de Vayo, adreçada al president de la Comissió, en la qual feia constar que era una bona persona i un esperit demòcrata. Un certificat de l'Ajuntament de Cornellà manifestava que era una persona d'idees dretanes i un excel·lent cavaller.³⁸⁶

Afecta al Règim republicà

A Lluís Ma Febrer Calvo-Encalada, ex-marquès de Sandini, se li apropiaren tots els seus béns. Sobre la seva conducta, restà acreditat que no havia tingut concommitàncies amb els elements subversius i segons l'informe que formava part de l'expedient de responsabilitats, fou considerat aliè a tota l'activitat política i afecta al Règim legalment constituït.

El cognom Borbón era un risc

Enric Ferruz i Borbón, fou un ciutadà al que se li havien apropiat la casa-torre anomenada "Torre Barcelona", situada a la Gran Via del Jardí, a Valldoreix.

Les autoritats de Pins del Vallès (Sant Cugat del Vallès) varen manifestar el total desconeixement de l'esmentat ciutadà, degut a què en aquesta vila no hi tenia activitats professionals ni polítiques de cap mena, ja que la seva relació amb el municipi es limitava a ser un simple contribuent. El motiu que el va portar davant la Comissió, l'atribució de sentiments reaccionaris degut al seu segon cognom, Borbón, fou considerat una acusació inversemblant i va quedar del tot desmuntada ja que es comprovà que havia viscut sempre allunyat de tota activitat política i que pel seu segon cognom, objecte de la denuncia presentada en contra seva, no podia prejutjar-se res en contra seva.³⁸⁷

³⁸⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 8 de febrer de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 52 del 21 de febrer de 1938, pàgines 738 i 739. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

³⁸⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 28 de desembre de 1937. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 27 del 27 de gener de 1938, pàgina 360. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

2.7 ELS ESTRANGERS DAVANT LA COMISSIÓ

Figuren també entre els encausats dos ciutadans estrangers, ambdós absolts ja que la seva presència a Catalunya fou per motius econòmics. Cap d'ells tenia vinculacions amb l'activisme polític dels que foren condemnats com a facciosos per la seva concomitància amb l'aixecament feixista en tant que foren considerats com a no desafectes.

Un italià que va sortir per cames

Els empleats de la casa comercial "G.B.Marini", Francesc Pares i Canals i Carme Badia i Heritier, demanaren a la Comissió que prenguéss les mesures necessàries per a salvaguardar la indemnització que els pogués correspondre, ja que el dit Marini era titular d'algun compte corrent, sens perjudici de les derivacions d'altre ordre que pogués tenir l'afer, ja que el titular de la firma va desaparèixer, sense previ avís, pocs dies abans que Itàlia reconegués l'anomenat Govern de Burgos.

En l'expedient incoat, on no hi consta cap bloqueig de comptes bancaris, no apareixia cap càrrec ni cap acusació contra G.B.Marini, que demostrés ni tant sol portés a la creença que mantenia relació amb els elements que havien contribuït a desencadenar la guerra. Per altra part, la Comissió considerarà que el fet de la seva sortida d'Espanya, era perfectament lícita tractant-se d'un súbdit estranger i que, donada la forma en que va tenir lloc, calia suposar que va obeir a indicacions del seu Consolat davant la imminent retirada de la representació diplomàtica italiana prop del Govern legítim.³⁸⁸

Un anti-nazi que col·leccionava monedes i rellotges

Norbert Knor, segons consta en l'informe redactat per l'investigador de la Comissió, resultà ser un element anti-nazi que li valgué al seu dia l'expulsió decretada pel Govern alemany. La prova de les seves idees democràtiques era que ja durant la guerra europea s'allistà a l'Exercit txecoslovac per a poder lluitar contra l'imperialisme alemany. Tots els testimonis que apareixen en l'informe varen declarar al seu favor com a persona fidel al Règim republicà.

³⁸⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 10 d'agost de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 267 del 24 de setembre de 1938, pàgina 1272. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

L'afer pel que havia estat encausat no tenia res a veure amb les seves activitats. Era a causa del seu fill. Unes monedes estrangeres i un rellotge d'or, en poder seu de manera licita, motivaren una falsa denúncia. Els efectes requisats, com les monedes, s'havien adquirit en els seus viatges efectuats fora de Catalunya, i els rellotges procedien del negoci que fins aleshores havia portat a terme.³⁸⁹

Acaba en foc d'encenalls. Una vegada més, uns comentaris, amb major o menor malicia, farciren una denúncia que va portar davant la Comissió a un ciutadà estranger sense cap prova fonamentada.

2.8 - EXPEDIENTATS AMB VINCLES FAMILIARS

Tot seguit analitzarem els expedients en el que en una mateixa decisió la Comissió resolgué reclamacions de dues o més persones pels seus vincles familiars. Es tractava de matrimonis, de germans o bé de pares i fills.

a.- Matrimonis encausats

En els expedientats amb relació matrimonial hi tenim sis encausats. Tres d'ells foren qualificats com a no desafectes i els altres tres restants foren considerats addictes al Règim republicà.

L'Hotel Marcet a Montserrat

Assumpció Serra i Mas i Josep Elias i Font, eren propietaris de l'Edifici de l'Hotel Marcet, situat a Montserrat, què els hi havia estat apropiat. L'informe de la Comissió fou absolutament favorable als expedientats amb declaracions positives dels interrogats per la Comissió.

L'Hotel Espanya de les Fonts de Sacalm (Sant Hilari Sacalm)

Francesc Sisquella i Vilaró i Rosa Argila i Portell, eren propietaris, a les Fonts de Sacalm, del conegut Hotel Espanya, el qual els fou apropiat. L'Ajuntament de Manresa certificà que el ciutadà Francesc Sisquella i Vilar era veí i treballador d'aquella ciutat, havent demostrat sempre bona conducta i adhesió al Règim establert.

³⁸⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 2 de novembre de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 323 del 19 de novembre de 1937, pàgina 753. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Un patró que repartia candidatures de dretes entre els seus obrers

Antoni Gili i Arpa i Avelina Armengol i Cascante, varen ser objecte d'un bloqueig d'un compte corrent per part del Consell d'Empresa de la "Casa Gil Col·lectivitzada", a nom indistintament del seu ex-patró Antoni Gili i Arpa i d'Avelina Armengol Cascante.

Obert l'expedient, es va constatar que no havien tingut participació en el cop militar ni que militessin en cap partit polític. En relació al fet d'haver repartit Antoni Gili candidatures de dretes, entre els obrers del despatx, quan les eleccions del 16 de febrer del 1936, i haver recomanat que les votessin, si bé permetia suposar la seva ideologia política, no pressuposava concomitància amb els que provocaren el 19 de juliol.

Davant de l'abandonament del domicili habitual, per part dels expedientats, la Comissió la justificà en els termes de la decisió "*...resta justificat en relacionar-lo amb la temença per a llur seguretat personal, si hom té en compte que s'efectua un registre a llur domicili i es detingué Antoni Gili per breus moments i a més a més, les discussions a que donà lloc la nova administració entre els expedientats i llurs obrers els quals, per altra banda no han aportat cap prova concloent contra llur ex-patró*".³⁹⁰

No hi havia altre solució. La violència des primers moments de la revolta podia no tenir cap tipus de fre. Davant dels riscos i perills, dels primers mesos de la guerra, imprevisibles en el moment i en la forma en que aquest es podien donar, no hi havia més sortida que la d'allunyar-se del polvorí on s'intentava imposar de manera violenta un nou model de societat.

Un suïcidi a l'octubre del 1936

Teresa Escofet i Amills i Joan Baldiris i Adrià, era un matrimoni de Vilanova i la Geltrú al que se'ls hi havien apropiat els seus béns. En Joan Baldiris s'havia suïcidat als tres mesos d'iniciat el moviment subversiu, i la seva esposa Teresa Escofet i Amills va ingressar en un manicomi a fi de tractar-se les seves facultats mentals. Sobre la seva conducta i activitats dels dos ciutadans expedientats, en les dates prèvies a l'aixecament

³⁹⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 13 d'octubre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 331 del 27 de novembre de 1937, pàgina 884. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

militar, l'informe de la Comissió on hi constava la declaració de la mare de l'expedientada els fou completament favorable.³⁹¹

Amics lleials de la República

A la Teresa Llopart Castells i a l'Avel·lí Bassols i Iglesias, se'ls havien apropiat diversos valors industrials i públics i bitllets del Banc d'Espanya. De la informació practicada no va aparèixer ni la més lleu ombra de concomitància amb els elements que havien desencadenat la guerra. No havien abandonat mai el seu domicili habitual i es desprenia clarament que eren uns amics lleials del Règim republicà.

Una finca a Bellvei

Joan Solé Gallart i la seva esposa Dolors Suau i Nosteench disposaven de la finca "Cal Teixidó", propietat de Dolors Suau i Nosteench, què fou apropiada pel Comitè Antifeixista de Bellvei.

De l'expedient incoat es va deduir, després que restés aclarida la destinació d'una partida de vins del seu celler, arrambada per uns milicians forasters, que ambdós encausats eren completament addictes al Règim.

b.- Expedients de pares i fills i germans

Altres expedients els conformen persones pels seus vincles de relació parentals o bé fraternals. D'aquests ni consten sis, tres de no desafectes i quatre d'addictes al Règim republicà.

Dos no desafectes i un sospitós

Els hereus de Joan Borràs i Puig, Francesca Ventura i Tous, Josep Borràs i Ventura i Manuel Borràs i Ventura eren propietaris proindivís com a hereus del seu marit i pare, respectivament, Joan Puig, mort l'any 1927, de vuit cases amb llurs terres, una d'elles Granja Avícola, a Pins del Vallès (Sant Cugat del Vallès).

En l'expedient incoat per la Comissió va quedar acreditat sobre Francesca Ventura i Tous, vídua de Borràs, i el seu fill Josep, que si bé eren de temperament religiós, no existia contra ells la més lleu sospita de participació en el moviment subversiu, ni

³⁹¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 28 d'octubre de 1938. Ponent: Emili Garriga i Albaret. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 315 del 11 de novembre de 1938, pàgina 552. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

tampoc que haguessin abandonat llur domicili. Pel que feia referència a Manuel Borràs, si bé apareixia en la informació que havia observat una conducta sospitosa i poc clara en aquesta matèria, no existien suficients elements de judici per una declaració de faccions, però que tampoc no era procedent fer un pronunciament contrari, raó per la qual s'imposà una ampliació d'informació.

Finalment, com a conclusió, pel que fa a vídua de Borràs i Josep Borràs i Ventura la Comissió acordà que els hi fossin restituïts íntegrament les seves possessions i els hi fossin retornats tots els béns i els de Manuel Borràs quedessin en quarantena fins que no s'hagués ampliat la informació sol·licitada per tal de resoldre degudament i no s'adoptés una decisió definitiva.³⁹²

No desafectes de tendències dretanes

Als quatre germans Maria, Pere, Clotilde i Joan Soulrera i Martí se'ls hi apropiaren per la Col·lectivitat Agrícola de Reus les seves finques de cultiu. Sobre la seva conducta, de l'examen de l'informe practicat per la Comissió, es desprengué que eren persones de tendències dretanes, però alienes al moviment subversiu.

Sense activitats polítiques

Els germans Adolf, Oleguer i Carme Bieto Massip, disposaven d'una finca urbana al carrer 19 de juliol, abans Sant Miquel, núm. 31, apropiada per l'Ajuntament de Barcelona. En l'expedient incoat, la "Central Corselent" trametré un certificat en el qual feia constar que Oleguer Bieto Massip, un dels expedientats, era una excel·lent persona i que no se li coneixien activitats polítiques de cap mena, certificat que apareixia avalat pel Comitè del Control Obrer de la casa. En conjunt, pel que fa a la conducta dels tres ciutadans expedientats, el contingut de l'informe practicat els hi fou completament favorable.

Un exmilitant d'Acció Ciutadana addicte al Règim republicà

Roser Pagès Elias i Jaume Aupí i Pagès, mare i fill, eren propietaris de diverses finques rústiques i maquinària agrícola apropiades pel Comitè Antifeixista del Far de l'Empordà. Pel que fa a la conducta d'en Jaume Aupí, aquest acompanyà tres certificats,

³⁹² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 1 de febrer de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 42 del 11 de febrer de 1938, pàgina 585 i 586. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

un del Sindicat d'Oficis Diversos, adherit a l'UGT de Llívia, un segon de l'alcalde d'aquesta vila de Llívia i el tercer de l'alcalde de Far de l'Empordà, en els que es feia constar la seva bona conducta i addicció al Règim republicà.

Segons la informació practicada, constava que no havia militat mai en cap partit polític i, que si bé estava adscrit a Acció Ciutadana ho feu per a tenir permís d'arma, el qual li era absolutament necessari per a transitar freqüentment per carreteres secundaries amb fortes quantitats degut a l'indole del seu negoci. Finalment pel que fa al fet que l'expedientat abandonés els seus béns, va ser degut a les amenaces de que era objecte, i que va tornar-hi quan varen cessar aquelles. I sobre Roser Pagès i Elias, mare de Jaume Aupi, es constatà que no havia actuat mai en política ni en cap associació.³⁹³

Tres germans fidels al règim republicà

Josep, Eduard i Francesca Bofill i Cugat, eren propietaris d'un mas agrícola a Reus, apropiat per la Col·lectivitat Agrícola de Reus. L'Eduard Bofill lliurà un escrit de defensa assegurant que tots tres germans eren fidels al règim republicà.

Catalanistes i republicans d'Acció Catalana Republicana

Josep, Anna, Antoni i Salvador Molins Salsallera, als que se'ls bloquejaren els seus comptes, eren tres germans, tots ells militants d'Acció Catalana Republicana, fervents catalanistes i republicans. Anna estava al marge de tota activitat política i en Josep i Salvador ocupaven els càrrecs d'Interventors dels ajuntaments de Reus i Banyoles, donant-ne d'ells les millors referències les autoritats d'aquelles poblacions, així com destacades personalitats dels partits que formaven el Front Popular.

A remarcar que en l'expedient va comparèixer Claudi Fernández i García, Inspector de primera classe del Cos d'Investigació i Vigilància de Catalunya, que intervingué en determinat incident i justificà el perquè en els primers temps de la revolta van haver de canviar de domicili els tres germans, tement per la seva seguretat personal.³⁹⁴

³⁹³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 28 de setembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 277 del 4 d'octubre de 1937, pàgina 60. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

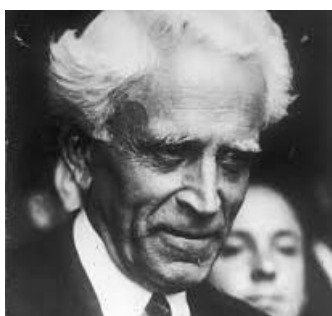
³⁹⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 25 de novembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 337 del 3 de desembre de 1937, pàgines 950 i 951. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Lleials al Règim

Josep Cuadrench i Cuadrench i la seva germana Montserrat, amb els comptes blocats, eren persones completament apolítiques, que no havien tingut res a veure ni directament ni indirectament amb el moviment facciós, i que encara que no haguessin figurat mai en cap partit polític, eren indiscutiblement lleials al Règim. Corroborava aquesta adhesió el fet que en Josep havia exercit, temps ençà, el càrrec de delegat del Departament de Proveïments de la Generalitat de Catalunya per a determinades operacions a efectuar a l'estranger; un fet que pressuposava un marge de confiança d'aquell organisme, havent realitzat la seva comesa a satisfacció del dit Departament.³⁹⁵

2.9 - PERSONALITATS RELLEVANTS EN LA POLITICA I LES ARTS

Entre els homes encausats hi trobem quatre personalitats rellevants. Dos polítics, un centrista de talla, Joaquin Portela Valladares, i l'altre de l'esfera catalanista, en Pau Font de Rubinat; un actor de teatre, Enric Borràs; i el quart, un literat com Joaquim Ruyra.

Un polític republicà d'ideologia liberal i centrista

Manuel Portela Valladares (1867-1952) va ser un polític espanyol d'ideologia liberal i centrista, nascut a Pontevedra. Ministre durant el regnat d'Alfons XII, va arribar per encàrrec del president de la II República, Manuel Azaña, a la presidència del Consell de Ministres en el període final del anomenat bienni negre, des de les darreries del 1935 fins a la pressa de possessió del govern que va sortir de les eleccions generals del febrer del 1936, guanyades per les candidatures del Front Popular.

A Manuel Portela li havien bloquejat els comptes bancaris. La Comissió, en la decisió que resolgué al seu favor l'expedient incoat, li va aclarir els motius, tenir a Catalunya activitats econòmiques motivaren en el seu cas, com en tants altres, el control econòmic dels comptes per facilitar la liquiditat de les indústries i comerços, en el dia a dia de les activitats mercantils, en un període convuls com els primers mesos de la guerra.

³⁹⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de setembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 271 del 28 de setembre de 1937, pàgines 1325 i 1326. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

En la part expositiva de la decisió de la Comissió, havia quedat acreditat la constant actuació política i la seva ideologia democràtica, netament favorable a l'adhesió a l'Espanya republicana, exterioritzada en aquells darrers temps per mitjà de les seves declaracions a la premsa estrangera.

Finalment la Comissió reblava el clau justificant l'abandonament del domicili de l'encausat. A parer de la Comissió no revestia cap gravetat el fet que abandonés el seu domicili; no havent-se d'oblidar tampoc que malgrat la seva absència del territori lleial, havia mantingut la fidelitat al Règim legítim, fets que determinaren l'aixecament de l'embarg dels seus comptes.³⁹⁶

No hi havia per en Portela altre opció que haver de marxar fora d'Espanya. Esgarrifat per la violència en la rereguarda republicana i amb les seves propietats en la zona rebel confiscades, entre elles el diari *El Pueblo Gallego*, que va passar a mans de Falange, havia marxat cap a París. Va morir a l'exili, a Bandol, a prop de Marsella, el 29 d'abril de 1962.

Un ex-alcalde de Reus militant d'ACR

Considerat un bibliògraf il·lustre, Pau Font de Rubinat (1860-1948) era persona de net historial catalanista i republicà, havent conspirat per l'arribada de la República. Ex-alcalde republicà de Reus, militant actiu d'Acció Catalana Republicana i candidat catalanista republicà també fou president durant molts anys del Centre de Lectura de Reus.

En l'expedient tramitat per la Comissió, per mitjà d'un amic seu de Barcelona, feu lliurament d'una compareixença, manifestant que renunciava a fer la seva defensa i que es limitava només a lliurar una llista de les personalitats rellevants de la política catalana perquè responguessin de la seva fidelitat al Règim. En quant a les personalitats polítiques de Reus, del PSUC, CNT, Esquerra i Acció Catalana, tots ho varen fer al seu favor. Així mateix, apareixia com a testimoni favorable el Sots-Secretari del Departament de Justícia, Eduard Regasol, militant d'Acció Catalana Republicana.

³⁹⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 19 d'agost de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 284 del 11 d'octubre de 1937, pàgines 196 i 197. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Pau Font de Rubinat disposava de diverses finques apropiades per la Col·lectivitat Agrícola de Reus. En la seva compareixença davant la Comissió es lamentava de com era possible que un home com ell, que havia consagrat la seva vida a la defensa dels ideals republicans, es trobés davant d'uns ocupants de les seves finques on entre ells hi havia molta gent que mai no havia fet res pels ideals que li eren tant cars.³⁹⁷

De conviccions catalanistes, democràtiques i liberals

Joaquim Ruyra i Oms (1858-1939) fou un escriptor en llengua catalana que va sobresortir en la narració curta, creant un veritable llenguatge, tot escoltant la gent de les comarques gironines, Montnegre i La Selva, i els pescadors de Blanes.

En la part expositiva de la decisió, la Comissió el va reconèixer com a persona de rellevants mèrits dins la literatura catalana; també de reconegudes conviccions catalanistes democràtiques i liberals; indiscutiblement addicte al Règim legítim, sense que pogués recaure damunt d'ell, la més lleu sospita de vincles amb els facciosos que havien estat responsables de l'aixecament militar.

Sobre l'abandonament de domicili, motiu pel qual les finques de “Can Batlle” i “Can Tortós” li foren apropiades pel Sindicat d'Oficis Varis de la CNT, secció de Camperols, de Palafolls, es constatà que feia vint-i-cinc anys que habitava en el mateix domicili particular del carrer Bretón de los Herreros núm. 19, de Barcelona, el qual no havia abandonat un sol dia, i que assistia a les reunions que sense interrupció havia vingut celebrant la Secció de l'Institut d'Estudis Catalans, entitat a la qual pertanyia. Aquests fets, a parer de la Comissió, no comportaven ni de bon tros l'abandonament de les seves finques i per tant li revocaren totes aquell confiscacions realitzades sobre els seus béns.³⁹⁸

³⁹⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 30 de setembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 284 del 11 d'octubre de 1937, pàgines 196 i 197. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

³⁹⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 1 de setembre de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 310 de 6 de novembre de 1937, pàgina 560. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Actuacions teatrals a favor de la República

Enric Borràs i Oriol fou un actor de teatre català, nascut a Badalona, que va destacar en les seves interpretacions dels autors clàssics espanyols. Per què va ser encausat? El Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi, el va incloure en un llistat de presumptes facciosos en forma indeguda i per una equivocació en la relació dels encausats sospitosos varen ser bloquejats els seus cabals i efectes.

La Comissió va esbrinar que es dedicava íntegrament a la seva professió artística, amb la qual havia palesat constantment la seva adhesió al Règim, prenent part molt gratament en una sèrie de funcions a benefici de la Creu Roja, d'Euskadi, de les Milícies Antifeixistes, dels Hospitals de Sang i per a altres finalitats semblants sempre de forma altruista.³⁹⁹

2.10 – PROCESSATS PER ERRADES I CONFUSIONS

Els llistats del Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi portaren sovint a nombroses confusions i errades. En bona part estaven originades pel fet de que en la relació de noms només hi figurés el primer cognom. La Comissió va optar, tot i reconèixer les errades, per tramitar els expedients derivats de les errades, entrar en el fons dels assumptes amb la corresponent investigació de la conducta i activitats dels expedientats i adoptar les pertinents resolucions, que en tots els casos varen resultar favorables als ciutadans que havien estat encausats.

Aquestes confusions s'haguessin pogut evitar amb la implantació d'un document personalitzat. El vigent Document Nacional d'Identitat (DNI) el va implantar el règim franquista set anys després.⁴⁰⁰

³⁹⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 d'agost de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 240 de 28 d'agost de 1937, pàgines 849 i 850. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁴⁰⁰ El Decret de la Presidència del Govern de 2 de març de 1944, Butlletí Oficial de l'Estat número 81, de 21 de març de 1944, va crear el Document Nacional d'Identitat amb caràcter intransferible, immutable i infalsificable.

Els expedientats hagueren de comparèixer davant la Comissió per tal de poder desbloquejar els seus comptes d'estalvi o bé poder disposar de les caixetes de lloguer que tenien en les entitats bancàries amb efectes de valor, joies i altres objectes.

a.- Error en els noms i cognoms

Tenim a un primer grup de set encausats pe errors que van ser qualificats com a no desafectes. Un cop comprovada l'errada manifesta ja no es va entrà en altres consideracions i es tanca l'expedient

Un jornalер impossibilitat de treballar

Sobre l'Ignasi Bosch i Lloret el Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi envià a la Comissió un ofici datat el 20 de gener del 1938, en el qual deia que consultat l'arxiu procedent de la Comissaria Delegada de Banca, que és d'on provenia el bloqueig sobre els seus saldos, resultà que varen ser demanats per l'Ajuntament d'Esplugues de Llobregat a nom d'Ignasi Bosch, sense segon cognom. En la resposta dels establiments de crèdit, un d'ells va fer-ho amb els seus nom i cognoms, el qual es tractava, segons manifestaven en el mateix ofici, d'un pobre jornalер, impossibilitat de treballar degut a la seva edat avançada i que no tenia altres recursos que uns petits estalvis al Mont de Pietat

Pel que fa la seva conducta i activitats, l'informe de la Comissió li fou absolutament favorable i que no hi havia altra justificació que possiblement fos inclòs en la relació tramesa per la coincidència de cognom amb el demanat per l'Ajuntament d'Esplugues de Llobregat.⁴⁰¹

Preocupat només pel seu negoci

En el cas d'en Jaume Corbera i Puñet, va quedar demostrat que la causa originària de l'expedient va ésser una equivocació per la qual se'l va incloure indegudament en una relació de persones que tenien bloquejats els seus cabals.

Els altres antecedents, aportats a l'expedient, no varen posar de relleu res que pogués deduir-se cap relació amb els elements que havien desencadenat la guerra, ja que no

⁴⁰¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 15 de febrer de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà.. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 63 del 4 de març de 1938, pàgina 915 i 916. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

havia actuat mai en política, sense més preocupació que la referent al seu negoci, que el 19 de juliol estava a Barcelona, i sempre havia anat al seu treball.⁴⁰²

D'edat avançada i facultats mentals limitades

Sobre Francesc Agulló i Sala, el Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi li va comunicar que la seva inclusió en la relació de persones que tenien boquejats els seus cabals va ser feta indegudament per un error o confusió, desapareixent amb això l'única causa que havia donat motiu a la instrucció de l'expedient.

En Francesc Agulló era aleshores una persona d'edat avançada, no havia tingut mai activitat política de cap mena, de facultats mentals limitades a causa d'un tifus que va tenir de petit i que el mes de novembre del 1936 fou detingut per les Patrulles, que després de registrar-li el pis se li emportaren 750 pessetes en metàl·lic, joies, una llibreta de la Caixa d'Estalvis, un resguard de valors i altres efectes. De l'esmentat registre en resultà un periple policial, judicial i carcerari ja que primer el varen portar pres a la caserna de les Carolines, després a Sant Elies, més tard al Palau de Justícia, i, per fi, a la Model; i finalment fou jutjat i absolt pel Tribunal Popular Número 1.

Es tractava d'una persona apolítica que no havia intervingut en cap lluita d'aquesta índole, i menys encara en el moviment subversiu, la qual cosa impedia que pogués ésser declarat facciós, existent la circumstància que havent estat jutjat pel Tribunal Popular Número 1, com a presumptament facciós, fou absolt per sentència del 15 de desembre del 1936, sense altres fets a considerar, ja que tampoc se l'acusava d'haver desaparegut del seu domicili habitual.⁴⁰³

Dues parcel·les sobrants d'una finca expropiada a Tremp

Lluís Calvet i Obiols, al que l'Ajuntament de Tremp s'havia apropiat de dues parcel·les sobrants d'una finca expropiada, destinada a eixample de Tremp, valorada abans del 19

⁴⁰² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 3 de setembre de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 258 del 15 de setembre de 1937, pàgina 1122. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁴⁰³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 9 de setembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 295 del 22 d'octubre de 1937. Pàgina 355. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

de juliol en 2.000 pessetes, el mateix municipi de Tremp trameté un ofici a la Comissió manifestant que inclogué l'expedientat en la relació tramesa a la Comissió en virtut d'una confusió.

Sobre la seva conducta i activitats, es practicà un informe el contingut del qual li fou totalment favorable, ja que l'obertura del procediment de responsabilitats fou només conseqüència d'un error de l'Ajuntament de Tremp.⁴⁰⁴

Embolicat pel Sindicat de Fadrins Pintors

Sobre Josep Batalla i Llorens, el Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi trameté un ofici a la Comissió en el qual feia constar que, consultat l'arxiu procedent de la Comissaria delegada de Banca, resultà que el Sindicat Professional de Fadrins Pintors, UGT, va demanar els saldos de Josep Batalla, sense especificar el segon cognom i domiciliat al carrer Còrsega núm. 459 i un banc va contestar amb els que tenia a nom de Josep Batalla i Llorens, amb domicili a la Rambla Muntanya núm. 21.

Pel que fa a la seva conducta, l'informe practicat per la Comissió li resultà absolutament favorable ja que de l'ofici rebut del Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi es desprenia d'una manera clara que el bloqueig fou degut a una interpretació equivocada.⁴⁰⁵

Un segon cognom equivocat

A Josep Parés i Ricart, la seva inclusió en la relació de les persones que tenien els cabals bloquejats fou deguda a una confusió en el segon cognom. No hi hagué recerca sobre la seva conducta i activitats ja que la Comissió va considerar que el motiu de la instrucció de l'expedient quedava sense base en haver existit l'esmentada confusió .

Denunciat per error

En Joan Pascual i Llopis, al que també bloquejaren els seus comptes bancaris, havia estat confós amb un altre ciutadà del mateix nom i primer cognom arran de la denúncia

⁴⁰⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de març de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 144 del 24 de maig de 1938, pàgines 703 i 704. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁴⁰⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 4 d'octubre de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 294 del 21 d'octubre de 1938, pàgina 256. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

presentada pels obrers de la “Casa Josep Otín”, contra un tal Joan Pascual, que coincidia amb el seu nom i primer cognom, però que no tenia res a veure amb ell, i en conseqüència s’aixeca l’embarg.

El propi interessat feu lliurament d’un escrit de defensa, al·legant els errors dels denunciants. Sobre la seva conducta, de les informacions practicades, un seguit de testimonis, en la que hi figuraven persones de reconeguda solvència antifeixista, ho feren favorablement.⁴⁰⁶

El cas de Lluís Casals i Heras fou quasi calcat ja que el “Sindicato Único del Ramo de la Piel” va demanar els saldos a la Comissaria Delegada de Banca de Lluís Casals, sense precisar el segon cognom i un Banc va contestar amb els que tenia a nom de Lluís Casals i Heras.

En un segon grup es va realitzar la valoració dels antecedents polítics dels expedientats, En aquest cas tenim un total d’una desena d’encausats considerats afectes al Règim republicà.

En dos dels expedients, el de Josep Pascual Planas i el de Josep Bori i Cantarell, varen ser tramitats sense tenir segur el segon cognom. Ens queda el dubte de si la Comissió va encertar i els dos eren les persones adequades o en realitat foren judicats sense tenir res a veure amb els que havien d’haver estat veritablement encausats.

Antifeixista amb certificació del Partit Republicà d’Esquerra

Pel que fa a Joan Pasqual i Planas, resultà que el Comitè de Control de la “Casa Josep Otín” va demanar els saldos a l’esmentada Comissaria de Joan Pascual, sense precisar el segon cognom i en contestar els bancs amb els saldos demanats, un d’ells va fer-ho amb els que tenia a nom de Joan Pasqual i Planas.

Instruït el corresponent expedient, comparegué el fill de l’expedientat fent lliurament d’una lletra, en la qual feia constar la malaltia soferta pel seu pare. Tanmateix fou presentada una certificació del Partit Republicà d’Esquerra en la qual certificava el

⁴⁰⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 1 de març de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 73 del 14 de març de 1938, pàgina 1083 i 1084. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

antifeixisme amb anterioritat al 19 de juliol. Tots els testimonis coincidiren en considerar-lo un republicà demòcrata i de tendències liberals.

D'esperit liberal i democràtic i simpatitzant de la causa catalana amb testimoniatge d'ERC

En el cas de Josep Bori i Cantarell, el Servei Tècnic comunicà a la Comissió que el fet de figurar el nom de l'expedientat en la relació tramesa, no era altra que el degut el fet que havent demanat l'Ajuntament de Llançà a la Comissaria Delegada de Banca els saldos de Josep Bori i Concepció Majuelo de Batlle, un banc havia contestat amb un saldo a nom de Josep Bori i Cantarell.

Sobre la seva conducta, de les informacions practicades, es constatà que era persona, si bé apolítica, de tendències liberals i democràtiques, simpatitzant amb la causa catalana i afecte al Règim amb la ferma convicció que no havia realitzat cap acte relacionat amb la subversió militar. A més, de tot l'actuat, no sols no es va desprendre el més petit càrrec, sinó que apareixia comprovat, amb el testimoniatge d'ERC, com a simpatitzant amb la causa de Catalunya i afecte al Règim republicà.

Amb certificat del Centre Català d'Esquerra del Clot

Sobre Josep Armengol i Casas, el Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi envià a la Comissió un ofici en el qual assenyalava que, consultat l'arxiu procedent de Comissaria Delegada de Banca, que és d'on provenia el bloqueig sobre els saldos de l'encausat, hi van advertir un errada. Havien estat demanats pel "Sindicato Único de O.V.", de Castellar del Vallès, Sección Forestal y Sección Campesino, els comptes a nom de Josep Armengol, sense precisar el segon cognom. En contestar els bancs amb els saldos demanats, un d'ells va fer-ho amb els que tenia a nom de Josep Armengol i Casas, que res hi tenia a veure.

El Centre Català d'Esquerra del Clot, lliurà a la Comissió, a instància de Felicitat Centelles, un certificat a favor de l'expedientat, com a persona addicte al Règim. Sobre la seva conducta, es va realitzar un informe amb el testimoni del Comitè d'Empresa de

la casa “B.E.T.A.I.C.” i diverses persones on treballava, el contingut del qual li fou favorable.⁴⁰⁷

Un argentí de sentiments republicans

Ramon Trabal i Palet també fou inclòs per error en una relació del Servei Tècnic, puix que havia estat confós amb un tal Ramon Trabal d’Olèrdola. Es constatà que mai no havia abandonat el seu domicili, i no s’esbrinà res que se’l pogués presentar com a persona desafecta al Règim republicà.

Un certificat del Comitè de Control del seu negoci, en el qual es feia constar que era persona fidel al Règim, així com una lletra de la Banca Arnús on comunicava a la Comissaria Delegada de Banca que calia desbloquejar els seus comptes, donat que el bloqueig havia d’afectar els comptes del tal Ramon Trabal d’Olèrdola i no els seus.

En relació a la seva conducta, totes les persones que apareixien com a testimonis declararen al seu favor, com a persona de sentiments republicans. En els documents aportats hi figurava un certificat del Consolat de la República Argentina, en el que es donava fe que l’expedientat era un ciutadà argentí. La conclusió final fou que tot plegat era un embolic de noms, una confusió, deguda a una duplicitat de nom i primer cognom d’una persona que pels seus sentiments republicans no podia ser objecte de cap sanció.⁴⁰⁸

Un apoderat dels laboratoris del Doctor Esteve afiliat a l’ACR

En Francesc Pagès i Gili fou objecte d’un bloqueig dels seus cabals i efectes a l’haver demanat el Sindicat Únic del Ram de la Pell, els saldos d’un tal Francesc Pagès i haver contestat, un dels bancs el saldo d’un compte que tenia obert Francesc Pagès i Gili.

Es comprovà que era una persona distinta de l’altre Francesc Pagès, ja que no tenia res a veure amb el negoci de la pell, donat que és tractava d’un apoderat de “Laboratoris del Doctor Esteve, SA”, controlats com indústria de Guerra. Per aquesta circumstància

⁴⁰⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 15 de març de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 91 del 1 d’abril de 1938, pàgina 17. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁴⁰⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 21 de desembre de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 16 del 16 de gener de 1938, pàgina 207. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

havia efectuat diferents viatges a l'estranger, degudament autoritzat, per a l'adquisició de material per a l'Exercit. Finalment, quedà acreditat que era addicte al Règim i afiliat a Acció Catalana Republicana, del qual Consell General en formava part.⁴⁰⁹

Liberal, demòcrata i catalanista

En el cas de Josep Arquer i Figuerola, el Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi trameté a la Comissió una comunicació fent constar que el nom de Josep Arquer i Figuerola, va ser llistat per una confusió en les relacions de presumptes facciosos.

Davant la Comissió comparegué l'expedientat fent lliurament d'un escrit de defensa remarcant la seva fidelitat al Règim legalment constituït, havent lliurat posteriorment dos documents més que venien a certificar les seves declaracions, en el primer diversos i significats veïns de Badalona asseguraven la seva fe republicana, i en el segon, diversos treballadors que havien estat sota les seves ordres el qualificaven com a liberal, demòcrata, catalanista i de tracte molt correcte, quedant a criteri de la Comissió plenament provada la seva innocència per la unanimitat i qualitat de tots els declarants.⁴¹⁰

Fundador d'Esquerra

De Gastó Comere i Poupée, el mateix Servei Tècnic va comunicar que el nom de l'expedientat havia estat inclòs en la relació de bloquejar els cabals i efectes per una confusió, i que si no existia cap altre motiu que ho impedís, entenia que havia de ser aixecada la retenció provisional dels comptes del ciutadà al·ludit.

En l'expedient van comparèixer la representació dels obrers de la seva casa, fabricant de teixits a la Garriga; la Joventut d'ERC, de la mateixa població; el Comitè Executiu d'ERC, al Vallès Oriental, així com un familiar seu, els quals, a més de donar immillorables referències i d'exposar la seva actuació política i d'explicar que fou

⁴⁰⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 16 de setembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 296 del 23 d'octubre de 1937. pàgines 356 i 356. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁴¹⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 10 de març de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 81 del 23 de març de 1938. Pàgina 1174. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

assassinat, protestaven respectuosament de l'existència d'aquest expedient i demanaven una resolució favorable.

Hi havia motius sobers. Es tractava d'un home liberal, catalanista i d'esquerra de sempre, fundador del partit ERC a la Garriga, perseguit constantment quan el 6 d'octubre del 1934, Alcalde Popular després del 19 de juliol del 1936, en el qual va complir com a bon ciutadà contra els revoltats, fins que el 5 de desembre fou assassinat pels incontrolats.⁴¹¹

Tot era un confusió més dels llistats a l'engròs, una inclusió deguda a una errada ja que totes les dades aportades demostraven plenament que l'encausat era un ferm antifeixista, catalanista i republicà de sempre, sobre el qual no podia recaure el més petit dubte quan a la seva activitat política i afecció al Règim legítim.

Un antifeixista amb certificat de l'alcalde de Vallirana

En quan a Josep Bundó i Casas, el Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi va comunicar a la Comissió que la inclusió del seu nom havia estat motivada per una confusió. Tot i així, l'interessat va creure oportú actuar en defensa del seu dret, acompanyant les seves al·legacions amb un certificat de l'Alcaldia de Vallirana, segons el qual era un element antifeixista i completament addicte al Règim.

Sobre la seva conducta, es constatà que havia viscut allunyat de tota activitat política, no coneixent-li cap relació que el permetés considerar-lo com a concomitant amb els elements facciosos que havien desencadenat la guerra, corroborant aquests extrems l'alcalde de Vallirana i representant d'Esquerra, i, entre d'altres, diversos regidors del municipi.⁴¹²

Allunyat de la política

En el cas d'Emili Alsina i Celis, també el Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi va comunicar a la Comissió que la inclusió del nom de l'expedientat havia estat motivada

⁴¹¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de febrer de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 67 del 8 de març de 1938. Pàgina 973. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁴¹² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 14 de desembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 22 del 22 de gener de 1938. Pàgina 286. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

per una confusió i donat que no es presentà cap nota desfavorable contra ell es podia procedir a l'aixecament del bloqueig que pesava sobre els seus béns.

Sobre la seva conducta, tots els testimonis varen declarar que era una persona que havia viscut sempre allunyat de tota activitat política i sense haver tingut cap participació ni relació amb el moviment subversiu, quedant acreditat que era addicte al Règim.⁴¹³

Avalat pel Comitè de Control de la casa on treballava

Josep Batalla i Manresa lliurà un escrit a la Comissió manifestant que el bloqueig havia d'obeir segurament a algun error, donat que ell era un element fidel al Règim, fent-se avalar pel Comitè de Control de la casa on treballava aleshores.

Sobre la seva conducta i activitats, dels informes practicats quedà acreditat que Josep Batalla i Manresa no havia viscut mai al carrer de Còrsega núm. 459, sinó al carrer de Massini, que es tractava d'un treballador fidel al Règim i que segurament per una coincidència del nom i primer cognom amb una altre persona, s'havia produït una confusió. Finalment, la Comissió en deduir clarament que es tractava d'una confusió acordà aixecar el bloqueig dels seus comptes.⁴¹⁴

b.- Dos casos amb un mateix nom i cognoms i dos domicilis

El primer cas, que inicialment va fer anar de corcó als serveis tècnics de la Comissió, l'encausat, Miquel Blanco i García, apareixia amb dos domicilis, un al carrer Diputació i l'altre al carrer Arc del Teatre. Al final es va esbrinar que s'havien encausat a dos ciutadans que fil per randa tenien el mateix nom i cognoms. Ambdós foren considerats addictes al Règim republicà.

Fidel a la República segons el Consell d'empreses d'Arts Gràfiques de la CNT

Miquel Blanco i García, domiciliat al carrer de la Diputació núm. 203, va comparèixer davant la Comissió sol·licitant que s'aixequés la retenció que pesava sobre els seus

⁴¹³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 21 de desembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 8 del 8 de gener de 1938. Pàgines 93 i 94. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁴¹⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 4 de gener de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 23 del 23 de gener de 1938. pàgina 301 i 302. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

béns, de la qual s'havia assabentat en voler retirar la quantitat mensual que autoritzava la Generalitat de Catalunya. Va al·legar la seva condició de súbdit cubà, el no haver intervingut mai en política, i el creure que existia una confusió amb un altre individu del mateix nom i cognom, ja que el 23 de setembre últim, Maria Lluïsa Vilardell i Tassó, resident al seu domicili, presentà un escrit sol·licitant que se l'autoritzés per a retirar del compte corrent a nom d'ella i de l'expedientat la quantitat per a la seva manutenció i la dels seus familiars, havent-se acordat per la Comissió aixecar provisionalment la retenció provisional decretada al sol efecte de constituir una llibreta a nom de la compareixent, sense trava de cap mena i per la meitat del saldo que donava el compte corrent que figurava a nom d'ella i de l'expedientat.

Sobre la conducta del ciutadà Miquel Blanco García, domiciliat al carrer de la Diputació núm. 203, va quedar acreditat que no havia tingut relació amb els elements feixistes i era persona fidel al Règim legalment constituït, segons afirmaven diversos membres del Consell d'empreses d'Arts Gràfiques de la CNT.

Defensor dels ideals republicans

Sobre el Miquel Blanco i García, domiciliat al carrer de l'Arc del Teatre núm. 21, 1r, 1a, que treballava com a corretger al Parc d'Artilleria, tots quants havien estat preguntats varen donar bones referències en quant persona addicta al Règim i molt apreciat dels seus companys, ja que sempre havia defensat l'ideal republicà.⁴¹⁵

Cosins germans amb el mateix nom i cognoms

El segon cas, certament curiós, fou el de dos encausats també amb nom i cognoms idèntics, Ramon Cunill i Sarsanedas. Lo sorprenent per a la Comissió fou quan comprovaren que es tractava de dos cosins germans. Un vivia al barri de Sant Martí i l'altre al de Sants. Els familiars un bon dia havien decidit posar el mateix nom als dos cosins

El Ramon Cunill i Sarsanedas, de Sant Martí estava domiciliat al carrer Lope de Vega núm. 24 i el Ramon Cunill i Sarsanedas, de Sants, al carrer Creu Coberta núm. 15. El

⁴¹⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 5 d'octubre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 333 del 29 de novembre de 1937, pàgina 914. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

primer era un republicà soci del Casal d'Esquerra del Poble Nou i el segon no figurava enllistat amb cap partit polític ni organització sindical.

De les diligències de la Comissió, una Caixa d'Estalvis contestà que els dos interessats tenien un compte obert mancomanat, l'un amb Josefa Marcè i Corominas i l'altre amb Carme Jornet i Fornell. El resultat de la investigació fou encara més sorprenent, cap dels dos cosins germans, segons les dades aportades a l'expedient, tenien res a veure amb el Ramon Cunill investigat, el segon cognom no constava, un accionista de la "Fábrica de Artículos de Material Aislante". La conclusió de la Comissió sobre els cosins germans fou tancar a tota màquina l'expedient, ja que no s'apreciava ni el més lleu indicatiu de faccions en cap d'ells.⁴¹⁶

c.- Tres dones amb errades en nom i cognoms

Foren tres les dones que també foren encausades per error. El mateix motiu, els llistats a l'engròs del Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi. El segon cognom era un i altre cop el taló d'Aquil·les dels llistats.

Dos d'elles foren considerades no desafectes al Règim republicà sense més. No hi havia ni la més mínima vinculació amb els que s'aixecaren en armes contra la República.

Josefa Corominas i Ramon, altre cop el mateix Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi va comunicar que el motiu de la inclusió del nom de l'expedientada en aquella relació fou degut al fet que havent demanat la casa "Vulart i C^a", "La Física", els saldos d'una tal Josefina Corominas, una Caixa d'Estalvis va contestar precisant el saldo de Josefa Corominas i Ramon.

Sobre la seva conducta, es practicà un informe el contingut del qual li fou absolutament favorable ja que sobre tot havia quedat comprovat que estava indegudament inclosa en la relació lliurada pel Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi. No hi havia cas.

A favor de l'Antonia Romero, vídua Pladellorens, es presentà a declarar el ciutadà Emili Romero, germà de l'expedientada, el qual manifestà que l'encausada figurava en les relacions del Servei Tècnic per una confusió. Sobre la seva conducta l'informe practicat per la Comissió li va ser totalment favorable.

⁴¹⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 4 de gener de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 36 del 5 de febrer de 1938, pàgina 503. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Pel que fa a la tercera encausada, Francesca Bosch i Solé, es tractava d'una ciutadana que no havia tingut ni la més petita ombra de concomitància amb els elements feixistes. Resultà ser una persona fidel al Règim legalment constituït i que segons apreciació del investigador designat pels serveis tècnics de la Comissió es va comprovar que es tractava d'un error de noms. L'informe practicat no deixava cap dubte, la ciutadana encausada era una persona afecta i fidel al Règim legalment constituït.

Mort amb anterioritat al 19 de juliol

I finalment tancat aquest recull d'errades hi tenim a Josep Parellada i Mitjans al que se li havien apropiat una finca situada en lloc disseminat, a Begues, segons la relació tramesa per l'Ajuntament d'aquesta localitat del Baix Llobregat, ja que a parer dels denunciants el seu propietari havia fugit del poble sense motiu que justificués l'absència.

Sobre la seva conducta, es va confegir un informe exculptori ja que es comprovà que la instrucció de l'expedient obeïa a una confusió de noms, donat que l'encausat havia mort en data molt anterior al 19 de juliol i no havia tingut per tant haver estat concomitant amb els provocadors del cop militar.⁴¹⁷

2 11. LES ENTITATS ENCAUSADES NO FACCILOSES

El nombre d'entitats encausades que no foren declarades faccioses, un total de 25, es dividia en dos grups, les que tenien com objecte social activitats econòmiques i les recreatives amb finalitats culturals d'esbarjo.

En el grup d'activitats econòmiques en tenim onze d'industrials, set de comercials i dues com a concessionàries d'aigües. En el d'actives recreatives, vinculades a la cultura popular, varen ser encausades un total de cinc en dos àmbits genèrics, les activitats d'esbarjo o les vinculades de manera específica al cant coral.

2.12.1 - EMPRESSES INDUSTRIALS

En els grup d'empreses industrials hi figuren "Anònima Rifà Anglada", "Fábricas Reunidas de Cauchú", "Casa Vilaró i Valls", "Canals i Nubiola", "Productos Lácteos, SA" i "Sucesores de Aceros Eléctricos, SA", que havien estat col·lectivitzades arran del

⁴¹⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 14 d'abril de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 138 del 18 de maig de 1938, pàgina 616. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Decret de Col·lectivitzacions d'Empreses Industrials i Comercials, aprovat el 24 d'octubre de 1936.

En totes elles els seus comptes varen ser bloquejats. Pels nous responsables dels Consells d'Empresa, nomenats per la Generalitat, no hi havia relació en cap d'elles amb el moviment subversiu, tal com la Comissió va resoldre finalment en els sis expedients, en tant que acordava la restitució dels béns no afectats per la col·lectivització.

Un forat de més de trenta-set mil pessetes

“Anònima Rifà Anglada” va ser inclosa indegudament pel Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi en la relació de les empreses amb bloqueig de comptes bancaris, ja que es tractava d'una Societat dedicada exclusivament al seu negoci industrial, i que no havia tingut cap participació directament ni indirectament en el moviment subversiu.

Van comparèixer davant la Comissió el ciutadà Josep Viñals i Lladós, Delegat Interventor de la Generalitat a l'Agrupament de Productors de Maquinària i Material Frigorífic “Friger, Indústria Frigorífica Col·lectivitzada”, que manifestà que, per Decret del 24 de juny de 1937, es procedí a l'agrupament definitiu de diverses empreses del Ram frigorífic, entre les quals hi figurava “Anònima Rifà i Anglada”. Va comparèixer Andreu Leyras i Martí, en la seva qualitat de director de la Sucursal del Banc Espanyol de Crèdit, manifestant que el banc era creditor en tant que tenia pendents de reemborsament d'Anònima Rifà la quantitat de 37.722 ptes. en concepte d'operacions de descompte de lletres.⁴¹⁸

El cautxú com a matèria primera

En representació de “Fábricas Reunidas de Cauchú”, comparegué per la semblança de nom de la persona jurídica citada, amb l'empresa col·lectivitzada, “Fàbriques Reunides de Cautxú i Apòsits”, manifestant que aquella indústria havia passat de Societat Anònima a empresa col·lectivitzada d'acord amb les normes de col·lectivitzacions aprovades per la Generalitat, que sempre havia disposat lliurement dels comptes corrents i que la inclusió del seu nom, més o menys ajustat a l'exacte, creien que havia

⁴¹⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 20 d'octubre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 301 del 28 d'octubre de 1937, pàgina 423. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

obeït a una oficiositat més que a les activitats contra el Règim que pogués desplegar una entitat industrial.

Sobre la seva conducta, la Comissió esbrinà que es tractava d'una casa industrial dedicada a la fabricació d'objectes de cautxú, allunyada per complet de les activitats polítiques i que no havia tingut participació amb el moviment subversiu, extrems que foren corroborats per un nombre de testimonis rellevants com el d'en Jaume Maurici i Sol, afiliat a la UGT, delegat interventor de la Generalitat, i Francesc Collado i Chiva, Conseller d'Empresa, en l'administració de la qual hi figuraven dotze militants de la CNT i tres de la UGT.⁴¹⁹

En la Secció de Pintors

Pel que fa a “Casa Vilaró” comparegué el ciutadà Ignasi Valls i Font, en nom de l'extingida societat “Vilaró i Valls”, manifestant que aquesta raó social no existia; perquè fou absorbida per l'Agrupament de la Construcció, Secció Pintors.⁴²⁰

Elaboraven xampany

En la casa de vins “Canals i Nubiola”, coneguda aleshores per l'elaboració del seu reconegut xampany, comparegué el Consell d'Empresa de “Canals i Nubiola, S.C.”, reclamant per mitjà d'un escrit les finques que tenia apropiades el Municipi de Sesrovires (Sant Esteve Sesrovires), al carrer Colom sense numero, aportant tota mena de dades encaminades a la demostració que les finques pertanyien a l'empresa obrera col·lectivitzada.

Per altra part, el procurador Manuel Nadal, en nom i representació de “Canals i Nubiola, Societat Mercantil”, presentà escrit assenyalant que l'esmentada mercantil es dedicava

⁴¹⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 23 de desembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 27 del 27 de gener de 1938, pàgina 359. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁴²⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 10 de març de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 82 del 23 de març de 1938, pàgines 1193 i 1194. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

únicament i exclusivament al negoci de vins, sense intervenir per a res en cap altre activitat que la pròpia de la seva indústria.⁴²¹

Una fàbrica a Manlleu

“Productos Lácteos, SA”, disposava de fàbrica a Manlleu, fet que motivà que l’Ajuntament de Manlleu presentés un certificat de l’acord que, en sessió extraordinària del dia 25 de febrer del 1938, havia adoptat en els següents termes, “... *Declara que es deixes sense efecte per part d’aquest Ajuntament l’apropiació de béns que se segueix per la Comissió de Responsabilitats contra Productos Lácteos, Sociedad Anónima, d’aquesta vila, per haver estat col·lectivitzada la dita indústria pels seus obrers*”.

Sobre les activitats de la societat expedientada, quedà constatat que la dita societat no tingué mai cap activitat política, si bé tots els interrogats formularen càrrecs a títol individual, contra el que fou gerent de la societat, Salvador Claveras i Roca.⁴²²

Especialitzada en l’acer

“Sucesores de Aceros Eléctricos, SA”, aleshores era una empresa col·lectivitzada que operava amb el nom de “Talleres Colectivos, SA, E.S.A”. L’informe de les seves activitats fou del tot satisfactori, havent quedat demostrat que es dedicava únicament i exclusivament al desenvolupament de les activitats de la seva especialitat industrial.⁴²³

Empreses industrials no col·lectivitzades

Entre les empreses industrials no col·lectivitzades hi tenim un total de cinc, “Maquinaria Industrial, SA”, “Suministros Industriales y Marítimos, SA”, “Unión Industrial Metalúrgica”, “Manufacturas Borrás, SA” i la societat “Algodones Creixells, SA”.

⁴²¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 10 de març de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 98 del 8 d’abril de 1938, pàgines 119 i 120. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁴²² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 18 d’octubre de 1938. Ponent: Emili Garriga i Albaret. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 22 del 22 de gener de 1939, pàgina 364. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁴²³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 28 d’octubre de 1938. Ponent: Emili Garriga i Albaret. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 320 de 16 de novembre de 1938, pàgina 621. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Representava cases estrangeres

“Maquinaria Industrial, SA”, amb els comptes blocats, era una societat dedicada a la reparació i fabricació de maquinària tèxtil i constituïda a base d'accions ordinàries i preferents de 1.000 i 5.000 pessetes, que es dedicava també a la representació de cases estrangeres, especialment angleses i alemanyes, dels interessos d'algunes de les quals encara en tenia cura per tenir generes a consignació. Des de la mateixa societat es manifestà que no havia intervingut en política, i ni molt menys, tingut participació en el moviment subversiu.⁴²⁴

Mobles requisats indegudament

“Suministros Industriales y Marítimos, SA”, amb un Consell d'Administració de reconeguda solvència antifeixista, una empresa a la que se li havien apropiat mobles i altres efectes de l'edifici on havia tingut la seva seu, els baixos de la casa núm. 1 del carrer de Cristina, mitjançant contracte d'arrendament.

L'entitat “Suministros Industriales y Marítimos, SA” va presentar una instància exposant on tenia instal·lades les seves oficines i que abans del 19 de juliol va deixar l'arrendament del local, quedant no obstant en aquell indret els seus mobles i instal·lacions, la relació dels quals s'acompanyava al seu escrit, en espera del seu trasllat a les noves oficines.

En aquesta situació, va esclatar la revolta militar del 19 de juliol i la titulada Unión de Guardianes de la Carga y Descarga del Puerto de Barcelona (UGT), va apropiar-se de l'esmentat local del carrer de Cristina núm. 1, baixos, així com dels mobles i altres efectes que allà hi havia de pertinença de l'entitat. L'apropiació va fer-se sense cap requisit legal, i que en tot cas, podia referir-se al local però mai als mobles que hi havia propietat d'una persona jurídica.

Sobre la seva conducta i activitats, quedà acreditat que l'entitat mercantil no tenia cap caire polític sinó únicament industrial i mercantil i el seu Consell d'Administració estava precisament format per persones de reconeguda solvència antifeixista. Aquests

⁴²⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 21 de desembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 42 de 11 de febrer de 1938, pàgines 483 i 484. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

fets foren reconeguts pel mateix Sindicat que havia arrambat el mobiliari, ja que feia constar que si va procedir a l'apropiació dels mobles fou perquè l'immoble de referència estava deshabitat i prèvia autorització que obtingueren de la Generalitat, havent-se formalitzat l'inventari dels objectes que allà existien, que tornarien tant bon punt la Generalitat els reclamés, ja que l'apropiació en realitat va practicar-se sobre l'immoble on havia tingut instal·lades les seves oficines l'entitat "Suministros Industriales y Marítimos, SA" i no expressament sobre els seus mobles i efectes adscrits a les activitats de l'empresa, raó per la qual l'apropiació que d'aquests tingué lloc de fet havia d'estimar-se nul·la, per haver-se realitzat donant a aquesta autorització un sentit extensiu que no tenia.⁴²⁵

Directius sospitosos

A "Unión Industrial Metalúrgica" se li apropiaren l'immoble on residia la seu social de l'entitat, situada al carrer d'Anselm Clavé núm. 2, de Barcelona. A tal efecte, s'instruí un expedient de responsabilitats arran de la petició lliurada a la Comissió pel Sindicat de la Indústria Sidero-metal·lúrgica de Barcelona, demanant l'apropiació per dos motius, en les necessitats del treball del Sindicat i en què els directius de l'Empresa, que havien fugit en esclatar el moviment sediciós, se'ls podia considerar subjectes a responsabilitats polítiques.

Sobre les activitats de la casa expedientada, apareix que la Mútua per a Accidents de Treball de la Unió Industrial Metal·lúrgica, declarà que alguns membres de l'antiga Junta Directiva estaven ja reincorporats al treball, i l'advocat Marià Rubio i Tudurí informava que no podia considerar-se facciosa l'entitat encausada. Practicada una ampliació a la informació inicial, en el sentit d'esbrinar exactament l'actuació política de l'entitat, va resultar favorable ja que tots els testimonis, entre els quals figuraven persones de reconeguda solvència antifeixista, conceptuaren que l'entitat encausada era completament apolítica, limitant-se a complir els seus deures professionals i sempre dintre del marge de les lleis.

⁴²⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 5 d'octubre de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 306 de 2 de novembre de 1937, pàgines 492 i 493. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

El Sindicat de la Indústria Sidero-metal·lúrgica de Barcelona, com a darrera bala per a justificar l'ocupació, lliurà un document declarant que alguns dels individus que formaren part de la Junta Directiva foren declarats facciosos pel Govern de la Generalitat. La Comissió, després d'haver comprovat que la majoria dels elements directius que fugiren en esclatar el moviment sediciós, s'havien reintegrat a llurs activitats habituals dins l'organització de l'empresa i que, si bé algun d'ells havia estat declarat facciós pel Govern de la Generalitat, considerà que aquesta declaració individual no podia perjudicar un tarannà facciós de l'Associació ja que tots els testimonis i, entre ells alguns de tant reconeguda solvència antifeixista com Eduard Regasol, coincidien en afirmar que la casa expedientada complia amb totes les disposicions socials dictades pel Govern de la Generalitat, en benefici i millora de la classe treballadora.⁴²⁶

Una colònia tèxtil a Castellbisbal

“Manufactura Borràs, SA”, al que s'havien apropiat les cases 77 i 79 del barri Borràs al municipi del Castellbell i el Vilar, era un empresa fabricant de filats i teixits de cotó, que havia construït al darrer quart del segle XIX al seu voltant, una colònia tèxtil, de la que en formaven part les cases ocupades.

Sobre la conducta i activitats de la societat esmentada, es practicà un informe el contingut del qual fou absolutament favorable ja que res feia sospitar de relacions amb els facciosos.⁴²⁷

Immobles apropiats a Barcelona i la Garriga

Sobre la “Sociedad Algodones Creixells, SA”, a la que s'havien apropiat dos immobles, un a Barcelona i l'altra a La Garriga, van comparèixer davant la Comissió els directius Rafael de As Cravell, gerent, juntament amb Pere Tous i Rice i Ramon Llätzer i Bosch, delegats que formaven part del seu Comitè de Control, els quals presentaren una

⁴²⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 5 d'abril de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 112 de 22 d'abril de 1938, pàgines 303 i 304. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁴²⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 d'abril de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 133 de 13 de maig de 1938, pàgines 564 i 565. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

instància demanant que els fos concedida l'oportuna autorització per a poder disposar de dos immobles, un al carrer de Muntaner núm. 275, de Barcelona, i l'altre conegut per "Torre dels Pardals", situat al terme de la Garriga, puix que els dos edificis havien estat sempre propietat de la Societat que representaven i per tant no hi havia motius de que fossin ocupats per terceres persones, amb finalitats alienes a les que estaven dedicades fins la data en que començar el moviment subversiu del 19 de juliol del 1936.

Els informes practicats sobre les seves activitats li van estar tots ells favorables, ja que no havien intervingut mai en cap afer polític, dedicant-se només a les activitats pròpies de la seva indústria. Totes les persones interrogades varen coincidir a afirmar que "Algodones Creixells, SA" havia estat sempre una entitat purament de caràcter comercial, aliena a tota mena d'activitats polítiques, havent acatat sempre totes les disposicions emanades dels Governos legalment constituïts.⁴²⁸

2.12.2 - EMPRESSES COMERCIALS

En el segon grup, les empreses comercials, hi figuren set com no desafectes, "Casa Riva i Garcia", col·lectivitzada, i la resta, sense col·lectivitzar, "Higini Blanco Bañeres, SA" "Guillermo Traginer, SA" (Companyia Mecnogràfica), "Casa Comercial Foret, SA", "Ribas i C^a, S en C.", "Plurima, SA" i Sociedad Baños de Castelldefels".

Sense activitats polítiques ni socials

La "Casa Riva i Garcia", l'única col·lectivitzada d'aquest grup, a la que s'havien blocat els seus comptes corrents, va lliurar a la Comissió un escrit en el qual es feia constar que s'havia dedicat exclusivament a activitats mercantils, sense cap activitat política o social determinada, com ho provaven els seus llibres i documents. Sobre la seva conducta, tots els testimonis havien declarat en el sentit de considerar que solament sostenia activitats mercantils, annexes a la seva naturalesa d'entitat comercial, i no n'havia desplegat de polítiques o socials de cap mena.⁴²⁹

⁴²⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 17 de gener de 1938. Ponent: Emili Garriga i Albaret. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 23 de 23 de gener de 1939, pàgina 371. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>.

⁴²⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 10 de març de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 77 de 18 de març de 1938, pàgines 1131 i 1132. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>.

Els seus directius a l'estranger amb passaports autoritzats

En l'expedient obert a l'empresa "Higini Blanco Bañeres, SA" consta que el seu gerent, Higini Blanco i Melcior, i el sots-gerents Josep Maria Blanco i Melcior i Pere Bañeres i Albano, varen marxar de Barcelona el mes de març de 1937 amb passaports degudament legalitzats per les Autoritats, comunicant-ho abans als obrers de la casa, i recomanant-los que continuessin el negoci i en tinguessin bona cura. No havien tingut mai activitat política de cap mena, ni aparegué la més lleu sospita que hagessin participat directament o indirectament en el moviment subversiu del 19 de juliol, dos extrems confirmats entre altres persones, pel seu Comitè de Control.

Per la seva part el mateix Comitè de Control manifestà que essent una casa dedicada exclusivament al comerç no s'hi feia política de cap mena, cosa que en el seu règim interior tenia absolutament prohibit. L'empresa no tenia altra finalitat que la de les seves activitats comercials i que el bloqueig dels seus béns va derivar d'una confusió soferta pel Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi, que la va incloure indegudament en la relació inicial i que si els seus gerent i sots-gerents varen marxar de Barcelona, ho feren amb els requisits legals i posant-ho a coneixement dels obrers de la casa.⁴³⁰

Empresa d'interessos suïssos

"Guillermo Traginer, SA" (Companyia Mecanogràfica) va demanar a la Comissió que es deixés sense efecte les apropiacions, efectuades en esclatar el moviment subversiu, de diversos efectes i material de la seva propietat, segons una relació que lliurà amb els justificants de la requisita del material que li fou expropiat al principi de la subversió.

Sobre les seves activitats, informà el Consolat de Suïssa a Barcelona lliurant un certificat sobre la "Companyia Guillermo Traginer, SA", en el sentit de que es tractava d'una empresa que representava interessos exclusivament suïssos. Tots els testimonis interrogats ho van fer considerant que només realitzaven activitats comercials, les pròpies del seu ram, i en quant a la conducta dels dirigents de l'empresa, tots els obrers consultats la conceptuaren bona i respectuosa amb tota la legislació social que s'havia anat decretant pels diversos Governos de Catalunya. La Comissió va concloure que la

⁴³⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 23 de setembre de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 274 de 1 d'octubre de 1937, pàgines 15 i 16. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

casa Guillermo Traginer no havia tingut cap relació amb els elements facciosos, essent les seves activitats exclusivament comercials.⁴³¹

En la indústria de la química

A la “Casa Comercial Foret, SA”, al que blocaren els seus comptes bancaris, els informes sobre les seves activitats li foren totalment favorables. Les persones interrogades, entre elles el Comitè d’Empresa i altres obreres de la casa, ho varen fer favorablement i coincidiren que únicament s’havia dedicat a la indústria per la qual estava constituïda, que s’acredità en tots els elements de judici aportats a l’expedient.⁴³²

L’antiga fàbrica de Calella tancada

A “Ribas i C^a, S en C.” se li apropiaren l’edifici de l’antiga fàbrica, situada al carrer d’Anselm Clavé núm. 120, de Calella, per l’Ajuntament d’aquesta localitat del Maresme. Sobre la seva conducta hi constava un informe totalment favorable a la Societat expedientada, puix que se’n desprenia que “Ribas i C^a, S en C.” era una empresa comercial dedicada exclusivament als seus afers industrials, que posseïa una fàbrica a Calella, la qual feia cinc anys que estava tancada.⁴³³

Empresa dissolta feia cinc anys

A “Plurima, SA”, el Sindicat Agrícola de Vilafranca del Penedès i la Federació de Sindicats Agrícoles de la Comarca de l’Alt Penedès, se li apropiaren els seus despatxos i laboratoris, situats a la carretera d’Igualada de Vilafranca del Penedès. Sobre les activitats de l’entitat, constava que era una societat anònima que fou dissolta feia uns

⁴³¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 24 de març de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 100 de 10 d’abril de 1938, pàgina 153. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁴³² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 24 de març de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 101 de 11 d’abril de 1938, pàgines 162 i 163. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁴³³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 10 de març de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 138 del 18 de maig de 1938, pàgines 613 i 614. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

cinc anys. Totes les persones interrogades varen coincidir en afirmar que es dedicava exclusivament a les seves activitats comercials.⁴³⁴

Banys d'utilitat pública

La societat “Baños de Castelldefels, SA” va ser apropiada, per acord del 17 de desembre del 1936 de l'Ajuntament d'aquesta localitat del Baix Llobregat, al estimar d'utilitat pública els edificis i objectes de la societat, havent-se també bloquejat els seus comptes bancaris. Al seu torn, el ciutadà Valentí Abelló, com a president de la societat “Baños de Castelldefels, SA”, va trametre una instància a la Comissió de Responsabilitats demanant que quedés sense efecte l'apropiació realitzada per l'Ajuntament i entretant no es dictés la decisió pertinent que es nomenés un interventor.

Pel que fa a la conducta de la Societat expedientada, es practicà un informe que li fou del tot favorable. Entre les persones interrogades hi havia l'alcalde de Castelldefels, el qual lliurà un ofici on justificava que la Corporació Municipal s'hagués apropiat dels esmentats banys, però entenia que si els legals representants de “Baños de Castelldefels, SA” no fossin declarats facciosos se'ls podria tornar l'explotació i propietat del negoci. La conclusió de la Comissió va resultar ser definitiva, res no feia sospitar la concomitància de la societat “Baños de Castelldefels, SA” amb els elements facciosos i per tant se'ls havia de restituir íntegrament els edificis ocupats amb les seves instal·lacions.⁴³⁵

2.12.3 - CONCESSIONÀRIES DE SERVEIS D'AIGÜES

Els drets de dues concessionàries de serveis d'aigües també varen ser apropiats. Les qualificacions, dels expedients oberts per la Comissió, no podien ser altres que no estaven davant d'entitats que havien participat en el moviment subversiu del 19 de juliol. Dues foren les confiscades, la “Comunitat de les Aigües de la Mina de Calella” i la “Societat Almirall, Jorba, Orpí i Companyia”.

⁴³⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 17 d'agost de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 239 de 27 d'agost de 1938, pàgines 656 i 657. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁴³⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 4 d'octubre de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 293 de 20 d'octubre de 1938, pàgines 241 i 242. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Ocupada per les masses revolucionàries

Sobre la “Comunitat de les Aigües de la Mina de Calella”, la Comissió rebé de l’Ajuntament de Calella una petició de que li fos concedit aquest servei públic d’aigües, donat que la Comunitat fou apropiada els primers dies del mes de juliol per les masses revolucionàries. En defensa de la Comunitat de les Aigües va comparèixer Sebastià Prats i Crosas, en qualitat d’administrador i accionista, el qual feu lliurament d’un document de defensa. Sobre la seva conducta i activitats, l’informe practicat li fou favorable. Totes les persones que foren interrogades varen coincidir a afirmar que la “Comunitat de les Aigües de la Mina de Calella” no havia tingut cap intervenció en el moviment subversiu.⁴³⁶

Apropiar no és municipalitzar

La “Societat Almirall, Jorba, Orpí i Companyia” disposava, al municipi de Piera, d’un servei d’aigües amb les seves fonts i instal·lacions que fou apropiada per l’Ajuntament d’aquesta població de l’Anoia per considerar-la facciosa.

En l’edicte d’informació pública comparegué el seu president, Joan Jorba i Bosch, on presentà documents acreditatius de que la Societat s’havia constituït en escriptura pública del 9 de setembre de 1885, pel notari Francesc Raurés, amb la finalitat d’ajuntar tots els atorgants, un total de trenta-sis, llurs esforços i mitjans per a cercar les aigües potables dels voltants de Piera i conduir-les a la població, beneficiant-se d’elles el poble i els socis atorgants.

De les dades aplegades a l’expedient havia quedat demostrat que l’entitat subministradora d’aigua, l’existència de la qual ja era molt antiga, s’havia constituït per la captació d’aigües potables i llur distribució i aprofitament entre els associats, els quals d’aquesta manera vingueren a iniciar el compliment d’un servei públic, tota vegada que segons es desprenia de l’expedient, destinaven part del cabdal d’aigües a l’assortiment de les fonts públiques. En l’escriptura de constitució social ja va establir-se que es repartiria entre els socis, l’aigua trobada, després d’extreta la que necessités

⁴³⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 15 de febrer de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 57 de 26 de febrer de 1938, pàgina 818. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

l'Ajuntament, posant en evidència que com a tal Comunitat no havia actuat mai en política.

La Comissió, després de verificada la informació aportada, acabà la decisió exculpatòria amb un reflexió sobre els socis com a persones individuals, susceptibles de responsabilitats i la possibilitat legal de la municipalització del servei de subministrament d'aigües, “... tal volta podrà deduir-se que algun dels socis de l'entitat ha tingut vel·leïtats feixistes, en canvi no s'ha pogut comprovar el més lleu caràcter de facciositat (sic) de la Societat de referència, raó per la qual aquella no pot ésser sancionada, per aquest motiu, sens perjudici de la responsabilitat que pertoqui als socis interessats particularment” i sense altra consideració, la Comissió en la part final de la decisió, reblà el clau sobre les característiques jurídiques que havia de reunir els serveis d'aigües potables, “...que no obstant la naturalesa de servei públic que acompleix la dita entitat amb el proveïment d'aigües que porta a cap, i la utilitat pública i social que s'ha de reconèixer que té el subministrament que presta, que indiscutiblement pot donar lloc a una municipalització del dit servei, no és per això motiu per una apropiació de béns”.⁴³⁷

2.12.4 - ENTITASTS POPULARS RECREATIVES I CULTURALS

En el grup de les entitats populars, recreatives i culturals, ni figuren un total de cinc. El Foment Martinenc, com ateneu obrer; la Societat Orfeo Martinenc; la Societat “La Sempre viva”; el Centre Instructiu i Recreatiu de Balsareny; i l'Orfeo Calellense.

La Comissió donà un tomb en les seves qualificacions. En aquest grup hi trobem tres entitats no desafectes, dues adjectivades políticament, i les dues restants que es proclamaren addictes al Règim republicà.

Uns obrers que feien tasca patriòtica

A la Societat “La Sempre viva”, se li apropiaren una finca situada en el terme municipal de Campdevàrol, segons comunicació de l'Ajuntament d'aquesta localitat del Ripollès. Sobre la conducta d'aquesta entitat, en l'informe practicat per la Comissió coincidien en considerar extemporània l'apropriació per tractar-se d'una entitat completament aliena al

⁴³⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 8 de febrer de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 69 de 10 de març de 1938, pàgina 1008. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

moviment subversiu, donat que s'havia dedicat únicament a actes culturals d'esbargiment, des de feia molts anys, essent-ne socis la majoria dels que aleshores formaven part del govern municipal de Campdevàrol.

Els interrogats, en la seva majoria persones que ocupaven llocs de responsabilitat en aquell poble, coincidiren a apreciar que la Societat "La Sempre viva", estava formada per obrers d'aquella localitat, els quals en llurs hores de lleure es dedicaven a assajar cançons fent tasca netament patriòtica.⁴³⁸

Un equipament liberal i sensible als ideals del poble

Al Centre Instructiu i Recreatiu de Balsareny li foren apropiats el seu estatge social i tots els seus béns per la Federació Local de Sindicatos Unicos, CNT i AIT, de Balsareny. Al seu torn, les Joventuts Socialistes Unificades de Catalunya, Comitè de Balsareny, trameteren al senyor Conseller de Governació, un document en el qual manifestaven que l'apropiació que pesava sobre la Societat expedientada era una injustícia, opinió que les delegacions de Balsareny dels partits Esquerra, Estat Català, Partit Socialista Unificat de Catalunya, Unió de Rabassaires i Unió General del Treballadors, corroboraren.

Tres integrants de la Junta Directiva del Centre Instructiu i Recreatiu de Balsareny, presentaren un document signat en el que manifestaven que l'esmentat centre estava format per elements de totes les tendències, però sempre sensible als batecs del poble. Per la seva part els empleats del Centre reclamaven per escrit el reintegrament a la seva feina.

En quan al judici de la Comissió, sobre la conducta i activitats de l'entitat, l'informe practicat els fou absolutament favorable, amb una conclusió que no deixava dubtes, en el sentit de que l'estatge del Centre Instructiu i Recreatiu de Balsareny fou apropiat per un determinat grup de la població, sense que l'apropiació hagués estat aprovada per ningú, i que les organitzacions locals d'Esquerra Republicana de Catalunya, Estat

⁴³⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 d'agost de 1938. Ponent: Emili Garriga i Albaret. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 252 de 9 de setembre de 1938, pàgines 805 i 806, rectificada en el *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 292 de 19 d'octubre de 1938, pàgines, 228 i 229. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Català, PSUC, UGT i Unió de Rabassaires, protestaven de l'apropiació ja que el Centre era un equipament liberal i sensible als ideals del poble.⁴³⁹

El que havia passat a Balsareny era més clar que l'aigua. Els dos bàndols, els dels fets de maig, s'havien arreglerat a un costat i altre del Centre Instructiu. Aquest cop no hi hagué barricades ni trets, però sí un enfrontament premonitori del que passaria mesos mes tard.

Simpatitzants amb les idees dretanes

A l'Orfeó Calellense li fou apropiat l'edifici situat al carrer Prat de la Riba núm. 135, en els primers moments de la revolució del mes de juliol, per les masses revolucionàries, segons en donà compte l'Ajuntament de Calella. El motiu al·legat per l'Ajuntament d'aquesta població del Maresme fou que l'esmentada coral estava vinculada a una Societat feixista.

Sobre les activitats de l'Orfeó, es va redactar un informe en el qual totes les persones interrogades, entre elles, l'alcalde de la població i les representacions polítiques de les organitzacions CNT, ERC i PSUC, coincidiren en afirmar que es tractava d'una entitat cultural, si bé la majoria dels seus socis simpatitzaven amb les idees dretanes. Va concloure la Comissió assenyalant que es tractava d'una entitat en que era lliure l'entrada del soci i la seva missió no era altra que propugnar la cultura.⁴⁴⁰

D'ideologia republicana i obrerista

El Foment Martinenc, ateneu obrer, disposava d'uns locals compostos d'escoles, saló-cafè, biblioteca i saló teatre, on hi feien sessions de cinema i dels que obtenien un rendiment per lloguer de 1.000 pessetes mensuals. La part destinada a saló-teatre fou d'una apropiació per part del Sindicat d'Espectacles Públics per a explotar-lo com a cinema, sense pagar cap retribució a l'entitat propietària, fets posats en coneixement de la Comissió per l'entitat.

⁴³⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de març de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fonts. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 92 del 2 d'abril de 1938, pàgina 34. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁴⁴⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 8 de març de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 95 del 5 d'abril de 1938, pàgina 78. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Sobre la conducta i activitats del Foment Martinenc, ateneu obrer, va quedar acreditat que es tractava d'una entitat obrera dedicada exclusivament a finalitats culturals i d'esbarjo, i que si bé era apolítica, la seva tònica general, en quant a la ideologia política, era la de ser netament republicana i obrerista, addicte al Règim legítim d'aleshores, sense que per cap motiu pogués ésser tinguda ni com a sospitosa de facciosa tota vegada que la majoria dels seus socis eren obrers, empleats i petits comerciants i industrials de la barriada de Sant Martí, on estava enclavada; corroborà aquesta afirmació un fet significatiu, ningú no havia sol·licitat la dissolució de l'entitat.

La Comissió va concloure que havent-se dictat per part de la Generalitat les disposicions legals oportunes, a l'objecte de reglamentar tot el referent a apropiacions de béns, amb la finalitat de garantir el dret dels ciutadans i evitar possibles arbitrarietats, havien d'estimar-se il·lícites totes aquelles apropiacions que s'haguessin practicat sense temperar-se a aquells indispensables requisits fixats en els preceptes legislatius al·ludits o amb una clara vulneració dels mateixos requisits.

Tancava la seva argumentació assenyalant que l'apropriació objecte d'aquest expedient havia de considerar-se, a més d'improcedent per no ser facciosa l'entitat perjudicada, completament il·legal, tota vegada que l'organisme que va apropiat-se del casal tampoc havia complert els requisits establerts en la Llei i perquè la finalitat pràctica de l'apropriació resultà ésser la de pretendre una agrupació que, encara que es titulés sindicat Únic d'Espectacles Públics, actuava aleshores com una empresa particular explotadora d'un monopoli, obtenint un benefici a profit seu exclusiu, en perjudici de l'obra cultural i d'esbarjo d'una Associació Obrera legalment constituïda i de finalitat lícita.⁴⁴¹

Entitat cultural i patriòtica

A l'Orfeó Martinenc, una entitat fundada l'any 1910, se li apropiaren els seus béns. En l'expedient incoat per la Comissió hi consten els certificats favorables de les organitzacions La Falç, Estat Català, Esquerra, CNT i Acció Catalana Republicana de la

⁴⁴¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 17 d'agost de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 246 del 3 de setembre de 1937, pàgina 934. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

barriada de Sant Martí. La Comissió va demanar al PSUC que informés en aquest expedient, sense obtenir resposta.

Per la seva part, l'entitat feu lliurament a la Comissió d'un brillant historial de l'Orfeó, posant de manifest la seva actuació cultural, patriòtica i fidel al Règim legalment constituït. Pel que fa a les seves activitats, les declaracions dels veïns de l'Orfeó Martinenc els hi foren del tot favorables, ja que varen considerar l'entitat com una agrupació cultural i patriòtica.⁴⁴²

2.12 – COROL·LARI AMB QUADRES GRÀFICS

Del que hem exposat en aquesta segona part podem concloure que la Comissió destrià els no facciosos entre un conjunt de ciutadans afectats pels procediments de responsabilitats per diverses raons. Uns pels embargs preventius dels seus comptes corrents, pel Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi, a partir d'accions tendents a preservar els drets dels treballadors, però també com a resultat de les denúncies presentades pels Comitès i particulars. Altres ho foren per les ocupacions de les seves finques urbanes o rústiques, o bé pels saquejos dels béns mobles amb motiu de registres policials o accions furtives d'incontrolats, esdeveniments aquests que es donaren en els primers mesos de l'esclat revolucionari.

No varen ser considerats facciosos aquells que, tot i ser políticament de tendències dretanes, sacerdots dedicats al seu ministeri o bé creients practicants de la religió catòlica, en quant no varen ser col·laboradors, ni directes ni indirectes, ni tampoc mantenir relacions ni vincles amb els que varen provocar el cop militar. Més enllà de la seva conducta i activitats, amb major o menor grau d'afecció, titllats com a no desafectes, o bé com addictes al Règim republicà, en foren exculpats i com a ciutadans exempts de responsabilitats polítiques s'acordà la restitució íntegra dels seus béns.

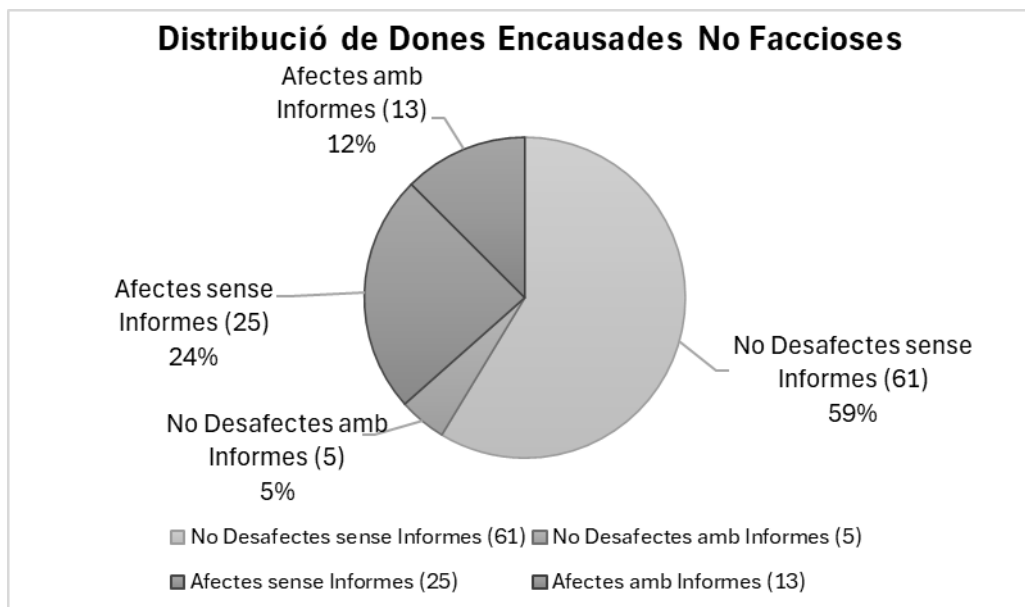
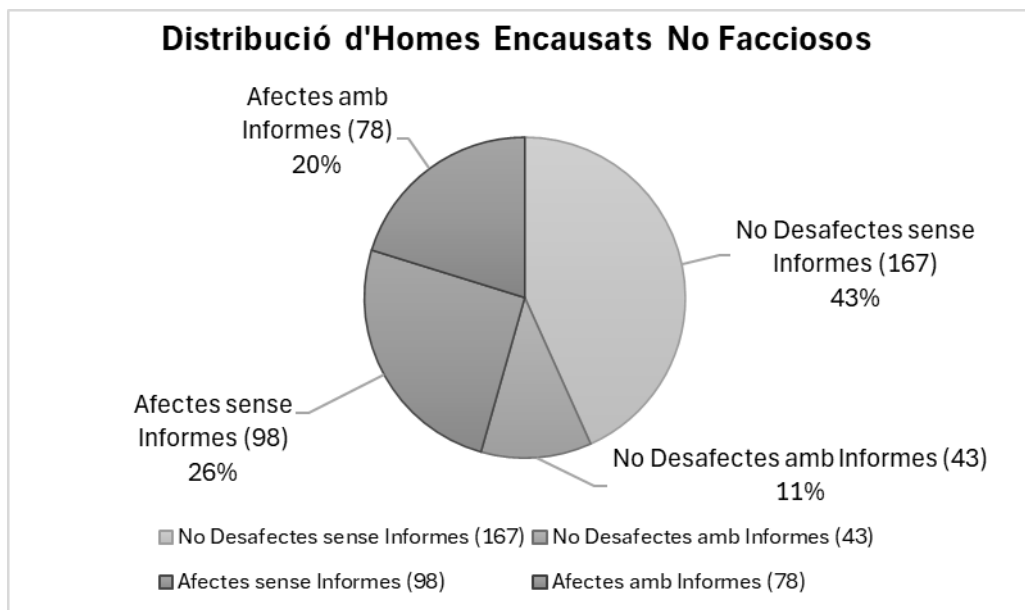
En relació a la presència de la dona en el llistat dels encausats no facciosos aquest ho fou en un percentatge menor que els homes, però certament significatiu, un total de cent quatre, 20,20 %. Les que passaren pels procediments sancionadors de la Comissió ho feren en qualitats de propietàries, o com a vídues usufructuàries bé d'immobles, finques

⁴⁴² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 3 de març de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 99 del 9 d'abril de 1938, pàgina 139. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

agrícoles o titulars de comptes corrents propis o indistints amb marits o familiars. Els càrrecs presentats contra elles, pel que fa a l'acusació de la seva practica de la religió catòlica no tingueren acceptació com a causa sancionadora per la llibertat de creences establerta pel règim republicà i que per part de la Comissió s'invoca en nombroses resolucions.

En termes semblants, majoritàriament les entitats jurídiques també varen ser considerades no faccioses. En les industrials i comercials les seves finalitats estatutàries eren les activitats econòmiques, que constaven com objecte social, al marge de tota actuació política dels seus directius a títol individual. En les recreatives, culturals i d'esbarjo, amb un marc d'acció en el terreny social, quedaven obertes a finalitats que podien donar lloc a actuacions polítiques contraries a l'ideari republicà, si bé en les encausades per la Comissió només dos d'elles van ser qualificades de faccioses com hem assenyalat la primera part. La resta tingueren un *placet* sense altra consideració final que l'aprovació de la restitució dels béns que els hi havien estat apropiats.

- QUADRES GRÀFICS

TERCERA PART:

**ELS ANGLES MORTS DE LES DECISIONS DE LA
COMISSIÓ DE RESPONSABILITATS**

3.0 – ELS ANGLES MORTS DE LES DECISIONS DE LA COMISSIÓ

En la primera part del treball hem assenyalat els trets significatius de la legislació d'Apropiacions i Responsabilitats, d'ordre polític i econòmic, de quins eren els subjectes actius dels òrgans de la repressió, es a dir, els membres de la Comissió de Responsabilitats i el seu tarannà i perfil ideològic en la vinculació als partits que en formaren part.

Tanmateix hem analitzat el seguit de resolucions que va realitzar l'òrgan republicà repressor, instituït per la Generalitat des del mes de juny del 1937, quan després dels fets de maig va culminar la remuntada legal republicana a l'esclat revolucionari de l'estiu del 1936, fins al gener del 1939 en què es publicaren en el DOGC les darreres decisions, d'aquells que varen ser encausats i condemnats per la Comissió arrel de les seves actuacions en els anys de la II República, en especial les accions que realitzaren en els mesos previs a l'aixecament militar del juliol del 1936 i els criteris pels què foren o no considerats feixistes els expedientats en base a la militància activa en els partits del Front d'Ordre Català de les eleccions del febrer del 1936.

En la segona part del treball hem sistematitzat els trets i motius de tots aquells que no foren considerats facciosos. Majoritàriament eren ciutadans als que se'ls havien embargat preventivament els seus comptes o apropiat els seus habitatges, domicili habitual o bé segones residències d'estiueig, les terres, que conreaven directament o per administració, o els havien ocupat les seves fabricues, tallers i/o oficines en quant instal·lacions de producció, d'activitats comercials i/o de prestació de serveis, no subjectes al Decret de Col·lectivitzacions. Acords en molts casos de desgreuge ja que la Comissió de Responsabilitats va actuar com un òrgan de garanties dels drets de propietat i llibertat religiosa individual que figuraven en l'articulat de la Constitució republicana del 1931.

Però, el contingut d'aquests decisions de la Comissió de Responsabilitats també ens il·lustra de les interioritats de la rereguarda republicana en aquells primers mesos de la guerra. Ens mostren una realitat passada pel sedàs dels procediments contradictoris establerts per la Comissió, unes causes sotmeses a un òrgan col·legiat d'un tarannà, com hem pogut comprovar en la primera part, d'ideologia escrupolosament republicana.

Així, en aquesta darrera part del treball, podrem constatar que els continguts de les decisions són els angles morts que van més enllà d'una condemna o d'una absolució als

encausats, ja que a més de refermar les finalitats polítiques, econòmiques i socials dels decrets d'Apropiacions i de Responsabilitats, ens il·luminen les parts amagades dels acords. Per si mateixos no són elements substancials en quant al judici dels homes i dones sotmesos a les responsabilitats polítiques establertes pel Govern de la Generalitat. Són un recull de fets, no pas anecdòtics, que reflecteixen els esdeveniments dels primers mesos de la guerra civil a casa nostra. Són en si mateixos un mirall sense trencar dels primers temps de la guerra civil a Catalunya i que ens revelen com ja hem dit les interioritats del conflicte.

Tenim, entre les resolucions més nombroses, les de caràcter social. Es una gran calaixera on hem d'encabir els embargs de primera hora en quan les nombroses actuacions preventives del Servei del Crèdit i de l'Estalvi a favor dels treballadors. En aquests calaixos econòmics hi apareixen diversos prestatges, com els drets dels tercers, siguin administracions, empreses o particulars, que es personen en el procediment per intentar satisfer els deutes que tenen els encausats; les peticions dels treballadors cap els expedientats que reclamen pecuniàriament els seus drets laborals derivats de les relacions de treball amb els patrons individuals o les empreses en forma de societat mercantil en que havien estat contractats, o bé, les incidències sobre els impostos i tributs reclamats des dels comitès, primer, i ajuntaments, posteriorment, com els impagaments de les contribucions de guerra establertes pels municipis.

Hem de ressaltar també les resolucions, que ens relaten, i rebutgen els excessos dels anomenats incontrolats, així com les actuacions abusives fetes des de les pròpies estructures dels poders resultants de l'esmicolament de l'ordre republicà en el que es conformaren els poders institucionals, durant el període revolucionari dels primers mesos de guerra, tant en l'àmbit local com en l'estructural de la mateixa Generalitat. Tanmateix, destaquem les condemnes explícites de la Comissió sobre els morts a la rereguarda, resultat de la violència revolucionaria dels primers mesos de la guerra, així com la constatació de les denúncies que amagaven en certs casos l'afany lucratiu dels delators o venjances personals per velles rancúnies.

En aquest seguit de resolucions també es constata, com ja hem dit anteriorment, l'aplicació de la doctrina de la Constitució republicana del desembre del 1931, en quan l'emparament de la llibertat de creences i el dret a la propietat, així com els límits posats tant a les col·lectivitzacions industrials i comercials com a les agràries que es van establir pel Govern de la Generalitat. En aquest sentit les decisions de la Comissió

respecten la legalitat republicana, pel que fa a les normes sobre les actuacions aprovades pel Decret de la Generalitat de 24 d'octubre del 1936 sobre la classificació de les empreses industrials i comercials en les actuacions dels col·lectius obrers.

D'altra part, la Comissió barra el pas a les col·lectivitzacions agràries constituïdes al marge de les previsions sobre el règim de les explotacions familiars establertes per la Conselleria d'Agricultura en el Decret de 24 d'agost de 1937, on s'assenyala de manera taxativa que les col·lectivitzacions al camp només es podien realitzar per llei o a instància del poder executiu o bé com associació voluntària entre els titulars dels drets dels cultius, fossin aquests propietaris, arrendataris, parcers o rabassaires.

Pel que fa a les municipalitzacions, la Comissió va impedir que l'esmentada figura, una forma de gestió directa dels serveis municipals a càrrec de les mateixes administracions locals, fos utilitzada com un instrument d'apropiació dels béns al marge de les normes de responsabilitats polítiques. Així, des de la Comissió es desfan el subterfugis d'aquelles actuacions municipals que retorçaven les actuacions confiscadores per a eludir els fonaments sancionadors dels decrets d'Apropiacions i Responsabilitats, tergiversant així les finalitats intrínseques de les municipalitzacions per altres objectius que quedaven al marge de la legalitat republicana.

És també un recull dels medis probatoris que els encausats es valgueren per decantar favorablement les decisions de la Comissió. Com? La utilització dels testimonis d'aquelles persones, que per la seva influència i rellevància política en la causa republicana, podien ser decisives en que les resolucions de la Comissió resultessin favorables als interessats; altres actuacions dels expedientats foren les de fer valer les donacions que s'havien efectuat de forma altruista, no lucrativa, a la causa republicana i, finalment, cal ressenyar el recull dels dictàmens mèdics i psicològics que es presentaven per tal d'exonerar-se de les responsabilitats personals dels encausats.

Tanmateix, no podem deixar de posar en valor els sacrificis familiars, la presència en el front de guerra, com a militars defensant la República, dels propis fills i nets. Assenyalem també de com, tres anys després dels fets del 6 d'octubre, les actuacions dels expedientats en aquella data són invocades com una prova del seu republicanisme a favor o bé en contra.

En aquestes decisions de la Comissió també hi podem trobar el tracte peculiar de certs col·lectius d'expedientats. Hi destaquem el de funcionaris o assimilats, com els

magistrats, procuradors, notaris i altres. També hem rastrejat de com alguns dels expedientats són processats pel sol fet de tenir familiars o amistats feixistes, quedant així, sense més, engolits en el procediment sancionador.

En el contingut de les decisions també veiem com l'encreuament dels informes sobre els mateixos encausats i fets pels comitès i ajuntaments de diferents poblacions porten a resultats substancialment contradictoris, positius uns i negatius els altres; també els tarannàs polítics diversos entre els comitès de govern local inicials, constituïts en els primers mesos de la guerra, i els ajuntaments posteriors, es un mirall del tomb de les polítiques municipals que es produeixen com a resultat de la constitució dels nous ajuntaments de la rereguarda republicana pel Decret de 9 d'octubre del 1936, d'on es deriven diferents propostes, condemnatòries unes i absolutòries les altres. Una prova més, en l'ordre intern republicà, que la truita havia girat.

Pel que fa als objectes apropiats, hi trobem els immobles singulars d'alt valor econòmic, així com les gran fortunes en comptes bancaris de milers de pessetes que ens indiquen sobre quina classe social es van realitzar majoritàriament el gruix de les apropiacions. El seguit de resolucions, com hem vist en la segona part del treball, indiquen de manera inequívoca que els acords de la Comissió, en un percentatge significatiu de més del vuitanta per cent, varen ser favorables als encausats i en conseqüència es va optar per la devolució de béns, davant les apropiacions realitzades al marge de la legalitat republicana, essent en aquests casos els acords de la Comissió reparadors dels atropellaments patits pels encausats durant els primers mesos de la guerra.

I, finalment, la perspectiva de gènere. Una mirada que va més enllà del major o menor nombre de dones encausades i els motius de la seva qualificació d'esser concomitants amb la causa feixista sinó la diferenciació de les motivacions condemnatòries entre elles i els homes. També es tracta de quina es la consideració que tenien, com a persones del gènere femení, el seu paper en aquells anys de la II República, segons els expedients de la Comissió de Responsabilitats. En aquest sentit, els continguts de les decisions que afecten les dones que varen ser encausades, van més enllà de si eren o no feixistes, concomitants o no amb l'aixecament militar. El que se'ns diu d'elles, i com es diu, no deixa d'esser un mirall, ara si trencat amb moltes peces, que reflecteix el seu paper en la societat dels anys trenta del segle passat.

3.1 - ELS DRETS LABORALS DELS OBRERS

En els drets econòmics de caràcter laboral hi trobem de manera rellevant els procedents de les actuacions realitzades d'ofici pel Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi de la Generalitat, amb la finalitat de protegir els drets dels treballadors, en especial el cobrament dels salaris i remuneracions professionals. Recordem que l'esmentat Servei s'havia creat pel Decret 52, de 9 de gener de 1937, entre d'altres finalitats per tal d'intervenir les activitats bancàries.⁴⁴³

També hi trobem, en aquest calaix, les reclamacions de tercers. Les directes, fetes pels mateixos treballadors cap els encausats, en quant presumptes deutors de salaris o indemnitzacions pendents, així com les derivades dels deutes per obligacions de préstecs, pagaments de serveis com subministraments de matèries primes, o bé de les contribucions a l'erari públic de caràcter fiscal o altres causes relacionades amb terceres persones alienes al conflicte polític.

L'acció tutelar de la Generalitat

Donen testimoni d'aquesta actuació tutelar de la Generalitat un seguit de resolucions, més d'una cinquantena, instrumentades des del Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi. En farem un resum de les més significatives agrupades pels diversos trets distintius amb les matisacions pertinents.

La més significativa és la relativa a l'expedient de Manuel Portela Valladares on s'assenyala la veritable causa dels expedients incoats a instàncies d'aquest òrgan econòmic. Així, pel que fa als béns de l'empresa del polític centrista, en un paràgraf de la decisió exculpatòria de la Comissió, aquesta s'esplaia en deixar clar els motius de l'embarg “... *que havent donat el Servei Tècnic, degut a les circumstàncies del moment, en complimentar el disposat en l'esmentat article, una interpretació extensiva a aquella ordenació legal, que motivà en la pràctica el bloqueig de molts comptes corrents i dipòsits bancaris amb la sola finalitat d'assegurar el puntual pagament de jornals i salaris, sense prendre en compte per a res la possible facciositat del bloquejat, com és públic i notori que així ha succeït en molts casos; és evident que el fet d'existir un*

⁴⁴³ Decret número 52 del Conseller Primer i de Finances, de 9 de gener de 1937, sobre la creació del Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número extraordinari de 18 de gener de 1937, pàgines 39 i 40. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

bloqueig de cabals no pot constituir per si sol base ferma en que es pugui recolzar una futura apropiació de béns; quedant limitat el seu efecte al d'una simple mesura precautòria per a assegurar el compliment d'unes determinades obligacions existents o que poden ésser declarades un moment donat''.

En aquest supòsit, diu la Comissió, els cabals i efectes, dipositats en els establiments bancaris i d'estalvi, foren bloquejats per assegurar liquiditat en les caixes de les empreses. Però no deixa de ser un fet a comentar el bon tracte al polític centrista, considerat aleshores per la seva actuació en el tram final del bienni negre com persona afecta al règim republicà, quan la Comissió li aclareix els motius del bloqueig, un fet sense altres precedents en la resta d'encausats.⁴⁴⁴

Les empreses col·lectivitzades i privades reclamen els diners dels patrons

Més enllà dels embargos decretats *manu militari*, pel Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi, els obrers de les empreses, col·lectivitzades o no, reclamen els diners dels comptes dels antics patrons, propietaris, accionistes, directius i fins i tot de treballadors qualificats. Aquests treballadors, en un moment de conflicte i de manca de recursos econòmics suficients, intenten trobar els mitjans per fer viables les empreses en unes circumstàncies d'enormes incerteses.

Hem compilat un total de trenta-una decisions que són un bon exemple de la situació que es va donar en l'inici d'aquesta etapa que restava sota el signe del que s'anomenava "Nova Economia", nom que va prendre la política de col·lectivitzacions a partir de les jornades de divulgació realitzades entre el 5 i el 6 de desembre de 1936, al Palau de la Música Catalana i al Palau Nacional de Montjuïc, sota la presidència de Lluís Companys, amb l'objectiu de divulgar el Decret de col·lectivització d'empreses industrials i comercials aprovat el 24 d'octubre de 1936.

Els bloqueigs ordinaris

El motiu de bona part dels bloquejos de comptes foren de caràcter econòmic. Més enllà dels diferents supòsits en que es podien concretar les accions del Servei Tècnic del

⁴⁴⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 30 de setembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 284, d'11 d'octubre de 1937, pàgines 196 i 197. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Crèdit i de l'Estalvi, que tot seguit exposarem, el marc general no era de política sinó la situació financera de les empreses, majoritàriament les col·lectivitzades.

Així, Josefa Badia Pons fou objecte d'un expedient d'embarg. El bloqueig quedava justificat com diu, sense més, la Comissió “... *el Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi manifesta en la seva comunicació que el fet de figurar l'expedientada en la relació tramesa obeeix tan sols a una qüestió de caràcter econòmic i no a un afer de caràcter polític*”.⁴⁴⁵

Es a dir, una retenció per motius que no s'expressen, però que una vegada més estaven en els bloquejos a l'engròs dels primers moments de la revolta, que la Comissió ja havia aclarit en la decisió de l'octubre del 1937 sobre Portela Valladares que abans hem comentat.

En termes semblants fou bloquejat pel Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi, en ofici de 28 de juliol de 1937, el compte corrent del Banc d'Espanya, de Girona, del fariner Josep Encesa i Pujades

En aquest sentit, l'interessat demanà que “... *se li torni la lliure disposició en el que no estiguin afectats per les disposicions del Departament d'Economia pel que fa referència a la fabrica de la seva propietat, que ha estat col·lectivitzada*“(Josep Encesa-Fabrica de Farines)” ja que com consta en la decisió “... *es bloquejaren llurs comptes corrents, per haver sofert una equivocació com ho corrobora el secretari del Banc d'Espanya, de Girona*”.

En aquest cas, veiem que a parer de la Comissió va desaparèixer el motiu bàsic i inicial pel que fa a l'embarg dels comptes particulars, aquells que estaven al marge de la vinculació a la indústria farinera col·lectivitzada. Es a dir, si que calia bloquejar els comptes relatius a la indústria de l'encausat, però no els de disposició particular que no estaven relacionats amb els de l'empresa col·lectivitzada.⁴⁴⁶

⁴⁴⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 28 de desembre de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 27, de 27 de gener de 1938, pàgines 360 i 361. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁴⁴⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 30 de setembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 315, d'11 de novembre de 1937, pàgines 625 i 626. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Els Comitès de control diuen la seva

Els Comitès de control de les empreses privades no col·lectivitzades, que representaven, d'acord amb l'article 21 del Decret de Col·lectivitzacions, els productors, tècnics i administratius que formaven part de l'empresa, maldaven per tirar endavant les seves produccions. Els recursos eren del tot necessaris per superar els entrebancs de la manca de tot tipus de mitjans en aquells temps de guerra i qualsevol esclatxa que trobaven per incorporar mitjans econòmics no la desaprofitaven.

Així, a Josep Piera i Comas li foren embargats els comptes pel motiu d'esser titular de la casa "Antoni Piera i Comas". La Comissió acredita el motiu de l'embarg, la petició del Comitè de Control, "*... havent estat la causa originaria d'aquest expedient la inclusió del nom de l'expedientat en una relació de persones que tenen llurs cabals bloquejats*", i rebla el clau dient "*... tota vegada que el Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi ha manifestat que aquella inclusió no obeïa a altre motiu que haver estat demanat els saldos del titular per un comitè de Control, i no per sospites de concomitància amb el moviment subversiu*".⁴⁴⁷

En el cas del ciutadà Josep Ma Moré i Comas, el motiu del bloqueig és altre cop per haver estat demanats pel Comitè Administratiu Obrer de la casa "Sobrinos de Juan Batlló, S.A." i pel Comitè de la casa "David, S.A." els saldos del titular a la Comissaria Delegada de Banca.

Josep Ma Moré i Comas era el Conseller Delegat de la casa "Sobrinos de Juan Batlló, S.A.", havent estat també durant vint anys gerent de la casa "David S.A.", on treballava com a mecànic afinador. Aquí la Comissió seguia amb la mateixa cantarella, "*... que havent estat la causa originaria d'aquest expedient la inclusió del nom de l'expedientat en una relació de persones que tenen llurs cabals bloquejats, no pot considerar-se aquest fet com una actuació concreta que doni lloc a la imposició de sancions econòmiques, tota vegada que el Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi, ha manifestat que aquella inclusió no obeïa a altres motius que el d'haver estat demanats els saldos*

⁴⁴⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 d'octubre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 318, de 14 de novembre de 1937, pàgines 683 i 684 Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

del titular per dos Comitès de Control, i no per sospites de concomitància amb els facciosos".⁴⁴⁸

A Tomàs Riera i Sans l'embarg, segons el Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi, vingué com a resultat d'una vinculació empresarial sense concreció en el seu abast material, "*...el bloqueig sobre els saldos de l'interessat, resulta que varen ser demanats a l'esmentada Comissaria pel Comitè Control de "Casa Chritin"*".⁴⁴⁹

Òbviament, com en tots els casos anteriors, un cop desfet el malentès no és va derivar la declaració de faccions i, en conseqüència, cap sanció econòmica.

A Jaume Torrents i Vidal, se li practica un bloqueig derivat de la seva vinculació amb una cimitera, segons els informes que es varen acreditar davant la Comissió, "*entre les persones que deposen en l'informe, entre elles el Comitè d'Empresa de la casa Cementos Fradera, en la qual presta els seus serveis, ho fan favorablement a la expedientat*".⁴⁵⁰

En aquest cas el Comitè d'Empresa treu les castanyes del foc d'algú que només tenia una vinculació professional amb l'empresa Cementos Fradera. La febre dels llistats dels presumptes facciosos no deixava de ser un rosari de ciutadans encausats que no havien tingut res a veure amb el cop militar.

A Carme Jover i Casas, se li va practicar un embarg de calaix. Era una de les titulars de la banca que portava el cognom familiar. No es constatà cap activitat política en el marc de les seves tasques de propietària ni es varen detectar problemes amb els treballadors del Banc. La resolució de la Comissió acabà amb el testimoni de qualitat que representava el mateix Comitè de Control de la Banca Jover amb el seu testimoni a favor de l'encausada.

⁴⁴⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 16 de novembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 329, de 25 de novembre de 1937, pàgines 837 i 838. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁴⁴⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 1 de febrer de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 49, de 18 de febrer de 1938, pàgines 696 i 697. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁴⁵⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 8 de març de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 81, de 22 de març de 1938, pàgina 1173. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Unanimitat a favor de la interessada. Tot un exemple del tracte personal i familiar que en el marc de les activitats econòmiques es donava entre certs propietaris i els seus obrers.⁴⁵¹

I finalment, esmentem el cas de l'Alfons Rodó i Casanovas on el bloqueig del seu compte vingué motivat per la petició del Comitè de control de la casa Rodó dels saldos de l'expedientat a la Comissaria Delegada de Banca en els primers mesos de la revolta, el 21 de setembre del 1936.

L'encausat havia mort l'11 de novembre del 1937 i en fou absolt de responsabilitats donat que dels informes practicats pels serveis tècnics de la Comissió li resultaren favorables tot i la nota de que no havia tractat massa bé a la dependència.⁴⁵²

A Filomena Alberich i Forjas li fou practicat un bloqueig dels comptes derivat de la seva vinculació amb una activitat econòmica. Així consta en l'acord de la Comissió, “...*que el motiu de tenir els seus cabals bloquejats fou pel fet d'haver estat demanats els saldos de la dita interessada i d'Eduard Caselles i Alonso, pel Comitè de Control de la casa E. Caselles Batista*”.⁴⁵³

Un cop més les maquinacions dels Comitès de control acabaren a la paperera de les peticions confiscadores. Va quedar demostrat que l'expedientada era persona d'esperit liberal i democràtic sense haver-se barrejat mai en política.

Els Consells d'Empresa

També els Consells d'Empresa, que tenien a càrrec seu la direcció de les empreses col·lectivitzades, estigueren a l'aguait de les seves cuites. Aquests òrgans, nomenats pels treballadors en Assemblea general, van assumir les funcions i responsabilitats dels

⁴⁵¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 13 de gener de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 28, de 28 de gener de 1938, pàgina 387. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁴⁵² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 14 de desembre de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 8, de 8 de gener de de 1938, pàgina 93. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁴⁵³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de febrer de 1938. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 66, de 7 de març de 1938, pàgines 964 i 965. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

antics Consells d'Administració, segons el que disposava l'article 11 del ja esmentat Decret de Col·lectivitzacions.

Els seus integrants representaven els serveis de Producció, Administració, Servei Tècnic i Intercanvi Comercial. Entre altres tasques posaren la banya allà on hi havia diners. Era una necessitat més que urgent, disposar del líquid imprescindible per al dia a dia dels costos de salaris i subministraments de matèries primeres.

El cas de l'Alexandre Bosch i Catarineu, soci col·lectiu de "Hijo de Rómulo Bosch S en C, Col·lectivitzada", al que se li van embargar els comptes davant la manca de liquiditat de l'empresa, tal com consta en la resolució de la Comissió. Motiu?, les peticions dels treballadors d'apropiar-se dels comptes de l'antic empresari. No quedava clar si era per un presumpte alçament de béns, es a dir, haver camuflat o despistat de manera fraudulenta els actius, una situació transitòria de caixa o bé fer front a la manca de viabilitat de l'empresa.

Els arguments exposats en l'acord de la Comissió sembla que apunten més a una manca de liquiditat, "*... ha comparegut el Consell d'Empresa de la casa Hijo de Romulo Bosch, S en C. Col·lectivitzada, mitjançant escrit en el que, fent una exposició detallada de la situació angoixosa de la casa i dels riscos en què es troben per manca de disponibilitats, posa en relleu la necessitat que passin a l'actiu de la casa els béns d'Alexandre Bosch i Catarineu, fonamentant-ho sempre en el caràcter de soci col·lectiu afegint que no pretenen d'acusar el referit expedientat; sense que s'hagi aportat per part de ningú cap més nova dada a l'expedient*".

La Comissió no va entrar en els fons de l'assumpte, possiblement per ésser un fet que no li corresponia judicar "*... que el problema d'esbrinar el caràcter amb el qual l'expedientat formava part de la raó social Hijo de Rómulo Bosch S en C, Col·lectivitzada, i, per tant, determinar fins a quin punt ve obligat a contribuir amb els seus béns a les necessitats i compromisos de l'actual empresa col·lectivitzada, no és competència d'aquesta Comissió, i, per tant, no es pot entrar en el seu examen*".⁴⁵⁴

⁴⁵⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 28 de setembre de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 277, de 4 d'octubre de 1937, pàgines 60 i 61. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

En el cas de Leopold Sagnier Villavechia hem de dir que la seva vinculació com a propietari de l'empresa "*Colorantes*" fou el motiu de l'embarg preventiu pel Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi. Van declarar al seu favor, tots a una, tant els membres del Consell d'Empresa com els del Comitè de Fàbrica. En la decisió es diu textualment, "*afegeixen com a exemple de bon comportament social de Leopold Sagnier, el fet que sempre els pagués 2 pessetes, més de jornal que les altres fabriques*".⁴⁵⁵

Un cas, a parer dels treballadors, d'exemplaritat social. La millora dels salaris habituals en el sector empresarial jugà a favor que es resolgués amb l'acord d'aixecar el bloqueig i la lliure disposició dels comptes de l'encausat.

A Josep Tey i Reinós, en l'embarg realitzat pel Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi, un cop més, derivava de la seva relació amb la casa on treballava, com es descriu en la resolució absolutòria, "*...per altra part la conducta d'aquest ha estat avalada per persones de diferents estaments i tendències i d'una manera especial pel Consell d'Empresa de la casa on treballa i per altres companys, seus, obrers de la mateixa casa*".⁴⁵⁶

Tanmateix, el propi ciutadà Josep Tey havia al·legat la seva fidelitat al règim republicà. El cop de ma del Consell d'Empresa i dels obrers, com a companys, fou definitiu per la lliure disposició dels seus comptes.

En el bloqueig dels comptes del matrimoni d'Avelina Armengol i Cascante i Antoni Gili i Arpa, es van utilitzar els fons dels expedientats per pagar els salaris dels treballadors de l'empresa col·lectivitzada. La Comissió no va entrar a determinar si corresponia el pagament, ja que les seves competències només li permetien determinar si els encausats havien o no de ser considerat facciosos.

L'expedient es va resoldre sense sancions per als dos encausats, en base als fets exposats en l'acord de la Comissió "*... el motiu inicial d'aquest expedient és la sol·licitud*

⁴⁵⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 d'octubre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 318, de 14 de novembre de 1937, pàgina 684. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁴⁵⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 de gener de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 45, de 14 de febrer de 1938, pàgina 627. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

*d'apropiació per part del Consell d'Empresa de la casa Gil Col·lectivitzada, d'un compte corrent a favor indistintament del seu ex-patró Antoni Gili i Arpa i d'Avelina Armengol Cascante, existent a l'Anglo South American Banck Ltd., a fi d'emprar-lo en el pagament de salaris dels obrers d'aquella casa, "no és la Comissió de Responsabilitats la qui pot autoritzar, un cop decretada la retenció provisional dels béns, que els obrers d'una empresa puguin disposar per al pagament de salaris dels compte corrent del seu ex-patró".*⁴⁵⁷

En aquest cas, probablement, la Comissió al no tenir seguretat de que els béns no estaven vinculats a l'empresa, va abstenir-se i, per tant, passar la pilota als tribunals ordinaris. Aquests ja dirien si es tractava de comptes amb diners vinculats o no a l'empresa col·lectivitzada.

Familiars a la una

En altres supòsits veiem que els embargs es feren als familiars que tenien o bé podien tenir vinculacions amb l'empresa. Aquest fou també els cas dels Boada, dels Rifà i dels Bobès. En el cas dels Boada, a Joan Boada i Rovira , Joan Boada i Casanovas i Josep Boada i Rovira. titulars de "Boada S.A.", amb motiu de l'embarg dels cabals i efectes dipositats als establiments bancaris i d'estalvi, en relació a la casa "Boada S.A."

La Comissió remarcà, en un paràgraf idèntic en ambdues de les decisions, dels dos dels primers dels afectats, els motius del bloqueig "*... amb més motiu encara es destaca la innocència de l'interessat en relació amb el moviment subversiu, després del reconeixement explícit fet pel Comitè de Control obrer de la casa Boada S.A., qual confessa que el bloqueig dels cabals de l'expedientat, causa originaria d'aquest expedient, es va efectuar a la seva instància i al sol objecte de salvaguardar, com a mesura precautòria els béns afectes a l'empresa, però sense pensar que aquesta mesura podia reportar el perill d'una infonamentada acusació de facciositat*".

No hi ha explicacions sobre la tercera de les decisions, la relativa a Joan Boada Rovira. Probablement, al haver-se aprovat la seva resolució quasi quatre mesos després de les

⁴⁵⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 13 d'octubre de 1937. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 331, de 27 de novembre de 1937, pàgina 884. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

dues primeres, la Comissió devia creure que tot ja havia quedat resolt amb els dos anteriors i no calia donar més explicacions.⁴⁵⁸

Pel que fa als germans Eduard Rifà i Anglada i Jaume Rifà i Anglada, els motius dels embargs van quedar expressats en la decisió de la Comissió absolutòria de l'Eduard tal com quedà reflectit en la decisió aprovada per la Comissió, “... *la causa originària de l'expedient del ciutadà Eduard Rifà i Anglada, és la d'haver estat inclòs el seu nom en la relació de persones que tenien bloquejats llurs cabals i efectes, fet que no es pot considerar com una acusació concreta, puix que el Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi ha manifestat, que aquella inclusió no obeïa a altre motiu que el d'haver estat demanats els saldos del titular, i no per sospites de concomitàncies amb els elements que han desfermat la guerra*”.

Així, pel que fa al bloqueig dels comptes del seu germà, Jaume Rifà i Anglada, consta en la decisió exculpatòria que el motiu del bloqueig s'havia realitzat per la seva vinculació amb la raó social “Rifà, S.A. E.C”.

Les actuacions a l'engròs no deixaven a ningú fora dels bloquejos. Més encara, en els casos de germans, pares i fills o matrimonis s'establí un vincle en els comptes o en les presumptes responsabilitats en la direcció de les empreses, estiguessin o no col·lectivitzades.⁴⁵⁹

⁴⁵⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 d'agost de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 270, de 27 de setembre de 1937, pàgina 1315. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 d'agost de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 274, d'1 d'octubre de 1937, pàgina 15. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 14 de desembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 16, de 16 de gener de 1938, pàgines 206 i 207. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁴⁵⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 20 d'octubre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 301, de 28 d'octubre de 1937, pàgina 423. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 25 de novembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 337, de 3 de desembre de 1937, pàgines 951 i 952. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Enric de Bobès i Artes i Arcadi de Bobès i Balaguer, tot i que no queda aclarit, previsiblement pare i fill, com a titulars de la casa “Gràfiques Bobes I.C.”, de Barcelona, els hi foren bloquejats els seus comptes.

Pels informes favorables, pel que fa al primer encausat, dels treballadors de la pròpia empresa i, del segon, dels comandaments militars, ja que l’Arcadi Bobes estava incorporat a l’Exercit de la República, es va acordar l’aixecament dels bloqueig dels seus béns.⁴⁶⁰

Altre cop un embarg preventiu que no estava vinculat als comptes de l’empresa. Es tractava dels comptes particulars de titularitat exclusiva dels expedientats i que la Comissió protegir la propietat.

Obrers al rescat dels patrons

Hem vist ja, en alguns dels expedients analitzats anteriorment, com els Comitès i Consells de les empreses demanaven afectar els diners a les activitats econòmiques i en certs casos fer marxa enrere amb informes favorables als patrons.

Ara exposem com en els assumptes de l’editor Federico Sussana, i els empresaris Josep Llobet, Josep Armengol i Vicenç Paloma, van ser els seus obrers els que van avalar les seves lleialtats polítiques al règim republicà i en conseqüència, amb el seu informe, varen recolzar la seva declaració de no faccions.

Sobre Federico Sussana i Serra, que fou expedientat en qualitat de propietari de l’Editorial del seu nom, amb l’embarg dels dibe5rsos cabals i efectes dipositats en establiments bancaris i de crèdit,, manifestant “...la seva estranyesa en veure’s inclòs a les citacions de la Comissió, per quan ell havia estat i era persona afecta al règim legalment constituït, que acompanya la compareixença d’un document amb les signatures dels obrers de l’editorial, els quals certifiquen que Federico Susanna i Serra és persona fidel al règim”.

⁴⁶⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 4 de novembre de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 320, de 16 de novembre de 1937, pàgines 702 i 703. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 6 de novembre de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 320, de 16 de novembre de 1937, pàgina 704. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Era certament, curiós o bé contradictori, que aquells a favor dels qui suposadament s'havien embargat els comptes fossin ara els que avalessin la seva disposició a favor de l'encausat.⁴⁶¹

A Josep Llobet i Guri, se li realitzà un bloqueig motivat pel vincle econòmic de l'encausat amb la raó social Llobet Guri, Fàbrica de Gèneres de Punt i Filats, tot i que l'interessat havia mort el febrer del 1931. D'aquesta luctuosa circumstància informaren a la Comissió els mateixos empleats i el propi fill, Rossend Llobet i Nicolau, acompanyant el certificat de defunció.

Per la seva mort, anys abans de l'aixecament militar, òbviament es va considerar que estava exempt de responsabilitats polítiques. Procedia per tant el desbloqueig de l'embarg dels comptes particulars.⁴⁶²

Josep Armengol i Casas, va patir un embarg, resultat un cop més, de les actuacions econòmiques a l'engròs amb finalitats socials, tal com restà constància en la decisió de la Comissió, “... que el Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi envià a aquesta Comissió un ofici en el qual diu que consultat l'arxiu procedent de Comissaria Delegada de Banca que és d'on provenia el bloqueig sobre els saldos de l'interessat resulta que varen ser demanats pel “Sindicato Único de O.V., de Castellar del Vallès, Sección Forestal y Sección Campesino”, a nom de Josep Armengol, sense precisar el segon cognom. En contestar els Bancs amb els saldos demanats un d'ells va fer-ho amb els que tenia a nom de Josep Armengol i Casas “.

Més enllà dels embolics de noms i cognoms, queda al final el cop de ma que li fan els informants de la Comissió, els mateixos treballadors, quan en la part expositiva de la decisió aprovada es diu textualment, “... que les persones que deposen, entre elles el

⁴⁶¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 19 d'octubre de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 318, de 14 de novembre de 1937, pàgina 683. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁴⁶² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 15 de febrer de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 64, de 5 de març de 1938, pàgines 934 i 935 Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

*Comitè d'Empresa de la casa "B.E.T.A.I.C.", que és on treballa l'interessat, ho fan favorablement a l'interessat".*⁴⁶³

En Vicenç Paloma i Raventós també fou objecte d'idèntic bloqueig de cabals i efectes amb la finalitat de protegir els drets laborals dels seus treballadors.

L'empresari era conscient de que l'expedient obert per la Comissió no podia obeir a cap qüestió de caràcter polític sinó a qüestions de caràcter econòmic-social. En aquest sentit prengué la iniciativa i presentà un certificat de l'Empresa Obrera Col·lectivitzada de l'Abast de Carns Vacunes (Escorxador General), un altre dels treballadors que donaven immillorables referències de la seva persona i, el toc final del seu altruisme, un comunicat de la Junta de Protecció a la Infància, de Barcelona, adreçat a Vicenç Paloma i Raventós, posant-li de manifest el seu reconeixement per la desinteressada col·laboració benefica prestada.⁴⁶⁴

La bateria de proves no va deixar cap dubte. Havia demostrat que era un executiu de raça. Ràpid i clar amb tres documents de contundència provada per assegurar la disponibilitat favorable dels seus comptes corrents i llibretes d'estalvi.

Vinculats amb empreses i patronals

Altres ciutadans que també foren objecte del bloqueig de comptes no ho foren per ser empresaris. Va ser com a membres d'una patronal o per estar vinculats amb les empreses en que treballaven en la direcció o gerència, eren accionistes, simplement hi treballaven amb llocs d'una certa qualificació o bé només eren uns humils i senzills assalariats.

Antoni Escandell i Tur tingué un embarg emparat pel seus càrrecs en una patronal tal com consta en l'acord de la Comissió, "*... documentalment s'ha provat que ha ostentat el càrrec de President i diversos càrrecs de la Junta del Sindicat d'Arts Gràfiques (secció Litografia), sempre a plena satisfacció dels seus companys*".

⁴⁶³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 15 de març de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 91, d'1 d'abril de 1938, pàgina 17. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁴⁶⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 6 de gener de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 27, de 27 de gener de 1938, pàgines 361 i 362. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Va sortir en defensa seva, amb les corresponents declaracions favorables, el mateix Sindicat de les Indústries Gràfiques i de la casa Indústria Metal·logràfica. Només eren directius de la patronal sense concomitància amb els facciosos. Possiblement d'idees dretanes, però de pensament i acció no necessàriament feixista.⁴⁶⁵

Rafael Garriga i Roca fou objecte d'embarg de comptes per ser el Director general de l'empresa Indústria Fotoquímica Nacional S.A., com consta acreditat en la decisió de la Comissió, “... gràcies a les seves activitats i a la seva col·laboració i les seves intimes relacions amb una important empresa estrangera és l'única en el seu ram que a Espanya ha pogut prestar un valuós ajut al Departament de Defensa de la Generalitat, primer, i al Ministeri de Defensa Nacional després degudament autoritzat, precisament per la prestació d'aquest servei”.⁴⁶⁶

Era una persona addicte al Règim sense altre motiu que el seu nom estava en un fitxers de la Comissió Delegada de Banca. Altre cop la mala bava de que alguns xiuessin el nom a les orelles dels responsables del Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi ... i a aquests els hi faltés temps per afegir el seu nom al llistat d'embargats. Les denúncies, en molts casos sense fonament, eren dissortadament el pa de cada dia.

Miquel Carbó i Pascual patí un embarg amb motiu de que l'encausat ostentava un càrrec directiu en una empresa. Així es constata en els fets provats de la decisió de la Comissió, “... figura en aquest expedient un aval polític o social, lliurat pel Comitè d'Empresa de la casa Gaietà Alegre, on l'expedientat treballa, exercint el càrrec de Director”.⁴⁶⁷

Desfer el que s'havia fet amb una bona finalitat, la protecció social dels drets econòmics dels treballadors, però que havia anat més enllà dels veritables objectius i havia estat un malson pel que havia estat objecte del bloqueig de comptes.

⁴⁶⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 10 de març de 1938. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 82, de 23 de març de 1938, pàgina 1192. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁴⁶⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 17 de febrer de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 64, de 5 de març de 1938, pàgina 936. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁴⁶⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 15 de març de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 98, de 8 d'abril de 1938, pàgina 120. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Sobre Bonaventura Cervelló i Arbós, es tractava d'un bloqueig derivat del seu càrrec de gerent en uns grans magatzems. En aquest sentit la informació favorable del propi Comitè va motivar l'exculpació dels càrrecs presentats en contra seva, "*...que entre els testimonis que deposen en l'informe figura el Comitè d'Empresa de la casa Magatzems Alemanys, de la qual havia estat gerent l'expedientat, el qual ho fa favorablement a l'interessat*".⁴⁶⁸

Fer marxa enrere era aleshores una manera de reconèixer els errors d'un primer moment on no existia la comprovació dels fets subjectes a sanció sinó que s'operava amb la presumpció de culpabilitat. Altre cop el mateix Comitè d'Empresa havia sortit en defensa de l'antic gerent amb una afirmació contundent, no existia cap vincle amb l'aixecament militar.

Dolors Falp i Torrens fou objecte d'un embarg de comptes en qualitat d'accionista. L'acord de la Comissió ens diu "*... era degut a que el Comitè de Control de la Societat General de Publicacions havia sol·licitat a la Comissaria Delegada de Banca, els rossecs de l'expedientada per ésser accionista de la Societat esmentada*".⁴⁶⁹

La decisió fou absolutòria en quan els mateixos obrers van declarar al seu favor al considerar que era una persona aliena a tota activitat política. Els llistats a l'engròs s'anaven diluint com un terròs de sucre en un cafè bullent.

En Francesc Torra i Huberti era una persona que havia mort segons declarà la senyora Pilar Torra, esposa de l'expedientat. El motiu del bloqueig era la vinculació professional amb una empresa de regim econòmic cooperatiu, com així consta en l'acord de la Comissió, "*... que l'esmentat Francesc Torra i Huberti, enginyer de la Cooperativa de Fluid Elèctric*".⁴⁷⁰

⁴⁶⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 1 de març de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 74, de 15 de març de 1938, pàgines 1093 i 1094. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁴⁶⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 1 de febrer de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 49, de 18 de febrer de 1938, pàgines 695 i 696. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁴⁷⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de febrer de 1938. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 67, de 8 de març de 1938, pàgina 970. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Qualsevol fet donava motius per a realitzar l'embarg. Davant del dubte el raonament era, primer embargar i, després, en tot cas, ja desfarem el bloqueig. En aquest cas, es comprovà que era un persona addicta al règim republicà i tot va quedà en un foc d'encenalls.

Salvador Estartus i Rifà, fou objecte d'un embargament de comptes relacionat amb el treball en una empresa industrial, sense altre motiu i consideració, ja que no es tractava més que d'un assalariat, tal com consta en l'acord de la Comissió, “... va unit a aquest expedient un certificat de la casa on l'expedientat fa més de trenta anys que presta els seus serveis, Unión Vidriera de España, E.C., en el qual hom fa constar la consideració i estima en què el tenen els actuals directores d'aquesta empresa”.⁴⁷¹

Els llistats arribaven fins i tot als treballadors amb major o menor grau de qualificació. No cal dir que tot indica que sovint algú podia estar inclòs en una relació per la simple sospita de ser considerat un facciós. Era allò del “diuen, diuen”.

Els treballadors volen ser amos de les empreses

Les resolucions de la Comissió són també un reflex de la situació que es dona en els primers mesos de la guerra. La revolta en els àmbits de les fàbriques i tallers, com també en el camp, en queda constància en diverses decisions que foren aprovades i resoltes favorablement pels seus propietaris.

Es tracta dels expedients de responsabilitats de dos empresaris, Rossend Peitx i Jordana i Lluís Creus i Benguerel, què foren objecte de les ocupacions en els dies posteriors a l'aixecament militar del 19 de juliol

A en Rossend Peitx i Jordana se li bloquejaren els cabals i efectes dipositats en els establiments bancaris i d'estalvi, segons relació tramesa pel Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi. Els obrers de la seva fàbrica, en data 5 d'abril de 1937 i en assemblea realitzada al tal efecte, acordaren constituir-se en Societat Cooperativa Popular de Producció i al mateix temps apropiar-se del capital actiu i passiu i líquid de l'esmentat patró, per la seva participació en el moviment facciós.

⁴⁷¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 d'agost de 1938. Ponent; Emili Garriga i Albaret. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 248, de 5 de setembre de 1938, pàgines 751 i 752. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

L'encausat, des de darrers de juny del 1936, es trobava al poble de Peralada on tenia per costum anar-hi tots els anys a l'estiu per passar la temporada de vacances amb la seva família; abans des de Ginebra havia tramès al seu empleat, Francesc Bausís, uns poders generals atorgant-li la Direcció de la fàbrica i autoritzant-lo, a més, per a disposar del seu compte corrent a l'objecte de poder atendre les despeses de jornals del servent i els altres treballadors que formaven la plantilla i que l'havien considerat faccions per tal d'aportar els seus béns a la Cooperativa que havien constituït pel seu compte.

Amb posterioritat al 19 de juliol havia concorregut en diferents ocasions a la seva fàbrica, tenint actualment al seu pis, situat al carrer Còrsega núm. 327, ocupat per una refugiada de Madrid i els seus familiars, que utilitzaven tanmateix en el dia a dia els seus mobles.

En aquest cas tenim davant un empresari previsor que va actuar a distància, però amb un cert control de la situació. Una delegació de poders, i el més important, que els treballadors cobressin els seus setmanals. No hi falta el toc solidari amb els refugiats madrilenys arribats a Catalunya a la tardor del 1936 quan manifestava que el seu pis de l'eixample burgés, amb mobles inclosos, estava a la disposició d'una família arribada de fora de Catalunya.⁴⁷²

A Lluís Creus i Benguerel se li bloquejaren els cabals i efectes dipositats en establiments bancaris i d'estalvi segons escrit de 21 d'abril del 1937 del Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi.

Aquestes actuacions de bloqueig preventiu, que s'esdevenien de la protecció dels interessos dels seus treballadors, en quedà alliberat ja que restà provat que no havia militat mai en cap agrupació política ni havia desenvolupat activitat de cap mena en aquest aspecte. Per la qual cosa en sortir indemne pel que fa als béns patrimonials que disposava.⁴⁷³

⁴⁷² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 29 de juny de 1937. Ponent; Enric Galofré Haeffmer.. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 190, de 9 de juliol de 1937, pàgines 105 i 106. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁴⁷³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 20 d'agost de 1937. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 287, de 14 d'octubre de 1937, pàgines 237 i 238. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Els embargs a l'engròs

Els llistats que es confegiren tingueren l'efecte de que terceres persones alienes als objectius en quedaren atrapats en la teranyina d'uns embargs a l'engròs que no tenien res a veure amb els encausats.

Tot i que em podrien fer un llistat més ampli, deixem constància dels assumptes de quatre dels ciutadans afectats, Domènec Massuet, Ramon Borràs, Eugeni Laborda i Lluís Casals.

En el cas de Domènec Massuet i Amorós, fou embargat pel que fa als cabals i efectes dipositats als Bancs i establiments de crèdit de la seva propietat sense altre motiu que figurar en un llistat.

La Comissió ho va ratificar sense aclarir res més “... *que el motiu inicial d'aquest expedient no és altre que el d'haver inclòs el Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi el nom de l'expedientat en una relació de persones que tenen llurs cabals bloquejats*”.⁴⁷⁴

En el cas de Ramon Borràs i Borràs, era motiu del bloqueig, un cop més, l'actuació cautelar, tal com es recull en l'acord de la Comissió, “... *que el motiu inicial d'aquest expedient no és altre que la inclusió del nom de l'expedientat en la relació tramesa a aquesta Comissió pel Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi*”.

Així, un cop comprovat que no es tractava d'un facció, com tots els altres casos, va quedar aixecada la suspensió de la disponibilitat dels seus cabals i efectes dipositats en els establiments bancaris.⁴⁷⁵

També els comptes corrents i els seus cabals i efectes dipòsits en establiments bancaris i de crèdit i estalvi d'Eugeni Laborda i Gasull que van ser bloquejats pel fet que posseïa un taller de tapisseria a la Rambla de Catalunya núm. 45, tot i que havia mort el 23 d'agost de 1937.

⁴⁷⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 18 de novembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 331, de 27 de novembre de 1937, pàgina 885. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁴⁷⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 20 d'octubre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 295, de 22 d'octubre de 1937, pàgines 355 i 356. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

En la resolució de la Comissió queda provat que havia estat al marge de tota activitat política quan ens diu la seva dedicació “... *solament a les activitats pròpies de la seva professió*” i tot assegurant en la mateixa resolució “... *com a mostra del bon comportament de l'expedientat envers els seus obrers, el fet de què aquests es resistien a confederar-se en atenció a ell*”.

Tot fa pensar que estem davant un negoci familiar, amb un reduït nombre de treballadors, en que les actuacions de l'embarg preventiu del Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi només tenien com a finalitat la protecció dels drets econòmics dels treballadors. I es un fet a destacar, en aquest cas, que els mateixos treballadors no feien cap passa endavant per sindicar-se ja que la seva relació amb el patró era de tot encomiable.⁴⁷⁶

Lluís Casals i Heras fou també objecte d'un bloqueig derivat de les actuacions a l'engròs, en aquest cas amb els inevitables errors o confusió per la manca del segon cognom, tal com consta en l'acord de la Comissió, “... *consultant l'arxiu procedent de la Comissaria Delegada de Banca, resulta què el “Sindicato Único del Ramo de la Piel” va demanar els saldos a l'esmentada Comissaria de Lluís Casals, sense precisar el segon cognom i un Banc va contestar amb els que tenia a nom de Lluís Casals i Heras*”.⁴⁷⁷

Altre cop la manca d'identificació personal amb un codi numèric. Els errors només van ser corregits a posteriori quan, a més, es comprovava que eren ciutadans aliens al moviment subversiu.

Els comptes indistints engreixen la llista

Figurar en un compte indistint suposava un risc d'embarg. Si un dels titulars estava afectat per un bloqueig, derivat d'un dels motius que hem exposat anteriorment, l'altre podia veure travats els seus comptes sense més explicació

⁴⁷⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 30 de setembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 289, de 16 d'octubre de 1937, pàgines 271 i 272. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁴⁷⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 5 d'abril de 1938. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 106, de 16 d'abril de 1938, pàgines 227 i 228. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Són els casos de la Trinitat Fusté, l'Anna Riviere i l'Andreu Artès que tingueren que patir uns bloquejos sense altra causa que el simple vincle familiar o bé una relació comercial al marge de les finalitats de les actuacions preventives de la Generalitat.

Pel que fa a Trinitat Fusté i Solé, la intervenció dels comptes corrents del seu marit Josep Franch i Santaulària motivà, donat que alguns dels esmentats comptes eren indistints, el bloqueig dels que estaven de manera conjunta.

Posteriorment el desbloqueig dels del seu marit no comportà que s'aixequessin els de l'expedientada, per oblit, tal com ho aclaria la Comissió, “...els cabals de l'expedientada varen ser bloquejats exclusivament pel motiu que alguns dels seus comptes eren indistints amb el seu marit, i que en aixecar-se el bloqueig que existia sobre els béns d'aquest últim no es feu extensiu, per oblit, als de la seva muller”.⁴⁷⁸

Oblits típics de les actuacions a l'engròs. Les primeres intervencions fetes a corre cuita no tenien la cura dels detalls sobre les situacions familiars. Després havia que afanyar-se a desfer l'embolic.

El bloqueig sofert per l'Anna Riviere i Chavany derivà dels vincles familiars, en aquest cas els comptes conjunts amb el seu marit, com consta en l'acord de la Comissió, “... que de l'examen en d'aquest expedient se'n desprèn que l'expedientada era una senyora d'edat molt avançada, muller d'un ciutadà absolut per aquesta Comissió”.

El ciutadà absolut era l'empresari Salvador Torras i Domènech, vinculat als negocis de papereria. Es tractava probablement d'un compte indistint. La decisió favorable al seu marit va decantar també al seu favor la resolució absolutòria.⁴⁷⁹

I l'Andreu Artés i Oliva, un altre exemple més dels embolics dels embargs preventius amb la problemàtica dels comptes conjunts. En aquest cas doble, un primer amb una tercera persona, i un segon amb la mateixa esposa de l'expedientat, com resta aclarit per la mateixa Comissió “... el Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi envià a aquesta

⁴⁷⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 28 de setembre de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora.. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 288, de 15 d'octubre de 1937, pàgines 257 i 258. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁴⁷⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de març de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 97, de 7 d'abril de 1938, pàgina 107. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Comissió un comunicat demanant que fossin desglossades els comptes de Gabriel Faura i Marquet i Andreu Artés i Oliva, “... la senyora Eulalia Alesan i Salesas envià una instància a aquesta Comissió demanant l'aixecament del bloqueig del compte corrent que amb caràcter conjunt tenia amb el seu marit Andreu Artés i Oliva, en una entitat bancària”. La Comissió va concloure que no eren comptes subjectes a les obligacions de pagament de cap mena, en especial el segon, al ser nomès de caràcter familiar.⁴⁸⁰

Les errades allarguen el llistat

Les errades com ja hem exposat en la segona part foren un aspecte que va allargar el llistat dels bloquejos de les llibretes d'estalvi i dels comptes corrents.

En el cas d'Emili Alsina i Celis, el bloqueig dels seus cabals, com consta en la decisió de la Comissió, vingué motivat per una errada, “... que el 26 de juliol proppassat el propi Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi trameté una comunicació segons la qual la inclusió del nom de l'expedientat en la relació de referència havia estat motivada per una confusió”.⁴⁸¹ Un error més d'aquells primers moments de precipitació en l'elaboració dels llistats a l'engròs. Aleshores tot consistia en embargar un de més que un de menys. Tard o d'hora es desfaria l'embolic.

En el cas de Josep Bori i Cantarell, el motiu del bloqueig fou el de no acreditar degudament el segon cognom, “...el Servei Tècnic comunicà a la Comissió que el fet de figurar el nom de l'expedientat amb la relació tramesa, no era altra que el degut el fet que havent demanat l'Ajuntament de Llança a la Comissaria Delegada de Banca els saldos de Josep Bori i Concepció Majuelo de Batlle, un Banc havia contestat amb un saldo a nom de Josep Bori i Cantarell”.⁴⁸²

⁴⁸⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 1 de febrer de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 49, de 18 de febrer de 1938, pàgina 697. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁴⁸¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 21 de desembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 8, de 8 de gener de 1938, pàgines 93 i 94. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁴⁸² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 23 de febrer de 1938. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 67, de 8 de març de 1938, pàgines 971 i 972. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Estem davant d'una altra confusió per la manca d'un número identificador individual. El DNI encara no havia arribat. Ho faria amb el règim franquista anys més tard, el 1944, com ja hem comentat en la segona part, en la confusió generada pels assumptes d'un Miquel Blanco García, domiciliat al carrer de la Diputació núm. 203: mateixos nom i cognoms, que un altre Miquel Blanco i García, domiciliat al carrer de l'Arc del Teatre, núm. 21. D'haver existit un document similar en aquells anys hagués evitat bastants maldecaps al ciutadà Josep Bori i Cantarell.

En Gasto Comere i Poupée, patí un bloqueig degut a ser fabricant de teixits. De fet es tracta d'un error en aquestes bloquejos a l'engròs del Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi tal com queda reflectit en l'acord de la Comissió, “... amb data 19 de juliol del 1937 el mateix Servei Tècnic va comunicar que el nom de l'expedientat, havia estat inclòs en la relació abans esmentada per una confusió, i que si no existia cap altre motiu que ho impedís, entenia que havia d'ésser aixecada la retenció provisional dels comptes del ciutadà al·ludit”.⁴⁸³

En l'expedient hi consta les declaracions favorables dels mateixos obrers i d'ERC de La Garriga, amb immillorables referències sobre l'expedientat. Els errors anaven a banda i banda sense altre causa que la manca de dades fiables.

En l'assumpte de Josefa Corominas i Ramon estem davant de la reclamació d'una empresa col·lectivitzada, la casa “Vulart i C^a”, “La Física, que vincula els comptes de la interessada amb l'empresa o bé d'un creditor o un error més.

Abona aquesta hipòtesi el fet que en l'acord de la Comissió es diu textualment, “... el 26 d'agost del 1937 el Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi comunicà que el motiu de la inclusió del nom de l'expedientada en aquella relació tramesa fou degut al fet que havent demanat la casa “Vulart i C^a”, “La Física”, els saldos d'una tal Josefina Corominas, una Caixa d'Estalvis va contestar precisant el saldo de Josefa Corominas i Ramon”.⁴⁸⁴

⁴⁸³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de febrer de 1938. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 67, de 8 de març de 1938, pàgina 973. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁴⁸⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 3 de febrer de 1938. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 50, de 19 de febrer de 1938, pàgines 711 i 712. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Un cop més, el problema ja exposat en anteriors expedients, la manca del segon cognom i, en especial, una identificació individual completa, impedia saber la veritable destinatària. En tot cas, com en altres supòsits, la Comissió va optar davant la manca d'una prova fefaent en declarar no facciosa a la ciutadana expedientada i, en conseqüència, aixecar el bloqueig dels seus comptes per tal que la titular en pogués disposar-ne lliurement.

Els bancs i la solidaritat corporativa

Els bancs, abans i ara, no en deixen passar ni una. Allà on hi havia un deutor hi treien el nas, però també quan els afectats hi estaven vinculats professionalment, si era el cas, donaven el cop de mà o no segons el tipus de càrrec. Els quatre casos que tot seguit exposem en són una bona prova.

En els comptes de Bartomeu Puiggròs i Vall, el bloqueig derivà de la banca, un incident, sembla privat, no aclarit pel Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi, com així consta en l'acord de la Comissió, “... *hom deu haver incoat l'expedient en virtut d'un afer de caràcter econòmic tingut amb la Banca Marsans*”.⁴⁸⁵

L'olor de diners per la banca també podia ser un motiu per engrandir la llista. Davant el dubte, la màxima administrativa en aquell moment de guerra s'havia invertit, “embarga que no passarà res, perquè si no ho fas si que et pot passar”.

L'Eusebi Romo i Raventós tingué bloquejats dels seus comptes com a resultat de la seva vinculació professional amb la banca, com així consta en l'acord exculptori de la Comissió “... *el Comitè de Control del Banc Hispano-Colonial lliura un certificat en el que fa constar que l'expedientat es fidel al règim legal*”.⁴⁸⁶

Aquí el Comitè de control va sortir al rescat de l'encausat. Era addicte al Règim republicà. No calia dir-hi més. Solidaritat corporativa.

⁴⁸⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 23 de desembre de 1937. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 27, de 27 de gener de 1938, pàgines 358 i 359. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁴⁸⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 6 de gener de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 27, de 27 de gener de 1938, pàgines 302 i 303. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Baltasar Capó i Varet va patir un bloqueig de comptes, que es va realitzar per haver-ho demanat el Comitè Directiu de Control del Banco Hispano-Colonial de Barcelona, per haver estat l'encausat en el seu dia Conseller de l'esmentat Banc, quedant constància en l'expedient per altra part “... *que els propis components del Comitè de Control de la casa Orfebreria de Carme, de la qual es propietari Baltasar Capó i Varet, certifiquen en un document de 25 de gener d'aquest any, l'actuació apolítica i només de treball de l'expedientat*”.⁴⁸⁷

Els treballadors altre cop en auxili de l'expedientat. Una paradoxa més que acreditava les bones relacions en l'àmbit laboral i personal de molts patrons i treballadors amb el transfons de l'efecte corporatiu gremial. Llops amb llops no es mosseguen.

Pel que fa a Ferran Pallares i Delsors, fou determinat l'embarg dels seus comptes degut al seu càrrec en un consell bancari. Així es desprèn del contingut de la decisió exculpatòria, “...*que consultat l'arxiu procedent de la Comissaria Delegada de Banca que és d'on provenia el bloqueig sobre els saldos de l'interessat, resulta que varen esser ordenats pel Comitè Directiu del Control Obrer del Banc Comercial de Barcelona, pel motiu d'haver format part del Consell d'Administració de l'esmentat Banc*”.⁴⁸⁸

En la primera hora de la revolta els motius d'esser un home que havia estat en els consells d'administració de la banca era motiu suficient per engruixir les llistes dels presumptes facciosos. Una vegada fetes les indagacions, en la majoria dels casos, només era foc d'encenalls. Ni el més lleu indici de faccions.

Els comerciants no se'n varen escapar

Els comerciants o aquells propietaris dels títols del capital de les societats mercantils no deixaven de ser objecte de les investigacions de la Comissió. Les seves activitats econòmiques lucratives i el seu vincle amb el món de les finances contrastaven amb el nou ordre revolucionari basat en una nova societat en transformació social.

⁴⁸⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 18 de febrer de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 66, de 7 de març de 1938, pàgines 963 i 964. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁴⁸⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 1 de març de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 75, de 16 de març de 1938, pàgines 1107 i 1108 i XX. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

El de Pasqual Aliaga i Freg fou un embarg motivat per les seves activitats econòmiques a la indústria de l'oli i els de l'edificació, la fusta i decoració, segons les certificacions sindicals aportades al seu favor per diversos sindicats del gremi de la construcció i de caràcter comercial oleícola.⁴⁸⁹

Era un comerciant molt agosarat Però només això, ja que el que tractava de fer eren negocis per viure el millor possible. Comprar barat i vendre al millor preu i així treure tots els pessics possibles dels intercanvis era el seu objectiu. L'expedient acabà en el no res.

Manuel Baixeras i Felip, fou objecte d'un bloqueig derivat de l'activat professional a l'àmbit borsari. Es tractava d'un treball ordinari en el seu despatx com queda palès en l'acord de la Comissió, "*... la Comissaria Delegada de Borsa trameté a aquesta Comissió un ofici en el qual diu que l'expedientat com a agent de canvi i borsa, té els comptes i garanties propis de la seva professió, controlats per aquella Comissaria i a disposició del Departament de Finances de la Generalitat, segons Decret nº 27 data 9 de gener del 1937, del Pla Financer Tarradellas*".⁴⁹⁰

La gestió dels valors borsaris el va posar en el llistat dels encausats en una primitiva relació de noms de la Comissaria Delegada de Banca. En els primers mesos de la guerra tothom podia ser sospitós d'activitats feixistes, en especial els que gestionaven els valors d'una societat liberal que pels revolucionaris s'havia d'anar en orris. No haver abandonat el seu domicili juga al seu favor ja que el tingueren per un ciutadà no desafecte al règim republicà.

Sobre els comptes d'Antoni Costa i Babot es realitzà un bloqueig motivat per les seves activitats comercials com consta a la relació dels informes favorables de la part expositiva de la decisió de la Comissió "*... que l'extrem anterior ve corroborat per diverses certificacions de cases comercials, exhibides oportunament en l'expedient*".

⁴⁸⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 8 de març de 1938. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 77, de 18 de març de 1938, pàgina 1131. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁴⁹⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 15 de març de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 91, d'1 d'abril de 1938, pàgines 15 i 16. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Ho hem vist anteriorment. Ser comerciant era tenir punts per figurar en un llistat. En els primers temps de la revolta no deixaven de ser sospitosos de concomitància amb l'aixecament militar.⁴⁹¹

David Arderiu i Mitjans fou objecte d'un bloqueig on no resta acreditat el vincle empresarial o econòmic de l'expedientat tot i que pot presumir-se d'una suposada activitat comercial com es pot deduir dels antecedents de la resolució de la Comissió, “...que a l'escrit anterior foren acompanyades tres certificacions del Comitè de les Milícies Antifeixistes de Bellvis, del Consell Municipal de Vilamitjana i de la Cooperativa de Consum “La Bordeta” i Unió de Conreadors de la Terra de Bellvis, en els quals s'acredita que l'expedientat és persona de conducta política antifeixista”.⁴⁹²

Un cop més, tots a una, treballadors, comitès i consells municipals fent pinya amb els pagesos, per tal de desfer l'embolic de les confiscacions de comptes corrents a l'engròs.

3.2 - LES RECLAMACIONS DE TERCERES PERSONES

En les decisions de la Comissió, més enllà de les declaracions dels interessats i els testimonis presentats pels encausats, també hi prenen la paraula altres persones, totalment alienes als fets sotmesos en els procediments polítics. La publicació dels anuncis en el DOG i la premsa diària es van convertir en una crida a tots aquells que podien treure algun rèdit.

En aquest sentit, trobem nombroses peticions, de particulars, empleats, entitats bancàries i administracions públiques. En alguns casos, aprofitant l'oportunitat del bloqueig de béns dels expedientats, busquen posar cullerada per tal de fer caixa. Uns fets recollits en diverses resolucions de la Comissió.

Els obrers i els empleats reclamen

Pel que fa a Antoni Catarineu i Jalencas, segons els antecedents de l'expedient de responsabilitats, aquest ciutadà posseïa a Arenys de Mar una blanqueria, que funcionava

⁴⁹¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 15 de març de 1938. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 92, de 2 d'abril de 1938, pàgina 32. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁴⁹² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 16 de març de 1938. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 92, de 2 d'abril de 1938, pàgina 33. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

sota la raó social “Catarineu Societat Anònima”, i on hi treballaven un total de vint-i-un obrers.

En el mes de maig del 1936, degut a la crisi, amb la conformitat dels obrers i davant la Conselleria de Treball, es va aixecar una acta de propietari i treballadors on es convingué tancar la dita fàbrica el mes de novembre.

El conflicte sorgí quant, segons els fets exposats per Antoni Catarineu, posteriorment, els obrers amb amenaces i sense seguir cap dels tràmits marcats pel Decret de Col·lectivitzacions, l’obligaren a cedir-los la fàbrica amb una quantitat necessària per a fer-la funcionar.

En la resolució de la Comissió restà acreditat que l’interessat demanava que quedessin sense efecte les apropiacions i retencions dels seus béns, i es declarés nul·la la cessió de la seva fàbrica, si bé aquesta s’inhibí davant la manca de competència al tractar-se d’un assumpte entre patró i treballadors com va argumentar en les seves conclusions, “... *que la qüestió de la indústria d’adobaments de cuirs que explotava l’interessat, sota la raó social “Catarineu Societat Anònima”, amb els seus additaments del compliment o incompliment del conveni tingut davant la Conselleria de Treball, del Decret de Col·lectivitzacions, i de la nul·litat de la cessió de l’esmentada indústria als obrers per vici del consentiment derivat de la coacció exercida, inclou una sèrie de problemes el coneixement i resolució dels quals escapen a la competència d’aquesta Comissió, que per la raó exposada ha d’abstenir-se de formular cap pronunciament en aquesta matèria*”.⁴⁹³

No podia ser d’altra manera. Es tractava d’un assumpte al marge de les seves competències i que, d’alguna manera, el judici sobre l’esmentat assumpte requeria un grau d’especialització en les qüestions objecte de la disputa, la legislació de les relacions de treball.

En el cas de l’assumpte de G.B. Marini, és una reclamació dels drets d’indemnització de dos empleats de l’empresa de l’expedientat davant la seva desaparició del domicili habitual i l’inevitable tancament de l’activitat econòmica.

⁴⁹³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 1 de setembre de 1937. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 301, de 28 d’octubre de 1937, pàgines 422 i 423. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Així, sense que consti el bloqueig de comptes, com quedà palesat en els fets exposats en l'acord de la Comissió “...*Francesc Pares i Canals i Carme Badia i Heritier, ambdós empleats de la casa comercial G.B.Marini, en el qual manifesten que dos mesos després d'esclatar el moviment facciós el titular de la firma va desaparèixer sense previ avís*” i als efectes de reclamar els seus drets afegien “... *que el dit Marini es titular d'algun compte corrent demanaven que hom prengués les mesures necessàries per a salvaguardar la indemnització que els pogués correspondre, sens perjudici de les derivacions d'altre ordre que pogués tenir l'afer*”.⁴⁹⁴

Finalment, la Comissió declinà realitzar les actuacions de salvaguarda ja que va manifestar de manera expressa no era competència seva adoptar mesures provisionals i prèvies a una reclamació de salaris per acomiadament, matèria de la qual corresponia entendre al Tribunal competent”.

Certament, a la Comissió, ho recordem, només li corresponia dirimir si els ciutadans expedientats eren o no facciosos. Aquesta era la seva competència i no altre de prendre part en els conflictes entre patrons i treballadors. Aquest criteri fou reiterat com comprovarem tot seguit.

Els creditors volen cobrar

Tenim dos supòsits on la Comissió s'inhibeix respecte a dos creditors que volen fer efectives els seus deutes amb els béns dels expedientats. L'argument es el de manca de competència per a resoldre els conflictes entre particulars.

Pel que fa a Manuel Maluquer i Sardà, sobre els deutes amb una empresa creditora de l'expedientat, la Comissió opta novament per la inhibició competencial, “... *respecta a la compareixença de la casa comercial Edmundo Beble S.A., que no és de la jurisdicció ni competència d'aquesta Comissió de Responsabilitats, la determinació de la legitimitat i exigibilitat de crèdits de cap mena, ja que aquesta tasca es de l'exclusiva incumbència, fins al moment, de la jurisdicció ordinària; i que per tant, i no afectant les*

⁴⁹⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 10 d'agost de 1937. Ponent; Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 267, de 24 de setembre de 1937, pàgina 1273. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

manifestacions fetes per aquella casa comercial la resolució d'aquest expedient, no és factible decidir respecte a la petició formulada per aquella".⁴⁹⁵

Quedava fora de l'abast competencial de la Comissió entrar en el fons de l'assumpte dels deutes entre un expedientat i un tercer creditor del mateix. Havien d'anar a la jurisdicció ordinària.

En l'expedient d'Ermengol Muxart i Llopart consta que en esclatar el moviment subversiu es trobava en fallida i els seus béns intervinguts per tal de respondre, amb el que li restava, davant dels seus creditors.

Els béns havien estat apropiats pel Sindicat de Treballadors de la Terra de Martorell, que havien procedit a la venda dels vins existents i també s'havien apropiat de tot el que pertanyia als creditors de l'expedientat. L'interessat va manifestar el seu desig que fossin immobilitzats els seus béns fins a l'acabament de l'expedient davant els Jutjats.

L'encausat acabà reconeixent que la recuperació dels seus béns quedava condicionada per l'expedient judicial al demanar, "*... li sigui aixecada la retenció provisional que pesa sobre els seus béns, els quals es li torni la seva lliure disposició, amb les restriccions judicials, naturalment, que existeixin*".⁴⁹⁶

Tot quedava a la decisió dels tribunals. En tot cas, la restitució es faria sobre els béns que es consideressin no subjectes als drets dels creditors un cop resolta la controvèrsia judicial.

Els bancs no volen deutes

Ahir i avui un dels objectius dels establiments bancaris es que el llistat de morosos sigui el més curt possible. Cobrar els deutes és una de les tasques que hi dediquen temps i esforços. En aquest cas, es evident que estaven atents als edictes del DOGC.

⁴⁹⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 5 de novembre de 1937. Ponent; Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 313, de 9 de novembre de 1937, pàgina 590. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁴⁹⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 25 de gener de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 45, de 14 de febrer de 1938, pàgines 626 i 627. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

En l'expedient d'Antoni Nabarra i Climent, l'objecte de la causa era l'apropiació i ocupació de les finques de l'interessat per l'Ajuntament de Talarn, però amb la comunicació de dues entitats bancaries dels deutes pendents per part de l'interessat, com així consta en la resolució de la Comissió, “... comparegueren la Banca Arnús i el Banc Espanyol de Crèdit, i el propi interessat, tots ells feren lliurament de llurs respectius escrits” “... que els Bancs esmentats, en llurs escrits, posen de manifest que l'expedientat es troba en deute en aquells establiments bancaris”.⁴⁹⁷

En aquest cas, si bé no consta la inhibició expressa de la Comissió davant la via judicial en la reclamació dels deutes entre particulars, però si en canvi la decisió decreta l'absolució, i en conseqüència, no es realitza cap imposició de sancions i es va deixar sense efecte l'apropiació dels béns de l'encausat.

Pel que fa a Francesc Siscart i Carbó, fou objecte d'apropiació d'una casa situada al carrer de Soldevila, núm. 18, de Tremp, feta per ordre del Comissari d'Ordre Públic de Lleida, per destinar-la a caserna de la GNR, la Guardia Nacional Republicana. En l'expedient hi figura un certificat judicial en el qual es fa constar que l'expedientat morí el dia 25 de novembre del 1935.

Publicat l'edecte d'informació pública al DOGC, una entitat bancària reclamà un deute quantiós. En la decisió de la Comissió no hi consta la inhibició expressa d'aquesta davant el conflicte entre particulars, “... comparegué tan sols la Banca Arnús, Societat Anònima, la qual fent lliurament d'un escrit per mitja del qual posa de manifest que l'expedientat té en aquell establiment un descobert de 32.103,45 pessetes”.⁴⁹⁸

Tanmateix, decretada la restitució dels béns de l'encausat per la Comissió i al no ser reconeguts els drets de la banca, quedava doncs la reclamació que havia presentat a dirimir en un futur plet entre la Banca Arnús i els hereus del finat davant els tribunals ordinaris, especialitzats en la matèria dels conflictes entre persones privades. No era un pilotes fora, sinó simplement una qüestió competencial.

⁴⁹⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 1 de març de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 83, de 24 de març de 1938, pàgina 1204. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁴⁹⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 d'abril de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 133, de 13 de maig de 1938, pàgines 562.i 562 Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Sobre Joaquim Sindreu i Estruc, sabem per l'expedient de responsabilitats, que fou objecte d'apropiació d'una finca seva, per part de l'Ajuntament d'Abella de la Conca. En aquest expedient, el Banc Comercial de Barcelona va posar en coneixement de la Comissió que el ciutadà encausat tenia un compte deutor també molt quantios per l'època, 30.434,20 pessetes. No quedava dubte que pel banc es va encendre l'alarma quan comprovà que la seva penyora se'n podia anar en orris.

Tot i així, en la resolució de la Comissió no hi constà de manera expressa la inhibició competencial del conflicte entre particulars, si bé l'expedient de responsabilitats es resolgué de manera favorable a l'interessat, es a dir, deixant sense efecte l'apropiació dels béns i sense aplicació de sancions econòmiques.⁴⁹⁹ El banc no va cobrar de la Comissió. El que va passar després, són figures d'un altre paner.

En el cas de Lluís Calvet i Obiols, en l'expedient d'apropiació de dues parcel·les sobrants d'una finca expropiada i destinada a l'eixample de Tremp, valorada abans del 19 de juliol en 2.000 pessetes, hi comparegué únicament la Banca Arnús que feu lliurament d'un escrit manifestant que aquesta Banca tenia un crèdit pendent contra l'expedientat.

En la resolució de la Comissió no hi constava de manera expressa tampoc la inhibició competencial del conflicte entre particulars, però un cop més, el pronunciament favorable amb la restitució dels béns apropiats va fer que el Banc creditor es veies obligat a recórrer davant la jurisdicció ordinària.⁵⁰⁰

Deutes entre empreses

El conflictes entre empreses també arribaren a la Comissió. Els criteris adoptats per resoldre un conflicte aliè a les finalitats de la Comissió tingué idèntica resposta. Els creditors havien de recórrer a la jurisdicció ordinària.

⁴⁹⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 3 de maig de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 137, de 17 de maig de 1938, pàgines 605 i 606. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁵⁰⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de març de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 144, de 24 de maig de 1938, pàgines 703 i 704. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

En l'expedient de Baldomer Carbó i Cassi, el tercer en litigi esdevenia d'un assumpte comercial entre dues empreses. Es tractava d'un tema de solvència, tal com es constata en la decisió de la Comissió, “... *el motiu que el Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi hagi inclòs l'expedientat en la relació tramesa a aquesta Comissió es per haver estat sol·licitat els seus saldos com a integrant del Consell Directiu de l'A.H.C.R.I.S. per la casa Industria Gràfica Aleu Domingo, Lda. en data 10 de setembre de 1936*” i “... *que el fet d'haver estat sol·licitats els seus saldos bancaris, com a integrant del Consell Directiu de l'A.C.R.I.S., per la casa Industrial Aleu Domingo, Lda., pot considerar-se una qüestió purament comercial*”.⁵⁰¹

No podia passar altra cosa. L'expedient acaba amb l'aixecament del bloqueig i entenem de manera implícita que l'abast econòmic de la suposada qüestió comercial no era un assumpte que s'havia de dirimir davant la Comissió. Els reclamants no tingueren altre camí que els tribunals ordinaris.

Els ajuntaments també reclamen

Els municipis també van posar cullerada en els expedients de la Comissió. En temps de guerra les finances municipals no eren pròsperes i en conseqüència tota ocasió que es presentava per cobrar un deute s'havia d'aprofitar.

En les decisions dels dos expedients incoats a les germanes Mercè Mateu i Pla i Josefa Mateu i Pla, redactades ambdues pel mateix ponent, la consideració és idèntica, sense cap altre comentari pel que fa a la inhibició competencial de la Comissió “... *feu acte de compareixença l'alcalde de l'Ajuntament de Barcelona, per mitjà d'una instància del 30 de setembre del 1937, com a creditor de la quantitat de 81.102,70 ptes, de la qual resulten deutors, en forma solidaria, Mercè, Josefa i Miquel Mateu Pla*” “... *el fet que l'Ajuntament de Barcelona demani comparèixer en la tramitació d'aquest expedient és purament una qüestió de caràcter administratiu que no prejudja activitats ni concomitàncies amb els elements facciosos*”.⁵⁰²

⁵⁰¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 6 de gener de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 27, de 27 de gener de 1938, pàgina 362. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁵⁰² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 10 de gener de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 28, de 28 de gener de 1938, pàgines 385 i 386. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

La Comissió va aprovar aixecar el bloqueig dels comptes i no imposar sancions. L'Ajuntament aquest cop es van quedar amb un pam de nas. El que havia de fer aleshores era d'anar davant als tribunals ordinaris i fer valdre els seus drets.

Pel que fa a Ramon Gili i Saderra, es tractava d'un deute municipal sense que la Comissió determinés expressament la inhibició competencial, “...comparegué també l'Ajuntament de Barcelona fent constar que l'expedientat està en descobert amb l'Erari municipal per la quantitat de 568,35 pessetes”.⁵⁰³

En la resolució absolutòria no hi ha cap comentari sobre la qüestió del deute municipal. La Comissió en aquest cas, i com altres que hem vist anteriorment, ni tant sols tirà pilotes fora: Ho ignora i sense més decretà l'aixecament del bloqueig dels comptes de l'expedientat. En tot cas l'Ajuntament per a cobrar hauria d'anar als tribunals i convèncer als jutjats dels seus drets.

En el cas de Joan Serra i Vinyals, és novament l'Ajuntament de Barcelona qui reclama el pagament d'un arbitri municipal sense constància expressa en la resolució de de la Comissió de la seva inhibició processal, però que un cop més la Comissió es va desatendre de l'esmentada petició “... comparegué l'Ajuntament de Barcelona per tal de reclamar el cobrament d'un arbitri pendent de liquidació per part de l'expedientat”. Tot fa entendre que no es va considerar la petició de l'Ajuntament i en conseqüència no hi hagué cap tipus de sanció ni embarg dels béns ja que la Comissió resolgué deixar sense efecte l'apropiació dels béns de l'interessat.⁵⁰⁴

Els arrendataris volen els seus drets

Els vincles entre propietaris i els seus arrendataris va portar a la qüestió de si es podia o no ignorar els drets dels arrendataris més enllà del si el propietari era o no faciós? La

Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 1 de febrer de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 49, de 18 de febrer de 1938, pàgina 697. Caixa Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁵⁰³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 8 de febrer de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 50, de 19 de febrer de 1938, pàgina 712. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁵⁰⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 8 de febrer de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 50, de 19 de febrer de 1938, pàgines 712 i 713. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Comissió va concloure que en aquests casos no es podien ignorar els drets dels arrendataris.

Així, arrendador i arrendatari actuaren en una coalició d'interessos ja que els drets d'un i els de l'altre eren del tot complementaris. Si l'arrendador no era declarat faciós, aquest com a propietari disposava dels seus drets i l'arrendatari podia recuperar la possessió, en tant i quant els béns no passaven a disposició de la Generalitat que els podia atribuir a qualsevol organització sindical o partit polític o bé a qualsevol altre destinació, ignorant els drets de l'arrendatari.

Respecte l'expedient obert al ciutadà Josep. R. Cirera i Prim, els drets dels tercers que la Comissió intervé són els de l'arrendatari, titular contractual de l'aprofitament dels boscos anomenats Bac Negre, Cirera i Putxot, a Borredà.

Es tractava de diverses propietats forestals de l'expedientat, que varen ser apropiades per l'Ajuntament de Borredà de 9 de juny del 1937. En l'acord de la Comissió consta literalment, “... incidències entre el municipi de Borredà i l'arrendatari d'uns boscos de l'expedientat, incidències en les quals intervingué la Comissió de Responsabilitats, per tal de fer valer els drets de l'arrendatari per tal d'intervenir l'import de la fusta extreta dels boscos”. Concreta la decisió més endavant la protecció cautelar dels drets de l'arrendatari quan assenyala “... que l'import de la fusta que hom ha extret de les finques de l'expedientat a estat ingressat a la Caixa de Dipòsits i Consignacions de la Generalitat de Catalunya”.

Però el conflicte entre Ajuntament i arrendatari va arribar als tribunals amb resultat favorable per al llogater “... resultant que el municipi de Borredà presenta al Jutjat d'Instrucció de Berga, una denuncia contra l'arrendatari dels boscos de l'expedientat”, “... l'esmentat Jutjat de Berga, després de practicar les diligències que judicà oportunes, no admeté la denuncia criminal i trameté les diligències oportunes a aquesta Comissió”.

Com acabar l'expedient incoat per la Comissió? Un acord favorable en que es decretava la recuperació de la plena possessió dels boscos per part del propietari. En

conseqüència, l'arrendatari recuperava la plena efectivitat de les seves relacions contractuals amb l'explotació dels esmentats béns forestals.⁵⁰⁵

En el cas de Joaquim Serra i Castany, es tractava de l'apropiació de la finca rústica coneguda com "Sot de la Fava" i la casa núm. 30 del carrer Nou, de Sant Pol de Mar, pel Comitè de Milícies Antifeixista de Sant Pol de Mar en els primers mesos de la onada revolucionària, el 10 de setembre del 1936.

Aquí, el tercer en discòrdia era l'arrendatari, tal com consta de manera literal en l'acord de la Comissió. "... comparegué Ramon Serra i Adroher, arrendatari de les finques de l'expedientat i Bonaventura Adroher i Roca, esposa de Joaquim Serra i Castany, el qual per malaltia no pogué fer-ho personalment".

La finalitat? Molt clara, tant per part de l'arrendatari, el tercer amb drets d'aprofitament de les finques, com del propietari, representat per la seva muller, era la d'aconseguir que es realitzessin declaracions de diversos testimonis de reconeguda solvència política, en aquest cas militants de partits polítics i organitzacions sindicals. Tots ells van coincidir en que l'esmentat ciutadà no era un facciós.

Ras i curt, lligar els interessos de propietari i arrendatari per a evitar l'apropiació definitiva de les finques va acabar amb un resultat del tot satisfactori per ambdues parts. A Serra li restituïren la possessió dels seus béns, pas previ a l'explotació pacífica per l'arrendatari de les finques apropiades.⁵⁰⁶

Parar els peus als pispes

Les actuacions preventives eren també una manera de defensar els béns dels ciutadans en un temps d'incerteses. La inseguretat era el pa de cada dia. Com ens deia Joan Amades "més val evitat que curar" i per tant no faltava qui es fes bloquejar els seus comptes per tal que hi no hi poguessin posar-hi mà els pispes.

⁵⁰⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 10 d'agost de 1938. Ponent; Emili Garriga i Albaret. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 228, de 16 d'agost de 1938, pàgines 526 i 527. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁵⁰⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 10 d'agost de 1938. Ponent; Emili Garriga i Albaret. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 228, de 16 d'agost de 1938, pàgina 528. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

En els cas de Dolors de Pagès, vídua de Caparà, els tercers en qüestió són uns presumptes rapinyaries que pretenien endur-se els diners de la interessada, fet que motiva el seu bloqueig a petició de l'encausada segons l'acord de la Comissió, “... *que fou a instàncies del compareixent (el Procurador dels Tribunals, Josep Cabañes) que el Servei Tècnic decretà la retenció, puix que hom volia fer una estafada a Dolors Pagès i que espera que es decidirà que no hi ha lloc a la retenció de béns*”.

En aquest cas, una protecció tutelar que es realitzà amb encert davant d'una vídua, que com a persona vulnerable podia ser objecte d'una estafa o robatori. Certament la decisió favorable de la Comissió amb tots els pronunciaments va aixecar posteriorment el bloqueig dels comptes. No podia ser d'altra manera ja que la Comissió de Responsabilitats no deixava de ser un òrgan administratiu que havia d'actuar sota un principis de respecte als ciutadans afectes a la República⁵⁰⁷

3.3 - LES CONTRIBUCIONS DE GUERRA

Les contribucions de guerra que es van establir pels ajuntaments amb la finalitat de recaptar diners per les necessitats de defensa i la lluita contra l'atur a la rereguarda foren un malson, especialment per les persones propietàries ja que tingueren un fort impacte en les seves hisendes.

Ens certs casos aquestes contribucions foren desproporcionades i es convertiren en exaccions que la Comissió en part va considerar fetes al marge de la legalitat. Així, en les decisions de la Comissió es barra al pas determinant la il·legalitat de les mateixes, sigui en quant a la competència d'establir tributs o bé pel procediment establert en els anomenats repartiments no estava clarament emparat en el principi de l'adequació a la legalitat republicana en temps de guerra.

Si bé el pagament de les esmentades contribucions no era tampoc garantia de que les propietats no fossin apropiades, la Comissió va deixar del tot clar que el cobrament dels deutes derivats dels impagaments d'aquests tributs municipals no es podien realitzar mitjançant l'apropiació dels béns dels deutors.

⁵⁰⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 17 de febrer de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 63, de 4 de març de 1938, pàgines 914 i 915. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Exaccions considerades il·legals

A Gaietà Canut i Estella li imposaren unes contribucions de guerra pel Comitè d'Esplugues de Llobregat, en aquest cas sota el concepte de defensa i atur. A parer de la Comissió la il·legalitat de les esmentades exaccions consta en els fets exposats en la decisió de la Comissió “... *relació tramesa pel Comitè de Milícies Antifeixistes d'Esplugues de Llobregat a la Comissaria Delegada de Banca, la qual relació dona lloc al bloqueig dels comptes corrents de l'interessat, fou, segons declaració de l'Alcalde i Secretari de l'Ajuntament del dit poble, el no haver satisfet diversos impostos que li foren assenyalats, entre ells el de 4.500 pessetes pel concepte de Defensa Nacional i atur forçós corresponent a l'any 1936*”.

La declaració de no ajustar-se a dret de les esmentades contribucions es basà en la manca de competència municipal per imposar tributs, com es diu sense embuts en la part resolutòria de la decisió. “... *prescindint de que la facultat d'imposar tributs no és de la competència de l'Ajuntament i menys d'un Comitè, la manca de pagament d'un impost no es motiu suficient per a considerar al contribuent deutor com a facciós*”.

Al ciutadà Gaietà Canut se li desbloquejaren els comptes corrents retinguts i se li restituí la possessió d'aquells béns que li havien estat apropiats.⁵⁰⁸

En Joan Noya i Esbert era un ciutadà que feia prop de dinou anys que patia una malaltia que el tenia completament paralític i reclòs al seu domicili. Li fou apropiada la finca anomenada “Can Alegre” a Castellví de Rosanes, amb una valoració de 3.000 pessetes, el 6 de setembre del 1936 pel Comitè Local Antifeixista de Castellví de Rosanes.

Tot i que a l'iniciar-se la subversió militar va contribuir en la forma que va poder al sosteniment de les despeses de les milícies antifeixistes del poble de Castellví de Rosanes, el Comitè, malgrat aquests antecedents de col·laboració, se li va ocupar la finca i generes existents, per valor d'unes 5.000 ptes., per no haver pogut satisfer una quota que li havia estat imposada i que a parer de l'encausat era del tot excessiva.

⁵⁰⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 19 d'agost de 1937. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 266, de 23 de setembre de 1937, pàgina 1254 . Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Posteriorment, segons el redactat que consta en la decisió aprovada per la Comissió, substituït el Comitè per la Corporació Municipal constituïda de conformitat amb el Decret de 9 d'octubre de 1936, el litigi es va convertir en una deute entre un particular i l'administració municipal.

Aquesta era una qüestió totalment al marge de les competències de la Comissió de Responsabilitats, com resta determinat en la la decisió absolutòria, “... *l’Ajuntament de Castellví de Rosanes se ha limitat a trametre un estat de comptes que diu pendent amb el ciutadà expedientat, del qual resulta un saldo a favor d’aquell Ajuntament de 305,63 ptes., i en el qual estat de comptes i en la partida de crèdit a favor de l’Ajuntament no figura la contribució de guerra imposada pel Comitè Antifeixista i la manca de pagament de la qual va motivar l’apropiació origen d’aquest expedient*”.

El que resta significatiu es que el Comitè Antifeixista no tenia facultats per a imposar tributs de cap mena, ni podia invocar per fer-ho cap disposició legal. Al seu torn, segons l’expedient no es podia qualificar-lo de faccions, sinó que els fets comprovats obligaren a ser reconegut com a persona absolutament addicta al règim republicà.

En aquest sentit, per part de l’Ajuntament no es va presentar cap càrrec, posició palesada en la decisió de la Comissió “...*reforçat pel fet que el mateix Ajuntament apropiador, malgrat comparèixer en l’expedient, no sosté ni defensa l’apropiació, sinó que es limita a presentar un estat de comptes formulant indirectament una reclamació del pagament d’un saldo com a crèdit contra el Joan Noya*”.

En aquest cas, la Comissió de Responsabilitats conclou que té atribucions i competència per a decretar l’apropiació de béns dels declarats facciosos, però en canvi no té competència per a resoldre les qüestions derivades de crèdits i deutes entre particulars i entre aquests i les Corporacions públiques, matèria aquesta que corresponia dilucidar a altres organismes.⁵⁰⁹

Les apropiacions no eren un procediment per a liquidar deutes

Davant els impagaments d’alguns ciutadans, els comitès i ajuntaments optaren per apropiar-se els béns dels contribuents. Més enllà de la il·legalitat o no de les exaccions

⁵⁰⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 3 d’agost de 1937. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 219, de 7 d’agost de 1937, pàgines 493 i 494. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

municipals el procediment recaptatori no era l'adequat ni tampoc les quantitats a compensar es corresponien de bon tros amb la valoració dels béns apropiats.

En el cas de Bonaventura Viñals i Font, fou objecte d'apropiació per part de l'Ajuntament de Flaçà en els primers mesos dels fets revolucionaris, el 21 de desembre del 1936, de la finca anomenada "Mas Vinyals" amb una valoració de l'època de 1.432.000 pessetes i altres propietats, solars i una casa per valor de 8.000 pessetes, i un canal de reg que va des del poble de Sant Joan de Mollet fins al riu, dins el terme de Flaçà, valorat en 200.000 pessetes.

L'apropiació tenia com a objectiu compensar una contribució de guerra de 30.000 pessetes, que l'expedientat no havia satisfet. El que es resumeix amb total claredat en el text de la decisió "*... tota vegada que el mateix apropiador, en procedir a l'apropiació origen d'aquest procediment va fer-ho, i així va consignar-se en les actes corresponents, no per reputar faccions al senyor Viñals, sinó pel fet de no haver aquest satisfet una quota de 30.000 pessetes que van imposar-li en un repartiment extraordinari que van aprovar sense que s'hagi aclarit les característiques d'aquest Repartiment ni la seva finalitat*".

Aquí, la Comissió la il·legalitat del repartiment extraordinari no el qüestiona des de la competència municipal sinó del procediment, així com la manca d'equivalència entre el deute, 30.000 pessetes, i el valor dels seus béns, un patrimoni que passava del milió i mig de pessetes. Era una recaptació que no podia fer-se mitjançant l'apropiació prevista en les normes d'Apropiacions, agost del 1936, i de Responsabilitats, gener del 1937, que tenien una finalitat que aleshores ja era de tots coneguda, la sanció a les persones declarades faccioses.

En aquest sentit, la Comissió ens diu textualment, "*... del conjunt dels elements de judici aportats a l'expedient, es desprèn que aquesta Repartiment o pressupost extraordinari no va ésser fet i aprovat ajustant-se a les normes legals i amb els recursos que competeixen als veïns afectats, havent de tenir present a més que, àdhuc en el cas que l'Ajuntament de Flaçà hagués tingut facultats per a imposar legalment al ciutadà Bonaventura Viñals i Font un tribut d'una quantia tant elevada, és inqüestionable que el no pagament d'un tribut legítim, no pot donar mai lloc a una apropiació dels béns de l'interessat, ja que no constitueix cap de les causes taxativament assenyalats en els*

*Decreus susdits, úniques que per a això poden invocar-se; i a més perquè ja te la Llei assenyalat i establert el corresponent procediment per a obtenir-ne l'efectivitat".*⁵¹⁰

Definitiu. No hi cap cap comentari. Els fets eren propis dels primers moments de l'esclat revolucionari i no tenien res a veure amb la legalitat republicana de la tardor del 1937.

Pel que fa a Lluís G. Clot i Junoy, les apropiacions de les finques anomenades "Torre dels Freres" i "Xalet Junoy" amb mobiliari, bestiar i altres efectes, la tercera part dels quals estaven sota la possessió de l'arrendatari Heribert Baqué, apropiats pel Comitè Antifeixista de Queixans, el mes d'octubre del 1936, varen ser objecte amb motiu de sancionar al propietari per l'incompliment de les condicions d'un conveni subscrit per aquest amb la delegació del CENU i el comitè de Queixans, en virtut del qual el propietari es comprometia a lliurar en tres terminis la quantitat de 20.000 pessetes, per a contribuir a la construcció d'una nova escola al poble de Queixans, lliurament que efectuaria a canvi del compromís que també adquiria l'esmentat Comitè Antifeixista de Queixans de no efectuar cap apropiació sobre els seus béns.

En les consideracions resolutòries de la Comissió consta que tot i haver ja satisfet 15.000 ptes. d'aquelles 20.000 referides, el Municipi de Queixans, "*... l'Alcalde del qual havia signat aquell contracte com a membre del Comitè Antifeixista del poble, va procedir a l'apropiació dels béns del compareixent i finques anomenades "Torre dels Freres" i "Xalet Junoy" amb tots llurs mobles, robes i efectes, infringint el convingut i també les disposicions vigents, per quant no existia cap motiu que pogués justificar les tals apropiacions*", Posteriorment la Col·lectivitat Agrícola "Eureka" de la CNT es va apropiat de les finques rústiques que constituïen l'heretat "Can Junoy" junt amb el mobiliari, bestiar i altres efectes, part dels quals eren de la pertinença de l'arrendatari Heribert Baqué.

La Comissió declarà la seva incompetència pel que fa a l'incompliment del conveni, al entendre que "*la infracció contractual abans esmentada, una vegada descomptada la improcedència de les apropiacions efectuades que se'n deriva, en quant a les altres*

⁵¹⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 d'octubre de 1937. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 323, de 19 de novembre de 1937, pàgines 751 i 752. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

conseqüències jurídiques que comporta, no és de la competència d'aquesta Comissió d'analitzar-les i definir-les, sinó que pertany a altres jurisdiccions davant les quals podrà l'interessat utilitzar les accions corresponents si ho considera oportú; raó per la qual la Comissió s'ha d'abstenir de formular altres pronunciaments que no siguin els relatius a la procedència o improcedència de les apropiacions efectuades i a llurs naturals i estrictes derivacions”.

La Comissió, més enllà de declarar no faccions al ciutadà Lluís G. Clot i Junoy, va aprovar tanmateix que quedessin sense efecte les apropiacions i ocupacions dels béns immobles i mobles efectuades per l'Ajuntament de Queixans, restituint-los íntegrament a l'interessat, tornant-li la lliure possessió de tots ells junt amb les claus corresponents; i finalment que fossin reintegrades igualment a les finques d'on procedeixen, els efectes i bestiar propis de Heribert Baqué, indispensables per a la normal explotació de les dites finques.⁵¹¹

La Comissió va reblar el clau dels drets del ciutadà encausat assenyalant “... *que quedi reservada al ciutadà Lluís G. Clot i Junoy l'acció o accions que li puguin correspondre derivades de l'article 1124 del Codi Civil perquè pugui exercitar-les davant dels Tribunals competents si ho considera oportú”.*

Conclusió sumària. El conflicte sobre el compliment del conveni, un document contractual, hauria d'anar als tribunals per dirimir els drets de les parts. Però el que era més substantiu, els béns del propietari i els drets de l'arrendatari, quedaven preservats amb la restitució de la seva possessió.

A en Josep Rupert i Comas se li van apropiar un vehicle automòbil, d'un valor aproximat d'unes 2.000 pessetes, i dues finques valorades en 200.000 pessetes. L'apropiació es va realitzar pel Comitè Antifeixista del Far de l'Empordà, per compensar no haver satisfet una quota de 3.000 pessetes. Posteriorment l'Ajuntament

⁵¹¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 2 de novembre de 1937. Ponent; Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 330, de 26 de novembre de 1937, pàgines 860 i 861. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

d'aquesta localitat, continuador legal del dissolt Comitè Antifeixista d'aquella població, no va mantenir cap acusació contra l'expedientat.⁵¹²

Així, la Comissió en la seva decisió va acabar resolent “... *que no considera mai faccions l'expedientat, fins i tant que per garantir la seguretat de Joan Rupert i Comas, el propi Comitè li facilità una guàrdia de vigilància, de la qual el declarant en formava par, que el Comitè li imposa una quota de 3.000 pessetes, que no pogué fer efectiva per no disposar d'aquesta quantitat, i que aquest fou el motiu pel qual es procedí a l'apropiació*”.

La decisió, un cop més, ratifica la doctrina sobre el fonament de les apropiacions, en base a decrets d'Apropiacions i Responsabilitats quan literalment conclou “... *que per a portar a cap l'apropiació els béns d'un ciutadà es condició prèvia que se'l declari faccios, ja sigui per haver participat o tingut concomitàncies amb els elements que han desencadenat la guerra, ja sigui per haver abandonat o canviat el seu domicili sense causa justificada*”, “*cap d'aquestes circumstàncies no concorren en el ciutadà expedientat el qual, malgrat estar al marge de tota activitat política ha estat objecte de l'expropiació d'una finca*”.

Definitiu. Reitera que les apropiacions només poden ser realitzades en els béns de les persones declarades faccioses. En tot cas no podem ser utilitzades per compensar deutes ja que per tal de realitzar la liquidació d'aquests les administracions disposen dels corresponents procediments recaptatoris.

En l'expedient de Soledat Pascual i de Llanza, vídua de Ramon Bofill i Gallés (772), ens trobem amb l'apropiació de la finca “Mas Nogué” i d'una casa anomenada “Hotel Xic”, de Viladrau, ocupació realitzada pel Comitè Revolucionari Antifeixista en els primers mesos de l'onada revolucionaria, el 12 de setembre del 1936, amb la finalitat de destinar-la a activitats benèfiques o culturals, i la casa núm. 11 de la plaça Major de Viladrau, el 24 de setembre del 1936 apropiada pel Sindicat d'Oficis Varis de la UGT de Viladrau, amb l'objectiu de destinar-la a dependències per al Sindicat esmentat.

⁵¹² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 4 de desembre de 1937. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 347, de 13 de desembre de 1937, pàgina 1091. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Els motius de les esmentades apropiacions eren considerar reaccionària a la propietària i, el més important, la gota que havia fet vessar el got, estava en que no havia contribuït ni moralment ni materialment a la lluita contra el feixisme.

En aquest cas, de manera contundent, queden desacreditades les causes adduïdes pel Comitè i Sindicat local pels raonaments de l'acord de la Comissió que es reflecteixen en el seu acord, “*..que segons manifestació dels mateixos elements que componien el Comitè Antifeixista de Viladrau, el motiu veritable de l'apropiació practicada, no fou que el de què la interessada fos feixista o faccions, sinó únicament no haver pagat una penyora de 25.000 ptes. que van imposar-li per a ajudar els parats*”.

En aquest sentit, la Comissió reiterava la seva doctrina sobre la incompetència municipal per crear tributs o penyores, reitera que per al cobrament dels deutes els ajuntaments disposaven dels procediments específics de recaptació, “*que a part que el Comitè Antifeixista no tenia facultats per imposar legalment penyora ni tributs de cap mena, el no pagament d'una penyora o d'un tribut, àdhuc en el cas que sigui imposat per autoritat competent per a fer-ho, no pot donar mai lloc a una apropiació de béns, puix que la llei té assenyalat i establert el corresponent procediment per a obtenir-ne l'efectivitat*”.⁵¹³

Novament, idèntic raonament que en l'assumpte del ciutadà Rupert i Comes. La liquidació dels deutes dels ajuntaments s'ha de realitzar mitjançant els procediments específics de recaptació que la normativa municipal imposa als ajuntaments.

En el cas de Genoveva Danot i Garriga, el motiu de l'expedient fou l'apropiació d'un edifici situat al poble del Papiol segons comunicació de l'Alcaldia d'aquesta localitat del Baix Llobregat per a destinar-lo a escola i justificant l'apropiació per a ésser d'utilitat social, si bé l'ocupació fou motivada com a represàlia per l'impagament de les contribucions de guerra, tal com queda acreditat en els fets provats que consten en la decisió de la Comissió, “*... tots els testimonis que han declarat ho fan favorablement a l'expedientada, ja que l'apropiació va ésser feta perquè la repetida Genoveva Danot i Garriga no va satisfer una quota de guerra que li va fixar el Comitè Antifeixista del*

⁵¹³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 d'agost de 1937. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 281, de 8 d'octubre de 1937, pàgines 142 i 143 Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Papiol”, “... que l’Alcaldia del Papiol lliurà, un escrit certificant que l’expedientada no tenia cap activitat política coneguda, i que el motiu de l’apropiació realitzada va ésser el que no fes efectiu un plus de guerra que li fou assignat pel primitiu Comitè Antifeixista del poble”.⁵¹⁴

Sense entrar en la incompetència o incompliment del procediment per a imposar contribucions de guerra la decisió conclou que no existeix cap indicatiu que permeti declarar facciosa a l’expedientada i, per tant, resol la restitució dels béns apropiats.

En l’assumpte de Miquel Roca i Viladrich, l’objecte de l’expedient era un pis del carrer Argenters núm. 6, 1a, expropiat pel Sindicat de Flequers, en el que la mateixa Comissió autoritzà, per acord del seu President, a treure de l’esmentat habitatge, un llit de sis pams amb el seu matalàs, coixí i robes, un armari mirall, una calaixera, una tauleta de nit i diverses cadires.

Es tracta d’una apropiació sancionada sobre el règim regulador corporatiu dels forners com consta en la part expositiva de la Comissió “... l’apropiació promoguda pel Sindicat de Flequers és deguda a la negativa de l’interessat a satisfer una penyora de 4.000 ptes., per no tenir les bases de treball establertes”.⁵¹⁵

Les disposicions finals de la decisió, un cop més la doctrina de la Comissió, les apropiacions només són factibles com una sanció econòmica aplicable en quan l’expedientat sigui declarat facciós, supòsit que no es donava en aquest cas. Els deutes no es liquidaven amb apropiacions directes.

En l’assumpte del matrimoni de Joan Baldiris i Adrià i Teresa Escofet i Amills, hi figuren les declaracions d’Antonia Amills i Capdevila, mare de l’expedientada, ratificades per tots els depositants en l’informe, on s’assenyala que els expedientats havien patit una situació tràgica.

⁵¹⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 5 d’abril de 1938. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 106, de 16 d’abril de 1938, pàgines 226 i 227. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁵¹⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de febrer de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 67, de 8 de març de 1938, pàgines 972 i 973. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

El marit s'havia suïcidat primerament i la seva esposa arran del disgust sofert perdé les seves facultats mentals, havent d'ingressar en un manicomí. Aquesta situació no va frenar ni oferir cap tipus de consideració al Comitè de Vilanova i la Geltrú per tal d'imposar unes contribucions als encausats tal com s'acredita en el text de la resolució, *"... que el Comitè de Defensa de Vilanova i la Geltrú, el mes de gener del 1937, va imposar unes penyores de guerra, apoderant-se de 5.200 i 6.000 pessetes d'un es llibretes que els esmentats esposos expedientats posseïen a la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis, sucursal de Vilanova i la Geltrú i a la Caixa d'Estalvi de la Generalitat de Catalunya, sucursal també d'aquella població"*.

La Comissió va declarar ambdós expedientats exempts de responsabilitats en l'aixecament militar, deixà sense efecte l'apropiació dels seus béns i acordà que els hi fossin restituïts íntegrament els béns apropiats i, en conseqüència, a la no imposició de sancions econòmiques.⁵¹⁶

Certament, hem d'entendre que la Comissió estava aprovant la devolució de les quantitats ingressades indegudament pel Comitè. Creiem que difícilment es pogueren fer efectives ja que estem davant l'execució d'una decisió publicada només dos mesos i deu dies abans de l'acabament de la guerra a Vilanova i la Geltrú.

Pagar les contribucions no donava garanties

La senyora Manuela Canicio i Ferran era una veïna de la Ràpita dels Alfacs, propietària de quatre cases i un solar situades amb un valor total de 79.000 pessetes, havent estat apropiada la casa on residia habitualment, aprofitant una absència puntual.

En la decisió de la Comissió va quedar provat *"... que no ha fugit del seu domicili ni ha abandonat les seves finques que ha vingut pagant puntualment tota mena d'arbitris, contribucions, repartiments i també tots els jornals efectuats a les seves finques, àdhuc posteriors del 19 de juliol del 1936; que sempre ha estat en molt bones relacions amb els seus jornalers i parcera; que oferia tota mena de comprovacions que s'estimessin necessàries sens perjudici de les relacions dels pagaments efectuats que acompanyava,*

⁵¹⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 28 d'octubre de 1938. Ponent; Emili Garriga i Albaret. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 315, d'11 de novembre de 1938, pàgina 552. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

*i que per tot l'exposat demanava que se li restituïssin els seus béns, deixant sense efecte les apropiacions que li havien estat efectuades".*⁵¹⁷

En aquest expedient, veiem com la persona encausada s'afanya en acreditar que havia lliurat puntualment a l'Ajuntament de la Ràpita d'Alfacs tots els diners reclamats en impostos diversos. Es lamentava que no havia servit de res passar per caixa en tots els impostos i tributs, satisfer els jornals dels treballadors, i més encara, els repartiments de contribucions extraordinàries de guerra sobre les seves propietats.

Pagar els tributs de guerra com a prova

En alguns supòsits haver pagat els tributs de guerra va ser esgrimit com una prova de càrrec davant la Comissió per demostrar que no s'havia abandonat el domicili ja que els comitès i ajuntaments recaptadors ho feien en molts casos de manera directa. Es presentaven en l'habitatge dels contribuents a passar la gorra, millor en aquest cas, obrir el maletí.

Com hem analitzat anteriorment, en la primera i segona part del treball, l'abandonament del domicili podia ser un motiu que justificués la declaració de faccions. Així, haver pagat les contribucions extraordinàries en el propi domicili, lliurant els diners en efectiu, servia per acreditar que no s'havia fugit.

Francesc Milà i Galimany era propietari d'un bosc, anomenat Fumet, de superfície d'unes tres hectàrees, a Castellsarroca (Sant Martí de Sarroca). L'Ajuntament de la localitat que els venia explotant per abandonament, va demanar autorització per a continuar l'aprofitament dels boscos esmentats i en conseqüència es concedeixin els beneficis resultants de l'explotació al municipi.

La Comissió va reconèixer els drets de l'expedientat, ordenà a l'Alcalde de Castellsarroca, la paralització de la tala del bosc esmentat, ja que li consta, diu literalment l'acord de la Comissió "*... Que no ha abandonat ni un sol moment el seu domicili i que l'Ajuntament o Comitè del poble de Castellsarroca, li constava el seu domicili, ja que pel mes de setembre del 1936 li imposaren un tribut de guerra,*

⁵¹⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 4 de gener de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 16, de 16 de gener de 1938, pàgines 208 i 209. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

*notificant-li degudament, quantitat que fou satisfeta en metàl·lic, per tant, creu queda justificat que no abandonà la finca”.*⁵¹⁸

En aquest cas, haver pagat el tribut de guerra li dona una prova irrefutable. Estava a casa i es desprèn del relat de la Comissió que havia pagat bitllo-bitllo als del Comitè. En aquest cas, es feia del tot certa la dita popular “a comptar molts i a pagar un”.

El ciutadà Cecili Granada de Pujades era propietari de béns immobles en diverses poblacions, Vilanova la Muga i Llagostera, fet que originà que els comitès corresponents el fessin objecte de les seves extorsions econòmiques, tal com consta en la resolució de la Comissió, “... *que ha quedat demostrat que el ciutadà al·ludit, no ha abandonat el seu domicili habitual, i que aquest era sobradament conegut tota vegada que diversos Comitès el visitaren a fi de demanar-li quantitats*”.⁵¹⁹

La Comissió declarà que calia retornar els béns ocupats sense més pronunciaments. Les peticions de diners, en aquest cas, semblen més pròpies d’escamots d’incontrolats que de les mateixes organitzacions dels comitès amb les seves contribucions de guerra. Tot fa pensar que foren imposades sense procediments i una mínima formalització escrita.

3.4 - COACCIONS A LA RERAGUARDA

El contingut material, els fets exposats en les decisions de la Comissió també ens permeten obrir un apartat amb les diverses tipologies de violències que van tenir lloc a la rereguarda en els primers mesos de la guerra. De tot va haver-hi en els diversos graus dels abusos de poder, saquejos, atropellaments, ocupacions, amenaces, denúncies, extorsions, assassinats, ...

Hem compendiat una sèrie de fets relatats en els acords adoptats per la Comissió. Aquests ens il·lustren de com l’ordre públic va ser un dels problemes derivats de

⁵¹⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 1 de febrer de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 49, de 18 febrer de 1938, pàgines 693 i 694. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁵¹⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 de novembre de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 349, de 15 de desembre de 1938, pàgines 1009 i 1010. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

l'esmicolament del poder en les diverses viles, pobles i ciutats de Catalunya en els primers mesos de la Guerra Civil.

Les masses revolucionàries

En els dies posteriors al juliol del 1936 les actuacions dels primers escamots armats, encara sense comitès locals formalment constituïts, s'atribueixen a les masses revolucionàries. No hi ha abanderats que vagin davant dels primers sinó colles informals sense una organització i estructura jeràrquica. És la manera que l'Ajuntament de Calella va qualificar dues actuacions que van patir dos dels veïns d'aquesta localitat costanera del Maresme.

En Emili Pedemonte i Llobet tenia un edifici situat al carrer Prat de la Riba, núm. 22, de Calella, el qual fou apropiat en els primers moments dels fets de juliol del 1936, segons escrit de l'Ajuntament de Calella, on assenyalava que les masses revolucionàries que havien desbordat l'ordre republicà no havien tingut cap contenció des de les forces d'ordre al servei de la causa republicana.

Com a resultat de les ocupacions que es varen realitzar en l'estiu del 1936 s'hi va instal·lar un taller de confecció, tal com constava en les dades de l'acord de la Comissió.⁵²⁰

I l'altre cas és dels Hereus de Llucià de Basart, víctimes d'una altre acció dels dies posteriors al 19 de juliol. Es tracta de l'ocupació de l'edifici situat al carrer de Ferrer i Guardia, núm. 1, de Calella.

En la decisió de la Comissió queda justificat per l'entitat local en aquests termes, “... *que el propi Ajuntament de Calella justifica que l'edifici situat al carrer de Ferrer Guardia, nº 1, fou apropiat els primers moments del moviment de juliol del 1936 per les masses revolucionàries*”.⁵²¹

⁵²⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 15 de febrer de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 59, de 28 de febrer de 1938, pàgines 842 i 843. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁵²¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 5 d'abril de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 113, de 23 d'abril de 1938, pàgina 319. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

El to i estil dels ajuntaments formats pel Govern de la Generalitat amb el Decret del 9 d'octubre del 1936 dona un tomb a les actuacions dels primers moments de la guerra. Mirant enrere es considerava l'etapa dels posteriors dies al moviment feixista com una reacció revolucionària de caràcter tumultuós incontrolable.

Les Patrulles de Control

En quatre assumptes presentats davant la Comissió, els encausats apareixen víctimes de les actuacions de les Patrulles de Control, Milícies Antifeixistes o bé la mateixa Policia. El període que va del juliol fins al novembre del 1936 es donen majoritàriament aquestes actuacions al marge de la legalitat republicana.

Les Patrulles de Control, formades després del fracàs de l'aixecament militar del 19 de juliol, estaven integrades per militants d'organitzacions obreres i d'esquerres amb la finalitat de perseguir als partidaris i simpatitzants de la causa feixista. Les seves accions en els tres primers mesos de guerra van comportar nombroses escorcolls i detencions no exemptes del pillatge i robatoris d'objectes de valor a les famílies benestants i dels edificis religiosos.

Coordinades pel Comitè Central de Milícies Antifeixistes, un organisme para-policial, els patrullers, un cop dissolt el Comitè, van passar a dependre de la Junta de Seguretat, fins la seva dissolució el juny del 1937.

Pel que fa a les Patrulles, les decisions de la Comissió ens ofereixen quatre casos pel que fa als expedients de Tomàs i Lucea, Eusebi Gonzalez i Casado, Francesc Agulló i Sala, Maria de Casanovas i Deltor i Josep Plantada i Artigas. En les Milícies a Joan Cabani i Oliva, i a la Policia el de Pau Llorens i Gispert.

Tomàs Gareta i Lucea era un comerciant que fou víctima de les Patrulles de Control quan aquestes realitzaren un registre al seu domicili, procedint a la detenció de tota la família, per suposat acaparament d'articles alimentaris, i a l'apropiació d'unes llibretes de la Caixa d'Estalvis i del Mont de Pietat que foren lliurades a la Tresoreria de la Generalitat.

Detingut al preventori de Sant Elies, durant dotze dies, en el transcurs dels quals les mateixes Patrulles de Control se li apropiaren d'una botiga de teixits i els mobles del pis en que habitava, havent-li estats tornats part del mobles i alguns altres dels efectes que li foren arrebatats.

Arrambaren tot el que trobaren. El retorn de només part del que s'havia sostret en aquest cas indica que els pillatges de les patrulles es feien de manera clandestina i amb total impunitat.⁵²²

Sobre el ciutadà Eusebi Gonzalez i Casado, consta que li fou apropiat per les Patrulles de Control de la Zona 2a⁵²³, després d'un registre infructuós que es va practicar en el domicili de l'interessat. Se li apropiaren diverses llibretes de les Caixa de Pensions per a la Vellesa i Estalvi, així com els resguards de títols en dipòsit, estesos per la Banca Arnús a favor seu i de la seva filla.

La decisió de la Comissió ens assenyala les accions de les Patrulles es realitzaren arran d'una denuncia, “... *practicades les informacions necessàries i altres diligències pròpies del cas, de les quals es desprèn que les abans dites apropiacions i registres van obeir a una denuncia que no ha pogut ésser comprovada, no resultant ni el més lleu càrrec contra el ciutadà expedientat amb referència a concommitàncies amb elements feixistes*”.⁵²⁴

Són actuacions de rereguarda amb la violència derivada de la raó de les armes. Uns fets al marge de les autoritats governatives.

Mirar denúncies

En Francesc Agulló i Sala va ser detingut per les Patrulles de Control, tal com ens ho descriu la decisió de la Comissió “... *l'interessat, el mes de novembre del 1936 fou detingut per les Patrulles, que després de registrar-li el pis i emportar-se'n 750 ptes. en metàl·lic, joies, una llibreta de la Caixa d'Estalvis, un resguard de valors i altres efectes, el varen portar pres a la caserna de les Carolines, passant-ho després a Sant*

⁵²² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de juny de 1937. Ponent: Joan Sauret i García. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 175, del 24 de juny de 1937, pàgines 1086 i 1087. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁵²³ PONS GARLANDI, Joan . *Un republicà enmig de faistes*. Edicions 62. Barcelona, en la pàgina 102 ens assenyala que la secció 2ª de les Patrulles de Control va estar emplaçada al Paral·lel, primer al carrer Bataclau i després al carrer Viladomat i que va tenir com responsable, al començament, un comunista, però més tard en fou nomenat un tal Membrado, un faista simpatitzant d'Esquerra.

⁵²⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 6 de Juliol de 1937. Ponent; Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 330, de 20 de juliol de 1937, pàgines 860 i 861. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

*Elies, el cap d'uns dies al Palau de Justícia, i, per fi, a la Model; que fou jutjat i absolt pel Tribunal Popular Número 1, per sentència del 15 de desembre de l'any passat, però continuant empresonat fins el juliol darrer en que fou alliberat”.*⁵²⁵

Poca broma amb els patrullers. Tot i acabant en aquest cas l'encausat sa i estalvi, l'expedient no ens diu de les seqüeles, que aleshores en temps de guerra i posteriorment en la postguerra, deixaven les presons. Les condicions dels centres de reclusió en persones de certa vulnerabilitat, sigui per l'edat, situació de salut o bé estat emocional, en molts cassos van tenir un preu que alguns van arrastrar de per vida.

La senyora Maria de Casanovas i Deltor va patir els abusos i extorsions en els mesos inicials de l'empenta revolucionària. Els patrullers varen utilitzar la força de les armes per recaptar fons en la lluita revolucionària i, en alguns casos, lucrar-se personalment, tal com es desprèn de l'acord de la Comissió, “... que les Patrulles de Control la detingueren i li feren pagar 1.000 pts, per haver pertangut a una Associació de Filles de Maria”.⁵²⁶

Una actuació pròpia dels primers mesos revolucionaris on les extralimitacions, en aquest cas dels patrullers, anaven a l'ample. Mancaven mecanismes interns que poguessin evitar actuacions abusives com de les que va ser víctima la senyora Casanovas. No deixava d'haver-hi una impotència que dissortadament no va poder impedir aquesta i altres accions la bona disposició i esforços de les autoritats republicanes de Catalunya.

De Josep Plantada i Artigas, consta en l'expedient que era un militant d'Esquerra que fou víctima d'una actuació dels serveis de les Patrulles en la seva torre de Vilassar de Mar.

⁵²⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 9 de setembre de 1937. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 295, de 22 d'octubre de 1937, pàgina 355. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁵²⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 14 de desembre de 1937. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 10, de 10 de gener de 1938, pàgina 117. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

El relat que consta en la decisió de la Comissió sobre els fets succeïts el 4 de novembre del 1936, ens diu “...uns elements portaven una autorització del ciutadà Eroles, feren un registre a la torre que posseeix a Vilassar de Mar i coneguda amb el nom de Mariflors. Els element esmentats s'emportaren de la torre valors, joies, roba, diners i objectes de tota mena”.⁵²⁷

Aquest cas en el que figura implicat en Dionís Eroles aleshores com cap de les Patrulles de Control, i posteriorment cap dels serveis d'Ordre Públic de la Junta de Seguretat Interior, es un exemple feient del seu protagonisme amb accions com les descrites més pròpies del pillatge que de les finalitats amb que foren constituïts aquests grups armats.

En el seu treball sobre la guerra i revolució de Catalunya Jose Lluís Martín Ramos ens descriu en Dionís Eroles com un home que instrumentava les rondes de vigilància armada al seu servei, però també en benefici personal.⁵²⁸ Com un personatge de temperament malaltís i morbós el qualifica Joan Pons Garlandi, en el treball ja esmentat “Un republicà enmig de faistes”.

En el relat de la Comissió es constata que havia estat una actuació de grups establerts dins la pròpia estructura dels poders institucionals de la mateixa Generalitat. Un pillatge, però que no figurava en les directrius i finalitats dels grups armats de les Patrulles de Control. No era aquest l'esperit fundacional de les Patrulles. Segur que molts republicans davant d'aquestes accions passaren vergonya i hagueren fet seva la cançó, “no és això, companys, no és això”. Tristament no eren temps de càntics sinó de fer prevaldre la força de la raó legal davant les raons de la força sense lleis.

Milícies i Policia

A més d'aquestes quatre accions abusives fetes per les Patrulles de Control, al marge de la legalitat republicana, en les decisions de la Comissió, hi trobem altres dos assumptes on hi consten sengles atropellaments duts a terme pels Milicians i la Policia

⁵²⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 2 de desembre de 1937. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 346 de 12 de desembre de 1937, pàgina 1079. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁵²⁸ MARTÍN RAMOS, Jose Lluís. *Guerra y revolución a Catalunya. 1936-1939* Editorial Critica, Barcelona, 2018, pàgina 61.

En Joan Cabani i Oliva fou víctima d'un atropellament de les Milícies en els primers mesos de la guerra. Així ho manifestà davant la Comissió “...expressant que el 18 d'agost anterior, uns elements de les Milícies Antifeixistes, junt amb Agents de la Comissaria General d'Ordre Públic, practicaren un escorcoll al seu domicili i li ocuparen diversos efectes: joies, metàl·lic i valors que es detallen en la corresponent acta-inventari de la qual acompanya una certificació”.⁵²⁹

L'abús, des de l'estructura de poder de les Milícies, per manca de control del sistema policial de la Generalitat fou reparat per la Comissió. Tenint en compte que no existia cap càrrec contra ell, va resoldre la restitució de la possessió dels béns apropiats.

En Pau Llorens i Gispert va patir una actuació de la mateixa Policia que mitjançant un registre realitzat en el seu domicili el dia 18 d'abril de l'any del 1937, acció on se li requisà diversos documents i els resguards dels valors de la seva propietat.

Per tal de recuperar aquests efectes sostrets, que a parer de l'expedientat creia que es trobaven sota la custòdia de la Comissió de Responsabilitats, va intercedir el Consell d'Empresa de la casa Auto Electricitat, SA, al qual pertanyia l'expedientat i de la que havia estat Gerent, demanant que li fos restituit el que li havia estat apropiat.⁵³⁰

Una acció de la Policia on els efectes de l'encausat havien volat. Les indagacions de la Comissió davant la policia van tenir com a resposta que no hi havia cap antecedent ni constància administrativa d'aquest assumpte. Aquest cas es més greu, no eren els patrullers sinó la mateixa Policia.

Els incontrolats

Els incontrolats, grups armats, al marge, de les mateixes estructures de les Patrulles, les Milícies o la Policia, així com de les organitzacions sindicals i els partits, foren responsables de part de la violència en la rereguarda republicana.

⁵²⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 17 de febrer de 1938. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 64, de 5 de març de 1938, pàgines 935 i 936. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁵³⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 10 d'agost de 1937. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 240, de 28 d'agost de 1937, pàgines 848 i 849. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Els expedients dels ciutadans Ramon Parramon i Castany, Ramon Adroer i Vinyals, Josep Vendrell i Sala, l'Anna Maxenchs i Rosich, l'Àngela Ribalta, vídua Aguilera, Josep Vilardaga i Buxó, Josep I. Satorras i Macià i Carme Reparada i Gallart, vídua de Sentmenat, són testimonis del resultat de les seves accions.

El ciutadà Ramon Parramon i Castany fou objecte de les accions d'un grup d'incontrolats. Més enllà de les apropiacions d'una finca rústica i una casa torre per l'Ajuntament de Bisaura de Ter, els escamots varen saquejar el seu domicili particular a Barcelona.

La Comissió ressenya els atropellaments de què havia estat víctima, en els termes següents “... *que el seu domicili del Carrer València , 288, 5, al mes d'agost per un registre per uns individus de la FAI que s'endugueren tota classe d'objectes de valor, havent-li ocupat dit pis i que s'han posat a nom seu entre els individus que practicaren el registre, anomenat Pau Guiu*”.⁵³¹

Un prova més dels actuacions dels primers moments de la revolta, l'agost de l'estiu del 1936. Les ocupacions dels habitatges que en aquest cas es realitzen al marge de les normes d'apropriacions de la Generalitat. Recordem que aquestes apropiacions només es podien aprovar a favor de sindicats, partits i ajuntaments, però no de grups sense cap tipus d'entitat.

Sobre Ramon Adroer i Vinyals, es realitzà l'apropiació pel Comitè Antifeixista de Viladesens, d'una casa i diverses finques, ubicades al mateix poble, unes agrícoles i altres plantades de bosc, les quals conreava directament.

L'expedientat hagué d'abandonar el seu domicili, pel risc de les actuacions del Comitè d'Orriols. Així consta en l'acord de la Comissió, “... *que el dia 1 d'agost de l'any passat, per consell i fins pot dir-se que a instància del Comitè Antifeixista del poble que va donar-li el corresponent permís, davant el caire que prenia l'actuació del tristament cèlebre Comitè del veí poble d'Orriols, va traslladar-se amb la seva família a Girona, deixant la casa oberta i habitada per l'encarregat dels conreus i altre servei*”.

⁵³¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 29 de juny de 1937. Ponent: Enric Galofré Haeffmer Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 195, de 14 juliol de 1937, pàgines 176 i 177. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Als pocs dies d'haver marxat tingueren lloc les actuacions d'ocupació dels seus béns, com ens diu la decisió de la Comissió, “... *va ésser-li apropiada la dita casa amb tots els seus mobles, fruits i bestiar, i també un cotxe Chevrolet, de matrícula, G-3127, així com les terres, i que entenen que les dites apropiacions eren no solament improcedents, sinó també il·legals, ja que tampoc no havien estat comunicades a la Generalitat*”.⁵³²

Una història pròpia de la manera d'actuar dels grups incontrolats. No actuaven en la pròpia població sinó en les veïnes i també més enllà de la seva comarca. Aquí es el conegut comitè d'Orriols, però en tenim altres exemples com el cas de l'autobús de la mort a Falset⁵³³ o els grups de Salomó⁵³⁴, que en aquest cas també actuaven en altres poblacions de les rodalies amb els disfressa de barbes i bigotis postissos per no ser reconeguts.

Els forasters podien arribar a una població o a qualsevol indret per allunyat que fos i com escamot d'incontrolats actuar amb risc per la vida dels veïns. Els perill de les ràtzies dels incontrolats estava en aquelles persones que podien conduir fins el domicili o amagatall conegut del ciutadà amenaçat.

A Josep Vendrell i Sala, se li va ocupar la casa núm. 134 del carrer de les Escoles Pies d'aquesta ciutat. Es trobava estiuant fora de Barcelona quan ocorregueren els fets, que descriu l'acord de la Comissió “... *s'instal·la una entitat particular anomenada Escuela Preparatoria de Guerra – Departamento Administracion, tot i les protestes de la persona encarregada de guardar la finca; que valent-se de les mateixes circumstàncies, pocs dies abans uns individus que digueren pertànyer al Sindicat de Treballadors de Banca, Borsa i Estalvi, amb domicili al carrer de Vergara, 12, s'emportaren els mobles del despatx, documents, escriptures, resguards, llibres i altres objectes*”.⁵³⁵

⁵³² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 5 d'octubre de 1937. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 197, de 24 d'octubre de 1937, pàgines 378 i 379. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁵³³ ORENZANA PI, Antoni. *L'Autobús de la mort a Falset* Ara Llibres. Barcelona, 2009.

⁵³⁴ VIRGILI FERRANDO, Eduard. *Eufòria i por a la rereguarda, El procés revolucionari a Salomó (Maig de 1936-Maig de 1937)* Revista La Resclosa, Número 24. Centre d'Estudis del Gaià. 2020.

⁵³⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 2 de novembre de 1937. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 18, de 18 de gener de 1938, pàgines 227 i 228. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Una altre fet probatori del desori dels primers mesos de la guerra. La manca de control podia donar lloc a unes actuacions dels grups d'espontanis al marge de qualsevol organització o bé sense atendre, com sembla en aquest cas, a la seva direcció, ja que en aquest episodi no es pot acabar d'entendre aquesta acció sinó com accions de lucre personal al marge de les mateixes organitzacions.

A l'Anna Maxenchs i Rosich li fou apropiada la finca que habitava dintre del Parc Güell, coneguda per casa viuda Trias. Sense explicació ni pretext uns individus armats l'ocuparen per Ajut Infantil de la Rereguarda, més tard ho feren uns elements que, sense cap explicació hi posaren un rètol que deia *Ajut queviures Madrid*. Finalment hi vivien uns elements que s'ignorava qui eren, però que a parer de la senyora Maxenchs semblaven amics de l'esmentat grup *Ajut queviures Madrid*.⁵³⁶

Grups armats que restaven plenament autònoms i que actuaven al marge de tota norma ni autoritat. I el que era pitjor, amb finalitats personals que podien anar més enllà del lucre personal. Plantar cara podia tenir conseqüències funestes.

A l'Àngela Ribalta, vídua Aguilera, li fou apropiada a Cirerer del Llobregat la casa on residia junt amb les seves dues filles. El dia 18 de febrer de 1937, després d'un registre efectuat, que donà un resultat negatiu, foren detingudes totes tres per creure que eren desafectes al Règim; que el dia 15 de març del 1937, prèvia investigació policíaca, foren alliberades per haver-se comprovat que eren fidels al Règim.

Entre tant, al Cirerer de Llobregat (Sant Climent de Llobregat), procediren a l'apropiació de la casa, posant un rètol a la finca en la qual es feia constar la desafecció al Règim per part de la propietària; que va quedar sense llar i que hagueren de recórrer a l'ajut dels parents llunyans.⁵³⁷

Una acció on no consta si es tracta de la mateixa Policia o un grup incontrolat que les trasllada detingudes a un preventori. Aquí sembla que fou la mateixa Policia la que va

⁵³⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 8 de febrer de de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 51, de 20 de febrer de 1938, pàgina 728. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁵³⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 16 de gener de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 42, d'11 de febrer de 1938, pàgines. 584 i 585. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

desfer la detenció practicada possiblement arran d'una denúncia al tractar-se d'una persona d'arrelades creences religioses.

A Josep Vilardaga i Buxó, el dia 26 de febrer del 1937, un titulat Comitè de Defensa de la Barriada de Vallvidrera, va exigir el lliurament de les claus de la seva casa-torre al carrer Mont d'Orsà i plaça de Vallvidrera, en el barri del mateix nom a la ciutat de Barcelona.

L'arbitrarietat d'aquesta ocupació quedà palesa en la decisió de la Comissió *"...apropiant-se i possessionant-se de tots els mobles i efectes allà continguts, sense cap dret, al menys cap motiu legal i fonamentat per a fer-ho"*.

Certament, el titulat Comitè de Defensa de Vallvidrera no deixava de ser una organització espontània sorgida en els primers mesos de la revolta. No tenia emparament legal i tanmateix la decisió de la Comissió no podia ser altra que restituir els béns apropiats.⁵³⁸

Al ciutadà Josep I. Satorras i Macià, li foren ocupats edificis i terrenys de la seva propietat situats al Raval de Sant Pere i Portal de Francesc Macià, avinguda del 9 de setembre, Camí Vell de l'Estació, a la Selva del Camp. Les apropiacions foren realitzades pel Sindicat d'Oficis Varis CNT de la Selva del Camp amb la deguda autorització del Comitè Antifeixista Local.

En l'acord de la Comissió quedà reflectida la qualificació que fa el propietari de l'ocupació *"... amb data 29 de juny del 1937, comparegué davant propietari d'una casa i un hort existents a la Selva del Camp, les quals propietats li foren apropiades per diversos individus, sense poder precisar el nombre ni els nom"*.⁵³⁹

Podem endevinar, sense que ens digui res la resolució el moment de l'ocupació, els primers moments de l'onada revolucionària el marge de les normes de la Generalitat.

⁵³⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 4 de novembre de 1937. Ponent; Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 318, de 14 de novembre de 1937, pàgines 684 i 685. XXX Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁵³⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 25 de gener de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 33, de 2 de febrer de 1938, pàgina 455 Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Era un cop de força dels grips espontanis amb el corresponent abonament dels que aleshores controlaven el poder local, els Comitès Antifeixistes.

A Carme Reparada i Gallart, vídua de Sentmenat, consta en la decisió de la Comissió que durant els primers dies de la revolta va patir molts registres domiciliaris, sense que mai haguessin donat cap resultat en contra seva.

La vídua de Sentmenat era una ciutadana de cinquanta-sis anys d'edat, apolítica, amb un esperit de cooperació a les obligacions de la rereguarda, amb la seva conducta amb els refugiats de guerra que espontàniament havien exterioritzat llur agraïment i havien avalat la seva conducta.⁵⁴⁰

Un més dels abusos que es varen donar sobre les persones vulnerables. En aquest cas una dona vídua i sense emparament familiar objecte de les accions no sabem si dels incontrolats o de la mateixa policia. Aquest registre rere registre fa pensar en possibles denúncies.

La subhasta de Capellades

Les apropiacions practicades pels ajuntaments, partits i organitzacions sindicals havien de ser només provisionals. L'autorització definitiva l'havia d'acordar la mateixa Generalitat si bé en molts casos els confiscadors beneficiaris tiraven pel dret, com el cas de l'Ajuntament de Capellades.

En Manuel Belza i Bonastre, fou afectat per l'apropiació d'una finca seva a Capellades, que va anar més enllà de la ocupació directa. Com consta en la decisió de la Comissió les actuacions arribaren fins a liquidar en pública subhasta els seus mobles, *“en virtut d'haver estat expropiats i subhastats els mobles propietat del ciutadà expedientat, que tenia a la seva finca de Capellades, per l'Ajuntament de la pròpia vila”*.⁵⁴¹

⁵⁴⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 1 de març de 1938. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 71, de 12 de març de 1938, pàgines 1054 i 1055. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁵⁴¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 5 d'abril de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 105, de 15 d'abril de 1938, pàgina 218. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Certament, tot i que per a qualsevol apropiació era necessari, com ja hem dit, la pertinent autorització, en aquest cas, com en tants altres, l'ocupació anava per endavant sense altre tràmit que arrambar els béns i posar-los a la venda.

Un altre embarg preventiu per a evitar pillatges

Hem vist anteriorment, en el capítol de les reclamacions de terceres persones, un embarg preventiu, el de Dolors de Pagès vídua de Capar, per tal d'evitar que terceres persones possessin les mans als seus comptes.

En Carles Bonet i Duran també va haver d'instar un embarg amb la finalitat de protegir els seus béns. Eren temps on qualsevol oportunitat de poder fer-se amb els estalvis de tercers amb els corresponents enganys no es deixava passar de llarg. Els malfactors oportunistes sempre estaven a l'aguait.

Davant els pillatges d'aquells primers moments de la guerra, fou el mateix encausat el que demanà a la Comissió, per instància del 8 de desembre del 1937, que es decretés l'embarg preventiu dels mobles de la seva propietat, guardats en l'establiment guardamobles "Nervion". El motiu quedà exposat en l'acord de la Comissió, "*... puix que hom l'assabentà que, algú s'ha permès retirar alguns mobles de la seva pertinença*".⁵⁴²

La tutela dels poders públics mitjançant un embarg fictici. Tot valia per evitar els pillatges. L'acceptació d'aquestes estratagemes per part de l'Administració ens il·lustra de la dificultat de controlar l'ordre públic, per part de les autoritats republicanes en aquells dies de la febre revolucionaria. Era més fàcil i útil el camuflatge. Anar passant. Np deixava de ser certa una vella dita, "Qui dies passa, anys empeny", que en aquest cas li va anar de primera al ciutadà encausat.

Sortir per cames

Les amenaces suposaven un perill: no es podia endevinar fins on podien arribar. Fer-se el valent era exposar-se. La seguretat personal fou un dels motius de fugir del domicili

⁵⁴² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 3 de febrer de 1938. Ponent; Fran.cesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 49, de 18 de febrer de 1938, pàgines 698 i 699. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

habitual. En aquest cas abandonar el domicili habitual i buscar un amagatall fora vila era el més sensat.

El ciutadà Domènec Massuet i Amorós fou una víctima més de les amenaces, una violència a la rereguarda que comportava el risc de perdre la vida. Tal com consta en la part expositiva de la resolució de la Comissió es justificava el motiu del canvi de domicili amb la sortida de la ciutat, “... *amb referència a la és persona apolítica, que s’ha dedicat tota la vida als seus negocis i no ha tingut participació ni concomitància amb els elements facciosos, que si traslladà la seva residència a Barcelona, ho va fer per raons de seguretat personal*”.⁵⁴³

Un exemple més del “comes ajudeu-me”. Els perseguits en la violència revolucionària de classe no tenien altre opció que posar terra pel mig. La Comissió, com en altres supòsits reconeix, que en els primers mesos de la revolta, en molts casos, davant les amenaces de mort, no hi havia altre opció.

Recordem ara el cas d’un ciutadà de Tarragona, l’advocat i membre de la Lliga, Josep Yxart i Moragues. Amenaçat per figurar en els llistats de persones condemnades i davant el risc de ser víctima d’un escamot d’incontrolats fou traslladat fora de la ciutat, primer al Consolat d’Argentina i després fins a un Sanatori Mental a Terrassa on ingressà com malalt. Es tingué la precaució de canviar-li una lletra del seu cognom, en lloc d’Ixart quedà anotat com Icart. Toles les cauteles eren poques.⁵⁴⁴

Creuar els registres de la propietat

En els primers mesos de la contesa civil, més enllà dels nombrosos incendis, en esglésies i altres edificis religiosos, en diverses poblacions es van assaltar els registres de la propietat per tal de cremar els seus llibres. Era una acció que indicava la voluntat revolucionària d’abolir la propietat privada.

Els hereus del Comte de Torregrossa, foren objecte d’apropiació per l’Ajuntament de Vilanova de la Barca, d’una casa situada al carrer Fermin Galan. En el seu cas tenim un

⁵⁴³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 18 de novembre de 1937. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 331, de 27 de novembre de 1937, pàgina 885. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁵⁴⁴ ROVIRA I GOMEZ, Salvador-R, *Els Ixart del segle XX (Josep Ixart i de Moragues)*. Col·lecció “Pau de les Postals”. Número 13. Gràfiques Gabriel Gibert. Tarragona 1993, pàgines 33 i 34.

exemple de les destruccions dels registres públics en els primers mesos de la guerra, “... aquesta Comissió ha rebut una comunicació de data 20 de gener de l’any corrent, dient que no és possible contestar perquè tots els llibres del Registre de la Propietat foren destruïts els primers moments del moviment del juliol del 1936”.⁵⁴⁵

Certament un problema que va anar més enllà dels temps revolucionaris i que ocasionà amb posterioritat, acabada la guerra, per la manca dels llibres registrals, molts maldecaps i conflictes en els tràmits d’acreditar la propietat.

A Dolors Maynou i Feliu, li fou apropiada la casa coneguda per la Rectoria, a Canet de Mar, en els moments posteriors a l’aixecament militar del 19 de juliol del 1936. El Registrador de la Propietat d’Arenys de Mar, preguntat si la finca de referència figurava inscrita a nom de l’expedientada, va donar resposta en el sentit que no podia contestar la consulta, tota vegada que els llibres del Registre de la propietat havien estat cremats, com en tants altres llocs de Catalunya durant els primers dies del moviment facciós del 19 de juliol del 1936.⁵⁴⁶

Altre cop la violència revolucionària dels primers dies. Calar foc als registres públics dels béns dels particulars era tota una declaració en contra de la propietat privada.

3.5 - DENÚNCIES I VENJANCES

En el transcurs de la guerra, les denúncies foren un fet que es produí amb un certa freqüència. Primer, les denúncies anaven contra aquells que podien ser considerats feixistes, i dintre de la persecució de classe, política i religiosa, les actuacions dels escamots tingueren la col·laboració d’aquells que delataren els amagatalls dels considerats, especialment, enemics de la Revolució.

Mes tard, amb la revolució sota control, en la segona part de la guerra, ja en la primavera del 1938, amb les forces rebels en els límits del territori de Catalunya, les

⁵⁴⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 24 de març de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 102, de 12 d’abril de 1938, pàgines 177 i 178. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁵⁴⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 de novembre de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 347, de 13 de desembre de 1938, pàgines 972 i 973. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

denúncies estarien contra aquells que podien ser considerats quinta columna i per tant subjectes als delictes d'alta traïció per espionatge, sabotatge, propaganda i derrotisme.⁵⁴⁷

En les decisions de la Comissió trobem diversos casos de denúncies de la primera part de la guerra. Les trobem en el terreny de les venjances personals i el beneficis indirectes obtinguts al considerar el creditor dels deutes un feixista, ja que així es podria eliminar-lo sinó físicament almenys fer-lo desaparèixer de la vida ciutadana.

Part de les denúncies eren anònimes. No quedaven en registres ni documents. Aquestes certament volien i podien fer mal. Una expressió oral podia ser més maliciosa que una escrita. Tirava la pedra i amagava la ma. El fet emocional, a cau d'orella, obria les possibilitats d'una actuació de repressió espontània i acalorada en aquells primers moments de la guerra.

En els quinze casos que tot seguit exposem, els ciutadans afectats, tots ells tingueren pronunciaments favorables amb la pertinent declaració de no faccions i la íntegra restitució dels béns apropiats.

Denúncies a dojo

En l'expedient de Frederic Fernández i Burgos, hi trobem una consideració general de la Comissió del tot rellevant sobre les denúncies, quan diu “.. *ha quedat ben palès que el fet d'aparèixer un ciutadà en la relació de persones que tenen bloquejats llurs cabals i efectes , no prejudja res, ja que les causes d'inclusió són molt diverses i si bé unes comporten una denuncia per faccions o presumpte faccions, d'altres obeeixen a motius totalment aliens a l'actuació política en ordre al moviment subversiu del 19 de juliol*”.⁵⁴⁸

Certament, al no disposar dels arxius complerts dels expedients de responsabilitats, el gruix de l'interior dels mateixos amb la correspondència, oficis i altres escrits, no sabem quines eren aquestes denúncies i el detall de les mateixes, motius i denunciants i, en tot

⁵⁴⁷ PASTOR PETIT, Domènec. *Traïdors a Catalunya. La Cinquena Columna (1936-1939)* Editorial Base. Barcelona, 2006, pàgines 201 a 244.

⁵⁴⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 4 de novembre de 1937. Ponent; Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 324, de 20 de novembre de 1937, pàgina 766. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

cas, finalitats. Ens queda un testimoni contundent i que no admet reserves, els expedients, part d'ells, eren incoats a partir de denúncies.

Les denúncies dels ajuntaments

Els ajuntaments també practicaren les denúncies. Més enllà dels motius ideològics, considerar facciosos als denunciats, també si podien amagar finalitats lucratives. Si es declaraven facciosos als encausats, com molt bé sabien, els béns podien incorporar-se al patrimoni municipal.

A l'Alexandre Cabanyes i Marquès se li apropiaren diverses finques per part de l'Ajuntament de la Granada, segons relació d'apropriacions que en data 1 de juliol del 1937 va comunicar l'Ajuntament d'aquesta localitat.

En l'expedient de la Comissió es comprovà que només existia un sol denunciant amb un informe desfavorable.⁵⁴⁹ Qui era? El mateix Municipi, que urgentment necessitava una de les finques de l'expedientat, per tal d'instal·lar-hi les dependències de l'Ajuntament.

Les finalitats lucratives en les denúncies no eren exclusivament individuals, també ho eren d'entitats corporatives, en aquest cas un Ajuntament que de totes passades s'havia entossudit en fer-se seu l'habitatge del ciutadà Cabanyes.

En l'expedient de Jaume Tobella i Ferrer, l'objecte d'apropiació fou un edifici situat al carrer Galán i Garcia Hernández, sense número, que es destinà a caserna dels Mossos d'Esquadra de Catalunya, segons escrit adreçat al Conseller de Justícia de la Generalitat de Catalunya per l'Alcalde de Sesrovires.

En aquest cas es tractava d'un encausat avalat fermament per la Unió de Rabassaires, i quedant constància en la resolució de la Comissió de la retirada de la denúncia per part de la Corporació Municipal, "*... que el present expedient va ésser iniciat per denuncia de l'Ajuntament de Sesrovires i el mateix denunciant en ésser interrogat, manifesta, textualment, que l'apropiació dels béns de l'expedientat seria un "atropellament" que es cometria amb ell, retirant per tant la denuncia origen de l'expedient*".

⁵⁴⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 10 de març de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 83, de 24 de març de 1938, pàgines 1203 i 1204. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Ens trobem davant d'una situació on l'Ajuntament feu marxa enrere. No hi havia causa contra un expedientat amb uns informes d'un historial tant antifeixista, reconegut i avalat per la Unió de Rabassaires, la qual cosa per tant no podia suposar en ell cap mena de concomitància amb els elements que havien desfermat la guerra.⁵⁵⁰

Joana Torres i Janer, fou objecte de l'apropiació per part de l'Ajuntament de Piera, el 18 de febrer del 1937, d'un edifici castell amb jardí annex, amb tots els seus mobles i efectes, situat al carrer de la Coveta núm. 11, d'aquesta població. El motiu d'aquesta apropiació fou pel fet de ser considerada facciosa la propietària.

L'Alcalde de l'Ajuntament de Piera envià a aquesta Comissió un comunicat del propi Ajuntament, on hi constava l'acord adoptat en la sessió celebrada el dia 8 d'agost de 1937, en el qual es retracten de la denúncia formulada en contra de la interessada i retiraven l'acusació.⁵⁵¹

Marxa enrere de l'Ajuntament, revocant l'acord anterior, adoptat el 18 de febrer del 1937. Feia tres mesos que els fets de maig havien quedat enrere. Res no era casual.

Les llistes dels Comitès

En els primers mesos del conflicte, les llistes dels considerats facciosos anaven a l'ampla. En certs casos hi acabaren figurant ciutadans que no tenien altre motiu que ser missaires, de dretes o bé petit, mitjà o gran propietari. Part d'ells no tenien cap vinculació amb la política. En la febre revolucionària la seves onades podien arribar a qualsevol persona tot i que no hagués col·laborat amb els colpistes.

La senyora Antonia Fornés i Pedrós, vídua de Josep Mª Catarineu, amb diverses propietats a Igualada, cap de les quals li havia estat apropiada, fou objecte d'una denúncia en els primers moments de la revolta que va provocar el bloqueig dels seus cabals.

⁵⁵⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 30 de novembre de 1937. Ponent; Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 361, de 27 de desembre de 1937, pàgines 1275 i 1276. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁵⁵¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 18 de gener de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 41, de 10 de febrer de 1938, pàgina 566. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Què havia passat? Simplement figurava en una relació de persones suposadament faccioses tramesa a tot i a dret pel Comitè Antifeixista d'Igualada, sense més justificació que possiblement uns comentaris maliciosos que arribaren a les oïdes dels que confeccionaven les llistes “... fonamentadament a creure que la seva inclusió en la relació referida no obeí a cap motiu del qual pogués derivar-se una acusació de feixisme o facciositat, i que ésser deguda més probablement a una confusió o error, molt explicable en aquelles primers dies de la revolta”.⁵⁵²

Les actuacions a tort i a dret dels primers moments de la guerra anaven més enllà de les confusions. Les llistes eren fetes en molts casos sense altres informacions que els comentaris verbals, en molts casos sense fonament de cap tipus.

Denúncies amb danys colaterals

Les denúncies també ocasionaren el que s'anomena ara “danys colaterals”. Rebia algú altre que no era el denunciat. En aquest, l'esposa de la persona contra qui anava dirigida l'acusació. Quan hi havia un compte indistint, aquest quedava del tot blocat per ambdós titulars.

Aquest es el cas de la senyora Emilia Herans i Fernández, segons els fets que se'n descriuen per la Comissió, “... tenia al Banc Hispà-Americà, un compte corrent indistint amb el seu marit, Artur Ruiz i Varela, que hom va ordenar la retenció del saldo, en virtut d'una denuncia presentada contra el seu marit, que ha complert sempre amb els seus deures com a ciutadana de la República, demana que sigui autoritzada per a poder disposar de la meitat del saldo del compte corrent esmentat”.⁵⁵³

No destriar degudament les responsabilitats dels titulars de comptes indistints va ser motiu de freqüents bloquejos de comptes corrents. Ser l'ase dels cops sense altre motiu que el vincle marital.

⁵⁵² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 d'agost de 1937. Ponent; Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 262, de 19 de setembre de 1937, pàgina. 1204 Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁵⁵³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 10 de març de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 83, de 24 de març de 1938, pàgines 1203 i 1204 Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Denúncies amb pillatges i finalitat lucrativa

Arran de les detencions pel jutge Bertrand de Quintana de diversos implicats per l'afer conegut com els cementiris clandestins⁵⁵⁴, una investigació judicial a l'estiu del 1937 per esclarir els assassinats per la violència en la rereguarda republicana durant els primers mesos de la guerra.

Aleshores, Rafel Vidiella, Conseller de Treball, va comparèixer davant la premsa. Sobre les detencions, dels que ell va anomenar revolucionaris i lluitadors antifeixistes, els jutges només podien acceptar denúncies d'aquells que havien actuat al marge de les finalitats de la Revolució.

El que va dir en aquells primers dies de setembre del 1937 el polític del PSU és que davant els tribunals per ser jutjats només hi havien de comparèixer, textual, "*... todos aquellos individuos que en lugar de obrar revolucionariamente lo hayan efectuado en un sentido de lucro, o bien que hayan aprovechado los hechos revolucionarios para eliminar enemigos o por un afán innoble de robo*".⁵⁵⁵

Lucrar-se amb la denúncia podia ser un mòbil de pes. El resultat podia comportar un avantatge econòmic per al denunciant. Set dels casos que van passar per la Comissió són del tot il·lustratius per a entendre el que veritablement s'amagava darrera d'aquest tipus de denúncies.

En quatre, hi trobem una barreja d'aprofitament i pillatge i en tres d'ells les venjances personals, actuacions del tot reprovables, condemnables també dins la mateixa lògica revolucionària que assenyalava en Rafel Vidiella.

Pel que fa al cas de Joan Castells i Rabassa, un altre ciutadà víctima de les denúncies interessades, com consta en la decisió de la Comissió "*... que no ha intervingut mai en política si bé se'l creu de tendències dretistes (sic), sense poder-lo titllar de reaccionari, havent-se distingit obrint comptes als clients de la seva botiga de queviures sense percebre'n interessos i prestant-los, també desinteressadament, algunes quantitats,*

⁵⁵⁴ DUEÑAS ITURBÉ, Oriol i SOLÉ BARJAU, Queralt. *El juez Josep María Bertrand de Quintana (1884-1860): Compromiso político y cementerios clandestinos*. Revista Hispania, volum LXXXI, número 246. 2014, pàgines 151 a 176.

⁵⁵⁵ LA VANGUARDIA Article *Los detenidos por hechos revolucionarios deben ser puestos en libertad*. Edició del dimecres 8 de setembre de 1937, pàgina 3.

sense justificants de cap mena; que des de el mes d'agost del 1936 no resideix al poble, probablement per cercar-lo els Comitès Revolucionaris de La Torrassa i Molins de Llobregat".⁵⁵⁶

Aquí tenim el fet de la denúncia realitzada per motius econòmics. Es tracta d'aprofitar la revolta per eludir uns pagaments. Desaparegut o empresonat el botiguer dels deutes ja no en parlaria ningú. Negoci rodó per aquells que havien gaudit d'un bon tracte i de la confiança d'aquell botiguer.

Pere Cerdà i Cladellas, disposava en propietat a Palau-Solità les finques de "Can Xera" i "Can Mario", la primera, amb dependències de casa habitació i casa de pagès, amb terres de cultiu, regadiu i secà, i la segona, habitacle i casa de pagès de baixos i un pis, amb un valor conjunt de 80.000 pessetes.

Les dites propietats li foren totes elles apropiades pel Comitè de Milícies Antifeixistes de Palau-solità en data 20 d'agost del 1936, en les setmanes de l'esclat revolucionari, justificant-ho per l'abandonament de les esmentades finques pel seu propietari. La finalitat, continuar el seu cultiu amb l'administració de les mateixes, fins aleshores en arrendament als masovers.

En aquest sentit, segons corroboraren l'alcalde de Palau-solità, el secretari de l'Ajuntament, l'agutzil i altres ciutadans de diferents partits i organitzacions, el motiu que l'expedientat abandonés les seves finques ens mans dels masovers que ja les explotaven, fou per pressions del Comitè de Milícies Antifeixistes, el qual l'amenaçà que no podia garantir-li la seva seguretat personal davant l'actuació d'elements forans.⁵⁵⁷

L'element decisiu de la denúncia, no menys important, la coacció indirecta de no garantir la seguretat. No hi havia més que una sortida, "comes ajudeu-me".

⁵⁵⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 d'octubre de 1937. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 323, de 19 de novembre de 1937, pàgines 750 i 751. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁵⁵⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 d'octubre de 1937. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 326, de 22 de novembre 1937, pàgines 795 i 796. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Certament que els abandonaments de domicili per amenaces figuraven com un instrument que justificava l'ocupació posterior de les finques. Un capítol més en la violència en la rereguarda amb finalitats lucratives. “Si tu te'n vas, allò teu queda nostre”. O, en alguns casos, meu.

A Ceferi Bernat i Escolà se li van apropiar una finca situada a Castelló de Farfanya. Constava, segons tots els elements representants del poble de Castelló de Farfanya, que l'encausat era un antic element antifeixista que militava al Partit Socialista des de l'any 1931 i addicte al Règim.⁵⁵⁸

Qui era el denunciant? Un cosí de l'expedientat que, per raons familiars, s'havia volgut apropiat dels seus béns. Una ocupació que complia les tres condicions del Conseller Vidiella: pillatge, venjança i lucre personal. A més es feia certa en aquesta localitat de la Noguera una de les dites sobre les relacions entre familiars, “com més cosins, més endins”.

A Josep. R. Cirera i Prim se li ocuparen els boscos Bac Negre, Cirera i Putxot, a Borredà, segons acta d'apropiació de l'Ajuntament d'aquesta localitat, de 9 de juny del 1937. El propietari havia cedit a un tercer en arrendament l'aprofitament forestal dels boscos esmentats, fet que motivà una denúncia contra l'arrendatari.

Unes incidències entre el municipi de Borredà i l'arrendatari dels boscos, en les quals intervingué la Comissió de Responsabilitats, per tal de fer valdre els drets de l'arrendatari i a l'efecte d'intervenir els ingressos econòmics de la fusta extreta dels boscos. En aquest sentit, l'import de la fusta que hom havia extret de les finques de l'expedientat fou ingressat a la Caixa de Dipòsits i Consignacions de la Generalitat de Catalunya.

En aquest cas, la denúncia la presentà l'Ajuntament de Borredà al Jutjat d'Instrucció de Berga, en contra l'arrendatari dels boscos. L'esmentat Jutjat, després de practicar les diligències que judicà oportunes, no admeté la denúncia criminal i trameté les

⁵⁵⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 4 de gener de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 25, de 25 de gener de 1938, pàgines 325 i 326. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

diligències oportunes davant la Comissió, que resolgué de manera favorable al propietari decretant la restitució dels béns apropiats.⁵⁵⁹

La fusta valia el seu preu i més en temps de guerra. L'ajuntament de Borredà no se'n va sortir en la seva maniobra de fer-se amb la fusta per a ingressar l'import de les vendes en la tresoreria municipal. L'afany de lucre no era exclusivament dels individus sinó també podia ser de les mateixes corporacions públiques que maldaven per tal que tots els ingressos possibles arribessin a la caixa municipal.

Velles rancúnies

El cinquè cas és el de Francesc Agulló i Sala, una persona d'edat avançada que no havia tingut mai activitat política de cap mena, degut a una denúncia de l'estadant d'una casa de la seva propietat, al qual havia desdonat després de no pagar-li cinc mesos de lloguer i destrossar-li tot el pis.⁵⁶⁰

No hi hagué altre pena major per a l'encausat que veure el seu pis fet a trossos. Era una venjança més de les tantes que es donaren en la rereguarda. En aquest cas contra el propietari de l'habitatge de lloguer. No es tractava d'una ocupació per motius polítics ni tant sols amb finalitats de satisfer els serveis públics col·lectius en temps de guerra.

Joan Serra i Adroher. Fou objecte de l'apropiació, per part de l'Ajuntament de Sant Pol de Mar, d'una finca anomenada Sot de l'Arrosser. El més important de l'expedient és que ens diu la mà que havia mogut en contra seva la tramoia “... atès que l'únic informe desfavorable és el facilitat per Narcís Serra, actual delegat de la fàbrica que havia estat propietat de l'expedientat”.⁵⁶¹

⁵⁵⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 10 d'agost de 1938. Ponent; Emili Garriga i Albaret. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 228, de 16 d'agost de 1938, pàgines 526 i 527. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁵⁶⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 9 de setembre de 1937. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 295, de 22 d'octubre de 1937, pàgines 354 i 355. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁵⁶¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 1 de març de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 76, de 17 de març de 1938, pàgina 1124 i 1125. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Subordinats amb vells rancors? No sabem si justificats o no. Eren temps que amb raó o sense es passava factura d'algunes disputes, o potser malentesos, de les relacions entre patrons i representants dels treballadors.

En el cas d'en Climent Soler i Casals, aquest era propietari d'una finca al terme de Castell d'Areny, confiscada per l'Ajuntament d'aquesta localitat. La denúncia de que era un facciós tenia un objectiu, obtenir el profit propi de les quantitats que pogués proporcionar l'explotació dels béns apropiats, es a dir, el cobrament per la fusta tallada dels boscos de la seva propietat.

La clau del veritable motiu de l'apropiació dels seus boscos foren unes venjances personals, com resta acreditat en l'acord de la Comissió, “... *ha professat sempre idees esquerranes fins a l'extrem d'haver estat perseguit en alguna determinada època pels elements dretans del poble, i que consideren l'apropiació efectuada com un veritable atropellament derivat de venjances personals.*⁵⁶²

Aquest cas no podia acabar d'altra manera que amb la reparació de l'atropellament amb la restitució dels béns ocupats. La Comissió aturava un abús que venia de lluny, els rife de la política, que havia convertit els seus adversaris en enemics.

Anònimes que van fer mal

Certament l'anonimat en les denúncies no deixava de ser un element substantiu. No hi havia defensa ja que no estaven plantejades sobre un fet i un argumentari escrit. L'oralitat de bona part de les mateixes i la seva transmissió, entre més d'una persona, el boca-orella, podien convertir-les en distorsions pròpies del veritable joc dels disbarats. Com els titellaires, els denunciants quedaven amagats darrere les cortines de la venjança. Calia només insinuar-se a qualsevol dels que, en aquelles primers dies de l'esclat revolucionari, anaven a peu de carrer com a capdavanters.

Ventura Leon i Levi fou víctima d'una denúncia, feta sense cap solvència per part del denunciant, però que motivà la instrucció de la causa per la qual fou detinguda i jutjada davant el Tribunal Popular Número 4. La imputació va consistir en un delictes de

⁵⁶² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 4 de novembre de 1937 Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 320, de 16 de novembre de 1937, pàgines 703 i 704. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

temptativa d'evasió de capitals, procediment que acabà amb el sobreseïment de la causa incoada en contra seva per l'esmentat Tribunal.⁵⁶³

A l'ésser detinguda, per part de la policia, es va practicar un registre apropiant-se l'autoritat esmentada de diversos béns; que arran d'haver-se acordat el sobreseïment de la causa citada, el Tribunal va dictar una providència ordenant al Cap Superior de Serveis de la Comissaria General d'Ordre Públic de Catalunya, que fes el retorn dels béns apropiats. Dissortadament aquesta providència no havia estat acomplerta.

Una altra denúncia, en aquest cas i segons sentència dels tribunals, sense motiu, però amb un resultat colateral desafortunat. Uns béns, que més enllà de la restitució judicial del Tribunal Popular i la Comissió de Responsabilitats, ens queda el dubte de l'efectivitat del lliurament a la seva legítima propietària.

Denúncies per error

Les errades van estar també presents en les denúncies. Un fet inevitable davant les múltiples denúncies que es realitzaren a tort i a dret, i que foren objecte també de confusió en la identificació dels denunciats.

Joan Pascual i Llopis en fou una víctima, tal com consta en la decisió de la Comissió, "*... comparegué davant d'aquesta Comissió el propi interessat, que feu lliurament d'un escrit de defensa, al·legant, entre altres dades, que els obrers de la casa Josep Otín, havien presentat una denuncia contra un tal Joan Pascual, que coincideix amb el seu nom i segon cognom, però que no té res a veure amb ell*".⁵⁶⁴

Podem dir que la denúncia no deixava d'ésser un activitat habitual en aquells dies. I sense més, davant la manca d'identificació, com ja hem dit anteriorment, per un codi numèric personal la brama agafava empenta i avançava sense compassió tot atropellant al primer que pogués tenir un mínim de versemblança en el nom i cognoms, sense cap mena de comprovació.

⁵⁶³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 15 de març de 1938. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 92, de 2 d'abril de 1938, pàgines 33 i 34. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁵⁶⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 1 de març de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 73, de 14 de març de 1938, pàgines 1083 i 1084 Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

3.6 - ELS ASSASSINATS DE LA REREGUARDA

La violència revolucionària durant els primers mesos de la guerra a Catalunya, estiu i tardor del 1936, suposà nombroses víctimes. Empresaris i propietaris, persones de dretes, i en especial com hem assenyalat en la primera part del treball, bastants religiosos, en especial sacerdots i membres del clero secular, frares i en menor mesura, monges.

Les xifres del Memorial Democràtic, en el període que va del juliol del 1936 al febrer del 1939, donen un total de 8.352 víctimes, de les quals entre juliol i setembre del 1936 en foren més de la meitat, 4.682. Del total, un percentatge important de les víctimes foren religioses com hem assenyalat en l'apartat onzè on hem detallat el nombre de víctimes a Catalunya.

En les decisions de la Comissió n'hi trobem ressenyades un total de set. Consten acreditades les defuncions amb els corresponents certificats oficials o testimonis dels familiars. Aquests documents deixen constància fefaent en l'expedient, fora de tota dubte, d'ésser els morts víctimes de la violència incontrolada dels primers mesos de la guerra.

L'Emilià de la Cruz i Díaz era un ciutadà de tarannà republicà que no havia intervingut ni directa ni indirectament en el moviment subversiu i que fou objecte de l'apropiació d'una finca amb mobles. Li fou requisada per uns individus armats que s'emportaren l'expedientat de casa seva sense que mai més hom n'hagi sabut res, aclarint l'acord de la Comissió el motiu de la seva mort “... *que de l'examen de l'expedient es desprèn de manera clara que l'expedientat fou assassinat per tal de robar-li uns suposat documents d'unes mines d'or*“.⁵⁶⁵

Antoni Febrer i Jover, era advocat de la “Companyia Financera i Fiduciària Arnus-Gari”. Tant ell com el seu pare no havien tingut cap activitat contrària al Règim. Segons consta en la decisió de la Comissió del gener de 1938, ja feia cert temps que havien estat detinguts per les Patrulles de Control sense que mai més no s'hagués sabut res d'ells. En l'expedient va quedar acreditat que es tractava d'uns ciutadans que havien donat proves

⁵⁶⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 28 de desembre de 1937. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 15, de 15 de gener de 1938, pàgina 190. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

inequívocues de la seva adhesió al Règim i que foren dels primers que es presentaren quan les autoritats militars sol·licitaren els oficials de complement.⁵⁶⁶

En Pere Duran i Plantada era un gran propietari al que li fou apropiada una finca rústica, “Can Duran”, composta de casa i terres, i de sis cases, situades a Palau-solità, pel Comitè de Milícies Antifeixistes d’aquesta localitat, i d’una finca rústica i dues cases, a l’Ametlla del Vallès, que li foren apropiades per l’Ajuntament d’aquesta població del Vallès Oriental.

En la decisió de la Comissió consta que el dia 19 de setembre del 1936 uns incontrolats se l’endugueren de la casa d’uns familiars seus on es trobava, no havent-se tornat a saber res més d’ell. Segons consta en el mateix acord, en Pere Duran era aleshores, un home de vuitanta-dos anys d’edat, domiciliat a la seva casa pairal de Can Duran, de Palau-solità, molt catòlic, absolutament inofensiu i incapaç de barrejar-se en assumptes polítics.⁵⁶⁷

Sobre en Gasto Comere i Poupée, ens consta per l’expedient de la Comissió que fou un home liberal, catalanista i d’esquerra, fundador del partit ERC a la Garriga. Havia estat perseguit arran dels fets del 6 d’octubre del 1934, jornada en la qual complí el seu deure de patriota i de liberal. Alcalde Popular després del 19 de juliol del 1936, dia en que va complir en el seu deure contra els revoltats, el 5 de desembre del primer any de guerra fou assassinat pels anomenats incontrolats.⁵⁶⁸

En Pere Domingo i Mañé, veí d’Esplugues de Llobregat, segons la decisió de la Comissió, era una persona apreciada de tothom en aquell poble; indiferent en matèria política, essent indubtable per a tothom que no havia intervingut en res relatiu al moviment facciós, i com constava en la decisió de la Comissió, “... *que ningú no pensa*

⁵⁶⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 18 de gener de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 31, de 31 de gener de 1938, pàgina 429. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁵⁶⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 d’agost 1937. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 271, de 28 de setembre de 1937, pàgines 1326 i 1327. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁵⁶⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de febrer de 1938. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 67, de 8 de març de 1938, pàgina 973. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

*mai en prendre represàlies contra ell, però que malgrat això vuit mesos després d'iniciar-se el moviment fou assassinat per uns incontrolats, forasters del poble, que no devien tenir altre objecte que el robatori, havent-se condolgut i protestat d'aquest fet totes les organitzacions d'aquell poble".*⁵⁶⁹

Pel que fa a Narcís Álvarez i Cuevas, segons la senyora Purificació Aliaga, vídua de l'expedientat, el seu marit morí assassinat per uns incontrolats. Era una persona que no havia tingut cap activitat política, i en l'acord de la Comissió hi figura el reconeixement dels partits i sindicats a la vídua de l'expedientat, "*... que les organitzacions locals de Vinebre, Esquerra Republicana de Catalunya, Unió de Rabassaires, UGT, PSUC i el Municipi, signaren un document en el qual feren constar que consideraven la senyora Purificació Aliaga, vídua de l'expedientat, com a persona digna de protecció del poder públic*".⁵⁷⁰

I finalment, un setè, l'Alfons Par i Tusquets, que fou objecte de l'apropiació d'unes finques que posseïa a Cerdanyola del Vallès. Aquest ciutadà fou assassinat en els primers dies de la guerra, tal com consta en els testimonis que s'acrediten en l'acord de la Comissió, "*... que els treballadors de la casa "Joan Par i C^a" en llur instància declaren que l'expedientat era una bellíssima persona catalanista, liberal i estimat de tothom que el tractava i que desgraciadament fou assassinat per un grup d'incontrolats*", "*... que la vídua de l'expedientat en la seva instància feu constar que Alfons Par i Tusquets no havia tingut cap actuació política i que havia mort assassinat, acompanyant certificació de l'acta de defunció*".⁵⁷¹

Una mort violenta de l'any 1934

Finalment, assenyallem la mort de l'industrial Manuel Vila i Marqués, en aquest cas a mans de pistolers. Segons la declaració efectuada per la seva vídua, Matilde Foi,

⁵⁶⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de febrer de de 1938. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 68 de 9 de març 1938, pàgines 992 i 993. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁵⁷⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de març de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 93 de 3 d'abril de 1938, pàgina 51. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁵⁷¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 10 de març de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 126, de 6 de maig de 1938, pàgina 481. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

mitjançant el lliurament de l'acta de defunció del seu marit, ocorreguda de forma violenta el 3 de desembre del 1934. D'aquest fet en donà àmplia informació, a tres columnes, el diari *Ahora* en la seva edició de l'endemà del luctuós succés.⁵⁷²

Aquest fet, la mort en data anterior al 19 de juliol del 1936, portà a la Comissió a resoldre que no podia tenir concomitància amb els fets ocorreguts arran de l'aixecament militar del 19 de juliol.⁵⁷³

3.7 - LES COL·LECTIVITZACIONS AGRÀRIES

Recordem el que havíem assenyalat en la primera part del treball en relació a la situació revolucionària a Catalunya, en el juliol del 1936, un cop derrotat l'aixecament militar. Degut a la desaparició de nombrosos empresaris, uns per haver recolzat el cop militar i d'altres fugits dels seus domicilis, davant el risc de caure en mans dels escamots d'incontrolats, o bé estant de vacances i trobar-se allunyats de les seves fàbriques i oficines, en el moment de l'intent de cop d'estat, la majoria de les instal·lacions i factories havien quedat abandonades sense que ningú n'hagués pres la direcció en les feines del dia a dia.

Els obrers, de manera espontània, van prendre el poder i assumiren el control de les fàbriques, ocupant-ne un gran nombre, que van passar a estar sota el control de les persones que hi treballaven. Al reprendre's l'activitat econòmica, van procedir per pròpia iniciativa a la posada en marxa del procés de col·lectivització fent-se seu el control i direcció de la majoria de les empreses. Els objectius d'aquests obrers, dins el model llibertari cenetista, eren els de crear una nova societat mitjançant la transformació de les relacions de treball de patró i assalariats per una d'economia social col·lectiva on tots en fossin els gestors mitjançant les organitzacions sindicals.

Aquest fenomen urbà també va tenir la seva rèplica al camp mitjançant la posada en funcionament de les col·lectivitzacions agràries a diversos indrets de Catalunya. Recordem que a la dècada del 1930 els treballs al camp ocupaven a la majoria de la població del país. Una de cada quatre persones, qualificada com població activa,

⁵⁷² Diari *Ahora*, edició de 4 de desembre de 1934.

⁵⁷³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 24 de març de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 101, d'11 d'abril de 1938, pàgines 163 i . Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

treballava al camp i per altre part la majoria de pagesos catalans conreaven una terra que no era de la seva propietat.⁵⁷⁴

Es ben coneguda la pluralitat de tipologies de pagesos que coexistien aleshores en els treballs en el camp: petits propietaris, jornalers així com arrendataris, masovers, rabassaires i parcers que, malgrat la seva condició, tant podien contractar a d'altres pagesos o bé en determinats períodes anar a jornal. O bé practicar un altra tipus de relació, la solidària de l'anomenat “torna jornals” o “intercanvi de braços”, que consistia en avui t'ajudo en els treballs de les teves terres i demà tu m'ajudes en les feines de les meves.

Per a Mayayo, la radicalització pagesa i la polarització social al camp català havien pujat de to fins a portar a l'esclat revolucionari del 1936. A parer seu, dues van ser les principals causes. Per una part, la frustració davant l'avortament de la llei de Contractes de Conreu aprovada pel Parlament de Catalunya, però combatuda per l'IACSI, l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre, el qual juntament amb els polítics de la Lliga presentaren un recurs que originà la seva anul·lació pel Tribunal de Garanties Constitucionals, TGC; i per l'altra, la repressió desfermada durant l'anomenat Bienni Negre (novembre del 1933 a febrer del 1936), en especial un seguit de desnonaments, judicis i empresonament de pagesos, sindicalistes i polítics, així com la dissolució de les institucions d'autogovern de Catalunya a partir dels fets del 6 d'octubre de 1934.

La terra pel qui la treballa

Com ja hem assenyalat anteriorment, el fracàs del cop militar del juliol del 1936 va iniciar l'esclat revolucionari que portà a la creació del nou poder polític, els comitès locals de milícies antifeixistes, resultat de l'esmicolament dels poders institucionals. En els pobles la majoria d'aquests comitès passà a mans dels dirigents sindicals agraris, molt d'ells els que havien patit les represàlies pel fets del 6 d'octubre.

El nou ordre revolucionari procedí tot seguit a la creació de milícies afins als sindicats i organitzacions polítiques d'esquerres; i, pel que ens importa, a la pagesia a l'alliberament dels masovers, rabassaires, parcers i arrendataris de pagar als propietaris

⁵⁷⁴ MAYAYO, Andreu. *La revolució al camp*. Article del número 11 de *Catalunya durant la Guerra Civil dia a dia*, amb direcció de Josep Maria Solé i Sabaté, i Joan Villarroya. Edicions 62, Barcelona, març 2006.

les rendes; una acció que posteriorment, mitjançant el Decret de 5 de gener de 1937⁵⁷⁵, el govern de la Generalitat legalitzaria fil per randa.

Ja el mateix 10 d'agost del 1936 la Generalitat avançava en les polítiques de socialització del camp. Va aprovar un Decret de la Conselleria d'Agricultura i Proveïments sobre la intervenció pel propi Departament de les finques ocupades per alguns Ajuntaments i Sindicats Agrícoles amb la finalitat d'assegurar l'aprovisionament del territori de Catalunya⁵⁷⁶. La intervenció amanyada pel Conseller Josep Calvet, un sindicalista de la Unió Rabassaires, abastava fins i tot a les empreses industrials i comercials que tractaven productes del camp, propietats de facciosos, o que haguessin estat abandonades. Set dies més tard, el 17 d'agost, en una Ordre Circular⁵⁷⁷ el ja esmentat Conseller Calvet determinava l'obligació dels alcaldes de comunicar a la Conselleria d'Agricultura la relació de finques i de les empreses industrials i comercials de productes del camp ocupades.

Al seu torn, la creació del Consell d'Economia de Catalunya va donar a conèixer, el 19 d'agost, el seu pla de transformació socialista del país on es determinava la col·lectivització de la gran propietat rústega pels sindicats de pagesos i l'ajut de la Generalitat, així com la sindicació obligatòria dels productors agrícoles que explotaven la petita i mitjana propietat.

Així, una setmana després, el 27 d'agost de 1936, la Generalitat aprovava el Decret de sindicació obligatòria⁵⁷⁸, a proposta de la Conselleria d'Agricultura i Proveïments, que va implicar que molts pagesos s'adherissin a les formacions sindicals antifeixistes representades a cadascun dels sindicats agrícoles locals. En cap cas l'adscripció als

⁵⁷⁵ Decret del Departament d'Agricultura de 5 de gener de 1937. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 7, de 7 de gener de 1937, pàgina 80. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁵⁷⁶ Decret del Departament d'Agricultura de 10 d'agost de 1936. *Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 227, de 14 d'agost de 1936, pàgina 1052. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁵⁷⁷ Ordre-Circular del Departament d'Agricultura de 17 d'agost de 1936. *Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 232, de 19 d'agost de 1936, pàgina 80. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁵⁷⁸ Decret del Departament d'Agricultura i Proveïments de 27 d'agost de 1936. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 243, de 30 d'agost de 1936, pàgines 1263 i 1264. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

sindicats existents aleshores va significar que els pagesos assumissin els seus posicionaments sindicals ni tampoc que en formessin part de les col·lectivitats que aquestes organitzacions estaven posant en marxa arreu del territori.

Els jornalers i arrendataris, amos del seu treball

El 4 de setembre de 1936 es va aprovar una nova Ordre del Conseller d'Agricultura i Proveïments⁵⁷⁹ on es determinava que les finques apropiades que havien estat portades pel seu propietari, o per un capatàs a base de personal assalariat, el seu conreu es realitzaria pels mateixos jornalers que hi estaven ocupats, encara que residissin a una altra població. Les explotacions donades en arrendament, seguirien conreant-se pels mateixos arrendataris sempre que no es pogués dubtar de la seva lleialtat al nou ordre social.

Per a la Generalitat, doncs, la col·lectivitat agrària es definia per treballar la terra en comú per un nombre determinat de famílies en una extensió concreta, però sense donar importància al fet que treballessin per ells mateixos, per al municipi o per a l'Estat. Es tractava certament d'un treball en comú amb els mitjans, instruments adscrits i les corresponents instal·lacions necessàries per una explotació que agrupés mitjans personals i materials dins el nou ordre revolucionari que formava part de l'economia dels primers mesos de guerra.

Però, què va passar més enllà de les rengles escrites en el DOGC? Segons Mayayo, el problema sorgí en les respostes diferenciades a la transformació social del camp. Per una part, l'accés a conrear directament la terra i, per l'altra, la voluntat de col·lectivitzar la terra. La Unió de Rabassaires va apostar pel repartiment de les terres, la consolidació de les explotacions familiars, sense ma d'obra assalariada de tercers, així com l'enfortiment de les cooperatives agrícoles. Per la seva banda, la CNT va optar per crear col·lectivitats a partir de les terres incautades i formades principalment per pagesos amb terres insuficients. La realitat, conclou, fou plural amb col·lectivitats on s'integraren petits propietaris i altres, tret de les Terres de l'Ebre, la resta de Catalunya, on la integració fou voluntària.

⁵⁷⁹ Ordre del Conseller d'Agricultura i Proveïments de 4 de setembre de 1936.. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 253, de 9 de setembre de 1936, pàgina 1387 . Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Recordem que en el teló de fons de les lluites en el camp estaven els sindicats amb les seves quatre grans organitzacions. La Unió de Rabassaires (UR), a les comarques vitivinícoles de Catalunya; la Confederació Nacional del Treball (CNT), a les comarques del camp de Tarragona i les terres de l'Ebre; la Unió Provincial Agrària (UPA), a les comarques de Ponent; i l'Acció Social Agrària (ASA), a les terres gironines.

Els fets de la Fatarella

Les col·lectivitats podien estar controlades exclusivament per una única formació, si bé també podien estar gestionades per sindicats i partits polítics de manera conjunta. Una mostra foren les col·lectivitats potenciades des de sindicats agrícoles, comitès antifeixistes o ajuntaments, les quals representaven un percentatge menor.

Andreu Mayayo, en el treball esmentat, *La revolució social en el camp català durant la guerra civil*, ens diu que la col·lectivització es va desenvolupar, en major o menor grau d'intensitat, durant un període de trenta mesos de guerra amb les corresponents pugnes internes. Així, les batesses de la rereguarda republicana, entre les organitzacions polítiques i sindicals de l'antifeixisme, molt més tensa en els primers set mesos de guerra, va culminar el febrer del 1937 amb episodis d'una violència desfermada que donaren lloc als tràgics fets de La Fatarella, on un grup de pagesos va decidir resistir-se a l'ampliació forçosa de la col·lectivitat que hi havia al municipi a finals de gener de 1937. A parer de Mayayo, no podem tampoc oblidar les pugnes de Riudarenes, la Garriga, Sant Martí de Centelles i l'assassinat, el març del 1937, de Jaume Brunet Gelmà, president de la UR i secretari local del PSUC de Maçanet de la Selva.⁵⁸⁰

El tomb polític de la primavera de 1937, arran dels fets de maig, va canviar la correlació del pes de les forces de les formacions del bloc republicà. Dissolt el POUM, amb la desaparició i posterior assassinat del seu líder, Andreu Nin, i arraconats els cenetistes, el gir polític cap a les posicions econòmiques de l'esquerra moderada va afectar també a les polítiques del camp català. Així, la intervenció de la Comissió de Responsabilitats, davant les reclamacions dels propietaris instant la devolució de les finques ocupades, va

⁵⁸⁰ MAYAYO, Andreu. *La revolució al camp*. Article del número 11 de *Catalunya durant la Guerra Civil dia a dia*, amb direcció de Josep Maria Solé i Sabaté, i Joan Villarroya. Edicions 62, Barcelona, març 2006.

decretar la restitució de les terres col·lectivitzades en contra de la voluntat dels seus titulars.⁵⁸¹

El Govern regula les col·lectivitats

Les condicions per girar la truita ja estaven consolidades. El juliol del 1937, un Decret de la Conselleria d'Agricultura sobre les finques apropiades donava una sortida a la problemàtica creada amb les seves ocupacions.⁵⁸² Mancava resoldre quines finques de les apropiades podrien o no retornar a mans dels seus propietaris. A tal efecte, en l'esmentat Decret, en línia amb els Decrets d'Apropiacions i Responsabilitats, s'assenyalava les que serien ocupades sense dret a indemnització de cap classe, les finques rústiques enclavades en territori català pertanyents a les persones naturals i a llurs conjugues i a les jurídiques, que haguessin participat directament o indirectament en el moviment sediciós contra el Govern de la República. Les que no complissin aquests requisits havien de ser retornades als seus propietaris.

Per altra part, s'assenyalava que el Consell d'Agricultura, creat pel Decret de 16 de juny de 1937, nomenaria en el seu si una Comissió que actuaria com a ponència de la Comissió de Responsabilitats. Aquesta determinaria en la seva proposta la procedència o no de la seva apropiació amb el retorn als seus propietaris o bé, si s'acordés la seva apropiació definitiva, aquestes terres es cedirien als conreadors, ocupants o jornalers segons el sistema de cultiu amb la incorporació de les edificacions i instal·lacions així com estris, maquinària, vehicles, cavalleries, bestiar, llavors, farratges, insecticides i altres productes.

Assenyalem que les terres que anessin cedides als jornalers, que estaven com assalariats fixos en terres administrades directament pel seu propietari, podrien constituir-se en col·lectivitat de treball per a l'explotació comú o bé optar per la parcel·lació individual en proporció a la capacitat de les respectives famílies.

⁵⁸¹ MAYAYO, Andreu. Article *Les col·lectivitzacions agràries i la Federació de Sindicats Agrícoles de Catalunya* en l'obra *Catalunya durant la Guerra Civil*, número 11, dirigida per Josep Maria Solé Sabaté i Joan Villarroya pàgina 8. Ed. 62. Barcelona, 2006, pàgines 8 a 55.

⁵⁸² Decret del Departament d'Agricultura i Proveïments de 14 de juliol de 1937. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 196, de 15 de juliol de 1937, pàgina 187. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Un mes després, el 25 d'agost de 1937, es publicava un nou Decret de la Conselleria d'Agricultura i Proveïments on es regulava de manera detallada les formes d'explotació de la terra. En l'article sisè s'assenyalava que es faria mitjançant tres modalitats: la familiar, la de coparticipació i la col·lectiva. En els articles 25 i següents es concretava els dos supòsits en que es podia constituir una col·lectivitat agrícola, per ministeri de la Llei o disposició del Poder executiu i per acord lliurament determinat dels conreadors que volguessin associar-se amb les terres que disposessin per a llur explotació.⁵⁸³

Quedava clar que les col·lectivitzacions no es podien imposar. Sis mesos després dels sagnants fets de La Fatarella tot quedava lligat en l'ordre de la legalitat republicana, quedant enrere el revolucionari. Les propostes dels sindicats no es podien imposar sense més. Havien de passar si o si pel Govern de la Generalitat o bé ser el fruit d'un acord voluntari entre jornalers o entre aquests i els petits propietaris, arrendataris, parcers, masovers i/o rabassaires quan fos el cas. Les col·lectivitzacions per ocupació o sota amenaça havien arribat al seu final.

Les decisions de la Comissió sobre les col·lectivitzacions dels camps de conreu

En l'àmbit de les decisions de la Comissió es reflecteixen les ocupacions realitzades per diverses col·lectivitats. En aquest sentit són significatives, una primera, de setembre del 1937, en relació a una finca dels Hostalets de Pierola, i quatre més de diverses finques de La Floresta, a la comarca de Les Garrigues, una de 30 novembre, dues de 2 desembre i una quarta del 14 de desembre, totes elles també del 1937.

En les consideracions de les esmentades resolucions quedà fixat el límit de les col·lectivitzacions agràries, la voluntarietat individual de la participació en les mateixes per part dels titulars dels drets de les explotacions, ho fossin en qualitat de propietaris, arrendataris, masovers, parcers o mitgers o bé rabassaires. Definitiu: les col·lectivitzacions en el camp no podien imposar-se per la força.

Recordem que la finalitat dels expedients oberts per la Comissió era determinar si les incautacions s'havien realitzat conforme a les normes d'apropiacions i responsabilitats polítiques. En tots els supòsits, l'objectiu de la Comissió era acordar la declaració o no

⁵⁸³ Decret del Departament d'Agricultura i Proveïments de 14 d'agost de 1937. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 237, de 25 d'agost de 1937, pàgines 780 a 782. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

de faccions i en cada cas decretà si corresponia la confiscació o bé la restitució dels béns ocupats.

En les cinc decisions que tot seguit exposarem, la Comissió va anar més enllà de les consideracions habituals sobre si l'expedientat era o no faccions, sinó que mitjançant aquestes resolucions va determinar la voluntarietat personal com a requisit necessari en la constitució de les col·lectivitzacions del camp a Catalunya.

En tots els assumptes resolts per la Comissió sobre les terres subjectes a la col·lectivització, es van prendre acords en el sentit de que les finques ocupades fossin retornades als seus propietaris. L'examen sobre el caràcter faccions dels expedientats es va concloure en tots ells de manera favorable pel que fa a les seves peticions de restitució.

La col·lectivització agrària en el cas dels Hostalets de Pierola

En aquest cas, que va afectar a la Maria Carafi Nicolau, tenim una decisió que deixa de manera explícita el que aleshores, l'estiu del 1937, ja queda del tot aclarit, que no hi havia col·lectivització adequada a la legalitat si aquesta no es formava amb la voluntària participació dels seus integrants.

L'argumentari de la Comissió es del tot contundent, “...apareixent provat que al poble de Masquefa sols hi existeix una col·lectivitat camperola (la personalitat jurídica de la qual no s'ha justificat que tingui estat legal) i que aquesta no res a veure amb l'anomenada apropiació, objecte d'aquest expedient, els autors del fet actuaren per llur compte particular i amb la deliberada intenció de fer-ho d'aquesta manera; que àdhuc en el cas que així no fos, i que en realitat constituïssin una Col·lectivitat legalment organitzada i amb plena personalitat jurídica, és inqüestionable que una col·lectivitat d'aquesta mena, no passa d'esser una associació particular formada per diverses persones que voluntàriament aporten llurs elements econòmics i llur treball personal per a actuar en benefici comú, i per tant no te cap dret ni facultat per a obligar a formar-ne part a que no hi vulgui intervenir, i menys encara, el de confiscació, per a apoderar-se i apropiat-se dels béns d'altre, a la fi d'augmentar amb ells el seu capital social, car es del tot evident, que la confabulació i conveni de diverses persones per a apropiat-se del que es aliè, no te res a veure amb els avenços socials, ni tampoc

*constitueix cap novetat si es tenen en compte les lleis penals de tots els temps i de tots els països”.*⁵⁸⁴

Tot i que no esmenta el Decret de 14 d'agost de 1937, el raonament de la Comissió s'ajusta als paràmetres fixats per les disposicions de la Generalitat, voluntarietat com a requisit essencial en la constitució de les col·lectivitats.

Les col·lectivitzacions a La Floresta

Quatre foren els encausats en aquest municipi de Lleida als que els hi foren apropiades les finques als efectes de que formessin part de les terres col·lectivitzades. Es tractava dels cultius propietat de Rosa Verdés i Minguet, Josep Salat i Gili, Antoni Torné i Anglès, Manuel Vives i Torné.

En aquestes decisions es repeteix la que considerem la doctrina de la Comissió, es a dir, el marc legal que la Generalitat entenia que era aplicable a les col·lectivitzacions que es donessin en iniciatives sindicals, associatives o bé municipals: el fet de la voluntarietat.

Prèviament, la justícia ordinària de la Generalitat ja havia donat els primers passos per a barrar el pas a les actuacions col·lectivitzadores il·legals. El Jutjat número 13 de Barcelona, declarà il·legal tot el que s'havia actuat en matèria de col·lectivitzacions, pel Comitè de la Floresta (Lleida) anomenat “Colectividad Cenetista de Producción y Consumo”. Més enllà de la Comissió, que restituí les propietats, els tribunals ordinaris de la Catalunya republicana ja començaven a funcionar.

El que estableixen els criteris de les quatre decisions de la Comissió del 1937, de dates ja esmentades de novembre i desembre, ho tenim en el text literal que deixava clars els límits de les col·lectivitzacions agràries.

“... no havent-se justificat la personalitat jurídica de la Col·lectivitat Cenetista de Producción i Consumo de La Floresta, resulta que en l'apropriació objecte d'aquest expedient, els autors del fet actuaren per llur compte particular i amb la deliberada intenció de fer-ho d'aquesta manera; que àdhuc en el cas que així no fos, i que en realitat constituïssin una Col·lectivitat legalment organitzada i amb plena personalitat

⁵⁸⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 16 de setembre de 1937. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 267, de 24 de setembre de 1937, pàgines 1273 i 1274. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

jurídica, és inqüestionable que una col·lectivitat d'aquesta mena, no passa d'esser una associació particular formada per diverses persones que voluntàriament aporten llurs elements econòmics i llur treball personal per a actuar en benefici comú, i per tant no te cap dret ni facultat per a obligar a formar-ne part a que no hi vulgui intervenir, i menys encara, el de confiscació, per a apoderar-se i apropiat-se dels béns d'altre, a la fi d'augmentar amb ells el seu capital social, car es del tot evident, que la confabulació i conveni de diverses persones per a apropiat-se del que es aliè, no te res a veure amb els avenços socials”.

No hi havia motiu legal de col·lectivització. Els quatre ciutadans encausats tingueren les resolucions favorables, seguint el procediment específic de la Comissió de Responsabilitats. No eren facciosos, no tenien responsabilitats civils i es decretava en tot ells la restitució íntegra dels béns apropiats.

A Manuel Vives i Torné, considerat persona catòlica i caritativa i fidel al règim republicà, la Col·lectivitat Cenetista de La Floresta procedí a l'apropriació de les seves finques, no en virtut de que fos un facciós sinó que ho fou amb la sola finalitat de constituir una “Col·lectivitat Local”. Es practicaren tota mena de coaccions, fent signar a la força les actes d'apropriació i triant simplement les millors finques de la localitat en base de mesurar els dirigents de la mateixa Col·lectivitat qui eren els que posseïen massa terra, al mateix temps que obligaven al pagament de jornals als seus propietaris.⁵⁸⁵

Com ja hem dit anteriorment, també en aquest cas el Jutjat número 13 de Barcelona, declarà il·legal tot el que s'havia actuat en matèria de Col·lectivitzacions, pel Comitè de la Floresta (Lleida). Més enllà de la Comissió de Responsabilitats, els tribunals ordinaris de la República aplicaren l'esperit de les disposicions promulgades per la Generalitat sobre els límits de les col·lectivitzacions, la voluntarietat dels seus integrants.

A Rosa Verdés i Minguet, persona d'arrelades creences religioses però fidel al Règim, també la Col·lectivitat de La Floresta, amb l'objectiu de triar les millors finques de la

⁵⁸⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 30 de novembre de 1937. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 6, de 6 de gener de 1938, pàgines 68 i 69. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

localitat, procedí a l'apropiació de les finques amb idèntiques maneres, coaccions i signant a la força les actes d'apropiació.

L'ocupació realitzada pels dirigents de la Col·lectivitat no fou portada a terme en virtut de que la propietària fos una feixista de l'expedientada, sinó que ho fou amb la sola finalitat de constituir una "Col·lectivitat Local".⁵⁸⁶ Eren unes finques que feien patxoca i per si mateixes disposaven d'un potencial de millora.

Josep Salat i Gili, persona més aviat de dretes i que no se li coneixia cap activitat política, va patir també per part de la Col·lectivitat de La Floresta el mateix procediment, coaccions i actes de força per tal que signés les apropiacions, una ocupació que no era motivada perquè el ciutadà Salat fos un facciós, sinó que ho fou amb la sola finalitat de constituir una "Col·lectivitat Local".⁵⁸⁷

El president de la Col·lectivitat, Josep Sans i Soler, Conseller de Treball de l'Ajuntament, en nom propi i en el de la Col·lectivitat li manifestà sense embuts que la causa de la Constitució de la Col·lectivitat fou el nombre de camperols parats i que si s'apropriaren de la propietat d'en Josep Salat i Gili fou per entendre que tenia massa terra i que no la podia atendre.

Certament, aquesta justícia redistributiva figura amb molts dels expedients d'apropriacions del Segrià. Dels censos municipals de les terres de Ponent es dedueix que un reduït nucli de grans propietaris disposava de la major part de les terres i quant a la resta, més nombrós, es dividia en petits propietaris i jornalers sense terra.⁵⁸⁸ Aquest es el cas de Maials, on també es col·lectivitzaren diverses finques per la Col·lectivitat "Nova Primavera".⁵⁸⁹

⁵⁸⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 2 de desembre de 1937. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 2, de 2 de gener de 1938, pàgina 26. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁵⁸⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 2 de desembre de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 2, de 2 de gener de 1938, pàgines 25 i 26. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁵⁸⁸ SERRA ALDOMA, Omar, SALES I PIÑEIRO, Francesc i SALES I MOR, Laia. Direcció de SALES I PIÑEIRO, Francesc. *Lo sindicat de Maials. Un segle de cooperativisme (1917-2017)*. Cooperativa de Foment Maialenc. Maials, 2019. pàgina 21.

⁵⁸⁹ Apropiacions Col·lectivitat Nova Creació de Maials que consten en l'Arxiu Nacional de Catalunya, Fons de la Generalitat de Catalunya (Segona República) ANC 1-1-T-6866. Imatges 55 a 81.

Antoni Torné i Anglès, catòlic, molt bona persona, caritatiu i fidel al Règim segons els informes que li foren favorables, fou el quart veí de La Floresta que reclamà la devolució de les seves finques, en escrit del 16 d'agost del 1937.⁵⁹⁰

El lliurament de les terres a la Col·lectivitat Cenetista de La Floresta ho havia fet, un cop més, per les coaccions i actes de força de que fou víctima per part dels seus dirigents amb una sola finalitat, constituir la “Col·lectivitat Local”.

Tot i que no hi havia dubte que l'encausat, en l'aspecte personal, era una persona catòlica i caritativa, i en el polític, fidel al règim republicà, els ocupants davant la Comissió repetiren la mateixa cançó de l'enfadós: es tractava d'un propietari, a més fugitiu, que tenia més terra que la que podia conrear per ell mateix.

Els precedents: Gratallops, Bellvei i El Vendrell

Tres accions de col·lectivitzacions agràries havien estat prèviament examinades per la Comissió. Les que es realitzaren sobre Andreu Cabré Bru, amb finques a Gratallops, Dolors Suau i Nosteench, que amb el seu marit, en Joan Solé Gallart, disposaven de propietats agrícoles al municipi de Bellvei, i, finalment, en Josep Rovirosa i Albet, amb béns a la població de El Vendrell.

L'Andreu Cabré i Bru era considerat un home de sentiments liberals, que havia professat durant tota la seva vida idees republicanes, autor de diferents obres de caire cultural i social en les quals es reflecteix el seu temperament i esperit democràtic, i que actualment ocupava a satisfacció de tothom el càrrec de director d'una Escola de l'Ajuntament de Barcelona.

Com a propietari de dues finques rústiques en els termes de Falset i de Gratallops, que havia vingut conreant per administració directa i que, al seu parer, no solament no li deixava cap benefici sinó que l'obligava a invertir l'import dels fruits que en recollia i quantitats que hi havia d'afegir, car sempre que els jornalers del poble estaven sense feina, el trobaven disposat a ocupar-los.

⁵⁹⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 14 de desembre de 1937. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 3, de 3 de gener de 1938, pàgina 30. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Els fets que el portaren davant la Comissió foren que des de primers de gener d'aquell any 1937, el conreu de les seves finques el dirigia Ramon Vernet, president del Sindicat Agrícola, el qual pagava els jornalers i procedia a la venda del vi com si fos propietari o administrador d'unes terres abandonades o apropiades.

La Comissió el va declarar no facciós.⁵⁹¹ Es tractava d'una col·lectivització agrària encoberta que no estava dins de les normes dels cultius dels camps conreables de manera col·lectiva. El Decret sobre les modalitats d'explotació dels conreus es publicaria uns dies després, el 25 d'agost. La Comissió ja havia entrat a judicar.

Dolors Suau i Nosteench, amb el seu marit Joan Solé Gallart. Ella, com a propietària dels béns apropiats, en escrit de 15 de maig del 1937, demanaren el retorn de les terres de "Cal Teixidó". Posteriorment reberen dos oficis, un de l'Ajuntament de Bellvei del Penedès, de data 26 de maig de 1937, on es manifestava que dels productes de "Cal Teixidó" se'n va fer càrrec el grup Col·lectiu, el qual havia intentat llur venda per no disposar d'altres mitjans, i que la finca havia estat apropiada per uns milicians forasters i pel Comitè.

En l'altre escrit, de la casa de vins de "J. Berger", de Vilafranca del Penedès, aquest del dia següent, el 27 de maig de 1937, manifestant que havia comunicat a la Col·lectivitat de pagesos de Bellvei de Penedès, que retenien l'import de la partida de vi que els havien venut a les resultes del que acordés la Comissió de Responsabilitats.⁵⁹²

Els mecanisme de restitució de la Comissió acabà funcionat. Es paraven els peus a les col·lectivitzacions que no comptaven amb l'acord del propietari. Tot i els nous vents que bufaven, no era gens fàcil desfer les actuacions dels que s'havien apropiat de les finques amb la finalitat de col·lectivitzar-les.

En Josep Rovirosa i Albet era propietari d'una fàbrica d'alcohol, de brisa, al carrer de Pau Casals núm. 71, del Vendrell, que li fou apropiada per la Unió de Rabassaires del

⁵⁹¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 19 d'agost de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 238, de 26 d'agost de 1937, pàgines 809 i 810. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁵⁹² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 3 de setembre de 1937. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 261, de 18 de setembre 1937, pàgines 1185 i 1186. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Vendrell, sense comunicar-ho a la Comissió de Responsabilitats ni aixecar inventari de l'apropiació referida.

A parer de la Comissió, havien indicis en l'expedient que permetien suposar i gairebé assegurar que l'únic mòbil de l'apropiació no fou altre que l'execució del pla general que tenia la dita Unió de Rabassaires, consistent a apoderar-se de totes les fàbriques d'aquesta naturalesa, fossin de qui fossin, i sense distingir entre facciosos i addictes al Règim. En certa manera una col·lectivització a l'engròs d'un sector econòmic lligat a les activitats vinícoles.

La Comissió, davant d'aquesta actuació unilateral, sense fonamentació legal ni procediment de cap mena, va marcar els límits de les apropiacions de béns privats perquè fossin legalment fetes. Aquestes, havien de tenir sempre caràcter provisional, havia de concretar-se els béns de la persona contra la qual existien fonamentades sospites de faccions o bé tractar-se de coses d'evidentíssima utilitat social, i complint l'obligació de comunicar-ho immediatament a aquella Comissió, per a la seva aprovació o conformitat definitiva, si era escaient. I reblant el clau del seu argumentari, acabava dient, textualment, “...*que en el present cas no concorre cap d'aquestes circumstàncies essencials, tota vegada opinió exposada per un dels testimonis més qualificats que han aportat la seva informació*”.⁵⁹³

La Col·lectivitat Agrícola de Reus

Aquesta col·lectivitat agrícola fou de les més actives en ocupacions de finques. El nombre de reclamacions que arribà a la Comissió fou significatiu. Si bé en aquests assumptes no trobem les posicions doctrinals de la Floresta i dels Hostalets de Pierola, la tretzena d'expedients enllestits acaben en termes idèntics, la restitució de la possessió de les finques agrícoles apropiades.

Les germanes Dolors, Maria de la Concepció, Josefina, Maria Teresa i Maria de l'Assumpció Font de Rubinat i Lamarca, varen demanar a la Comissió la devolució de la propietat ocupada el dia 26 de setembre del 1936, quan un grup de gent armada havia envaït llurs terres, una finca convertida en una moderna explotació agrícola gràcies als

⁵⁹³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 16 de setembre de 1937 Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 286, de 13 d'octubre de 1937, pàgines 221 i 222. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

enormes esforços fets com a propietàries i que l'aprofitament que obtenien per alguna de les germanes resultava l'únic mitjà de vida amb que comptava en aquells moments de penúries i dificultats econòmiques.

La Col·lectivitat Agrícola de Reus manifestà que l'apropiació havia estat feta perquè els propietaris eren d'idees religioses, la finca estava abandonada, eren incompetents i no acataven la Llei de Contractes de Conreu.

L'expedient acabà de manera favorable arran d'assenyalar diverses personalitats polítiques de Catalunya que les encausades eren persones catalanistes i fidels al Règim. Filles de l'il·lustre republicà reusenc Pau Font de Rubinat, nebodes del que fou Honorable President de Catalunya, Francesc Macià, i una d'elles muller del conegut militant d'Esquerra Republicana, Cristià Cortés. Amb aquests informes ja no els calien més avals.⁵⁹⁴

També, al seu parer, a Pau Font de Rubinat li foren apropiades les seves finques en termes semblants a les de les seves filles. La Col·lectivitat Agrícola de Reus, fil per randa, justificà l'apropiació per tractar-se d'un propietari d'idees religioses, per incapacitat de gestionar els cultius i per l'estat d'abandonament de les terres.

Argumentava tanmateix el que les filles havien informat sobre els fets esdevinguts el 27 d'agost del 1936. Invasió de les propietats per un grup de gent armada; i que aleshores representaven el seu únic mitjà de vida, una pèrdua patrimonial que el deixava sense recursos i que va poder sobreviure gràcies a l'amable acollida dels seus familiars.

La Comissió decretà la restitució de les seves finques, si bé va fugir d'estudi en el suposat abandonament de les terres o qualsevol altre circumstància de caràcter agrícola. En aquests dos temes manifestà no era competència de la Comissió, puix que la legislació agrícola del Govern de la Generalitat ja ho regulava i comptava amb els organismes competents per a resoldre aquestes qüestions.⁵⁹⁵

⁵⁹⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 16 de desembre de 1937. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 14, de 14 de gener de 1938, pàgines 178 i 179. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁵⁹⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 16 de desembre de 1937. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 14, de 14 de gener de 1938, pàgina 179. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Magdalena Déu i Majó. La seva finca rústica fou inclosa a la col·lectivització agrícola de Reus a petició, diu textualment, de diversos arrendadors (Entenem que es tracte d'un error de transcripció, ja que creiem que es vol referir als arrendataris). El motiu era implícit, aquests arrendataris quedaven al marge de les seves obligacions amb la propietària que els havia llogat la finca.

La propietària, davant la maniobra dels llogaters, el 6 d'octubre del 1937, va lliurar una instància a la Comissió, per mitjà de la qual manifestava que sempre havia estat fidel al Règim constituït, mai no havia intervingut en afers polítics i esperava que se li tornés la finca.⁵⁹⁶

Els certificats favorables i un gran nombre de testimonis, entre els quals es troben elements de la col·lectivitat que va apropiarse de la finca, els quals coincideixen tots a manifestar que l'expedientada es dedicava únicament als afers relatius a la seva finca, que era molt bona persona i també molt religiosa.

Quedava clar que no era una apropiació de la Col·lectivitat sinó una maniobra amb finalitats personals lucratives. No pagar a la propietària les quantitats, o els percentatges dels fruits recollits previstos en el contracte d'arrendament, i a canvi parlar la mà a la Col·lectivitat per rebre la part dels rendiments de les finques col·lectivitzades: van fer números i van considerar que obtindrien uns guanys econòmics més que suficients per justificar el canvi de relació productiva.

A Salvador Felip i Pagès la Col·lectivitat Agrícola de Reus se li apropià la finca coneguda com a "Mas Felip Farós". Segons Miquel Salomó i Simó, Francesc Rovira i Francesc Pijoan, president, vocal i secretari, respectivament, de la Col·lectivitat que havia fet l'apropriació, aquesta es portà a terme perquè ho demanà un parcer de les terres de Salvador Felip i Pagès.

Tot i tractar-se aquest propietari d'un home d'esquerra, fet reconegut àdhuc per Ricard Marcé, militant de la CNT, que era aleshores el parcer de referència. Aquest manifestà que actuava així per creure que amb l'ajut dels treballadors que li facilitaria la "col·lectivitat" podria conrear millor la terra.

⁵⁹⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 11 de gener de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 34, de 3 de febrer de 1938, pàgines 468 i 469. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

En la confessió dels elements més destacats de l'entitat que havia col·lectivitzat les terres de Salvador Felip Pagès, com també de l'inductor d'aquesta apropiació com hem vist en el paràgraf anterior, l'expedientat era considerat home d'esquerra de tota la vida. L'expedient acabà com tots els de la col·lectivitat reusenca, la restitució íntegra de les terres apropiades als seus legítims propietaris.

No ha de quedar en sac buit una consideració de la Comissió sobre les finalitats de la normativa de Responsabilitats, quan diu “... *condemnar l'expedientat d'acord amb la petició formulada en l'acta d'apropiació de les seves terres, més d'una injustícia, donat el resultat de les proves aportades, fora desvirtuar l'esperit del Decret n° 10 de 9 de gener d'enguany en el sentit que els béns de què es desposseeixen els facciosos han d'ésser per a reparar els estralls ocasionats per la guerra i no per a l'obtenció d'un lucre o benefici immediat per a un particular, mòbil que ha estat, segons sembla, el que ha presidit aquesta apropiació*”.⁵⁹⁷

La Comissió va veure el llautó a l'arrendatari. Amb les terres dins la Col·lectivitat en quedava al marge de les obligacions establertes en el seu contracte d'arrendament. Així tot li era profit.

Els tres germans Josep, Eduard i Francesca Bofill i Cugat, propietaris d'un Mas agrícola també estaven entre els afectats per les apropiacions efectuades per la Col·lectivitat Agrícola de Reus.

Segons el seu escrit d'al·legacions, l'Eduard portava l'administració del mas que els havia estat expropiat, Josep feia vint-i-cinc anys que es trobava a la República Argentina i la Francesca era una senyora d'edat molt avançada. Tots ells, van manifestar que eren fidels al règim republicà, fet que determinà una resolució favorable de la Comissió en tant i quan no es varen cap prova de que es tractava d'uns propietaris facciosos per la seva col·laboració en l'aixecament militar.⁵⁹⁸

⁵⁹⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 23 de desembre de 1937. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 41, de 10 de febrer 1938, pàgines 564 i 565. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁵⁹⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de febrer de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 67, de 8 de març de 1938, pàgina 972. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Matías Ferrando i Barbé disposava d'una finca que també constava en la relació de les terres apropiades i ocupades per la Col·lectivitat Agrícola de Reus, segons la relació tramesa el 9 d'agost del 1937.

Va aconseguir la restitució de les seves propietats, ja que va demostrar el seu republicanisme amb la seva identificació amb els partits republicans i, en conseqüència, la seva adhesió al Règim del 1931.⁵⁹⁹

L'Antoni Porqueres i Borrull era propietari d'una finca de conreu, partida de Burgà, de cabuda 4 hectàrees, 65 àrees i una casa de camp, al terme de Reus, apropiada i ocupada per la Col·lectivitat Agrícola.

Els col·lectivistes reusencs l'acusaren d'ésser una persona religiosa i de tendència dretana. La Comissió no considerà que fossin proves suficients de concomitància amb els elements que havien desencadenat la guerra i va optar per decretar la restitució dels béns apropiats.⁶⁰⁰

Novament es mantenia la doctrina de la Comissió sobre les col·lectivitzacions agràries. Les terres només es podien treballar en comú de manera voluntària o bé, de manera indirecta, arribar al col·lectiu amb la declaració de faccions del seu propietari.

La desena persona objecte de les apropiacions de la Col·lectivitat Agrícola de Reus fou Maria Gispert i Huguet, què disposava en propietat de la finca anomenada "Mas del Cerer". La Col·lectivitat se la va fer seva amb totes les pertinences, mobles i utensilis i altres minúcies, per a destinar-la a explotació agrícola de treball col·lectiu, al·legant que la propietària i la seva família eren reconegudament facciosos, reaccionaris i religiosos.

El testimoni, que dona la coincidència d'ésser el president de la Col·lectivitat apropiadora i que per tant es considerava que podria tenir interès directe en mantenir l'apropiació, manifestava que considerava l'expedientada reaccionària i contrària al Règim, però sense precisar cap fet ni el més petit motiu que justificués la possible

⁵⁹⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 8 de març de de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 75, de 16 de març 1938, pàgines 1108i 1109. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁶⁰⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 d'abril de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 133, de 13 de maig de 1938, pàgina 562. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

exactitud de l'apreciació, es a dir, sense cap tipus de prova, document de cap mena o bé un testimoni personal; finalment confessà, posant-se amb tots els peus a la galleda, que no podia dir si la interessada estava embolicada en el cop del 19 de juliol del 1936.⁶⁰¹

Finalment, l'alcalde de Reus, expressà clarament que l'apropiació objecte d'aquest expedient, al mateix que altres que foren practicades en aquella població, es dugueren a terme per creure que amb elles s'alleujaria l'atur obrer del camp, sense parar-se a examinar si els propietaris eren facciosos o no. Era una política social que consistia en arrambar les finques a favor de les col·lectivitzacions sense el consentiment dels legítims propietaris

A Maria Gibert i Gras i Carme Guix i Massó els hi foren apropiats per la Col·lectivitat Agrícola de Reus, els seus masos. A la primera, la finca anomenada "Mas Seré", al considerar a l'encausada de tendències reaccionàries, per quant es trobava absent del poble en esclatar el moviment subversiu del 19 de juliol del 1936⁶⁰² i a la segona, la seva finca de "Mas Llanés", justificant com a raó dels col·lectivistes per fer-se amos de les terres una suposada incapacitat demostrada de la propietària per a conrear-la degudament⁶⁰³

Es considerava que per si mateixos els amos eren incapaços de portar la terra. Darrera d'aquesta afirmació hi havia la vella aspiració de la dita tant popular aleshores "la terra pel qui la treballa".

Finalment als germans Maria, Pere, Clotilde i Joan Soulera i Martí els hi foren apropiats els seus béns, sense concretar les seves característiques, en tant que figuraven en la

⁶⁰¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 1 de març de 1938. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 71, de 12 de març 1938, pàgines 1055 i 1056. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁶⁰² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 10 de març de 1938. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 83, de 24 de març 1938, pàgines 1205 i 1206. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁶⁰³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 14 d'abril de de 1938. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 129, de 9 de maig 1938, pàgines 513 i 514. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

relació d'apropriacions tramesa per la Col·lectivitat Agrícola de Reus a la mateixa Generalitat.

La causa adduïda pels col·lectivistes era que eren considerades persones d'idees dretanes. La Comissió les tingué per alienes al moviment subversiu i per tant exemptes de responsabilitats polítiques.⁶⁰⁴

La Secció Col·lectiva del Sindicat Agrícola de Rubí

Del municipi de Rubí, relacionats amb la Col·lectivitat Agrícola d'aquesta localitat, arribaren a la Comissió cinc reclamacions de recuperació de les finques ocupades pels col·lectivistes. Els peticionaris foren Joan Domènech, Assumpció Ravella, Mercè Llobateras, Jaume Ramoneda i Joan Capmany i Sala, sobre les quals la Comissió decretà la restitució amb la recuperació de la plena possessió de les seves terres.

En Joan Domènech i Rabella disposava de diverses finques, segons acta d'apropiació presentada per l'Ajuntament i la Col·lectivitat del Sindicat Agrícola de Rubí.

Aliè al moviment subversiu, no havia abandonat el seu domicili de Barcelona, el qual ocupava des d'abans del 19 de juliol del 1936. Per acabar amb tots els dubtes, va presentar una declaració on manifestava de manera clara la seva adhesió al règim republicà.⁶⁰⁵

A l'Assumpció Ravella i Margenat, també li foren apropiades i ocupades diverses finques per la Secció Col·lectiva del Sindicat Agrícola de Rubí, segons relació tramesa a la Generalitat per l'esmentada Secció el 18 de setembre del 1937.

L'encausada va manifestar que qui s'ocupava de la direcció i administració de les feines agrícoles de la casa de camp coneguda com "Can Pi de Vilaroc", domicili i propietat de

⁶⁰⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de febrer de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 67, de 8 de març de 1938, pàgines 970 i 971. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁶⁰⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 20 de setembre de 1938. Ponent: Emili Garriga i Albaret. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 290, de 17 d'octubre de 1938, pàgina 194 XXX. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

l'expedientada, era el seu fill i que ella únicament s'ocupava de les feines pròpies del seu sexe sense haver intervingut mai en política.⁶⁰⁶

La tercera reclamació, de Mercè Llobateras i Canet, es realitzà arran de que la Secció Col·lectiva, en una instància adreçada a la Comissió, sol·licità que fos declarada facciosa per tal que les seves propietats passessin a la Secció esmentada.

L'examen de l'informe realitzat pels serveis de la Comissió constatà, que si bé en el terreny social no s'havia portat bé, en canvi era evident que no havia tingut mai cap activitat política.⁶⁰⁷

En Jaume Ramoneda i Pujol, propietari d'una Finca rústica, a Rubí, la Secció Col·lectiva també li demanà l'apropiació definitiva per considerar l'expedientat incurs en les responsabilitats derivades de l'aixecament feixista, una manera de fer-se amb les seves terres.

Era o no feixista en Jaume Ramoneda? On havia estat els dies abans del 19 de juliol? Calia desfer l'embolic de la troca. Primer, el gendre de l'expedientat, Pere Ramoneda i Oller, va presentar un escrit al·legant que l'interessat era difunt des de l'any 1933. Al seu torn el Consell d'Empresa de "La Innovació, E.C", lliurà un document certificant que Pere Ramoneda i Oller, gendre de l'expedientat, era persona de conducta netament antifeixista.

A parer de la Comissió, restava plenament provat que el ciutadà expedientat morí l'any 1933. Més proves. Ho ratificava la Junta Municipal Agrària de Rubí manifestant que l'interessat posseïa terres que treballava pel seu compte, morint molt abans d'esclatar el moviment sediciós del 19 de juliol.⁶⁰⁸

⁶⁰⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 1 de març de de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 76 de 17 de març 1938, pàgines 1124 i 1125. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁶⁰⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 9 d'agost de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 227 de 15 d'agost de 1938, pàgina 520. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁶⁰⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 19 d'abril de de 1938. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 140, de 20 de maig 1938, pàgines 647 i 648. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

La troca estava desfeta. Només calia deixar el darrer cap de fil al seu lloc. Conclusió de la Comissió, “...notòria la impossibilitat material de participar en el moviment subversiu feixista”. Cert del tot, la seva mort l’any 1933 impedia que hagués pogut tenir cap actuació repressiva posterior durant als fets del 6 d’octubre del 1934.

La cinquena i última reclamació, la de Joan Capmany i Sala, constata que fou objecte d’una apropiació a quatre mans, Comitè Antifeixista per una part i la Col·lectivitat Agrícola de Rubí per un altra.

Segons un document, lliurat pel Comitè Executiu de les Milícies Antifeixistes de Rubí, se li havia comunicat l’apropiació de la seva vinya, per entendre l’esmentat Comitè que els rendiments econòmics dels fruits de la collita no li eren necessaris ja que l’expedientat disposava de mitjans propis suficients per a sobreviure. Dit d’una altra manera, no era un poca roba. Per altra part, la Secció Col·lectiva lliurà un document certificant que l’expedientat, malgrat ésser soci del Centre Democràtic de Rubí, era de tendències dretanes.

El contracop va tenir lloc en dos temps. Primer, en un certificat, la Junta Municipal Agrària de Rubí manifestà que l’interessat posseïa únicament una vinya que treballava particularment. Anem bé. El missatge estava entre la terra per qui la treballa i el de la caseta i l’hortet, en aquest cas la vinya. I el segon, les conclusions de la Comissió, ciutadà dretà, però addicte al règim republicà.⁶⁰⁹ Ser de dretes, un cop més, no equivalia a ser un feixista com a nivell de carrer en el boca-orella es deia tot sovint sobre aquells que com a persones conservadores eren jutjades per la Comissió arran d’unes denúncies sense cap fonament.

La Col·lectivitat de Campesinos de Martorell

A Martorell, la Comissió va resoldre la reclamació d’en Josep Casas i Millàs. Es tractava del propietari d’una finca que li fou apropiada i ocupada per la “Colectividad de Campesinos” de Martorell.

Acabà del tot bé. Primer, per la “pela”. Era un ciutadà que havia complert amb les contribucions de guerra. Previsor, com calia en aquells moments, els pagament fets a les

⁶⁰⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 19 d’abril de de 1938. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 142, de 22 de maig 1938, pàgina 680. Col·lecció de línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

autoritats municipals, en el seu cas, no eren extraordinaris ni conjunturals, sinó cada set dies, setmanals.

No hi havia dubte. Va quedar tot clar, tal com consta en la part expositiva de la decisió de la Comissió “...*que formen part d’aquest expedient uns rebuts de contribució estesos per l’Alcalde de Martorell on es demostra que l’expedientat satisfieia una quota setmanal per al sosteniment de les despeses extraordinàries d’aquesta vila*”.⁶¹⁰

El segon filtre, el polític i social. Amb la informació realitzada, quedava acreditat que en el terreny polític no havia tingut concomitànies amb els elements subversius, no havia abandonat el seu domicili i si alguna vegada ho havia realitzat ho feu amb el consentiment de l’alcaldia.

I en el social, el seu comportament, a parer dels parcers que tenien tractes amb l’expedientat, era correcte. Els informes favorables, res a dir contra d’ell, sinó tot al contrari, que l’expedientat havia complert sempre els seus compromisos i no se li coneixia cap actuació desfavorable en contra del règim republicà.

La Col·lectivitat de Cervera

A Cervera el propietari afectat fou en Josep Casanelles i Prats. Un bon dia, l’1 de novembre del 1936, uns Consellers municipals del poble de Cervera li notificaren que restaven apropiades totes les seves finques i estris de treball, per tal de formar una col·lectivització.

L’home buidà el pap en el seu escrit a la Comissió. Posà el crit al cel, sense massa escarafalls pels temps que corrien. Es preguntava: Com li podien fer aquesta mala jugada? No sabia avenir-se. Ell sempre havia militat en partits d’esquerra i més encara, havia estat Conseller municipal (suplent) pel partit polític d’Esquerra Republicana de Catalunya. Acabava el seu plec de descàrrecs demanant que es fes justícia ja que considerava del tot il·legal l’apropiació que estava patint.⁶¹¹

⁶¹⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 18 d’octubre de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 305, d’1 de novembre de 1938, pàgina 410. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁶¹¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 6 de gener de de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 25, de 25 de gener de 1938, pàgina 326. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Tot acabà aclarint-se. Els apropiadors no sabien amb qui parlaven. Quedava acreditat que l'expedientat era un antic i actiu element antifeixista, que militava en les rengles d'Esquerra República de Catalunya. Per tant van girar cua ja que en l'expedient hi figurava un document, de la Col·lectivitat Agrícola de Cervera, en la que es feien diverses consideracions relatives al cultiu de les terres de l'expedientat i on hi constava que Josep Casanelles i Prats era un element antifeixista.

S'anava en la bona direcció. Per la Comissió, l'encausat resultà ésser un actiu element antifeixista d'Esquerra Republicana de Catalunya. Els suposats retrets de com cultivava les seves finques van anar a sac foradat.

La Col·lectivitat del Masnou

Francesc Fontanills i Maristany, d'El Masnou, era el propietari d'una finca situada a la carretera de Teià. El dia 24 de juliol del 1936, el ciutadà Salvador García i Pons, veí d'El Masnou, en representació de la Confederació Nacional del Treball, va procedir a l'ocupació de l'esmentada finca per tal d'ésser destinada a la Col·lectivitat Agrícola del poble del Masnou.

Posteriorment, segons acta d'ocupació presentada l'1 de maig del 1937, es demanà que la finca fos destinada definitivament a treballs agrícoles. A més de la grossa revolucionària, la col·lectivització de la finca més important del seu patrimoni, a Francesc Fontanills, li havien bloquejat els seus cabdals i efectes dipositats en els bancs i establiments de crèdit.

Al seu torn, al·legà que no havia estat condemnat per cap Tribunal Especial ni Popular del territori de Catalunya i que havia passat molta part de la seva vida al Estats Units de Nord Amèrica, dedicant-se exclusivament als seus negocis i a la vida familiar. L'indià o americà, com us sembli millor, justificà la seva absència pel temor que tingué en els primers moments revolucionaris, respecte a seguretat personal, ja que trobant-se a Tona el 19 de juliol del 1936, on passava cada any una temporada amb la seva família, per raons de salut, fou objecte d'atropellaments, vexacions i amenaces per part d'una banda d'incontrolats. Per tant, marxà sense pensar-ho dues vegades ja que li anava la pell.⁶¹²

⁶¹² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 4 de gener de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 25, de 25 de gener 1938, pàgina 325. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

La Col·lectivitat de paletes i peons de Codina del Vallès

Maria Farnés i Pagés, de Codina del Vallès, era propietària de la casa anomenada “Casa Emerenciana”, situada al carrer Vic núm. 3, de Codina del Vallès, ocupada per la “Col·lectivitat de Paletes i Peons” (adherits a UGT-CNT) d’aquesta localitat.

No li faltà temps a la propietària per a presentar una reclamació. Després dels fets de Maig tenia les cartes bones. Veiem-ho. En l’expedient hi constava un Certificat del Centre Republicà Català del districte V (adherit a E.R. de C) en el qual es fa constar que la interessada en forma part amb anterioritat al 19 de juliol, havent actuat sempre sota la disciplina de partit.

El resultat no es va fer esperar. La Col·lectivitat apropiadora trameté un comunicat quasi bé demanant disculpes, ja que l’únic mòbil de l’ocupació de l’immoble fou la necessitat de posseir un local que reunís condicions per al seu ram, no hi havia ganes de fer la guitza a ningú.⁶¹³

Una granja col·lectivitzada a Perpètua de Mogoda

Lluís Soldevila i Casas, també fou agraciat amb tres apropiacions de béns immobles, l’empresa “Granja Soldevila S.A.,” una casa i finca a Perpètua de Mogoda i un altre finca a Tavèrnoles i tanmateix encara ompliren el got de les seves penalitats amb bloqueig dels seus comptes, cabals i efectes.

Un determinat Sindicat va apropiar-se l’empresa “Granja Soldevila, S.A.,” de la qual era gerent, això no obstant, ni estava legalitzada l’apropriació ni col·lectivitzada l’empresa. L’apropriació de la Granja s’havia fet extensiva fins a comprendre els seus béns particulars, que res tenien a veure amb la societat anònima, l’esmentada casa i finca a Perpètua de Mogoda; i també sense causa justificada se li havia ocupat una casa a Tavèrnoles.

Qui era l’esmentat Lluís Soldevila i Casas? Un home de setanta dos anys d’edat, fundador, gerent i president del Consell d’Administració de l’entitat mercantil “Granja Soldevila, S.A.” aleshores empresa socialitzada i anomenada “Indústria Làctia”, que

⁶¹³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 19 d’abril de de 1938. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 142, de 22 de maig 1938, pàgines 680 i 681. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

sempre s'havia dedicat exclusivament a la creació i consolidació de l'esmentada indústria.

La Comissió, sobre la col·lectivització de la granja, es va fer el mut. Era una activitat econòmica que no tenia res a veure amb les col·lectivitzacions de les terres agrícoles. I pel que fa a les apropiacions dels béns immobles de naturalesa urbana, clar i català, figures d'un altra paner. Així, la conclusió resolutòria de la Comissió va consistir en decretar la restitució dels béns no relacionats amb la societat mercantil, es a dir, els immobles de Perpètua de Mogoda i Tavèrnoles.⁶¹⁴

Una col·lectivització de la Unió de Rabassaires

Tot i que no figura com una col·lectivització en sentit estricte, es tracta d'una agrupació de camperols constituïda amb la finalitat de treballar col·lectivament les finques propietat del ciutadà Manuel Massaneda i Corretger, veí de Farners de la Selva. Qui va promoure l'explotació en comú de les terres confiscades en aquest cas fou la Unió de Rabassaires.

Les finques rústiques, conegudes per mas Massaneda, varen estar inicialment apropiades i ocupades pel Comitè Antifeixista, què va actuar a Farners de la Seva durant els mesos posteriors a la subversió militar. L'Ajuntament d'aquesta localitat ,el 10 d'abril del 1937, va comunicar a la Generalitat que les esmentades finques havien estat apropiades.

El ciutadà encausat, segons els seus treballadors, portava la finca per administració mitjançant el pagaments dels corresponents jornals als pagesos que hi treballaven en les feines ordinàries de cultiu i les que corresponien a la recollida dels fruits, Alguns d'aquests treballadors asseguraven que sempre els havia tractat amb el màxim respecte i que no se li coneixien actuacions que poguessin minvar el prestigi dels Governes de la República.⁶¹⁵

⁶¹⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 23 de desembre de 1937. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 15, de 15 de gener de 1938, pàgines 189 i 190. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁶¹⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 28 de d'octubre de 1938. Ponent: Emili Garriga i Albaret. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 311, de 7 de novembre de 1938, pàgina 491. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

La col·lectivització dels fruits a la Canonja

El cas de la Canonja era tot una manera de prémer l'accelerador de les col·lectivitzacions des de el primer minut. Ocupar les finques i fer-se amos de les collites dels anys anteriors, pendents de vendre, que estaven en les golfes o magatzems de les cases de pagès no deixava de ser fer unes apropiacions amb que diríem efectes retroactius,

Aquest fou el cas de la Tecla Marca i Sarrà, que disposava de dues finques, una a la partida "Coma" i l'altra a la partida "Plota", que cultivava per administració directa, i que li foren apropiades i ocupades per l'Ajuntament de la Canonja.

Arran de l'ocupació de la seves finques, s'emportaren els fruits que tenia recollits de l'anyada anterior i les eines de treball, un total de vuitanta sacs d'avellanes, les garrofes, el carro, la mula, la màquina de segar i altre utilitatge. Va quedar completament desproveïda i impossibilitada de mantenir-se.⁶¹⁶

Una cosa era la terra pel qui la treballa i una altra, molt diferent, el pillatge dels fruits resultat de l'administració amb el pagament dels jornals per part d'una propietària que maldava tot l'any per tirar endavant els cultius de les seves finques.

Un reguitzell de terres apropiades

Més enllà de les decisions de la Comissió sobre les finques subjectes a col·lectivització que hem analitzat en les pàgines anteriors hi trobem també un nombrós grup d'expedients amb finques de cultiu, que tot i que no ens consten que foren subjecte a col·lectivitzacions, la seva apropiació va privar als seus propietaris del corresponent cultiu, que estava al seu càrrec, sigui per administració o bé amb el seu treball amb auxili de braços contractats.

Quasi tots els expedients varen acabar amb resolucions favorables als encausats. No podia ser d'altra manera. Cap d'ells era feixista, excepte una catorzena, i per tant no s'havia implicat en el moviment subversiu. En tot cas podien ser persones de tendències dretanes o bé que haguessin estat practicants de la religió catòlica, però en cap cas afins al moviment militar del 19 de juliol. Una part significativa d'elles eren persones grans

⁶¹⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 12 d'agost de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 238, del 21 d'agost de 1937, pàgina 717. Col·lecció 111 en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

amb malalties i dificultats físiques pròpies de la seva edat o bé dones, algunes d'elles vídues i/o d'edat avançada que es personaren davant la Comissió com a propietàries o usufructuàries.

3.8 - LES COL·LECTIVITZACIONS INDUSTRIALS I COMERCIALS

Les col·lectivitzacions que es realitzaren a Catalunya deriven en part dels esdeveniments dels primers dies de la guerra. Davant l'esclat revolucionari, com ja hem comentat en la primera part d'aquest treball, l'abandonament per motius de seguretat personal dels propietaris de les indústries i serveis, la Generalitat publica un primer Decret, de 8 d'agost de 1936⁶¹⁷ en què per tal d'assegurar la continuïtat de les activitats industrials instava als propietaris de les activitats econòmiques a retornar a les oficines, tallers o fàbriques abans del 15 d'agost, es a dir, disposaven de menys d'una setmana per tornar a casa i fer funcionar les seves instal·lacions.

Però això no era tot. Prosseguia la normativa amb un advertiment, en cas contrari, un cop transcorregut el termini del 15 d'agost, sense que s'haguessin presentat o delegat a ningú en llur representació, es podria procedir a la incautació de la indústria i de tots els béns i valors de tota classe que fossin part del negoci. I la última advertència, si fos necessari per la marxa de la indústria, es procediria a la incautació dels béns pertanyents fossin dels propietaris, empresaris o components de la raó social. Es a dir, ras i curt i sense embuts, quedarien desposseïts dels seus béns, totalment pelats, ja que restarien sense cap mena de béns.

Eren moments difícils, d'emergència política. L'esclat revolucionari anava més enllà dels carrers i les barricades, s'endinsava en els centres productius, comercials i de prestació dels serveis, i social, donat que en el dia a dia es feia necessari el funcionament de la indústria, el comerç i els serveis bàsics. La guerra ja no donaria cap tipus de treva.

⁶¹⁷ Decret de Finances, de 8 d'agost de 1936, disposant que els propietaris o directors d'indústries de totes menes que les hagin abandonades, es reintegrin a les oficines, tallers o fàbriques corresponents abans del dia 15 d'aquest mes. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 225, de 12 d'agost de 1936, pàgina 1026. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Antoni Castells i Duran, en el seu estudi sobre les col·lectivitzacions a la Ciutat de Barcelona⁶¹⁸, ens diu que aquestes es van produir d'una manera espontània, però en base a les idees llibertàries covades el llarg del anys del 1868 al 1870, període en el que s'havia fet una gran tasca de formació propagandística de les mateixes, des de les organitzacions sindicals, en especial la CNT.

A parer de Castells, aquestes col·lectivitzacions en el període de la guerra civil a Catalunya varen tenir unes limitacions externes i internes. En els factors externs inclou la guerra que va partir en dos el mercat internacional, l'animadversió internacional de les classes posseïdores i dirigents a les col·lectivitzacions i el boicot de la República que primer va frenar, després retrocedir i finalment eliminar-les. Internament van frenar les col·lectivitzacions els sectors polítics i socials, tot i que estaven oposats a l'aixecament militar, com ERC, ACR, UR, PSUC i UGT, o bé perquè defensaven la propietat privada dels mitjans de producció o en el seu cas la propietat estatal.

En l'esmentat estudi es consideren les quatre etapes en que es desenvoluparen les col·lectivitzacions a Catalunya. Les dues primeres en què la seva implantació tingué a favor l'esclat revolucionari de la transformació social i l'empenta de la lluita antifeixista. La tercera i quarta foren resultat de la reacció i les lluites en la rereguarda republicana arran dels fets de maig que van portar a la davallada de les col·lectivitzacions.

La primera etapa, juliol a octubre 1936, es el període en que es va posar en marxa l'economia col·lectivista i es van realitzar la majoria de col·lectivitzacions i bona part de les agrupacions d'indústries que afavorien la unitat tècnica i la concentració integral. La segona, des d'octubre del 1936 a maig del 1937, on se va publicar el Decret de Col·lectivitzacions i Control Obrer, aprovat i redactat per totes les organitzacions polítiques i sindicals antifeixistes, etapa encara de predomini col·lectivista, on va continuar el procés de col·lectivització-socialització, avançant-se en la concentració i coordinació en les línies de la Nova Economia i on també es van legalitzar part de les seves conquestes.

⁶¹⁸ CASTELLS DURAN, Antoni. *Les col·lectivitzacions a Barcelona 1936-1939*. Editorial Hacer, Barcelona, 1993, pàgines 20 a 22 i 258 i 259.

La tercera, del maig del 1937 al febrer del 1938, a partir dels fets de maig, amb l'enfrontament a la rereguarda entre les forces partidàries dels canvis socials i les opositores, amb la victòria de les darreres, fou un període en que es va reprimir el POUM i la CNT-FAI va perdre el seu predomini polític, ja que es va produir l'augment del control estatal i de les burocràcies sindicals en contra de l'autogestió obrera. I, per acabar, en la quarta etapa, des de febrer 1938 a gener del 1939, eliminat el POUM, abandonada en la pràctica l'autogestió obrera, es van redoblar els atacs a les col·lectivitzacions i es va realitzar una política de privatitzacions i estatitzacions, tot i que la seva eliminació no es va produir fins la supressió de les col·lectivitzacions amb l'ocupació de Catalunya per les tropes franquistes.

En la consideració final del seu treball, Castells assenyala els resultats positius de les col·lectivitzacions en el sentit d'aconseguir una igualtat social més gran, supressió de les rendes no procedents del treball, desaparició o disminució de les diferències salarials, implantació o millora de les prestacions d'assistència sanitària, jubilació,.. Finalment, reconeix com un fet controvertit, l'augment de la racionalització i eficàcia de l'aparell productiu i dels serveis a l'haver obtingut en general resultats econòmics positius.

El Decret de Col·lectivitzacions, de 24 d'octubre de 1936⁶¹⁹, va assentar i legalitzar els canvis en les relacions de producció, a partir de la col·lectivització del capital privat. Preceptuava la col·lectivització de totes les empreses de més de cent treballadors i també la d'aquelles que, tot i ocupant una xifra inferior, d'obrers, els patrons haguessin estat declarats facciosos o abandonat l'empresa.

No obstant, segons l'article 2 del Decret, les de menys de cent obrers podien ésser també col·lectivitzades si es posaven d'acord la majoria de treballadors i el propietari o propietaris. En les empreses de més de cinquanta obrers i menys de cent, es podia acordar també la col·lectivització, sempre que ho acordessin les tres quartes parts dels treballadors.

⁶¹⁹ Decret d'Economia, de 24 d'octubre de 1936, de col·lectivització de les empreses industrials i comercials. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 302, de 28 d'octubre de 1936, pàgines 373-376. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Aquest Decret, segons l'Albert Pérez Baró, en el seu treball sobre els trenta mesos del Col·lectivisme a Catalunya⁶²⁰, “... fou el resultat d'una suma de voluntats i programes de tots els sectors antifeixistes, però per damunt de tot, de les dues centrals sindicals, els anarcosindicalistes de la CNT i la comunista (sic) UGT”.

A parer del que fou militant sindicalista, membre del Consell d'Economia i secretari de la Comissió d'aplicació del Decret de Col·lectivitzacions, les més gran dificultats en l'aplicació del Decret procedien d'aquestes dues grans organitzacions sindicals que oblidaven i volien desconèixer els compromisos contrets i ratificats diverses vegades. En una mirada crítica, Pérez Baró ens diu que cada sector només procurava portar l'aigua al seu moli i s'obviava l'esperit integrador en la direcció de l'economia en el seu conjunt del Consell d'Economia de Catalunya i el Consell General d'Indústria per a cada branca industrial en particular. Aquests organismes, a parer seu, pel que feia a la seva composició eren garantia de capacitat i eficiència, per haver-hi tècnics i representants directes de les empreses, i també d'independència respecte als distints credos polítics i tendències socials.

En tot cas, deixem les picabaralles que tingueren lloc en la constitució i desenvolupament del Decret de Col·lectivitzacions i anem als assumptes que es plantejaren en els conflictes entre els Consells d'Empresa, els Comitès de Control i els sindicats dels obrers de les empreses col·lectivitzades amb els anteriors propietaris.

Davant la Comissió arribaren diverses reclamacions dels antics patrons i propietaris. La controvèrsia estava en si la col·lectivització de les seves indústries comportava també l'apropiació dels seus béns particulars. En ocasions, eren comptes corrents en que hi figurava també de manera indistinta l'esposa de l'encausat. En altres, el que es dirimia en el conflicte era si eren béns de l'activitat col·lectivitzada o en quedaven el marge per raons relacionades amb les propietats dels titulars de les explotacions.

Per a desfer l'embarg només hi havia la sortida del procediment de responsabilitats. Tot i que els comptes no fossin de l'empresa, els seus propietaris per a recuperar els diners, fos dels seus dipòsits a termini o dels comptes corrents a la vista, o dels valors i efectes en les caixetes dipositades en establiments bancaris o bé de crèdit i estalvi, no tenien

⁶²⁰ PÉREZ BARÓ, Albert. Trenta mesos de col·lectivisme a Catalunya. Edicions Ariel. Barcelona, 1970, pàgines 128 a 133.

altre sortida que una declaració de la Comissió de que no havien estat considerats facciosos.

I més encara, en els expedients de la Comissió, en els informes previs a la decisió, havien de superar un doble tall, el polític, demostrant que no havien participat en el moviment subversiu, i el social, que havien estat bons patrons. Només així s'aixecaven els bloquejos de comptes i podien passar per caixa i retirar els diners per a poder fer bullir l'olla.

Relatem i comentem tot seguit una de dotzena de decisions. Hi trobem, entre d'altres, personatges rellevants com en Jesús Batlló i Josep Llaudet, del ram tèxtil; els germans Sopena, Joaquim i Carme, editors; Josep Encesa, fariner; i Jaume Goma-Camps i Salvador Torras, paperers.

A Jesús Batlló Bofill, de la raó social "Sobrinos de Joan Batlló", li bloquejaren els seus cabals segons relació tramesa pel Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi, el 21 d'abril del 1937. Es tractava d'un embarg preventiu que de manera cautelar assegurava en el seu cas els pagaments dels salaris dels treballadors.

L'informe polític conté dues certificacions lliurades per Marià Rubió i Tudurí i Xavier Vidal i Llobatera, acreditant que l'interessat és persona addicta al Règim i de sentiments antifeixistes.

I sobre el comportament social, s'havia rebut una lletra signada pels Delegats i el Director de la casa "Sobrinos de Juan Batlló, Societat Col·lectivitzada", en la qual es manifestava que Jesús Batlló havia estat gerent i accionista d'aquella casa, havent donat proves del seu tracte humanitari, motiu pel qual no el creien concomitant amb els elements facciosos que provocaren el moviment subversiu.⁶²¹

Però un fet curiós, els obrers homes al ser interrogats digueren que no havia fet mai manifestacions polítiques, ignorant-se si pertanyia a cap partit. Però ull, segons un grup d'obreres de la fàbrica, que també havien estat interrogades, si bé no opinaven sobre assumptes polítics, sobre els socials manifestaren que l'expedientat les tractava malament i que en una ocasió no volgué atendre una comissió d'obreres per no haver

⁶²¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 14 de desembre de 1937. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 9, de 9 de gener 1938, pàgina 107. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

votat la candidatura que a ell l'interessava. Aquest fet no fou considerat per la Comissió com a element suficient per considerar-lo facciós. En el tall polític, la nota havia estat més que suficient, els avals de les personalitats republicanes no en deixaven cap dubte, i en el social les opinions de les obreres van caure en sac foradat.

En Josep Boada i Rovira, fou objecte del bloqueig dels seus comptes. Per tal de desbloquejar-los va lliurar una petició que van ratificar cinc membres del Comitè de Control de la casa "Boada, S.A.". En la part política va quedar acreditat que era persona que no havia tingut participació ni concomitància amb el moviment subversiu, era addicte a la República i, que per tant, no havia participat en el moviment facciós ni havia tingut concomitàncies amb els susdits elements.⁶²²

Un expedient menys il·lustrós que el del seu col·lega Batlló, però suficient per a poder desbloquejar els seus comptes. No eren temps fàcils i tot que ja estaven a les portes de l'any 1938, on els queviures ja començaven a escassejar, els diners republicans encara mantenien un cert valor per tal de poder comprar els queviures imprescindibles com a mínim per poder portar el plat a taula. Era aquesta una situació certament que afectava en la vida diària de la manutenció familiar.

En Gabriel Rufi i Carné, també fou objecte del bloqueig dels seus comptes. Entretant, "Manufactures Rufi", de la seva propietat, d'indústria controlada passava a empresa col·lectivitzada amb el nom de "Manufactures Unità, E.C.", d'acord amb les disposicions del Decret de col·lectivitzacions abans esmentat.

Per a recuperar la disposició dels seus comptes hagué de passar l'examen del seu comportament polític i social. En el terreny polític fou considerat persona addicte al règim republicà allunyat de tota activitat política i sense el més lleu indicatiu de facciós. La religiositat extremada de que havia estat acusat per algun testimoni no pressuposava aleshores cap nota desfavorable, tota vegada que l'exteriorització d'aquest sentiment havia estat emparat en totes les seves manifestacions per la Constitució de la República. I en la part social, el bon concepte que havia merescut en tot moment dels seus obrers ja en ésser col·lectivitzada la seva indústria ja ell havia continuant prestant els seus serveis

⁶²² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 14 de desembre de 1937. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 16, de 16 de gener de 1938, pàgines 206 i 207. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

com un obrer més en les tasques del dia a dia i que també coneixia pels anys de propietari ⁶²³

D'amo a obrer ras. Es possible que no tingués altre opció de treballar entretant esperava el resultat de la seva reclamació ja que, des del bloqueig dels seus comptes, probablement des de l'esclat de la revolta, l'estiu del 1936, fins a la resolució favorable, desembre del 1937, va passar ben bé un any i mig, sense disposar ni cinc dels comptes personals. Si no hi havien els diners de sota la rajola no quedava més remei que empassar-se l'orgull i posar-se a treballar, encara que fos davant de tots aquells que un dia havien rebut .les seves ordres.

Situació actual dels edificis que foren la colònia tèxtil "Can Llaudet " a Sant Joan de les Abadesses.

A en Josep Llaudet i Soler, se li bloquejaren també els seus cabals i efectes. El motiu fou degut a haver format part del Consell d'Administració del Banc Comercial de Barcelona.

Tots els informants, el Consell d'Empresa de la casa "José Llaudet, S en C., Empresa Col·lectivitzada", Sindicat Obrer de Tècnics de Filatura UGT i Leandro Coll, Mayor

⁶²³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 14 de desembre de 1937. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 22, de 22 de gener 1938, pàgines 285 i 286. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Jefe del Comité de Educación Militar de Catalunya, ho varen fer de manera totalment favorable ja que el fet d'haver estat conseller del Banc Comercial de Barcelona era purament una qüestió comercial i no prejutjava que fos un facciós i per tant no va ser cap impediment per la restitució dels seus cabals.

En la relació dels que li donaren el testimoni d'ajut hi estaven tots. Passem llista, els directius del Consell de la seva empresa col·lectivitzada, el sindicat dels seus antics treballadors i, probablement el client que aleshores era de major rellevància, el militar, mitjançant la signatura favorable del cap del Comitè de l'Educació Militar.⁶²⁴

Als Sopena, els germans Joaquim i Carme Sopena Domper, propietaris de l'editorial Ramon Sopena, els hi foren bloquejats tots els seus cabals i efectes.

Pel que fa a Joaquim Sopena, tingué els dos informes, el polític i el social, totalment favorables. En el polític quedà acreditat que no havia militat mai en cap partit polític i no havia tingut cap participació ni concomitància amb els elements que provocaren el 19 de juliol. En la part social com a demostració del bon comportament amb els treballadors i de la confiança que mereixia als seus obrers, el Consell d'Empresa de la seva casa Editorial Ramon Sopena, el nomenà director i es va interessar perquè fos aixecat el bloqueig dels comptes corrents.⁶²⁵

En quant a la Carme Sopena, sobre la seva conducta i activitats, en tant de la informació practicada com d'altres elements de judici aportats a l'expedient, es despenia que no havia tingut participació ni concomitància amb els elements que provocaren el 19 de juliol. Resolt l'examen polític, pel que fa a la demostració del seu comportament social els obrers del Consell d'Empresa de la Casa Editorial Ramon Sopena, S.A. s'interessaren perquè fos aixecat sense més el bloqueig dels seus comptes corrents.⁶²⁶

⁶²⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 18 de gener de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 28, de 28 de gener 1938, pàgina 386. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁶²⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 14 de desembre de de 1937. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 14, de 14 de gener de 1938, pàgina 176. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁶²⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 14 de desembre de 1937. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 14, de 14 de gener de 1938, pàgines 175 i 176. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Certament, el que podem trobar en aquestes dues resolucions es la bona entesa entre obrers i patrons. Junts, tibant de la corda de la nau col·lectivitzada. Llàstima que per a recuperar la disposició dels seus comptes els dos germans, com la resta d'empresaris amb comptes bloquejats, haguessin d'esperar tant de temps, ni dies ni setmanes, al final foren mesos.

Salvador Torras i Domènech era una persona de setanta-tres anys d'edat, fabricant de paper. Va crear una empresa acreditadíssima dintre i fora de Catalunya. S'havia dedicat sempre al treball i vivia completament allunyat de tota activitat política i en bona harmonia amb els seus obrers.

Com a tants altres empresaris també se li bloquejaren els cabals i efectes. L'única causa que va motivar el bloqueig dels cabals de l'interessat, va ésser la comunicació que els mateixos obrers seus, per mitjà del Comitè Control de l'Empresa, van adreçar a la Generalitat per evitar que els cabals efectes de la indústria poguessin ésser distrets per a altres objectius. El bloqueig esmentat per tant no va ser degut a cap sospita ni suposició que l'expedientat pogués tenir concommitàncies amb els elements facciosos. En aquest cas es tractava de motius econòmics.

En l'aspecte polític, segons els informes practicats, no va existir ni el més lleu indici que permetés fer-lo suspecte de les més mínimes concommitàncies amb els elements que havien contribuït a desfermar la guerra. Si va anar-se a l'estranger, com cada any, fou per motius de salut degudament justificats.

Sobre el seu comportament social, en l'expedient va quedar palesat l'afecte i consideració en què el tenien els obrers que treballaven a la fàbrica de la seva propietat amb un immillorable concepte que els mereixia llur ex-patró, fins a l'extrem de designar-lo Director honorari de la col·lectivització portada a terme per aquells. En aquest sentit tenint en compte el llarg temps de convivència mantingut entre ells, constituïa un testimoni de la major excepció en favor seu.

Quedava un cap de corda per lligar, la seva estada a l'estranger. Es justificà dient que ho feia cada any en la mateixa època, i a que si bé la circumstància de no haver tornat podria representar una nota desfavorable per a ell, calia tenir en compte el delicat estat de salut de l'interessat, plenament comprovat a criteri de la Comissió, i la seva edat avançada, setanta-tres any. I s'afegia, que potser podia tenir una visió deformada dels esdeveniments succeïts a Espanya; desorbitats per la distància i per les tendencioses

propagandes escampades pels facciosos a l'estranger, explicaven el motiu d'haver-se quedat a l'estranger, la temença per la seva seguretat personal en els mesos posteriors al cop militar.

No quedava més que tancar l'expedient amb la restitució de la disposició dels efectius dels seus comptes personals. Només els personals, ja que els béns materials i immaterials vinculats a la seva fabrica de paper quedaven com mitjans afectats a la col·lectivització realitzada per la Generalitat.⁶²⁷

A en Josep Encesa i Pujades li foren bloquejats els comptes i efectes. Posteriorment, per ofici del 28 de juliol de 1937, se li comunicà que el seu compte corrent bloquejat al Banc d'Espanya, de Girona, no era un compte corrent de caràcter particular, sinó que corresponia a "Josep Encesa-Fàbrica de Farines, Empresa Col·lectivitzada".

Entretant es destriava sobre quins eren el comptes particulars i els vinculats a la fabrica de farines col·lectivitzada, els informes polítics li foren del tot favorables. Fou considerat com una excel·lent persona, addicte al règim legal, testimoniant-ho l'Alcalde de Girona i Diputat al Parlament Català, Pere Cerezo, i el Comissari de la Generalitat a Girona, Marti Jordi i Frigola, juntament amb en Pere Carreras, d'Esquerra Republicana de Catalunya i director de la fàbrica de farines de referència, tots ells van corroborar d'haver lliurat generosa i espontàniament, la quantitat de 30.000 ptes. per a atendre els Hospitals de Sang de Girona.

I pel que fa als obrers que formaven el Consell d'Empresa de la fàbrica que fou propietat de l'expedientat, llavors col·lectivitzada, demanaven que se li tornés la lliure disposició dels béns i comptes que no estiguessin afectats per les disposicions del Departament d'Economia afectats a favor de la fàbrica de farines que li fou col·lectivitzada.⁶²⁸

⁶²⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 5 d'agost de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 226, de 14 d'agost de 1937, pàgina 581. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁶²⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 30 de setembre de 1937. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 315, de 11 de novembre de 1937, pàgines 625 i 626. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Certament, l'Encesa fou més que hàbil, diguem que astut de mena. No sabem si els diners lliurats estaven sota la rajola o bé en el matalàs o, més probable, com els antics patriarques catalans els portava a la faixa o potser anava calent d'armilla.

Es possible que per a treure de cop i volta trenta mil pessetes, els diners estiguessin en molts racons. Però sabem que la jugada del donatiu fou de mestre, es a dir, saber estar allà on bufava el vent, els hospitals de sang com una de les necessitats humanitàries majúscules de la guerra. Només cal repassar com després, els Encesa, sota els nous vents del franquisme, foren els urbanitzadors de s'Agaro.

En Manuel Riera i Doy, fou objecte de l'apropiació de tots els seus béns. En la part política una lletra del periodista i literat d'Arenys, Josep Mª Miquel i Vergés adreçada al President de la Comissió, manifestava que l'expedientat era una persona catalanista, liberal i absolutament aliena al moviment subversiu. En un certificat del Partit Federal Ibèric es feia constar que l'expedientat sempre havia estat respectuós i havia fet acatament a la República. També se'ns diu que tot i haver estat alcalde d'Arenys per la Lliga, es comportà sempre amb un esperit justicier i seguí una trajectòria catalanista i liberal, cosa que fou ratificada en les corresponents declaracions pels mateixos contraris polítics de l'expedientat.

I pel que fa al seu comportament social amb els obrers, el Consell d'Empresa de la fàbrica de la que en fou propietari abans de la col·lectivització, declaraven que Manuel Riera i Doy, des del punt de vista social s'havia comportat sempre de manera admirable. Tanmateix en el terreny social, l'expedientat avançant-se a la legislació social, ja tenia fetes concessions als seus treballadors, fent-los objecte d'un tracte de gran consideració i estimació.⁶²⁹

El bon tracte tingué recompensa. Anava per davant dels canvis que es promovien per la II República, el que li va permetre sobreviure als temps de l'esclat revolucionari. Tanmateix el tracte directe entre patrons i treballadors no deixava de ser una manera de fer dels empresaris catalans.

⁶²⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 23 de desembre de 1937. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 365, de 31 de desembre de 1937, pàgines 1338 i 1339. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Jaume Gomà-Camps i Solé, veí de la Riba, fou objecte de l'apropiació, per l'Ajuntament d'aquesta municipi, d'una finca ubicada al terme municipal d'aquesta població.

En la instrucció del corresponent expedient, per part de la Comissió, aquest es resolgué favorablement a l'interessat en base als motius que consten en la part expositiva de la decisió aprovada, “... apareix en l'expedient un certificat de l'Alcaldia de la Riba , en el qual fa constar que l'expedientat estigué en tots moments a les ordres del Comitè Antifeixista de la localitat; que no se li coneix cap acte contrari al Règim i que treballà junt amb el Control Obrer de la seva indústria”.⁶³⁰

En Gomà estava treballant colze a colze amb els seus treballadors. No quedava altra opció que rematar l'acord de la Comissió amb l'aprovació de la restitució dels béns apropiats no adscrits a la seva paperera.

El matrimoni d'Antoni Gili i Arpa i Avelina Armengol i Cascante, fou objecte del bloqueig dels cabals i efectes. Motiu? Com diu de manera literal la decisió de la Comissió, “...l'apropiació per part del Consell d'Empresa de la casa Gil Col·lectivitzada, d'un compte corrent a favor indistintament del seu ex-patró Antoni Gili i Arpa i d'Avenila Armengol Cascante, existent a l'Anglo South American Banck Ltd., a fi d'emprar-lo en el pagament de salaris dels obrers d'aquella casa”.⁶³¹

El pagaments dels salaris altre cop. La tutela dels drets dels treballadors i les necessitats que l'aparell productiu no tingués entrebancs comportaven que els comptes de subsistència fossin bloquejats. Girar el mitjó per tal que els afectats recuperessin la disponibilitat dels seus comptes tenia un problema, la lentitud de la maquinària administrativa. La Comissió de Responsabilitats havia d'actuar sota els principis d'un procediment públic amb els corresponents tràmits i garanties sense que tingués escapatòria a l'entramat burocràtic.

⁶³⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 3 de maig de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 144, de 24 de maig de 1938, pàgines 702 i 703. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁶³¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 13 d'octubre de 1937. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 331, de 27 de novembre 1937, pàgina 884. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

3.9 - MUNICIPALITZACIONS

Les autoritats municipals de la primera hora revolucionària, els Comitès Antifeixistes Locals, i posteriorment, els Ajuntaments constituïts arran del Decret de la Generalitat de 9 d'octubre del 1936, optaren en certes ocasions per obviar la legislació d'Apropiacions i Responsabilitats mitjançant la municipalització de certes activitats econòmiques en aquest cas al marge de les normes específiques que regulaven la gestió dels serveis municipals.

Aquesta municipalització permetia ocupar els béns dels particulars, de manera immediata, amb la finalitat de realitzar les pertinents activitats econòmiques directament. Es tractava d'afectar els béns amb les corresponents instal·lacions a un servei públic i gestionar-los sota les directius previstes en l'acord adoptat pel Consell Municipal.

A la Comissió de Responsabilitats hi van anar a petar un total de vuit casos. Quatre lligats a les activitats de les sales recreatives de cinema i teatre i els altres quatre ho foren per l'abastament d'aigua potable.

En els cas dels teatres i cinema com a sales d'espectacles es tractava de les pertanyents a Miquel Cortada i Roig, a Lleida; Josep Mestres i Ros, a Sant Pol de Mar; i als germans Esteve i Dionís Recolons i Montalat, a Palafrugell.

El Teatre Victòria de Lleida

El cas de la municipalització del "Teatre Victòria", propietat de Miquel Cortada i Roig, quedà obert l'expedient, davant la Comissió de Responsabilitats el 15 de juliol del 1937, quan aquest presentà instància manifestant substancialment que l'1 d'octubre del 1936 per part d'un Comitè Municipal, suplantant el veritable Ajuntament de Lleida, el qual a parer del reclamant actuava al marge de tota legalitat, li havia estat expropiat el cinema i teatre denominat "Teatre Victòria" de la seva pertinença.

L'interessat estimava completament il·legal l'expropiació, per la naturalesa de la indústria i donat que el recurrent no podia ser titllat de facciós; i també estimava il·legal la municipalització per no haver-se fet ajustada a les previsions de la Llei Municipal vigent. L'interessat demanava, en conseqüència, que fos deixada sense efecte la dita expropiació i li fossin tornats els béns.

La Comissió va assenyalar en la seva resolució, que prescindint de la circumstància de si els esmentats elements que realitzaren l'apropiació constituïen o no el legal i veritable Consell Municipal de Lleida o actuaven com a tal al marge de la llei, i per tant abrogant-se unes funcions que no els pertocaven, era indiscutible que no podia estimar-se com a causa suficient i legítima per apropiat-se dels béns privats d'un ciutadà, i d'una empresa o indústria particular, com era aleshores el teatre i cinema Victòria de Lleida.

Seguia la Comissió assenyalant que les apropiacions de béns de particulars havien estat establertes per la Llei únicament com a sanció econòmica a imposar als traïdors i facciosos, que per la seva actuació havien atemptat en una o altra forma contra el Règim i el Govern legítim, provocant i contribuint a la revolta, i mai com a un impost o arbitri municipal de nova creació destinat a cobrir el pressupost d'un Ajuntament i subjecte a la seva sola voluntat, apreciació o criteri.

La Comissió ressaltava en la decisió la reclamació de Miquel Cortada les diferències jurídicament substancials que existien entre la municipalització i l'apropiació de béns privats, tant del mateix moment de portar-se a la pràctica, com per la forma de ser realitzada i per les seves conseqüències econòmiques respecte a l'interessat no eren de rebut.

En aquest sentit, deia que una expropiació representa una pèrdua definitiva de la cosa expropiada i del seu valor i, en conseqüència, havent l'acte realitzat pel titulat Consell Municipal de Lleida, amb referència al Teatre i Cinema Victòria, constituït de fet una veritable expropiació derivada d'un simple acord portat immediatament a la pràctica, sense altres tràmits de cap mena no podia ser considerat una actuació vàlida.

Continuava l'argumentació de la Comissió raonant la manca de competències dels Ajuntaments per establir la municipalització en els termes que aquesta mai no podia produir els mateixos efectes que l'apropiació i per tant no podia derivar-se'n que l'interessat es veiés ja des del primer moment privat dels seus béns i restés així definitivament.

La Comissió assenyalava en la seva decisió que no podia estimar-se existent legalment la dita pretesa municipalització, per quant ni els ajuntaments podien dedicar-se a l'explotació de negocis o indústries privades, ni la indústria particular de referència constituïa matèria susceptible de ser municipalitzada; ni era compresa en cap dels casos

assenyalats en les previsions de la llei Municipal catalana vigent en les dates en que es va produir la municipalització.

Per altra part, el titulat Consell Municipal de Lleida no havia complert cap dels requisits i tràmits exigits per dita Llei per a realitzar vàlidament una municipalització en els casos que pogués ser procedent; manca de compliment, plenament provada en aquest expedient, per les pròpies manifestacions dels elements de l'abans esmentat Consell Municipal de Lleida, recollides durant les informacions practicades, els quals elements amb tota ingenuïtat es varen atribuir sense més una autoritat i unes facultats superiors a les del Govern de la Generalitat de Catalunya per a decidir i executar allò que millor entenien convenient, prescindint de tota mena de tràmit.

Al final, la decisió la Comissió, tot i manifestar que la municipalització no era un tema de la seva competència, acabava assenyalat que *“...l'aprovació o no aprovació d'un projecte de municipalització en l'única forma que pot apreciar-se i fer-se segons les prescripcions de la Llei municipal catalana, no és matèria de la competència de la Comissió de Responsabilitats; això no obstant, el present cas en què, per l'evident i comprovada manca dels requisits legals més essencials i primaris en la pretesa municipalització, s'ha d'estimar aquest inexistent perquè ço que és nul no es pot considerar que mai hagi existit; sols pot donar-se a l'ocupació que de fet s'ha operat sobre el Teatre i Cinema Victòria de Lleida, el caràcter d'una apropiació és indiscutible que cau plenament dintre l'esfera de la competència d'aquest Organisme”*.⁶³²

En quant a l'expedient de responsabilitats, com hem vist en la primera part d'aquest treball, acabà favorablement amb la restitució del Teatre Victòria amb totes les vicissituds i entrebancs i limitacions que tingueren lloc un cop aprovada la decisió absolutòria.

El retorn del cinema, restituit per l'acord de la Comissió, no va ser gens fàcil. Jordi Cortada i Argiles, ho recordava l'any 2005 amb ocasió d'una entrevista amb Josep Varela⁶³³ *“... a les protestes del meu germà prop d'en Companys i Tarradellas s'hi*

⁶³² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 30 de setembre de 1937. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 280, de 7 d'octubre de 1937, pàgines 115 i 116. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁶³³ VARELA SERRA, Josep. *Memòria de Lleida* Pagès Editors, Lleida, 2005, pàgines 65 a 68.

afegiren de molts altres casos i es va aconseguir fer un tribunal per analitzar totes les requisites fetes per ajuntaments i partits”.

El camí no va ser de roses. Al final, la restitució del cinema, no va ser del tot completa. En Jordi Cortada recordava en l'entrevista amb el telegrama de Lluís Companys “*He donat ordre a Joaquim Vila, el comissari de la Generalitat a Lleida que en qüestió de tres dies els torni el cine a vostès. Si en tres dies no ho ha fet, enviaré una baca amb guàrdies d'assalt perquè facin la força perquè els ho tornin*”.

A la pregunta de si va tenir èxit el tribunal creat per Companys i Tarradellas, òbviament es referia a la Comissió de Responsabilitats, per tornar les cases als seus legítims propietaris, el Jordi Cortada, va ser molt directe, “*... Ho vam aconseguir, si. Però els costà molt. I, encara només ens ho van tornar a nosaltres!*”

No va caldre una vaca, com s'anomenava aleshores un autocar sense sostre. El que explicava en Jordi Cortada a Josep Varela Serra es també un exemple de les contradiccions de la rereguarda republicana en quant l'esmicolament del poder polític. “*... al cine Victòria no vam poder tornar a passar pel·lícules*”. El motiu? A Barcelona, el Comitè distribuïdor de pel·lícules estava controlat per la CNT i la FAI. L'exclamació d'en Cortada en l'entrevista amb Varela fou ben expressiva, “*...No ens en van donar mai! Es que ens deien feixistes, als de Joventut Republicana*”. Altre cop l'ombra allargada dels fets de maig.

Com hem vist tot i la disponibilitat material del cinema no es van poder realitzar projeccions en tot el que quedava dels mesos de guerra malgrat la decisió favorable de la Comissió de Responsabilitats. La resposta de qui en fou propietari va ser molt contundent, “*... No. No en vam poder tornar a fer, fins després de la guerra civil*”. Finalment, es lamentava que en aquest període posterior a la devolució del local per part de la Generalitat, en els anys finals de la guerra, tot sovint els mateixos que posaven els entrebancs perquè no poguessin fer cinema eren els que els demanaven per fer mítings sense cap contraprestació a canvi. Tot un acte de venjança per haver guanyat el recurs davant la Comissió de Responsabilitats.

La Punta, el cafè, teatre i cinema de Sant Pol de Mar

Josep Mestres i Ros, veí de Sant Pol de Mar, era l'arrendatari en aquell poble del local anomenat “La Punta”, destinat a teatre i cinema, on hi explotava tanmateix un hotel i un

cafè. Aquests establiments eren coneguts amb el nom “Amor Social”. L’arrendament el tenia concedit en escriptura pública del 30 de juny del 1936.

Les coses van donar un tomb quan, el 7 de desembre del 1936, el Comitè de l’esmentat poble de Sant Pol de Mar, sense causa justificada, tota vegada que el compareixent no havia estat mai feixista ni contrari al Règim, no s’havia absentat de la seva residència habitual i havent militat sempre dintre les idees republicanes, democràtiques i liberals, se li van apropiari els susdits locals i mobiliari. Pocs dies després, l’Ajuntament va acordar municipalitzar les corresponents activitats, apoderant-se de la seva administració i expulsant al ciutadà Josep Mestres de les instal·lacions que tenia arrendades.

La Comissió decretà, amb data 23 de juliol del 1937, la retenció provisional dels béns de l’expedientat, l’embargament preventiu del negoci i establiments titulats “Amor Social” i que es deixés sense efecte l’apropiació-municipalització efectuada pel Municipi, nomenant Administrador un funcionari d’aquesta Comissió.⁶³⁴

L’Ajuntament no torçà el braç sinó tot el contrari. El 7 d’agost del 1937, el funcionari que la Comissió havia nomenat administrador es personà a Sant Pol de Mar, per tal de practicar la diligència d’embargament preventiu, sense que li fos possible complimentar-la, per haver-ho impedit l’Alcalde de la localitat del Maresme, anomenat Joaquim Pou.

L’esmentat Alcalde obstaculitzà que es practiqués la diligència amb auxili d’un grup d’elements, que insultaren i amenaçaren greument el funcionari de la Comissió, tot i anar acompanyat de dos agents de vigilància. Intentada novament la investigació al Municipi, pel mateix funcionari que amb anterioritat no havia pogut portar-la a terme, es va poder practicar finalment el 20 d’agost.

Però l’Alcaldia de Sant Pol de Mar no va cedir. Posteriorment, en data 23 d’agost, envià un document a la Comissió en el qual hom feia constar que per acord del Municipi s’aprovava la municipalització dels establiments coneguts amb el nom “Amor Social”,

⁶³⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 18 de novembre de 1937. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 332, de 28 de novembre de 1937, pàgines 902 i 903. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

explicava algunes incidències de caràcter local i manifestava que l'expedientat havia figurat al Partit Radical.

Però el darrer cop de volant de l'expedient es definitiu. Qui era Josep Mestres Ros? Un catalanista i republicà i, ni més ni menys, el president d'Esquerra Republicana de Sant Pol de Mar. Tot i que la Comissió no va poder completar la informació per haver topat el funcionari de la Comissió amb dificultats insuperables, en les oficines municipals, es van poder esbrinar els darrers detalls, la dada decisiva. Fins a quina data arribava la militància en el Partit Radical i per tant la seva vinculació amb els partidaris d'Alejandro Lerroux? Doncs fins al mes de gener de l'any 1935 l'encausat encara estava vinculat al Partit Radical. Però, en l'estiu del 1937, la seva reflexió sobre aquest lligam amb els radicals al va portar a deixar enrere la seva vinculació ja que va considerar que era una cosa del passat.

El Centre Fraternal i el Coliseu Empordanès, dos cines a Palafrugell

Els germans Esteve i Dionís Recolons i Montalat disposaven a Palafrugell de dos locals. L'Esteve regentava el cinema "Centre Fraternal" i el Dionís l'anomenat "Coliseu Empordanès". Un repartiment en família del que no saben el grau de competència que establiren entre ells.

Durant els anys de la Guerra Civil a Palafrugell els dos cines van fer una programació continuada. Tal com constava en l'exposició que el Museu del Suro, sobre la història del cine a Palafrugell a través dels programes de mà de la col·lecció de Lluís Molinas, sabem que s'oferien entrades gratuïtes per a refugiats i ciutadans majors de 70 anys. Es projectava els dissabtes i diumenges i es feien sessions "feminals" els divendres.⁶³⁵

L'Ajuntament de Palafrugell s'apropià del cinema propietat de l'Esteve conegut per Cine Centre Fraternal, per tal de procedir a la municipalització de l'espectacle i gestionar-lo directament amb els seus propis mitjans.

L'interessat va recórrer per estimar il·legal l'apropiació. Declarà que era catalanista i republicà, anotant un llistat de noms de reconeguda solvència antifeixista que avalaven la seva actuació, tot esperant que li fos tornat tot el li havia estat expropiat.

⁶³⁵ Espai Comunicació Palafrugell en www.comunicaciopalafugell.cat.

En aquest sentit, consta en l'expedient, un certificat del senyor Comissari de Girona en el qual es diu que l'expedientat era una persona addicta al règim legal i mitjançant altres informants que era una persona catalanista i republicana afiliada a Esquerra i que per tant quedava acreditat que ningú no pogués acusar-lo de concomitant amb els elements provocadors de la guerra.⁶³⁶

A seu germà, Dionís Recolons i Montalat, tanmateix l'Ajuntament de Palafrugell amb motiu de procedir a la municipalització de la indústria de l'espectacle de la localitat s'apropià del cinema anomenat "Coliseu Empordanès", situat al carrer Alexandre Sancho.

L'interessat, en la seva reclamació, va manifestar que des de feia més de vuit anys, juntament amb el seu pare, eren empresaris; que el local el tenien arrendat segons constava en escriptura pública i, entenien, que la municipalització s'havia portat a terme sense complir cap requisit legal.

L'expedient del Dionís tingué un corollari semblant al del seu germà, un informe absolutament favorable, on ningú l'acusà de concomitant amb els elements que havien desencadenat la guerra.⁶³⁷

El teatre i cinema de Capellades

A l'Amadeu Freixes i Sala, li fou apropiat pel primitiu Comitè Local Antifeixista de Capellades un local de la seva propietat que dedicava als espectacles del teatre i el cinema.

Fou explotat per afiliats a la CNT. Més enllà dels diversos informes favorables que remarcaven el prestigi entre els seus conciutadans, com element certament més que curiós, fins i tot contradictori, fou que els mateixos cenetistes presentaren davant la Comissió una Certificació del seu sindicat d'Oficis Varis CNT. En aquesta certificació es feia constar que l'expedientat era totalment apolític i mancat de tota classe d'actuació

⁶³⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 15 de febrer de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 64, de 5 de març de 1938, pàgina 935. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁶³⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de febrer de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 66, de 7 de març de 1938, pàgina 964. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

social. Tot a punt de caramel per que la Comissió decretés la restitució dels béns apropiats.⁶³⁸

Les aigües de les fonts

Els quatre expedients sobre les ocupacions de les fonts per abastament d'aigües potables pels municipis, foren actuacions que podien haver estat objecte d'un expedient d'acord amb les normes municipals. Ho feren sense més tràmit que les corresponents ocupacions fetes directament. Dos a particulars, Josep Esteve i Guixa, a El Bruc, i als hereus de Miquel Roig i Font, a Corbera de Llobregat; i altres dos de societats. La "Comunitat d'Aigües de Mina", a Calella, i la "Societat Almirall, Jorba, Orpí i Cia", a Piera.

Unes actuacions maldestres dels municipis que portaren als propietaris dels aqüífers a reclamar davant la Comissió per unes actuacions que s'havien realitzat sense els procediments més elementals de respecte als seus drets. L'acció directa dels primers moments de l'esclat revolucionari s'havia de posar negre sobre blanc, es a dir, legalitzar mitjançant la corresponent municipalització.

Les fonts dels dos particulars

Així, a Joan Esteve i Guixà li fou apropiada la seva finca coneguda com a Can Rovira, al terme municipal del Bruc, segons la relació de finques apropiades i ocupades per l'Ajuntament de l'Anoia. L'Alcaldia del municipi, però va precisar que només va ésser apropiada la mina d'aigua, enclavada dins la propietat esmentada, amb la instal·lació de motor per a pujar-la. Tanmateix, l'Ajuntament en el seu ofici feia constar que l'expedientat era una persona de dretes de la població.

L'expedientat, feu lliurament d'un escrit de defensa fent constar la seva fidelitat al Règim. Els diversos informes practicats per la Comissió li foren del tot favorables i l'Ajuntament hagué de posar la marxa enrere.⁶³⁹

⁶³⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 14 de març de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 138, de 18 de maig de 1938, pàgina 614. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁶³⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 29 de març de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 113, de 23 d'abril de 1938, pàgines 321 i 322 i rectificació d'errades en el *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 115, de 25 d'abril de

A Corbera de Llobregat tenim també una apropiació d'un cabal d'aigua del que era propietari en Miquel Roig i Font. Es tractava de l'anomenada Font de la Teula, aquífer ocupat per l'Ajuntament d'aquesta localitat del Baix Llobregat, essent el motiu la conveniència d'aprofitar el cabal per les necessitats del poble, que n'estava mancada tot i la insistent negativa del propietari a contactar amb cap persona que tractés de comprar el cabal esmentat.

El propietari, davant l'actuació directa dels representats municipals, no va tardar en donar senyals de vida. Es tractava de l'hereu d'en Salvador Roig i Vendrell, que reclamà que li fos retornada la possessió de la font esmentada.

La Comissió va recavar l'opinió de diversos testimonis que varen considerar que Salvador Roig i Vendrell era una persona que tenia les facultats mentals un xic pertorbades, ja que estava aleshores apartat de tota convivència social i àdhuc particular, fent una vida d'aïllament i plena de rareses i d'absurds.

En tot cas, la Comissió va concloure que de l'examen de l'expedient i als efectes de determinació de responsabilitat, no apareixia cap indici de que fos un facciós i, calia per tant, decretar la restitució dels béns apropiats.⁶⁴⁰

Els aquífers de dues concessionàries

A Calella, les instal·lacions i fonts de la "Comunitat de les Aigües de la Mina de Calella" foren apropiades els primers dies posteriors al 19 de juliol per les masses revolucionàries. L'Ajuntament de Calella demanava que li fos concedit aquest servei públic d'aigües i sol·licitava succeir als elements revolucionaris que havien ocupat sense més els béns d'uns particulars.

La Comunitat expedientada feu acte de compareixença així mateix a través de Sebastià Prats i Crosas, en qualitat d'administrador i accionista de l'esmentada Comunitat, el qual feu lliurament d'un document de defensa. Els informes practicats per la Comissió foren totalment favorables a la "Comunitat de les Aigües de la Mina de Calella" i tots

1938, pàgines 348 i 349. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁶⁴⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de juliol de 1938. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 213, d'1 d'agost de 1938, pàgina 379. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

els testimonis coincidiren en que no havia tingut cap intervenció en el moviment subversiu.⁶⁴¹

La incapacitat per adequar-se als moments de canvi, la recuperació de la legalitat republicana, portava que molts ajuntaments, que havien substituït als primers comitès locals, actuessin encara amb les velles pràctiques dels primers mesos de l'onada revolucionària.

La “Societat Almirall, Jorba, Orpí i Companyia” era una entitat mercantil que es va constituir mitjançant escriptura pública, atorgada el 9 de setembre de 1885 davant el notari Francesc Raurés, amb la finalitat d'ajuntar tots els atorgants que eren en nombre de trenta-sis, llurs esforços i mitjans per a cercar les aigües potables dels voltants de Piera i conduir-les a la població beneficiant-se d'elles el poble i els socis atorgants.

En els primers temps de la revolta, aquell Servei d'aigües amb els seus aqüífers i les corresponents instal·lacions, al municipi de Piera, era un caramel sucós i l'Ajuntament d'aquesta població de l'Anoia, el 10 de febrer del 1937, va comunicar a la Generalitat la seva apropiació.

Els propietaris van manifestar que, com a tal entitat, no havien actuat mai en política ja que eren només una empresa de servei d'un bé bàsic, essencial, l'aigua. La Comissió amb les dades recollides a l'expedient li apareixia clarament demostrat que l'entitat expedientada, l'existència de la qual era molt antiga, segle XIX, s'havia constituït per a la captació d'aigües potables i llur distribució i aprofitament entre els associats, els quals d'aquesta manera vingueren a iniciar el compliment d'un servei públic.

Segons es desprenia del que s'havia esbrinat i constava de manera fefaent en l'expedient, destinaven part del cabdal d'aigües a l'assortiment de les fonts públiques i en la mateixa escriptura de constitució social ja s'havia establert que es repartiria entre els socis, l'aigua trobada, després d'extreta la que necessités l'Ajuntament. Quedaven del tot clares les prioritats l'esperit fundacional de la captació, primer el servei públic i després, les necessitats dels particulars.

⁶⁴¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 15 de febrer de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 57, de 26 de febrer de 1938, pàgina 817. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

I el final. La Comissió indicà a l'Ajuntament la modalitat de gestió amb la que havia d'intervenir administrativament, la municipalització “...*que no obstant la naturalesa de servei públic que aconpleix la dita entitat amb el proveïment d'aigües que porta a cap, i la utilitat pública i social que s'ha de reconèixer que té el subministrament que presta, que indiscutiblement pot donar lloc a una municipalització del dit servei, no és per això motiu per una apropiació de béns*”.⁶⁴²

Seguien amb les solucions d'acció directa. Manca d'assessorament i, segurament, de paciència. S'havien acostumat a realitzar certes actuacions sense miraments, a tirar pel camí del mig. En tot cas la resposta de la Generalitat. en els Decrets de s'Agarò, va consistir en aprovar un Decret que possibilitava la municipalització dels serveis públics de naturalesa industrial com abastament d'aigües, gas, electricitat, cambres frigorífiques, publicitat i anuncis en la via pública, tramvies, autoòmnibus, ferrocarrils urbans i suburbans, pompes funebres i tota mena de transports inclosos en les esmentades condicions. Els teatres i cinemas de manera implica en quedaven del tot fora.

3.10 – CERCANT PROVES PER A L'ABSOLUCIÓ

En els expedients de responsabilitats tingueren importància els informes practicats pels serveis de la Comissió i tanmateix els testimonis aportats pels mateixos encausats amb declaracions de terceres persones al seu favor.

Però hi hagué altres certificacions, informes de psicòlegs i de metges i altres dades sobre situacions personals, que tenien una clara finalitat, eludir les responsabilitats. Es tractava del que podríem dir, “tal com joestic no he pogut pas participar en l'aixecament militar”. Tot i que això no significava que el pensament polític de l'encausat pogués o no estar d'acord amb el regim republicà.

L'onzena d'expedientats que ressenyem va deixar clar que, per les limitacions de les seves condicions físiques i, altres casos, per edat avançada, o bé per viure reclosos a casa o en asils, no podien ser pas acusats d'actuar com feixistes en el sentit de tenir una

⁶⁴² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 8 de febrer de 1938. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 69, de 10 de març de 1938, pàgina 1008. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

participació activa en el moviment subversiu. Altra cosa seria el seu tarannà polític i pensament ideològic.

Internats en asils, sanatoris i manicomis

A Jaume Julià de la Riera, l'Ajuntament de Sesrovires (Sant Esteve de Sesrovires) se li havia apropiat un immoble situat al carrer Francesc Macià núm. 7. En l'expedient, va quedar acreditat com a persona de tendències dretanes, però si bé sense activitats polítiques determinades no podia ser concomitant amb els facciosos donat que es trobava reclòs en un Asil, per la qual cosa les seves activitats forçosament havien de referir-se a temps passats.

Però la Comissió no se'n fià del tot i demanà ampliar l'informe inicial, en el sentit d'esbrinar el temps que l'expedientat portava de residència a l'Asil i a llurs activitats durant els temps últims de convivència social. El resultat que donà fou que l'esmentat Jaume Julià de la Riera feia vida d'asilat des de l'any 1935 i que les seves activitats polítiques en els últims temps eren migrades.⁶⁴³ No van preguntar més i es van deixar en el tinter algunes preguntes més com dir-li: I el 6 d'octubre on estàveu? Què en recordeu d'aquell dia?

Però no van seguir, ja que de l'examen van arribar a la conclusió clara que l'expedientat era una persona pacífica i completament inofensiva en els terrenys polític i social. No era persona per sortir al carrer i armar-la, ni l'octubre del 1934 i menys el juliol del 1936. Millor deixar-ho córrer.

En Josep Domingo i Purroy era un ciutadà qualificat de catalanista, que estava delicat de salut i internat feia uns tres anys en un Sanatori antituberculós que aleshores havia reclamat la devolució de la casa i mobles de la seva propietat situada al carrer de la República núm. 2 de Lloret de Mar. Eren béns que havien estat apropiats pel grup anomenat "Los Inquietos", adherits a la FAI.

Estem davant d'una actuació sense cap justificant ni avís de cap mena, com s'acredità en la resolució de la Comissió, "*... va fer la un grup de la FAI contra el parer i consell*

⁶⁴³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 10 de març de 1938. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 82, de 22 de març de 1938, pàgines 1190 i 1191. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

*dels mateixos elements de la CNT del poble i de l'Alcalde, i per la sola raó que estava situada en un lloc cèntric i voler instal·lar-hi el Sindicat de la FAI".*⁶⁴⁴

Les accions d'aquest assumpte són producte un cop més de la raó de la força. Així, dins de les mateixes organitzacions sindicals i polítiques, partidàries de la revolució, es donaven entre uns i altres els corresponents jocs de forces, "tu quedat quiet que jo m'hi poso". Entretant el quietisme de les forces d'ordre institucional afavorien indirectament els excessos d'uns i altres.

Joan Baldiris i Adrià i Teresa Escofet i Amills, un matrimoni que visqué tot una tragèdia ja que Joan Baldiris i Adrià va suïcidar-se als tres mesos d'iniciada la guerra, i la seva esposa Teresa Escofet i Amills va ingressar en un manicomi a fi de tractar-se les seves facultats mentals, una pertorbació que va apareixer al cap dels pocs dies de la mort del seu espòs.

Foren víctimes dels abusos del Comitè de Defensa de Vilanova i la Geltrú, què el mes de gener del 1937, va imposar unes penyores de guerra, apoderant-se de 5.200 i 6.000 pessetes d'unes llibretes que els esmentats esposos expedientats posseïen a la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis, sucursal de Vilanova i la Geltrú, i a la Caixa d'Estalvi de la Generalitat de Catalunya, sucursal també d'aquella població.⁶⁴⁵

Malats que no surten de casa

Josep Maria Oms i Ferrer disposava d'una Caixeta de seguretat oberta a instàncies de la Comissaria d'Ordre Públic, segons ofici rebut de la Direcció General de Crèdit. D'un informe que consta en l'expedient es desprèn que l'encausat era una persona malalta.

⁶⁴⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 d'agost de 1937. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 257, de 14 de setembre de 1937, pàgina 1096 Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat.

⁶⁴⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 28 d'octubre de 1938. Emili Garriga i Albaret. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 315, de l'11 de novembre de 1938, pàgina 552. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Arran d'aquesta informació no s'esbrinaria res més sobre l'encausat. No havia estat en condicions de fer la guitza i, per tant, es tancà l'expedient amb la restitució dels béns apropiats.⁶⁴⁶

En Jacint Iglesias i Nadal feu servir la circumstància de la seva edat i les xacres de la vellesa. Era una persona de vuitanta anys d'edat, malat i amb pèrdua de les seves facultats des d'alguns anys abans de l'esclat revolucionari. Quedà acreditat que tot just sortia de casa.⁶⁴⁷

Gil Triginer i Sabater fou objecte de l'apropiació d'una finca assenyalada com núm. 7 de la plaça Major, a Vilanova de Meià, destinada a estatge del PSUC i el primer pis de l'edifici en poder de l'Ajuntament.

La instrucció del corresponent expedient de responsabilitats es resolgué de manera favorable ja que segons un certificat mèdic justificatiu era un septuagenari que estava mancat completament de salut.⁶⁴⁸

A Bonaventura Camprubi i Ribot, propietari de dues peces de terra apropiades per l'Ajuntament de Pi del Llobregat, una anomenada "Camp de Rabassa" i l'altra coneguda per "Vinya", va quedar provat que des de l'any 1923 estava impossibilitat i no podia atendre ni els seus propis negocis.⁶⁴⁹

Als hereus de M. Cabutí i S. Clarabuch els hi fou apropiat un edifici situat al carrer de Miquel Cuní núm. 22, de Calella, per l'Ajuntament d'aquesta localitat del Maresme. En la decisió de la Comissió es diu literalment, "*... un dels hereus és persona que fa molts*

⁶⁴⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 10 de març de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 82, de 23 de març de 1938, pàgina 1193. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat.

⁶⁴⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 29 de març de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 104, de 14 d'abril de 1938, pàgina 200. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat.

⁶⁴⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 28 d'octubre de 1938. Ponent; Emili Garriga i Albaret. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 320, de 16 de novembre de 1938, pàgines 621.i 622. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁶⁴⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 20 de setembre de 1938. Ponent; Emili Garriga i Albaret. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 290, de 17 de d'octubre de 1938, pàgines 194 i 195. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

anys que està malalt de consideració i l'altre es persona religiosa i que figura en el cens de Lliga Catalana de Calella, ambdues, però, alienes en absolut al moviment subversiu".⁶⁵⁰

Un malat de certa gravetat i l'altra un missaire en el llistat de gent de la Lliga Catalana. Van ser considerats inofensius i es va passar de carpeta. No eren enemics ni tan sols adversaris.

Senyores d'edat avançada i salut precària

Tres senyores, que ajuntaven les dues xacres sovint bessones, edat i salut, foren investigades per la Comissió. Es tractava de Carolina Cortes, Antonia Armstrong i Ramona Marqués, degudament auxiliades, per la seva neboda la primera, filla i gendre la segona i dos gendres la tercera. En tots tres casos fou degudament considerat el seu estat de salut.

Sobre Carolina Cortes i Riera, el Doctor Enric Cortes i Villavechia, nebot de l'expedientada, va presentar un escrit manifestant que la seva tia havia marxat a l'estranger abans del 19 de juliol, seguint el seu costum anyal, per motius de salut i degut a la seva avançada edat de setanta-un anys. I puntualitzava que no ha havia tornat donades les circumstàncies que es donaven en l'estiu del 1936 per la guerra que havia esclatat el més de juliol.⁶⁵¹

Antonia Armstrong i Mayoral. El dia 19 de juliol del 1936, havia fugit cap a França acompanyada de la seva filla i el seu gendre Vicenç Noriega, pertanyent aquest a Falange Española. Per raó de la seva edat, caràcter i estat de les seves facultats mentals, vivia allunyada de tota mena d'activitat, i més encara de les polítiques.

La justificació de la seva sortida cap a França fou donada, en esclatar el moviment subversiu, pels antecedents clínics, diversos episodis d'alienació mental. Així per la seva edat tant avançada, se li varen manifestar altra volta els símptomes d'una segona

⁶⁵⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de febrer de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 70, d'11 de març de 1938, pàgina 1035. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁶⁵¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 10 d'agost de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 228, del 16 d'agost de 1937, pàgines 617 i 618. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

crisi d'alienació mental, motiu pel qual, i per veure si es contrarestaven, el metge va ordenar que la traslladessin a l'estranger. En compliment d'aquesta ordre, la seva filla i el marit d'aquesta, se la varen emportar cap a França, malgrat la qual cosa havia hagut d'ésser reclosa en un Sanatori.⁶⁵²

La Ramona Marquès i Farguell, Vídua Vila, en el període d'informació pública compareguren Manuel Montenys i Serra i Josep Mañé i Roger, fills polítics de l'expedientada, fent lliurament d'un escrit de defensa acompanyant un certificat mèdic en el qual és justificava la malaltia crònica de l'expedientada, motiu que justificava la seva absència de Barcelona.⁶⁵³

Altre cop els gendres, tots dos a la una, feien costat a la sogra per tal de que pogués disposar del raconet propi i que en tot cas els diners que li havia deixat el seu difunt marit. A més havien deixar clar, tant pel seu sexe com també per la seva malaltia crònica, que únicament s'havia pogut ocupar de les feines pròpies de la casa i de tenir cura de la seva salut

Repòs a prop del mar

En Antoni Galtès i Mayné, amb motiu de trobar-se per prescripció facultativa a Arenys de Mar, segon un certificat del Doctor Duran i Arrom, on es deia que patia de hipertensió arterial i arterio-esclerosis i que ell li havien recomanat un règim de repòs prop del mar, el que aleshores consistia en un canvi de clima per refer la salut. Aquesta absència fou aprofitada pels estaven a l'aguait de fer-se amb les seva propietat i així de manera discreta ocupar-li la finca, de Vilafranca del Penedès, anomenada “La Pelegrina”,

En la decisió de la Comissió es deixà constància de l'atropellament quan diu literalment “... *que a les seves velleses –setanta-un anys- es troba que ha perdut tots els seus estalvis que tenia invertits a la finca, i es dol d'aquesta apropiació ja al seu parer*

⁶⁵² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 9 de setembre de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 308, del 4 de novembre de 1937, pàgina 526. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁶⁵³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 8 de febrer de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 51, de 20 de febrer de 1938, pàgines 726 i 727. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

havia tractat sempre molt bé els treballadors i que no havia tingut mai altra dèria que millorar la seva finca".⁶⁵⁴

3.11 - ELS FETS DEL 6 D'OCTUBRE DEL 1934

Els esdeveniments del 6 d'octubre, que acabà amb el fracàs de la proclamació de la República catalana per Lluís Companys, havien portat a un repressió posterior d'aquells que tingueren part activa, empresonament de molts d'aquells que hi participaren i reclusió del govern de la Generalitat en el vaixell Uruguai, fondejat al port de Barcelona.

Posteriorment, tots ells havien estat alliberats pels indults aprovats el mateix 1936 pel govern de la República del Front Popular, sorgit de les eleccions del 1936. Quasi tres anys després, alguns d'ells, van aprofitar l'avinentesa al comparèixer davant la Comissió per a recordar què havien fet aquells dies amb unes declaracions en què testimoniaven l'afecció a la causa republicana arran dels fets esmentats.

I els rèdits els recolliren ja que a quasi per a tots ells es decretà la restitució dels bens apropiats. Només a una encausada se li girà en contra pel seu comportament favorable a la repressió dels aixecats aquell dia d'octubre. Aquesta, entre d'altres raons, motivaren la declaració de facciosa i l'apropiació definitiva dels seus béns.

Així, haver estat a favor o en contra durant els esdeveniments del 6 d'octubre del 1934, estava damunt la taula com un argument que tenia el seu pes. La memòria d'aquella jornada encara continuava molt viva entre els catalans.

Evitar els empresonaments dels conveïns

Quatre dels encausats feren valer la seva participació en els dies posteriors. Tots ells, homes més aviat situats a la dreta. Així, des de la seva posició política van fer el possible per a que cap dels seus conveïns fos portat a presó. Quasi tres anys després esperaven rebre l'agraïment d'aquells que havien tret d'un tràngol personal i familiar.

En Joan Jovells i Miranda era el propietari de diverses finques destinades a conreu que li foren apropiades i ocupades per la corporació de Miralcamp, amb tots els seus útils,

⁶⁵⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de febrer de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 68, de 9 de març de 1938, pàgina 993. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

eines, bestiar, fruits i altres, repartides pel Comitè Popular de la localitat entre els pagesos jornalers de la població.

En les declaracions aportades a la Comissió va restar acreditat que era home de dretes i catòlic, però d'esperit àmpliament liberal, de molt bon tracte pels treballadors, que estimava molt el seu poble de Miralcamp. Arran dels fets del 6 d'octubre defensà enèrgicament els veïns d'aquell poble impedit que cap d'ells fos detingut.⁶⁵⁵

Antoni Batalla i Olives, un propietari d'una finca urbana situada a la Plaça Major núm. 2, apropiada per l'Ajuntament de Vilanova de Meià, que si bé anys enrere havia fet política molt dretana ho feu per les imposicions que en aquells temps imperaven.

En l'expedient va ressaltar que la seva actuació amb motiu dels fets del 6 d'octubre fou apreciada. Constava que s'havia portat bé amb tot lo poble.⁶⁵⁶

Antoni Cerdà i Jornet, propietari de la finca "Can Cerdà" amb casa i terres de conreu, amb un valor de 60.000 ptes., apropiada pel Comitè de Milícies Antifeixistes de Palau-solità, era una persona de setanta-set anys, que havia viscut sempre a la seva finca de Can Cerdà i marxat del seu domicili amb la seva família, traslladant-se a Barcelona a mitjans d'agost de 1936, obligat pel Comitè Antifeixista.

El seu comportament, en el poble de Palau-solità sempre havia estat ben considerat. Així, quan la repressió pels fets del 6 d'octubre del 1934, no va permetre de cap manera que la Guardia Civil s'emportés detingut cap veí d'aquella localitat del Vallès Occidental. Portat dels seus sentiments nobles i desinteressats, va contribuir amb totes les seves forces, a barrar el pas als empresonaments i detencions dels veïns del poble motivats per la repressió governativa.⁶⁵⁷

⁶⁵⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 15 de febrer de 1938. Ponent: Isidre Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 72, del 13 de març de 1938, pàgines 1067 i 1068. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁶⁵⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 24 de març de 1938. Ponent: Isidre Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 100, del 10 d'abril de 1938, pàgines 153 i 154. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁶⁵⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 12 d'agost de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 236, del 24 d'agost de 1937, pàgines 756 i 757. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Ramon Serra i Adroher era propietari d'una indústria del peix "Sali" i una fàbrica de genres de punt, a Sant Pol de Mar. Segons declaracions de nombrosos testimonis era persona de conducta moral inatacable, d'esperit demòcrata i liberal.

La seva actuació en els fets del 6 d'octubre del 1934 va ser controvertida. Amb motiu de les detencions de ciutadans, que es practicaren arran dels fets que varen succeir aquell dia, segons certs testimonis constava que havia realitzar moltes gestions per a obtenir la llibertat dels detinguts del poble. Ara bé, a parer d'un Conseller municipal, l'expedientat prèviament a la seva gestions havia delatat els qui després foren detinguts pels fets del 6 d'octubre.⁶⁵⁸

Un patriota liberal

Sobre Gastó Comere i Poupée, consta que va ser perseguit constantment donat que el 6 d'octubre havia complert el seu deure de patriota i de liberal. Es tractava d'un home liberal, catalanista i d'esquerra, de sempre, fundador del partit Esquerra Republicana de Catalunya. a la Garriga i també Alcalde Popular després dels la la revolta militar del 19 de juliol del 1936 en la qual data va complir com a bon ciutadà contra els revoltats, fins que el 5 de desembre com ja hem comentat anteriorment, fou assassinat pels incontrolats.⁶⁵⁹

El metge que va curar un ferit

Ramon Gili i Saderra, era una persona apolítica que va dedicar-se solament a l'exercici de la medicina. Un dels testimonis que va declarar al seu favor, el ciutadà Benet Samper i Grande, aportà un certificat on s'acreditava el seu agraïment ja que arran dels fets del 6 d'octubre, una vegada ferit, fou sol·licitament curat per l'expedientat, de professió metge.⁶⁶⁰

⁶⁵⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 28 de setembre de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 286, del 13 d'octubre de 1937, pàgines 222 a 224. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁶⁵⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de febrer de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 67, del 8 de març de 1938, pàgina 973. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁶⁶⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 8 de febrer de 1938. Ponent: Isidre Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 50, del 19 de febrer de 1938, pàgina 712. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Exiliat per esquivar la presó

Josep Casanelles i Prats, propietari de diverses finques al terme de Cervera, era un home considerat d'esquerres, que fou víctima del seu posicionament a favor de la causa nacional catalana en la jornada del 6 d'octubre del 1934. Va patir les conseqüències de la repressió ja que en el seu cas per evitar l'empresonament hagué d'exiliar-se.⁶⁶¹

En contra del poble treballador

Maria Ferrer i Canals, era propietària, amb el seu marit, d'un negoci de mercaderies de vins situat a Sadurní d'Anoia. Arran dels esdeveniments d'aquell octubre del 1934 es posà a la contra de la posició reivindicativa dels seus obrers.

Però tres anys després, els components del Consell d'Empresa de la "Casa Baqués, E. C.", els hi passaren el rebut. Varen lliurar a la Comissió un document en el qual exposaven els antecedents i actuació del matrimoni Maria Ferrer i Canals i Joan Baqués i Torner. Els consideraven de simpaties a favor dels elements feixistes i van remarcar com a prova de que eren uns facciosos les seves actuacions a conseqüència del 6 d'octubre, totes elles en contra del poble i de la massa treballadora.⁶⁶²

3.12 -ELS REDITS DE LES DONACIONS

Entre les al·legacions que es presentaren pels encausats hi trobem l'acreditació dels seus donatius i aportacions en pro de la República. En totes elles els encausats, quan es presentaven davant la Comissió, hi feien constar a més la seva adhesió a la causa republicana. Finalitat, aconseguir que els expedients de responsabilitats es resolguessin favorablement.

En aquest sentit, el conjunt d'aquestes actuacions s'acreditaven mitjançant les corresponents certificacions que acompanyaven a les al·legacions i declaracions dels expedientats. Tots ells van ser molt curosos en les acreditacions, ja que es tractava d'una prova irrefutable de la seva adhesió al règim republicà.

⁶⁶¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 6 de gener de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 25, del 25 de gener de 1938, pàgina 326. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁶⁶² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de febrer de 1938. Ponent: Isidre Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 72, del 13 de febrer de 1938, pàgines 1069 i 1070. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>.

Hospital de Guerra i donatius dels ferits

La guerra era una de les preocupacions més importants del Govern de la Generalitat. Tot el que pogués arribar dels ciutadans com ajuda per fer front a les necessitats de l'Exercit Popular era ben rebut. A les tres aportacions que ara exposarem hi podem afegir les de Josep Encesa Pujades, que hem comentat en el capítol de col·lectivitzacions industrials i comercials.

Així, Santiago Martí i Segura exhibí un conjunt de certificats amb les seves aportacions a la causa republicana. Hi constaven un rebut de Secretaria de la Presidència de la Generalitat de 25.000 ptes., amb destinació als ferits, un escrit de l'Ajuntament de Palafrugell acceptant l'oferiment d'utilitzar una finca feta per la muller de l'expedientat, una autorització de la Comissaria Defensa de les Comarques de Girona perquè poguessin ocupar la seva finca "La Marineda" i llur contribució al sosteniment de *La Publicitat*, aleshores un diari catalanista, la ideologia i tasca del qual era del tot coneguda als cercles de l'antifeixisme català en els anys de la guerra civil.⁶⁶³

No deixa cap dubte que havia cobert tots els flancs possibles. El del Govern de la Generalitat, l'Ajuntament de Palafrugell, les comarques de Girona i el de premsa catalana amb el suport a un diari antifeixista. No li calia més per demanar que li fossin restituïts els seus béns.

Jaume Sauret i Marsal era el propietari de la casa del carrer de Prat de la Riba, assenyalada amb el número 51, destinada a Grup Escolar de la Zona "G" núm. 4, segons acta d'ocupació tramesa pel Consell de l'escola Nova Unificada, Sots-Delegació de Cerdanyola-Ripollet, Vallès Occidental.

Havia ofert la seva casa a la Generalitat per tal de que fos utilitzada com a Hospital de Guerra o algun altre servei semblant, oferiment que fou aportat com a prova de la seva manca de concomitància amb els elements subversius i d'adhesió al Règim republicà.⁶⁶⁴

⁶⁶³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 30 de novembre de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 350, del 16 de desembre de 1937, pàgina 1134. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁶⁶⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 6 de gener de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 27, del 27 de gener de 1938, pàgina 363. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Construcció d'una Casa de Salut i un Hospital

Lluís Jover i Castells fou un empresari de la casa “Lluís Jover, S.A.”, aleshores en vies de col·lectivització; es tractava d'una persona sincerament catòlica, que va residir al seu domicili de Vilassar de Mar fins a l'agost del 1936, en què per prescripció facultativa i amb el corresponent passaport va traslladar-se a Suïssa amb l'objecte de fer-se operar d'un càncer de gola, havent mort allà a conseqüència de l'operació el 2 de maig del 1937.

Quines foren les seves obres benèfiques? Constava en l'expedient tramitat per la Comissió que era un home d'esperit molt sensible per a les necessitats alienes. També fou propulsor i protector de moltes obres de caràcter social, les despeses de les quals sufragà amb tot desinterès al seu càrrec, com el Casal de Curació que fundà amb tots els avanços moderns d'aleshores, a Vilassar de Mar i també l'Hospital de la Muntanya, a Camprodon.⁶⁶⁵

Escoles per a la mainada

Les necessitats escolars eren una de les mancances dels anys trenta. Les donacions en aquest terreny també foren exhibides per tots aquells que entenien que podia ser una carta al seu favor. Es tractava dels que havien aportat els solars per la seva edificació o bé havien fet promesa d'una casa per a convertir-la en escola per a nenes residents a la població del donant.

Salvador Lluch i Vinyals, era el propietari d'un edifici de la rambla Vaireda núm. 89, de Gavà, apropiat en data 26 de setembre del 1936 pel PSUC i la UGT d'aquesta població, on tenia el seu estatge el Casino, adherit a la Lliga Catalana.

Els dependents de la “Unió Química Lluch, Societat Anònima” de la qual era gerent l'expedientat, presentaren un escrit signat, segons manifestaren, per la totalitat dels obrers empleats en aquella indústria, a excepció d'una trentena d'obriers que no pogueren fer-ho ja que aleshores estaven al front, al·legant a favor de Salvador Lluch Vinyals un seguit d'exemples que demostraven els sentiments humanitaris de l'expedientat i de la generositat de la qual, entre d'altres mostres, calia destacar el fet

⁶⁶⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 13 de gener de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 23, del 23 de gener de 1938, pàgina 303. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

d'haver cedit a Gavà el solar on foren edificades unes escoles inaugurades pel President Macià.⁶⁶⁶

En Josep Casas i Chocomelí era propietari de la finca anomenada “Can Casas”, situada al paratge del Bruc del Mig, apropiada pel Comitè Controlador d'Agricultura i Ramaderia de la Comarca d'Igualada, en data 8 d'octubre del 1936. Es tractava d'una persona de gran religiositat en la practica del catolicisme que havia estat qualificat pels seus denunciants com un declarat feixista.

Malgrat trobar-se en mala situació econòmica, havia construït i regalat un convent a unes monges i tanmateix atorgà la donació a favor de la Congregació de Germanes Terciàries Dominiques de l'Anunciata, d'una casa situada al poble del Bruc, carrer del Bruc del Mig núm. 53, amb la condició, entre d'altres, que ho establissin i hi sostinguessin un Col·legi per a nenes residents al Bruc o dintre el seu terme.⁶⁶⁷

En aquest cas, es tractava d'una obra a favor de la mateixa l'Església i un altra destinada a una congregació per a destinar-la a una finalitat social, l'educació de la mainada del poble o dels municipis veïns. Aquesta darrera donació no deixava de presentar-se com una actuació altruista que era exhibida en la recerca del corresponent rèdit personal.

Millores pel poble

A Carolina Esteller i Miñana, amb motiu de l'apropiació de casa pairal i celler per part de l'Ajuntament de Cardedeu, el seu espòs, Eduard Corbella i Alemany, lliurà una Memòria en la qual especificava les propietats, situació, forma de treball, de les finques apropiades, adjuntant a més, diversos justificants de les millores que aquest matrimoni havia realitzat en bé de la vila de Cardedeu, a manera de provar de les seves actuacions de caràcter social.⁶⁶⁸

⁶⁶⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 23 de desembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 40, del 9 de febrer de 1938, pàgina 550. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁶⁶⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 28 de desembre de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 25, del 25 de gener de 1938, pàgines 322 a 324. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁶⁶⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 24 de març de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 101, d'11 d'abril de 1938, pàgina 163. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Altres cop les donacions a favor de la població. No deixava de ser una prova de l'actuació social envers les classes populars que estava entre els principals objectius de la II República.

3.13 - ELS FILLS I NETS VAN AL FRONT

Els ciutadans encausats, en els seus escrits fan al·lusió a quins familiars directes, fills o nets, que estan lluitant amb l'Exercit de la República. Una manera d'acreditar la seva adhesió a la causa republicana, posant en valor el sacrifici que significava la vida dels familiars més estimats en els fronts de guerra.

És el cas de l'Andreu Vidal i Ortoneda, de Cambrils, al que se li havien apropiat d'una finca al seu municipi, repartida entre diversos veïns, en les seves al·legacions per recuperar les seves terres, va posar en coneixement de la Comissió de la pèrdua d'un fill lluitant en un dels sectors del front situats a la zona centre, la Casa del Campo de Madrid.⁶⁶⁹

Joan Ivern i Carreras, per la seva part, amb els comptes bloquejats, manifestà que havia estat sempre fidel al Règim legal i que tenia un fill incorporat a l'Exercit Popular amb el grau de tinent d'Enginyers.⁶⁷⁰

Per part de Lluís Coma i Germen, qualificat per la Comissió com absolutament aliè al moviment subversiu, en defensa dels seus béns confiscats va fer constar que no havia comès cap acte que el fes sospitós de feixista i, remarcava, que tenia un fill al front amb el grau de comandant.⁶⁷¹

Francesc Oliva i Subirats, d'Amposta, un obrer metal·lúrgic de setanta-cinc anys d'edat, molt religiós i de tendències dretanes, al qui la Federació Local de la UGT d'Amposta

⁶⁶⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 25 de novembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 346, del 12 de desembre de 1937, pàgina 1078. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁶⁷⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 21 de desembre de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 27, del 27 de gener de 1938, pàgina 358. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁶⁷¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 8 de febrer de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 56, del 25 de febrer de 1938, pàgines 801 i 802. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

s'havia apropiat del seu taller de metal·lúrgia anomenat "Casa Oliva", a la localitat del Montsià, manifestava que tenia un fill al front, complint amb els seus deures amb la República ⁶⁷²

Josep Gesa i Bellavista, propietari d'unes finques al poble de Cardedeu, uns terrenys per edificar i unes altres terres de conreu que li havien estat expropiades, es reivindicava i defensà el seu republicanisme, afirmant que mai la seva conducta podia ésser considerada facciosa, i manifestava que els seus fills lluitaven tots ells en l'Exercit del Poble, un d'ells des del mateix 19 de juliol del 1936 fent front als militars rebels que s'havien aixecat en armes. ⁶⁷³

Francesca Giró, vídua de Playa Cuadrench, propietària d'una casa situada al carrer de Francesc Macià, núm. 1, de Castellgalí, apropiada per part de l'Ajuntament d'aquesta població del Bages pel fet de trobar-se llogada a una entitat de dretes, va dir en el seu escrit que era republicana i tenia un fill incorporat a l'Exercit de la República. ⁶⁷⁴

I finalment Manuela Canicio i Ferran, de setanta-vuit anys d'edat, veïna de la Ràpita dels Alfacs, una propietària de quatre cases i un solar valorades en 105.000 pessetes, que li havien estat apropiats per l'Ajuntament aprofitant l'absència del seu domicili.

Tot manifestant que no podia dedicar-se a cap mena d'activitat que no fos la de tenir cura dels seus assumptes personals, al·legava al seu favor, entre d'altres, com argument de pes, que tenia dos nets lluitant a l'Exercit de la República. ⁶⁷⁵

⁶⁷² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 15 de febrer de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 57, del 26 de febrer de 1938, pàgines 817 i 818. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁶⁷³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de febrer de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 68, del 9 de març de 1938, pàgines 993 i 994. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁶⁷⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 27 de gener de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 45, del 14 de febrer de 1938, pàgines 627 i 628. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁶⁷⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 4 de gener de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 16, del 16 de gener de 1938, pàgines 208 i 209. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>.

3.14 – ELS SERVIDORS PÚBLICS PASSEN COMPTES

Una vintena dels encausats eren servidors públics, funcionaris de les tres administracions, Local, Generalitat i Estat o bé titulars de funcions dins del sistema judicial o bé fedataris públics ja que exercien com a Notaris.

Tots ells se'n sortiren sense condemna i la Comissió decretà la restitució dels béns apropiats o el desbloqueig dels seus comptes. Es feu en tot cas una referència favorable a tots ells per les seves actuacions en l'àmbit del servei públic. Semblava que tot estava ja fet per endavant. Podem dir, parafrasejant una vella dita popular, “funcionaris i servidors absolts de dos en dos”.

Els jutges i procuradors demanen l'absolució

Quatre encausats estaven vinculats a la judicatura i un cinquè era procurador. Els jutges havien estat subjectes a un procés de depuració els primers mesos del conflicte.

En Josep Salvà i López, al que li fou apropiat un pis al carrer Claris núm. 25, 2n, 1a, què va ser requisat per a refugiats i diversos objectes i llibres d'interès artístic i històric, que es trobaven en l'esmentat pis, apropiats per la Junta de Museus, Arxiu, Històric i Biblioteca de Catalunya.

Pel certificat del Comitè de Milícies Antifeixistes d'Arenys de Mar i pels d'aquella Alcaldia, unit a l'expedient com també per la informació practicada, es desprèn que l'expedientat era persona completament addicta al Règim.

En aquest sentit, res no ho demostra tant com el fet que després d'haver estat destituït al seu càrrec de Secretari del Jutjat de Primera Instància d'Arenys de Mar, per Ordre del 14 d'agost del 1936 què deixava cessants tots els Secretaris judicials de Catalunya, el mes de juliol del 1937 fou reposat en aquell càrrec per considerar-lo afecte al règim legítim i pel seu encert en el compliment del seu càrrec; extrems confirmats per Xavier Chaparro, Jutge de Primera Instància d'aquesta ciutat i per Alfons Tilla i Albos, Advocat.⁶⁷⁶

⁶⁷⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 3 de setembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 253, del 10 de setembre de 1937, pàgines 1046 i 1047. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

A Ferran Serrano i Montijano, amb els comptes bloquejats, el senyor Conseller de Justícia sobre la destitució que pesava sobre ell –era Secretari d’una Secretaria de Sala-havia contestat manifestant simplement que havia estat declarant cessant i que no havia estat reposat.

La pregunta no era gratuïta, el cessament i la no renovació obeïa a una depuració dels que es podien considerar feixistes. En aquest cas la resposta de Justícia no implicava un element negatiu ja que les conclusions de la Comissió determinaven que no apareixia en l’expedient cap circumstància que signifiqués que l’expedientat havia estat concomitant amb el moviment subversiu.⁶⁷⁷

Els cessaments generals eren per a realitzar una certa depuració. La reposició dels càrrecs era un filtre per tal de deixar fora aquells que es podia considerar de tendències o simpaties feixistes.

A en Josep Farré i Duat, li fou apropiada i ocupada per la CNT de Talarn una casa situada al carrer Soldevila núm. 22, de baixos i un pis, d’aquesta localitat segons nota de l’esmentada organització de 23 de gener del 1937.

L’expedientat era Magistrat Jutge del Jutjat de Primera Instància número 10. Examinat l’informe practicat per la Comissió, l’expedientat no solament no resultà ser concomitant amb els elements que havien desencadenat la guerra, sinó que apareixia aleshores com un digníssim Magistrat, sense macula, absolutament fidel al règim republicà.⁶⁷⁸

A Joan Amat i Aymar se li bloquejaren els cabals i efectes dipositats en els bancs i establiments de crèdit, segons relació tramesa pel Servei Tècnic del Crèdit i de l’Estalvi, en escrit de data 21 d’abril del 1937.

Es tractava d’un Magistrat que havia mort a Barcelona, al seu domicili, carrer de París núm. 266, pral., 2a, el dia 16 de gener de 1937, d’una pulmonia. L’Alcalde de l’Ajuntament de Cervelló informà que l’expedientat en aquella població no es posà mai

⁶⁷⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 15 de febrer de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 63, del 4 de març de 1938, pàgina 915. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁶⁷⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 1 de març de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 86, del 27 de març de 1938, pàgina 1257. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

en política i que com a Magistrat havia complert amb la seva obligació d'esser imparcial.

Segons un certificat del Comitè Revolucionari de Justícia de Catalunya, del 10 de novembre de 1936, es justificava que l'interessat era persona afecta al Règim. La Comissió va absoldre l'expedientat i, per tant, decretar tot el que s'escaigués per a què els seus legítims hereus, entressin en plena possessió dels seus béns.⁶⁷⁹

A Climent Vidal i Pons, davant els indicis de faccions, també se li bloquejaren els cabals i comptes corrents segons relació tramesa pel Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi el 21 d'abril del 1937.

L'acusació es va desfer del tot amb un certificat per mitjà del qual es posà de manifest que el Sindicat de Procuradors dels Tribunals (UGT) nomenà l'expedientat perquè intervingués i controlés el despatx del Procurador Tomàs Gotarra i Savalls. Es a dir, era una persona de confiança dels sindicats que controlaven les actuacions davant els tribunals de justícia.⁶⁸⁰

Els funcionaris de la Generalitat demanen butlla

Sis eren funcionaris de la Generalitat. El contingut de les seves al·legacions donen peu a la impressió que demanen una certa butlla. No era per menys ja que certament molts d'ells per la pròpia extracció política es suposava una contrastada afinitat republicana.

Carles Ribot i Mercader, disposava d'un immoble situat al carrer Galan i García Hernández, de Sesrovires, en què l'Ajuntament demanà l'apropiació per destinar-lo a les necessitats del poble.

En Carles Ribot era funcionari de la Generalitat de Catalunya, des de feia anys i no se li coneixia cap activitat política. Un certificat del Sindicat Únic de l'Ensenyança i

⁶⁷⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 18 de gener de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 31, del 31 de gener de 1938, pàgines 428 i 429. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>.

⁶⁸⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 28 de desembre de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 11, d'11 de gener de 1938, pàgines 124 i 125. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>.

Professions Liberals afecte a la CNT, en el qual es feia constar que l'expedientat havia observat sempre una conducta política altament antifeixista i diversos veïns del poble de Sesrovires el consideraven com un element de dretes i catòlic, però completament inofensiu i completament inactiu políticament ja que feia més de vint anys que residia fora de la vila de Sesrovires.⁶⁸¹

A l'Antoni Galán i Pacheco li fores bloquejats els cabals i efectes dipositats en els establiments bancaris i d'estalvi, segons relació tramesa pel Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi en escrit de data 21 d'abril del 1937.

En Galan era ajudant d'Obres Públiques, que prestava els seus serveis al Port de Barcelona i, segons l'expedient de la Comissió, amb gran competència, havent demostrat en tot moment la seva absoluta fidelitat al Govern legítim i el seu esperit liberal i tenint també plenament provat el seu temperament antifeixista.⁶⁸²

A Josep Cuadrench i Cuadrench se li i bloquejaren els cabals i efectes, havent exercit en Josep el càrrec de Delegat del Departament Proveïments de la Generalitat de Catalunya per a determinades operacions a efectuar a l'estranger; lo que pressuposava un marge de confiança d'aquell organisme, havent realitzat la seva comesa a satisfacció del dit Departament.⁶⁸³

Josep Mª Soler i Coll era el Cap del Servei de Terra Campa dels Serveis Tècnics d'Agricultura de la Generalitat; havent estat abans funcionari de la Diputació de Catalunya, de la que fou expulsat per les seves idees catalanistes en temps de la Dictadura.

Se li havien bloquejat els cabals i efectes dipositats en establiments bancaris i d'estalvi, segons escrit de 21 d'abril del 1937 del Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi en quant

⁶⁸¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 15 de març de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 87, del 28 de març de 1938, pàgines 1266 i 1267. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁶⁸² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 15 de febrer de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 63, del 4 de març de 1938, pàgina 916. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁶⁸³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de setembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 271, del 28 de setembre de 1937, pàgines 1325 i 1326. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

hi havia indicis fundats de la seva concomitància amb el moviment facciós, per la qual cosa els saldos de comptes havien estat objecte de retenció.

El fet que fos un catalanista fervent i antifeixista convençut, un demòcrata de pedra picada, un ciutadà perseguit per la Dictadura de Primo de Rivera, però que no havia tingut activitats polítiques ni militat en cap partit, va acreditar que no havia participat en el moviment subversiu del 19 de juliol del 1936.⁶⁸⁴

Juli Anglada i Mir era Enginyer Agrícola dels Serveis Tècnics d'Agricultura de la Generalitat, al que s'havien bloquejat els seus cabals i efectes, segons relació tramesa pel Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi el 21 d'abril del 1937.

Es constatà que era un ciutadà d'idees esquerranes i catalanistes, no havent actuat mai en política; testimoniant aquests extrems, Joan Puig i Rosés, President del Sindicat de Procuradors UGT, Eduard Simó i Notó, Cap de Serveis Tècnics d'Agricultura de la Generalitat, i l'Ajuntament de Terrassa, on estava considerat com a element apolític i inofensiu i tota vegada que l'expedientat va ser considerat per la Comissió com una persona de sentiments antifeixistes i completament addicta al Règim republicà al que servia en l'administració catalana.⁶⁸⁵

Els funcionaris de l'Estat presenten credencials

Dos foren els servidors públics de l'Estat que no es lliuraren de les corresponents apropiacions. Tanmateix feren valer la seva condició de formar part de la lluita antifeixista en el front de l'Administració del Govern de la República. De les seves credencials i situacions personals en quedaren constància en els expedients de la Comissió de Responsabilitats.

Lluís Conde Baliu era propietari d'un pis al carrer Consell de Cent núm. 383, entresol 1a, de Barcelona, ocupat per refugiats. La reclamació per la seva recuperació va fer que

⁶⁸⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 28 d'octubre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 310, del 6 de novembre de 1937, pàgines 560 i 561. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁶⁸⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 16 de novembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 329, del 25 de novembre de 1937, pàgina 838. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

relatés a la Comissió, mitjançant un escrit de data 14 de juliol del 1937, tota una història que ens indicava els temps de revolta dels primeres mesos en la rereguarda catalana.

Per raó del seu càrrec, d'Ajudant d'Obres Públiques afecte a la Comissaria de l'Estat dels Ferrocarrils de la zona del Nord, el mes de setembre del 1936 va ésser traslladat a Madrid, on es dirigí amb la seva família, deixant el seu pis del carrer del Consell de Cent ocupat per una serventa. En tornar al mes de novembre es va trobar amb el fet que les patrulles havien practicat un escorcoll al seu domicili, foragitant la dita serventa i el pis estava ocupat per uns pretesos refugiats de Madrid, que van resultar ésser veïns de Barcelona.

Posat el fet a coneixement de la Prefectura de Policia, aquesta va ordenar que es realitzés un inventari dels mobles i es requerís a l'ocupant per tal que abandonés l'immoble o almenys tornés el mobles. Posteriorment, la policia es va inhibir de l'assumpte. L'ocupant del pis de referència l'habitava perquè li'n dona possessió la policia, ja que van dir-li que el propietari era facciós, havent-se trobat en el seu domicili rebuts d'una organització reaccionaria, que van extraviar-se, tot segons manifestacions del dit ocupant.

Finalment, va quedar acreditat que l'expedientat no havia estat afiliat a cap partit polític, essent fidel a la República, ni havent mai fet demostracions polítiques de cap mena, extrems aquests confirmats pel ciutadà Josep M^a Pi i Sunyer i pels porters i veïns de la casa. No havia abandonat la seva residència habitual, ja que si bé va traslladar-se a Madrid va fer-ho en compliment de les ordres rebudes directament dels seus caps administratius.⁶⁸⁶

L'única acusació de facciós que pesa sobre l'expedientat es la que va fer-li l'ocupant del pis, la qual a més de venir de persona directament interessada en l'afer, no estava recolzada en prova de cap mena, puix que les manifestacions purament verbals en que consistia, venien desvirtuades per un fet tant inversemblant com la pèrdua d'una peça de convicció i per les manifestacions dels veïns i portera de la casa, així com d'altres ciutadans, que afirmaren l'apoliticisme absolut de l'expedientat.

⁶⁸⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 3 de setembre de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 253, del 10 de setembre de 1937, pàgina 1047. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

En Josep Sanz i Gómez era un funcionari de l'Estat que s'havia vingut movent en l'administració republicana al marge de l'actuació política. Així la "Sección Minas" del Ministeri de Finances de la República expedí un certificat fent constar que era persona de bona conducta. En l'informe apareix com a testimoni el Doctor Cristià Cortès, el qual respon per l'expedientat en el sentit que era una persona fidel al Règim.

Qui havia instat el bloqueig dels seus comptes? Quedà aclarit quan el Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi, per ofici de 16 de novembre del 1937, manifestà que el bloqueig de cabals de l'expedientat obeïa al fet d'haver estat sol·licitats els ròssecs per la *Unión General de Obreros del Transporte y su Radio*.

El propi interessat, per mitjà d'un escrit en el qual explicava un incident ocorregut entre l'expedientat i el seu ex-xofer, ens fa entendre d'on li venien els cops. Una denúncia més, de les tantes que es van donar en aquells mesos. En aquest cas, acabà amb un embarg momentani dels seus comptes, però no va passar d'aquí. L'expedientat va quedar demostrat que no havia tingut participació ni concomitància amb els elements que provocaren el 19 de juliol.⁶⁸⁷

Els de l'Administració Local tenien full de serveis

Els servidors públics dels ajuntaments catalans també passaren davant la Comissió. Cinc d'ells hagueren de recórrer al seu full de serveis per acreditar la fidelitat al Règim. No faltava més. Exercir tasques de funcionari en qualsevol municipi en temps de guerra era una tasca que no resultava fàcil. Manca de recursos econòmics, les confrontacions polítiques de la rereguarda i el camp de les relacions personals entre veïns amb les sospites i recels d'una guerra civil.

Antoni Mas i Orriols, era un funcionari local, que havia exercit de Secretari municipal a Esplugues de Llobregat i Queixans, al que s'havien bloquejat els seus comptes pel Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi davant les sospites de que fos un facciós.

Per a esquivar l'acusació va demanar el testimoni dels elements que havien regit el municipi d'Esplugues de Llobregat, lloc on havia exercit el càrrec de Secretari

⁶⁸⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 14 de desembre de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 14, del 14 de gener de 1938, pàgines 176-177. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-exili>.

Municipal i adjuntà un certificat del municipi de Queixans, on actualment exercia el mateix càrrec, en el que es feia constar que l'expedientat mereixia la simpatia de les autoritats i del veïnat per la seva lleialtat, noblesa i adhesió al Règim.

Interrogats els elements que havien figurat en els municipis de Queixans, Esplugues de Llobregat i Aiguestoses de Llobregat (Sant Andreu de la Barca), tots coincidiren en afirmar que l'expedientat sempre s'havia desenvolupat al marge de la política, limitant-se a complir amb el deure de secretari municipal.⁶⁸⁸

Salvador Felip i Pagès, propietari de la finca "Mas Felip Farós", apropiada per la Col·lectivitat Agrícola de Reus, que havia exercit el càrrec d'Oficial Primer, també anomenat major, a l'Ajuntament de Reus abans i després del 19 de juliol, sempre a total satisfacció d'aquella corporació segons certificació de l'esmentat Ajuntament.

En un altre certificat del Foment Nacionalista Republicà, adherit a ERC, s'assenyala que l'expedientat era soci d'aquell casal, gaudint de l'estima de tots els que el composaven, havent-se distingit en totes les lluites que l'ideari d'esquerra havia imposat en les presents circumstàncies.

Per altra part, li feren costat, no podia ser d'altra manera, el seu cap, Francesc d'A. Martí i Daroca, Secretari de l'Ajuntament de Reus del qual n'és Oficial primer l'expedientat; segon de bord en las tasques administratives i jurídiques de la Corporació municipal; Antoni Llauradó, primer tinent d'Alcalde i militant de la CNT; Baltasar Riu, d'ACR; i Ramon Carreté i Mateu i Baptista Balanyà, d'Esquerra. Tots en donaren les millors referències en tots els sentits, manifestant que es tractava d'un home fermament d'esquerra.⁶⁸⁹

Santiago Morera i Ventalló era un funcionari, previsiblement de l'Ajuntament egarenc, al que se li havia bloquejat el compte corrent de la Sucursal de Terrassa del Banc de Bilbao, segons denúncia formulada pel Consell Municipal de Terrassa.

⁶⁸⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 28 de desembre de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 10 del 10 de gener de 1938, pàgines 117 i 118. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁶⁸⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 23 de desembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 41, del 10 de febrer de 1938, pàgines 564 i 565. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

El mateix del Municipi de Terrassa, el Sindicat UGT i un tercer informe de l'ex-Director de l'Escola Industrial de Terrassa, feien del tot evident que es tractava d'un ciutadà que sempre s'havia limitat a complir les seves obligacions de servidor públic, restant absolutament al marge de tota activitat política i, tot i que es tractava d'una persona de sentiments religiosos, no havia motiu que delatés que fos un facciós.⁶⁹⁰

Josep, Anna i Salvador Molins Salsallera, tots ells militants d'Acció Catalana Republicana, fervents catalanistes i republicans. Josep i Salvador ocupaven els càrrecs d'interventors en els ajuntaments de Reus i Banyoles, donant-ne d'ells les millors referències les autoritats d'aquelles poblacions i destacades personalitats dels partits que formaven part del Front Popular. La seva germana Anna estava al marge de tota activitat política.

Aquí el destí fou comú per a tots tres germans. Considerats uns fervents catalanistes i addictes completament al Règim, no apareixia en contra d'ells la més lleu acusació que permetés deduir, llur participació o concomitància amb els elements que provocaren el 19 de juliol. Els serveis com interventors dels comptes municipals d'en Josep i Salvador fou la carta que decantà els informes a favor dels germans.⁶⁹¹

Els notaris defensen el seu patrimoni

Més enllà de les seves actuacions professionals com a fedataris públics, els notaris exercien una professió rellevant davant la població. Eren persones, aleshores i encara avui tot i que en menor mesura, subjectes a les consultes sobre el patrimoni familiar i sobre tot dipositaris de les confidències que sovint realitzaven els seus clients, tasca compartida fins temps ja passats pels capellans de parròquia. Avui aquest paper de confessors econòmics queda en mans dels directors de les entitats bancàries.

Per les seves propietats i els comptes adinerats de què disposaven alguns d'ells, foren objecte de les apropiacions de la primera hora de la guerra. Estaven també en el punt de

⁶⁹⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 11 de novembre de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 323, del 19 de novembre de 1937, pàgines 752 i 753. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁶⁹¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 25 de novembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 337, del 3 de desembre de 1937, pàgines 950 i 951. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

mira de la Revolució, ja que amb els registradors eren els garants de la propietat. Davant la Comissió demanaren la seva absolució per tal de poder recuperar els béns que havien estat apropiats.

A Gabriel Faura i Marquet li fou apropiada una finca rústica, situada a les Afores núm. 26, del poble de Vacarisses, essent el motiu de l'apropiació l'abandonament. Tanmateix, se li bloquejaren de cabals i efectes dipositats en els bancs i establiments de crèdit, segons relació tramesa pel Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi, en escrit de data 21 d'abril del 1937.

El Col·legi Notarial de Catalunya, en un cop de ma com corporativisme gremial, lliurà un document justificatiu de que l'expedientat havia exercit constantment el seu càrrec de Notari, essent una persona afectada al Règim i a la causa antifeixista.⁶⁹²

A en Joaquim Barraquer de Ros se li bloquejaren els cabals i efectes dipositats en els bancs i establiments de crèdit, segons relació tramesa pel Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi, en escrit de data 21 d'abril del 1937.

En l'expedient hi figura una lletra signada per Joan Cabré, de Valls, en la qual manifestava que l'expedientat, durant sis anys que exercí de Notari a Valls, va observar bona conducta servint a tothom sense distinció d'idees. El març del 1937 fou detingut, encara no es sap perquè, sense que se li fes cap procés; manifestava que havia estat fidel al règim republicà i que particularment i com administrador d'unes finques sempre s'havia comportat molt bé.⁶⁹³

Si jo t'ajudo, tu m'ajudes

Els treballs que facilitaven la indústria de guerra de la rereguarda eren considerats i valorats per les autoritats republicanes. El sector industrial de guerra a Catalunya i l'Estat va ser important per fer front a l'exèrcit rebel. Calien materials per a poder fabricar els subministraments, maquinària militar, municions i equips de campanya. La col·laboració en aquestes tasques era sempre benvinguda.

⁶⁹² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 5 d'abril de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 105, del 15 d'abril de 1938, pàgines 218 i 219. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁶⁹³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 8 de febrer de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 63, del 4 de març de 1938, pàgina 914. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Rafael Garriga i Roca era director general de l'empresa "Indústria Fotoquímica Nacional S.A.", la qual gràcies a les seves activitats, col·laboració i les estretes relacions comercials amb una important empresa estrangera, fou l'única en el seu ram que a Espanya havia pogut prestar un valuós ajut al Departament de Defensa de la Generalitat, primer, i al Ministeri de Defensa Nacional, després.

Degudament autoritzat, precisament per la prestació dels serveis esmentats a residir a l'estranger, on va traslladar-se per a facilitar l'adquisició de primeres matèries necessàries perquè l'empresa pogués prestar els serveis en matèria de defensa.

Més enllà de la constatació de que no havia tingut cap participació ni intervenció amb el moviment subversiu, sinó que era una persona absolutament addicta al règim, les seves tasques en la indústria de guerra no deixaren cap dubte sobre que era adient, pel què es decretà la seva absolució.⁶⁹⁴

Un broker en temps de guerra

No deixaven de ser escrutats més del compte i susceptibles de recels tots aquells que practicaven professions relacionades amb la gestió de la propietat immobiliària i els valors borsaris. L'esclat revolucionari entenia que no formaven part del nou ordre social. Sota el control del Departament de Finances els agents borsaris van seguir exercint les seves funcions.

Manuel Baixeras i Felip era un agent de canvi i borsa i pogué eludir les apropiacions sobre els seus cabals i efectes dipositats en els bancs i establiments de crèdit. La Comissaria Delegada de Borsa trameté a la Comissió un escrit en el qual es deia que l'expedientat, com a agent de canvi i borsa, tenia els comptes i garanties propis de la seva professió, controlats per aquella Comissaria i a disposició del Departament de Finances de la Generalitat, segons Decret núm. 27, de data 9 de gener del 1937, del Pla Financer Tarradellas.⁶⁹⁵ Tot estava en regla i tenia el paraigües de la Generalitat.

⁶⁹⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 17 de febrer de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 64, del 5 de març de 1938, pàgina 936. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁶⁹⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 15 de març de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 91, de l'1 d'abril de 1938, pàgines 15 i 16. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>.

3.15 - FAMILIARS QUE COMPROMETEN

Alguns dels ciutadans expedientats ho són de manera indirecta, per tenir familiars considerats o declarats feixistes o bé de religiosos sota sospita. Per si mateixos no tenien motius de ser encausats, però es convertien en sospitosos pels vincles d'amistat, familiars o de relacions socials o tanmateix per qüestions molt simples, haver estat vist xerrant amb un presumpte feixista.

Tot venia donat per la tensió dels primers mesos de la guerra. Una rereguarda on, en aquells moments de forta polarització, hom era enquadrat en un o altre dels dos bàndols en confrontació. Ningú es podia situar enmig de les barricades. O et titllaven de feixista o d'antifeixista. Qualsevol gest o actuació podia ser utilitzat a favor o en contra sense que si pogués fer res.

Els marits fan de ganxo

L'Agustina Pahissa fou expedientada pels mateixos motius que els utilitzats en contra del seu marit, Vicenç Paloma i Raventós. Aquest fou absolt amb tota mena de pronunciaments favorables.

La seva esposa passà per tots els tràmits del procediment de responsabilitats, acabant també amb l'absolució. Tots els informes practicats varen concloure a favor seu. El bloqueig dels cabals i efectes dipositats en els bancs i establiments de crèdit efectuada pel Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi el 21 d'abril del 1937, va restar eliminat en la resolució de la Comissió.⁶⁹⁶

Un cas on els motius que es feren servir per encausar al marit també serviren per a la mateixa esposa. El vincle familiar es convertia en un nexa de transmissió de responsabilitats.

En termes semblant, Anna Riviere i Chavany⁶⁹⁷, el seu expedient de responsabilitats anà a remolc del incoat al seu marit ja que de l'examen de la part expositiva de la decisió de

⁶⁹⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 18 de gener de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 28, del 28 de gener de 1938, pàgines 386 i 387. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>.

⁶⁹⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de març de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 97, del 7 d'abril de 1938, pàgina 107. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>.

la Comissió se'n desprèn que l'encausada era una senyora d'edat molt avançada, muller d'un ciutadà absolut⁶⁹⁸ per aquesta Comissió.

Però, on estava al moll de l'os de la qüestió? Calia recuperar els cabals i efectes dipositats en els bancs i establiments de crèdit que havien estat bloquejats, segons relació tramesa pel Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi el 21 d'abril del 1937. Recordem, un cop més, que els indicis de que un ciutadà fos sospitós de ser un facciós permetien el bloqueig dels comptes. I quan aquests eren indistints arrossegaven també a l'altra titular, en aquest i altres casos, l'esposa del sospitós que aleshores quedava sense disposar dels dinars per cobrir les necessitats bàsiques de la família

El germans fan la guitza

A les dues germanes Mateu i Pla, la Mercè⁶⁹⁹ i la Josefa⁷⁰⁰, els hi foren bloquejats els cabals i efectes dipositats en els bancs i establiments de crèdit, segons relació tramesa pel Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi el 21 d'abril del 1937.

Curiosament, al seu germà Miquel, de major significació política, no li van resoldre el seu expedient de responsabilitats, es va quedar en la fase d'informació pública.⁷⁰¹ Tots tres tenien aleshores un deute conjunt, que reclamava l'alcalde de l'Ajuntament de Barcelona, per mitjà d'una instància del 30 de setembre del 1937, com a creditors de la quantitat de 81.102,70 ptes., de la qual en resultaven deutors en forma solidària. Tot quedà en no res ja les dues germanes es comprova que estaven al marge de qualsevol actuació política.

⁶⁹⁸ El seu marit era Salvador Torras Domènech absolut per decisió de la Comissió de 5 d'agost de 1937 publicat al *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* de 14 d'agost de 1937 Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>.

⁶⁹⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 10 de gener de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 28, del 28 de gener de 1938, pàgines 385 i 386. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>.

⁷⁰⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 1 de febrer de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 49, del 18 de febrer de 1938, pàgines 697 i 698. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>.

⁷⁰¹ Edicte d'informació pública de la Comissió de Responsabilitats de 15 de setembre de 1937. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 262 del 19 de setembre de 1937, pàgina 1202. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>.

Francesca Ventura i Tous; Josep Borràs i Ventura; i Manuel Borràs i Ventura, com hereus del marit de la primera i pare d'en Josep i d'en Manuel, en Joan Borràs i Puig, mort l'any 1927, eren propietaris pro-indivís de vuit cases amb llurs terres, una d'elles Granja Avícola, a Pins del Vallès, apropiades per l'Ajuntament d'aquella localitat segons instància d'11 de novembre del 1937.

L'Ajuntament de l'esmentat poble informava que, pel que respectava a Josep Borràs, no s'havia pogut comprovar que hagués estat contrari al Règim republicà, però que quant a Manuel podia confirmar-se que era de filiació feixista. Antecedents favorables pel que es refereix a Francesca Ventura i a Josep Borràs, però un xic sospitós quant a Manuel Borràs, però pel que fa referència a Manuel Borràs, si bé apareix de la informació que ha observat una conducta sospitosa i poc clara, no existien suficients elements de judici per a pronunciar una declaració de faccions, però que tampoc no fora procedent fer un pronunciament contrari, raó per la qual s'imposa una ampliació d'informació concretament pel dit ciutadà.⁷⁰²

Un resultat certament complicat. A mitges. Es va deixar sense efecte l'apropiació dels béns propis dels al·ludits Francesca Ventura i Tous, vídua de Borràs, i Josep Borràs i Ventura, i, per tant, que els fos restituïda íntegrament llur possessió i els hi fossin tornats tots els béns. En el cas de Manuel Borràs Ventura, aquesta devolució quedava pendent d'una ampliació de l'informe, que no hi ha constància en la decisió que s'hagués acabat realitzant.

Germans de sang, però no d'idees

Els germans Francesc Xavier i Joaquim Bau Nolla, tortosins, són un paradigma del conflicte civil en el cor de les mateixes famílies. Un i altre foren encausats. Francesc Xavier fou considerat com una persona addicta a la República i en Joaquim fou condemnat com a faccions.

Sobre Francesc Xavier Bau i Nolla, amb els seus comptes bloquejats, va quedar confirmat que no era un element faccions, ja que no havia intervingut mai en política ni havia tingut concomitàncies ni participació indirectament o directament amb el

⁷⁰² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 1 de febrer de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 42, d'11 de febrer de 1938, pàgines 585 i 586. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

moviment subversiu, corroborant aquests extrems testimonis de major excepció com són els seus propis obrers i destacats elements d'Esquerra Republicana de Catalunya, Acció Catalana Republicana, CNT i UGT de Tortosa i l'Alcalde de Roquetes.

Més enllà dels seus treballs com a tècnic oleícola en un viatge oficial a França per encàrrec de les autoritats republicanes, la prova concloent que havent-li estat proposat oficialment que seria intercanviat amb familiars d'elevades personalitats de la República, presoneres a camp rebel, podent així reunir-se amb els familiars que tenia al camp facciós, s'hi negà resoludament al·legant que no volia moure's del territori lleial per ésser ell addicte a la causa antifeixista,⁷⁰³ amb un missatge clar, no en volia saber res del seu germà Joaquim que estava en territori rebel. La seva causa i les seves conviccions eren republicanes.

Sobre Joaquim Bau i Nolla, recordem que el PSUC de Tortosa s'havia fet seu un immoble de la seva propietat, al carrer de Berenguer, 28, per considerar-lo facciós.

El seguit de càrrecs aportats davant la Comissió per tal de declarar-lo facciós era aclaparador. Dirigent del Partit Tradicionalista, ex-Alcalde de la Dictadura, membre de l'Assemblea Nacional creada pel dictador Primo de Rivera i en aquells temps de guerra, Ministre del Consell facciós de Burgos. Figurar l'expedientat en el Govern facciós era una prova contundent de la seva col·laboració amb el moviment sediciós.⁷⁰⁴

No hi havia dubtes. La resolució condemnatòria significà, pel que després seria un destacant dirigent franquista, l'apropiació definitiva dels seus béns. Es constata que la guerra en si mateixa era fraticida entre germans de sang.

Germans de segell republicà

Els Llobet Nicolas, els germans Rosen i Josep i també com hereus de Josep Llobet i Guri, van estar en l'agenda de les apropiacions. Se'n van sortir en tots tres casos, però van haver de presentar escrits i al·legacions.

⁷⁰³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 19 d'octubre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 315, d'11 novembre de 1937, pàgina 626. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁷⁰⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 28 de desembre de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 30, del 30 de gener de 1938, pàgina 417. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

El ponent de les decisions va ser en Francesc Salvat i Fons en tots tres expedients. Es van resoldre per la Comissió en la mateixa data, el 22 de febrer de 1938, amb resultat favorable.⁷⁰⁵

Pel que fa als hereus de Josep Llobet i Guri, l'apropiació va ser feta en els primers moments de la febre revolucionària com quedà manifest per les informacions de l'Ajuntament de Calella, que consten transcrits en l'acord de la Comissió, "*...que el Municipi de Calella, en la seva instància, manifesta que l'apropiació de l'edifici propietat dels expedientats es porta a terme, segons antecedents, en els primers moments del moviment de juliol per les masses revolucionàries per considerar els propietaris de tendències feixistes*".

En el cas de Rosen Llobet i Nicolau, les ocupacions foren realitzades en els primers moments de la revolta com ho manifestà novament l'Ajuntament de Calella, "*...comparegué el Municipi de Calella presentant un escrit en el qual consta que l'apropiació es portà a terme en els primers moments del 19 de juliol, per les masses revolucionàries. L'expedientat va manifestar la seva absoluta fidelitat al règim, que facilità i col·labora en la col·lectivització del negoci del qual era gerent, que mai no ha pertangut a cap partit polític, que ni per un moment va abandonar el seu domicili habitual*". Els empleats la casa "Llobet Guri, S.A." trameteren una lletra a la Comissió donant un informe favorable a l'interessat.⁷⁰⁶

Josep Llobet i Nicolau, tampoc va quedar deslliurat de les apropiacions de l'Ajuntament de Calella, en aquest cas l'edifici situat al carrer Prat de la Riba núm. 16, de Calella.

Tingué al seu favor els treballadors de l'empresa col·lectivitzada, tal com consta en la decisió de la Comissió, "*... que els treballadors de la casa Llobet Guri, S.A., en llur instància fan constar que l'expedientat és una bona persona, que no ha pertangut a cap partit polític i que ha vingut col·laborant amb l'Empresa Obrera igual que quan era*

⁷⁰⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de febrer de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 69, de 10 de març de 1938, pàgines 1008 i 1009. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>.

⁷⁰⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de febrer de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 70, d'11 de març de 1938, pàgines 1033 i 1034. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili.

gerent". Finalment, sobre la conducta i activitats del ciutadà expedientat, quasi la totalitat dels testimonis manifestaren que no havia tingut activitats polítiques i que era aliè al moviment subversiu.⁷⁰⁷

En tots tres expedients, les actuacions dels primers moments revolucionaris van anar més enllà de les previsions del Decret de Col·lectivitzacions. Una cosa eren els béns adscrits a l'empresa i una altra els béns privats dels seus propietaris, que no podien ser apropiats sense la corresponent declaració de faccions.

Els germans Creixell, entre l'antifeixisme i la indiferència

Altres familiars subjectes a expedients de responsabilitats foren els germans Creixell Vallhonrat, Carles i Francesc. Els dos expedients es resolgueren en termes semblants. Absolts i amb tots els pronunciaments favorables, pel que fa a la restitució de les seves propietats a la població del Pi de Llobregat.

Pel que fa al Carles Creixell, pel testimoni de personalitats d'innegable solvència antifeixista, les declaracions al seu favor van deixar constància que era aliè al moviment subversiu i que res no feia sospitar que l'expedientat hagués estat concomitant amb els elements que havien desencadenat la guerra.⁷⁰⁸

En Francesc Creixell, en termes semblants al seu germà, fou considerat també una persona aliena al moviment subversiu i per tant no havia estat concomitant amb els elements que havien desencadenat la guerra. En els testimonis al seu favor destaca la declaració del testimoni senyor Nicolau d'Olwer d'innegable solvència antifeixista.⁷⁰⁹

Nicolau d'Olwer, l'any 1931, participà en la creació d'Acció Catalanista Republicana, fusió d'Acció Catalana amb Acció Republicana de Catalunya, de la que fou nomenat

⁷⁰⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de febrer de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 70, d'11 de març de 1938, pàgina 1034. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁷⁰⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 24 de febrer de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 70, d'11 de març de 1938, pàgines 1035 i 1036. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁷⁰⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 1 de març de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 72, del 13 de març de 1938, pàgines 1066 i 1067. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

president. Diputat a Corts els anys 1931 i 1936. Fou nomenat governador del Banc d'Espanya, càrrec en el que va haver d'avaluar mesures, en les que no hi estava d'acord, com el trasllat de l'or espanyol a França i a la Unió Soviètica. Al començament del 1939 s'exilià a París.

Un fill dubtós i una mare sense màcula

En el cas de Roser Pagès Elias i Jaume Aupí i Pagès, mare i fill, estem davant d'una vinculació familiar patrimonial. Tot i que no quedà explicat en la decisió, creiem que es donà l'expedient conjunt per la qüestió de la propietat dels béns confiscats, les diverses finques rústiques i maquinària agrícola apropiades pel Comitè Antifeixista del Far de l'Empordà. El fill, l'hereu, disposava de la nua propietat i la mare els drets d'usdefruit com a vídua.

Els dos expedients simultanis es van resoldre favorablement per ambdós, mare i fill. Per a la ciutadana Roser Pagès i Elias es va acreditar que no havia actuat mai en política, ni en associació de cap mena, tot i que la suposaven identificada amb el seu fill. Per part del Jaume Aupí, després de desfer diversos nusos, la seva vinculació amb Acció Ciutadana i la CEDA, l'abandonament del seu domicili arran de l'aixecament militar del 19 de juliol, va restar aclarit ja que no havia militat a cap partit polític, no havent fet propaganda a favor o en contra de determinada ideologia i havent-se manifestat addicte al règim republicà de totes sense que es poguessin trobar proves en contra seva per conductes faccioses.⁷¹⁰

Matrimonis amb hotels apropiats

Dos matrimonis que regentaven establiments hotelers foren objecte d'apropiació. Més enllà de la titularitat del negoci i de la propietat de l'establiment, les ocupacions arrastraven davant la Comissió als dos conjugues.

Josep Elias i Font i Assumpció Serra i Mas, eren un matrimoni que disposava de l'edifici de l'Hotel Marçet, situat a Montserrat, què els fou expropiat. A diferència de l'Hotel de les Fonts de Sacalm, propietat de la muller. En aquest cas, per les dades de l'expedient es pot presumir una propietat indivisa, a part iguals.

⁷¹⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 28 de setembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 277, del 4 d'octubre de 1937, pàgina 60. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

L'informe s'hagué de practicar amb referència a les dues persones, Josep Elias i Assumpció Serra, i els resultà del tot favorable ja que tots els testimonis ho van fer favorablement als expedientats, proclamant que res no feia sospitar ni la més petita relació dels interessats amb els elements facciosos.⁷¹¹

Recordem que al començament de la Guerra Civil la Generalitat es va apropiari del recinte per tal de preservar-lo dels possibles saquejos i dels incendis a que estaven exposats la majoria dels edificis religiosos de tot Catalunya.

Pel que fa a l'hotel, que aleshores no estava en ús, s'hi va instal·lar un centre de refugiats on hi van residir més de quatre centenars de persones arribades de les zones evacuades de la República.

El cas de Rosa Argila i Portell i Francesc Sisquella i Vilaró, marit i muller, ens presenta el cas de l'apropiació d'un edifici situat a les Fonts de Sacalm, conegut per Hotel Espanya. La propietària, Rosa Argila i Portell, arrossegà al marit a ser investigat per la Comissió.

Aquí el fet que ens interessa ressaltar és que Francesc Sisquella tingué que demostrar que era un ciutadà no sospitós de concomitància amb els feixistes. L'Ajuntament de Manresa hagué de certificar que el ciutadà Francesc Sisquella i Vilar era veí i treballador d'aquella ciutat, havent demostrat sempre bona conducta i adhesió al Règim.⁷¹² Feia falta que Rosa Argila, per a recuperar el seu hotel, hagués de passar pel tràngol de les indagacions en la vida del seu marit?

És probable que la Comissió, davant l'allau de les causes que restaven per resoldre, agrupés els dos expedients, fent valer els principis d'economia processal i celeritat resolutiva. És possible. Però, en tot cas el vincle de dependència marital no havia de suposar que les conseqüències sobre el presumpte feixisme d'ella tinguessin efectes sobre les indagacions en que el seu marit fos un facciós.

⁷¹¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 d'abril de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 128, del 8 de maig de 1938, pàgines 502 i 503. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁷¹² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de febrer de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 70, d'11 de març de 1938, pàgines 1034 i 1035. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Els companys de viatge sospitosos

Hi hagué alguns expedientats derivats dels vincles personals o familiars. Així un testimoni a favor d'un familiar fou investigat, o també aquells que com familiar o amb relacions d'amistat d'un feixista o sospitós de ser-ho.

Jaume Ramoneda i Pujol havia mort l'any 1933, tres abans de l'esclat revolucionari. Fins aquí, res a dir. Però, curiosament a qui examinaren la conducta política fou al seu gendre, Pere Ramoneda i Oller, que havia sortit al rescat de la finca rústica del seu sogre, què s'havia apropiat la Col·lectivitat de Rubí.

Així, el Consell d'Empresa de "La Innovació, E.C", lliurà un document certificant que Pere Ramoneda i Oller era persona de conducta netament antifeixista.⁷¹³ Havia anat per llana i poc més que surt trasquilat.

Maria Marquès i Estrada, què havia estat detinguda en ocasió de trobar-se de visita a casa d'un germà seu que havia estat capellà, essent deixada en llibertat després del registre efectuat en el seu domicili propi, on solament li ocuparen els tretze resguards de valors dipositats al Banc d'Espanya. Es va haver de bastir tot un expedient amb innombrables testimonis com ja hem relatat en la segona part d'aquest treball.⁷¹⁴

Va recuperar els resguards. Els familiars li pogueren jugar una mala passada. Primer, el germà capella i més tard tot un feixuc interrogatori per saber a qui votaven tant ella com el seu marit. Tot un seguit de despropòsits que la van portar per un camí de penalitats, Hi havia cops que els familiars. més que un mateix, es podien convertir en un perill pels propis interessos i la seguretat personal.

Dolors Espí, vídua de Murtra, residia al poble de Santa Eugènia de Berga, aleshores Berga del Castell. L'amistat d'un capellà, el que fou vicari de la població, Llorenç Puig, posà en perill els seus interessos i la seva honorabilitat.

⁷¹³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 19 d'abril de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 140, del 20 maig de 1938, pàgines 647 i 648. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁷¹⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 29 de juny de 1937. Ponent: Joan Tauler i Palomeras Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 182, d'1 de juliol de 1937, pàgines 7 i 8. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Recordem que en la segona part d'aquest treball hem exposat com l'esmentada vídua rebia de l'esmentat capellà, segons les afirmacions fetes per l'Ajuntament d'aquell poble, xecs de 400 pessetes amb diners del seu pare i germans polítics per al sosteniment dels seus fills.

Aquest simple fet va originar la instrucció d'un expedient que només tenia com objecte saber si sota el fil econòmic hi havia un vincle polític, ja que Llorenç Puig havia estat declarat facciós per decisió de la Comissió de 30 de juny de 1937.⁷¹⁵

Mercè Padró i Torras, de seixanta-dos anys d'edat, propietària de nou finques rústiques, una d'elles composta de casa i terres de conreu anomenada "Can Padró", i urbanes les altres, situades a Palau-solità, apropiades pel Comitè de Milícies Antifeixistes de Palau-solità.

Aparentment, semblava que no tindria cap problema per a recuperar la propietat ocupada en els primer dies de l'esclat revolucionari, el 20 d'agost del 1936. El problema estava en el seu espòs, Jutge Municipal del poble en diferents èpoques, i el fill de la interessada, ja que dels informants a la Comissió un d'ells els havia qualificat de perillosos per al Règim. Qui era el denunciant? El President del Comitè Antifeixista de Palau-solità, que a més a més considerava a l'encausada com a perillosa propagandista de les dretes reaccionàries.

La instrucció i resolució de l'expedient de responsabilitats es realitzà, quan els Comitès havien ja estat substituïts pels ajuntaments, i la resta de testimonis consultats posteriorment resultaren favorables tant per la mateixa encausada com pel seu marit i fill.⁷¹⁶

A Teresa Vila i Ferrés, de Vallgorguina, li havien apropiat un immoble en el número 4 del carrer dels Màrtirs de Jaca, d'aquesta localitat del Vallès Oriental. Les acusacions consistien en que era la muller d'un destacat element dretà de la localitat. La Comissió

⁷¹⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 6 de juliol de 1937. Ponent: Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 199, de 18 de juliol de 1937, pàgina 242. Col·lecció si sota en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁷¹⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 10 d'agost de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 231, del 19 d'agost de 1937, pàgines 681 i 682. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

acabà manifestant que l'expedientada no podia ser responsable de l'actuació política que hagués portat a terme qualsevol altre persona.

La resolució absolutòria decretà la restitució dels béns apropiats.⁷¹⁷ Estaven al gener del 1938. Les ocupacions, en tant i en quant en la unitat familiar hi figuressin elements feixistes o encara que fossin dretans, quedava ja fora dels temps anteriors als primers dies de maig del 1937. Ara la justícia era individual, el que un havia fet en contra de la legalitat republicana. i no una justícia de classe o segons la ideologia del teu grup familiar, com s'estengué en els primers mesos de l'empenta revolucionària on quedaves sota sospita per qüestions alienes a la teves activitats i de les que es feia certament complicat realitzar una defensa raonada.

3.16 - ENTRE DOS O MÉS POBLES

Les batalles de campanars també arriben a la Comissió. La conducta d'un encausat, per a un poble amb el que hi tenia una relació estreta, era acceptable i per un altre, més allunyat, se'l podia considerar com a persona *non grata* i en conseqüència ser considerat un feixista.

Tot seguit, ens referirem a les dues baralles de campanars que es realitzaren en els expedients de responsabilitats. La primera, sobre Pius Valls, entre el Baix Montseny (Sant Celoni) i Vallgorguina. I una segona, pel que fa Lluís Barbany, entre Ronçana del Vallés (Santa Eulalia de Ronçana) i l'Ametlla del Vallès.

Pius de Valls i de Feliu tenia terres apropiades a dos municipis, Baix Montseny i Vallgorguina. Havia confessat a la Comissió que vint anys enrere havia portat a terme una actuació políticament dretana, però que des d'aleshores no s'havia dedicat a altra cosa que a administrar les seves finques.

Sobre les acusacions de feixista, manifestà que degut a la seva edat avançada, setanta-dos anys, no hauria pogut actuar encara que ho hagués volgut i que pregava que fossin consultades les organitzacions de la localitat on vivia, Baix Montseny, per tal que donessin fe de la veritat de les seves declaracions. Fins aquí sembla un cas sense gaire

⁷¹⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 18 de gener de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 41, del 10 de febrer de 1938, pàgines 565 i 566. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>.

cosa a rascar ja que l'encausat venia a dir “quan era jove era el més eixerit del poble i podia fer moltes coses, però ara com les cames ja em fan figa amb prou feines puc sortir de casa”.

Però, què van dir davant la Comissió els que havien ocupat les seves terres? Consultats els directius de les organitzacions d'Esquerra Republicana de Catalunya, Acció Catalana, CNT, UGT, PSUC del Baix Montseny, ho feren de manera favorable a l'expedientat i en termes idèntics els elements antifeixistes de la mateixa població. I aleshores, què van dir els elements antifeixistes de Vallgorguina? Aquests es van manifestar en contra l'expedientat, ho feien recordant antigues actuacions que no estaven relacionades amb el moviment subversiu: es tracta d'antigues accions que el propi interessat confessà haver portat a cap i que pels denunciants

El judici salomònic de la Comissió de Responsabilitats a qui donà credibilitat? Es decantà pels de Sant Celoni, ja que a parer seu “... *entre tots els testimonis cal preferir els del Baix Montseny, puix que no han efectuat les apropiacions que ha motivat la instrucció de l'expedient*”.⁷¹⁸

Uns, els informants de Vallgorguina, recordaven el jove exaltat que defensava les seves idees dretanes, i els altres, els del Baix Montseny, tenien davant l'home que buscava el calor de la llar a l'hivern i l'ombra de l'arbre a l'estiu. Possiblement estaven jutjant dos moments de la vida d'una persona. En aquest cas, potser era la seva saviesa d'home vell de saber d'adaptar-se a la direcció d'on bufaven els vents en temps de guerra. Ara tot es més senzill, només cal reclamar el dret a canviar d'opinió.

A Lluís Barbany i Unyó tampoc li foren unànimes els informes aportats al seu expedient, sinó contraposats del tot. En contra els que arribaren des de Ronçana del Vallés i favorables els provinents de l'Ametlla del Vallès.

Des de Ronçana, els testimonis aportaven informacions contradictòries ja que es deia que era de tendències dretanes i molt simpatitzant amb la Lliga Catalana i, en canvi, dels procedents de Ronçana del Vallès podria deduir-se que era d'ideologia facciosa,

⁷¹⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 10 de març de 1938. Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 133, del 13 de maig de 1938, pàgines 563 i 564 i amb rectificació d'errades al *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 148, del 28 de maig de 1938, pàgines 755 i 756. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

que per les eleccions coaccionava tant com podia, que era molt entusiasta de Lliga Catalana, i que també havia incorregut en greus abusos amb el seu tracte amb els conreadors; en canvi altres afirmaven que era molt catalanista, de tendències liberals, que fou contrari a la Dictadura de Primo de Rivera i que no va prendre part en el moviment subversiu i tingut amb molt bon concepte i molt apreciat pel que aleshores era el seu masover.

Els provinents del poble de l'Ametlla del Vallès, informaven que no intervenia en política ni en feia manifestacions en cap sentit, ni coaccionava a ningú per a votar, ni havia tingut mai cap qüestió d'ordre social amb cap masover seu, ans al contrari, estaven molt satisfets del seu tracte i comportament.

Com va resoldre la Comissió la contradicció informativa? El raonament fou del tot senzill i clar. Va concloure que tota vegada, que inclòs els que havien informat més en contra de l'interessat, coincidien en afirmar i reconèixer explícitament que el ciutadà expedientat no va prendre part en el moviment subversiu, que no va actuar quan la Dictadura de Primo de Rivera, perquè n'era contrari, i que era de conviccions netament catalanistes. I aquí, arriba la conclusió final, ja que les conviccions catalanistes de Lluís Barbany i Unyó, fa més congruent i versemblant l'apreciació indiscutible per part de la Comissió, que catalanisme i feixisme aleshores eren coses absolutament incompatibles, tant en el terreny de les idees com en el de la pràctica política que es donava en aquells anys a Catalunya.

I absolució i restitució de la finca de la seva propietat, situada al camí antic de Caldes núm. 5, a l'Ametlla del Vallès, amb un valor de 35.000 pessetes, apropiada per l'Ajuntament d'aquella localitat. Va ser aprovada la seva restitució un any després de la seva ocupació.⁷¹⁹ Els esdeveniments havien donat ja el tomb als objectius revolucionaris.

Quatre campanars es posen d'acord

Cecili Granada de Pujades, objecte d'apropiació de diverses finques, tingué la unanimitat de les persones que foren testimonis en l'informe practicat per la Comissió.

⁷¹⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 10 d'agost de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 263, del 20 de setembre de 1937, pàgines 1210 i 1211. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Totes les que foren interrogades a quatre municipis, Vilanova de la Muga, Llagostera, Corçà i Empori, ho feren en sentit favorable.⁷²⁰

Per què i com la unanimitat dels quatre pobles? No hi ha cap joc sense una certa trampa, en aquest cas hem de dir causa. La prova de que no havia abandonat el seu domicili habitual es basava en una fet irrefutable, l'encausat era una persona sobradament coneguda per les visites dels diversos Comitès que li feien per demanar-li certes quantitats de diners.

Conclusió. Tots havien quedat contents amb les seves contribucions i, arran dels seus informes favorables, van demostrar que tots ells eren també agraïts de mena,

3.17 - ELS COMITES FAN I ELS AJUNTAMENTS DESFAN

Entre les decisions de la Comissió hi trobem les que reflecteixen l'evolució política en la rereguarda republicana. Els comitès locals, fruit de l'esclat revolucionari, i els ajuntaments, substituïts a partir de la publicació del Decret de 9 d'octubre del 1936, tingueren les seves naturals controvèrsies, però en tot cas l'evolució en el tracte de les apropiacions fou resultat del canvi polític que es donà a la tardor del 1936 en els ajuntaments catalans.

Joan Segarra i Oller disposava d'una finca anomenada "Can Segarra", al municipi d'Abbrera. El Comitè Antifeixista d'Abbrera se la va fer seva. Incoat un expedient de responsabilitats, aquest es tancà de manera favorable per a l'interessat, tal com consta en la part expositiva de la decisió de la Comissió "*... amb referència a la conducta i activitats del ciutadà expedientat, resulta que la finca ocupada pertany al Municipi de Castellbisbal, i quant l'expedientat, tots els testimonis coincideixen en considerar-lo d'idees republicanes i addicte al règim, no havent-se absentat del poble i continuant treballant en els seus quefer, per tot el qual posteriorment l'Ajuntament deixà sense efecte l'apropiació realitzada pel primitiu Comitè Antifeixista*".⁷²¹

⁷²⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 de novembre de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 349, del 15 de desembre de 1938, pàgines 1009 i 1010. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>.

⁷²¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de juliol 1938. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 210, de 29 de juliol de 1938, pàgines 331 i 332. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>.

Clar i català. El Comitè se les va apropiari i l'Ajuntament va revocar la confiscació. Un canvi de cent vuitanta graus. L'ordre republicà, potser a compte gotes, s'anava imposant a la rereguarda catalana.

Jacint Bofill i Santacana fou un ciutadà que va patir totes les paradoxes i contradiccions de les actuacions del Comitè i de l'Ajuntament d'una mateixa població, Vilassar de Dalt.

L'apropiació dels seus béns fou promoguda a instància del Comitè de Vilassar de Dalt. Posteriorment, pel tomb polític en els ajuntaments catalans, derivat de l'esmentat Decret del mes d'octubre del 1936, l'actitud de les autoritats municipals girà a favor de l'encausat, tal com consta en la part final de la decisió de la Comissió "*...el qual feu lliurament d'un document de defensa, acompanyat d'un certificat de bona conducta lliurat per l'Ajuntament de Vilassar de Dalt*".⁷²²

Es a dir, el Comitè demanà l'apropiació dels béns en els primers mesos de la guerra. Després l'Ajuntament certificà la bona conducta de l'encausat, un cop publicat l'edicta d'informació pública, l'1 de setembre de 1937, quatre mesos després dels fets de maig. L'aixeta de la seva absolució quedava oberta, a raig fet.

Pel que fa a Jaume Bosch i Campins, al que se li havia bloquejat un compte corrent i dipòsits de valors, també a instàncies del Comitè de Vilassar de Dalt, posteriorment mitjançant un certificat de bona conducta lliurat per l'Ajuntament d'aquesta localitat del Maresme es donà un tomb girant la truita pel que fa a les peticions inicials del Comitè, acordant-se el desbloqueig dels comptes travats.⁷²³

Un altre cas de canvi de posició municipal el tenim en l'expedient de Teresa Calsina i Gros, que li fou apropiada la finca anomenada "Can Torres", al terme municipal d'Abrera, segons acta d'ocupació de 20 d'octubre del 1936 del Comitè de Milícies d'aquesta localitat del Baix Llobregat.

⁷²² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 4 d'octubre de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 293, de 20 d'octubre de 1938, pàgines 240 i 241. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁷²³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 4 d'octubre de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 290, de 17 d'octubre de 1938, pàgines 196 i 197. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

La instrucció del corresponent expedient de responsabilitats es resolgué de manera favorable a la interessada, amb el pronunciament del poder local “... *que l’actual Municipi d’Abrera ha procedit a la devolució de la finca apropiada per judicar que l’apropiació no era procedent*”.⁷²⁴

El que el Comitè s’havia apropiat, l’Ajuntament ho havia retornat. El canvi un cop més feia efectiva la reparació de l’atropellament de l’esclat revolucionari de la ma dels nous Ajuntaments.

Joan Segarra i Oller, propietari d’una finca anomenada “Can Segarra”, que es digué inicialment que estava situada al municipi d’Abrera, segons acta d’ocupació del Comitè Antifeixista d’Abrera, tot i que la finca apropiada pertanyia realment al Municipi de Castellbisbal, pel qual posteriorment l’Ajuntament d’Abrera deixà sense efecte l’apropiació realitzada pel Comitè Antifeixista.⁷²⁵

Al ciutadà Josep Montaner i Bruch li fou apropiada, per part del Comitè Antifeixista de Torroella de Montgrí, una finca on s’allotjaren cinquanta refugiats.

En aquest cas, en l’expedient obert per la Comissió quedà també expressat literalment el canvi de posició de les autoritats municipals quan diu, “... *que l’Ajuntament de Torroella de Montgrí, continuador legal del dissolt Comitè Antifeixista d’aquella població, no manté cap acusació en contra de l’expedientat, ans al contrari, per boca de l’Alcalde conceptua l’apropiació de referència com una injustícia*”.⁷²⁶

Els temps estaven canviant. Molts dels poders locals, constituïts arran del Decret d’octubre del 1936, recolzaven i actuaven en el marc de la legalitat republicana i desfeien les actuacions dels Comitès considerades abusives, però sobretot vulnerant les normes d’Apropiacions i Responsabilitats aprovades per la Generalitat.

⁷²⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 3 de maig de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 144, de 24 de maig de 1938, pàgina 703. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁷²⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de juliol de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 210, del 29 de juliol de 1938, pàgines 331 i 332. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁷²⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 25 de novembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 346, de 12 de desembre de 1937, pàgines 1078 i 1079. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Els ajuntaments també fan marxa enrere

Dos ajuntaments que havien fet costat inicialment a les apropiacions, Piera i Vallirana, revocaren els seus acords. Ambdós feren marxa enrere i restituïren els béns apropiats en els primers mesos de la guerra. Els fets pesaven com una llosa en l'empenta revolucionària dels primers mesos de la guerra.

L'Ajuntament de Piera, el 18 de febrer del 1937, demanà l'apropiació d'un edifici castell amb jardí, amb tots els seus mobles i efectes, situat a Piera, carrer de la Coveta núm. 11, destinat a habitació. Era un immoble del que era propietària la Joana Torres i Janer.

Sis mesos més tard, passats els fets de maig, l'Alcalde de l'Ajuntament de Piera envià a la Comissió un escrit de 8 d'agost de 1937, en el qual es retractaven de la denúncia formulada en contra de l'expedientada de facciosa i retiraven l'acusació.⁷²⁷

Els canvis en la correlació de forces en la rereguarda, després dels fets de maig, eren més que evidents. La revolució en retirada i els propietaris, encara que en compte gotes, recuperant els seus béns.

Pel que fa a l'expedient incoat a Eduvigis Estapà i Vidal, una ciutadana a la que se li havia apropiat per part de l'Ajuntament de Vallirana una finca, així com el bloqueig de cabals i efectes dipositats en els establiments bancaris, tingué també un tomb de cent vuitanta graus.

En l'expedient de responsabilitats hi figura un ofici de l'Alcaldia de Vallirana, adreçat a l'expedientada, en el qual es posava de manifest que per acord de la corporació hom deixava sense efecte tota apropiació que pesés sobre la seva finca per no posseir cap prova en contra d'ella i fent-hi només una reserva, l'acord municipal no prejudicava impediment perquè qualsevol persona natural o jurídica procedís davant de la Comissió de Responsabilitats.⁷²⁸

⁷²⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 18 de gener de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 41, del 10 de febrer de 1938, pàgina 566. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁷²⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 14 de desembre de 1937. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 1, d'1 de gener de 1938, pàgina 13. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Altres cops una rectificació sense embuts. Retirada l'acusació novament es reparava una ocupació dels primers mesos de l'esclat revolucionari.

Intervencions judicials amb encert desigual

Consta en el contingut de les decisions algunes intervencions judicials a favor dels encausats. Ara en fem cinc cèntims de dues d'elles. Una va fer possible la restitució d'uns béns apropiats i una altra, tot i ordenar la devolució d'uns béns apropiats en un registre policial, no va aconseguir retornar els béns a la seva legítima propietària.

En el cas de la Caterina Fàbrega i Mata, propietària a Puigcerdà de l'hotel anomenat "Bar Pirineu", el qual explotava per règim familiar i sense auxili de cap dependent o mosso assalariat, aquesta havia estat desposseïda i expulsada del susdit establiment de manera violenta.

Va recuperar la possessió del seu establiment, en virtut de les gestions efectuades pel Jutge de Primera Instància. Per la seva part la Comissió, al no considerar-la facciosa determinà que l'esmentada apropiació no s'ajustava a les normes de Responsabilitats.⁷²⁹

El cas de Ventura Leon i Levi, detinguda per la policia i jutjada per un Tribunal ordinari per un presumpte delictes de temptativa d'evasió de capitals, motiu pel qual se li va practicar un registre apropiant-se l'autoritat policial de diversos béns; posteriorment arran d'haver-se acordat el sobreseïment de la causa judicial, el Tribunal va dictar un proveïment ordenant al Cap Superior de Serveis de la Comissaria General d'Ordre Públic de Catalunya, que li fossin retornats els béns que li havien estat apropiats injustament. Però aquesta providència no consta que hagués estat acomplerta segons la decisió de la Comissió.

Les execucions de les providències judicials no sempre s'aconseguien complir. En tot cas la decisió de la Comissió va decretar la restitució dels béns apropiats sense que en l'expedient hi hagués constància documental del seu compliment o incompliment.⁷³⁰

⁷²⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 1 de febrer de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 48, del 17 de febrer de 1938, pàgina 677. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>.

⁷³⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 15 de març de 1938. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 92, del 2 d'abril de 1938, pàgines 33 i 34. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>.

3.18 - ELS GRANS PATRIMONIS

Els expedients de responsabilitats tenien com a subjectes passius majoritàriament ciutadans ubicats políticament a la dreta i afins a l'Església catòlica i a les seves institucions, ordres i organitzacions dependents.

Més enllà dels ciutadans que la Comissió va considerar feixistes, en foren també encausats propietaris agrícoles i d'immobles urbans i empresaris i industrials, entre d'altres. En aquests casos, les reclamacions consistien, com ja hem vist en els capítols anteriors, en sol·licitar la devolució del seu patrimoni immobiliari com també la disposició dels comptes, dipòsits i efectes que havien estat bloquejats.

Recordem alguns dels grans patrimonis en els que la Comissió va acordar la restitució. No eren infreqüents aquestes confiscacions ja que l'onada d'ocupacions revolucionàries anava en contra dels grans patrimonis, molts d'ells, situats en el bàndol de les idees dretanes, però no necessàriament faccioses. Al no ser considerats feixistes els seus propietaris, la Comissió resolva les reclamacions a favor dels expedientats.

A tall d'exemple, n'esmentarem sis que podem considerar, pels valors d'aquells anys trenta, com milionaris. Quatre grans d'hisendes, Bonaventura Viñals i Font, a Flaçà; Pere Duran i Plantada, a Palau-solità; Josep Rupert i Comas, a Far d'Empordà; Joan Jovells i Miranda, a Miralcamp; un cinquè d'un edifici històric de la Rambla de les Flors, l'Eusebi Carreras i Coronas i el seu germà Josep, a Barcelona, i la sisena un compte corrent molt sucós de desenes de milers de pessetes del que era titular l'Antonia Armstrong Mayoral, a Barcelona.

Els grans contribuents

Bonaventura Viñals i Font era el propietari de la finca anomenada "Mas Vinyals", despoblat núm. 11, 12, 13, 14 i 15, composta de terres de conreu, bosc i erm i diferents edificacions, entre elles una Central Elèctrica de 400 HP, un molí, un cobert amb màquines per a serrar fusta, una casa habitació per al moliner, la casa habitatge del propietari, majordom i masover, l'edifici garatge amb tres coberts annexos i la casa "La Barca" amb dos coberts annexos, valorat tot en 1.432.000 ptes., i un solar, situat al carrer del Comerç núm. 2, valorat en 2.000 pessetes, d'un altre solar situat al mateix carrer núm. 5, anomenat "Cala Pepa", i d'una tercera casa del mateix carrer núm. 7, valorades les tres en 8.000 ptes. i finalment d'un canal per a regar unes 600 vessanes de terreny, que anava des del poble de Sant Joan de Mollet fins al riu Ter, dins el terme de

Flaçà, valorat en 200.000 pessetes, segons apropiació realitzada per l'Ajuntament de Flaçà el 21 de desembre del 1936. En total un patrimoni valorat en 1.642.000 pessetes.⁷³¹

Pere Duran i Plantada, de vuitanta-dos anys d'edat, domiciliat a la seva casa pairal de Can Duran, de Palau-solità, era un home molt catòlic i absolutament inofensiu i incapaç de barrejar-se en assumptes polítics. Com ja hem comentat en aquest mateix capítol, en l'apartat d'assassinats en la rereguarda, el dia 19 de setembre uns incontrolats se l'endugueren de la casa d'uns familiars seus on es trobava, no havent-se tornat a saber res més d'ell.

El seu patrimoni, restituint als seus hereus, era la finca de "Can Duran", composta de casa i terres, i de sis cases situades a Palau-solità, valorades en 190.000 pessetes, apropiades en data 20 d'agost del 1936 pel Comitè de Milícies Antifeixistes de Palau-solità, i d'una finca rústica i dues cases, a l'Ametlla del Vallès, valorades en 435.000 pessetes, apropiades per l'Ajuntament de l'Ametlla del Vallès. Un patrimoni que superava en escreix les 600,000 pessetes dels anys trenta.⁷³² i que anys més tard passaria a mans del seu net, en Pere Duran Farrell, un reconegut enginyer i empresari català, que va modernitzar de la indústria catalana a través de la introducció del gas natural i també es recordat com l'empresari que desenvolupar el gasoducte entre Algèria i Espanya que porta el seu nom.

A Joan Jovells i Miranda, les finques apropiades i ocupades per la corporació de Miralcamp, destinades a conreu, repartides pel Comitè Popular de la localitat entre els pagesos jornalers de la població, amb tots els seus útils, eines, bestiar, fruits i altres, així com també un ramat de bestiar, estava tot ell valorat en 373.200 pessetes.⁷³³

⁷³¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 d'octubre de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 323, del 19 de novembre de 1937, pàgines 751 i 752. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>

⁷³² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 d'agost de 1937. Ponent: Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 271, del 28 de setembre de 1937, pàgines 1326 i 1327. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. [https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili.](https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/)

⁷³³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 15 de febrer de 1938. Ponent: Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 71, del 13 de març de 1938, pàgines 1067 i 1068. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. [https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili.](https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/)

Recordem que Joan Jovells no va poder recuperar els seus béns tot i la restitució que decretà la Comissió de Responsabilitats. Com ja hem comentat anteriorment havia estat condemnat a la darrera pena pel Tribunal Popular de Lleida, però la sentència no fou executada ja que havia mort el 31 de desembre del 1936.

A Josep Rupert i Comas se li van apropiari un patrimoni de dues finques, “Moli de la Torre” i automòbil marca “Essex”, matrícula 36299 B, d’un valor aproximat d’unes 2.000 pessetes, i “Moli de la Torre i Canyet”, d’una extensió d’unes cent vessanes de regadiu i unes cent de camp, màquina ventiladora, eines de treball, dues mules, una egua, sis vaques, tres vedelles i un vedell, en conjunt valorat en 200.000 pessetes, segons acta d’apropiació tramesa pel Comitè Antifeixista del Far de l’Empordà. En total un patrimoni valorat en 202.000 pessetes.⁷³⁴

Un compte sucós

I finalment, Antonia Armstrong i Mayoral, què disposava d’un compte o dipòsit de 151.127 pessetes a “International Banking Corporation, segons escrit de la Comissaria d’Ordre Públic de 27 d’abril del 1937. Una quantitat realment important, una veritable fortuna que resta en el seu patrimoni ja que fou absoluta per la Comissió.⁷³⁵

3.19 - UNA MIRADA DE GÈNERE

La consideració social de la dona i la seva rellevància política també queden palesades en les resolucions de la Comissió. La manca de participació de la dona en la política i el seu paper a la societat com a mestressa de casa, sigui a les feines domèstiques i la cura del marit i dels fills, i si és el cas dels avis, són els aspectes que queden reflectits en una part important de les dones expedientades.

Dones que hi són en els procediments de responsabilitats, en la majoria de casos, pel seu caràcter de propietàries o usufructuàries de finques agrícoles o bé urbanes ocupades en

⁷³⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 4 de desembre de 1937. Ponent: Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 347, del 13 de desembre de 1937, pàgina 1091. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>.

⁷³⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 9 de setembre de 1937. Ponent: Lluís Jayme Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 308, de 4 de novembre de 1937, pàgina 526. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>.

les primeres setmanes de guerra, o bé com a titulars de comptes corrents indistints amb els marits o en altres casos, en menor nombre, com la de titulars d'activitats econòmiques que les hi varen ser col·lectivitzades, confiscades o intervingudes.

Dones empoderades

No hi falten les que a dia d'avui anomenaríem dones empoderades. Amb aquesta acceptió ens referim a totes aquelles, que per si mateixes tenien un grau de notorietat. La seva presència, en la societat d'aquells anys trenta del segle passat, apareix en un nombre menor però en tot cas molt significatiu. Es el cas de les encausades per la Comissió de Responsabilitats en el mon de la cultura i la reivindicació d'un rol propi de la dona o bé dels actes altruistes, en aquest darrer cas, en el marc sigui de les accions caritatives de l'Església o bé en favor de les fundacions bastides per les entitats públiques gràcies a iniciatives personals.

Ens remetem a la segona part d'aquest treball on hem fet una consideració especial en el capítol de les dones no faccioses. Hem de distingir la trajectòria personal de les què per si mateixes havien donat exemple de treball i talent amb un objectiu, una societat més culta, humana i solidària sense discriminacions. En aquesta línia, hem fet la glosa de Francesca Bonnemaison i Farriols (1872-1949) pedagoga i promotora de l'educació femenina popular; la Magdalena Aulina i Saurina, fundadora de l'obra social "Casa Nostra" de Banyoles i, en tercer lloc, Amalia Soler i de Tord, caritativa, creadora d'una fundació d'ajut a les dones pobres de Vilafranca del Penedès.

Però ens queda la lletra no tant petita. Els detalls que s'escolen en el redactat de les decisions de la Comissió. Passen inadvertits al primer cop d'ull, sense que els hi donem importància, però hi són. Sense escarafalls ens diuen quin rol tenien majoritàriament les dones en aquells anys.

Una dona depenent

Un aspecte del grau de dependència de la dona es el cas d'una expedientada, que figura no amb el cognom propi sinó amb el del marit. Aquest és el cas de Montserrat Trias de Bes Giró, què figura com encausada amb els cognoms de Dexeus Font, els del marit.⁷³⁶

⁷³⁶ Edicte de la Comissió de Responsabilitats de 17 de febrer de 1938. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 314, de 10 de novembre de 1938, pàgines 532 i 535. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Podem suposar en aquest cas que estem davant d'un costum importat per unes elits de la classe benestant barcelonina, però que reflectien un vincle de dependència dins l'estructura familiar patriarcal d'aquella època, que ja ha desaparegut de les costums de la societat actual.

Propagar la monarquia

El grau d'implicació política de la dona, el que la societat entenia fins on podia arribar. És el cas de Mercè Churruga i Dotres, que fou condemnada per les seves manifestacions pro Monarquia, manifestament antirepublicanes.

En aquesta decisió, comentada en la primera part del treball, la Comissió també ens retrata sense més el paper de la dona en la política, quan ens deia d'una manera totalment transparent quin era el seu paper, “...no solament no va realitzar cap acte que paleses la seva adhesió al Règim, cosa explicable tractant-se d'una dona, sinó que, pel contrari, dels seus antecedents cal deduir-ne la seva desafecció i hostilitat”.⁷³⁷ No calen comentaris.

Dependència marital

El de l'Emilia Herans i Fernández, que disposava d'un compte corrent al Banc Hispà-Americà, indistint amb el seu marit, Artur Ruiz i Varela, que hom va ordenar la retenció del saldo, en virtut d'una denúncia presentada contra el seu marit, i tot i que d'ella no tenia res a veure, Comissió hi va dir la seva “...ha complert sempre amb els seus deures com a ciutadana de la República”.⁷³⁸ Calia reblar el clau, no fos que la dona tingués alguna cosa a veure amb els facciosos.

En els cas de Maria Carré i Rué, la representació del seu marit es feia necessària per a la defensa dels seus drets, tal com consta en la decisió de la Comissió, “... que ha motivat la instrucció d'aquest expedient el fet d'haver rebut aquesta Comissió per mitjà de la Comissaria General d'Ordre Públic de Lleida, una instància signada per Magí

⁷³⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 10 d'agost de 1937. Ponent; Lluís Jayme i Zamora. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 244, d'1 de setembre de 1937, pàgines 901 i 902. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁷³⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 10 de març 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 83, de 24 de març de 1938, pàgines 1203 i 1204. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Isbanda, marit de Maria Carré i Rué el qual en nom d'ella demana que li sigui tornada una finca situada a la plaça Major de Cervià de les Garrigues".⁷³⁹

Roser Pagès Elias va ser encausada com a resultat de l'apropiació, pel Comitè Antifeixista del Far de l'Empordà, de diverses finques rústiques i maquinària agrícola propietat del seu fill Jaume, restant en l'expedient probablement en qualitat d'usufructuària.

El seu fill hagué d'abandonar el poble degut a les constants amenaces per part d'elements incontrolats. Va retornar l'estiu del 1937, per a la collita del blat de l'anyada. La Comissió no va considerar l'abandonament del domicili com a motiu per declarar que es tractava de persona facciosa tot i les acusacions que era un ciutadà que havia format part tant d'Acció Ciutadana com de la mateixa CEDA i "*... que la seva mare Roser Pagès si bé no havia actuat políticament, la suposaven identificada amb el seu fill*".⁷⁴⁰

En aquest cas, veiem com en resulta a l'inrevés un dels refranys de la saviesa popular, allò que diu "dels pecats dels pares, els fills van geperuts". En aquest cas es podria reescriure en termes més o menys semblants "els cops que els fills reben en la política, els pares també en paguen les penes".

Teresa Vila i Ferrés, amb apropiació de diverses finques a Vallgorguina, quedà acreditat que s'havia limitat a col·laborar amb el seu marit, un destacat element dretà de la localitat, en el treball de les finques, però que ella havia estat sempre al marge de tota activitat política, remarcant-se en aquests termes en la decisió de la Comissió "*...que hom no pot fer responsable l'expedientada de l'actuació política que hagi portat a terme qualsevol altre persona*".⁷⁴¹

⁷³⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 16 d'abril de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 133, de 13 de maig de 1938, pàgines 562 i 563. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁷⁴⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 28 de setembre de 1937. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 277, de 4 d'octubre de 1937, pàgina 60. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁷⁴¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 18 de gener 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 41, de 10 de febrer de 1938, pàgines 565 i 566. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Caritat evangèlica i obres socials

Un tret distintiu de bona part de les dones que varen ser encausades per la Comissió era la seva religiositat. En la primera part, en el capítol dedicat a l'Església catòlica, n'hem vist diversos exemples. La pràctica de la caritat evangèlica i les obres socials figuraven en els antecedents recollits en els seus expedients. Ara en recordem tres de certament significatives que varen ser considerades òbviament com a no faccioses ja que com hem dit abastament la practica de la religió catòlica esta emparada en la llibertat de creences de la Constitució de la II República.

Dolors Maynou i Feliu , persona d'idees religioses, destinava la majoria del seu temps i bona part de les seves possessions a diverses obres caritatives que realitzava a favor de les persones més necessitades. Va ser qualificada com apolítica pel que fa a la conducta i activitats, en tant que va sol·licitar la devolució de la casa coneguda per la Rectoria, carrer de l'Església núm. 21, a Canet de Mar, apropiada pel l'Ajuntament d'aquesta localitat del Maresme.⁷⁴²

Pel que fa a la Carme Reparada i Gallart, vídua de Sentmenat, de cinquanta-sis anys d'edat, la Comissió concloué que era persona absolutament apolítica, però ens deia en la part expositiva de la seva decisió “... *que no s'ha mogut mai del seu domicili habitual, fent una vida retreta i casolana, sense que per això hagi deixat de contribuir en el que ha pogut a les obligacions de tots els ciutadans derivades de la guerra*” i remarcava en especial més enllà de la seva vida casolana “... *amb la seva conducta amb els refugiats de guerra que espontàniament han exterioritzat llur agraïment i han avalat la seva conducta*”.⁷⁴³

Diferent es el cas de Maria Carafi i Nicolau, propietària de la finca rústica “Can Marcas”, als Hostalets de Pierola. Tant el primitiu Comitè antifeixista com des de l'Ajuntament del poble cregueren just de procedir de cap apropiació en contra d'ella. Es

⁷⁴² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 26 de novembre de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 347, de 13 de desembre de 1938, pàgines 972 i 973. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁷⁴³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 1 de març de 1938. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 71, de 12 de març de 1938, pàgines 1054 i 1055. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

significatiu com la Comissió conclou la decisió “... *que pel seu comportament social s’ha guanyat el respecte i consideració de les autoritats populars i del primitiu Comitè Antifeixista*”.⁷⁴⁴

Allunyades de la política

Sobre Irene Turú i Sellés, de les dades que consten en l’expedient així com dels testimonis declarants, “...*es persona que ha viscut sempre allunyada de tota activitat política i sense haver tingut cap participació ni concomitància amb els elements subversius*”.⁷⁴⁵

Mercè i Josefa Mateu i Pla, germanes de Miquel Mateu i Pla, personatge que posteriorment sota el franquisme ocupà l’Alcaldia de Barcelona entre els anys 1939 i 1945, tenien bloquejats els seus comptes, però segons les decisions aprovades no s’observava en cap de les dues cap participació política, “...*havent quedat demostrat per la informació practicada que estaven allunyades de tota activitat, tant política com social*”.⁷⁴⁶

Àngela Ribalta, vídua Aguilera, amb una casa apropiada amb una relació de joies i objectes, la majoria d’ells religiosos, a Cirerer del Llobregat on residia la interessada.

La decisió exposa la problemàtica de les dones vídues subjectes, en aquest cas, als atropellaments realitzats mitjançant un registre al seu domicili i detenció, però que de les informacions practicades es desprenia “... *que l’expedientada és una senyora molt vella que mai no s’ha ficat en res i que totes les sospites provenen segurament de la seva religiositat, uns suposats senyals efectuats als avions facciosos una nit d’alarma i*

⁷⁴⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 16 de setembre 1937. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 267, de 24 de setembre de 1937, pàgines 1273 i 1274. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁷⁴⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 18 de gener de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 25, de 25 de gener de 1938, pàgines 326 i 327. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁷⁴⁶ Decisions de la Comissió de Responsabilitats de 10 de gener de 1938 i de 1 de febrer de 1938 publicades al *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 28, de 28 de gener de 1938, pàgines 385 i 386, i número 49, de 18 de febrer de 1938, pàgines 697 i 698. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

la troballa d'unes banderes monàrquiques al seu domicili, però que no ha tingut cap mena de concomitància amb els elements facciosos".⁷⁴⁷

Dolors Falp i Torrens era una persona que, segons la Comissió, "*... mai ha tingut activitat política ni l'hauria pogut tenir degut al seu estat de salut i a la seva edat avançada*". Es despenia, de la informació practicada ja que tothom ho feu en el sentit d'afirmar que era una persona aliena a tota activitat política.⁷⁴⁸

Rosa Peix i Portabella, propietària d'unes finques ocupades i apropiades pel municipi de la Parròquia de Ripoll, situades en aquest terme, era una senyora vídua que comptava aleshores seixanta-cinc anys d'edat i com assenyala la Comissió "*...ha viscut sempre apartada de tota activitat política*".⁷⁴⁹ Es a dir sense res que veure en el món de les disputes partidistes.

Mercè Llobateras i Canet, amb el bloqueig dels seus cabals i efectes, motivà que el marit de l'expedientada comparegués en nom seu davant la Comissió, ja que la Secció Col·lectiva del Sindicat Agrícola de Rubí sol·licità que fos declarada facciosa i que les seves propietats passessin a la Secció esmentada, tot i com assenyala la decisió aprovada "*...que l'examen de l'informe de referència es desprèn que l'expedientada si bé en el terreny social no s'havia portat bé, en canvi és evident que no havia tingut mai cap activitat política*".⁷⁵⁰

Res de res en política, tot i que es fa un comentari sobre la seva actuació social pel que fa al tracte com a propietària d'unes finques agrícoles dels jornalers de les seves terres.

⁷⁴⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 18 de gener 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 42, de 11 de febrer de 1938, pàgines 584 i 585. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁷⁴⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 1 de febrer 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 49, de 18 de febrer de 1938, pàgines 695 i 696. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁷⁴⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de març 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 87, de 28 de març de 1938, pàgines 1267 i 1268. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁷⁵⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 9 d'agost 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 227, de 15 d'agost de 1938, pàgina 520. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Es també rellevant el comentari de la Comissió sobre Carme Jover i Casas, amb els testimonis del Comitè Obrer de Control de la Banca Jover i Companyia. Així, en document datat el 20 d'octubre del 1937, declarà que hom no tenia cap notícia que l'expedientada hagués tingut activitats polítiques, comès cap acte contra el règim legal o produït cap conflicte amb els obrers de la Banca, però es reblà el clau quan s'hi diu que tots els testimonis interrogats declararen que la ciutadana Carme Jover i Casas era apolítica, addicta al règim legal.⁷⁵¹

Mestresses de casa

Sobre Eduvigis Estapà i Vidal, la Comissió tirà de tòpic sobre la posició de la dona quan acabava amb allò que diria el règim franquista, “sus labores”, “...*persona apartada de tota activitat política i que tan sols es dedicava a les feines de casa seva*”.⁷⁵²

Pel que fa a Trinitat Sobrepera i Vicens, la Comissió en base a les declaracions dels testimonis en que es desprenia de manera clara el que feia a diari “... *no s'ha ocupat mai de política, i ha dedicat llurs activitats a les feines que li són pròpies*”. Es a dir, a fer de mestressa de casa.⁷⁵³

Sobre Joana Urgell i Totosaus, en la informació practicada per la Comissió, va quedar del tot palès que “... *no ha intervingut ni li interessien les qüestions polítiques, dedicant-se exclusivament a aquelles funcions que li són pròpies*”. Altre cop les feines de la llar.⁷⁵⁴

En l'expedient de Filomena Alberich i Forjas, la Comissió va constatar que era persona d'esperit liberal i democràtic, si bé mai no s'havia barrejat en política, però destacà que

⁷⁵¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 13 de gener de 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 28, de 28 de gener de 1938, pàgina 387. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁷⁵² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 14 de desembre 1937. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 1, d'1 de gener de 1938, pàgina 13. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁷⁵³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 1 de febrer de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 49, de 18 de febrer de 1938, pàgina 694. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁷⁵⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 1 de febrer de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 49, de 18 de febrer de 1938, pàgines 694 i 695. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

les tasques principals havien estat les de “... *tenint cura dels quefers de la seva casa exclusivament*”.⁷⁵⁵ No pot quedar més clar que no havia tingut res a veure amb la política ja que només tenia temps per les feines domèstiques.

Sobre l'Assumpció Ravella i Margenat, s'assenyala en la decisió que la direcció i administració de les feines agrícoles de la casa de camp “Can Pi de Vilaroc”, domicili i propietat de l'expedientada, eren a càrrec del seu fill, ja que l'expedientada, ens diu el text de la Comissió aprovat, “... *sempre s'ha ocupat únicament de les feines pròpies del seu sexe sense haver intervingut mai en política*”.⁷⁵⁶

Anna Maxenchs i Rosich, que es desprèn de la decisió de la Comissió que es tractava d'una dona vídua, a la que li fou apropiada una finca dintre del Parc Güell, coneguda per Casa Vídua Trias, “... *essent una persona que sempre i únicament s'ha ocupat de les labors pròpies del seu sexe*”.⁷⁵⁷

Una persona que segons la decisió de la Comissió, el que feia es viure en família, entre ells amb el seu fill Alfons Trias i Maxenchs, doctor en medicina. Veiem altre cop que el que anomenen les feines de casa és un element que apuntala la declaració d'apolítica.

En termes semblants, sobre Mercè Planas i Doria, amb motiu del bloqueig dels seus comptes, la Comissió assenyala que “... *sempre s'ha ocupat únicament de les feines pròpies del seu sexe, sense haver intervingut en política*”.⁷⁵⁸

En quant a la vídua de Ramon Salvia, expedient derivat de l'ocupació d'una finca a la carretera de Vilanova de la Barca, la conclusió del text de la decisió no té pèrdua, en

⁷⁵⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de febrer de 1938. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 66, de 7 de març de 1938, pàgines 964 i 965. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁷⁵⁶ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 1 de març de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 76, de 17 de març de 1938, pàgines 1124 i 1125. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁷⁵⁷ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 8 de febrer de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 51, de 20 de febrer de 1938, pàgina 728. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁷⁵⁸ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 8 de març de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 83, de 24 de març de 1938, pàgina 1204. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

quant a l'àmbit d'actuació de la dona, la vida familiar i domèstica “... resulta que l'expedientada fou una persona aliena a tota activitat política i es limità a tasques particulars”.⁷⁵⁹

Tanmateix, en relació a Dolors Nierga i Mercader, davant les apropiacions de l'Ajuntament de Desvalls, la resolució absolutòria estava feta en termes semblants “... que l'expedientada es considerada completament apolítica i solament atén a tot allò que fa referència a les feines de la seva casa”.⁷⁶⁰

Gendres i marits que fan de crosses

La dependència del mon masculí és un fet significatiu en la dona d'aquells anys. Els homes eren sostén i ajuda d'unes dones no emancipades en molts ordres de la vida diària, que es feia palès quan elles s'havien de moure en les oficines administratives per tal de resoldre els problemes de les propietats o activitats econòmiques al seu càrrec. Aleshores, apareixien com a crosses els marits, gendres, fills i nebots o bé els professionals del dret, advocats i procuradors, que actuaven en la seva representació.

Sobre Dolors Sumalla i Quintana, vídua Miret, sabem per les declaracions davant la Comissió del seu gendre Antoni Perucho i Forné, que la seva mare política no havia tingut mai cap actuació política ni social.⁷⁶¹ Els gendres en socors de la sogra, una dona vídua, valent-se de l'home de la família en aquella societat encara sense igualtat efectiva.

En l'expedient d'Ignasia Viladecans i Antonell es constaten tres fets: la representació dels familiars que ajuden a les dones, en aquest cas la instància signada per Ramon Fusté en representació de la seva tia, demanant que li fos retornada una finca apropiada per l'Ajuntament de la Riba; en segon terme, l'abús de confiscar unes quantitats que,

⁷⁵⁹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 22 de març 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 144, de 24 de maig de 1938, pàgina 701. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁷⁶⁰ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 10 d'agost de 1938. Ponent: Emili Garriga i Albaret. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 228, de 16 d'agost de 1938, pàgines 528 i 529. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁷⁶¹ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 6 de gener de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 30, de 30 de gener de 1938, pàgina 417. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

segons el seu entendre, tenia cobrades l'esmentat Ajuntament dels parcers de les finques pròpies de l'expedientada; i un tercer element, el moll de l'os de la dona en aquells anys trenta, “... *l'expedientada sempre s'ha ocupat de les feines que són pròpies del seu sexe, sense haver intervingut mai en política*”.⁷⁶²

Ras i curt, no calen més ni menys paraules per dir el que li corresponia en aquells temps, les tasques de la casa i cuidar dels més grans i els petits de la família.

La vulnerabilitat

Dolors de Pagès, vídua de Caparà, en el seu nom comparegué el Procurador dels Tribunals Josep Cabañes ja que el Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi n'havia decretat la retenció, “... *puix que hom volia fer una estafada a Dolors Pagès*”.

De les informacions practicades, totes les persones que declararen coincidiren en manifestar que es tractava d'una persona caritativa, gran catalanista i de tendència dretana, si bé el que determinà aquest cas és la protecció d'una persona vulnerable, una dona vídua.⁷⁶³

A les obreres no les escolten

És en l'expedient de Jesús Batlló Bofill, gerent i accionista en el seu dia de la casa “Sobrinos de Juan Batlló, Societat Col·lectivitzada”, on podem veure la manca de consideració cap a les dones com a obreres. Podien opinar, però altre cosa es que les seves veus fossin tingudes en compte.

Recordem. Un grup d'obreres de la fàbrica dels Batlló, que havien estat interrogades per la Comissió, si bé no opinaven sobre assumptes polítics, pel que fa als socials manifestaren que l'expedientat les tractava malament i que en una ocasió no volgué atendre una comissió d'obreres per no haver votat la candidatura que a ell li interessava.

⁷⁶² Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 8 de març de 1938. Ponent; Isidre P. Palmada i Llorà. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 90, de 31 de març de 1938, pàgina 1308. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

⁷⁶³ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 17 de febrer 1938. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 63, de 4 de març de 1938, pàgines 914 i 915. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

Posteriorment, l'acusació formulada per aquest grup d'obreres no va ser tinguda en compte per no haver-se comprovat la seva veracitat.⁷⁶⁴

Pregunta. La difícil càrrega de la prova o la credibilitat de la dona? Possiblement una i altra cosa van influir en una Comissió integrada exclusivament per homes.

Una minyona en la frontera de la fortuna i l'estalvi

Deixem per al final l'assumpte de Rita Capdevila, minyona d'un súbdit italià desaparegut de cop i volta en els dies de l'aixecament militar. La policia confiscà a la serventa una caixeta de seguretat amb uns estalvis, de valor no determinat, amb la sospita de que es tractava de tot el que el seu amo no havia pogut endur-se.

La Rita havia vingut prestant els seus serveis durant més de trenta anys al súbdit italià F. Chiappo Arietti, aquest era el nom del cap de família què servia. Va declarar davant la Comissió que la caixeta de seguretat era seva, i tot el seu contingut, diversos objectes i valors, era el producte dels estalvis dels seus trenta anys de serveis a la família italiana.

La Comissió comprovà que la Rita Capdevila sempre s'havia encarregat, exclusivament, del compliment de les seves obligacions, sense preocupar-se de la política, i no tenint res a veure amb el moviment feixista. La conclusió de la decisió li fou del tot favorable “... l'expedientada és persona absolutament apolítica i que no ha tingut cura d'altre cosa que del compliment de les seves obligacions com a serventa de la família Chiappo, amb la qual feia més de trenta anys que convivia”.

Un exemple del serveis personals vinculats a la família que de per vida es convivia i servia, fet comú en les classes benestants de la Barcelona dels anys trenta i que va perdurar més enllà de la primera meitat del segle XX.

En aquest assumpte no es van acreditar les sospites policials ja que no s'aportaren proves suficients. Però en queda un dubte, els objectes de la caixeta eren una donació en agraïment a la minyona fidel que durant trenta anys havia cuidat de la família, un dipòsit entretant esperava retornar un cop les coses canviessin per a recuperar les activitats econòmiques o només els estalvis de tota una vida de treball? Una minyona afortunada,

⁷⁶⁴ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 14 de desembre de 1937. Ponent; Antoni Soler i Torné. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 9, de 9 de gener de 1938, pàgina 107. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

dipositària o bé estalviadora? La veritat judicial va decantar-se per afirmar que es tractava d'una serventa estalviadora. Hem regirat els documents i no podem fer cap altre afirmació i testificar, sense més, que dona crèdit al dictamen de la Comissió.⁷⁶⁵

3.20 - COROL·LARI

I fins aquí, la tercera part del treball. Hem presentat un resum de certs fets que van reflectir en les decisions de la Comissió els esdeveniments de la rereguarda republicana a Catalunya. Hem tingut com objectiu treure a la llum aquells esdeveniments personals que en si mateixos són un mostrari del que havia succeït entretant els fronts de guerra s'acostaven al territori de Catalunya.

Unes resolucions que deixen constància de les actuacions de caràcter social relatives als drets dels treballadors, les reclamacions de les terceres persones, particulars i administracions, que buscaven la seva tallada, com rescabalar-se dels impagaments de les contribucions de guerra. També les que ens relaten, i rebutgen els excessos dels anomenats incontrolats, així com les actuacions abusives fetes des de les pròpies estructures dels poders resultants de l'esmicolament de l'ordre republicà en el que es conformaren els poders institucionals, durant el període revolucionari i les condemnes explícites de la Comissió sobre els morts a la rereguarda, així com la constatació de les denúncies que amagaven en certs casos l'afany lucratiu dels delators o venjances personals per velles rancúnies.

En aquest seguit de resolucions també es constata, l'emparament de la llibertat de creences i el dret a la propietat, així com els límits posats tant a les col·lectivitzacions industrials i comercials com a les agràries i a les mateixes municipalitzacions fetes com a drecera d'apropiació dels béns al marge de les normes de responsabilitats polítiques.

És també un recull dels medis probatoris que els encausats es valgueren per decantar favorablement les decisions de la Comissió, dels dictàmens mèdics i psicològics com les donacions realitzats de forma altruista, no lucrativa, a la causa republicana, o posar de manifest valor els sacrificis familiars, la presència en el front de guerra, com a militars

⁷⁶⁵ Decisió de la Comissió de Responsabilitats de 9 de setembre 1937. Ponent; Francesc Salvat i Fons. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* número 300, de 27 d'octubre de 1937, pàgina 408. Col·lecció en línia del Diari Oficial de la Generalitat. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili>.

defensant la República, dels propis fills i nets, o bé invocar com una prova del seu republicanisme a favor o bé en contra la seves actuacions en els fets del 6 d'octubre

En aquestes decisions de la Comissió també hem constatat el tracte peculiar de certs col·lectiu com el de funcionaris o assimilats, o bé com alguns dels encausats són processats pel sol fet de tenir familiars o amistats feixistes. Procediments on l'encreuament dels informes sobre els mateixos encausats i fets pels comitès i ajuntaments de diferents poblacions porten a resultats substancialment contradictoris, una prova del tomb de les polítiques municipals que es produeixen com a resultat de la constitució dels nous ajuntaments de la rereguarda republicana pel Decret de 9 d'octubre del 1936.

Pel que fa als objectes apropiats, hi trobem els immobles singulars d'alt valor econòmic, així com les gran fortunes en comptes bancaris de milers de pessetes que ens indicaven sobre quina classe social es van realitzar majoritàriament el gruix de les apropiacions. I, finalment, hem analitzat la perspectiva de gènere. Una mirada que va més enllà del major o menor nombre de dones encausades i els motius de la seva qualificació d'esser concomitants amb la causa feixista sinó la diferenciació de les motivacions condemnatòries entre elles i els homes.

Així hem tancat un cercle obert, en la part primera, on hem analitzat els aspectes substantius que van constituir els objectius de la legislació d'apropriacions i responsabilitats, la caracterització política i ideològica dels integrants personals dels òrgans repressors, Comitè d'Apropiacions i Comissió de Responsabilitats, i les causes i motius de les seves decisions sobre els ciutadans encausats declarats com a facciosos i la seva vinculació amb les forces que van tractar d'enderrocar la república així com el tractament que es va donar a l'Església com a tal, ordres, congregacions i organitzacions dependents, i els seus religiosos/es i fidels, delimitant les línies que feien en el cas dels religiosos i fidels que uns anessin a parar a un llistat de facciosos o a un altre de no facciosos.

Una segona part on hem analitzat els no considerats facciosos amb dos elements d'especial rellevància, quins eren presumptes facciosos que restaven en una política o bé que simplement passaven per la Comissió amb major grau d'afecció, indiferència o des de posicions polítiques de la dreta en el llinar just de respectar el marc republicà. També es tractava de veure en aquests altres elements que amb major o menor grau van

incidir en les decisions de la Comissió en quant reparadora de les ocupacions realitzades en els primers mesos de la guerra, al marge de la legalitat republicana.

Ara, per a finalitzar, només tancar amb el conjunt de conclusions d'aquest treball, i com tot sovint ens ofereix tota recerca ens apressa, de manera amatent, una nova perspectiva investigadora que s'obre un cop contestats els interrogants inicials quan ens vam plantejar saber què havien estat les actuacions de la Comissió de Responsabilitats. El neguit de les noves preguntes, el que va passar a la rereguarda republicana en els anys de la guerra civil, les apropiacions que es van realitzar en tot el territori de Catalunya, ens esperen i demanen la nostra atenció, sense altre pausa que la d'agafar noves forces, i en forta embranzida assaltar el mosaic dels pobles i comarques del nostre territori per a saber i entendre el que va passar en aquelles jornades en que el drama i la tragèdia van envoltar la vida de diverses generacions de catalans.

CONCLUSIONS

1 - LES NORMES D'APROPIACIONS I RESPONSABILITATS DE LA GENERALITAT REPUBLICANA ANAVEN MÉS ENLLÀ DE LA REPRESSIÓ ECONÒMICA ALS FACCIOSOS

Els objectius de la legislació d'Apropiacions i Responsabilitats, aprovada per la Generalitat de Catalunya a l'agost del 1936 i al gener del 1937, anaven més enllà de la repressió als facciosos, ja que la finalitat de la normativa tenia també com a objectiu donar resposta a la problemàtica econòmica i social de la classe treballadora en l'esclat revolucionari del juliol del 1936. Una actuació del Govern de Catalunya que va obviar el marc competencial de poders establerts en la Constitució Republicana del 1931, en quant a l'establiment de les apropiacions dels béns de l'Església catòlica i a la confiscació dels béns dels ciutadans considerats facciosos en una regulació pròpiament autònoma.

En el Decret d'Apropiacions es considerava al Comitè competent per a determinar les persones morals que havien d'esser dissoltes, la confiscació dels béns dels considerats facciosos, l'ocupació de béns immobles de persones físiques i morals que, sense haver pres part directament en el moviment sediciós, s'estimessin necessaris per a la realització i compliment d'obres d'utilitat social, així com també proposar al Consell Executiu de la Generalitat la utilització dels béns apropiats, sense altre tràmit pel que fa al coneixement dels afectats.

Posteriorment, en els Decrets de s'Agaró, amb la creació de la Comissió de Responsabilitats, aquesta endegà tot un procediment amb les degudes garanties per als encausats, mitjançant un tràmit d'audiència dels titulars dels béns apropiats, on aquests podien realitzar al·legacions i aportar tot tipus de proves i certificacions de terceres persones amb declaracions al seu favor. Per altra part la Comissió quedava adscrita, com a òrgan col·legiat, a la Conselleria de Presidència, amb un president, nomenat pel conseller de Presidència, i vocals representants de diverses conselleries; membres tots ells vinculats a partits republicans o bé d'un tarannà moderat.

Així, per la legislació aplicable, en resultava que la possibilitat de l'apropiació dels béns privats podia obeir a tres motius diferents: sigui per una actuació subversiva del propietari; o bé davant la necessitat d'acomplir obres d'utilitat social de caràcter permanent; o la imperiosa necessitat de realitzar obres d'utilitat i assistència social de manera transitòria derivades de la situació creada per la guerra.

En aquest sentit, donada la diferent naturalesa jurídica de cada un d'aquests motius, tant sols a les derivades del primer d'ells, podia aplicar-se el nom d'apropiacions, en quant eren les úniques que tenien el caràcter de sanció i comportaven, per al propietari afectat, una pèrdua total i definitiva de llur propietat i possessió, ja que les altres modalitats constituïen en realitat una simple expropiació o una mera ocupació transitòria.

En els expedients a resoldre per la Comissió hi figuraven, entre altres, les actuacions preventives dels bloquejos i embargs de comptes corrents i valors dipositats en establiments bancaris, promogudes a instàncies del Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi. Actuacions fetes per tal d'assegurar de manera tutelar als drets laborals dels treballadors, en quant a salaris i altres drets de caràcter econòmic i social, així com determinar el que era procedent, l'apropiació o restitució dels béns no afectats a l'activitat econòmica d'aquells que reclamaven la devolució dels seus immobles, terres de cultiu o béns mobles que els havien estat ocupats.

En les resolucions que implicaven als empresaris que havien estat expedientats, en qualitat de patrons propietaris d'empreses, estessin o no col·lectivitzades, l'apropiació o la restitució es realitzava en base a dos informes, un polític sobre les activitats dels patrons vinculades amb el cop militar i un de social sobre la conducta i tracte personal i laboral amb els seus treballadors/es.

2 - LA COMISSIÓ DE RESPONSABILITATS VA ADOPTAR LES SEVES DECISIONS SOTA ELS PRINCIPIS DELS DRETS I LLIBERTATS DE LA CONSTITUCIÓ REPUBLICANA DEL DESEMBRE DEL 1931

La Composició del Comitè d'Apropiacions estava formada per representants designats pels consellers de Cultura, Finances, Economia, Assistència Social i Treball. Posteriorment, pel Decret de 6 d'octubre del 1936, el Comitè quedà adscrit a la Conselleria de Presidència, es creà una Secretaria per la gestió de les apropiacions i s'amplià el nombre de representants, mitjançant un nou membre designat pel mateix Departament de Presidència.

Posteriorment, pel que fa a la Comissió de Responsabilitats, la composició dels seus membres estigué conformada per un president, designat pel Consell Executiu de la Generalitat i quatre vocals designats pels consellers de Finances, Economia, Seguretat Interior i Justícia i un secretari, com a cap de l'Oficina de la Comissió, nomenat entre els funcionaris de Finances adscrits en comissió de serveis. Les competències col·legiades eren les de determinar les responsabilitats polítiques dels encausats i fer les declaracions sancionadores que corresponguessin sobre les apropiacions provisionals i definitives, així com els embargs preventius per tal d'ingressar els béns apropiats en la Caixa de Reparacions i Auxilis.

En fou nomenat president Heribert Barrera. Es tractava d'un polític que tenia un important historial de serveis dins d'Esquerra Republicana de Catalunya, al què s'havia incorporat l'any fundacional, el 1931. Havia estat conseller de Treball entre el 1933 i el 1934, amb una actuació considerada conciliadora, havent estat destituït arran dels fets d'octubre pels que fou condemnat a trenta anys de presó. En les vocalies hi figuraven persones d'ascendència republicana, fossin d'Esquerra Republicana de Catalunya, d'Acció Catalana Republicana o bé vinculats al sector moderat republicà com Unió Democràtica de Catalunya.

Tanmateix, el Govern es va resistir a que la Comissió estigués formada en els termes de la paritat, establerta pel Govern de de la Generalitat del setembre de 1936, de concentració de partits polítics antifeixistes i organitzacions sindicals,

amb el seu posterior reflex en el governs municipals constituïts pel Decret de 9 d'octubre de 1936. I en conseqüència, tot i les peticions de les organitzacions sindicals com la CNT, no s'estima que la Comissió tingués una composició transversal.

En aquest sentit, la Comissió va resoldre les causes dels diversos expedients presentats amb un plantejament polític republicà, des de l'orientació ideològica dels seus components, vinculats com hem dit a partits republicans, com en el respecte als principis de la Constitució republicana del 1931, en quant al dret de la propietat, al de llibertat de creences i als valors democràtics.

El seu treball, important en quant a la doctrina sustentada, hagués necessitat d'establir una estructura territorial amb un important increment de mitjans personals i tècnics, als efectes d'aconseguir una major efectivitat en quant a la resolució dels expedients incoats. Una organització central de criteris i marc general d'actuacions en la seu de Barcelona, i una divisió provincial, Barcelona, Lleida Girona i Tarragona, en termes semblants als que s'havien establert pels Tribunals Populars, creats per la Generalitat mitjançant el Decret de la Conselleria de Justícia del 13 d'octubre del 1936.

3 - LA COMISSIÓ, A MÉS DELS OBJECTIUS DE LA REPRESSIÓ DELS FACCIOSOS, VA RESOLDRE A FAVOR DELS ENCAUSATS UN NOMBRE SIGNIFICATIU DE LES CONFISCACIONS REALITZADES EN LA REREGUARDA REPUBLICANA DURANT L'ESCLAT REVOLUCIONARI

Les dades sumàries sobre els resultats de les decisions de la Comissió són certament rellevants, per al 82,85 % dels encausats (515) s'acordà la devolució dels béns confiscats o bé embargats, i només al 17,15 % (107) els hi foren definitivament apropiats. Certament cal matissar, ja que pel costat de les resolucions favorables, una bona part provenien de l'aixecament dels embargs preventius del Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi, un 36,87 % més un 17,16% de decisions repressores arribaren fins al 54,03 %.

El funcionament del Tribunal començà en unes dates, finals de la primavera del 1937, amb les ocupacions ja realitzades i en una situació que calia ordenar, millor dit, destriar quins eren facciosos, als efectes de mantenir i aprovar definitivament les apropiacions fetes en la primera hora revolucionària, pel que fa a confiscació dels seus béns i resoldre favorablement les reclamacions d'aquells altres que no podien ser qualificats com a tals facciosos, als efectes d'acordar la seva restitució. Entretant, també calia saber quins dels embargs preventius, aprovats per la Comissió a instàncies del Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi, s'havien d'aixecar o bé executar amb la corresponent apropiació.

La pregunta es del tot necessària, ¿fou un tribunal més de la restitució dels béns apropiats en les primeres setmanes de la revolta revolucionària, que de la condemna amb confiscació de béns per considerar faccions l'encausat? Les dades analitzades anteriorment, per si mateix, posen en evidència que una part important de les seves decisions, un 82,38 %, decretaren la devolució dels béns als legítims propietaris davant del 17,62 % de confiscacions, si bé certament com ja hem dit abans una part d'aquestes resolucions favorables consistiren en aixecar embargs, un 36,87%, que es varen demostrar que no tenien fonament legal, i per tant l'esmentada actuació de reparar les ocupacions estaria en el 45,97 %.

Les actuacions de la Comissió estaven orientades a la repressió dels facciosos, però tanmateix davant les ocupacions derivades de l'onada revolucionària de l'estiu del 1936 i amb les reclamacions i peticions dels interessats en la restitució dels seus immobles, terres de cultius, efectiu de comptes i valors mobiliaris, es convertí en un tribunal, entenem, que es va utilitzar per a restituir als seus propietaris els béns ocupats indegudament per les masses revolucionàries en els primers mesos de la revolta.

Hem de precisar que el nombre de ciutadans expedientats, segons els edictes publicats al *DOGC*, en 4.412 expedient suposen amb l'increment del percentatge de més d'un expedientat en alguns expedients, el 8,27, un total de 4.777. Amb un índex de resolts certament baix que no arribà al catorze per cent, fa que els ciutadans que foren reparats en nombre percentual ni quantitativament no sigui

rellevant. Aquestes xifres en tot cas són molts inferiors als expedients que s'haguessin hagut d'instruir; què amb una estimació basada en les apropiacions de les comarques del Segrià i les poblacions que s'agrupen en la denominació del Baix Gaia, al Tarragonès, ens donen unes xifres molt superiors, probablement podrien haver arribat sense exageracions a quatre vegades la xifra inicial. Així amb una projecció, gens agosarada, podríem estar per damunt dels dinou mil ciutadans susceptibles de reclamacions pel seu patrimoni apropiat o bé embargat, Certament, els expedients oberts per la Comissió foren la punta de l'iceberg del que havia succeït a tot el territori de Catalunya. No tots els no facciosos, que els hi havien estat ocupats els seus béns sense causa justificada, arribaren davant la Comissió en les seves reclamacions ni tampoc aquesta allargà els seus edictes d'informació pública fins a tots aquells que podien ser acusats de feixistes. El temps i els recursos de que disposà la Comissió, com ja hem dit abans, no foren suficients per a una tasca certament ingent.

4 - ELS CONSIDERATS FACCIOSOS PER LA COMISSIÓ HO FOREN MAJORITARIAMENT PER LA SEVES ACTIVITATS I RELACIONS AMB ELS PARTITS DEL FRONT D'ORDRE CATALÀ DE LES ELECCIONS DEL 1936

Dels 107 ciutadans que foren declarats facciosos, eren homes un total de seixanta cinc (60,76 %), dones deu (9,34 %), trenta pertanyien a l'apartat de la religió catòlica, Església institucional, confessions i congregacions religioses, organitzacions catòliques i religiosos/es (28,04 %) i, finalment, dues eren entitats jurídiques (1,86%).

La majoria dels qualificats com a facciosos estaven situats en el perímetre dels partits del Front Català d'Ordre. Es tractava de militants de Falange, la CEDA, Acció Ciutadana, Carlins i Monàrquics. Tots ells vinculats al moviment facciós amb la seva militància activa en els partits contraris a la República i que donaren suport al cop d'Estat.

El fet singular foren els encausats vinculats a la Lliga. Els militants d'aquest partit estigueren en la línia que delimitava la frontera dels considerats facciosos. Tot i que inicialment no participaren activament en l'auxili de la rebel·lió, alguns d'ells, posteriorment, s'enrolaren a la causa facciosa col·laborant amb el Govern de Burgos en tasques d'espionatge i recolzament econòmic, pel que foren considerats facciosos. Els que no hi participaren, tot i els seus vincles amb l'organització a nivell de militància activa o d'haver tingut càrrecs polítics anteriorment al 19 de juliol, no se'ls considerà amb motius suficients per a qualificar-los de facciosos.

També per la Comissió foren qualificats com a facciosos, en una interpretació extensiva de la literalitat del text que regulava el Comitè d'Apropiacions, les persones que havien participat i contribuït directament al moviment sediciós del 19 de juliol, a tots aquells que amb la seva conducta estessin en contra dels principis socials del Regim republicà en quan no respectessin els drets dels treballadors i la funció social de la propietat.

En un altre àmbit, la Comissió va tenir com una pedra angular més, en l'arc de les seves decisions, el fet de que ser un ciutadà d'idees dretanes no era necessàriament ser un facciós. Aquest fou un element reiterat en nombroses decisions de la Comissió: ser home de dretes i catòlic, però d'esperit àmpliament liberal, no era causa de sanció econòmica. El marc de pluralitat ideològica de la Constitució de la II República va ser respectada en el sentit de considerar facciós hom en funció de les activitats polítiques contràries al Regim republicà.

Pel que fa a les dones, el seu nombre menor, com ja hem dit un 9,34 %, només deu ciutadanes, venia determinat per la seva escassa presència en la vida política. Les condemnades ho foren, en una majoria, per una activitat de propaganda monàrquica sorgida de les relacions familiars, o bé en menor mesura per activitats de provada desafecció al règim republicà i per conductes antisocials contràries als valors reformistes de la Constitució de la II República.

Tanmateix, foren encausades entitats i associacions. La doctrina de la Comissió va consistir en determinar de si era o no una organització facciosa, no en base al

tarannà polític dels seus directius o socis, ja que en la seu dels seus consells d'administració i en els càrrecs directius podien coexistir ciutadans de tots els colors de l'arc polític, sinó de les finalitats, es a dir, els objectius i actuacions de les entitats en relació al regim republicà.

En aquest sentit, foren considerades com a faccioses, d'un total de 27, només dues en el sentit que les activitats contràries a la República s'estaven realitzant, des d'una vessant tradicionalista una, i vinculades al sometent, l'altre, ho eren amb una desafecció manifesta.

5 - EN ELS DECLARATS NO FACCIOSOS HI FIGUREN ELS QUALIFICATS COM A NO DESAFECTES I ELS CONSIDERATS AFECTES AL RÈGIM REPUBLICÀ AMB UNA ADMISIÓ D'AQUELLS CIUTADANS D'IDEOLOGIES DRETANES, ENTRE D'ALTRES, ELS ARRENGLERATS AMB LA LLIGA CATALANA

El conjunt dels encausats considerats no facciosos els hem agrupat en dos nivells d'afecció al règim republicà. Els considerats no desafectes, amb una posició no contrària a la República i amb un punt de relativa indiferència que estava en que se'ls considerava sense concomitàncies amb els elements feixistes que havien desencadenat el moviment subversiu. D'altra banda, els afectes, addictes o fidels a la República que ho eren per la pròpia declaració, amb una ratificació dels mateixos informes practicats pels serveis de las Comissió o bé en les certificacions que al seu favor emeteren personalitats de solvència antifeixista. En l'àmbit dels encausats empresaris, en molts casos eren els mateixos obrers de les que foren les seves empreses, en les col·lectivitzades, o també en aquelles altres que els patrons conservaren la titularitat, qui declaraven al seu favor amb un reconeixement explícit del seu bon tracte i una conducta d'acord amb els valors socials i democràtics del règim republicà.

En aquests dos grups hi tenim molts ciutadans, majoritàriament homes, subjectes a la verificació de les seves condicions polítiques, què foren qualificats per la Comissió com a dretans o d'ideologia conservadora, situades en aquest costat de l'arc polític. Un bon reguitzell dels membres vinculats a la Lliga Catalana

quedarien enquadrats en aquesta posició com a militants, simpatitzants, antics votants o bé per haver demanat el vot en les eleccions o bé que tenien llogats edificis o locals a la formació regionalista, foren considerats no facciosos, sempre i quan una vegada el cop havia desembocat en la Guerra Civil no haguessin prestat serveis al futur règim franquisme.

No s'acordà cap qualificació de faccions per a cap dels que anomenaren com a dretans. A parer de la Comissió, tots cabien en el règim republicà, sempre i quan les seves accions tinguessin el degut respecte al marc constitucional de drets i llibertats promulgats el 1931. Era una línia que tallava els dos cantons de la confrontació, on uns i altres es situaven, i que la Comissió havia de concretar en quina situació quedaven sotmesos, o bé l'exempció de responsabilitats polítiques o, en el seu cas, l'assumpció de les sancions que comportaven la confiscació dels seus béns.

6 - L'ESGLÉSIA ÉS DECLARADA FACCIOSA EN L'ÀMBIT INSTITUCIONAL, ORDES, CONGREGACIONS I ORGANITZACIONS DEPENDENTS, PERÒ NO PEL QUE FA AL CLERGAT, REGULAR O SECULAR, I FIDELS QUE HO SERAN O NO EN FUNCÍO DE LES SEVES ACTIVITATS VINCULADES AL COP MILITAR

L'Església era facciosa per si mateixa, segons el propi Decret d'Apropiacions, ja sense més. Així, en aquesta norma de caràcter confiscador s'establia que els seus béns passaven a disposició pública per a obres de caràcter sindical, social o als serveis administratius de la Generalitat, a excepció dels béns comunals i cases parroquials que passaven a plena propietat dels corresponents ajuntaments.

En el tractament de l'Església, als efectes de classificar les decisions de la Comissió, hem fet una distinció de quatre nivells: l'organització institucional de la mateixa Església i les ordes i congregacions religioses; les organitzacions catòliques, en quant vinculades o relacionades jeràrquicament amb l'Església; els sacerdots i religiosos/es; i, finalment, els practicants, fidels o seglars.

En el primer apartat, l'església institucional, bisbats i parròquies, i ordes i congregacions religioses, eren declarats facciosos per la pròpia Llei, sense més invocació que l'article tercer del Decret d'Apropiacions i el Decret número 10, de 9 de gener del 1937. Així per a fer efectiva l'apropiació, només calia assenyalar que eren béns de l'Església.

En l'apartat dels béns de l'Església, no es considerava cap altre qüestió. Simplement eren béns de pertinença eclesiàstica. Aquest règim era el mateix per als béns de les congregacions i ordes religioses, subjectes al mateix sistema d'apropiació que els de l'església institucional. No s'havia de motivar la declaració d'apropiació, simplement assenyalar que eren béns eclesiàstics, tot i que en cert nombre d'expedients de la Comissió es varen invocar activitats contràries al règim republicà, de forma genèrica o bé amb acusacions de caràcter més concret.

En el segon apartat, les organitzacions catòliques, s'havia d'acreditar que els seus béns eren de la pròpia Església. La interpretació consistia en considerar també els organismes vinculats, Joventuts catòliques, Filles de Maria, etc., com a entitats dependents de l'Església. Així, no en foren qualificades de faccioses per les seves activitats, sinó en tant que els seus béns pertanyien a l'Església, tot i que en alguns supòsits la Comissió va afegir en la resolució de l'expedient aquells fets que figuraven com a provats en els informes dels d'aquests i pels qual estimaven com actuacions de caràcter facciós. En les organitzacions, es va considerar si aquestes com a tals eren o no dependents de la mateixa Església i, en tot cas, si els béns adscrits en cas de dissolució es retornarien als seus donants o bé quedarien en el domini de l'Església. Quan quedaven en el domini de l'Església eren del tot apropiables.

En el tercer apartat, els sacerdots i religiosos/es, clergues ordinaris i seculars, no eren facciosos pel fet de la seva professió religiosa, sinó per la seva desafecció al règim republicà. En la fase d'instrucció de l'expedient incoat s'havia d'acreditar, i provar degudament, els fets que com a tals havien de constar en la resolució condemnatòria. Repetim, no eren facciosos per ésser religiosos o religioses, sinó

en funció de les seves conductes i activitats relacionades amb la confrontació política, per la seva concomitància amb l'aixecament militar o bé per una desafecció activa vers la II República. En els religiosos també estava la declaració de faccions en base a les seves actuacions personals en el període republicà, o bé en certs casos, fins i tot remuntant-se les investigacions a períodes anteriors, com el de la dictadura de Primo de Rivera. No eren facciosos, recordem, en tant i en quan s'haguessin limitat a l'exercici de la funció sacerdotal.

I pel que fa als fidels, la pràctica religiosa no estava tipificada com causa o motiu per a ésser declarat com a faccions, ans al contrari, la pràctica de la religió estava emparada per la llibertat de creences establerta en l'article 27 de la Constitució republicana del 1931. En aquest sentit, foren nombrosos els catòlics, tot i les denúncies presentades en la seva contra, que foren exonerats de responsabilitats civils d'haver participat directa o indirectament en la rebel·lió militar en considerar la Comissió que ser catòlic no era motiu ni objecte de ser sancionat amb l'apropiació dels béns patrimonials.

7 - LES PERSONES JURIDQUES, EMPRESES INDUSTRIALS I COMERCIALS I LES ENTITATS CULTURALS I RECREATIVES ENCAUSADES, MAJORITARIAMENT VAN SER CONSIDERADES NO FACCILOSES

Les disposicions dels Decrets d'Apropiacions i Responsabilitats ampliaven, més enllà de les persones físiques, els subjectes susceptibles de que els seus béns fossin ocupats, es a dir, a les persones jurídiques com entitats, empreses mercantils, industrials i comercials, associacions civils, fossin culturals, recreatives o del mutualisme solidari.

Així, a les persones morals, com s'anomenava aleshores a les persones jurídiques, en l'article segon del Decret d'Apropiacions, es determinava que si havien prestat ajut al moviment sediciós, serien dissoltes i llurs béns aplicats amb idèntiques finalitats que els de les persones físiques, els serveis públics de la Generalitat.

El nombre d'entitats encausades que no foren declarades faccioses, un total de 25, es dividia en dos grups: les que tenien com objecte social activitats econòmiques, fossin de tipus industrial, comercial o bé concessionàries de serveis públics; i les associacions de règim civil, fossin les recreatives amb finalitats culturals o d'esbarjo, o bé les solidàries d'ajuda mútua.

En el grup d'activitats econòmiques en tenim onze d'industrials, set de comercials i dues com a concessionàries d'aigües. En el d'activitats recreatives, vinculades a la cultura popular, varen ser encausades un total de cinc en dos àmbits genèrics, les activitats d'esbarjo o les vinculades de manera específica al cant coral.

En totes elles, els comptes dels seus patrons o propietaris varen ser bloquejats. A parer de la Comissió, en la majoria dels expedients resoltos no havia cap justificació en la confiscació dels comptes particulars, en alguns casos indistints amb altres familiars, ja que l'apropiació dels béns patrimonials només podien ser objecte de confiscació en tant i quan fossin declarats facciosos per la seva concomitància amb el moviment subversiu. Els nous responsables dels Consells d'Empresa, nomenats per la Generalitat, en les col·lectivitzades, i els representants dels Comitès d'Empresa, en les no col·lectivitzades, varen informar favorablement, també majoritàriament, l'aixecament del bloqueig dels comptes corrents privats i dels valors i efectes dels empresaris que havien estat embargats per la Generalitat.

Només dues d'elles foren declarades faccioses, la *Secció de Socors Mutus*, una filial del sometent de Terrassa, organització que desfigurant el sentit solidari de socors mutu que volia tenir el *Montepio de Terrassa*, era en realitat un centre d'activitats contràries al règim republicà i va ser utilitzat com a tapadora del sometent terrassenc, i *La Pau Social*, de Calella, una societat marcadament de dretes, tradicionalista i reaccionaria que estava en contra del règim de la II Republicà.

8 - LA COMISSIÓ VA DIRIMIR EN LES RECLAMACIONS DELS TREBALLADORS CONTRA ELS COMPTES PRIVATS DELS ANTICS PATRONS DE LES EMPRESES INDUSTRIALS I COMERCIALS, FOSSIN O NO COL·LECTIVITZADES

La Comissió diferencià les col·lectivitzacions de les empreses industrials i comercials de les anomenades col·lectivitats agrícoles. Unes i altres tenien un règim diferenciador. Les primeres ho eren per obligatorietat en el supòsits previstos en el seu Decret regulador aprovat per la Generalitat, les segones eren en tot cas sempre voluntàries.

Les primeres estaven assentades en una legislació que va establir el Govern de Catalunya, el Decret de Col·lectivitzacions de 24 d'octubre de 1936, en quan a les empreses industrials i comercials. En aquest cas, la Comissió no es va qüestionar les apropiacions realitzades pel Decret de la Generalitat i només va intervenir en aquells expedients de reclamacions dels béns dels seus propietaris en quant aquests no estaven afectes a les activitats industrials o comercials de les empreses que havien estat o encara aleshores eren de la seva titularitat.

En els informes realitzats mitjançant les investigacions dels serveis tècnics de la Comissió s'hi afegiren com a testimonis predominants les declaracions dels obrers, els quals més enllà de les reclamacions sobre els comptes dels seus ex-patrons, opinaven sobre la seva conducta política i social a través dels informes dels Consells d'Empresa, essent majoritàriament aquests favorables als que foren els seus antics propietaris o bé continuaven com a titulars de les empreses no col·lectivitzades.

9 - LA COMISSIÓ CONDEMNA LES APROPIACIONS DE TERRES REALITZADES AMB LA FINALITAT D'INCORPORAR-LES A LES COL·LECTIVITZACIONS AGRÍCOLES FETES AL MARGE DE LA NORMATIVA DE LA GENERALITAT

En el cas de les ocupacions de les Col·lectivitzacions agrícoles, la posició de la Comissió va ser del tot contundent. La doctrina de les diverses resolucions

dictades no va deixar cap dubte: Les associacions pel conreu en comú eren organitzacions de pagesos de caràcter voluntari, fos entre els propietaris de la terra o els conreadors en qualitat de masovers, parcers, arrendataris o rabassaires.

En aquest sentit la Comissió, amb el recolzament previ de diverses resolucions dels tribunals de justícia ordinaris, condemnà les ocupacions realitzades per compte particular i amb la deliberada intenció de fer-ho d'aquesta manera; i tanmateix en el cas que així no fos, i que en realitat constituïssin una Col·lectivitat legalment organitzada i amb plena personalitat jurídica, era del tot inqüestionable que aquestes col·lectivitats, no passaven d'esser una associació particular formada per diverses persones que voluntàriament aportaven llurs elements econòmics i llur treball personal per a actuar en benefici comú.

La Comissió va entendre que els grups col·lectius no tenien cap dret ni facultat per a obligar a formar-ne part a qui no hi volgués intervenir i, menys encara, el de confiscació per apoderar-se i apropiar-se dels béns d'altri, a la fi d'augmentar amb ells el seu capital social, car aleshores era del tot evident que la confabulació i conveni de diverses persones per apropiar-se del que els era aliè, no tenia res a veure amb els avenços socials.

En les diverses resolucions sobre les col·lectivitzacions realitzades a Reus, La Floresta, Rubí, Hostalets de Pierola, Gratallops, Bellvei, Martorell, Cervera i El Masnou les decisions aprovades per la Comissió foren favorables als seus propietaris, masovers, arrendataris i parcers, en quant els hi havien estat incorporades les seves terres als conreus col·lectius sense el seu consentiment i al marge de les normes que havia aprovat la Generalitat.

10 – LA COMISSIÓ VA REBUTJAR LA UTILITZACIÓ DE LES MUNICIPALITZACIONS PELS AJUNTAMENTS COM UNA DRECERA PER SORTEJAR L'EXPEDIENT D'APROPIACIONS

La Comissió va distingir en tot moment les diferències, jurídicament substancials, entre municipalització i l'apropiació de béns privats ja des del mateix moment de portar-se a la pràctica, tant per la forma d'esser realitzada com

per les seves conseqüències econòmiques per a l'interessat, pel qual la municipalització representava una pèrdua definitiva de la cosa expropiada i dels seu valor patrimonial com a rendiment d'una activitat econòmica que anava pel seu compte i risc.

Per altra part, l'aprovació o no aprovació d'un projecte de municipalització, donat que l'única forma en que podia portar-se a terme legalment era mitjançant la regulació explícita de la Llei municipal catalana del 1933, i en tant que era una matèria en la que la Comissió de Responsabilitats no era competent, només es podia realitzar en els supòsits previstos en la legislació de la Generalitat i, posteriorment, per la normativa aprovada per la mateixa Generalitat en el gener del 1937 en el conjunts dels anomenats Decrets de s'Agarò.

En les decisions aprovades, la Comissió va prendre criteris davant les municipalitzacions realitzades pel Consell Municipal de Lleida i l'Ajuntament de Palafrugell en uns teatres de propietat privada. L'evident i comprovada manca dels requisits legals més essencials i bàsics, en les preteses municipalitzacions portades a terme per ambdues entitats locals, va comportar que les estimessin com inexistents, perquè allò que al seu parer era nul no es podia considerar que mai hagués existit. Sols podia donar-se l'ocupació, que de fet s'havia operat en els tres teatres, sota el caràcter d'una veritable apropiació, però que aquest requisit essencial en aquests casos era el de la prèvia declaració de facciosos dels seus propietaris.

Per altra part, la Comissió va assenyalar, en altres apropiacions, que les actuacions de les entitats ocupants podien haver utilitzat la figura de la municipalització, donat que els serveis que es pretenien apropiar podien ser susceptibles de municipalització, con els serveis d'aigües i aqüífers de particulars que, per la naturalesa de servei públic que complien, el proveïment d'aigües que portaven a cap, amb la utilitat pública i social que s'havia de reconèixer com a subministrament de primera necessitat, indiscutiblement podia donar lloc a una municipalització dels esmentats serveis, per la qual cosa no era motiu per una

apropiació dels béns i les seves instal·lacions feta en base a unes consideracions sobre la qualificació de faccions que no tenien base legal de cap mena.

11 - LA COMISSIÓ ES VA INHIBIR DELS CONFLICTES SUSCITATS PER LES RECLAMACIONS DE TERCERES PERSONES SOBRE ELS BÉNS CONFISCATS

La Comissió era exclusivament un instància política per a determinar si un ciutadà era o no faccions i, en conseqüència, no va actuar com un Tribunal Ordinari i va eludir els conflictes davant de tercers que es presentaren en els expedients de responsabilitats. Recordem que el procediment sancionador començava amb un edicte publicat al *DOGG* i quatre diaris de difusió general en el territori de Catalunya.

Aquesta crida, una obertura d'informació pública, va motivar que hi fossin presents també aquells que tenien alguna cosa a guanyar en l'aspecte econòmic. Els creditors que a parer seu entenien preferents els seus interessos en les pretensions plantejades sobre els béns dels encausats, fossin particulars, bancs o la mateixa Administració per a deutes tributaris dels encausats, va tenir resposta idèntica. A major o menor grau en la seva expressió implícita, la Comissió no era competent per determinar els drets dels creditors.

En aquest sentit, la Comissió manifestà en nombrosos expedients la manca de competència per a resoldre les qüestions derivades de crèdits i deutes entre particulars, amb les entitats bancàries, i entre aquests i les Corporacions públiques, matèria aquesta que corresponia dilucidar a altres organismes judicials i amb subjecció als tràmits procedimentals especialitzats. Així, els tercers quedaven al marge de la finalitat del procediment sancionador, ja que aquest no tenia altre finalitat en la part econòmica que satisfer els estralls de guerra mitjançant els ingressos dels béns confiscats a la Caixa de Reparacions i Auxilis.

La competència de la Comissió consistia, com ja hem assenyalat, en determinar si era o no faccions, es tractava d'una pretensió que els interessats van tenir en compte ja que la prioritat sobre els béns dels encausats per aquestes tercers

persones quedava en mans dels tribunals ordinaris, als quals els hi corresponia dirimir a qui corresponia el domini dels béns en litigi dins la tutela judicial dels ciutadans.

12 - LA COMISSIÓ VA MANTENIR UNA POSICIÓ CRÍTICA SOBRE LES SENTÈNCIES DELS PRIMERS TRIBUNALS POPULARS

També assenyallem la crítica de la Comissió a les actuacions dels primers Tribunals Populars. Així, en l'assumpte del ciutadà Jovells, de manera clara condemnà les actuacions en aquest cas del Tribunal Popular de Lleida, manifestant que les sentències dictades per alguns d'aquests, que actuaren durant la primera etapa de la revolta, estaven mancades d'aquella equanimitat i serenitat tant necessàries i indispensables en les resolucions judicials i molt influenciades, en canvi, pel marcat apassionament que dominava en aquell temps totes les manifestacions de la vida pública a Catalunya, en les accions derivades de l'esclat revolucionari de l'estiu del 1936,

No es podia, a parer de la Comissió, atribuir-se la sentència del ciutadà Jovells, que com ja hem dit va ser dictada pel Tribunal Popular de Lleida, la categoria i força de "cosa jutjada" per als efectes de donar com a veritat certa i indiscutible dintre d'aquest expedient una suposada actuació facciosa de l'expedientat.

No deixava de ser aquesta decisió de la Comissió, tot i que en els expedients d'apropiacions que es confegien aleshores es demanava un certificat de no haver estat condemnat pels tribunals populars, un element que mostrés el gir de la política de la Generalitat. Es tractava de deixar enrere la que havia estat anomenada etapa de l'ordre revolucionari i mostrar una Generalitat més tolerant i capaç d'integrar al major nombre de ciutadans en el front antifeixista que aleshores es creia necessari per fer front a les forces faccioses.

13 - EN ELS CONTINGUTS DE LES DECISIONS DE LA COMISSIÓ ES REFLECTEIXEN ELS CONFLICTES DE LA REREGUARDA REPUBLICANA EN EL TERRITORI DE CATALUNYA

Les decisions de la Comissió van reflectir els esdeveniments de la rereguarda republicana, tant dels excessos dels anomenats incontrolats com d'aquelles altres actuacions abusives, fetes des de les pròpies estructures dels poders resultants de l'esmicolament de l'ordre republicà, en els primers mesos de la guerra, tant en l'àmbit dels comitès locals com en l'estructural de la mateixa Generalitat.

Tanmateix, hem de considerar les condemnes explícites de la Comissió sobre els morts a la rereguarda per la violència revolucionària dels primers mesos, així com la constatació de les denúncies que amagaven en molts casos venjances personals i actuacions on només es pretenien saldar comptes pendents.

En aquestes resolucions també es constatava, com ja hem dit anteriorment, l'aplicació de la doctrina de la Constitució republicana del desembre del 1931, en quant emparava la llibertat de creences i el dret a la propietat, que en aquest sentit les decisions de la Comissió respectava com no podia ser d'altra manera.

Són també les decisions aprovades un recull dels medis probatoris dels que els encausats es valgueren per a decantar favorablement les decisions de la Comissió. Com? La utilització dels testimonis d'aquelles persones, que per la seva influència i rellevància política en la causa republicana, podien ser decisives en que les decisions resultessin favorables als interessats; altres actuacions dels expedientats foren les de fer valer les donacions que havien efectuat de forma altruista, no lucrativa, a la causa republicana, cal ressenyar el recull dels dictàmens mèdics i psicològics que es presentaven per tal d'exonerar-se de les seves responsabilitats personals, així com fer valdre les seves actuacions en els fets del 6 d'octubre del 1934, com una prova a favor o en contra fos en la defensa o en les acusacions realitzades en el transcurs de la instrucció per la Comissió dels expedients de responsabilitats.

Tanmateix, no oblidem, en la relació els sacrificis familiars, com els encausats van posar en valor la presència en el front de guerra, com a militars defensant la República, dels propis fills i nets. Finalment, assenyalem com tres anys després dels fets del 6 d'octubre, les actuacions dels expedientats en aquella data foren invocades com a prova del seu republicanisme, o bé en sentit contrari.

En aquestes decisions de la Comissió també hi podem trobar el tracte peculiar de certs col·lectius d'expedientats. Destaquem els dels servidors públics, funcionaris, els magistrats, procuradors, notaris i altres; es de ressaltar també la consideració especial que reberen per la seva rellevància en l'àmbit polític, literari o artístic alguns encausats; restant també amb un tracte diferenciador els de nacionalitat estrangera residents a Catalunya que es veieren involucrats en el conflicte civil.

Però també tenim un mirall dels fets singulars representatius dels localisme i veïnatge entre poblacions. En el contingut de les decisions veiem com l'encreuament dels informes sobre els mateixos encausats i fets, dels comitès i ajuntaments de diferents poblacions, portaren a resultats substancialment contradictoris, positius uns i negatius els altres; també els tarannàs polítics diversos entre els comitès de govern local inicials, constituïts en els primers mesos de la guerra, i els Ajuntaments posteriors d'una mateixa població, com a resultat del tomb de les polítiques municipals que es produïren com a resultat de la constitució dels nous ajuntaments de la rereguarda republicana, segons el Decret de 9 d'octubre del 1936, d'on es derivaren diferents propostes, condemnatòries unes i absolutòries les altres. Certament, es una prova més que en l'ordre intern republicà, des del maig del 1937, la truita havia girat.

Dins dels objectes apropiats hi trobem els immobles singulars d'alt valor econòmic, les finques agrícoles amb camps de cultiu i les pertinents instal·lacions amb tota classe de maquinària i eines. Assenyalem també les gran fortunes en comptes bancaris de milers de pessetes que indicaven sobre quina classe social s'estaven realitzant de manera majoritària els embargs econòmics, pel que feia el gruix de les apropiacions.

14 - LA CONSIDERACIÓ SOCIAL DE LA DONA, EN LA SOCIETAT DELS ANYS TRENTA DEL PASSAT SEGLE, VA QUEDAR REFLECTIDA EN LES DECISIONS DE LA COMISSIÓ PEL QUE FA AL SEU PAPER SUBALTERN EN CUIDAR LA FAMÍLIA I GUARDAR LA CASA

En la qüestió de gènere hem reflectit el grau de participació política de la dona en el període republicà, una perspectiva que vol ser una mirada que vagi més enllà del major o menor nombre de dones encausades i els motius de la seva qualificació d'esser concomitants amb la causa feixista. La consideració social de la dona i la seva rellevància política també varen quedar palesades en les resolucions de la Comissió.

La manca de participació en la política i el seu paper en la societat com a mestresses de casa, amb els treballs diaris de les feines domèstiques, així com la cura del marit, fills i els pares i/o sogres o bé altres familiars en els anys de vellesa, són els elements que queden reflectits en una part important de les decisions de les dones expedientades. El que se'ns diu d'elles i com es diu no deixa d'ésser un reflex del seu paper en la societat dels anys trenta del segle passat.

Dones que apareixen en els procediments de responsabilitats, en la majoria de casos, pel seu caràcter de propietàries o usufructuàries de finques agrícoles o bé urbanes apropiades o titulars de comptes corrents indistints amb els marits o en altres casos, en menor nombre, com el d'empresàries d'activitats econòmiques, pròpies o compartides amb familiars, que varen ser confiscades i subjectes, sense més, en la tramitació dels corresponents expedients de responsabilitats. El contingut de les decisions aprovades anaven més enllà de si eren o no feixistes, concomitants o no amb l'aixecament militar.

No hi falten en la relació de les encausades dones que a dia d'avui anomenem com empoderades, aquelles que per si mateixes tenen un grau de notorietat i personalitat singular. La seva presència en la societat d'aquells anys trenta del segle passat fou excepcional, en un nombre menor, però en tot cas molt significatives en el cas de les encausades per la Comissió de Responsabilitats,

pertanyents al món de la cultura, com Francesca Bonnemaison i Farriols i de l'acció altruista, mitjançant les accions caritatives de l'Església, Magdalena Aulina i Saurina, o bé en favor de les fundacions com entitats públiques, Amalia Soler, a Vilafranca del Penedès.

15 - L'ESTUDI DE LES DECISIONS DE LA COMISSIÓ DE RESPONSABILITATS ES LA PEÇA DE LA REPRESSIÓ ECONÒMICA EN EL TAULER DE LA JUSTÍCIA PENAL POLÍTICA REPUBLICANA DURANT LA GUERRA CIVIL A CATALUNYA

La repressió econòmica formà part del marc establert en la justícia penal amb finalitats polítiques. Els treballs de Josep Maria Solé i Sabaté i Joan Villaroya, en quant a les penes de mort que s'havien adoptat pels tribunals populars especials en la primera part de la guerra, un estudi monogràfic del Tribunal Popular de Lleida a càrrec de Francesc Barrull i la investigació específica de Pelai Pagès sobre la Justícia penal republicana en els anys de la Guerra Civil, en la successió dels diversos tribunals populars, d'Espionatge i Alta Traïció i Especials de Guàrdia. Uns tribunals que s'aplicaren en la repressió dels delictes de l'aixecament militar contra la República i els posteriors d'espionatge, derrotisme, sabotatges, desercions en el període de guerra.

Foren diverses les justícies que aplicaren les sancions penals. Els instruments repressius mutaren com a resposta als canvis de la rereguarda republicana. Primer una persecució dels facciosos més enllà dels contraris a la República, en alguns casos com enemics de classe. Instruments de repressió, uns tribunals populars primer amb una composició formada per membres de les organitzacions polítiques i sindicals, òrgans integrats per obrers, després intervinguts amb la presència de vocals amb acreditat coneixement del dret. I finalment uns tribunals d'Espionatge i Alta Traïció amb una primera instància, el Especials de Guàrdia amb un president llicenciat amb dret, nomenat per Justícia, i altres dos vocals nomenats per Governació i l'Exèrcit, amb una darrera instància per revisar les sentències de pena de mort formada per cinc membres, tres d'ells de la carrera judicial.

16 - LA RECERCA SOBRE LA COMISSIÓ DE RESPONSABILITATS OBRE LA PORTA A NOVES INVESTIGACIONS DE LES APROPIACIONS REALITZADES DURANT L'ESCLAT REVOLUCIONARI DE L'ESTIU DEL 1936

Aquesta recerca sobre les actuacions de la Comissió de Responsabilitats és una modesta aportació a l'esclariment dels esdeveniments a darrera de les línies del front de guerra, d'una peça del tauler penal a Catalunya en els anys de la confrontació civil. Saber el que passava en les interioritats de la rereguarda, en aquest cas la repressió econòmica als dissidents, entretant la gent de les ciutats i els pobles de Catalunya seguien el dia a dia de la guerra, amb les penúries davant la manca de proveïments i els patiments i angoixes per l'acostament del front, ha estat un objecte del treball per deixar constància d'uns fets en els que els documents originals de les decisions aprovades per la Comissió de Responsabilitats havien quedat parcialment arxivats, però una part una important havien desaparegut, però afortunadament transcrits íntegrament les decisions aprovades en les pàgines del *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*.

I finalment, hem de dir que amb aquest treball sobre les decisions de la Comissió de Responsabilitats de la Generalitat obrim la perspectiva d'analitzar les claus de les apropiacions durant la guerra civil a Catalunya en el mosaic dels diferents pobles, viles i ciutats del nostre territori.

La documentació existent a l'Arxiu Nacional de Catalunya (ANC) ha de possibilitar una anàlisi on s'estrenyin els vincles entre les dades, censos, nombre de grans, mitjans i petits propietaris i l'escandall de mitgers o parcers, masovers, rabassaires, arrendataris i jornalers que conreaven la terra, en la perspectiva de la propietat de la terra en la confrontació amb les polítiques conservadores dels grans propietaris.

En altre, la mirada de les actuacions de les apropiacions de les finques urbanes, per tal de poder realitzar una anàlisi del garbell d'apropriacions amb les ocupacions dels habitatges habituals i els de segona residència. De la seva tria, els elements de manca d'una estructura del desenvolupament social i cultural dels

municipis i les organitzacions polítiques i sindicals que foren el braç representatiu dels interessos d'un gran nombre de ciutadans, ens obriren una mirada sobre el procés revolucionari.

En aquest sentit, repetim, estem convençuts que els documents d'apropiacions servats a l'ANC ens situen davant d'una mirada que ens ha de permetre una anàlisi acurada de la societat dels anys trenta, que demanava la necessària reforma amb els conseqüents canvis estructurals per fer-la més justa i solidària com va intentar emprendre la II República als anys trenta. Una dècada on els desajustos socials feien necessàries mesures que transformessin les estructures econòmiques i socials, heretades del règim de la restauració i les posteriors dictadures de Primo de Rivera i Berenguer, i que els enfrontaments fratricides d'una guerra sagnant varen frustrar.

ANNEX 1: LLISTAT D'ENCAUSATS

Nom	Publicació
Abadal i Vinyals, Ramon	DOGC 19/07/1937
Abadal, Felicià, propietari a Taradell	DOGC 21/12/1938
Abarca i Martínez, Jesús	DOGC 05/07/1937
Abarca i Martínez, Vicenç	DOGC 05/07/1937
Abelló i Calderó, Josep	DOGC 12/06/1937
Abelló i Mor, Lluïsa	DOGC 23/10/1938
Abizanda i Puntos, Pere	DOGC 26/06/1937
Abras i Font, Joan	DOGC 05/07/1937
Abràs i Font, Josep	DOGC 20/07/1937
Absil, Andreu	DOGC 22/12/1938
Aceites Bau SA	DOGC 21/07/1937
Adán i Sanandrés, Ferran	DOGC 05/07/1937
Adavós i Gonzalez, Josep	DOGC 05/07/1937
Adell i Roca, Cistòfor	DOGC 16/01/1938
Adell i Roca, Joaquim	DOGC 16/01/1938
Adell i Roca, Vicenç	DOGC 16/01/1938
Administració Previsió Nostra Dona Claustre Solsona	DOGC 20/08/1937
Adroer i Vinyals, Ramon	DOGC 23/09/1937
Adroher i Roca, Bonaventura	DOGC 11/08/1937
Agència Film	DOGC 05/07/1937
Agrado i Cabeza, Enric	DOGC 05/07/1937
Agrupació Catalanista Republicana de Gualba	DOGC 30/01/1938
Aguilar i Ciprés, Aurora	DOGC 05/07/1937
Aguilar i Ciprés, Dolors	DOGC 05/07/1937
Aguilar i Marin, Josep	DOGC 11/07/1937
Aguilera i García, Alfred	DOGC 14/07/1937
Aguilera i Morros, Antoni	DOGC 11/01/1939
Aguilera i Pardo, Carles	DOGC 14/07/1937
Aguilera i Roca, Pau	DOGC 16/01/1938
Agulló i Salas, Francesc	DOGC 05/07/1937
Agustí i Monsech, Jaume	DOGC 23/07/1937
Agustí, Joan, veï de Susqueda	DOGC 19/04/1938
Agustí, Narcís, propietari a Olx	DOGC 19/11/1938
Aigua de Rigat d'Igualada	DOGC 06/05/1938
Aigües Potables de Manlleu	DOGC 22/02/1938
Aixelà i Juvé, Claudina	DOGC 26/07/1937
Aixelà i Vidal, Gabriel	DOGC 26/07/1937
Aixelà i Vidal, Pau	DOGC 26/09/1937
Alavedra i Aurell, Miquel	DOGC 09/08/1937
Alazano i Guevara, Andreu	DOGC 05/07/1937
Alba i Alvarez, Francesc	DOGC 05/07/1937
Alba i Bonifaz, Santiago	DOGC 09/06/1937
Albafull i Vidal, Antoni	DOGC 21/05/1938
Albages i Escoda, Magí	DOGC 04/08/1937
Albaiges i Escoda, Magí	DOGC 29/07/1937
Alberich Forjas, Filomena	DOGC 12/08/1937
Alberola, Miquel	DOGC 29/12/1937
Albert i Amat, Rosa	DOGC 11/09/1938
Albert i Despujol, Josep Maria	DOGC 14/08/1937
Albert i Molina, Manuel	DOGC 28/08/1937
Albert i Paradís, Martí	DOGC 21/10/1938
Albertí i Ruscasseda, Josep	DOGC 11/01/1939
Albiñana i Cadalfach, Miquel	DOGC 19/06/1937

Albó i Claveria, Josep	DOGC 19/04/1938
Albó i Martí, Ramon	DOGC 14/08/1937
Albó, Josep, veí de Farners de la Selva	DOGC 13/05/1938
Alcalde i Gómez, Juli	DOGC 28/08/1937
Alcayua i García de Castro, Climent	DOGC 28/09/1937
Alech i Brau, Maria	DOGC 21/10/1938
Alegria i Mayoral, Albert	DOGC 26/09/1937
Alemaný i Esplugas, Ramon	DOGC 29/12/1937
Alemaný i Mir, Carme	DOGC 28/08/1937
Alemaný i Ortiz, Ferran	DOGC 11/08/1937
Alemaný, Carme, veïna de Farners de la Selva	DOGC 13/05/1938
Alense i Rengel, Emili	DOGC 26/09/1937
Aleu i Salvador, Joan	DOGC 16/01/1939
Algodones Creixells SA de la Garriga	DOGC 27/03/1938
Alguersuari i Monclús, Francesc	DOGC 31/08/1938
Alguersuari i Monclús, Marcela	DOGC 31/08/1938
Aliaga i Freg, Pasqual	DOGC 30/08/1937
Aliaga i Martínez, Alvar	DOGC 30/08/1937
Aliaga i Soler, Josep	DOGC 28/08/1937
Aliaga i Vicente, Felip	DOGC 17/09/1938
Alibes i Casellas, Nazari	DOGC 26/09/1937
Alibes i Villarubias, Francesc	DOGC 11/09/1937
Alibés, Concha, veïna Farners de la Selva	DOGC 13/05/1938
Alix i Martínez, Josep	DOGC 11/09/1937
Almeda, Josep, veí de la Selva de Mar	DOGC 21/07/1938
Almirall i Doré, Valentí	DOGC 31/08/1938
Almirall i Fàbregas, Joan	DOGC 02/11/1938
Almuzara i Cereza, Josep	DOGC 28/08/1937
Alonso i Castelló, Sebastià	DOGC 26/08/1937
Alonso i Martínez, Maria	DOGC 26/08/1937
Alonso i Rengel, Emili	DOGC 26/08/1937
Alòs i Bobadilla, Lluís F	DOGC 26/08/1937
Aloy i Sala, Josep	DOGC 11/09/1937
Alsina Castells, Joan	DOGC 11/09/1937
Alsina i Amat, Jaume	DOGC 11/09/1937
Alsiña i Cartaña, Joan	DOGC 11/09/1937
Alsina i Celis, Emili	DOGC 11/08/1937
Alsina i Junoy, Joan	DOGC 30/08/1937
Alsina i Orriols, Ramon	DOGC 04/03/1938
Alsina i Ribas, Domènec ex rector de Solsona	DOGC 11/09/1937
Alsina i Sánchez, Sagrari	DOGC 11/09/1937
Alsina i Sistaró, Ramon	DOGC 18/12/1937
Alsina, Dolors, veïna de Torà de Riubregós	DOGC 26/03/1938
Altabà i Guitart, Josep	DOGC 17/05/1938
Altariba i Torrent, Angeleta	DOGC 09/03/1938
Altarriba i Sallès, Martí	DOGC 11/09/1937
Altayo i Astor, Eulàlia	DOGC 03/09/1937
Altemir i Palacin, Eulalia	DOGC 11/08/1937
Alter i Alavedra, Josep	DOGC 03/09/1937
Altet i Farrés, Rosa	DOGC 03/09/1937
Altimiras i Ferrer, Lluçia	DOGC 10/11/1938
Altimires i Roca, Joaquim	DOGC 26/06/1937
Altisent, Joan, d'Anglesola	DOGC 17/09/1938
Alva i Alavedra, Francesc	DOGC 03/09/1937
Alvarado i Simón, Agustí	DOGC 03/09/1937
Álvarez de Sisternes, Joan	DOGC 06/09/1937

Álvarez i Busquets, Joan	DOGC	22/12/1938
Álvarez i Cuevas, Narcis	DOGC	14/09/1937
Álvarez i Fernández, Constanti	DOGC	02/09/1937
Álvarez i Lasheras, Genar	DOGC	03/09/1937
Amán i Estellós, Josep	DOGC	06/09/1937
Amat i Aymar, Joan	DOGC	29/08/1937
Amat i Capdevila, Maria	DOGC	11/09/1937
Amat i Castellar, Joan	DOGC	29/12/1937
Amat i Roumens, Lluís	DOGC	09/08/1937
Amell i Masó, Enric	DOGC	16/01/1938
American Teleradio Corp.	DOGC	06/09/1937
Ametller i Brengaret, Josep	DOGC	27/03/1938
Amézaga i Botet, Coloma	DOGC	11/09/1938
Amézaga i Botet, Josep-Ramon	DOGC	11/09/1938
Amézaga i Botet, Llorenç	DOGC	11/09/1938
Amigó i Bonet, Joaquim	DOGC	26/09/1937
Amills i Noguera, Joan	DOGC	25/12/1938
Amstromg i Mayoral, Antonia Vda Lluís Rubert i Català	DOGC	04/06/1937
Anadón i Lledó, Raimon	DOGC	11/09/1937
Anadón, Emili, de Barcelona	DOGC	17/09/1938
Anastasio, Ernest, veí de Barcelona	DOGC	16/10/1938
Andres i Estella, Laura	DOGC	05/09/1937
Andreu de Klein, Madrona	DOGC	29/08/1937
Andreu i Alsina, Primo	DOGC	12/11/1938
Andreu i Cabestany, Pere	DOGC	21/10/1938
Andreu i Lloberas, Dolors	DOGC	18/12/1937
Andreu i Massip, Magi	DOGC	29/12/1937
Andreu i Miralles, Josep	DOGC	05/09/1937
Andreu i Palau, Josep	DOGC	10/11/1938
Andreu i Sol, Francesc	DOGC	10/11/1938
Andreu i Sol, Francesca	DOGC	30/07/1937
Andreu, Francesca	DOGC	13/05/1938
Anet i Godó, Antoni	DOGC	23/08/1937
Anet i Godó, Josep Maria	DOGC	05/09/1937
Angela i Espuny, Joaquim	DOGC	12/03/1938
Angelats i Albornà, Joan	DOGC	05/09/1937
Anglada i Mir, Juli	DOGC	05/09/1937
Anglada i Santigosa, Juli	DOGC	30/08/1937
Anglada, Magdalena, vidua de Vernis	DOGC	31/08/1938
Anglès i Martí, Josep	DOGC	05/09/1937
Angli i Cusiné, Miquel	DOGC	26/09/1937
Angli i Gabriel, Joan	DOGC	29/08/1937
Anguera i Bernet, Josep	DOGC	05/09/1937
Anies, Sever, de Barcelona	DOGC	17/09/1938
Aniscle, Octavi, de Barcelona	DOGC	17/09/1938
Anonima Rifa Anglada	DOGC	11/08/1937
Antonell i Serra, Francesc	DOGC	17/02/1938
Antoni i Macia i Germans, propietaris a Anglesola	DOGC	10/11/1938
Anuarios Bailly-Balliere Riera SA	DOGC	12/08/1937
Aparicio, Gaietà	DOGC	21/05/1938
Aparicio, Miquel	DOGC	13/05/1938
Aprestos Reunidos SA	DOGC	28/11/1937
Aracelia i Sagnier, Maria	DOGC	17/02/1938
Aragall i Roig, Joaquim	DOGC	11/09/1938
Aragay i Blanchar, Jaume	DOGC	11/07/1937
Aragay i Brugada, Josep	DOGC	17/12/1938

Aragay i Tulsà, Mateu	DOGC 17/12/1938
Aragó i Cabañes, Antoni	DOGC 11/07/1937
Aragó i Cabanes, Ramon	DOGC 17/07/1937
Aragó i Taron, Josep Maria	DOGC 09/11/1937
Aragonès i Amorós, Jacint	DOGC 15/07/1937
Aragonès i Font, Joan	DOGC 23/07/1937
Aragonès, Josep Maria	DOGC 13/05/1938
Arana i Perez, Camil	DOGC 23/07/1937
Arderiu i Mitjans, David	DOGC 26/07/1937
Arderiu i Mitjans, Simó	DOGC 29/07/1937
Arderiu i Tió, Josep	DOGC 06/05/1938
Arduengo i García, Baldomer	DOGC 12/08/1937
Argelaguet i Planas, Jacint	DOGC 06/11/1937
Argeli i Dalmau, Ramon	DOGC 12/08/1937
Argemi i Campreciós, Josep	DOGC 12/08/1937
Argemi i Lacomà, Josep	DOGC 18/12/1937
Argemi i Tarda, Antoni	DOGC 12/08/1937
Argemi, Lluís	DOGC 22/02/1938
Argila i Portell, Rosa	DOGC 01/10/1937
Argila i Portell, Rosa (segon edicte)	DOGC 30/01/1938
Arguelles i Cuello, Josep	DOGC 12/08/1937
Arguny i Rogé, Escolàstica	DOGC 23/10/1938
Ariet, Rosa	DOGC 13/05/1938
Arigas i Ximeno, Maria	DOGC 05/09/1937
Ariza i Urbano, Salvador	DOGC 16/08/1937
Armengol i Cañellas, Josep	DOGC 28/08/1937
Armengol i Casas, Josep	DOGC 02/09/1937
Armengol i Cascante, Avelina	DOGC 04/06/1937
Armengol i Cases, Josep	DOGC 09/03/1938
Armengol i Esteve, Maria	DOGC 28/08/1937
Armengol i Matari, Magdalena	DOGC 02/09/1937
Armengol i Palau, Josep Maria	DOGC 21/08/1937
Armengol i Roca, Josep	DOGC 13/01/1938
Armengol i Serrat, Joan	DOGC 19/10/1938
Armengol i Valls, Josep	DOGC 13/01/1938
Armengou i Viñas, Josep	DOGC 04/03/1938
Arnaiz i Parés, Emili	DOGC 05/09/1937
Arnau i Gorina, Francesc	DOGC 16/07/1937
Arnús i Pallós, Gonçal	DOGC 16/08/1937
Arquer i Dordau, Armand	DOGC 05/09/1937
Arquer i Figuerola, Josep	DOGC 12/08/1937
Arquer i Toll, Josep	DOGC 05/09/1937
Arquer, Albert	DOGC 21/05/1938
Arrieta i Pedrosa, Alexandre	DOGC 28/09/1937
Arroyo i González, Emili	DOGC 05/09/1937
Arroyo, Emili	DOGC 21/05/1938
Arruga i Liró, Alfred	DOGC 14/08/1937
Artés i Oliva, Andreu	DOGC 16/11/1937
Artés i Oliva, Pau	DOGC 11/08/1937
Artiga i Pedrú, Clara, vídua de Llobet	DOGC 26/03/1938
Artigas i Boada, Maria	DOGC 05/09/1937
Artigas i Cañellas, Maria	DOGC 05/09/1937
Artigas i Fargas, Maria	DOGC 27/08/1937
Artigas i Lou, Maria	DOGC 05/09/1937
Artigas i Noguera, Maria	DOGC 05/09/1937
Artigas i Pallarés, Maria	DOGC 24/08/1937

Artigas i Pallarès, Maria	DOGC	26/08/1937
Artigas i Piqué, Maria	DOGC	05/09/1937
Artigas i Taxé, Maria	DOGC	05/09/1937
Artigas i Viñeta, Maria	DOGC	05/09/1937
Artigas i Virgili, Maria	DOGC	05/09/1937
Artigas i Viscarri, Maria	DOGC	05/09/1937
Asens i Cardona, Josep	DOGC	11/09/1937
Asensio, Joan	DOGC	21/05/1938
Asil de les Germanetes dels Avis desamparats de Sabadell	DOGC	21/08/1937
Asilo HH de los Ancianos Desamparados de Sabadell	DOGC	28/11/1937
Associació Catòlica de Vilafranca del Penedès	DOGC	18/02/1938
Associació Republicana Popular del Camp d'en Grassot	DOGC	19/07/1937
Ateneu Familiar d'Hostalets de Balenya	DOGC	13/05/1938
Ateneu Obrer Foment Martinenc	DOGC	08/07/1937
Atmeller, Teresa, propietària a Ripoll	DOGC	20/10/1938
Audemar i Alonso-Gaso, Leopold	DOGC	26/09/1937
Auguet, Emili, propietari de Sarria de Ter	DOGC	19/10/1938
Aulés i Ferras, Josefa	DOGC	11/09/1937
Aulèstia i Prats, Antoni	DOGC	13/05/1938
Aulet i de Falgas, Joan	DOGC	11/09/1937
Aulina i Saurina, Magdalena	DOGC	28/10/1937
Aumatell i Ballbona, Josep	DOGC	22/07/1938
Aupi i Pagés, Jaume	DOGC	06/08/1937
Aurich i Alvarez, Ferran	DOGC	11/09/1937
Autè i Junquer, Gumersind	DOGC	18/11/1938
Avià, Alfons	DOGC	13/05/1938
Avilés i Sanz, Albert	DOGC	26/09/1937
Aya i Goñi, Lluís	DOGC	26/09/1937
Ayach i Palàs, Jaume	DOGC	02/11/1938
Ayestarán, Abundi	DOGC	29/12/1937
Ayguadé i Pagès, Joan	DOGC	08/04/1938
Ayguavives i Moy, Alfons	DOGC	09/03/1938
Aymami i Gatell, Andreu	DOGC	11/09/1937
Aymami i Gatell, Andreu Avel·li	DOGC	26/09/1937
Aymar i Finet, Francesca	DOGC	29/12/1937
Aymar i Puig, Josep	DOGC	26/09/1937
Aymerich i Carreras, Josep	DOGC	29/07/1937
Aymerich i Domingo, Josep	DOGC	09/11/1937
Aymerich i Rigol, Enric	DOGC	26/09/1937
Azà, Lluís	DOGC	13/05/1938
Aznar i Gómez, Lluís	DOGC	11/09/1937
Babot i Picas, Gaietà	DOGC	21/12/1938
Babot i Tapias, Modest	DOGC	16/01/1938
Bach de Fontcuberta, Josep	DOGC	11/07/1937
Bach i Escofet, Josep	DOGC	28/10/1937
Bach i Escofet, Pere	DOGC	28/10/1937
Bach i Escofet, Ramon	DOGC	28/10/1937
Bach i Fontcuberta	DOGC	02/01/1939
Bach, Anna, Vidua Simón	DOGC	29/12/1937
Badaroux i Julien, Raymon	DOGC	14/07/1937
Badia Capdevila, Josep	DOGC	22/07/1937
Badia i Masanès, Ramon	DOGC	12/03/1938
Badia i Pons, Josefa	DOGC	19/07/1937
Badia, Francesc, propietari a Matadapera	DOGC	18/11/1938
Badia, Rosa	DOGC	13/05/1938
Badosa i Companya, de Vilajuiga	DOGC	13/05/1938

Badosa i Marcé, Felix	DOGC	05/08/1937
Badosa i Nogué, Ricard	DOGC	26/07/1937
Baher, Eugeni	DOGC	13/05/1938
Bahima i Puig, Josep Maria	DOGC	23/07/1937
Baixeras de Nadal, Mercé	DOGC	23/08/1937
Baixeras i Cullaré, Lluís	DOGC	06/08/1937
Baixeras i Espiell, Lluís	DOGC	16/01/1939
Baixeras i Felip, Manuel	DOGC	06/08/1937
Bajona i Pintó, Josep	DOGC	23/10/1938
Balaguer i Albalar, Ramon	DOGC	06/08/1937
Balaguer i Bayés, Ramon	DOGC	06/08/1937
Balaguer i Costa, Arcadi	DOGC	16/01/1939
Balaguer i Graells, Ramon	DOGC	06/08/1937
Balaguer i Sabanés, Ramon	DOGC	06/08/1937
Balaguer i Viladosa, Ramon	DOGC	06/08/1937
Balaguer i Viladot, Ramon	DOGC	12/08/1937
Balanyà i Espinós, Joan	DOGC	16/01/1938
Balari i Iglesias, Maria A.	DOGC	12/08/1937
Balcebre, Francesc, veí de la Fatarella	DOGC	16/10/1938
Balcells i Fabregat, Jaume	DOGC	26/03/1938
Balcells i Galofré, Salvador	DOGC	29/10/1938
Balcells, Antoni, propietari a la Garriga	DOGC	21/10/1938
Balcells, Magdalena, vídua de Blai Felip	DOGC	11/01/1939
Baldelló i Benosa, Carme	DOGC	13/05/1938
Baldelló, Francesc	DOGC	13/05/1938
Baldiris, Joan	DOGC	04/03/1938
Baldrich i Folch, Manuel	DOGC	29/08/1937
Baldrich i Folch, Rafael	DOGC	12/08/1937
Baldrich i Portas, Josep	DOGC	21/10/1938
Baliu i Badia, Antoni	DOGC	09/11/1937
Ballari i Massana, Maria Teresa	DOGC	04/03/1938
Ballari i Massana, Montserrat	DOGC	04/03/1938
Ballcells de Suelves, Antoni i Dolors	DOGC	28/11/1937
Ballesté i Martorell, Dolors	DOGC	09/11/1937
Ballesté i Plana, Jacint	DOGC	30/01/1938
Ballester i Vendrell o Beltran, Felix	DOGC	19/06/1937
Ballús i Gironella, Antoni	DOGC	04/03/1938
Banechezuren i Serra, Concepció	DOGC	12/11/1938
Baños de Castelldefels SA	DOGC	14/08/1937
Banús i Figuerola, Domènec	DOGC	17/09/1938
Banús i Moreu, Joan	DOGC	29/08/1937
Banús i Palau, Rosa	DOGC	02/09/1937
Baptiste i Chillon, Joan	DOGC	02/09/1937
Baqué i Torné, Joan	DOGC	22/07/1938
Baquer i Baquer, Pere	DOGC	29/08/1937
Barangé i Bachs, Eulalia, vídua Ribas	DOGC	11/08/1937
Barata i Rocafort, Antoni	DOGC	16/07/1937
Barba Ferré, Bonaventura	DOGC	10/11/1938
Barba i Casanovas, Lluís	DOGC	13/01/1938
Barba i Farran, Maria del Remei	DOGC	27/08/1937
Barba i Ferran, Josep i Antoni	DOGC	09/09/1937
Barba i Pujol, Antoni	DOGC	09/09/1937
Barba, Gabriel	DOGC	21/05/1938
Barbany i Unyó, Lluís	DOGC	12/06/1937
Barbara i Ramos, Pasqual	DOGC	02/09/1937
Barceló i Alerany, Josep	DOGC	17/06/1937

Barceló i Castellnou, Josep	DOGC 17/06/1937
Barceló i Cisquer, Joan	DOGC 10/09/1937
Barceló i Ciurana, Abdo	DOGC 17/06/1937
Barcelo i Ciurana, Josep	DOGC 17/06/1937
Barceló i Tarrats, Narcis	DOGC 10/03/1938
Barceló i Vidal, Agustí	DOGC 10/09/1937
Barceló, Joan, del poble de Tordera	DOGC 21/03/1938
Barcón i Olesa, Júlia	DOGC 18/02/1938
Barcons i Rebert, Elvira	DOGC 09/03/1938
Bardolet, Antonia	DOGC 27/02/1938
Bargalló, Joaquim	DOGC 21/05/1938
Bargalló i Rofes, Teresa	DOGC 05/09/1937
Barguñó i Juliachs, Josep	DOGC 13/01/1938
Barlam i Perich, Pere	DOGC 08/04/1938
Barnils i Rovira, Josep	DOGC 10/09/1937
Barniol i Reixach, Josep	DOGC 17/09/1937
Barnola i Portabella, Josep	DOGC 09/08/1937
Baró de Corbera	DOGC 20/02/1938
Baroy i Solà, Josefa	DOGC 17/09/1937
Barraquer de Ros, Joaquim	DOGC 27/08/1937
Barrau, Josep Maria, propietari a Vallmoll	DOGC 11/11/1938
Barrera González i Aguilar, Josep Maria	DOGC 14/08/1937
Barrera i Xammar, Lluís	DOGC 26/08/1937
Barri i Regné, Ramona	DOGC 29/08/1937
Barrié i Lomba, Enric	DOGC 14/08/1937
Barrie i Lomba, Ramon	DOGC 17/09/1937
Barrie i Zafra, Enric	DOGC 13/01/1938
Barris i Fabregas, Jaume	DOGC 27/03/1938
Bartomeu i Baró, Antònia	DOGC 21/10/1938
Bartomeu i Font, Albert	DOGC 30/08/1937
Bartomeu i Mateu, Carme	DOGC 10/08/1937
Bartomeu, Albert o Mutua Escolar Gispert	DOGC 13/05/1938
Bartrina i Roca, Francesc d'A	DOGC 07/12/1937
Bartrina i Roca, Francesc de P.	DOGC 16/08/1937
Bartumeu i Batllori, Benet	DOGC 03/08/1937
Bas i Martí, Assumpció	DOGC 08/08/1937
Basco, Miquel, propietari a Colera	DOGC 22/12/1938
Basols i Nasarre, Marià	DOGC 02/09/1937
Bassedas i Montaner, Josep	DOGC 17/09/1937
Bassols de Climent, Maria	DOGC 17/09/1937
Bassols de Risc, Joaquim (Hi ha els Hereus)	DOGC 05/09/1937
Bassols i Climent, J	DOGC 08/08/1937
Bassols i Iglesias, A. Ayeli	DOGC 06/09/1937
Bassols i Palau, Ramon	DOGC 11/01/1939
Bastos i Ansart, Francesc	DOGC 17/09/1937
Bastús i Labal i Hereus, Pere	DOGC 01/07/1937
Batalla i Cunillera, Eduard	DOGC 17/09/1937
Batalla i Llorens, Josep	DOGC 17/09/1937
Batalla i Manresa, Josep	DOGC 02/09/1937
Batalla i Miquel, Josep	DOGC 11/08/1937
Batalla i Montserrat, Josep	DOGC 26/08/1937
Batalla i Olives, Antoni	DOGC 18/12/1937
Batet i Camps, Albert	DOGC 02/09/1937
Batet i Camps, Maria	DOGC 02/09/1937
Batet i Cendra, Joan	DOGC 02/09/1937
Batista i Amillach, Maria	DOGC 11/08/1937

Batista i Garriga, Josefa	DOGC 27/02/1938
Batlle de Balle, Maria	DOGC 17/09/1937
Batlle de Palau, Leopold	DOGC 17/12/1938
Batlle i Casanovas, Josep	DOGC 17/09/1937
Batlle i Darna, Narcís	DOGC 08/04/1938
Batlle i Piñol, Jaume	DOGC 17/05/1938
Batlle i Sunyol, Pere	DOGC 09/06/1937
Batlle i Suriol, Pere	DOGC 21/05/1938
Batlle, Merce	DOGC 23/08/1937
Batlle, Pauli, veí de Desvalls	DOGC 08/04/1938
Batlló i Bofill de Rocamora, Maria Montserrat	DOGC 17/09/1937
Batlló i Bofill, August	DOGC 17/09/1937
Batlló i Bofill, Inmaculada	DOGC 17/09/1937
Batlló i Bofill, Jesús	DOGC 17/09/1937
Batlló i Godó, Felip	DOGC 17/09/1937
Batlló i Vidal-Ribas, Josep	DOGC 26/08/1937
Batllori i Comas, Antoni	DOGC 16/01/1938
Bau Nolla, Francesc Xavier	DOGC
Bau i Nolla, Joaquim	DOGC 16/07/1937
Bau i Nolla, Josep	DOGC 29/08/1937
Baucells, Ramon	DOGC 21/05/1938
Bauer, Edith	DOGC 06/05/1938
Bauer, Margarida	DOGC 21/05/1938
Baxeres i Felip, Enric	DOGC 30/08/1937
Bayer i Colomer, Josep Maria	DOGC 17/10/1937
Bayer i Falgas, Josep Maria	DOGC 29/08/1937
Bayer, Josep Maria, veí de les Fonts de Sacalm	DOGC 19/04/1938
Bayguas i Bas, Joan	DOGC 26/11/1937
Bellera i Torrent, Josep	DOGC 17/09/1937
Bellpuig, Llorenç, ex vicari de Taradell	DOGC 12/06/1937
Bellsola i Folguera, Francesc	DOGC 17/09/1937
Bellvé i Gau, Miquel	DOGC 30/08/1937
Belsa i Romani, Manuel	DOGC 17/09/1937
Belza i Bonastre, Manuel	DOGC 17/02/1938
Benages i Virgili, Mercè	DOGC 22/12/1938
Benaiges i Bassedas, Miquel	DOGC 17/09/1937
Benedicto, Josep	DOGC 06/05/1938
Benet i Galofré, Josep	DOGC 22/12/1938
Benet i Galofré, Pere	DOGC 30/08/1937
Benet, Josep, veí de Marça	DOGC 26/03/1938
Benito i Rofard, Ramona	DOGC 17/09/1937
Ber i Jaqués, Francesc	DOGC 20/06/1937
Berenguer i Brunet, Ramon	DOGC 15/07/1937
Berfarache, Francesc	DOGC 06/05/1938
Bergwellere, Pere	DOGC 06/05/1938
Berlin, Antoni	DOGC 06/05/1938
Bernades i Alavedra, Anneta	DOGC 20/08/1937
Bernades, Rosa, veïna de Sant Jaume de Llierca	DOGC 27/03/1938
Bernat i Escola, Ceferí	DOGC 09/10/1937
Bernat i Escola, Encarnació	DOGC 09/10/1937
Bertran i Casals, Lourdes	DOGC 26/08/1937
Bertran i Farrerons, Dolors	DOGC 09/09/1937
Bertran i Musitu, Josep	DOGC 11/07/1937
Bertran i Planiol, Josep	DOGC 09/11/1937
Bertran i Santacana, Veremund	DOGC 13/05/1938
Bertrán i Surribas, Josep	DOGC 11/07/1937

Bertrand i Girona, Mabuela	DOGC	24/09/1937
Beya de las Lastros, Anicet	DOGC	11/09/1938
Biada i Juncadella, Antoni	DOGC	15/07/1937
Bieto i Massip, Adolf	DOGC	29/06/1937
Bieto i Massip, Carme	DOGC	29/06/1937
Bieto i Massip, Oleguer	DOGC	29/06/1937
Bigas i Homs, Manuel	DOGC	17/07/1937
Bigata i Corrons, Emili	DOGC	30/01/1938
Binefa, Josep, propietari d'Anglesola	DOGC	25/12/1938
Biosca i Casanovas, Maria dels A.	DOGC	14/11/1937
Biosca i Ramirez, Francesca	DOGC	06/05/1938
Birbe i Camps, Manuel	DOGC	01/07/1937
Birbe i Camps, Manuel	DOGC	06/05/1938
Birman, Parera	DOGC	06/05/1938
Bisbal i Oliveras, Lluís	DOGC	07/08/1937
Bisbal i Rosich, Josep	DOGC	22/07/1937
Bisbat de Barcelona	DOGC	06/08/1937
Bisbat de Girona	DOGC	09/11/1937
Bisbat de Solsona	DOGC	07/08/1937
Bisbat de Tortosa	DOGC	09/03/1938
Bisbe Barcelona	DOGC	06/08/1937
Bisbe de Solsona	DOGC	19/08/1937
Blanc i Blanc, Josep	DOGC	26/07/1937
Blanc i Quintana, Inocenci	DOGC	17/06/1937
Blanc i Sarda, Jaume	DOGC	17/06/1937
Blancafort i Serra, Joan	DOGC	21/10/1938
Blancafort, Dolors, propietària de La Garriga	DOGC	23/10/1938
Blanch i Quintana, Teresa	DOGC	11/07/1937
Blanch i Sarda, Jaume	DOGC	11/07/1937
Blanco Bañeres SA, Higiní	DOGC	20/07/1937
Blanco i Blanco, Cecili	DOGC	23/07/1937
Blanco i Garcia, Miquel	DOGC	22/07/1937
Blanco, Josep	DOGC	06/05/1938
Blas i Rosich, Josep	DOGC	20/02/1938
Blas o Bals, Montserrat, vídua de Carreras	DOGC	01/09/1937
Blasco, Agapit	DOGC	06/05/1938
Blavi i Granés, Joan	DOGC	27/03/1938
Blàvia i Pintó, Francesc	DOGC	09/10/1937
Blazquez i Rufiños, Maximina	DOGC	06/05/1938
Boada i Calsada, Sanç	DOGC	30/08/1937
Boada i Camps, Carme	DOGC	21/05/1938
Boada i Canadell, Ramon	DOGC	02/04/1938
Boada i Casanovas, Joan	DOGC	05/08/1937
Boada i Diars, Josep	DOGC	05/08/1937
Boada i Nicolau, Francesc	DOGC	05/08/1937
Boada i Ribas, Miquel	DOGC	31/08/1938
Boada i Rovira, Joan	DOGC	05/08/1937
Boada i Rovira, Josep	DOGC	05/08/1937
Boada, Adauta, propietària de La Garriga	DOGC	23/10/1938
Boada, J, propietari a Llavanes de Mont-Alt	DOGC	19/10/1938
Bobé i Xalmà, Pere	DOGC	06/09/1937
Bofarull i Moliner, Joan	DOGC	04/10/1937
Bofill i Armengol, Joan	DOGC	02/11/1938
Bofill i Batllori, Baldiri	DOGC	12/08/1937
Bofill i Campreciós, Eleuteri	DOGC	12/08/1937
Bofill i Gasset, Joan-Manuel	DOGC	01/09/1937

Bofill i Llausàs, Josep	DOGC 27/03/1938
Bofill i Pitchot, Josep	DOGC 17/09/1938
Bofill i Santacana, Jacint	DOGC 01/09/1937
Boher i Rosell, Macià	DOGC 01/09/1937
Boher i Rosell, Macià	DOGC 06/09/1937
Bohny, Carolina, vídua Balasch	DOGC 23/08/1937
Boix i Burgell, Dolors	DOGC 11/01/1939
Boixareu, Angel, propietari a Alins	DOGC 11/11/1938
Boixeda i Dolte, Isabel	DOGC 02/08/1937
Boixeda i Vila, Isabel	DOGC 06/08/1937
Boixeda i Vila, Isabel	DOGC 18/12/1937
Bojart i Aznar, Xavier	DOGC 01/09/1937
Bolet, Manuel	DOGC 13/05/1938
Boliart i Castells, Josep	DOGC 13/05/1938
Bonafont i Oliveras, Salvador	DOGC 20/06/1937
Bonals i Coma, Valenti	DOGC 01/09/1937
Bonastre i Fumado, Joan	DOGC 30/08/1937
Bonastre i Giralt, Francesc	DOGC 23/09/1937
Bonastre i Guitart, Joan	DOGC 30/08/1937
Boné Boné i fills, Manuel	DOGC 18/12/1937
Boné i Arrieta, Manuel	DOGC 30/01/1938
Boné i Arrieta, Maria	DOGC 30/01/1938
Bonell i Aldomà, Pere	DOGC 02/09/1937
Bonet i Duran, Carles	DOGC 13/01/1938
Bonet i Madrid-Davila, Delfina	DOGC 18/07/1937
Bonet i Martorell, Magdalena	DOGC 06/11/1937
Bonet i Olivet, Salvador	DOGC 08/08/1937
Bonnemaison, Francesca, propietària a Canet de Mar	DOGC 12/11/1938
Borda i Castells, Rossend	DOGC 09/11/1937
Bordas i Mas, Agusti	DOGC 01/09/1937
Bordas i Vila, Antoni	DOGC 01/09/1937
Bori i Cantarell, Josep	DOGC 26/08/1937
Bori i Massó, Josep	DOGC 01/09/1937
Borrajo i Pujol, Manuel	DOGC 02/09/1937
Borràs i Benet, Josep	DOGC 06/09/1937
Borràs i Borràs, Ramon	DOGC 20/07/1937
Borràs i Cabré, Dolors	DOGC 02/09/1937
Borràs i Cuadras, Josep Maria	DOGC 02/09/1937
Borràs i Cuadras, Manuel	DOGC 02/09/1937
Borras i Farré, Magdalena	DOGC 29/06/1937
Borràs i Ferré, Ramon	DOGC 06/09/1937
Borràs i Llopart, Lluïsa	DOGC 02/09/1937
Borràs i Oriol, Enric	DOGC 24/08/1937
Borràs i Paris, Manuel	DOGC 06/09/1937
Borràs i Ramón, Bartomeu	DOGC 06/09/1937
Borràs i Ventura, Manuel	DOGC 06/09/1937
Borràs i Vidal, Miquel	DOGC 06/09/1937
Borràs, Ramon	DOGC 13/05/1938
Borrell i Escolà, Josep	DOGC 28/09/1937
Borrull, Loreto, propietària de Sant Llorenç de Morunys	DOGC 23/10/1938
Bosc i Torrents, Joan	DOGC 10/11/1938
Bosch i Anat, Francesca	DOGC 06/09/1937
Bosch i Campins, Jaume	DOGC 29/08/1937
Bosch i Catarineu, Alexandre	DOGC 07/08/1937
Bosch i Costa, Francesc	DOGC 11/09/1937
Bosch i Crous, Pius	DOGC 19/11/1938

Bosch i Feliu, Josep	DOGC	11/09/1937
Bosch i Lloret, Ignasi	DOGC	11/09/1937
Bosch i López, Josep Maria	DOGC	11/08/1937
Bosch i Masachs, Francesca	DOGC	11/09/1937
Bosch i Sarrà, Ramona	DOGC	11/09/1937
Bosch i Solé, Francesca	DOGC	24/08/1937
Bosch i Vidal, Ignasi	DOGC	11/09/1937
Bosch i Vilá, Ignasi	DOGC	11/09/1937
Bosch, Francesca, vidua de Déu	DOGC	02/09/1937
Bosque i Andreu, Miquel	DOGC	12/09/1937
Boston Blacking i C ^a SA	DOGC	12/09/1937
Botana i Salgado, Rafael	DOGC	11/09/1937
Botei i Riera, Joan	DOGC	11/01/1939
Botey i Mateu, Josep	DOGC	28/08/1937
Bou i Consolat, Agustí	DOGC	12/09/1937
Bou i Ros, Salvador	DOGC	16/01/1939
Bou i Torres, Daniel	DOGC	28/08/1937
Boufard, Alfred, propietari a Barcelona	DOGC	18/11/1938
Bracons i Riera, Riera	DOGC	28/08/1937
Bragulat i Piera, Ramon	DOGC	11/09/1937
Bragulat, Jaume, veí d'Isòvol	DOGC	16/10/1938
Brand i Couaseau, Emilia	DOGC	20/06/1937
Brandia i Badia, Teresa	DOGC	18/12/1937
Brau i Casanellas, Joan	DOGC	12/09/1937
Brau i Soler, Júlia	DOGC	04/10/1937
Brengaret i Batllori, Narcís	DOGC	02/04/1938
Brengaret i Julià, Josep	DOGC	27/03/1938
Bret i Font, Manuel	DOGC	17/12/1938
Bretan, Antonia, propietària a La Garriga	DOGC	02/11/1938
Brias i Miquel, Antoni	DOGC	29/08/1937
Bricall i Estrany, Fidel	DOGC	17/09/1938
Brillas i Pernal, Maria	DOGC	29/08/1937
Brillas i Socias, Josep	DOGC	12/09/1937
Brotons i Alonso, Enric	DOGC	02/09/1937
Bru de Sala, Josep	DOGC	19/11/1938
Bru i Antoni, Mateu	DOGC	12/09/1937
Bru i Galano, Carme	DOGC	21/12/1938
Brufau i Cusidó, Joan	DOGC	28/08/1937
Brufau i Estalella, Eduard	DOGC	25/07/1937
Brugué i Nualart, Josep	DOGC	17/12/1938
Bruguera i Balaguer, Manuel	DOGC	11/08/1937
Brugueras i Fontanals, Joan	DOGC	10/09/1937
Brunet i Alvarez de Lara, Joan	DOGC	17/12/1938
Brunet i Cot, Joan	DOGC	14/07/1937
Brunet i Gibert, Josefa	DOGC	10/11/1938
Brunet i Sala, Joan Baptista	DOGC	15/10/1937
Brunet i Serra, Ramon	DOGC	10/09/1937
Brunet, Isidre, veí de Rocafort i el Pont de Vilomara	DOGC	21/05/1938
Brunet, Josep, veí del Pont de Vilomara	DOGC	10/03/1938
Brusés i Danis, Josep Maria	DOGC	12/09/1937
Brusese i Dario, Josep Maria	DOGC	12/09/1937
Brussosa i Vaquer, Joan	DOGC	18/11/1938
Brutau, Angela, veïna de Sant Jaume de Llierca	DOGC	27/03/1938
Buch i Casamor, Josep Maria	DOGC	29/08/1937
Buch i Maria, Marcel·lí	DOGC	12/09/1937
Buch, Francesc, veí del poble de Puigsacalm	DOGC	08/04/1938

Bufalà i Ferreter, Joaquim	DOGC	24/08/1937
Bufill i Cugat, Francesca	DOGC	18/12/1937
Bufill i Cugat, Josep i Eduard	DOGC	18/12/1937
Buigos i Sancho, Camil	DOGC	12/09/1937
Buixeras i Bultó, Enric	DOGC	29/08/1937
Buiza i Martos, Tomàs	DOGC	28/09/1937
Bundó i Casas, Josep	DOGC	11/08/1937
Burgès, Josep, ex-capella de Figueres	DOGC	08/08/1937
Burgos i Garcia, Jacint	DOGC	26/08/1937
Burgos i Pérez, Vicenç	DOGC	28/08/1937
Busquets i Canals, Jaume	DOGC	11/09/1937
Busquets i Castellar, Antonia	DOGC	12/06/1937
Busquets i Codina, Ramir	DOGC	12/11/1938
Busquets i Simón, Trinitat	DOGC	11/11/1938
Busquets i Teixidó, Fermí	DOGC	21/08/1937
Busquets, Josep, de Barcelona	DOGC	22/12/1938
Butiñà, Josep, propietari a Llavaneres de Mont-alt	DOGC	19/10/1938
Butsems de Fradera, Carolina	DOGC	21/08/1937
Butsems i Cañellas, Carolina	DOGC	12/09/1937
Buxó i Cabanes, Josep	DOGC	06/05/1938
Buxó i Rocafort, Jerònim	DOGC	11/09/1937
Buxó, Miquel, veí de Sant Julià de Vilatorra	DOGC	16/10/1938
Byarrya i Riera, Ramon	DOGC	17/07/1937
Caballé i Sagrera, Pere	DOGC	17/12/1938
Caballeria, Jaume, propietari a Font-freda de Ter	DOGC	02/08/1937
Cabañas i Barba, Francesc	DOGC	19/07/1937
Cabañas i Fortuny, Rosa	DOGC	07/08/1937
Cabanas i Pérez, Josep	DOGC	11/07/1937
Cabañes i Papell, Celdoni	DOGC	19/07/1937
Cabani i Bassols, Josep	DOGC	11/07/1937
Cabani i Bassols, Llorenç	DOGC	19/07/1937
Cabani i Oliva, Joan	DOGC	26/11/1937
Cabanyes i Marquès, Alexandre	DOGC	17/02/1938
Cabanyes i Marquès, Llorenç	DOGC	07/12/1937
Cabeza i Camps, Àngel	DOGC	15/07/1937
Cabré i Bru, Andreu	DOGC	18/07/1937
Cabré i Sentís, Francesc	DOGC	25/12/1938
Cadafalch, i Rosiñol, Josep	DOGC	20/07/1937
Cairó i Bonaterra, Antoni	DOGC	17/05/1938
Cairó i Codina, Pere	DOGC	23/07/1937
Caixa Rural Constantí	DOGC	18/02/1938
Caldenteny i Alesan, Miquel	DOGC	14/11/1937
Calderó i Corona, Xavier	DOGC	21/07/1937
Calderón i Herraiz, Anicet	DOGC	06/07/1937
Calduch i Legido, Manuel	DOGC	22/07/1937
Calduch i Morera, Daniel	DOGC	29/12/1937
Callizo i Allué, Antoni	DOGC	20/08/1937
Callol i Batalla, Lluís	DOGC	19/11/1938
Calm de Paz, Lluís	DOGC	27/08/1937
Calsina i Gros, Josep	DOGC	04/03/1938
Calsina, Pere, veí de Pont de Vilomara	DOGC	10/03/1938
Calsina, Pere, veí de Pont de Vilomara i Rocafort	DOGC	17/05/1938
Calsina, Teresa	DOGC	22/02/1938
Calubi i Chanez, Ramon	DOGC	01/09/1937
Calvet i Gasch, Francesc	DOGC	03/08/1937
Calvet i Obiols, Lluís	DOGC	29/06/1937

Calvet i Picas, Ramona	DOGC 17/02/1938
Calvís i Jové, Ignasi	DOGC 22/07/1938
Camara Agrícola Oficial de Reus	DOGC 16/01/1938
Cambó i Batlle, Francesc d' A.	DOGC 26/07/1937
Cambó i Torras, Paulina	DOGC 29/07/1937
Cambó, Jesús	DOGC 02/08/1937
Cambra Agrícola Oficial d'Igualada	DOGC 12/03/1938
Cambra de la Propietat de Montmany	DOGC 27/02/1938
Cambra Oficial de la Propietat Urbana de Barcelona	DOGC 09/03/1938
Cameno C de la Higuera, Felix	DOGC 29/07/1937
Camp i Ferrer, Josep	DOGC 10/03/1938
Campa i Marquès, Joan	DOGC 21/07/1937
Campamà i Milà, Josep	DOGC 29/07/1937
Campmany i Cuyàs, Joan	DOGC 20/08/1937
Campmol, Elena, veïna de Barcelona	DOGC 16/10/1938
Camprubí i Baratau, Antoni	DOGC 13/01/1938
Camprubí i Ribot, Bonaventura	DOGC 16/01/1938
Camprubí i Vallhonrat, Pau	DOGC 20/08/1937
Camprubí, Dolors	DOGC 27/02/1938
Camps i d'Olzinelles, Carles	DOGC 01/07/1937
Camps i Fontanet, Alfred	DOGC 26/03/1938
Camps i Miquel, Manuel	DOGC 23/08/1937
Camps i Oliva, Lluís	DOGC 23/08/1937
Camps i Renom, Àngela	DOGC 23/08/1937
Camps i Rosa, Vicenç	DOGC 23/08/1937
Camps i Simó, Maria	DOGC 02/01/1939
Camps i Soldevila, Joan	DOGC 23/08/1937
Camps, Enriqueta, del poble de Tordera	DOGC 21/03/1938
Cañadas i Valdés, Silveri	DOGC 03/09/1937
Canadell i Jacas, Jordi	DOGC 27/08/1937
Canadell, Enric, veí de Sant Jaume de Llierca	DOGC 27/03/1938
Canal i Dalmau, Salvador	DOGC 12/11/1938
Canal, Miquel, veí del poble de Puigsacalm	DOGC 08/04/1938
Canalias i Mitjana, Sebastià	DOGC 16/01/1938
Canals i Biosca, Joan-Batista	DOGC 02/09/1937
Canals i Brengaret, Miquel	DOGC 02/04/1938
Canals i Lacosta, Narcís	DOGC 27/03/1938
Canals i Llobet, Antoni	DOGC 03/09/1937
Canals i Llobet, Antoni	DOGC 19/11/1938
Canals i Masana, Miquel	DOGC 12/06/1937
Canals i Nubiola	DOGC 28/11/1937
Canals i Palmada, Ramona	DOGC 01/09/1937
Canals i Vidal, Josep	DOGC 28/08/1937
Canals, Teresa, vídua Gironella	DOGC 27/08/1937
Candela i Campinany, Enric	DOGC 01/09/1937
Candela i Capmany, Eugeni	DOGC 21/07/1937
Cañellas de Paz, Encarnació	DOGC 02/01/1939
Cañellas i Gay, Teresa	DOGC 03/09/1937
Canició i Ferran, Manuela	DOGC 15/10/1937
Cano i Blatjot, Joaquim	DOGC 01/09/1937
Cantijoch i Agràs, Joan	DOGC 18/02/1938
Canudas i Aguilar, Dolors	DOGC 02/06/1938
Canudas i Aguilar, Josefa	DOGC 09/11/1937
Canut i Estella, Gaietà	DOGC 30/07/1937
Canut i Pagès, Josep Maria	DOGC 20/08/1937
Canut i Tebé, Josep	DOGC 20/08/1937

Canyameras i Escrigas, Josep	DOGC 29/07/1937
Capdevila i Coromines, Joan	DOGC 01/10/1937
Capdevila i Domènech, Petra	DOGC 03/08/1937
Capdevila i Felip, Lluís	DOGC 21/08/1937
Capdevila i Pernchet, Esteve	DOGC 03/10/1937
Capdevila i Rovira, Joan	DOGC 04/08/1937
Capdevila, Eduard	DOGC 27/02/1938
Capell i Puig, Toribi	DOGC 11/01/1939
Capell i Vergada, Antoni	DOGC 29/12/1937
Capella i Font, Pilar	DOGC 14/11/1937
Capella i Rigau, Josep	DOGC 08/07/1937
Capmany i Sala, Joan	DOGC 13/01/1938
Capó i Pagès, Joan	DOGC 16/07/1937
Capo i Varet, Baltasar	DOGC 13/01/1938
Carabús i Fornés, Josep	DOGC 21/03/1938
Carafí i Nicolau, Maria	DOGC 28/08/1937
Carandell i Gimbernat, Narcís	DOGC 02/04/1938
Carasa i Sáez, Emilia	DOGC 02/09/1937
Carasa i Villaescuerna, Manuel	DOGC 02/09/1937
Carballo i Solans, Lucrecia	DOGC 21/05/1938
Carbó de Bassas, Maria	DOGC 28/08/1937
Carbó i Cassi, Baldomer	DOGC 02/09/1937
Carbó i Pascual, Miquel	DOGC 11/08/1937
Carbonell i Albeto, Antoni	DOGC 02/09/1937
Carbonell i Jofra, August	DOGC 28/08/1937
Carbonell i Pallès, Joan	DOGC 27/03/1938
Carbonell i Paloma, Joan	DOGC 12/11/1938
Carbonell i Parera, Josep	DOGC 03/09/1937
Carcassona i Boria, Josep	DOGC 01/10/1937
Carcereny i Lugan, Felip	DOGC 07/08/1937
Cardó i Romaní, Melcior	DOGC 11/01/1939
Cardús i Ros, Francesc	DOGC 21/12/1938
Carles i Barceló, Josep	DOGC 07/08/1937
Carlos i Garcia, Brauli	DOGC 07/08/1937
Carmelites Descalces del poble de Tiana	DOGC 10/03/1938
Carmen, Catarina, propietària de La Garriga	DOGC 23/10/1938
Carrasco i España, Rafael	DOGC 28/08/1937
Carrasco i Gonzalo, Francesc	DOGC 03/09/1937
Carraza i Gómez, Ferran	DOGC 24/08/1937
Carré i Rué, Maria	DOGC 18/12/1937
Carreras i Corona, Eusebi	DOGC 20/08/1937
Carreras i Francolí, Cristòfor	DOGC 22/12/1938
Carreras i Moyà, Pere	DOGC 16/10/1938
Carreras i Nolla, Joaquim	DOGC 03/09/1937
Carreras i Soler, Josep	DOGC 08/04/1938
Carreras i Vives, Joan	DOGC 03/09/1937
Carreras, Josefa, de Solsona	DOGC 09/03/1938
Carreras, Sebastià	DOGC 22/12/1938
Carrero, Antoni, propietari a Bolvir	DOGC 21/12/1938
Carrill i Monasterio, Joaquim	DOGC 21/10/1938
Carrión i López, Francesc	DOGC 03/09/1937
Cartes i Castellà, Josep Maria	DOGC 11/08/1937
Carulla i Cuyàs, Manuela	DOGC 07/08/1937
Carulla, Mercè, vídua Balasch	DOGC 02/09/1937
Casa Editorial Bailly-Bailliere	DOGC 13/05/1938
Casa Select.	DOGC 10/09/1937

Casablanca i Bertrán, Ferran	DOGC	28/08/1937
Casablanca i Planell, Ferran	DOGC	03/09/1937
Casablanca i Planell, Ferran	DOGC	18/12/1937
Casabò i Torras, Pau	DOGC	26/08/1937
Casacuberta i Comella, Vicenç	DOGC	24/08/1937
Casademont i Salamià, Miquel	DOGC	02/04/1938
Casades i Torres, Carme	DOGC	03/09/1937
Casadesús i Castells, Ferran	DOGC	23/08/1937
Casadesus, Francesc, propietari de Font-freda de Ter	DOGC	02/08/1937
Casadevall i Donadiu, Francesc	DOGC	03/09/1937
Casadevall i Hernández, Manuel	DOGC	03/09/1937
Casadevall i Homaechea, Manuel	DOGC	14/07/1937
Casadevall i Perpiñà, Maria	DOGC	17/05/1938
Casadevall i Perpinyà, Antoni	DOGC	14/07/1937
Casajoana i Torrella, Antoni	DOGC	16/01/1939
Casajuana i Oliver, Josep	DOGC	28/08/1937
Casal Català del Rourell	DOGC	22/02/1938
Casal Catequístic de Gelida	DOGC	10/11/1938
Casal d'Acció Catòlica de Farners de la Selva	DOGC	09/11/1937
Casal i Villodo, Eduard	DOGC	02/09/1937
Casal Poalenc, de Poal	DOGC	25/12/1938
Casals i Cabanach, Lluís	DOGC	02/09/1937
Casals i Carles, Miquel	DOGC	27/02/1938
Casals i Chinchilla, Francesc	DOGC	02/09/1937
Casals i Heras, Lluís	DOGC	06/09/1937
Casals i Roura, Aurèlia	DOGC	12/11/1938
Casals i Roura, Paulí	DOGC	12/11/1938
Casals i Sánchez, Lluís	DOGC	06/09/1937
Casals i Suau, Francesc	DOGC	12/03/1938
Casals i Sunyer, Josep	DOGC	19/11/1938
Casals i Torres, Manuel	DOGC	06/09/1937
Casals, Francesc	DOGC	04/03/1938
Casals, Martí, propietari a Alfarràs	DOGC	29/10/1938
Casamadas, Ignasi	DOGC	22/02/1938
Casamitjana i Llopart, Josep	DOGC	26/08/1937
Casamor i Calm, Josep	DOGC	21/03/1938
Casanellas i Prats, Josep	DOGC	01/10/1937
Casanova i Esteve, Joan	DOGC	28/08/1937
Casanova i Esteve, Sebastià	DOGC	10/03/1938
Casanova, Lluïsa, vídua de Vives	DOGC	17/09/1938
Casanovas i Arderius, J	DOGC	17/09/1937
Casanovas i Berenguer, Fèlix	DOGC	06/09/1937
Casanovas i Manteca, Guillem	DOGC	04/08/1937
Casanovas i Mas, Cristina	DOGC	22/12/1938
Casanovas i Massip, Guillem	DOGC	04/08/1937
Casanovas i Padró, Artur	DOGC	04/08/1937
Casanovas i Parrella, Ramon	DOGC	11/09/1938
Casanovas i Prat, Ildefons	DOGC	09/03/1938
Casanovas i Torras, Joan	DOGC	18/12/1937
Casanovas, Josep	DOGC	22/02/1938
Casanovas, vídua de Cañadell	DOGC	26/11/1937
Casarramona, Antònia, propietària a Malla	DOGC	18/11/1938
Casas i Armengol, Antoni	DOGC	09/09/1937
Casas i Canudas, Joan	DOGC	22/02/1938
Casas i Carreras, Joan	DOGC	09/09/1937
Casas i Choconeli, Josep	DOGC	29/06/1937

Casas de Muller, Josep	
Casas i Galofré, Joan	DOGC 18/02/1938
Casas i Gou, Josep	DOGC 19/10/1938
Casas i Millàs, Josep	DOGC 10/08/1937
Casas i Rigol, Felix	DOGC 20/02/1938
Casas i Viñas, Agustí	DOGC 09/09/1937
Casas i Viñas, Lluís	DOGC 09/09/1937
Casas, Manuel, propietari a Llaveneres de Mont-alt	DOGC 29/10/1938
Cascante i Portabella, Cristòfol M	DOGC 28/10/1937
Cascante i Portabella, Josep Maria	DOGC 09/09/1937
Cascante i Portabella, Lluís G.M.	DOGC 09/09/1937
Cascante i Portabella, Santiago	DOGC 28/08/1937
Casellas i Alonso, Eduard	DOGC 09/09/1937
Casellas i Castellà, Joaquim	DOGC 09/09/1937
Caselles, Josep, del poble de Tordera	DOGC 21/03/1938
Cases i Salvatella, Mercè	DOGC 06/05/1938
Casimiro i Arnalot, Jacint	DOGC 11/11/1938
Casino de Begués	DOGC 16/01/1938
Casino de Granollers, de Granollers	DOGC 06/05/1938
Casino Foment i Lliga Econòmica d'Igualada	DOGC 09/11/1937
Casino Recreatiu i Instructiu d'Amposta	DOGC 18/12/1937
Cassi i Carol, Anselm	DOGC 20/07/1937
Casson i Villoldo, Eduard	DOGC 10/09/1937
Castañè, Pere	DOGC 30/01/1938
Castañer i Puig, Emili	DOGC 21/03/1938
Castany, Josep, veí de Masquefa	DOGC 22/07/1938
Castejón i Mestres, Josep	DOGC 18/12/1937
Castellà i Bordas, Josep	DOGC 10/09/1937
Castellà i Capdevila, Bernat	DOGC 11/01/1939
Castellà i Castellà, Ramon	DOGC 30/01/1938
Castellà i Quintana, Josep	DOGC 10/09/1937
Castellà i Ribó, Josep	DOGC 10/09/1937
Castellar i Ramon, Pau	DOGC 28/09/1937
Castellnou i Borràs, Ramon	DOGC 17/06/1937
Castellnou i Pelejà, Josep	DOGC 17/06/1937
Castells de Xammar, Montserrat	DOGC 10/09/1937
Castells i Caradams, Isidre	DOGC 16/10/1938
Castells i Carbonell, Anna	DOGC 15/07/1937
Castells i Felip, Ramon	DOGC 17/02/1938
Castells i Homs, Josefa	DOGC 20/02/1938
Castells i Rabassa, Joan	DOGC 11/08/1937
Castellví i Feliu, Manuel	DOGC 02/06/1938
Castellví i Font, Àngela	DOGC 10/09/1937
Castellví i Font, Joaquim	DOGC 10/09/1937
Castellví i Jonullà, Ignasi	DOGC 10/03/1938
Castellví i Jonullà, Josep Maria	DOGC 10/03/1938
Castellví i Jonullà, Ramon	DOGC 10/03/1938
Castellví, Francesc, propietari a Figueres	DOGC 02/01/1939
Castro i Dans, Manuell	DOGC 10/09/1937
Castro i Deus, Manuel	DOGC 10/09/1937
Casulleras i Calvet, David	DOGC 26/08/1937
Casulleres i Jané, Mariano	DOGC 31/08/1938
Català i Costa, Pius	DOGC 20/10/1938
Catalán, Anselm	DOGC 09/06/1937
Catarineu i Jalencas, Antoni	DOGC 03/08/1937
Catasús i Borràs, Antoni	DOGC 26/08/1937

Cavalleria i Budallés, Manuel	DOGC	20/10/1938
Cayuelas i Martínez, Josep	DOGC	10/09/1937
Centre Agrícola de Sadurní d'Anoia	DOGC	02/01/1939
Centre Catòlic de Rupit	DOGC	29/06/1937
Centre Catòlic d'Igualada	DOGC	31/08/1938
Centre Coral Unió Masnouense del Masnou	DOGC	29/12/1937
Centre de Dretes de Vilaplana	DOGC	13/01/1938
Centre Gironellenc de Gironella	DOGC	04/03/1938
Centre Instructiu i Recreatiu de Balsareny	DOGC	04/03/1938
Centre Moral Instructiu de Canet de Mar	DOGC	18/11/1938
Centre Republicà Radical de Vallvert d'Urgell	DOGC	16/01/1939
Centre Unió Jorbense de Jorba	DOGC	20/02/1938
Cerdà i Cladellas, Pere	DOGC	19/06/1937
Cerdà i Jornet, Antoni	DOGC	12/06/1937
Cerdà, Antoni, propietari a Canet de Mar	DOGC	12/11/1938
Cerrada i Perdiguero, Faustí	DOGC	10/09/1937
Cervelló i Arbós, Bonaventura	DOGC	10/09/1937
Cervera i Alcón, Just	DOGC	10/09/1937
Cervera i Alvas, Josep	DOGC	17/05/1938
Cervera i Querol, Pasqual	DOGC	24/08/1937
Cervera, Frederic, veí de la Selva de Mar	DOGC	21/07/1938
Chaves de Setmenat, Dolors	DOGC	03/09/1937
Churruca i Dotres, Cosme	DOGC	09/06/1937
Churruca i Dotres, Maria Teresa	DOGC	19/06/1937
Churruca i Dotres, Matilde	DOGC	19/06/1937
Churruca i Dotres, Merce	DOGC	09/06/1937
Churruca i Dotres, Ricard	DOGC	09/06/1937
Cid i Enfedaque, Agustí	DOGC	10/09/1937
Cinamond i James, Bernat R.	DOGC	24/09/1937
Círcol Campdevalonès de Campdevàrol	DOGC	04/03/1938
Círcol de Sants de Barcelona	DOGC	10/03/1938
Círcol Mercantil de Palafrugell	DOGC	08/07/1937
Cirera i Molàs, Josep	DOGC	06/05/1938
Cirera i Prim, Josep R.	DOGC	25/07/1937
Cirera Volta, Josep	DOGC	12/06/1937
Ciurana i Gil, Rosa	DOGC	18/02/1938
Ciurana i Pagès, Enric	DOGC	30/01/1938
Ciurana i Trillo, Josep	DOGC	10/09/1937
Civil i Casas, Jaume	DOGC	10/09/1937
Civirubi i Font, Liduvina	DOGC	08/04/1938
Civit i Minguella, Josep	DOGC	10/03/1938
Clapés i Rovira, Josep	DOGC	03/08/1937
Clarà i Carles, Lluïsa	DOGC	10/09/1937
Claramunt i Carulla, Mercè	DOGC	20/07/1937
Claramunt i Daga, Teresa	DOGC	10/09/1937
Claramunt i Parés, Pere	DOGC	20/07/1937
Claret i Riba, Josefa	DOGC	10/09/1937
Claret i Sanmartí, Joan	DOGC	21/07/1938
Claret i Sanmartí, Magí	DOGC	21/07/1938
Clavaguera i Pericay, Pere	DOGC	21/10/1938
Clavé, Antoni, Comte de Vilardaga	DOGC	15/09/1937
Clavell i Montid, Jaume	DOGC	29/08/1937
Clavell i Planas, Narcís	DOGC	10/09/1937
Clavero i Fernández, Angel	DOGC	10/09/1937
Clivillés i Xirau, Miquel	DOGC	11/11/1938
Clombi i Cenzano, Francesc	DOGC	10/09/1937

Clot i Junoy, Lluís G.	DOGC	30/08/1937
Clotet i Euras, Jaume	DOGC	17/04/1938
Clotet i Euras, Joan	DOGC	17/04/1938
Clotet i Sala, Josep	DOGC	17/04/1938
Clua i Companys, Josep	DOGC	10/09/1937
Cluxart i Purcet, Magdalena	DOGC	16/01/1939
Coch i Surroca, Joaquim	DOGC	10/09/1937
Coderch, Josep, propietari a Vilanova del Vallès	DOGC	11/11/1938
Codina i Alàs, Ramon	DOGC	28/10/1937
Codina i Arimón, Lluís	DOGC	10/09/1937
Codina i Guitart, Antoni	DOGC	10/09/1937
Codina i Lloveras, Francesc	DOGC	15/09/1937
Codina i Matalí, Antonia	DOGC	15/09/1937
Codina i Viver, Jaume	DOGC	16/01/1938
Codines i Soldevila, Pere	DOGC	11/09/1937
Codorniu SA	DOGC	11/09/1937
Col·legi de les Carmelites de Cardona	DOGC	18/02/1938
Col·legi dels Germans Maristes de Gironella	DOGC	04/03/1938
Col·legi Germans Maristes de la Garriga	DOGC	23/10/1938
Col·legi i Noviciat GG Sagrada Família Urgell del Masnou	DOGC	29/12/1937
Colindres i Pérez, Francesc	DOGC	11/09/1937
Coliseu Empordanès de Palafrugell	DOGC	29/12/1937
Coll i Bacardi, Antoni	DOGC	13/01/1938
Coll i Bech, Carles	DOGC	16/01/1939
Coll i Casamiquela, Josep	DOGC	11/09/1937
Coll i Comas, Concepció	DOGC	29/08/1937
Coll i Comas, Teresa	DOGC	29/08/1937
Coll i Gasau, Antoni	DOGC	02/04/1938
Coll i Llach, Eugeni	DOGC	17/09/1937
Coll i Macià, Albert	DOGC	17/09/1937
Coll i Massaguer, Paulí	DOGC	17/09/1937
Coll i Pi, Narcís	DOGC	29/10/1938
Coll i Portabella, Ignasi	DOGC	19/06/1937
Coll i Roura, Joan	DOGC	02/04/1938
Coll i Salvà, Joan	DOGC	17/09/1937
Coll i Serra, Albert	DOGC	17/09/1937
Collell i Alsina, Antoni	DOGC	11/09/1937
Colls i Figueras, Josep	DOGC	17/09/1937
Colomar i Roura, Miquel	DOGC	02/04/1938
Colomer i Castell, Rosa	DOGC	09/10/1937
Colomer i Roig, Francesc	DOGC	12/11/1938
Colomer, Albert, propietari de Ribes de Freser	DOGC	09/08/1937
Colominas i Camats, Francesca	DOGC	14/11/1937
Colominas i Sitja, Josefa	DOGC	11/08/1937
Colón i Vidal, Josep	DOGC	11/09/1937
Colubí i Chanez, Ramon	DOGC	15/09/1937
Coma i Cros, Joan	DOGC	27/08/1937
Coma i Ferrer, Vicenç	DOGC	17/12/1938
Coma i German, Lluís	DOGC	14/11/1937
Coma i Lletjós, Pere	DOGC	15/10/1937
Coma i Pallarès, Cecília	DOGC	29/08/1937
Coma i Roura, Dolors	DOGC	17/09/1937
Coma i Roura, Maria	DOGC	17/09/1937
Coma i Serrabou, Josep	DOGC	26/06/1937
Comadran i Peric, Josep	DOGC	24/07/1937
Comajuncosa i Santacana, Josep	DOGC	04/06/1937

Comamala i Corina, Baptista	DOGC	29/08/1937
Comamala i Molins, Jaume	DOGC	11/11/1938
Comas de Mora, Enric	DOGC	17/09/1937
Comas i Gusart, Joan	DOGC	04/03/1938
Comas i Vallhonrat, Teresa	DOGC	23/09/1937
Comella i Colom, Joan	DOGC	21/12/1938
Comelles i Canudes, Jacint	DOGC	20/07/1937
Comercial Sert	DOGC	24/08/1937
Comère i Poupé, Gastò	DOGC	30/07/1937
Comet i Oliveres, Pere	DOGC	17/09/1937
Company i Llansana, Ramon	DOGC	29/12/1937
Company i Pons, Antoni	DOGC	23/08/1937
Companya Canalització i Regadius Ebre i Sindicat Xerta	DOGC	18/02/1938
Compte i Galofré, Ramon	DOGC	17/09/1937
Comunitat d'Aigües de la Mina de Calella	DOGC	07/12/1937
Comunitat d'Anglesola	DOGC	25/12/1938
Comunitat de Santa Maria d'Igualada	DOGC	09/11/1937
Comunitat Divina Pastora de Capellades	DOGC	06/11/1937
Comunitat La Divina Pastora de Piera	DOGC	17/09/1938
Comunitat Soledat d'Igualada	DOGC	28/11/1937
Conde Gómez del Olmo, Eduard	DOGC	09/07/1937
Conde i Baliu, Lluís	DOGC	07/08/1937
Congregació Carmelites d'Anglesola	DOGC	25/12/1938
Congregació de CG Carmelites de Calella	DOGC	07/12/1937
Congregació de CG Vetlladores de Calella	DOGC	07/12/1937
Congregació de la Divina Pastora d'Igualada	DOGC	29/10/1938
Congregació de la Nostra Dona de l'Ensenyança de Calella	DOGC	07/12/1937
Congregació de les Serves de Maria de Sabadell	DOGC	06/07/1937
Congregació de Missioners de Sallent	DOGC	21/07/1938
Congregació de Monges Benetes de Mataró	DOGC	11/09/1938
Congregació de Monges Caputxines de Mataró	DOGC	11/09/1938
Congregació de Monges Tereses de Mataró	DOGC	11/09/1938
Congregació de Religioses Franciscanes de Gelida	DOGC	10/11/1938
Congregació Germanes Paules d'Olesa de Montserrat	DOGC	16/10/1938
Congregació Monges Filipenses de Breda	DOGC	16/10/1938
Congregació Religiosa Esclaves Sagrat Cor Jesús BCN Es	DOGC	30/01/1938
Congregació Religioses Sagrada Família de la Seu d'Urgell	DOGC	16/10/1938
Congregació THT del G de la Riera de Gaià	DOGC	20/02/1938
Conill i Montbrió, Bonaventura	DOGC	14/11/1937
Consortio Español de Patentes de Radio Recepción	DOGC	08/07/1937
Constanti i Saritjol, Montserrat	DOGC	08/07/1937
Construccions Modernes SA de Tona	DOGC	21/10/1938
Contijoc i Querol, Josep	DOGC	16/11/1937
Convent de Dominiques de les Planes d'Hostoles	DOGC	09/03/1938
Convent de les Filipenses de Aigüestoses de Llobregat	DOGC	18/02/1938
Convent de Monges de Viladecans	DOGC	14/09/1937
Convent Monges Cistercenques de Vallbona de les Monges Es	DOGC	18/02/1938
Convent Monges Terciàries del Carme, d'Alforja	DOGC	26/03/1938
Cooperativa "La Popular" de Palau Solità	DOGC	19/06/1937
Cooperativa Obrera Tèxtil Jutera i Industrial Fokoil	DOGC	07/12/1937
Corachan i Garcia, Manuel	DOGC	26/11/1937
Corbera i Blanc, Lluís	DOGC	19/04/1938
Corbera i Cepillo, Miquel	DOGC	26/08/1937
Corbera i Prunet, Francesc	DOGC	12/11/1938
Corbera i Puñet, Jaume	DOGC	08/07/1937
Corbera i Soulé, Esteve	DOGC	04/06/1937

Corderas i Viladevall, Francesc	DOGC	25/12/1938
Corderas, Josep, veí de Codines del Vallès	DOGC	25/12/1938
Cordomi i Puig, Joan	DOGC	20/02/1938
Cordoncillo i Vilar, Francesc	DOGC	08/07/1937
Coroleu i Borrás, Wifred	DOGC	08/07/1937
Coromina i Giralt, Maria	DOGC	18/12/1937
Corominas i Ramon, Josefa	DOGC	08/07/1937
Correa i Veglisón, Antoni F	DOGC	26/06/1937
Corres i Gañana, Joan	DOGC	03/09/1937
Corrons i Bigorra, Felix	DOGC	17/04/1938
Corrons i Bigorra, Josep	DOGC	17/04/1938
Cortada i Roig, Miquel	DOGC	23/08/1937
Corte Angèlica de San Luís Gonçaga	DOGC	17/02/1938
Cortes i Coll, Miquel	DOGC	08/07/1937
Cortes i Riera, Carolina	DOGC	08/07/1937
Corvero i Cebrer, Maria	DOGC	03/09/1937
Cosidó i Dasca, Francesc	DOGC	21/10/1938
Cosp i Villaró, Pere	DOGC	03/09/1937
Costa de Sagnier, Paulina	DOGC	21/03/1938
Costa i Amat, Josep	DOGC	08/08/1937
Costa i Babot, Antoni	DOGC	26/09/1937
Costa i Ballester, Ferran	DOGC	17/09/1938
Costa i Camps, Ramon	DOGC	26/09/1937
Costa i Compte, Antoni	DOGC	03/10/1937
Costa i Compte, Jacint	DOGC	03/10/1937
Costa i Compte, Josep	DOGC	03/10/1937
Costa i Compte, Maria	DOGC	03/10/1937
Costa i Compte, Mercè	DOGC	03/10/1937
Costa i Compte, Narcís	DOGC	03/10/1937
Costa i Compte, Ramon	DOGC	03/10/1937
Costa i Font, Dolors	DOGC	03/09/1937
Costa i Lloveras, Joan	DOGC	03/09/1937
Costa i Mallol, Antoni	DOGC	03/09/1937
Costa i Roca, Josep	DOGC	03/09/1937
Costa, Pere, propietari a Llavaneres de Mont-alt	DOGC	19/10/1938
Cot i Pinós, Jaume	DOGC	03/09/1937
Cot i Ripoll, Frederic	DOGC	23/09/1937
Cot i Surroca, Pere	DOGC	09/08/1937
Convent Col·legi Jesús i Maria	DOGC	17/02/1938
Creixell i Vallhonrat, Carles	DOGC	16/01/1938
Creixells i Vallhonrat, Francesc	DOGC	16/01/1938
Crespo i Pérez, Josep	DOGC	03/09/1937
Creus i Berenguel, Lluís	DOGC	03/08/1937
Creus i Homs, Salvador	DOGC	12/03/1938
Cros i Vallmitjana, Valentina	DOGC	26/08/1937
Crosas i Casals, Narcís	DOGC	08/04/1938
Crous i Illa, Matilde	DOGC	11/08/1937
Crous i Torrents, Josep	DOGC	11/07/1937
Crous, Antoni, propietari de La Garriga	DOGC	23/10/1938
Crous, Matilde, vídua Balet	DOGC	03/09/1937
Cuadrado i Sánchez, Angel	DOGC	10/09/1937
Cuadrench i Cuadrench, Josep	DOGC	02/08/1937
Cuadrench i Cuadrench, Montserrat	DOGC	02/08/1937
Cuadreny i Gil, Josep	DOGC	03/09/1937
Cuadreny i Riera, Josep	DOGC	26/09/1937
Cuadros, Sofia, propietària a La Garriga	DOGC	19/11/1938

Cuatrecases i Canals, Pere	DOGC 26/09/1937
Cuberas i Costa, Isidre	DOGC 28/09/1937
Cuerda i Gómez, Josep	DOGC 26/09/1937
Cuevas, Mercè, propietària a Garrigàs	DOGC 17/12/1938
Cuixart i Ossul, Josep	DOGC 22/02/1938
Culell, Carme, de les Fonts de Sacalm	DOGC 06/05/1938
Cumellas i Cumellas, Valentí	DOGC 03/09/1937
Cunill i Tressera, Ramon	DOGC 26/08/1937
Cunill i Marsiñach, Gregori	DOGC 17/05/1938
Cunill i Sarsanedas, Ramon (el mateix nom cosins germans)	DOGC 20/08/1937
Cunill i Sarsanedas, Ramon (el mateix nom cosins germans)	DOGC 20/08/1937
Cusco i Almirall, Guillem	DOGC 15/11/1937
Cuscó i Massana, Josep	DOGC 03/09/1937
Cusido i Dasca, Raimon	DOGC 09/11/1937
Cuspinera i Segalès, Antoni	DOGC 29/12/1937
Cuyas i la Grifa, Mercé	DOGC 13/01/1938
Cuyas i la Grifa, Vicenç	DOGC 13/01/1938
Cuyàs i Lagrifa, Antoni	DOGC 26/09/1937
D'Alòs i Henelin, Lluís I	DOGC 21/07/1937
D'Alòs i Mateu, Lluís E	DOGC 21/07/1937
D'Abadal i Calderó, Raimon	DOGC 17/07/1937
Dachs i Dachs, Ramon	DOGC 21/10/1938
Dachs i Folguera, Josep	DOGC 17/07/1937
Dachs i Roig, Josep	DOGC 17/07/1937
Dalmases i Vllavecchia, Ramon	DOGC 17/07/1937
Dalmau i Gorina, Pere	DOGC 26/07/1937
Dalphin i Coca, Àngela	DOGC 06/11/1937
Danot i Garriga, Genoveva	DOGC 23/07/1937
Dardet i Bonaplata, Dolors	DOGC 26/07/1937
Darna i Gassol, Maria	DOGC 05/08/1937
D'Arquer i Vives, Josep	DOGC 05/09/1937
Dasca i Boada, Albert	DOGC 21/10/1938
Dasca i Ortega, Leandre	DOGC 12/08/1937
Dasi i Hernández, Ferran	DOGC 12/08/1937
David SA	DOGC 27/08/1937
D'Avilés i Lanier, Albert	DOGC 11/09/1937
Davison i Millar, Alexandre	DOGC 12/08/1937
De Almar i Fabregas, Sofia	DOGC 02/06/1938
De Balanzó i Echevarria, Vicenç	DOGC 12/08/1937
De Barnola i Espona, Antoni	DOGC 27/02/1938
De Barramendi, Josep R.	DOGC 17/09/1937
De Bobés i Artés, Enric	DOGC 04/08/1937
De Bobes i Balaguer, Arcadi	DOGC 04/08/1937
De Borbón i Real, Josep	DOGC 21/08/1937
De Borràs i de Borràs, Manuela	DOGC 20/02/1938
De Budallés de Diaz de Contreras, Dolors	DOGC 20/10/1938
De Budallés i Gombau, Eusebi	DOGC 20/10/1938
De Bufalà i Ferrater, Ignasi (Joaquim en DOGC 12/12/1937)	DOGC 11/09/1937
De Camps i Olzinelles, Carles	DOGC 02/08/1937
De Càrcer i de Ros, Pilar	DOGC 11/11/1938
De Carlos i Vidau, Doroteu	DOGC 07/08/1937
De Casanova i de Vallès, Firmo	DOGC 05/09/1937
De Casanova i Vallès, Lluís	DOGC 28/08/1937
De Casanovas de Vallès, Guillem	DOGC 04/08/1937
De Casanovas i Cabanach, Maria	DOGC 06/09/1937
De Casanovas i Deltor, Maria	DOGC 06/09/1937

De Casanovas i Penella, Ramon	DOGC	04/08/1937
De Casanovas i Vallès, Maria	DOGC	06/09/1937
De Cendre i Terrades, Tomàs	DOGC	10/09/1937
De Ciurana i Puig, Lluís	DOGC	10/09/1937
De Cuadras, Enric	DOGC	07/12/1937
De Cuadras, Enriqueta	DOGC	07/12/1937
De Dalmases i Olivart, Lluís	DOGC	17/07/1937
De Delàs i Gayola, Manuel	DOGC	20/07/1937
De Falgar de Ciurana, Josep Maria	DOGC	28/09/1937
De Fontcuberta, Carles, propietari a l'Escala	DOGC	21/10/1938
De Foronda, Maria	DOGC	07/08/1937
De Foxà, Alfons, veí de Desvalls	DOGC	21/03/1938
De Genover de Balle, Ignasi	DOGC	16/08/1937
De Genover i Muni, Ignasi	DOGC	16/08/1937
De Julià, Josefina	DOGC	27/02/1938
De la Cruz i Diaz, Emilià	DOGC	09/08/1937
De la Fuente i Lledó, Bernat	DOGC	30/08/1937
De la Guardia, Josep	DOGC	26/09/1937
De la Pena i Asó, Gaspar	DOGC	05/10/1937
De la Riva i Ruiz, Concepció	DOGC	12/10/1937
De Lafuente i Lledó, Bernat	DOGC	16/08/1937
De las Heras i Farré, Manuela	DOGC	15/07/1937
De Latorre López, Josep	DOGC	22/07/1937
De Lina i Miguel, Àngel	DOGC	26/08/1937
De Llança i de Montoliu, Ignasi	DOGC	22/02/1938
De Luna i Margenat, Miquel Àngel	DOGC	17/07/1937
De Marimon, Montserrat	DOGC	22/02/1938
De Marull i Huguet, Pere	DOGC	18/08/1937
De Marull i Huguet, Ramon	DOGC	18/08/1937
De Massó i Serra, Mateu	DOGC	08/08/1937
De Mates, Concepció, veïna de la Garriga	DOGC	13/05/1938
De Mates, Maria, veïna de la Garriga	DOGC	13/05/1938
De Miquel i Costa, Carles	DOGC	21/10/1938
De Miquel i Fuentes, Miquel	DOGC	18/08/1937
De Moner i Barbarà, Jaume	DOGC	11/11/1938
De Montagut i Miro, Ramon	DOGC	19/11/1938
De Mora i de Jouvet, Pau Ramon, ex baró de Corbera	DOGC	28/10/1937
De Nadal i Ferrer, Joaquim Maria	DOGC	23/08/1937
De Negri, Lluçia, de Sabadell	DOGC	17/09/1938
De Pagès i Comas, vídua de Capara	DOGC	02/10/1937
De Pallejà i Ferrer-Vidal, Guillem	DOGC	24/09/1937
De Peray i March, Josep	DOGC	23/08/1937
De Pouplana i Oliveres, Jesús	DOGC	21/12/1938
De Prat i Ros, Lluís	DOGC	09/11/1937
De Puig i de Carrer, Josep	DOGC	15/09/1937
De Querol i Bofarull, Ferran	DOGC	25/07/1937
De Riba i de España, Mercé	DOGC	28/08/1937
De Riba i de España, S	DOGC	26/11/1937
De Ribot, Josep, veí de Sant Jaume de Llierca	DOGC	27/03/1938
De Robert i de Carles, Robert	DOGC	30/07/1937
De Ros i Dalmases, Xavier	DOGC	12/10/1937
De Ros i Puig, Ignasi	DOGC	16/01/1938
De Sala, Marià, propietari a Llavaneres de Mont-alt	DOGC	19/10/1938
De Salas i Bruguera, Maria	DOGC	10/10/1937
De Segarò, Noguier, propietària Ciurana	DOGC	25/12/1938
De Senillosa de Viala, Arcadi	DOGC	26/03/1938

De Senillosa de Viala, Carles	DOGC	26/03/1938
De Subirà, Agustí, ex-Barò d'Abella, propietari a Cardona	DOGC	19/11/1938
De Teodor i Bosch, Llorens	DOGC	16/01/1938
De Tera i Fanal, Ginés	DOGC	07/10/1937
De Torelló, Fiol, veí del poble de Puigsacalm	DOGC	08/04/1938
De Urquijo i Olano, Ignasi	DOGC	02/11/1938
De Valls i de Feliu, Pius	DOGC	03/10/1937
De Valls i Riera, Ramon	DOGC	21/12/1938
De Vellido, Maria Paz	DOGC	02/11/1938
De Ventòs i Mir, Ignasi	DOGC	30/07/1937
Degollada, Joaquim	DOGC	21/08/1937
Del Castillo i Alonso, Gonçal	DOGC	21/08/1937
Del Corral i Ramírez, Caterina	DOGC	12/06/1937
Del Moral i Dasgoas, Angel	DOGC	11/09/1938
Del Moral, Leopold	DOGC	21/09/1937
Del Pozo i Rodrigo, Flora	DOGC	06/11/1937
Del Pozo i Travy, Lluís	DOGC	12/09/1937
Dellondè i Servosa, Joan	DOGC	02/04/1938
Dels Sans Roger i Surià, Miquel	DOGC	08/10/1937
Denever, Hipòlit, propietari a Barcelona	DOGC	29/10/1938
Descalç i Casaponsa, Pau	DOGC	04/03/1938
Descalç, Ricard, propietari a Bages d'En Selves	DOGC	18/11/1938
Descàrrega i Ballvé, Jacint	DOGC	21/08/1937
D'Espanya de Digoine, Carles	DOGC	25/07/1937
D'Espona, Joaquim, veí de les Fonts de Sacalm	DOGC	19/04/1938
Despujol i Deixades, Ignasi	DOGC	12/03/1938
Despujols, Ignasi, veí de Tortosa	DOGC	12/03/1938
Desvalls i Tries	DOGC	02/08/1937
Desvalls, Alfons, propietari a Olx	DOGC	19/11/1938
Déu i Busquets, Josep	DOGC	16/01/1939
Déu i Majó, Magdalena	DOGC	28/11/1937
Dexeus de Font, Montserrat	DOGC	10/11/1938
Diaz Gonzalez i Herrero, Àngel	DOGC	21/07/1937
Diaz i Domínguez, Joan	DOGC	21/08/1937
Diaz i Galceran, Artur	DOGC	29/07/1937
Diaz i Ruiz, Manuel	DOGC	21/07/1937
Divi i Calixt, Carles	DOGC	21/08/1937
Doce i Vázquez, Fidel	DOGC	22/07/1937
D'Olabarria i Conde, Ferran	DOGC	06/07/1937
D'Olabarria i Conde, Manuel	DOGC	06/07/1937
D'Olabarria i Zuanasbar, Leocadi	DOGC	06/07/1937
Dolz i Planell, Joan	DOGC	19/08/1937
Domènech i Estruch, Josep	DOGC	19/08/1937
Domènech i Ferrés, Antoni	DOGC	19/08/1937
Domènech i Lube, Josefa	DOGC	19/08/1937
Domènech i Montaner, Lluís	DOGC	11/11/1938
Domènech i Panadès, Antoni	DOGC	19/08/1937
Domènech i Ravella, Joan	DOGC	13/01/1938
Domènech i Rodón, Joan	DOGC	19/08/1937
Domènech i Silvestre, Josep	DOGC	11/08/1937
Domènech i Socias, Eduard	DOGC	16/01/1938
Domènech, Ramon	DOGC	27/02/1938
Domingo i Garcia, Domènec	DOGC	04/06/1937
Domingo i Herrero, Lluci	DOGC	19/08/1937
Domingo i Mañé, Pere	DOGC	11/08/1937
Domingo i Purroy, Josep	DOGC	08/07/1937

Domínguez i Miralles, Josep Maria	DOGC	09/09/1937
Dominiques de Girona, Religioses	DOGC	26/06/1937
Dominiques de l'Ensenyança de Rupit	DOGC	26/06/1937
Dominiques del Bruc, Religioses	DOGC	26/06/1937
Donadeu i Font, Domènec	DOGC	17/12/1938
Donjo i Oliveres, Justa	DOGC	21/10/1938
Dorda i Domenech, Araceli	DOGC	19/08/1937
Dòria i Horta, Antoni	DOGC	10/03/1938
D'Oriola i Cortada, Antoni	DOGC	09/03/1938
Dorrego i Pascual, Josep	DOGC	09/09/1937
Dosset, Maria del Carme	DOGC	09/06/1937
D'Osso i Cugat, Francesca	DOGC	19/07/1937
Dot, Jesús	DOGC	27/02/1938
Dotras i Feliu, Jaume	DOGC	12/11/1938
Dotres de los Santos, Maria, vídua de Churruca	DOGC	09/06/1937
Dou i d'Alòs, Gertrudis	DOGC	01/07/1937
Dou i Felip, Joan	DOGC	20/10/1938
Dou i Majo, Magdalena	DOGC	06/11/1937
Dou, Xavier, veí del poble de Puigsacalm	DOGC	08/04/1938
Drets i Rifé, Antoni	DOGC	09/09/1937
Drogueria Vidal i Ribas SA	DOGC	21/08/1937
Duch i Solé, Josep	DOGC	21/10/1938
Duch i Tort, Maria	DOGC	21/05/1938
Duquessa d'Ucedas, veïna de la Selva de Mar	DOGC	21/07/1938
Durà, Darius, veí de Tiana	DOGC	10/03/1938
Duran i Bertran, Ramon	DOGC	02/04/1938
Duran i Bonich, Joan	DOGC	20/08/1937
Duran i Bonich, Joan	DOGC	16/01/1938
Duran i Clara, Mercé	DOGC	09/09/1937
Duran i Corredor, Carme	DOGC	17/12/1938
Duran i Estruc, Bru	DOGC	09/09/1937
Duran i Falp, Frederic	DOGC	09/09/1937
Duran i Girbau, Josep Maria	DOGC	12/06/1937
Duran i Plantada, Pere	DOGC	12/06/1937
Duran i Seuba, Josep	DOGC	09/09/1937
Duran i Soler, Josep	DOGC	26/09/1937
Duran i Ventosa, Lluís	DOGC	25/07/1937
Dusol, Concepció, veïna de Sant Jaume de Llierca	DOGC	27/03/1938
Editorial Alas	DOGC	12/08/1937
Editorial Federico Susanna	DOGC	11/08/1937
Eguillor i Montero, Gregori	DOGC	29/07/1937
Elias i Barnés, Agapit.	DOGC	16/01/1939
Elias i Creus, Joan	DOGC	29/07/1937
Elias i Font, Josep	DOGC	17/02/1938
Elies de Molina, Joan, ex-marquès de Casa Brusi	DOGC	01/10/1937
Enbuena i Farriols, Josep	DOGC	04/08/1937
Energia Elèctrica de Catalunya	DOGC	24/08/1937
Enric i Calsina, Mena	DOGC	17/04/1938
Enric i Marcet, Marcel·lí	DOGC	17/04/1938
Enric Iglesias SA	DOGC	02/11/1938
Enrich i Llop, Martí	DOGC	09/11/1937
Ensesa i Pujadas, Josep	DOGC	18/09/1937
Erena i Feliciana, Teodora	DOGC	12/03/1938
Erra, Gaietana, propietària de La Garriga	DOGC	02/11/1938
Esbarjo de Sant Lluís, de Mataró	DOGC	17/09/1938
Esbert i Sampere, Rosa	DOGC	05/08/1937

Escalas i Chameni, Ernest	DOGC	04/08/1937
Escalas i Chameni, Felix	DOGC	04/08/1937
Escandell i Tur, Antoni	DOGC	13/01/1938
Escardivil i Soler, Josep	DOGC	11/01/1939
Escardivol i Soler, Francesc	DOGC	19/08/1937
Escardó i Valls, Pilar	DOGC	12/11/1938
Escoda i Pané, Miquel	DOGC	16/10/1938
Escoda R, propietari a Llaveneres de Mont-alt	DOGC	19/10/1938
Escofet i Amills, Adrià	DOGC	04/03/1938
Escofet i Amills, Teresa	DOGC	04/03/1938
Escofet i Sans, Carme	DOGC	18/02/1938
Escola Catequista de Mataró	DOGC	17/09/1938
Escola-Societat del poble de Puigsacalm	DOGC	08/04/1938
Escoles Pies de Barcelona	DOGC	14/09/1937
Escudé i Berart, Ermenegild	DOGC	07/12/1937
Escuin i Navarro, Josep	DOGC	19/08/1937
Escuté i Cusidó, Antoni	DOGC	14/08/1937
Escuté i Pamias, Antoni	DOGC	14/08/1937
Espada i Cruz, Josep	DOGC	14/08/1937
Espadaler i Culi, Ramon	DOGC	19/06/1937
Espallargas i Barber, Fermí	DOGC	23/08/1937
Espanya i Enrich, Andreu	DOGC	19/08/1937
Espeleta i Sanchez, Carmel	DOGC	19/08/1937
Espeleta i Sancho, Carmel	DOGC	19/08/1937
Espi, Dolors, vídua de Murtra	DOGC	12/06/1937
Espin i Nuñez, Joan-Josep	DOGC	19/08/1937
Espinosa i Ortiz, Julià	DOGC	28/09/1937
Espona i Boatell, Josep	DOGC	10/11/1938
Espona i Brunet, Jaume	DOGC	09/11/1937
Espona i Sitja, Ramon	DOGC	20/02/1938
Esquerdo i Grau, Francesc	DOGC	14/08/1937
Estadella i Parés, Teresa	DOGC	20/02/1938
Estadella, Josep, veí de Castellví de la Marca	DOGC	17/05/1938
Etapà i Vidal, Eduvigis	DOGC	19/08/1937
Estartús i Rifà, Salvador	DOGC	19/08/1937
Esteban i Serra, Manuel	DOGC	19/08/1937
Estebanell i Pahissa SA	DOGC	27/02/1938
Esteller i Miñana, Carolina	DOGC	30/01/1938
Estelrich, Joan	DOGC	14/08/1937
Esteva i Estela, Francesc	DOGC	19/08/1937
Esteve i Figueras, Ignasi	DOGC	02/11/1938
Esteve i Guixà, Joan	DOGC	29/06/1937
Esteve i Martín, Manuel	DOGC	19/08/1937
Esteve i Rodoreda, Carme	DOGC	21/07/1938
Esteve, Llorenç, veí de Montbrió de la Marca	DOGC	31/08/1938
Estevez i Martín, Manuel	DOGC	19/08/1937
Estiu i Androher, Lluís	DOGC	02/04/1938
Estorch, Agnès, veïna de Sant Jaume de Llierca	DOGC	27/03/1938
Estrabán i Capellades, Josep	DOGC	19/08/1937
Estrada i Barri, Joan	DOGC	19/08/1937
Estrada i Barri, Pere Maria	DOGC	19/08/1937
Estrada i Mundet, Josep	DOGC	19/08/1937
Estrada i Romaní, Josep	DOGC	19/08/1937
Estradé, Joan, veí de Pierola	DOGC	22/07/1938
Estrader i Bisa, Lluís	DOGC	19/08/1937
Estruch i Malet, Josep	DOGC	29/12/1937

Ex Marquès d'Alòs i de Dou	DOGC	20/07/1937
Ex marquès de Dos Aguas Casanovas	DOGC	06/09/1937
Ex-baronessa de Maldà	DOGC	18/02/1938
Ex-comte de Bell-lloc, Mercader i Zufia, Arnau	DOGC	29/12/1937
Ex-comte de Darnius	DOGC	16/10/1938
Ex-Comte de la Vall de Merlès, propietari a Ripoll	DOGC	20/10/1938
Ex-Marquès Casa Riera	DOGC	17/02/1938
Ex-marquès de Falguera	DOGC	18/02/1938
Ex-marquès de Puertonuevo	DOGC	28/11/1937
Ex-Marquesos de Villamizar, propietari a Caldes i Montbui	DOGC	29/10/1938
Explotaciones Agrícolas Abad SA.	DOGC	12/06/1937
Ex-rectoria de Ripoll	DOGC	20/10/1938
Fabert i Ulrich, August	DOGC	14/07/1937
Fabra i Alcain, Trinitat	DOGC	30/08/1937
Fabra i Avellanet, Bonaventura	DOGC	17/07/1937
Fabra i Ballesté, Josep	DOGC	30/01/1938
Fabra i Montenys, Ramon	DOGC	19/07/1937
Fabra, Bonaventura M, veí de Masquefa	DOGC	21/07/1938
Fabrè i Calvo, ex marquès de Sandin	DOGC	21/07/1937
Fabrè i Trias, Fèlix	DOGC	27/08/1937
Fàbrega i Bassagoda, Jaume	DOGC	16/01/1939
Fabrega i Mata, Catarina	DOGC	18/12/1937
Fàbrega i Sadurní, Paulina	DOGC	22/12/1938
Fabregas i Jorba, Joan	DOGC	25/07/1937
Fàbregas i Jorba, Joan	DOGC	28/09/1937
Fàbregas i Moragas, Joan	DOGC	28/09/1937
Fàbregas i Thos, Josep	DOGC	19/04/1938
Fabregat i Cabré, Enric	DOGC	30/08/1937
Fabregat i Colom, Eulogi	DOGC	12/03/1938
Fabregat i Navarro, Joan	DOGC	30/08/1937
Fabricas Reunidas de Cauchú	DOGC	28/11/1937
Faidella i Seix, Josep	DOGC	27/08/1937
Fajeda i Badia	DOGC	24/08/1937
Falcó i Gorbacho, Recared	DOGC	28/09/1937
Falgàs i Feliu, Anna	DOGC	08/08/1937
Falgàs, Josep Maria, veí de Vilajuiga	DOGC	13/05/1938
Falgueras i Dalmau, Joaquim	DOGC	28/09/1937
Falgueras i Pujol, Josep	DOGC	09/03/1938
Falgueras i Sivilla, Josep Maria	DOGC	17/12/1938
Falp i Torrens, Dolors	DOGC	28/09/1937
Falqués, Josep, propietari a Codines del Vallès	DOGC	25/12/1938
Famadas i Dalmau, Josep	DOGC	28/09/1937
Famadas i Hererro, Josep	DOGC	28/09/1937
Famadas i Oliver, Josep	DOGC	28/09/1937
Faneca i Tarragona, Josefa	DOGC	27/08/1937
Faneca i Tarragona, Josep	DOGC	14/09/1937
Fargas i Brunet, Domènec	DOGC	28/09/1937
Farina i Bienamino, Ferrari	DOGC	28/09/1937
Farma SL	DOGC	28/11/1937
Farnés i Pagès, Maria	DOGC	17/02/1938
Farran i Obiols, Pere	DOGC	30/08/1937
Farràs i Planellas, Francesc	DOGC	16/07/1937
Farràs i Vila, Josep	DOGC	13/01/1938
Farré i Alemany, Martí	DOGC	11/11/1938
Farré i Balagué, Magí	DOGC	21/08/1937
Farré i Duol, Josep	DOGC	29/06/1937

Farré i Hereter, Sara	DOGC 27/08/1937
Farré i Teixidó, Antoni	DOGC 03/10/1937
Farré i Vidal, Filomena	DOGC 30/01/1938
Farré, Prudència, propietària a La Floresta	DOGC 11/11/1938
Farreras i Brunet, Teresa	DOGC 28/09/1937
Farreras i Debray, Teresa	DOGC 28/09/1937
Farreras i Parellada, Pere	DOGC 01/07/1937
Farrero i Viu, Josep	DOGC 28/09/1937
Farrerons i Sabi, Manuel	DOGC 12/03/1938
Farrerras i Mas, Pauleta	DOGC 28/09/1937
Farrés de Riquer, Enric	DOGC 28/09/1937
Farrés i Ponch, Josep	DOGC 06/09/1937
Fatjo i Pi, Josep	DOGC 12/06/1937
Fatjo i Torras, Josep	DOGC 24/07/1937
Fatjó i Vallès, Domènec	DOGC 28/09/1937
Fatjó, Montserrat, vídua de Raventós	DOGC 26/11/1937
Faura i Avellana, Josep	DOGC 01/10/1937
Faura i Guarta, Antoni	DOGC 01/10/1937
Faura i Ibáñez, Matilde	DOGC 02/10/1937
Faura i Marquet, Gabriel	DOGC 01/10/1937
Faura i Ríos, Ermínia	DOGC 01/10/1937
Faura, Matilde, vídua de Salou	DOGC 26/11/1937
Febrer Calvo-Encalada, Lluís Maria	DOGC 01/10/1937
Febrer i Jover, Antoni	DOGC 01/10/1937
Febrer i Roset, Eusebi	DOGC 01/10/1937
Felip i Gusinè, Josep	DOGC 14/09/1937
Felip i Julià, Martí	DOGC 22/07/1938
Felip i Pagès, Salvador	DOGC 28/11/1937
Felip, Esteve, veí de la Selva de Mar	DOGC 21/07/1938
Felip, Joan, veí de la Selva de Mar	DOGC 21/07/1938
Feliu i Boada, Josep	DOGC 16/07/1937
Feliu i Colomer, Joaquim	DOGC 02/04/1938
Feliu i Costa, Narcís	DOGC 01/10/1937
Feliu i Guiseñe, Joan	DOGC 01/10/1937
Feliu i Llibre, Joan	DOGC 30/01/1938
Feliu i Monfà, Antoni	DOGC 22/02/1938
Feliu i Prats, Josep	DOGC 26/11/1937
Feliu i Tarridas, Josep	DOGC 08/04/1938
Feliu, Pilar	DOGC 07/12/1937
Feliu, Ramona, vídua Portella	DOGC 27/08/1937
Fernández de Córdoba-Pérez de Barradas	DOGC 13/05/1938
Fernández de la Hoz, Cèlia	DOGC 01/10/1937
Fernández de la Reguera i Pérez, A	DOGC 01/10/1937
Fernández i Anton, Jacint	DOGC 01/10/1937
Fernández i Boada, Josep	DOGC 01/10/1937
Fernández i Burgos, Frederic	DOGC 01/10/1937
Fernández i Gayón, Josefina	DOGC 01/10/1937
Fernández i Gutiérrez, Josep	DOGC 01/10/1937
Fernández i Martínez, Angel	DOGC 01/10/1937
Fernández i Parera, Maria	DOGC 21/07/1938
Fernández i Unzúe, Josep	DOGC 04/10/1937
Fernández Martínez, Ramon	DOGC 29/08/1937
Fernández Valdés, Cistòfor	DOGC 04/06/1937
Fernando i Alemany, F.J.	DOGC 26/11/1937
Ferran i Galter, Josep	DOGC 08/08/1937
Ferran Pallarès SA	DOGC 02/11/1938

Ferran, Joan, propietari al Palau d'Anglesola	DOGC 02/01/1939
Ferran, Pere	DOGC 02/01/1939
Ferrando i Barbé, Macià	DOGC 13/01/1938
Ferrando i López, Carles	DOGC 01/10/1937
Ferrater i Franquet, Frederic,	DOGC 29/08/1937
Ferratges i Tarrida, Joan	DOGC 29/08/1937
Ferré i Arbó, Teresa	DOGC 26/06/1937
Ferre i Blanch, Filomena	DOGC 26/06/1937
Ferré i Dalmau, Josep	DOGC 01/10/1937
Ferré i Domingo, Josep	DOGC 01/10/1937
Ferré i Fàbregas, Jaume	DOGC 29/08/1937
Ferré i Matheu, Joan	DOGC 01/10/1937
Ferré i Pastor, Josep	DOGC 01/10/1937
Ferré i Pie, Josep	DOGC 01/10/1937
Ferré i Plana, Amadeu	DOGC 01/10/1937
Ferré i Roigé, Josep	DOGC 01/10/1937
Ferré i Ventura, Joan	DOGC 23/08/1937
Ferré i Vergés, Josep	DOGC 01/10/1937
Ferrer d'Albó, Maria	DOGC 17/08/1937
Ferrer de Ferrer, Lluís	DOGC 31/08/1938
Ferrer d'Esteva, Ferran	DOGC 05/09/1937
Ferrer i Barbero, Ricard	DOGC 01/10/1937
Ferrer i Bertrand, Pilar	DOGC 17/08/1937
Ferrer i Bertran, Carme	DOGC 17/08/1937
Ferrer i Bosch, Joan	DOGC 26/03/1938
Ferrer i Bosch, Pere	DOGC 01/10/1937
Ferrer i Cabré, Josep	DOGC 09/11/1937
Ferrer i Cagigal, Angel Antoni	DOGC 17/08/1937
Ferrer i Calvetó, Felip	DOGC 01/10/1937
Ferrer i Canals, Maria	DOGC 28/11/1937
Ferrer i Carulla, Josep	DOGC 27/03/1938
Ferrer i Esbert, Dolors	DOGC 22/12/1938
Ferrer i Esbert, Maria Teresa	DOGC 22/12/1938
Ferrer i Escofet, Josep Maria	DOGC 01/10/1937
Ferrer i Fàbrega, Enric	DOGC 21/07/1938
Ferrer i Galindo, Josep	DOGC 02/10/1937
Ferrer i Gallen, Genoveva	DOGC 17/08/1937
Ferrer i Jorba, Lluís	DOGC 04/10/1937
Ferrer i Navas, Lluís	DOGC 04/10/1937
Ferrer i Piarnau, Jaume	DOGC 27/03/1938
Ferrer i Pont, Jaume	DOGC 04/10/1937
Ferrer i Solé, Zenòbia	DOGC 06/11/1937
Ferrer i Sorolla, Jaume	DOGC 20/06/1937
Ferrer i Vidal, Joan	DOGC 01/10/1937
Ferrer Vidal i Goytisoló,	DOGC 17/08/1937
Ferrer Vidal i Güell, Joan Josep	DOGC 17/08/1937
Ferrer Vidal i Llaurador, Lluís	DOGC 17/08/1937
Ferrer Vidal i Soler, Lluís	DOGC 17/08/1937
Ferrer, Carme, vídua de Monge	DOGC 17/08/1937
Ferrer, Josefa, vídua de Catasús	DOGC 17/08/1937
Ferrer, Mercè vídua de Pons	DOGC 17/08/1937
Ferrer, Rosa, propietària a Cardona	DOGC 21/12/1938
Ferrerres i Bartomeu, Daniel	DOGC 10/08/1937
Ferrocarrils del Nord del poble d'Ogassa	DOGC 17/04/1938
Ferruz i Borbón, Enric	DOGC 13/01/1938
Figueras d'Aimar, Francesc	DOGC 22/07/1938

Figueras i Bertran, Joan	DOGC 27/02/1938
Figueras i Ferrer, Josep	DOGC 14/11/1937
Figueras i Llucià, Antoni	DOGC 11/01/1939
Figueras i Rosuldo, Santiago	DOGC 18/12/1937
Figuerolas i Montellà, Esteve	DOGC 31/08/1938
Filats i Teixits Fusté	DOGC 27/08/1937
Fill de J.Bassols SA	DOGC 21/05/1938
Fill de Miquel Castellví	DOGC 26/11/1937
Fill de Pere Vidal	DOGC 02/06/1938
Fill de Ramon A. Ramos	DOGC 22/12/1938
Fina i Coll, Xavier	DOGC 23/08/1937
Fitte i Dasca, Manuel	DOGC 21/12/1938
Flaquer i Barraquer, Joan	DOGC 12/08/1937
Flaquer i Barraquer, Quirze	DOGC 26/07/1937
Flavia i Fernández, Baldiri	DOGC 26/07/1937
Flores i Crospos, Enric	DOGC 23/08/1937
Flori i Biadiu, Eugeni	DOGC 20/08/1937
Flori, Eugeni	DOGC 27/02/1938
Floris i Codina, Joaquim	DOGC 12/11/1938
Foix i Pons, Maria	DOGC 16/08/1937
Folera i Teixidó, Mercè	DOGC 20/10/1938
Folera, Joan, propietari de Font-freda de Ter	DOGC 02/08/1937
Foment Agrícola Industrial de Calonge	DOGC 29/12/1937
Foment Agrícola Republicà d'Alcarràs	DOGC 01/09/1937
Foment Casal català de Piera	DOGC 16/10/1938
Foment del Culte i Clero, de Terrassa	DOGC 16/07/1937
Fomento de Prensa Tradicionalista	DOGC 24/07/1937
Font de Rubinat i Lamarca, Dolors	DOGC 07/12/1937
Font de Rubinat i Lamarca, Josefa	DOGC 07/12/1937
Font de Rubinat i Lamarca, Maria de la Concepció	DOGC 07/12/1937
Font de Rubinat i Lamarca, Maria de l'Assumpció	DOGC 07/12/1937
Font de Rubinat i Lamarca, Maria Teresa	DOGC 07/12/1937
Font de Rubinat, Pau	DOGC 07/12/1937
Font i Andreu, Lluís	DOGC 18/11/1938
Font i Deitg, Joan	DOGC 11/09/1938
Font i Lleotart, Francesc	DOGC 16/10/1938
Font i Llopart, Francesc de P	DOGC 11/09/1938
Font i Margarit, Josep	DOGC 20/08/1937
Font i Mateu, Francesc	DOGC 10/11/1938
Font i Maurell, Josep	DOGC 21/03/1938
Font i Montaner, Juli	DOGC 12/11/1938
Font i Prat, Josep	DOGC 20/08/1937
Font i Puig, Miquel	DOGC 03/08/1937
Font i Ros, Narcís	DOGC 21/08/1937
Font i Sabater, Francesc	DOGC 16/08/1937
Font i Serra, Joaquim	DOGC 16/08/1937
Font i Taulat, Joan	DOGC 28/09/1937
Font i Tubau, Camil	DOGC 17/04/1938
Font i Vilà, Joan	DOGC 02/11/1938
Font i Vilaplana, Alfons	DOGC 30/01/1938
Font, Francesc	DOGC 22/02/1938
Fontanal, Emilia, propietària a Torrelles de Llobregat	DOGC 11/11/1938
Fontanals i Oller, Josep	DOGC 20/08/1937
Fontanals i Prats, Josep Maria	DOGC 20/08/1937
Fontanals i Rodó, Josep Maria	DOGC 20/08/1937
Fontanet i Ibáñez, Camila	DOGC 06/11/1937

Fontanet i Manen, Josep	DOGC	20/08/1937
Fontanet i Manent, Joan	DOGC	20/08/1937
Fontanet i Naquer, Joaquim	DOGC	20/08/1937
Fontanet i Noguera, Isidre	DOGC	20/08/1937
Fontanet i Vaquer, Joaquim	DOGC	20/08/1937
Fontanilles, Tomàs, propietari de Roda de Berà	DOGC	22/12/1938
Fontanills i Maristany, Francesc	DOGC	20/08/1937
Fontcuberta i de Dalmasas, Xavier	DOGC	04/06/1937
Fontcuberta i de Sentmenat, Ignasi	DOGC	30/07/1937
Fontcuberta, Dolors, Vda de Bach	DOGC	29/06/1937
Fontdevila, Josep, veí d'Avià	DOGC	12/03/1938
Fontrodona i Gibert, Marià	DOGC	09/07/1937
Forés i Ardit, Ricard	DOGC	17/02/1938
Foret i Renadiu, Jordi	DOGC	06/09/1937
Foret SA	DOGC	28/11/1937
Forn i Giral, Josep	DOGC	20/07/1937
Forn i Tort, Francesc	DOGC	09/11/1937
Fornells i Armengou, Coloma	DOGC	11/01/1939
Fornells i Tusell, Jaume	DOGC	16/01/1939
Fornés i Padrós, Antònia	DOGC	30/07/1937
Fornesa i Puigdemasa, Joan	DOGC	19/10/1938
Fornt i Valls, Pau	DOGC	01/10/1937
Fornt i Valls, Pau	DOGC	11/09/1938
Fortí i Soler, Eduard	DOGC	11/08/1937
Fortuny de Salazar, Epifani	DOGC	30/08/1937
Fortuny i Aleu, Josep	DOGC	29/08/1937
Fortuny i Gibert, Pere	DOGC	30/08/1937
Fortuny i Llibre, Josep Maria	DOGC	30/08/1937
Fortuny, Alvar, propietari a Maçanet de la Selva	DOGC	17/12/1938
Fournier, Juli, propietari a La Garriga	DOGC	19/11/1938
Fradera i Butsems, Carles	DOGC	30/07/1937
Fradera i Butsems, Josep	DOGC	30/07/1937
Fradera i Butsems, Lluís	DOGC	30/07/1937
Fradera i Torras, Montserrat	DOGC	26/08/1937
Francesc Corominas SA, de Rupit	DOGC	16/10/1938
Francesch i Muset, Andreu	DOGC	06/09/1937
Franch Corominas, Enric	DOGC	04/10/1937
Franch i Jofre, Sebastià	DOGC	09/11/1937
Franch i Soldevila, Martí	DOGC	06/09/1937
Franchitorra i Calvo, Manuel	DOGC	06/09/1937
Franco, Miquel, propietari a Barcelona	DOGC	18/11/1938
Frandó, Josep Maria	DOGC	18/02/1938
Fransi i Fontanet, Jaume	DOGC	06/09/1937
Frares Caputxins d' Igualada	DOGC	09/11/1937
Freix i Ubach, Joaquim	DOGC	06/09/1937
Freixa i Sala, Lluïsa	DOGC	21/10/1938
Freixas i Berenguer, Maria	DOGC	06/09/1937
Freixas i Sabater, Antoni	DOGC	16/01/1939
Freixedas i Miquel, Josep	DOGC	11/09/1938
Freixes i Sala, Amadeu	DOGC	17/02/1938
Freixes, Jaume, propietari a Barcelona	DOGC	18/11/1938
Freser i Molins, Josep	DOGC	17/12/1938
Frigel i Fardo, Pere	DOGC	06/09/1937
Frigola i Pardo, Pere	DOGC	06/09/1937
Frigola, Dolors, veïna de Desvalls	DOGC	08/04/1938
Frouchman, Edmon	DOGC	21/07/1937

Fulladosa i Pou, Maria	DOGC	28/09/1937
Fumadó i Casanovas, Jaume	DOGC	26/09/1937
Fundadores de la Fundación Santa María	DOGC	28/11/1937
Furest Roca, Modest	DOGC	24/07/1937
Fusté i Solé, Trinitat	DOGC	15/07/1937
Fusté i Teixidó, Josep	DOGC	26/09/1937
Fustegueres, Felip, de Tora, de Tora de Riubregós	DOGC	21/03/1938
Fuster i Dolce, Manuel	DOGC	06/08/1937
Fuster i Fàbrega, Carles	DOGC	21/03/1938
G.G. de la Doctrina Cristiana de la Seu D'Urgell	DOGC	28/09/1937
Gabarró i Rosell, Antoni	DOGC	02/11/1938
Gabarró i Torres, Antoni	DOGC	20/08/1937
Gabarró i Valls, Josefa	DOGC	11/01/1939
Gabarrón i Muñoz, Rodolf	DOGC	11/07/1937
Gabarrón i Pineda, Eulàlia	DOGC	11/07/1937
Gaià, Adela, vídua de Gasol	DOGC	22/02/1938
Gaissert, Emili M	DOGC	19/07/1937
Gal i Rebull, Mercè	DOGC	24/08/1937
Galabart i Bonells, Josep Maria	DOGC	23/07/1937
Galan i Pacheco, Antoni	DOGC	29/07/1937
Galcerà i Videllet, Josep	DOGC	20/06/1937
Galcerà i Videllet, Miquel	DOGC	20/06/1937
Galceran i Batlle, Josefa	DOGC	23/08/1937
Galceran i Calveras, Carme	DOGC	23/08/1937
Galí i Bayo, Teresa	DOGC	23/08/1937
Galí i Rubió, Josep	DOGC	21/12/1938
Galí i Rubió, Pilar	DOGC	21/12/1938
Galiana, Vicenç, propietari a Llavaneres de Mont-alt	DOGC	19/10/1938
Galindo i Aria, Joaquim	DOGC	23/08/1937
Galindo, Marià, J. Boutrom	DOGC	29/10/1938
Galitzia i Laterza, Gaietà	DOGC	06/11/1937
Gallart, Carme, vidua de Sentmenat	DOGC	21/07/1937
Gallego i Esteve, Josep	DOGC	09/09/1937
Gallifa i Soler, Joan	DOGC	19/04/1938
Gallisà d'Altimiras, Rosa	DOGC	10/11/1938
Galobart, Jaume, propietari a Taradell	DOGC	19/11/1938
Galtés i Mayné, Antoni	DOGC	07/08/1937
Galvany, Esteve, propietari a La Garriga	DOGC	23/10/1938
Galvez i Rosas, Ismael	DOGC	09/09/1937
Gamazo, Joan Antoni	DOGC	09/06/1937
Gambús i Rusca, Francesc	DOGC	18/07/1937
Garballó i Contreras, Lluís	DOGC	30/08/1937
García I Agustín, Joan	DOGC	09/09/1937
García i Alarcón, Rafael	DOGC	09/09/1937
García i Castillo, Angel	DOGC	26/08/1937
García i Conill, Josep	DOGC	27/02/1938
García i Fernández, Tomàs	DOGC	17/08/1937
García i Jordan, Conrad	DOGC	17/08/1937
García i Julià, Concepció	DOGC	23/07/1937
García i Julià, Dolors	DOGC	17/08/1937
García i Julià, Josep	DOGC	17/08/1937
García i Morales, Manuel	DOGC	26/08/1937
García i Nieto, Manuel	DOGC	05/08/1937
García i Peña, Lluís	DOGC	17/08/1937
García i Rebollo, Manuel	DOGC	17/08/1937
García i Ribas, Simeó	DOGC	18/07/1937

Garcia i Romeu, Maria	DOGC	21/12/1938
García i Sans, Carme	DOGC	17/08/1937
García i Sopena, Recared	DOGC	17/08/1937
Garcia i Teresa de la Loma, Felix	DOGC	12/08/1937
García i Tubau, Camil	DOGC	30/08/1937
García Margalló i Cuadrada, Joan	DOGC	21/07/1937
Garcias i Sefuí, Pere	DOGC	09/03/1938
Gareta i Lucea, Tomàs	DOGC	04/06/1937
Gargallo i Temprado, Francesc	DOGC	20/02/1938
Garí i Gimeno, Jordi	DOGC	17/08/1937
Garí i Gimeno, Josep	DOGC	12/08/1937
Garrido i Lopez, Tomás	DOGC	19/06/1937
Garriga i Armengol, Josep	DOGC	09/09/1937
Garriga i Casals, Joaquina	DOGC	18/12/1937
Garriga i Dalmau, Montserrat	DOGC	30/08/1937
Garriga i Orriols, Ventura	DOGC	25/12/1938
Garriga i Roca, Rafael	DOGC	17/09/1937
Garrigós i Muñoz, Josep	DOGC	21/08/1937
Garro i Comas, Eduard	DOGC	24/09/1937
Garrofa i Garanger, Francesc	DOGC	17/05/1938
Garrofé, Josep	DOGC	26/06/1937
Garros i Peisis, Rafael	DOGC	19/04/1938
Gas Mansana SA de Manlleu	DOGC	22/02/1938
Gasch i Montfart, Rafael	DOGC	23/09/1937
Gasol i Marquès, Isidre S	DOGC	23/09/1937
Gasoliba i Vilalta, Pere	DOGC	23/09/1937
Gaspar i Cases, Dolors	DOGC	23/10/1938
Gassió i Bosch, Ramon	DOGC	23/09/1937
Gassó i Aragonès, Josep	DOGC	18/02/1938
Gassó i Forasté, Antonia	DOGC	04/08/1937
Gassó i Vidal, Andreu	DOGC	04/08/1937
Gatell i Domingo, Concepció	DOGC	22/12/1938
Gauset i Aloma, Nicolau	DOGC	01/07/1937
Gavalda i Canaldas, Rossend	DOGC	23/09/1937
Gavalda i Guix, Maria	DOGC	26/03/1938
Gavalda i Marcet, Francesc	DOGC	26/08/1937
Gavanyac, Josep, propietari de Ribes de Freser	DOGC	09/08/1937
Gay de Montellà, Rafael	DOGC	21/07/1937
Gay i Pol, Josep	DOGC	11/08/1937
Gaya i Farrell, Caterina	DOGC	23/09/1937
Gazules i Gazules, Anselm	DOGC	23/09/1937
Geis i Bosch, Josep	DOGC	03/08/1937
Geix, Josep, propietari a Llavaneres de Mont-alt	DOGC	19/10/1938
Gelabert i Campreciós, Pere	DOGC	11/07/1937
Gelabert i Fiet, Eduard	DOGC	23/09/1937
Gelabert, Concepció, propietària a Figueres	DOGC	08/08/1937
Gelabert, Pau	DOGC	27/02/1938
Gelambi i Morera, Josep	DOGC	24/08/1937
Gelambi i Trenchs, Josep Maria	DOGC	23/09/1937
Gendre i Clavé, Dolors	DOGC	20/02/1938
General Motors Peninsular	DOGC	02/09/1937
Genescà i Ventayol, Antoni	DOGC	19/11/1938
Genescà i Ventayol, Pere	DOGC	19/11/1938
Germandat de Filles de Maria de Terrassa	DOGC	16/07/1937
Germanes Carmelites de la Caritat de Sallent	DOGC	21/07/1938
Germanes Dominiques de Borredà	DOGC	27/02/1938

Germanes Franciscanes del poble de Tiana	DOGC	10/03/1938
Germanes Salas, veïnes de Polinyà	DOGC	21/05/1938
Germanetes dels Pobres de Mataró	DOGC	11/09/1938
Germans Bosch i Labrús	DOGC	06/09/1937
Germans de Sant Gabriel de Viladecans	DOGC	14/09/1937
Germans de Sant Joan de Deu	DOGC	26/06/1937
Germans Duran, propietaris de Sant Llorenç de Morunys	DOGC	23/10/1938
Germans Maristes de la Ciutat de Mataró	DOGC	31/08/1938
Germans Molins i Salallasera, Anna	DOGC	21/09/1937
Germans Molins i Salallasera, Salvador	DOGC	21/09/1937
Germans Molins i Salallasera, Antoni	DOGC	21/09/1937
Germans Pou de Fulladosa	DOGC	13/09/1937
Germanes Terciàries del Carme de Calonge	DOGC	29/12/1937
Gesa i Badia, Filomena	DOGC	23/09/1937
Gesa i Bellavista, Josep	DOGC	23/09/1937
GG Doctrina Cristiana de Molins de Llobregat	DOGC	29/12/1937
Gibernau i Castro, Francesc X.	DOGC	23/09/1937
Gibert de la Cuesta, Lluís	DOGC	17/08/1937
Gibert i Gras, Maria	DOGC	29/12/1937
Gibert i Porrera, Francesc X	DOGC	23/09/1937
Gibert i Soler, Pere	DOGC	23/09/1937
Gifreda i Lledó, Antoni	DOGC	25/12/1938
Gil de Biedma, Lluís	DOGC	04/06/1937
Gil de Bofarull, Josefa	DOGC	30/08/1937
Gil i Gil, Gil	DOGC	17/08/1937
Gil Moreno de Mora i Plana, Josep Pere	DOGC	23/08/1937
Gili i Arpa, Antoni	DOGC	04/06/1937
Gili i Esteve, Gustau	DOGC	17/08/1937
Gili i Saderra, Ramon	DOGC	23/09/1937
Gili i Serdà, Lluís	DOGC	22/12/1938
Gili, Andreu, propietari a Llavaneres de Mont-alt	DOGC	19/10/1938
Gimenez i Arenas, Francesc	DOGC	17/08/1937
Giménez i Compte, Tomàs	DOGC	23/09/1937
Giménez i del Pozo, Manuel	DOGC	24/09/1937
Giménez i Madrid, Miquel	DOGC	24/09/1937
Giménez i Martín, Miquel	DOGC	24/09/1937
Gimeno i Montferrer, Joan J.	DOGC	24/09/1937
Gimferrer i Batllina, Francesc	DOGC	04/03/1938
Ginebreda i Pi, Josep	DOGC	24/09/1937
Giralt i Bullich, Casimir	DOGC	31/08/1938
Giralt i Casals, Ramon	DOGC	24/09/1937
Giralt i Casas, Joaquim	DOGC	24/09/1937
Giralt i Soldevila, Eudald	DOGC	17/05/1938
Giralt, Celedoni, propietari a Figueres	DOGC	02/01/1939
Girbau i Calvellas, Magdalena	DOGC	05/09/1937
Girbau i Cia, veïns de Sant Joan de Palamós	DOGC	22/07/1938
Giró i Minguella, Ernest	DOGC	24/09/1937
Giró i Minguella, Manuel	DOGC	24/09/1937
Giró i Prat, Joan	DOGC	24/09/1937
Giró i Trinxet, Lourdes	DOGC	17/02/1938
Giro, Francesca, vídua de Playa Cuadrenc	DOGC	15/07/1937
Girona i Anguera, Josep	DOGC	14/11/1937
Girona i Fernández-Maqueira, Carles	DOGC	17/08/1937
Girona i Fernández-Maqueira, Lluís	DOGC	17/08/1937
Girona i Fernández-Maqueira, Manuel	DOGC	17/08/1937
Girona i Vidal, Manuel	DOGC	16/01/1939

Girona i Vilavechia, Isabel	DOGC	17/08/1937
Girona, Manuel, propietari de Queralbs	DOGC	09/08/1937
Gironella i Corominas, Josep	DOGC	17/05/1938
Gironès i Claper, Josep	DOGC	24/09/1937
Gisbert, Joan, propietari a Matadepera	DOGC	21/12/1938
Gispert i Blanco, Mercè	DOGC	24/09/1937
Gispert i Gras, Maria	DOGC	28/11/1937
Gispert i Huguet, Maria	DOGC	28/11/1937
Godó i Eguia, Glòria	DOGC	17/08/1937
Godó i Eguia, Mercé	DOGC	17/08/1937
Godó i Lluçia, Leopold	DOGC	29/12/1937
Godó i Pelegrí, Joan	DOGC	02/06/1938
Godó i Valls, Carles	DOGC	17/08/1937
Godó i Valls, Maria	DOGC	06/11/1937
Godó i Valls, Ramon	DOGC	17/08/1937
Godó i Valls, Rosari	DOGC	06/11/1937
Godó, Matilde, vidua Anet	DOGC	23/08/1937
Goenaga i Quintana, Josep	DOGC	24/09/1937
Goig i Bert, Ramon	DOGC	24/09/1937
Goixens i Fabré, Josep	DOGC	24/09/1937
Gomà i Padulleres, Isidre	DOGC	26/08/1937
Gomà i Ruestes, Ignasi	DOGC	24/09/1937
Gomà-Camps i Solé, Jaume	DOGC	01/07/1937
Gómez i Arroyo, Bernat	DOGC	24/09/1937
Gómez i Cornet, Joaquim	DOGC	06/08/1937
Gómez i Fernández del Piñar, Dídac	DOGC	09/11/1937
Gómez i Marquinez, Francesc	DOGC	06/08/1937
Gómez i Martinez, Antoni	DOGC	06/08/1937
Gómez i Pérez, Ferran	DOGC	06/08/1937
Gómez Izquierdo, D	DOGC	26/11/1937
Gómez López i Marquina, Manuel	DOGC	06/08/1937
Gomis i Abadal, Maria	DOGC	18/12/1937
Gomiz, Enric, propietari a La Garriga	DOGC	02/11/1938
Gonzalez i Casado, Eusebi	DOGC	04/06/1937
González i Fernández, Jesús	DOGC	17/08/1937
González i García, Dionís	DOGC	24/09/1937
González i Giménez, Marcel·lí	DOGC	24/09/1937
González i González, Manuel	DOGC	24/09/1937
González i Juan, Josep	DOGC	24/09/1937
Gonzalez i Roda, Mercè	DOGC	20/06/1937
González, Angela, vídua de Jover	DOGC	17/08/1937
Gorcs i Solá, Agustí	DOGC	24/09/1937
Gorgues i Santandreu, Joan	DOGC	24/09/1937
Gorina i Lacort, Joan	DOGC	26/09/1937
Gorina i Sala, Santiago	DOGC	26/09/1937
Gorina i Turull, Joan	DOGC	18/12/1937
Gosch i Boix, Narcís	DOGC	11/01/1939
Gotarra i Llaurador, Narcís	DOGC	05/09/1937
Gotarrodona i Castellanos, Artur	DOGC	24/09/1937
Gracia i Casanovas, Maria	DOGC	26/11/1937
Graells i Llobera, Laureà	DOGC	30/01/1938
Granada de Pujadas, Cecili	DOGC	10/03/1938
Granada i Pujadas, Cecil	DOGC	05/09/1937
Granatge i Jordà, Josep	DOGC	17/04/1938
Grandes Almacenes El Siglo	DOGC	24/08/1937
Granja Santa Rosalia de Teià	DOGC	06/11/1937

Granyoles, Narcís, propietari a Garrigàs	DOGC 17/12/1938
Gras i Guarro, Eduard	DOGC 29/08/1937
Gratacós i Figa, Jaume	DOGC 16/01/1939
Gratacós i Ginjaume, Joan	DOGC 16/01/1939
Grau i Aguilar, Emilia	DOGC 29/08/1937
Grau i Aribau, Jaume	DOGC 28/09/1937
Grau i Blay, Núria	DOGC 16/01/1939
Grau i Burgarolas, Joan	DOGC 29/08/1937
Grau i Casadesús, Gerard	DOGC 24/09/1937
Grau i Casadesús, Guerau	DOGC 07/12/1937
Grau i Cirera, Ramon	DOGC 23/10/1938
Grau i Comas, Pere	DOGC 02/04/1938
Grau i Corominas, Antoni	DOGC 03/08/1937
Grau i Esteban, Pere	DOGC 24/09/1937
Grau i Moret, Josep	DOGC 02/04/1938
Grau i Pons, Pilar, vídua d'Alemany	DOGC 11/09/1938
Grau i Serra, Josep	DOGC 11/09/1938
Graupera i Garrigós, Ramon	DOGC 18/08/1937
Graus i Obach, Josep	DOGC 23/10/1938
Grego, Bernat, veí de Tortosa	DOGC 12/03/1938
Grenove, Francesc	DOGC 16/01/1938
Gres i Giralt, Baudili	DOGC 29/12/1937
Gros i Viladomat, Rosa	DOGC 04/03/1938
Guañabena i Recoder, Josep	DOGC 24/09/1937
Guañabens i Maspons, Josep	DOGC 24/09/1937
Guardia i Huguet, Josep	DOGC 27/02/1938
Guardia i Vilaplana, Josep	DOGC 29/08/1937
Guardies i Pujol, Josep	DOGC 13/01/1938
Guardiet, Joan, propietari a la Seu d'Urgell	DOGC 19/10/1938
Guardiola i Gregorio, Domènec	DOGC 24/09/1937
Guasch i Casals, Domènec	DOGC 24/09/1937
Guasch i Cortès, Manuel	DOGC 25/12/1938
Guasch i Delgado, Ricard	DOGC 24/09/1937
Guasch i Sampere, Joan	DOGC 18/12/1937
Guasch i Traveria, Josep	DOGC 06/11/1937
Gubau, Francesc, veí de les Fonts de Sacalm	DOGC 19/04/1938
Gubianes i Santandreu, Alfons Maria	DOGC 24/09/1937
Gudal i Andreu, Francesca	DOGC 01/07/1937
Güell i López, Eugeni	DOGC 26/08/1937
Güell i López, Eusebi	DOGC 26/08/1937
Güell i López, Isabel	DOGC 26/08/1937
Güell i López, Jaume	DOGC 16/08/1937
Güell i López, Joan Antoni	DOGC 24/09/1937
Güell i Mercadé, Salvador	DOGC 22/12/1938
Guiamet i Bayraquet, Lluís	DOGC 08/10/1937
Guich i Maimi, Lluís	DOGC 02/11/1938
Guichard i Albert, Baltasar	DOGC 24/09/1937
Guillem Trúniger SA, (Companya. Mecanogràfica)	DOGC 28/11/1937
Guillemot i Mussons, Josep	DOGC 18/07/1937
Guilló i Bornades, Antoni	DOGC 26/09/1937
Guina Armengol, Carme	DOGC 26/09/1937
Guinea i Elorza, Miquel	DOGC 26/09/1937
Guisach i Martín, Eduard	DOGC 26/09/1937
Guitart i Comas, Joan	DOGC 26/09/1937
Guitart i Domènec, Joan	DOGC 26/09/1937
Guitart i Vilardell, Gertrudis	DOGC 21/08/1937

Guitart, Joan, veí de Vilatorra	DOGC 16/10/1938
Guitrera i Berri, Joan	DOGC 09/03/1938
Guix i Massó, Carme	DOGC 28/11/1937
Guix i Ribas, Josep	DOGC 16/07/1937
Guixà i Armengol, Jerònim	DOGC 21/12/1938
Gumà i Cuevas, Carme	DOGC 28/10/1937
Gumà i Serra, Carme	DOGC 26/09/1937
Gurt, Eduard propietari a la Roca del Vallès	DOGC 11/11/1938
Gustà i Casals, Ferran	DOGC 17/12/1938
Gutiérrez i Diaz, Carme	DOGC 26/09/1937
Gutiérrez i Diaz, Carme	DOGC 26/09/1937
Gutiérrez i Mendez, Albert	DOGC 26/09/1937
Gutiérrez i Sanmarina, Lluís	DOGC 29/08/1937
Guzmán de Villoria, Mercè	DOGC 12/03/1938
Habilitat de la Diòcesi de Solsona	DOGC 21/08/1937
Herans i Fernández, Emilia	DOGC 09/11/1937
Hereu de Ramona de Llança, de les Planes d'Hostoles	DOGC 09/03/1938
Hereus Compte de Torregrossa	DOGC 13/01/1938
Hereus d'Agustí Rosal, veí d'Avià	DOGC 10/03/1938
Hereus d'Alexandre Solà i Vidal	DOGC 07/12/1937
Hereus d'Amalia Soler i Tord	DOGC 28/11/1937
Hereus de Casamor, veïns d'Ogassa	DOGC 17/04/1938
Hereus de Comte de Llar	DOGC 29/12/1937
Hereus de Curto, propietaris a Ripoll	DOGC 20/10/1938
Hereus de Daniel Rodríguez i Balagué	DOGC 17/02/1938
Hereus de Forcada, de Vic	DOGC 20/10/1938
Hereus de Francesc Alsina, propietaris a Sarrià a Ter	DOGC 19/10/1938
Hereus de Francesc Enric i Borrell	DOGC 26/03/1938
Hereus de Francesc Guillem, veïns de la Granera	DOGC 26/03/1938
Hereus de Gimjoan Ribera	DOGC 22/07/1938
Hereus de J.Cañadell, veïns de Masquefa	DOGC 22/07/1938
Hereus de Jaume Marcet i Sanmartí	DOGC 04/03/1938
Hereus de Joan Borràs i Puig	DOGC 26/11/1937
Hereus de Joan Gironella	DOGC 17/05/1938
Hereus de Joan Valls i Rogatell	DOGC 10/11/1938
Hereus de Joaquim Almeda, veïns de la Selva de Mar	DOGC 21/07/1938
Hereus de Joaquim Bassols de Risc	DOGC 23/09/1937
Hereus de Josefa Virgili i Mercader	DOGC 10/03/1938
Hereus de Josep Codina, propietaris a Ripoll	DOGC 20/10/1938
Hereus de Josep Llobet i Guri	DOGC 07/12/1937
Hereus de l'ex-Marquesa de la Lapilla, el Masnou	DOGC 29/10/1938
Hereus de Lluçia Bassart	DOGC 07/12/1937
Hereus de Lluís Oliver i Cortaz	DOGC 20/02/1938
Hereus de M. Cabuti i S.Clarabuch	DOGC 07/12/1937
Hereus de Manuel March Solernou	DOGC 04/03/1938
Hereus de Manuel Pladellorens	DOGC 04/03/1938
Hereus de Miquel Coll de Álvarez	DOGC 11/01/1939
Hereus de Miquel Roig i Font	DOGC 20/02/1938
Hereus de Modest Sayós, propietaris a Ripoll	DOGC 20/10/1938
Hereus de Pere Espunya de les Planes d'Hostoles	DOGC 09/03/1938
Hereus de Poudevida veïns de les Fonts de Sacalm	DOGC 19/04/1938
Hereus de R.Thos, veïns de les Fonts de Sacalm	DOGC 19/04/1938
Hereus de Rafaela Maranges, veïns de la Selva de Mar	DOGC 21/07/1938
Hereus de Ramon Carbonell	DOGC 06/05/1938
Hereus de Rossend Llobera i Alemany	DOGC 30/01/1938
Hereus de Sabí Cava	DOGC 21/10/1938

Hereus de Saderra, veïns d'Ogassa	DOGC 17/04/1938
Hereus de Sebastià Ferrer,	DOGC 05/09/1937
Hereus de T Casals veïns de les Fonts de Sacalm	DOGC 19/04/1938
Hereus de T.Sivilla (Església de Calella)	DOGC 07/12/1937
Hereus d'Elena Comas, propietària de Canet de Mar	DOGC 18/11/1938
Hereus Teresa Castell i Vila	DOGC 15/10/1937
Hereves de Primitiu Ayuso	DOGC 17/02/1938
Hermanos Jesuitas de Rubí	DOGC 13/01/1938
Hernández i Núñez, Josel L.	DOGC 15/07/1937
Hernández i Saez, Francesc	DOGC 02/09/1937
Hernández i Zozaya, Joan	DOGC 01/09/1937
Herráez i Calderón, Anicet	DOGC 01/09/1937
Herran i Torrente, Ramon	DOGC 18/12/1937
Hidro-Elctrica del Segre	DOGC 01/09/1937
Hieger i Sanromà, C	DOGC 19/07/1937
Hispano Belga SA	DOGC 01/09/1937
Hogar Theresienheim, de Barcelona	DOGC 09/03/1938
Homedes i Catiella, Joan	DOGC 01/09/1937
Homedes i Fontcuberta, Joan	DOGC 21/08/1937
Homedes i Mauri, Joan	DOGC 05/10/1937
Homs i Burés, Dolors	DOGC 19/04/1938
Homs i Ginestà, Lluís	DOGC 05/10/1937
Horta i Ciriguiáu, Albert	DOGC 05/10/1937
Hortet i Cisteré, Ramir	DOGC 10/08/1937
Hospital del Niño Dios	DOGC 16/10/1938
Hospital i C ^a Benificència i Dispensari Rotgemologia Sabadell	DOGC 21/08/1937
Hospital i Casa de Beneficència de Sabadell	DOGC 21/08/1937
Hospital i Roca, Jaume	DOGC 27/03/1938
Huguet i Borràs, Esteve	DOGC 25/07/1937
Huguet i Casabona, Carles	DOGC 20/08/1937
Huguet i Pedro, Josefa	DOGC 05/10/1937
Huguet, Ramon, veí de Castellví de la Marca	DOGC 17/05/1938
Huix, Adjuntori, de les Fonts de Sacalm	DOGC 06/05/1938
Humet i Cortès, Teresa	DOGC 12/03/1938
Hurrutia i Huerta, Josep	DOGC 21/08/1937
Ibáñez i Martí, Antoni	DOGC 15/07/1937
Ibáñez i Pla, Concepció	DOGC 18/07/1937
Ibáñez i Tormos, Antoni	DOGC 16/10/1937
Ibarri i Gambara, Màxim	DOGC 16/10/1937
Ibern i Ferrer, Miquel	DOGC 12/11/1938
Ibern i Olivé, Joan	DOGC 17/10/1937
Ibert i Alegret, Joan	DOGC 16/10/1937
Iborra i Coromina, Josefa	DOGC 17/10/1937
Iborra i Guillemont, Salvador	DOGC 17/10/1937
Iborra i Guillemont, Salvi	DOGC 17/10/1937
Iborra, Salvi, propietari a Vilamajor	DOGC 19/11/1938
Icart i Aymerich, Joan	DOGC 23/08/1937
Icart i Aymerich, Josefa	DOGC 23/08/1937
Iglesias d'Avinyó, Maria	DOGC 17/09/1938
Iglesias i Boix, (hom ignora el nom)	DOGC 13/05/1938
Iglesias i Boix, Josep	DOGC 17/10/1937
Iglesias i Canto, Josep	DOGC 17/10/1937
Iglesias i Carulla, Josep	DOGC 15/11/1937
Iglesias i Galan, Josep Maria	DOGC 02/11/1938
Iglesias i Horta, Elionor	DOGC 11/11/1938
Iglesias i Montagut, Josep	DOGC 17/10/1937

Iglesias i Montagut, Josep Maria	DOGC	27/02/1938
Iglesias i Nadal, Jacint	DOGC	27/02/1938
Igual i Piña, Manuel	DOGC	18/11/1938
Ilari i Ferré, Carme	DOGC	20/02/1938
Illa i Brugat, Pere	DOGC	11/07/1937
Illa i Caballé, Ricard	DOGC	17/10/1937
Illa i Pagès, Florenci	DOGC	16/10/1938
Illa i Riera, Jaume	DOGC	15/11/1937
Imbern i Casanovas, Maria	DOGC	17/10/1937
Industrias Pablo Forn SA	DOGC	01/10/1937
Industries Electrico-Mecàniques de Canet de Mar	DOGC	18/11/1938
Industries Mecàniques SA	DOGC	02/11/1938
Inglada i Sallent, Artur	DOGC	17/10/1937
Inglés i Beltran, Joan	DOGC	17/10/1937
Inmobiliaria Catalana de Barcelona	DOGC	04/03/1938
Inmobiliaria Egara SA	DOGC	06/11/1937
Institut de Sant Isidre d' Avia	DOGC	12/03/1938
Iriondo i Bernedo, Joana	DOGC	17/10/1937
Irurita i Almandoz, Manuel	DOGC	28/10/1937
Isabel Vilavechia, veïna de les Fonts de Sacalm	DOGC	19/04/1938
Isber i Miró, Angel	DOGC	12/03/1938
Isern i Domènec, Maria Rosa	DOGC	20/02/1938
Isern i Aguilera, Vicenç	DOGC	28/10/1937
Isern i Pastoret, Josep	DOGC	19/11/1938
Isuar i Escardó, Salvador	DOGC	17/02/1938
Ivern i Carreras, Joan	DOGC	28/10/1937
Ixart i Moragues, Josep	DOGC	28/11/1937
Izquierdo i Coronill, Gonçal	DOGC	28/10/1937
Jané i Pascual, Àngela	DOGC	23/07/1937
Jané, Josep	DOGC	04/03/1938
Janer i Duran, Erasme	DOGC	26/08/1937
Janer i Ferran, Carles	DOGC	20/07/1937
Jansana i Llopart, Antoni	DOGC	14/08/1937
Jardí i Monclus, Joan	DOGC	18/12/1937
Jasa i Viver, Jordi	DOGC	20/06/1937
Jauma i Roca, Antoni	DOGC	26/08/1937
Jaumandreu i Bonsoms, Antoni	DOGC	05/10/1937
Jaumandreu i Bonsoms, Antoni	DOGC	28/11/1937
Jaumandreu i Bonsoms, Julia	DOGC	28/11/1937
Jaumandreu i Bonsoms, Júlia	DOGC	05/10/1937
Jaumandreu i Bonsoms, Lluís	DOGC	05/10/1937
Jaumandreu i Bonsoms, Lluís	DOGC	28/11/1937
Jaumandreu i Bonsoms, Manuel	DOGC	05/10/1937
Jaumandreu i Bonsoms, Manuel	DOGC	28/11/1937
Jaumandreu i Bonsoms, Pilar	DOGC	05/10/1937
Jaumandreu i Bonsoms, Pilar	DOGC	28/11/1937
Jaumandreu, Cabello, propietari a Bolvir	DOGC	21/12/1938
Jaumar i de Bofarull, Francesc	DOGC	29/07/1937
Jaumar i de Bofarull, Joaquim	DOGC	29/07/1937
Jaumar i de Bofarull, Manuel	DOGC	29/07/1937
Jaume i Roselló. Mateu	DOGC	01/09/1937
Jiménez i Brotón, Rafael	DOGC	01/09/1937
Joan i Janoher, Emili	DOGC	22/07/1938
Joaquinet i Pons, Cels	DOGC	14/08/1937
Joer i Mauri, Eusebi	DOGC	01/09/1937
Jofre i Santaló, Pere	DOGC	08/04/1938

Johér i Puig, Benet	DOGC 08/08/1937
Jon i Bosch, Salvi	DOGC 01/09/1937
Jorba i Bonet, Josep	DOGC 14/08/1937
Jorba i Estarté, Jaume	DOGC 14/08/1937
Jorba i Nin, Ramon	DOGC 01/08/1937
Jorba i Raventós, Josep	DOGC 25/07/1937
Jorba i Rius, Ester	DOGC 14/08/1937
Jorba i Rius, Lidia	DOGC 14/08/1937
Jordà i Clusella, Joan	DOGC 31/08/1938
Jordà i Fages, Pilar, vídua de M.Gorgot	DOGC 21/03/1938
Jordà, Angels, vídua Cusi	DOGC 11/01/1939
Jordà, Francesc, veí dels Hostalets de Capsacosta	DOGC 16/10/1938
Jordani, Joan	DOGC 27/02/1938
Jordi i Pociello, Joaquim	DOGC 27/08/1937
Jou i Mauri, Silveri	DOGC 01/09/1937
Jovani i Marin, Joaquim	DOGC 01/10/1937
Jové i Ferré, Lluís	DOGC 14/08/1937
Jovells Miranda, Joan	DOGC 04/06/1937
Joventut Catòlica de Bisaura de Ter	DOGC 19/06/1937
Joventut Catòlica de Molins de Llobregat	DOGC 29/12/1937
Jover de Carbonell, Rosa	DOGC 06/05/1938
Jover i Amill, Lluís	DOGC 01/10/1937
Jover i Casas, Carme	DOGC 14/08/1937
Jover i Casas, Josep	DOGC 14/08/1937
Jover i Casas, Leandre	DOGC 14/08/1937
Jover i Castells, Lluís	DOGC 14/08/1937
Jover i Lau, Montserrat	DOGC 01/10/1937
Jover i Llauger, Joan	DOGC 18/11/1938
Jover i Sallarès, Isidre	DOGC 12/11/1938
Jover i Sallarès, Tomàs	DOGC 12/11/1938
Julià de la Riera, Jaume	DOGC 28/10/1937
Julià i Canals, Celestí	DOGC 13/01/1938
Julià i Canals, Faustí	DOGC 28/10/1937
Julià i Canals, Serafí	DOGC 28/10/1937
Julià i Roquer, Joan	DOGC 02/04/1938
Julià i Vilar, Camil Maria	DOGC 01/10/1937
Julien i Pascual, Emili	DOGC 01/10/1937
Juncadella i Vidal, Merce	DOGC 14/08/1937
Juncadella Vidal, Emili	DOGC 14/08/1937
Junta de Salas de Asilo para Párulos de Barcelona	DOGC 14/07/1937
Juny, Antoni, veí de Belianes	DOGC 22/07/1938
Junyent i Freixas, Eduard	DOGC 06/11/1937
Junyent i Puigbó, Sebastià	DOGC 01/10/1937
Junyent i Sans, Oleguer	DOGC 01/10/1937
Jurado i Estudillo, Enric	DOGC 01/10/1937
Jutglar i Toneu, Josep	DOGC 19/11/1938
Juvé i Barrie, Antoni	DOGC 10/03/1938
Juvé i Barrie, Antoni (un segon edicte)	DOGC 17/05/1938
Kies i Álvarez, Josep	DOGC 15/07/1937
Knoblanck, Adolf	DOGC 24/08/1937
Korn, Norbert	DOGC 21/08/1937
La Elèctrica Sallentina SA	DOGC 21/07/1938
La Fidelitat SA	DOGC 30/01/1938
La Immobiliària SA, de Figueres	DOGC 02/01/1939
La Metal·lúrgica Textil	DOGC 26/08/1937
La Nevera SA	DOGC 06/11/1937

La Pasiva de Vallgorguina	DOGC	03/10/1937
La Pau Social	DOGC	07/12/1937
La Providence	DOGC	26/08/1937
La Rosa i Pich, Pere	DOGC	16/01/1939
Laboratori Dr. Grau SA	DOGC	26/08/1937
Laborda i Gasull, Eugeni	DOGC	16/08/1937
Labori i Arquer, Josep	DOGC	21/07/1938
Lacalle i Iriondo, Jesús	DOGC	12/08/1937
Lacalle i Sierra, Innocent	DOGC	12/08/1937
Lacalle i Sierra, Pere	DOGC	16/08/1937
Lafont i Benavente, Ferrand	DOGC	16/08/1937
L'Agrícola Regional	DOGC	29/12/1937
Laguarda i Calvet, Josep	DOGC	07/08/1937
Lamich, Josefa, propietària al Palau d'Anglesola	DOGC	02/01/1939
Lamor, Gonçal, propietari a Barcelona	DOGC	18/11/1938
Lapica i Vaquer, Pascual	DOGC	01/10/1937
Latorre i Nogués, Josep	DOGC	01/10/1937
Lavilla i López, Serafina	DOGC	01/10/1937
Lazaro i Muñoz, Carles	DOGC	01/10/1937
Le Boeuf, Andreu	DOGC	13/05/1938
Le Boeuf, Carles	DOGC	13/05/1938
Lecuona Garcia i Pueyes, Emili	DOGC	26/07/1937
Legorburu Domínguez i Matamoros, J	DOGC	01/10/1937
León i Levi, Ventura	DOGC	13/01/1938
León i Viduela, Manuel	DOGC	10/08/1937
L'ex rector de l'ex-parròquia del poble de Belianes	DOGC	22/07/1938
Linati i Bosch, Jordi	DOGC	26/08/1937
Lisbona i Alonso, Pere	DOGC	14/08/1937
Lizcano de la Rosa, Ferran	DOGC	12/08/1937
Llach i Guerra, Narcís	DOGC	09/03/1938
Llado i Siurana, Antoni	DOGC	18/07/1937
Lladó i Urpina, Enric	DOGC	04/08/1937
Llado, Enric	DOGC	29/12/1937
Llagostera, Lluís, propietari a Llavaneres de Mont-alt	DOGC	29/10/1938
Llamas de Niubó, René	DOGC	23/07/1937
Llamas i Meca, Rafael	DOGC	04/08/1937
Llamas i Quintilla, Josep	DOGC	09/09/1937
Llambé i Valls, Felicitat	DOGC	19/07/1937
Llambi i Torra, Emili	DOGC	05/09/1937
Llampallas i Alsina, Joan	DOGC	11/09/1938
Llangorti i Planas, Josep	DOGC	21/12/1938
Llansà i Huguer, Salvador	DOGC	14/11/1937
Llardent i Esmet, Ramon	DOGC	20/10/1938
Llardent i Esmet, Ramon (segon edicte)	DOGC	23/10/1938
Llargarriu, Lluís, propietari a Olx	DOGC	19/11/1938
Llari i Areny, Josep	DOGC	27/08/1937
Llaudet i Soler, Carles	DOGC	09/09/1937
Llaudet i Soler, Josep	DOGC	09/09/1937
Llauger i Andreu, Joan	DOGC	12/11/1938
Llaurador, Francesc	DOGC	30/01/1938
Llavines i Roca, Melcior	DOGC	09/09/1937
Lledó i Hernández. Lluís	DOGC	28/10/1937
Llenas i Costal, Baldomer	DOGC	09/09/1937
Lleó i Roig, Guillem	DOGC	04/10/1937
Lleonart, Dolors, propietària de l'Escala	DOGC	29/10/1938
Lleopart i Puig, Ramon	DOGC	26/06/1937

Llevat, Jaume	DOGC 28/11/1937
Llibre i Blanch, Lluís	DOGC 04/08/1937
Lligé i Casas, Manuel	DOGC 04/08/1937
Llobateras i Canet, Mercè	DOGC 12/08/1937
Llobera i Llord, Aurèlia	DOGC 30/01/1938
Llobera i Llord, Humbert	DOGC 30/01/1938
Llobera i Roselló, Albert	DOGC 03/08/1937
Llobera i Roselló, Isidre	DOGC 30/01/1938
Llobet i Bosch, Josep Maria	DOGC 12/08/1937
Llobet i Cassanyas, Salvador	DOGC 12/08/1937
Llobet i Guri, Josep	DOGC 09/07/1937
Llobet i Nicolau, Felix	DOGC 09/07/1937
Llobet i Nicolau, Josep	DOGC 07/12/1937
Llobet i Nicolau, Lluís	DOGC 25/07/1937
Llobet i Nicolau, Lluís	DOGC 07/12/1937
Llobet i Nicolau, Rossend	DOGC 07/12/1937
Llobet i Queraltó, Maria	DOGC 17/05/1938
Llobet i Sanz, Tomàs	DOGC 11/09/1938
Llonc, Maria, de les Fonts de Sacalm	DOGC 06/05/1938
Llonch i Roca, Antoni	DOGC 14/07/1937
Llop i Roc Miquel	DOGC 26/07/1937
Llop i Zabala, Rafael	DOGC 28/10/1937
Llopart i Masana, Joan	DOGC 01/10/1937
Llopart i Masana, Joan	DOGC 01/10/1937
Llopart i Vilalta, Joan	DOGC 01/10/1937
Llopis de Pedro, Marià	DOGC 14/08/1937
Llopis i Blezá, Antoni	DOGC 14/08/1937
Llopis i Borràs, Maria de la C.	DOGC 16/08/1937
Llopis i Fàbregas, Salvador	DOGC 21/03/1938
Llopis i Valls, Antoni	DOGC 14/08/1937
Llorens i Devesa, Emili	DOGC 02/04/1938
Llorens i Domènech, Júlia	DOGC 14/08/1937
Llorens i Gispert, Pau	DOGC 15/07/1937
Llorens i Grau, Jaume	DOGC 12/11/1938
Llorens i Juncarol, Rafael	DOGC 01/10/1937
Llorens, Carolina	DOGC 14/08/1937
Llorens, Miquel, propietari a Ribes de Freser	DOGC 09/08/1937
Lloret i Bonadas, Roc	DOGC 14/08/1937
Lloret i Homs, Joaquim	DOGC 04/10/1937
Lloret, Josep	DOGC 14/08/1937
Llord i Olivé, Rosa	DOGC 04/10/1937
Llord i Ruiz, Jacint	DOGC 30/01/1938
Llord, Carles, propietari d'Anglesola	DOGC 25/12/1938
Llord, Pere	DOGC 30/01/1938
Llover i Serralta, Josep	DOGC 09/03/1938
Lloveres i Bret, Joan	DOGC 08/08/1937
Lluch i Moya, Joan	DOGC 01/10/1937
Lluch i Palau, Amadeu	DOGC 24/08/1937
Lluch i Petit, Teodor	DOGC 16/01/1939
Lluch i Viñals, Salvador	DOGC 18/07/1937
Llucià i Padrós, Anton	DOGC 11/01/1939
Lluís de Despujol, Ricard	DOGC 02/08/1937
Llusà i Espinalt, Blai	DOGC 01/10/1937
Llobateres i Canet, Mercè	DOGC 13/01/1938
Lopart i Castells, Teresa	DOGC 14/11/1937
López de Ochoa, Eduard	DOGC 14/08/1937

López Diaz i Quijano, Genara	DOGC 01/10/1937
Lopez Genara, vidua de Sert	DOGC 04/06/1937
López i Amor, Josep	DOGC 10/08/1937
López i Batista, Josep	DOGC 01/10/1937
López i Busquets, Enric	DOGC 29/08/1937
López i Caparrós, Manuel	DOGC 29/08/1937
López i Diaz de Quijano, Eusebi	DOGC 26/08/1937
López i Hernández, Josep	DOGC 01/10/1937
López i Hipkins, Guillem	DOGC 01/10/1937
López i Larraneta, Nicolau	DOGC 01/10/1937
López i Mandelei, Carles	DOGC 14/08/1937
López i Rodríguez, Lluís	DOGC 17/12/1938
Loreto i Exposito, Antoni	DOGC 01/10/1937
Losada, Pilar	DOGC 29/07/1937
Macaya i Tarrats, Teresa	DOGC 02/11/1938
Mach i Casas, Pere	DOGC 22/07/1937
Madera i Fernández, Josep	DOGC 22/07/1937
Madinya, Maria Victoria, vídua de Martí	DOGC 23/07/1937
Magriñá i Borràs, Carles	DOGC 30/08/1937
Maidèu i Auguet, Narcís	DOGC 14/11/1937
Majó i Borrell, Paula	DOGC 15/09/1937
Majó i Borrell, Paulina	DOGC 23/08/1937
Malagarriga i Canal, Josep	DOGC 19/11/1938
Malagarriga i Riu, Benet	DOGC 20/07/1937
Malagelada i Carreras, Narcís	DOGC 08/04/1938
Malagrida i Fontanet, Manuel	DOGC 12/08/1937
Malet i Font, Josep	DOGC 11/09/1938
Malla i Cornella, Pere	DOGC 14/08/1937
Malla i Cornellà, Pere	DOGC 13/01/1938
Malla i Florejachs, Jesús	DOGC 18/02/1938
Mallafre i Ferreté, Dolors	DOGC 20/07/1937
Mallafre i Mañá, Josep	DOGC 14/08/1937
Mallart i Gili, Carme	DOGC 23/08/1937
Malloll i Casanovas, Josep	DOGC 20/02/1938
Malloll i Casanovas, Josep Maria	DOGC 30/08/1937
Malloll i Pagès, Pere	DOGC 16/01/1939
Maluquer i Sardà, Manuel	DOGC 20/08/1937
Mampel i Gavalda, Antoni	DOGC 30/08/1937
Mampel i Gavalda, Antoni (segon edicte)	DOGC 03/10/1937
Mañé i Batalla, Teresa	DOGC 15/09/1937
Mañé i Desè, Teresa	DOGC 09/09/1937
Mañé i Julivert, Teresa	DOGC 15/09/1937
Mañé i Mañé, Teresa	DOGC 15/09/1937
Mané i Plana, Ramon	DOGC 30/08/1937
Mañé i Rogner, Francesc	DOGC 15/09/1937
Manén i Masana, Antònia	DOGC 30/08/1937
Manen, Antonia, vídua Riviere	DOGC 24/08/1937
Manent i Cisa, Maria	DOGC 12/08/1937
Mañosa i Mayol, Jaume	DOGC 30/08/1937
Manoury i Grau, Mercè	DOGC 09/09/1937
Manresa i Cortile, Josep M ^a	DOGC 06/07/1937
Manuel de Sentmenat, ex-Marquès de Castellodosrius	DOGC 23/09/1937
Manuel, Tomasa, veïna de Jesús i Maria (Tortosa)	DOGC 26/03/1938
Manufacturas Forb	DOGC 27/08/1937
Manufacturas Iborra SA	DOGC 24/08/1937
Manufactures Borràs SA	DOGC 18/02/1938

Manufactures Roda SA	DOGC	30/08/1937
Manzanares i Baró, Josep	DOGC	18/08/1937
Maquinaria Industrial SA	DOGC	28/11/1937
Maranges i Calvet, Eugeni	DOGC	14/11/1937
Marca i Sarrà, Tecla	DOGC	16/07/1937
Marcer i Carbonell, Josep	DOGC	15/09/1937
Marcer i Petit, Josep	DOGC	15/09/1937
Marcet i Banus, Josep	DOGC	13/01/1938
Marcet i Poal, Antoni Maria	DOGC	30/07/1937
Marcet i Poal, Francesc X	DOGC	16/07/1937
Marcet i Poal, Miquel	DOGC	24/07/1937
Marcet, Josep, propietari a Matadepera	DOGC	10/11/1938
Marcet, Josep, propietari a Matadepera (segon edicte)	DOGC	18/11/1938
Marcó Huerqueta, Julià	DOGC	15/09/1937
Marco i Barceló, Agustí	DOGC	15/09/1937
Mares Escolàpies del Masnou.	DOGC	25/07/1937
Marés i Juanela, Maria	DOGC	21/07/1938
Maresch i Servet, Francesca	DOGC	17/02/1938
Marfà, Assumpció, vídua d'Agustí	DOGC	14/11/1937
Margalef i Gavalda, Josep	DOGC	17/06/1937
Margalef i Gavalda, Pere	DOGC	17/06/1937
Margalef i Vidal, Josep	DOGC	05/10/1937
Margarit i Roca, Baldiri	DOGC	29/10/1938
Margenat de Torra, Jacinta	DOGC	03/09/1937
Margenat i Gabarro, Josep	DOGC	16/01/1938
Margenat i Gabarró, Josep	DOGC	15/09/1937
Margineda i Pla, Ramon	DOGC	14/09/1937
Marí i Vallès, Antoni	DOGC	14/09/1937
Marigot i Baraldés, Alfons	DOGC	17/04/1938
Marimon i Belda, Rafael	DOGC	14/09/1937
Marimon i Padró, Josep Maria	DOGC	14/09/1937
Marimón i Sans, J	DOGC	26/11/1937
Marimon i Vidal, Josep	DOGC	31/08/1938
Marimon, Josep Maria, veí de Masquefa	DOGC	21/07/1938
Marini, G.B,	DOGC	26/06/1937
Maristany i Colomer, Antonia	DOGC	25/07/1937
Maristany i Fàbregas, Francesc T	DOGC	29/10/1938
Maristany i Oliver, Amadeu	DOGC	14/09/1937
Maristany i Pons, Jaume	DOGC	18/08/1937
Maristany i Sabater, Amadeu	DOGC	18/08/1937
Marly i Deu, Joan	DOGC	18/08/1937
Marqués de Barberà	DOGC	18/08/1937
Marquès de Valldonera, veí de Puigsacalm	DOGC	08/04/1938
Marquès i Calderó, Isidre	DOGC	11/01/1939
Marques i Estrada, Maria	DOGC	04/06/1937
Marquès i Farguèll, Ramona, vídua Vila	DOGC	24/08/1937
Marquès i Navarro, Ramona	DOGC	14/09/1937
Marquès i Poch, Enric	DOGC	08/08/1937
Marquès i Soler, Francesc	DOGC	14/09/1937
Marquès i Soler, Isidre	DOGC	11/01/1939
Marrugat i Ars, Felix	DOGC	12/06/1937
Marrugat, Cristòfol	DOGC	30/01/1938
Marsal i Claró, Joan	DOGC	18/08/1937
Marsal i Pons, Francesc	DOGC	18/08/1937
Marsal i Pons, Salvador	DOGC	18/08/1937
Marsans i Peix, Joaquim	DOGC	31/08/1938

Martí i Alonso, Victor	DOGC 14/09/1937
Martí i Bages, Antoni	DOGC 27/08/1937
Martí i Borràs, Pere	DOGC 14/09/1937
Martí i Brillas, Josep	DOGC 14/09/1937
Martí i Camos, Jordi	DOGC 02/04/1938
Martí i Campins, Josep	DOGC 12/11/1938
Martí i Cardona, Josep	DOGC 14/09/1937
Martí i Cardona, Josep Calasanz	DOGC 21/07/1937
Martí i Casademont, Francesc	DOGC 21/03/1938
Martí i Cortadelles, Joan	DOGC 01/07/1937
Martí i Duran, Josep	DOGC 14/09/1937
Martí i Llort, Carles	DOGC 14/09/1937
Martí i Llort, Maria	DOGC 31/08/1938
Martí i Mar, Ricard	DOGC 21/12/1938
Martí i Mullerat, Francesc	DOGC 29/10/1938
Martí i Navarro, Antoni	DOGC 14/09/1937
Martí i Oro, Ermengol	DOGC 21/03/1938
Martí i Rufas, Miquel	DOGC 14/09/1937
Martí i Seguro, Jaume	DOGC 14/09/1937
Martí i Torrent, Salvador	DOGC 07/12/1937
Martí, Carme propietària a Llavaneres de Mont-alt	DOGC 19/10/1938
Martín i Galindo, Rafael	DOGC 14/09/1937
Martín i González, Josep	DOGC 18/09/1937
Martín i Llaperia, Lluçia	DOGC 18/09/1937
Martinell i Morera, Francesc	DOGC 14/11/1937
Martinez i Cases, Antonia	DOGC 18/02/1938
Martinez i Echeparri, Lluís	DOGC 18/08/1937
Martinez i Esparza, Vicenç	DOGC 18/08/1937
Martinez i Hugas, Concepció, vídua Serra	DOGC 20/07/1937
Martinez i Laga, Jesús	DOGC 18/09/1937
Martinez i Marquès, Manuel	DOGC 20/10/1938
Martinez, Teresa, vídua Revell	DOGC 10/11/1938
Martinez-Hidalgo i Terán, Josep Maria	DOGC 18/08/1937
Martino, Josefa, vídua de Mittemeyer	DOGC 26/11/1937
Martiny, Teresa, vídua de Ràbell	DOGC 18/11/1938
Martir i Valls, Pere	DOGC 09/07/1937
Martorell i Comas, Juan	DOGC 29/10/1938
Martorell i Otret, Vicenç	DOGC 18/09/1937
Martori i Marco, Joan	DOGC 18/09/1937
Martori i Marco, Josep Maria	DOGC 18/09/1937
Martori i Marco, Lluís	DOGC 18/09/1937
Martori i Marco, Ramon	DOGC 18/09/1937
Martori i Marco, Trinitat	DOGC 18/09/1937
Mas de les Valls i Munné, Salvador	DOGC 19/09/1937
Mas de les Valls, Salvador	DOGC 19/09/1937
Mas i Badia, Joan	DOGC 18/08/1937
Mas i Barbarà, Josep	DOGC 21/07/1937
Mas i Bernal, David	DOGC 24/07/1937
Mas i Bose, August	DOGC 17/02/1938
Mas i Bou, Carme	DOGC 18/08/1937
Mas i Cavallé, Joan	DOGC 20/08/1937
Mas i Fontanals, Francesc	DOGC 01/08/1937
Mas i Freixas, Josep	DOGC 01/08/1937
Mas i Hom, Joan	DOGC 18/08/1937
Mas i Huguet, Jaume	DOGC 20/08/1937
Mas i Lafarga, Joan	DOGC 18/08/1937

Mas i Lluch, Antoni	DOGC	18/08/1937
Mas i Lluch, Antoni (segon edicte)	DOGC	29/08/1937
Mas i Matas, Joan	DOGC	18/08/1937
Mas i Matas, Josep	DOGC	18/08/1937
Mas i Mestres, Rafael	DOGC	18/07/1937
Mas i Olivé, Josep	DOGC	06/11/1937
Mas i Orriols, Antoni	DOGC	18/08/1937
Mas i Pasqués, Josep	DOGC	18/08/1937
Mas i Pesquera, Josep	DOGC	18/08/1937
Mas i Santacana, Balbina	DOGC	06/11/1937
Mas i Santamaria, Francesc	DOGC	12/03/1938
Mas i Santamaria, Francesc (segon edicte)	DOGC	26/03/1938
Mas i Torras, Joan	DOGC	19/09/1937
Mas i Vendrell, Joan	DOGC	19/09/1937
Mas, Antoni, propietari a Figueres	DOGC	02/01/1939
Mas, Balbina, vídua de Miquel	DOGC	26/11/1937
Masagué i Mateu, Jaume	DOGC	18/08/1937
Masana i Altamar, Josep	DOGC	18/09/1937
Masana i Corominas, Josep	DOGC	18/09/1937
Masana i Cuadreny, Josep	DOGC	18/09/1937
Masana i Fargas, Josep	DOGC	18/09/1937
Masana i Ferrer, Josep	DOGC	18/09/1937
Masana i Julià, Josep	DOGC	18/09/1937
Masana i Riu, Josep	DOGC	17/02/1938
Masana i Sala, Josep	DOGC	18/09/1937
Masana i Sanjuan, Antoni	DOGC	18/09/1937
Masana i Santamaria, Josep	DOGC	18/09/1937
Masana i Ventura, Josep	DOGC	18/09/1937
Masana i Bru, Antoni	DOGC	18/09/1937
Masana i Bru, Antoni (segon edicte)	DOGC	16/01/1938
Masana i Bru, Joaquim	DOGC	18/09/1937
Mascort i Puig, Francesc	DOGC	09/03/1938
Masellera i Castell, Agustí	DOGC	18/09/1937
Masferrer de Cros, Mercè	DOGC	10/11/1938
Masferrer i Miró, Mercè	DOGC	21/10/1938
Masferrer i Vernis, Encarnació	DOGC	17/09/1938
Masgoret, Salvador, propietari a La Floresta	DOGC	11/11/1938
Masip i Masip, Josep	DOGC	04/03/1938
Masllupart, Joan, veí del poble de Puigsacalm	DOGC	08/04/1938
Masmitja i Murillo, Manuel	DOGC	07/12/1937
Masó i Bros, Maria	DOGC	18/09/1937
Masó i Castelló, Pere	DOGC	16/01/1939
Masó i Pujol, Carme	DOGC	19/04/1938
Masó i Pujol, Joan	DOGC	06/05/1938
Masó i Pujol, Montserrat	DOGC	19/04/1938
Masó i Suñer, Joaquim	DOGC	02/04/1938
Masriera i Guardiola, Emili	DOGC	18/09/1937
Massagué i Calvet, Antoni	DOGC	14/07/1937
Massaquer i Campluy, Francesc	DOGC	12/11/1938
Massana i Bru, Joaquim	DOGC	18/09/1937
Massana i Camps, Josep	DOGC	18/09/1937
Massana i Sanjuan, Joaquim	DOGC	18/09/1937
Massaneda i Corretger, Manuel	DOGC	09/11/1937
Massanet i Sallarès, Joan	DOGC	22/12/1938
Massó i Duran, Miquel	DOGC	18/09/1937
Massó i Escofet, Cistòfor	DOGC	18/09/1937

Massó i Sanahuja, Cistòfor	DOGC	26/09/1937
Massó i Soler, Joan	DOGC	22/12/1938
Massó i Valls, Pau	DOGC	18/09/1937
Massó, Ricard	DOGC	18/02/1938
Massot i Balaguer, Lluís	DOGC	03/09/1937
Massot i Duc, Antoni	DOGC	17/05/1938
Massot i Expòsit, Alvar	DOGC	02/04/1938
Massuet i Amoròs, Domènec	DOGC	18/09/1937
Mata i Bertran, Emilia	DOGC	18/09/1937
Mata i Codina, Joan	DOGC	18/09/1937
Mata i Julia, Josep Maria	DOGC	18/09/1937
Mata i Mestres, Joan	DOGC	18/09/1937
Mata i Mosat, Joan	DOGC	19/09/1937
Mata i Piulachs, Joan	DOGC	19/09/1937
Matabosc i Saló, Emili	DOGC	20/10/1938
Matabosch Matas, Carme	DOGC	19/09/1937
Matalonga i Feliu, Pere	DOGC	16/07/1937
Matarrodona i Viladoms, Pere	DOGC	17/04/1938
Matas i Jorba, Miquel	DOGC	23/08/1937
Matas i Pons, Rafael	DOGC	19/09/1937
Matas i Torrellas, Jaume	DOGC	17/12/1938
Matas SA de Castellet de Llobregat	DOGC	04/03/1938
Mateo i Biza, Damià	DOGC	19/09/1937
Mateo i Pin, Mercè	DOGC	19/09/1937
Mateo i Pla, Miquel	DOGC	19/09/1937
Mateo i Pons, Josep	DOGC	19/09/1937
Mates i Roca, Eduard	DOGC	13/01/1938
Mateu i Abril, Ramon	DOGC	20/07/1937
Mateu i Pla, Josefa	DOGC	19/09/1937
Matheu i Ferrer, Josep	DOGC	22/12/1938
Matutano i Germà, Lluís	DOGC	03/09/1937
Mauri i Riera, Lluís	DOGC	19/09/1937
Mauri i Serracant, Llorenç	DOGC	25/12/1938
Maxenchs i Rosich, Anna	DOGC	09/11/1937
Maymó i Roca, Lluís	DOGC	19/09/1937
Maymó i Xirau, Jaume	DOGC	08/04/1938
Maynadé i Sallent, Ramon	DOGC	19/09/1937
Maynés i Gaspar, Enric	DOGC	19/09/1937
Maynés, Enric, propietari a Llavaneres de Mont-alt	DOGC	29/10/1938
Maynou i Catarineu, Enriqueta	DOGC	12/11/1938
Maynou i Feliu, Dolors	DOGC	27/02/1938
Mayos i Brugués, Joan	DOGC	19/09/1937
Mederos, Neus, vidua de Morales	DOGC	26/11/1937
Megias de la Cuesta, Manuel	DOGC	19/09/1937
Melic i Sabernet, Adolf	DOGC	18/11/1938
Mendaza i Fernández de Pineda, Fèlix	DOGC	19/09/1937
Méndez i Mauri, Manuel	DOGC	12/03/1938
Mensa i Mestra, Francesca	DOGC	27/03/1938
Mensa i Mestre, Teresa	DOGC	19/09/1937
Mensa i Moncunill, Teresa	DOGC	19/09/1937
Mercadé i Oliva, Joan	DOGC	19/09/1937
Mercadé i Sagués, Josep	DOGC	20/02/1938
Mercadé i Sallés, Josep i Francesc	DOGC	17/09/1937
Mercadé i Torredadell, Jaume	DOGC	04/03/1938
Mercadé i Totosaus, Antònia	DOGC	09/09/1937
Mercàder i Sagués, Lluís Maria i Josep	DOGC	09/09/1937

Merry del Val, Alfons	DOGC 20/06/1937
Messa i Arnau, Victor	DOGC 09/09/1937
Mestre i Artigas, Cistòfor	DOGC 01/09/1937
Mestre i Garriga, Ramon	DOGC 18/02/1938
Mestre i Mitjans, Josep	DOGC 10/10/1937
Mestres i Mas, Antonia	DOGC 21/03/1938
Mestres i Mas, Emili	DOGC 26/03/1938
Mestres i Mas, Gaspar	DOGC 26/03/1938
Mestres i Mas, Josefa	DOGC 21/03/1938
Mestres i Mas, Josep	DOGC 21/03/1938
Mestres i Mas, Júlia	DOGC 26/03/1938
Mestres i Montull, Màrius	DOGC 05/08/1937
Mestres i Ros, Josep	DOGC 30/08/1937
Mestres i Rovira, Pere	DOGC 31/08/1938
Mestresa i Rodon, Josep	DOGC 09/09/1937
Micas i Sánchez, Santiago	DOGC 09/09/1937
Micó i Musté, Joan	DOGC 23/10/1938
Miernau i Deu, Bernat	DOGC 14/09/1937
Mies i Álvarez, Josep	DOGC 19/09/1937
Miguel i Alonso, Epifani	DOGC 19/09/1937
Miguel i Mas, Enriqueta	DOGC 25/07/1937
Milà i Camps, Josep Maria	DOGC 04/06/1937
Milà i Camps, Pere	DOGC 18/08/1937
Milà i Casamitjana, Pere	DOGC 24/08/1937
Milà i Galimany, Francesc	DOGC 09/09/1937
Milà i Jornet, Pau	DOGC 18/08/1937
Milà i Puig, Domènec	DOGC 26/06/1937
Millán i Gómez, Eloy	DOGC 22/07/1937
Millet i Maristany, Feliu	DOGC 19/09/1937
Millet i Miñana, Daniel	DOGC 17/02/1938
Millet i Roca, Salvador	DOGC 23/09/1937
Mina Pública d'Aigües de Terrassa	DOGC 06/11/1937
Minguell i Oromi, Antonia	DOGC 02/09/1937
Minguell i Riera, Jaume	DOGC 17/02/1938
Minguell, Tomàs, propietari de Sarrià de Ter	DOGC 19/10/1938
Ministral i Batlle, Joan	DOGC 08/04/1938
Miquel i Bas, Josep	DOGC 19/09/1937
Miquel i Bonet, Antoni	DOGC 19/09/1937
Miquel i Bonet, Josep	DOGC 19/09/1937
Miquel i Bonet, Llorenç	DOGC 19/09/1937
Miquel i Cuscó, Engràcia	DOGC 30/08/1937
Miquel i Fernández, Josep	DOGC 19/09/1937
Miquel i Murray, Isidre	DOGC 19/09/1937
Miquel i Picó, Joan	DOGC 19/09/1937
Miquel i Riba, Ramon	DOGC 19/09/1937
Miquel i Serra, Ermenter	DOGC 23/08/1937
Miquel i Ticó, Iluís	DOGC 19/09/1937
Miquel i Ticó, Ramon	DOGC 23/08/1937
Miquel, Clotilde, vídua Camps	DOGC 23/08/1937
Mir i Alemany, Antoni	DOGC 01/08/1937
Mir i Carreras, Enric	DOGC 02/09/1937
Mir i Espiuet, Francesc	DOGC 30/08/1937
Mir i Pujol, Francesc	DOGC 30/08/1937
Mir i Pujol, Joan	DOGC 18/08/1937
Mir i Ràfols, Salvador	DOGC 22/07/1938
Miralles i Bernadà, Miquel	DOGC 18/08/1937

Miralles i Casals, Miquel	DOGC	18/08/1937
Miralles i Sales, Antoni	DOGC	21/09/1937
Miret i Barcelona. Carme	DOGC	24/08/1937
Miret i Sociás, Vicenç	DOGC	21/09/1937
Miro i Bages, Joan	DOGC	21/09/1937
Miro i Barrot, Joan	DOGC	21/09/1937
Miro i Comas, Joan Batista	DOGC	21/09/1937
Miró i Mulet, Salvador	DOGC	30/01/1938
Miró i Piñol, Joan	DOGC	21/09/1937
Miró i Setó, Ramon	DOGC	11/11/1938
Miró i Trepal, Alexandre	DOGC	17/05/1938
Miró i Trepal, Joan	DOGC	21/09/1937
Miró i Vilanova, Jaume	DOGC	30/01/1938
Miserachs i Rigau, Antoni	DOGC	21/09/1937
Mitja i Martí, Carme	DOGC	08/08/1937
Mitjà i Pumarola, Rafael	DOGC	02/04/1938
Mitjans i García, Francesc	DOGC	19/10/1938
Mitjans i Robert, Josep	DOGC	21/09/1937
Mittestrass, Carles O	DOGC	06/11/1937
Moga i Perelada, Lluís	DOGC	21/09/1937
Mogas i Borràs, Maria	DOGC	04/10/1937
Mola i López, Emili	DOGC	21/09/1937
Molar, Baltasar, propietari a Figueres	DOGC	02/01/1939
Molero i Martínez, Josep Maria	DOGC	21/09/1937
Moles i Torrents, Josep	DOGC	29/10/1938
Moliné i Fusté, Antoni	DOGC	16/01/1938
Molinero i Meruelo, Vicenç	DOGC	21/09/1937
Molino i López, Agapit	DOGC	21/09/1937
Molins i Figueras, Joaquim	DOGC	21/09/1937
Molins, Soledat, propietària a Sant Pere dels Arquells	DOGC	22/12/1938
Moll i Vall, Josep	DOGC	17/04/1938
Molner i Climent, Eloi	DOGC	01/08/1937
Mompel i Gavalda, Antoni	DOGC	21/09/1937
Mompenys, Joaquim, veí de Malgrat	DOGC	09/07/1937
Moncanut, Domènec, veí del Baix Montseny	DOGC	11/09/1938
Monclús i Valls, Miquel	DOGC	31/08/1938
Moncusi i Andreu, Joan	DOGC	21/10/1938
Monegal i Prat, Esteve	DOGC	21/09/1937
Moner i Pla, Jaume	DOGC	20/02/1938
Monges Dominiques de Reus	DOGC	28/11/1937
Monges Escolàpies d'Igualada	DOGC	09/11/1937
Monges Josefines d'Igualada	DOGC	09/11/1937
Monjo i Macià, Domènec	DOGC	12/03/1938
Monset i Soldevila, Josep	DOGC	03/08/1937
Monso de Romaguera, Salvador	DOGC	21/09/1937
Monta i Figuerola, Rossend	DOGC	21/09/1937
Montagut i Cuadrat, Josep	DOGC	21/09/1937
Montagut i Oro, Josep	DOGC	27/02/1938
Montagut i Vallespí, Teresa	DOGC	01/07/1937
Montagut, Cèsar, veí de Marçà	DOGC	26/03/1938
Montal i Rius, Jaume	DOGC	06/11/1937
Montal, Josep, propietari a Riudebitlles	DOGC	18/11/1938
Montall i Comelles, Vicenç	DOGC	21/09/1937
Montaña, Marc, veí de Sant Jaume de Llierca	DOGC	27/03/1938
Montaner i Bruch, Josep	DOGC	23/09/1937
Montaño, Carles, propietari a Barcelona	DOGC	18/11/1938

Montanya i Roca, Josep	DOGC	21/07/1938
Montepio de Terrassa	DOGC	16/07/1937
Montià i Fortuny, Josep	DOGC	21/09/1937
Montiu i Reñé, Trinitat	DOGC	10/03/1938
Montmany i Molins, Joan	DOGC	13/01/1938
Montsarró i Font, Antonia	DOGC	21/09/1937
Montserrat i Garriga, Josep	DOGC	21/09/1937
Montserrat i Virgili, Francesca	DOGC	12/06/1937
Monzó i Viadell, Salvador	DOGC	21/09/1937
Mor i Mor, Ramon	DOGC	21/09/1937
Mor i Sas, Francesc	DOGC	22/02/1938
Mor i Xammar, Joan	DOGC	27/02/1938
Mora i de Caralt, Joaquim	DOGC	17/02/1938
Mora i Fernandez, Gonçal	DOGC	06/07/1937
Mora i Nells, Joaquim	DOGC	21/09/1937
Móra i Sallés, Rossend	DOGC	31/08/1938
Morador i Gómez, Lluís	DOGC	21/09/1937
Moragas, Pere	DOGC	22/02/1938
Morales i Luna, Carme	DOGC	21/09/1937
Moré i Comas, Josep Maria	DOGC	21/09/1937
Moreno i Pradenas, Donat	DOGC	21/09/1937
Moreno i Quintana, Joan	DOGC	20/10/1938
Morera i Bové, Josefa	DOGC	21/09/1937
Morera i Perpinya, Josep	DOGC	09/08/1937
Morera i Ventalló, Jaume	DOGC	10/08/1937
Morera i Vilaseca, Francesca	DOGC	14/11/1937
Moreres, Cristina, propietari a Vilobí d'Onyar	DOGC	17/12/1938
Moretó i Soler, Josep	DOGC	31/08/1938
Mori i Ballester, Tomàs	DOGC	21/09/1937
Moritz i Ballesté, Tomàs	DOGC	21/09/1937
Morros i Reverte, Silvestre	DOGC	22/12/1938
Morros i Vicens, Eduard	DOGC	23/09/1937
Moy i Calvet, Carles	DOGC	23/09/1937
Moyano i Araiztegui, Tomàs	DOGC	23/09/1937
Mujal i Suárez, Pere	DOGC	18/02/1938
Muller i Empaytaz, Teodor	DOGC	23/09/1937
Mullerat i Marti, Mateu	DOGC	20/06/1937
Mullerat i Soldevila, Josep	DOGC	21/10/1938
Mulloll i Castell, Ricard	DOGC	23/09/1937
Mumbrú i Vila, Santiago	DOGC	23/09/1937
Munarriz i Delgado, Àngel	DOGC	23/09/1937
Munells i Busquets, Joaquim	DOGC	23/09/1937
Munné i Leal, Josep	DOGC	29/10/1938
Munné i Orpí, Josep Maria	DOGC	25/07/1937
Munné i Vidal, Josep Maria	DOGC	23/09/1937
Muntadas i Rovira, Vicenç	DOGC	23/09/1937
Muntadas, Maria, vídua de Caparà	DOGC	26/11/1937
Muntades, Josep, propietari a Prats de Lluçanès	DOGC	10/11/1938
Muntané i Jofrè, Jaume	DOGC	23/09/1937
Mur i Estaira, Angel	DOGC	11/11/1938
Mur i Solano, Josep	DOGC	26/09/1937
Murall i Despachs, Domènec	DOGC	17/02/1938
Murt i Esteve, Salvador	DOGC	25/07/1937
Murtró i Puig, Concepció	DOGC	18/02/1938
Murtró i Puig, Lluïsa	DOGC	18/02/1938
Musach i Boix, Teresa	DOGC	31/08/1938

Musella i Castañé, Tomàs	DOGC	26/09/1937
Musolas i Padreny, Antoni	DOGC	20/02/1938
Musoll, Casimir, veí de Sant Pere dels Arquells	DOGC	07/08/1937
Musté i Miró, Josep	DOGC	23/10/1938
Mutua Igualadina	DOGC	29/10/1938
Muxart i Llopart, Armengol	DOGC	01/10/1937
Nabarra i Climent, Antoni	DOGC	01/07/1937
Nadal i Cortina, Manuel	DOGC	17/09/1938
Nadal i Genis, Lluís	DOGC	30/07/1937
Nadal i Llinàs, Dolors	DOGC	17/04/1938
Nadal i Riera, Modest	DOGC	17/05/1938
Nadal i Riera, Modest (segon edicte)	DOGC	21/05/1938
Narcisa Thomas de les Planes d'Hostoles	DOGC	09/03/1938
Nart i Fontova, Tomàs	DOGC	17/02/1938
Navarro i Betés, Joaquim	DOGC	04/10/1937
Navarro i Ferré, Jaume	DOGC	04/10/1937
Navarro i Guasch, Joaquim	DOGC	04/10/1937
Navarro i Martínez, Jesús	DOGC	24/08/1937
Navarro i Ortiz, Joaquim	DOGC	04/10/1937
Navarro i Pallejà, Plàcid	DOGC	04/10/1937
Navarro i Rodríguez, Joaquima	DOGC	04/10/1937
Navarro i Roig, Josep Maria	DOGC	18/07/1937
Navarro i Serrano, Antònia	DOGC	04/10/1937
Navarro, Manuel, propietari a la Seu d'Urgell	DOGC	19/10/1938
Navinés i Comaderan, Agustí	DOGC	29/06/1937
Nebot i Aragó, Vicenc	DOGC	08/07/1937
Nebot i Aragó, Vicenç	DOGC	04/10/1937
Nebot i Tomàs, Josep	DOGC	23/07/1937
Negrete i Ravella, Felix	DOGC	26/07/1937
Nierga i Mercader, Dolors	DOGC	02/04/1938
Ninot i Farré, Ramon	DOGC	30/01/1938
Niubo, Josep, propietari a Ribes de Freser	DOGC	09/08/1937
Noailles i Pujol, Joan	DOGC	04/10/1937
Noguera i Coma, Lluís	DOGC	25/12/1938
Noguera i Pecanins, Maria	DOGC	09/03/1938
Noguera i Vila, Josep Maria	DOGC	05/09/1937
Noguès, Garriga, propietari a Llavaneres de Mont-alt	DOGC	19/10/1938
Nolla i Guri, Antonia	DOGC	28/11/1937
Norat i Puig, Josep	DOGC	21/12/1938
Noriega i Noriega, Vicenç	DOGC	04/06/1937
Nouvillas, Maria del Pilar, ex-marquesa de Vallgornera	DOGC	22/02/1938
Novau, Pau	DOGC	18/12/1937
Noves i Bussoms, Josep	DOGC	29/08/1937
Noya i Ainsó, Josep	DOGC	07/10/1937
Noya i Esbert, Joan	DOGC	26/06/1937
Nualart i Palet, Joan	DOGC	21/10/1938
Nubiola i Cunill, Ramon	DOGC	05/10/1937
Nuñez i Rodriguez, Antoni	DOGC	05/10/1937
Obiols i Vallès, Josep	DOGC	20/10/1938
Obiols, Concepció, propietària a la Seu d'Urgell	DOGC	19/10/1938
Obra del Casal de Nostra Dona de la Visitació de l'Ametlla Vallès	DOGC	19/06/1937
Ocampo i Redondo, Sixte	DOGC	05/07/1937
Ochoa i Urrutia, Ferran	DOGC	05/07/1937
O'Connor i Whit, Lluís	DOGC	08/07/1937
Ojeda i Suárez, Miquel	DOGC	05/07/1937
Ojeda, Josep	DOGC	05/07/1937

Olabarria i Conde, Maria Lluïsa	DOGC	05/07/1937
Olabarria i Zuazuabar, Leocadia	DOGC	02/08/1937
Olabarria, Josep Maria	DOGC	05/07/1937
Olabarria, Leocadi	DOGC	06/07/1937
Olano i Barandian, Albert	DOGC	09/06/1937
Olano i Barandian, Carme	DOGC	09/06/1937
Olano i Barandian, Enric	DOGC	09/06/1937
Olano i Barandian, Josep	DOGC	09/06/1937
Olano i Barandian, Lluís	DOGC	09/06/1937
Oliva de Suelves, Pilar	DOGC	19/11/1938
Oliva i Gaset, Josep	DOGC	18/12/1937
Oliva i Gonzalez, Ramon	DOGC	06/07/1937
Oliva i Lacoma, Andreu	DOGC	06/07/1937
Oliva i Subirats, Francesc	DOGC	29/12/1937
Oliva, Dolors, vídua Virgili	DOGC	09/11/1937
Olivé i Comas, Joan	DOGC	16/01/1938
Olivé i Ramoneda, Vidal	DOGC	06/07/1937
Olivé i Ramoneda, Vidal	DOGC	16/01/1938
Olivella i Fusté, Maria	DOGC	20/02/1938
Olivella i Gallart, Claudi	DOGC	26/03/1938
Olivella i Medrano, Alfons	DOGC	06/07/1937
Olivella i Montaner, Josep	DOGC	06/07/1937
Olivella i Valls, Francesc	DOGC	14/11/1937
Oliver i Capo, Pere	DOGC	06/07/1937
Oliver i Turull, Enric	DOGC	06/07/1937
Oliver, Benet, propietari a Llavaneres de Mont-alt	DOGC	19/10/1938
Oliveras de la Riva, Carles	DOGC	30/07/1937
Oliveras i Devesa, Carme	DOGC	12/08/1937
Oliveres i Maranges, Francesc	DOGC	21/10/1938
Oliveres, Morturià, propietari a Figueres	DOGC	02/01/1939
Olivet i Vives, Jaume	DOGC	01/09/1937
Ollé i Aguilera, Josep Maria	DOGC	18/07/1937
Oller i Clara, Jaume	DOGC	06/09/1937
Oller i Draper, Joaquim	DOGC	31/08/1938
Oller i Piñol, Joan	DOGC	09/11/1937
Omedes i Sistachs, Lluís	DOGC	06/09/1937
Oms i Ferrer, Josep Maria	DOGC	20/06/1937
Oms i Moncusi, Lluís	DOGC	01/07/1937
Oms i Ruyra, Trinitat M.	DOGC	29/06/1937
Oms, Santiago M	DOGC	27/02/1938
Oppelt del Castillo, Emili	DOGC	26/07/1937
Ordis i Pagès, Miquel	DOGC	11/11/1938
Ordres Religioses de les Fonts de Sacalm	DOGC	19/04/1938
Orfeo Calellenc	DOGC	07/12/1937
Orfeo Martinenc	DOGC	17/07/1937
Orfila i Cert, B	DOGC	26/11/1937
Orga i Solé, Josep	DOGC	09/11/1937
Oriach i Barbany, Maria	DOGC	17/02/1938
Oriol i Amigo de Ibero, Damià	DOGC	12/03/1938
Oriol i Borrat, Joan	DOGC	21/05/1938
Oriol i Puignau, Antoni	DOGC	21/05/1938
Oriola de Cortada, Josep	DOGC	17/04/1938
Orobitg i Gasset, Antoni	DOGC	12/08/1937
Orras i Salas, Francesc	DOGC	17/09/1938
Orrisols, Bartomeu, veí de Pierola	DOGC	22/07/1938
Ortega i Costa, Josep Maria	DOGC	10/08/1937

Ortiga i Casas, Salvador	DOGC	10/08/1937
Ortiz i Florejachs, Jaume	DOGC	14/09/1937
Osso i Català, Purificació	DOGC	06/09/1937
Otin i Marimón, Josep	DOGC	06/09/1937
Otin i Marimón, Ramon	DOGC	30/07/1937
Paccini i Blázquez, Lluís	DOGC	21/07/1937
Padró i Bosch, Sebastià	DOGC	02/10/1937
Padró i Ferrer, Ignasi	DOGC	02/10/1937
Padró i Morist, Joan	DOGC	02/10/1937
Padró i Morist, Josep	DOGC	02/10/1937
Padró i Torras, Mercè	DOGC	19/06/1937
Padrós i Cascante, Josep	DOGC	19/07/1937
Padrosa i Ferrer, Enric	DOGC	18/07/1937
Pagès i Basach, Joan	DOGC	02/04/1938
Pagès i Comas, Francesc	DOGC	02/10/1937
Roger i Elias, Roser (enlloc de Pagès hi consta Roger)	DOGC	06/08/1937
Pagès i Esteve, Joan	DOGC	09/11/1937
Pagès i Gili, Francesc	DOGC	20/08/1937
Pagès i Gisbert, Maria	DOGC	02/10/1937
Pagès i Marcè, Francesc	DOGC	02/10/1937
Pagès i Massaguer, Maria	DOGC	02/10/1937
Pagès i Prats, Maria	DOGC	02/10/1937
Pagès i Sanllehy, Àngela	DOGC	02/10/1937
Pagès i Sors, Francesc	DOGC	02/10/1937
Pagès i Torello, Maria	DOGC	02/10/1937
Pagès, Norat, veí de Sant Jaume de Llierca	DOGC	27/03/1938
Pagès, Ramona, propietària al Palau d'Anglesola	DOGC	02/01/1939
Pahissa, Agustina (el marit és Vicenç Paloma i Raventós	DOGC	26/11/1937
Paixeras i Sans, Josep	DOGC	02/10/1937
Palacios i Ferrer, Modest	DOGC	01/09/1937
Palacios i García, Galo	DOGC	18/08/1937
Palanca i Gil, Julià	DOGC	18/08/1937
Palau de Borja, Manuel	DOGC	20/08/1937
Palau de Sibila, Maria	DOGC	01/09/1937
Palau i Badia, Jaume	DOGC	22/12/1938
Palau i Carbonell, Antoni	DOGC	20/10/1938
Palau i Lluç, Manuel	DOGC	20/08/1937
Palau i Muñoz, Antoni	DOGC	20/08/1937
Palau i Palau, Manuela	DOGC	01/09/1937
Palau i Profitós, Josep	DOGC	16/07/1937
Palau i Ricar, Victor	DOGC	02/10/1937
Paludàries i Brell, Joaquim	DOGC	18/07/1937
Palet i Boix, Miquel	DOGC	01/09/1937
Palet i Raspall, Miquel	DOGC	02/10/1937
Palet i Roig, Lluís	DOGC	02/10/1937
Pallarès i Dolsors, Ferran	DOGC	02/10/1937
Pallàs i Felip, Ramon	DOGC	10/03/1938
Pallàs i Salas, Josep	DOGC	17/09/1938
Pallejà i Boronat, Antoni	DOGC	02/10/1937
Pallejà i Sedó, Xavier	DOGC	02/10/1937
Pallejà i Tuldrà, Antoni	DOGC	02/10/1937
Pallejà o Pelejà i Blanc, Josep	DOGC	17/06/1937
Palleja, Guillem, veí de les Fonts de Sacalm	DOGC	19/04/1938
Pallerols i Colomer, Joan	DOGC	02/10/1937
Palma i Bazzali, Agnès	DOGC	02/10/1937
Palmada i Arumi, Josep	DOGC	02/10/1937

Paloma i Raventós, Vicenç	DOGC	02/10/1937
Paloma i Raventós, Vicenç (segon edicte)	DOGC	26/11/1937
Palomas i Beitia, Rosa	DOGC	26/03/1938
Palomas i Llenas, Pere	DOGC	21/07/1938
Palomera i Pujol, Pere	DOGC	26/11/1937
Panau i Prieur, Victor	DOGC	02/10/1937
Panau i Robert, Gastó	DOGC	02/10/1937
Pané i Royo, Josep	DOGC	02/10/1937
Panellas i Carreras, Dolors, vídua de Juncosa	DOGC	02/10/1937
Panera, Josefa, veïna de Masquefa	DOGC	22/07/1938
Par de Sala, Maria	DOGC	27/02/1938
Par i Espina, Albert	DOGC	02/10/1937
Par i Tusquets, Alfons	DOGC	20/08/1937
Paradís i Ramis, Josep	DOGC	19/11/1938
Parals i Trias, Joan	DOGC	11/09/1938
Parareda i Artigas, Climent	DOGC	25/12/1938
Parareda i Artigas, Joan	DOGC	25/12/1938
Parareda, Lluís, de les Fonts de Sacalm	DOGC	06/05/1938
Pardas i Quintana, Encarnació	DOGC	02/10/1937
Pardes i Tolon, Faust	DOGC	02/10/1937
Pardo i Garela, Anfós	DOGC	02/10/1937
Pare i fills de M.Vilamara de les Fonts de Sacalm	DOGC	19/04/1938
Pareja i Casañas, Josep Maria	DOGC	02/10/1937
Parellada de Maveram, Pau	DOGC	21/12/1938
Parellada i Artigas, Joan	DOGC	03/10/1937
Parellada i Cunillera, Camil	DOGC	20/02/1938
Parellada i Faura, Josep	DOGC	03/10/1937
Parellada i Ginebreda, Tomàs	DOGC	03/10/1937
Parellada i Mitjans, Josep	DOGC	16/01/1938
Parellada i Naverán, Joan	DOGC	03/10/1937
Parellada i Torrents, Salvador	DOGC	03/10/1937
Parellada i Vilàs, Jaume	DOGC	20/02/1938
Parellada, Joaquim, veí de Malgrat	DOGC	09/07/1937
Parera i Griera, Ramon	DOGC	20/10/1938
Parera i Masaguer, Elisi	DOGC	10/08/1937
Parera i Ros, Jaume	DOGC	03/10/1937
Parera i Torra, Francesc	DOGC	03/10/1937
Pares Agustins de Calella	DOGC	07/12/1937
Pares Escolapis de Calella	DOGC	07/12/1937
Pares Escolapis de Mataró	DOGC	17/09/1938
Pares Escolapis d'Igualada	DOGC	09/11/1937
Parés i Bernió, Josep Maria	DOGC	04/10/1937
Parés i Esteban, Josep Maria	DOGC	04/10/1937
Parés i Hernández, Josep Maria	DOGC	03/10/1937
Parés i Ricart, Josep	DOGC	03/10/1937
Parés i Serra, Pere	DOGC	16/01/1939
Parramon i Castany, Ramon	DOGC	19/06/1937
Parramon, Josep, propietari a Ribes de Freser	DOGC	09/08/1937
Parrés i Ferrer, Antoni	DOGC	04/10/1937
Pascual i Comas, Joan	DOGC	03/10/1937
Pascual i Elias, Ferran	DOGC	03/10/1937
Pascual i Elias, Josep Oriol	DOGC	03/10/1937
Pascual i Ferrer, Pere	DOGC	03/10/1937
Pascual i Gimeno, Joan	DOGC	04/10/1937
Pascual i Julià, Joan	DOGC	04/06/1937
Pascual i Lledó, Joan	DOGC	04/10/1937

Pascual i Llopis, Joan	DOGC 04/10/1937
Pascual i Marrugat, Pere	DOGC 04/10/1937
Pascual i Mateu, Eusebi	DOGC 28/09/1937
Pascual i Ordinas, Pere	DOGC 04/10/1937
Pascual i Parera, Joan	DOGC 03/10/1937
Pascual i Parés, Adela	DOGC 17/05/1938
Pascual i Planas, Joan	DOGC 03/10/1937
Pascual i Pons, Josep	DOGC 03/10/1937
Pascual i Rius, Pere	DOGC 03/10/1937
Pascual i Robert, Pere	DOGC 03/10/1937
Pascual i Torrent, Magí	DOGC 17/02/1938
Pascual i Vidiella, Pilar	DOGC 20/06/1937
Pasero, Maria, veïna de Castellví de la Marca	DOGC 17/05/1938
Pasqual i Formosa, Assumpció	DOGC 27/03/1938
Passini i Blázquez, Lluís	DOGC 03/10/1937
Pastor de Careaga, Concepció	DOGC 22/07/1938
Pastor i Surroca, Àngel	DOGC 09/08/1937
Pastors de Valdés, Dolors	DOGC 22/07/1938
Patrimoni de Queralt de Berga	DOGC 17/09/1938
Patronat de L' Hospital d'Olesa de Montserrat	DOGC 16/10/1938
Patuel i Maymo, Bartomeu	DOGC 29/07/1937
Pau i Martí, Amadeu	DOGC 04/10/1937
Pauchet i Haitrait, Juli	DOGC 04/10/1937
Peaucé, Hipòlit	DOGC 06/05/1938
Pecero i Tos, Manuel Maria	DOGC 02/11/1938
Pedemonte i Llobet, Emili	DOGC 07/12/1937
Pedrero i Huertas, Antoni	DOGC 04/10/1937
Pedret i Llasat, J	DOGC 05/10/1937
Pedret i Roigi, Josep	DOGC 04/10/1937
Pedro i García, Alfons	DOGC 05/10/1937
Peig i Arrufat, Ramon	DOGC 19/07/1937
Peix i Jordana, Rossend	DOGC 04/06/1937
Peix i Portabella, Rosa	DOGC 02/08/1937
Pelayo i Garreta, Josep	DOGC 05/10/1937
Pelegrí i Sors, Pere	DOGC 05/10/1937
Pelegrin i Sugasti, Prim	DOGC 14/07/1937
Pellicer i Llimona, Josep	DOGC 05/10/1937
Pellicer i Montseny, Eugènia	DOGC 08/10/1937
Pena i Blanc, Josep	DOGC 17/06/1937
Peñaranda i Ortega, Jacint	DOGC 05/10/1937
Peralez, Concepció, propietària a Figueres	DOGC 02/01/1939
Peralta, Josep	DOGC 09/06/1937
Perellada i Faura, Josep	DOGC 05/10/1937
Perelló i Bonnín, Nicolau	DOGC 05/10/1937
Pereña i Salvatella, Carme	DOGC 05/10/1937
Peres i Casañas, Enric	DOGC 05/10/1937
Pérez i Hickman, Isabel	DOGC 05/10/1937
Pérez i Porro, Ferran	DOGC 05/10/1937
Pérez i Rodrigo, Guillem	DOGC 05/10/1937
Pérez i Rodrigo, Josep	DOGC 05/10/1937
Pérez i Sala, Carles	DOGC 21/07/1937
Pérez i Samanillo, Rafael	DOGC 21/08/1937
Pérez i Vazquez, Antoni	DOGC 05/10/1937
Pérez, Lluís, propietari a la Garriga	DOGC 29/10/1938
Peri i Casadella, Joan	DOGC 05/10/1937
Pericas i Perera, Francesc	DOGC 05/10/1937

Perich i Lluís, Joan	DOGC 02/04/1938
Peris-Mencheta de Sedó, Dolors	DOGC 24/07/1937
Permanyer i Grifol, Josefa	DOGC 05/10/1937
Permanyer i Grifol, Lluís	DOGC 05/10/1937
Permanyer i Grifol, Marcel·li	DOGC 08/10/1937
Perna i Salvatella, Carme	DOGC 07/10/1937
Perpiñà i Mas, Josep Anton	DOGC 07/10/1937
Perucho i Forné, Antoni	DOGC 07/10/1937
Perxès i Cubert, Eduard	DOGC 10/11/1938
Petit i Ros, Jaume	DOGC 16/01/1938
Petxamé i Morrall, Pere	DOGC 11/07/1937
Pfeifer, Kurt	DOGC 02/11/1938
Pi i Barceló, Pere	DOGC 07/10/1937
Pi i Guardia, Dolors	DOGC 08/10/1937
Pi i Marcelo, Pere	DOGC 16/01/1938
Pi i Sarriera, Antoni	DOGC 16/01/1938
Pibernat i Andreu, Rafael	DOGC 08/10/1937
Pibernat i Borrat, Magdalena	DOGC 02/04/1938
Pibernat i Martí, Artur	DOGC 08/10/1937
Pibert i Fontdecabra, Josep	DOGC 10/11/1938
Picañol i Peirato, Xavier	DOGC 13/01/1938
Picas i Martín, Eduard	DOGC 12/09/1937
Pich i Pon, Joan	DOGC 10/08/1937
Pidemunt i Pons, Josep	DOGC 08/10/1937
Piella i Surerol, Emilia	DOGC 08/10/1937
Piella i Surerol, Francesc	DOGC 09/10/1937
Piella i Surerol, Francesca	DOGC 09/10/1937
Piella, Joan	DOGC 27/02/1938
Piera i Comas, Josep	DOGC 09/10/1937
Piera i Figueras, Esperança	DOGC 09/10/1937
Piera i Figueras, Esperança, vídua de Bosom (segon edicte)	DOGC 21/03/1938
Piera i Hill, Isidre	DOGC 23/07/1937
Piera i Mas, Jaume	DOGC 16/08/1937
Piera i Solanas, Lluís	DOGC 16/08/1937
Piera i Solanas, Salvador	DOGC 16/08/1937
Piferrer i Piferrer, Pere Maria	DOGC 16/08/1937
Piferrer i Salellas, Josep	DOGC 09/07/1937
Pijaume i Ponsati, Francesc	DOGC 22/07/1938
Pijoan i Claramunt, Joan	DOGC 16/08/1937
Pijoan i Llobet, Josep	DOGC 16/08/1937
Pijoan i Rimbau, Mariana	DOGC 20/02/1938
Pijoan i Ventura, Josep	DOGC 16/08/1937
Pijoan i Ventura, Josep	DOGC 16/08/1937
Pin i Ruiz, Eladi	DOGC 16/08/1937
Pince de Bosch, Caterina	DOGC 16/08/1937
Pince i Ros, Caterina	DOGC 30/08/1937
Pinol i Escribà, Josep	DOGC 17/05/1938
Piñol i Navarro, Manuel (Hereus Piñol i Navarro)	DOGC 24/08/1937
Piñol, Joan	DOGC 22/02/1938
Pinós i Carrasco, Rafael	DOGC 12/09/1937
Pintures Fabra & Coats	DOGC 27/08/1937
Piqué i Trinchet, Josep Maria	DOGC 26/03/1938
Piqué i Vall, Rosa	DOGC 12/09/1937
Piquer i Rosal, Josep	DOGC 12/03/1938
Piquet i Mota, Emilia	DOGC 12/09/1937
Pla i Amell, Manuel	DOGC 16/01/1938

Pla i Claret, Joan	DOGC	20/08/1937
Pla i Marsal, Anfós	DOGC	21/07/1938
Pla i Vergès, Miquel	DOGC	28/09/1937
Pla, Josep	DOGC	09/06/1937
Pladamunt i Tapiola, Antoni	DOGC	07/12/1937
Pladellorens i Cot, Antoni	DOGC	14/11/1937
Plana i Boschacoma, Josep	DOGC	18/08/1937
Plana i Jansa, Maria	DOGC	18/12/1937
Plana i Llaudet, Lluís	DOGC	20/02/1938
Plana i Mestre, Joan	DOGC	12/09/1937
Plana i Ollé, Joan	DOGC	09/11/1937
Plana Ferrada, Teresa, veïna dels Hostalets de Capsacosta	DOGC	16/10/1938
Planas Bonvehí, Mercè	DOGC	13/09/1937
Planas i Alomà, Lidia	DOGC	19/11/1938
Planas i Amell, Josep	DOGC	12/09/1937
Planas i Armet, Claudi	DOGC	19/04/1938
Planas i Catasús, Josep	DOGC	13/09/1937
Planas i Codoñés, Mercè	DOGC	13/09/1937
Planas i Constans, Pere	DOGC	17/04/1938
Planas i Doria, Mercè	DOGC	13/09/1937
Planas i Fabregas, Josep	DOGC	13/09/1937
Planas i Figa, Martí	DOGC	29/12/1937
Planas i Llaner, Josep	DOGC	13/09/1937
Planas i Miralpeix, Pere	DOGC	14/11/1937
Planas i Molinero, Pere	DOGC	13/09/1937
Planas i Planas, Pere	DOGC	17/04/1938
Planas i Puig, Salvador	DOGC	21/05/1938
Planas i Rodés, Mercè	DOGC	13/09/1937
Planas i Rovira, Manuel	DOGC	19/04/1938
Planas i Sellés, Joan	DOGC	13/09/1937
Planas i Serrató, Claudi	DOGC	30/01/1938
Planas i Vidal, Maria	DOGC	10/11/1938
Planas i Vila, Josep	DOGC	13/09/1937
Planas, Dolors, propietària a Santa Susagna	DOGC	10/11/1938
Planas, Eudald, veí de Tiana	DOGC	10/03/1938
Plandiura, Antoni, propietari a La Garriga	DOGC	23/10/1938
Plandiura, Lluís S, propietari a la Garriga	DOGC	21/10/1938
Planell i Reguer, Miquel	DOGC	10/11/1938
Plans i Ribas, Francesc	DOGC	13/09/1937
Plans i Trinchant, Francesc	DOGC	13/09/1937
Plantada i Artigas, Josep	DOGC	01/10/1937
Plantada i Artigas, Josep (segon edicte)	DOGC	15/10/1937
Plurima de Vilafranca del Penedès	DOGC	18/02/1938
Poch i Martorell, Pere	DOGC	28/10/1937
Poch i Xarrié, Robert	DOGC	13/09/1937
Pollina i Batalla, Ramon	DOGC	10/10/1937
Pomés i de Pomar, Benet	DOGC	25/07/1937
Pomés i Turull, Benet	DOGC	13/09/1937
Pomés, Ramon, propietari al Palau d'Anglesola	DOGC	02/01/1939
Pompidó, Mercè	DOGC	27/02/1938
Pons i Arola, Antoni	DOGC	10/10/1937
Pons i Arola, Heribert	DOGC	09/03/1938
Pons i Bofill, Mercè	DOGC	09/03/1938
Pons i Costa, Francesc	DOGC	10/10/1937
Pons i Dalmases, Joan	DOGC	03/08/1937
Pons i Domínguez, Antoni	DOGC	13/09/1937

Pons i Ferrer, Ignasi	DOGC	18/12/1937
Pons i Ferrer, Josep	DOGC	13/09/1937
Pons i Ferrer, Josep	DOGC	18/12/1937
Pons i Ferrer, Mercè	DOGC	18/12/1937
Pons i Ginescà, Francesc	DOGC	19/04/1938
Pons i Mas, Ignasi	DOGC	10/11/1938
Pons i Pullés, Teresa	DOGC	13/09/1937
Pons i Roca, Angels	DOGC	13/09/1937
Pons i Saez, Francesc	DOGC	13/09/1937
Pons i Tobia, Camil	DOGC	13/09/1937
Pons i Tobia, Josep	DOGC	24/08/1937
Pons i Tuset, Pere	DOGC	13/09/1937
Pons i Tusquets, Lluís	DOGC	27/03/1938
Pons, Felicià, veí de Guissona	DOGC	16/10/1938
Pons, Ramon, veí de les Fonts de Sacalm	DOGC	19/04/1938
Ponsa i Pons, Trinitat	DOGC	24/08/1937
Ponsa i Pont, Josep	DOGC	13/09/1937
Ponsa i Soca, Jaume	DOGC	25/12/1938
Ponsich de Castellà, Josep Maria	DOGC	24/08/1937
Pont i Aleu, Ignasi	DOGC	22/07/1937
Pont i Lleotart, Francesc	DOGC	17/09/1938
Pont i Llopart, Francesc de P.	DOGC	22/07/1937
Pont i Puig, Joaquim	DOGC	19/07/1937
Pont i Puig, Joaquim	DOGC	10/03/1938
Pont, Carles, propietari a la Roca del Vallès	DOGC	11/11/1938
Porqueres i Borrull, Antoni	DOGC	28/11/1937
Porta, Josep, propietari a Altafulla	DOGC	19/11/1938
Portabella i Barrera, Carles	DOGC	13/09/1937
Portabella i Barrera, Emili	DOGC	13/09/1937
Portabella i Barrera, Joan	DOGC	13/09/1937
Portabella i P. Germain SA	DOGC	13/09/1937
Portela i Valladares, Manuel	DOGC	15/07/1937
Portells i Alzamora, Josep	DOGC	13/09/1937
Postius i Vall-llosera, Camil	DOGC	31/08/1938
Potasas Ibericas SA	DOGC	24/08/1937
Pou de Foixà, Rafael	DOGC	11/11/1938
Pou i Batlle, Josep	DOGC	11/11/1938
Pou i Fulladosa, Josep Maria	DOGC	13/09/1937
Pou i Fulladosa, Ramon	DOGC	13/09/1937
Pou i Guitart, Joaquim	DOGC	13/09/1937
Pou i Montasell, Joan	DOGC	13/09/1937
Pou i Sabater, Josep Maria	DOGC	13/09/1937
Pouplana i Carot, Josep Maria	DOGC	13/09/1937
Pous i Casadevall, Pere	DOGC	13/09/1937
Pous, Mercè, vídua de Mir	DOGC	22/07/1938
Prada i Losada, Aureli	DOGC	20/06/1937
Pradas i Batiste, Joan	DOGC	13/09/1937
Pradas i Llubro, Angel	DOGC	12/09/1937
Pradell de la Serra, Joan	DOGC	03/10/1937
Pradell i Ferran, Josep	DOGC	12/09/1937
Prat i Deguai, Ferran	DOGC	09/03/1938
Prat i Lluch, Andreu	DOGC	15/09/1937
Prat i Ponsà, Isidre	DOGC	17/04/1938
Prat i Ponsà, Josep	DOGC	17/04/1938
Prat, Agustí, propietari a Matadepera	DOGC	18/11/1938
Prat, Tomàs, propietari a Llavaneres de Mont-alt	DOGC	19/10/1938

Pratmarsó i Soler, Miquel	DOGC	18/02/1938
Prats i Aragay, Lluís	DOGC	16/01/1939
Prats i Boloix, Isidre	DOGC	15/09/1937
Prats i Bonet, Josep	DOGC	11/11/1938
Prats i Carrillo, Josefina	DOGC	24/07/1937
Prats i Inglés, Rosa	DOGC	18/07/1937
Prats i Lloveras, Miquel	DOGC	15/09/1937
Prats, Maria, vídua Subirats	DOGC	10/11/1938
Prax de Portabella, Margarida	DOGC	15/09/1937
Productos Lacteos SA de Manlleu	DOGC	22/02/1938
Puche Esquembre, Angel	DOGC	15/09/1937
Puertas i Pujolar, Flora	DOGC	03/08/1937
Pues, Mercè, vídua de Mir	DOGC	10/11/1938
Pueyo i Garvire, Simó	DOGC	15/09/1937
Pueyo i Garvire, Esteve	DOGC	15/09/1937
Puget i Cañellas, Ernest	DOGC	15/09/1937
Puig de Bacardí, Maria	DOGC	12/11/1938
Puig de la Bellacasa i Deu, Lluís	DOGC	22/09/1937
Puig i Cadafach, Josep	DOGC	15/09/1937
Puig i Caralt, Joan	DOGC	15/09/1937
Puig i Casanovas, Josep	DOGC	15/09/1937
Puig i Castelló, Antoni	DOGC	22/09/1937
Puig i Codina, Pere	DOGC	22/09/1937
Puig i Comas, Narcís	DOGC	01/07/1937
Puig i Estol, Joan	DOGC	09/07/1937
Puig i Estol, Pere	DOGC	09/07/1937
Puig i Fígols, Pere	DOGC	22/09/1937
Puig i Giménez, Rogeli	DOGC	22/09/1937
Puig i Güell, Enric	DOGC	22/09/1937
Puig i Llonganeres, Josep	DOGC	20/10/1938
Puig i Mercadé, Francesc	DOGC	22/09/1937
Puig i Mir de Sagnier, Anna	DOGC	23/08/1937
Puig i Mir, Maria, vídua de Villavechia	DOGC	23/08/1937
Puig i Moré, Josep	DOGC	22/09/1937
Puig i Orriols, Pere	DOGC	22/09/1937
Puig i Pagès, Josep	DOGC	22/09/1937
Puig i Pagès, Josep (segon edicte)	DOGC	01/10/1937
Puig i Pajarols, Martí	DOGC	10/03/1938
Puig i Pallejà, Ignasi	DOGC	22/09/1937
Puig i Pascual, Pere	DOGC	22/09/1937
Puig i Pey, Pere	DOGC	22/09/1937
Puig i Plaja, Josep	DOGC	22/09/1937
Puig i Pratdesaba, Concepció	DOGC	22/09/1937
Puig i Prats, Francesc	DOGC	22/09/1937
Puig i Querol, Maria Consolació	DOGC	01/08/1937
Puig i Raurell, Ramon	DOGC	08/04/1938
Puig i Ribas, Ramon	DOGC	05/09/1937
Puig i Rius, Joan	DOGC	22/09/1937
Puig i Roig, Pere	DOGC	22/09/1937
Puig i Sagol, Pere	DOGC	09/07/1937
Puig i Sala, Francesca	DOGC	22/09/1937
Puig i Saureda, Francesc	DOGC	26/11/1937
Puig i Sellés, Valentí	DOGC	11/09/1938
Puig i Soriano, Carme	DOGC	22/09/1937
Puig i Teixidor, Carme	DOGC	22/09/1937
Puig i Teys, Francesc	DOGC	22/09/1937

Puig i Torrents, Josep	DOGC	11/07/1937
Puig i Vila, I	DOGC	22/12/1938
Puig, Dolors, veïna de Desvalls	DOGC	21/03/1938
Puig, Joana	DOGC	13/01/1938
Puigcarnau i Closa, Manuel	DOGC	22/09/1937
Puigdevall i Conill, Casimir	DOGC	27/02/1938
Puigdevall i Conill, Narcís	DOGC	27/02/1938
Puigdevall, Francesc, veí dels Hostalets de Capsacosta	DOGC	16/10/1938
Puigdevall, Joan, veí del poble de Puigsacalm	DOGC	08/04/1938
Puiggrós i Gubianes, Pere	DOGC	22/09/1937
Puiggrós i Subirana, Pere	DOGC	22/09/1937
Puiggrós i Vall, Bartomeu	DOGC	28/08/1937
Puiggrós i Vall, Bartomeu (segon edicte)	DOGC	29/08/1937
Puiggrós i Valls, Ramon	DOGC	22/09/1937
Puigjener, Consol, veïna d'Ogassa	DOGC	17/04/1938
Puigmarcó i Mas, Joan	DOGC	01/08/1937
Puigmartí i Coma, Salvador	DOGC	20/10/1938
Puigoriol i Remisa, Carme	DOGC	05/10/1937
Puigrefagut i Dou, Conrad	DOGC	15/10/1937
Puigvert i Adroher, Jaume	DOGC	08/04/1938
Puigvert i Pinsach, Narcís	DOGC	02/04/1938
Pujadas i Batllori, Joan	DOGC	16/01/1939
Pujadas i Güell, Ramon	DOGC	22/09/1937
Pujadas i Sangenis, Ramon	DOGC	22/09/1937
Pujades i Bosch, Mariana	DOGC	12/11/1938
Pujades i Pujolà, Maria	DOGC	18/11/1938
Pujades i Rosich, Mercé	DOGC	12/11/1938
Pujadó, Josep Maria, veí dels Hostalets de Capsacosta	DOGC	16/10/1938
Pujol i Abril, Ermengol	DOGC	22/09/1937
Pujol i Antich, Josep	DOGC	23/10/1938
Pujol i Bosch, Simó	DOGC	09/08/1937
Pujol i Capdevila, Pere	DOGC	31/08/1938
Pujol i Codinach, Fortià	DOGC	22/09/1937
Pujol i Ferrer, Josep	DOGC	24/08/1937
Pujol i Larfeuil, Ricard	DOGC	22/09/1937
Pujol i Marsé, Vicenç	DOGC	22/09/1937
Pujol i Massana, Francesc	DOGC	22/09/1937
Pujol i Mateu, Antoni	DOGC	22/09/1937
Pujol i Mir, Bonaventura	DOGC	17/04/1938
Pujol i Miro, Bonaventura	DOGC	11/08/1937
Pujol i Oliveras, Joaquim	DOGC	08/10/1937
Pujol i Ordeix, Fortià	DOGC	09/10/1937
Pujol i Ordeix, Joan	DOGC	09/10/1937
Pujol i Planas, Jaume	DOGC	09/10/1937
Pujol i Soler, Josep	DOGC	22/09/1937
Pujol i Sucarrats, Josep	DOGC	16/01/1938
Pujol i Vidal, Carme	DOGC	24/07/1937
Pujol, Ignasi, veí de Sant Jaume de Frontanyà	DOGC	17/04/1938
Pujol, Ramon Maria	DOGC	09/06/1937
Pulido i Leal, Fausti	DOGC	10/10/1937
Puyol i Sirat, Antonia	DOGC	29/06/1937
Qinquer i Cortès, Domènec	DOGC	10/03/1938
Quadreny i Torres, Anna	DOGC	25/07/1937
Quer i Colomer, Mercè	DOGC	15/07/1937
Quer i Nadal, Pau	DOGC	04/10/1937
Queral i Vallès, Manuel	DOGC	04/10/1937

Queralt i Anglès, Eufemiano	DOGC	20/02/1938
Queralt i Folgueroles, Josep	DOGC	20/02/1938
Queralt i Gili, Ramon	DOGC	11/01/1939
Queralt i Martí, Josep	DOGC	01/08/1937
Queralt, Josep, propietari a Veciana	DOGC	11/11/1938
Querol i Daràn, Enric	DOGC	04/10/1937
Quintana i Pena, Francesc	DOGC	17/06/1937
Quintana i Pena, Francesc (segon edicte)	DOGC	11/07/1937
Quintana i Ventolà, Pere	DOGC	26/03/1938
Quintana, Agustina, propietària a Llaveneres de Mont-alt	DOGC	19/10/1938
Quiroga i Abarca, Rafael	DOGC	04/10/1937
Rabascall i Ciurana, Joan Bautista	DOGC	10/08/1937
Rabassa i Forest, Dolors	DOGC	14/07/1937
Rabassa i Rabella, Josep	DOGC	14/07/1937
Rabassa i Singla, Simeó	DOGC	15/07/1937
Rabassa, Dolors, vídua d'Estrada	DOGC	26/11/1937
Racano de Ferré, Dolors	DOGC	24/08/1937
Rafael i Maijaneda, Josep	DOGC	17/02/1938
Rafel i Margenedas, Carme	DOGC	26/07/1937
Ráfols i Marcé, Josep	DOGC	27/03/1938
Ráfols i Trabal, Pere	DOGC	27/03/1938
Ragàs i Iglesias, Miquel	DOGC	14/09/1937
Raguer i Carbonell, Josep	DOGC	20/10/1938
Rahola i Molinas, Pere	DOGC	29/07/1937
Ramentol i Novell, Martí	DOGC	06/11/1937
Ramió, Concepció, vídua d'Umbert	DOGC	17/09/1938
Ramió, Francesc, propietari a Sarrià de Ter	DOGC	10/11/1938
Ramírez i Descarrega, Antoni	DOGC	30/07/1937
Ramon i Falcó, Celestí	DOGC	05/08/1937
Ramon i Rius, Manuel	DOGC	16/08/1937
Ramonatxo i Gallés, Joan	DOGC	12/09/1937
Ramoneda i Pujol, Jaume	DOGC	13/01/1938
Ramoneda i Vallhonrat, Pere	DOGC	16/01/1938
Ramoneda, Vicenç, veí de Polinyà	DOGC	13/05/1938
Ramonet, Agustina, propietària a la Seu d'Urgell	DOGC	21/12/1938
Ramos, Ricard, propietari a Llaveneres de Mont-alt	DOGC	19/10/1938
Rasjberg i Widonska, Mariel	DOGC	12/09/1937
Raspall i Urpi, Camil	DOGC	09/10/1937
Raster i Robert, Maria	DOGC	27/03/1938
Raster i Robert, Victoria	DOGC	27/03/1938
Ratés i Pascual, Ludgard	DOGC	12/09/1937
Ratés i Pascual, Miquel	DOGC	12/09/1937
Ratés, Dolors, propietària a la Garriga	DOGC	29/10/1938
Ravanals i Piñol, Josep Maria	DOGC	12/03/1938
Ravella i Margenat, Assumpció	DOGC	16/01/1938
Raventós i Babot, Josep	DOGC	16/08/1937
Raventós i Fatjó, Dolors	DOGC	16/08/1937
Raventós i Fatjó, Magí	DOGC	16/08/1937
Raventós i Fatjó, Manuel	DOGC	16/08/1937
Raventós i Fatjó, Maria	DOGC	16/08/1937
Raventós i Fatjó, Montserrat	DOGC	16/08/1937
Raventós i Massana, Antonia	DOGC	16/08/1937
Raventós i Santoma, Antoni	DOGC	17/02/1938
Rda. Pla Unió Prev. Hospital de Solsona	DOGC	20/08/1937
Rebollo, Maria del Roser	DOGC	24/08/1937
Recas i Suárez, Eduard	DOGC	14/09/1937

Recasens i Bella, Francesc	DOGC	18/08/1937
Recasens i Cases, Llorenç	DOGC	18/08/1937
Recasens i Palau, Josefa	DOGC	11/01/1939
Recolons i Montalat, Esteve	DOGC	29/12/1937
Recolons i Regolosa, Marià	DOGC	20/06/1937
Rector de la Parròquia de Capellades	DOGC	06/11/1937
Rector de Seva	DOGC	08/07/1937
Redó i Pascual, Florentina	DOGC	17/12/1938
Redondo i Cabanes, Pere	DOGC	12/03/1938
Regàs i Claparola, Joaquim	DOGC	14/09/1937
Regordosa i Palacios, Teresa	DOGC	01/10/1937
Regué i Ferragut, Joan Batista	DOGC	14/09/1937
Reguer, Rosari, veïna de Susqueda	DOGC	19/04/1938
Reig i Bernet, Lluís	DOGC	14/09/1937
Reig i Palau, Ramona	DOGC	18/02/1938
Reig i Vilardell, Raimunda	DOGC	30/01/1938
Reinlein i Calzada, Guillem	DOGC	14/09/1937
Rejera i Rubiales, Miquel	DOGC	14/09/1937
Religioses Filles de Jesús de Teià	DOGC	06/11/1937
Religiosos Dominicos Orden Predicadores província Aragón	DOGC	03/09/1937
Remisa i Iglesias, Pere	DOGC	03/08/1937
Renom i Juan, Eusebi	DOGC	07/10/1937
Resino de la Bastida, Soledad	DOGC	14/09/1937
Reus, Joan, presbiter, veí de Puigsacalm	DOGC	08/04/1938
Reverenda Comunitat de Terrassa	DOGC	17/07/1937
Reverter, Enric, propietari al Palau d'Anglesola	DOGC	02/01/1939
Rey i Stolle, Alexandre	DOGC	07/10/1937
Rial i Fontoba, Miquel	DOGC	07/10/1937
Rial i Lloberas, Salvador	DOGC	28/08/1937
Rial i Lloveras, Salvador	DOGC	28/08/1937
Rialp i Llovera, Fermi	DOGC	07/10/1937
Rialp i Llovera, Joaquim	DOGC	08/10/1937
Rialp i Llovera, Salvador	DOGC	08/10/1937
Riba i Aguilera, Josep	DOGC	01/08/1937
Riba i Bernet, Isidre	DOGC	08/10/1937
Riba i García, Carles	DOGC	08/10/1937
Ribalta i Capell, Josep	DOGC	27/03/1938
Ribalta, Àngela, vídua de d' Aguilera	DOGC	07/08/1937
Ribalta, Enric, propietari a Codines del Vallès	DOGC	25/12/1938
Ribas i Barangé, Esteve	DOGC	08/10/1937
Ribas i Companyia, Sociedad en C	DOGC	07/12/1937
Ribas i Fabra, Montserrat	DOGC	08/10/1937
Ribas i Ferrer, Joan	DOGC	02/04/1938
Ribas i Peix, Eugènia	DOGC	17/09/1938
Ribas i Seva, Pilar	DOGC	08/10/1937
Ribas i Turón, Concepció	DOGC	08/10/1937
Ribé i Saltó, Salvador	DOGC	23/08/1937
Ribera i Bonaplata, Josefina	DOGC	23/10/1938
Ribera i Bons, Josep	DOGC	08/10/1937
Ribera i Losa, Francesc	DOGC	09/10/1937
Ribera i Sampsó, Baldomer	DOGC	09/10/1937
Ribes i Martín, Pere	DOGC	09/10/1937
Ribes i Vilella, Eusebi	DOGC	09/10/1937
Ribó i Sambola, Ramon	DOGC	16/10/1938
Ribot i Mercader, Carles	DOGC	28/10/1937
Ribot i Nubiola, Josep	DOGC	09/10/1937

Ribot i Olivas, Josep	DOGC	19/04/1938
Ribot i Xatart, Macià	DOGC	09/10/1937
Ricard i Valls, Albert	DOGC	08/08/1937
Ricart i Lafarga, Gaspar	DOGC	30/01/1938
Ricart i Marés, Pere	DOGC	09/10/1937
Ricart i Roger, Frederic	DOGC	11/11/1938
Ricart i Serra, Josep	DOGC	25/12/1938
Ricart i Vila, Pere	DOGC	09/10/1937
Rico i Ruiz, Guillem	DOGC	09/10/1937
Riera i Arimany, Rosalia	DOGC	05/10/1937
Riera i Doy, Josep	DOGC	20/02/1938
Riera i Doy, Manuel	DOGC	09/10/1937
Riera i Duran, Teresa, vídua de Quintilla	DOGC	26/11/1937
Riera i Escoda, Jordi	DOGC	15/09/1937
Riera i Guardiola, Joan	DOGC	01/10/1938
Riera i Marsà, Francesc X.	DOGC	15/09/1937
Riera i Padró, Isidre	DOGC	15/09/1937
Riera i Planas, Teresa	DOGC	15/09/1937
Riera i Pons, Josep	DOGC	01/08/1937
Riera i Pou, Nicasí	DOGC	15/09/1937
Riera i Punti, Segimon	DOGC	19/04/1938
Riera i Sans, Tomàs	DOGC	15/09/1937
Riera i Torrecasanà, Josep	DOGC	15/09/1937
Riera i Vidal, J	DOGC	26/11/1937
Riera i Viladecans, Josep	DOGC	08/07/1937
Riera, Maria, propietària de Roda de Berà	DOGC	22/12/1938
Riera, Teresa, vídua de Joan Amigó	DOGC	28/11/1937
Rierola i Carbonell, Josep	DOGC	15/09/1937
Rietra i Gimenez, Matías	DOGC	15/09/1937
Rieusset i Planchón, Aquilí	DOGC	14/09/1937
Rifà i Anglada, Eduard	DOGC	14/09/1937
Rifà i Anglada, Jaume	DOGC	10/10/1937
Rifà i Anglada, Salvador	DOGC	09/10/1937
Rifé i Ansió, Pere	DOGC	10/10/1937
Rigau i Moner, Josep	DOGC	10/10/1937
Rigol i Miquel, Aleix	DOGC	10/10/1937
Rigol i Pont, Magdalena	DOGC	10/10/1937
Rimbaldi i Rolando, Blanca	DOGC	21/08/1937
Ripoll, Josep, propietari a Llavaneres de Mont-Alt	DOGC	29/10/1938
Riu, Pere, propietari a Cardona	DOGC	17/12/1938
Rius i Busquets, Esteve,	DOGC	12/10/1937
Rius i Ferrer, Paula, vídua de Mestres	DOGC	06/11/1937
Rius i Oller, Pere	DOGC	12/10/1937
Rius i Rosell, Concepció	DOGC	01/10/1937
Rius, Carme, vídua de Jorba	DOGC	26/11/1937
Rius, Jaume	DOGC	18/12/1937
Riva i García	DOGC	24/08/1937
Riviere de Caralt, Delmir	DOGC	12/10/1937
Riviere i Caralt, Ferran	DOGC	12/10/1937
Riviere i Caralt, Rosalia	DOGC	12/10/1937
Riviere i Chavany, Anna	DOGC	16/10/1937
Riviere i Manen, Antoni	DOGC	14/07/1937
Riviere i Manen, Francesc Lluís	DOGC	17/07/1937
Riviere i Manen, Jaume	DOGC	23/07/1937
Riviere i Manen, Jordi A.	DOGC	20/08/1937
Riviere i Manen, Lluís	DOGC	20/08/1937

Riviere i Manen, Marius	DOGC 26/07/1937
Robert i Carles, Joaquim	DOGC 29/06/1937
Robert i Cordinach, Rosa	DOGC 04/03/1938
Robert i Comas, Joan	DOGC 28/10/1937
Robert, Daniel, propietari a Bellpuig	DOGC 25/12/1938
Roca i Arimon, Francesc	DOGC 12/09/1937
Roca i Boladeres, Ramon	DOGC 16/10/1938
Roca i Carbonell, Empar	DOGC 11/08/1937
Roca i Faure, Francesc	DOGC 26/08/1937
Roca i Fontseca, Francesc	DOGC 12/09/1937
Roca i Gendre, Manuel	DOGC 12/09/1937
Roca i Mercadé, Francesc	DOGC 12/09/1937
Roca i Pous, Esteve	DOGC 02/01/1939
Roca i Puget, Josep	DOGC 09/11/1937
Roca i Puig, Marià	DOGC 26/03/1938
Roca i Rabinat, Bartomeu	DOGC 12/09/1937
Roca i Solà, Francesc	DOGC 12/09/1937
Roca i Soler, Agustí	DOGC 23/07/1937
Roca i Soler, Joan	DOGC 11/09/1938
Roca i Soler, Josep	DOGC 12/09/1937
Roca i Soler, Macià	DOGC 07/10/1937
Roca i Soler, Martí	DOGC 18/07/1937
Roca i Soler, Matías	DOGC 07/10/1937
Roca i Traveria, Francesc	DOGC 07/10/1937
Roca i Viladrich, Miquel	DOGC 28/11/1937
Roca i Vilardell, Carme	DOGC 17/02/1938
Roca, A, vídua Matas	DOGC 11/08/1937
Roca, Miquel, de Molins de Llobregat	DOGC 29/12/1937
Rocabert i Ginescà, Carolina	DOGC 07/10/1937
Rocabert, Jaume, propietari a Matadepera	DOGC 19/11/1938
Rocader i Poy, Joaquim	DOGC 21/10/1938
Rocadumborat, Montserrat, veïna Sant Jaume Frontanyà	DOGC 08/04/1938
Rocamora i Pi, Francesc	DOGC 07/10/1937
Rocamora i Vidal, Antoni	DOGC 30/07/1937
Rocamora i Vidal, Carme	DOGC 11/09/1938
Rocamora, Antonia, de Barcelona	DOGC 09/03/1938
Rocas i Marcés, Agustí	DOGC 30/07/1937
Rodes i Pellicer, Antoni	DOGC 01/07/1937
Rodó i Casanovas, Alfons	DOGC 07/10/1937
Rodríguez Hernández, Fabricià	DOGC 07/10/1937
Rodríguez i Alegre, Lluís	DOGC 15/10/1937
Rodríguez i Fernández, Felicià	DOGC 07/10/1937
Rodríguez i Gutiérrez, Constanci	DOGC 07/10/1937
Rodríguez i Moyano, Josep	DOGC 07/10/1937
Rodríguez i Pardo, Eudor	DOGC 07/10/1937
Rodríguez, Romà, propietari de La Garriga	DOGC 23/10/1938
Roé i Cardona, Josep	DOGC 24/08/1937
Roger i García, Adolf	DOGC 08/10/1937
Roger i Salabert, Hipòlit	DOGC 17/02/1938
Roger i Salabert, Josep	DOGC 17/02/1938
Roig i Batet, Andreu	DOGC 12/09/1937
Roig i Canals, Antoni	DOGC 12/09/1937
Roig i Canals, Pau	DOGC 08/10/1937
Roig i Cordomi, Jaume	DOGC 21/05/1938
Rojas i Assens, Lluís	DOGC 08/10/1937
Rojo i Grané, Rogeli	DOGC 09/10/1937

Roldan i Carrasco, Josefa	DOGC	09/10/1937
Roldan i Fernández, Josep	DOGC	09/10/1937
Roldán i Pérez, Francesca	DOGC	09/10/1937
Roldan, Francesca, veïna de Palleja	DOGC	26/03/1938
Roldan, Josefa, veïna de Palleja	DOGC	26/03/1938
Roldós i Gómez, Rafael	DOGC	09/10/1937
Roldós i Gómez, Rupert	DOGC	10/10/1937
Roma i Busquets, Rufí	DOGC	10/10/1937
Roma i Carbonell, Ramon	DOGC	09/08/1937
Roma i Carbonell, Ramon	DOGC	09/08/1937
Romà, Fabra i Puig	DOGC	29/12/1937
Romagosa i Altet, Antoni	DOGC	12/10/1937
Romagosa i Piñol, Jaume	DOGC	27/08/1937
Romagosa i Romagosa, Mercè	DOGC	12/10/1937
Romaguera i Costa, Joan	DOGC	02/04/1938
Romanà i Muntané, Josep Maria	DOGC	12/10/1937
Romani i Puigjaner, Joan	DOGC	11/01/1939
Romanyach i Trull, Ramon	DOGC	02/06/1938
Romas i Heres, Pere	DOGC	22/12/1938
Romero i Conde, Rafael	DOGC	28/08/1937
Romero i Ojeda, Lluís	DOGC	28/08/1937
Romero, Antonia, vídua De Pladellorens	DOGC	12/10/1937
Romeu i Barti, Margarida	DOGC	14/11/1937
Roméu i Freixa, Darius, ex-baró de Viver	DOGC	09/11/1937
Romeu i Torres, Anton	DOGC	12/10/1937
Romeu i Tort, Joan	DOGC	12/10/1937
Romeva i Raventós, Maria	DOGC	10/10/1937
Romo i Raventós, Eusebi	DOGC	10/10/1937
Roqueta i Arnella, Joan	DOGC	12/10/1937
Roqueta i Serra, Concepció	DOGC	11/08/1937
Ros i Sellent, Frederic	DOGC	28/08/1937
Rosal i Catarineu, Josep Maria	DOGC	28/08/1937
Rosal i Catarineu, Ramon	DOGC	12/10/1937
Rosal, Maria (mare superiora dominiques)	DOGC	04/03/1938
Rosell i Ballester, Antoni	DOGC	15/11/1937
Rosell i Saldoni, Joan	DOGC	12/10/1937
Rosell, Antoni i Martí, veïns de Terrassa	DOGC	16/07/1937
Roselló i Llobera, Josep	DOGC	15/10/1937
Roselló i Roig, Carles	DOGC	21/10/1938
Roselló i Rotllan, Jacinta	DOGC	12/10/1937
Rosés i Ibbotson, Tomàs	DOGC	17/09/1938
Roset i Salabert, Josep	DOGC	12/10/1937
Rosich i Andreu, Antonia	DOGC	15/10/1937
Rosiñol i Vilardell, Andreu	DOGC	15/10/1937
Rosselló i Oliver, Ramon.	DOGC	16/01/1939
Rotier, F, propietari a Llavaneres de Mont-alt	DOGC	29/10/1938
Rotllan, Josep, veí d'Avià	DOGC	12/03/1938
Rottier i Leroy, Amadeu	DOGC	15/10/1937
Roura i Guillamet, Josep Maria	DOGC	15/10/1937
Roura i Jofre, Antoni	DOGC	15/10/1937
Roura i Prats, Santiago	DOGC	14/11/1937
Roura i Taberner, Pere	DOGC	14/11/1937
Roura, Antonino	DOGC	27/02/1938
Roura, Ramon, d'Arenys de Mar	DOGC	03/08/1937
Rourell i Casadesús, Pius	DOGC	04/03/1938
Rovira de Caselles i Bas, Joan	DOGC	15/10/1937

Rovira i Burgada, Manuel Maria	DOGC	15/10/1937
Rovira i Busquets, Antoni	DOGC	21/10/1938
Rovira i Cabanes, Josep	DOGC	23/10/1938
Rovira i Jané, Josep Maria	DOGC	20/02/1938
Rovira i Miquel, Josep Maria	DOGC	16/10/1937
Rovira i Nogués, Pau	DOGC	16/10/1937
Rovira i Ros, Josep	DOGC	19/04/1938
Rovira i Totosaus, Josep	DOGC	16/10/1937
Rovira i Valls, Salvador	DOGC	19/04/1938
Rovira, Josep	DOGC	22/02/1938
Rovira, Josep, d'Olost	DOGC	06/05/1938
Rovira, Magí, propietari a Riudebitlles	DOGC	21/12/1938
Roviralta i Alemany, Josep Maria	DOGC	17/10/1937
Roviralta i Alemany, Manuel	DOGC	17/10/1937
Roviralta i Asparch, Josep	DOGC	17/10/1937
Roviralta i Astoul, Raül	DOGC	17/10/1937
Roviralta i Puigventós, Aureli	DOGC	17/10/1937
Roviralta, Aureli, veí de Pierola	DOGC	22/07/1938
Rovirosa i Albet, Josep	DOGC	03/08/1937
RR Terciariis de Sant Francesc Assis	DOGC	28/10/1937
Rubies i Monjonell, Joan	DOGC	17/10/1937
Rubió i Sala, Joan	DOGC	17/10/1937
Rubió i Sala, Ramon	DOGC	15/11/1937
Rufi i Carné, Gabriel	DOGC	15/11/1937
Ruiz i Hernández, Joan	DOGC	15/11/1937
Ruiz i Roa, Emili	DOGC	15/11/1937
Ruiz i Ruiz, Amfòs	DOGC	16/11/1937
Ruiz i Varela, Artur	DOGC	15/11/1937
Rull i Oliva, Gregori	DOGC	07/08/1937
Rupérez i Martínez, Lliberat	DOGC	15/11/1937
Rusia i Ventura, Joan	DOGC	22/07/1937
Ruyra i Oms, Joaquim	DOGC	01/07/1937
S B Brutau de Poble de Llierca	DOGC	22/02/1938
SA Cobo	DOGC	13/01/1938
Sabadell i Rosselló, Joan	DOGC	17/07/1937
Sabaté i Orpí, Pere	DOGC	19/07/1937
Sabaté i Poblet, Jaume	DOGC	26/07/1937
Sabater i Casals, Francesca	DOGC	27/08/1937
Sabater i Prats, Maria	DOGC	10/08/1937
Sabater i Riera, Josep	DOGC	17/12/1938
Sabater i Riera, Mercè	DOGC	17/12/1938
Sabater, Mercè, vídua de Noguera	DOGC	14/11/1937
Sabatés i Puig, Jaume	DOGC	17/09/1938
Sabrià, Jaume, propietari a la Seu d'Urgell	DOGC	19/10/1938
Saenz de Inestrillas, Angel	DOGC	10/08/1937
Safont i Verdes, Anselm	DOGC	21/08/1937
Saforcada i Sala, Maria dels A.	DOGC	12/08/1937
Sagnier d'Arana, Núria	DOGC	21/03/1938
Sagnier de Cabestany, Mercè	DOGC	21/03/1938
Sagnier de Milà, Montserrat	DOGC	21/03/1938
Sagnier i Costa, Antoni	DOGC	01/09/1937
Sagnier i Costa, Clementina	DOGC	21/03/1938
Sagnier i Costa, Pau	DOGC	12/08/1937
Sagnier i Sanjuanena, Josep Maria	DOGC	05/08/1937
Sagnier i Vidal, Ignasi	DOGC	05/08/1937
Sagnier i Vidal, Josep Maria	DOGC	05/08/1937

Sagnier i Vidal-Ribas, Enric	DOGC	01/09/1937
Sagnier i Vilavecchia, Leopold	DOGC	14/07/1937
Sagnier i Villavechia, Enric	DOGC	01/09/1937
Sagnier i Villavechia, Joaquim	DOGC	01/09/1937
Sagrera i Julià, Enric	DOGC	02/09/1937
Saguer i Massot, Victor	DOGC	08/08/1937
Saguer i Olivet, Dolors	DOGC	11/09/1938
Sala i Aiguavives, Joaquim	DOGC	27/03/1938
Sala i Argemi, Amfós	DOGC	10/10/1937
Sala i Cañadell, Esteve	DOGC	17/09/1938
Sala i Cervià, Francesc	DOGC	08/08/1937
Sala i Coll, Lluís	DOGC	17/12/1938
Sala i Corcoll, Josep	DOGC	08/08/1937
Sala i Girbau, Casimir	DOGC	10/10/1937
Sala i Linares, Frederic	DOGC	12/10/1937
Sala i Novau, Matilde	DOGC	24/07/1937
Sala i Perchés, Josep Maria	DOGC	19/11/1938
Sala i Serrate, Pere	DOGC	14/11/1937
Sala, Àngela, vídua de Saforcada	DOGC	26/11/1937
Sala, Antoni, propietari de La Garriga	DOGC	23/10/1938
Sala, Francesc, propietari de La Garriga	DOGC	23/10/1938
Sala, Isidre, veí de Sant Jaume de Llierca	DOGC	27/03/1938
Sala, Josep, propietari a Figueres	DOGC	02/01/1939
Sala, Lluïsa, vídua de Xammar	DOGC	26/11/1937
Sala, Manuel, propietari a Cardona	DOGC	17/12/1938
Saladrigas i Freixa, Manuel	DOGC	10/10/1937
Salallasera i Campreciós, Antonia	DOGC	10/10/1937
Salas de Asilo de las HH de la Presentación	DOGC	26/11/1937
Salas i Faura, Severià	DOGC	10/10/1937
Salat i Gili, Josep	DOGC	21/08/1937
Salcedo i Cuello, Josep	DOGC	12/10/1937
Salip i Vila, Joan	DOGC	06/05/1938
Salip i Vila, Josep	DOGC	02/04/1938
Salla i Targa, Josep	DOGC	10/03/1938
Sallarès i Soler, Dolors	DOGC	15/10/1937
Sallent i Sagareny, Teresa	DOGC	15/10/1937
Sallés i Ambròs, Pere	DOGC	16/01/1939
Salsas i Puig, Marià	DOGC	12/10/1937
Salse i Adillon, Manuel	DOGC	11/08/1937
Salvà i López, Josep	DOGC	07/08/1937
Salvadó i Balcells, Magí	DOGC	01/07/1937
Salvadó i Civit, Francesc	DOGC	10/03/1938
Salvador i Bach, Joan	DOGC	12/10/1937
Salvador i Ticó, Climent	DOGC	15/10/1937
Salvans i Puig, Climent	DOGC	12/03/1938
Salvants i Pascual, Emilia	DOGC	03/08/1937
Salvat i Pie, Pere	DOGC	15/10/1937
Salvatella i Claramunt, Josep	DOGC	15/10/1937
Salvatella i Gasó, Leonor	DOGC	06/05/1938
Samà de Coll, Victoria	DOGC	27/02/1938
Samà i Sarriera, Salvador	DOGC	21/03/1938
Samaniego i Arias, Llorenç	DOGC	16/10/1937
Samsó, Manuel, propietari de Sant Llorenç de Morunys	DOGC	23/10/1938
Sánchez d'Urgell, Felip	DOGC	18/11/1938
Sánchez d'Urgell, Josep	DOGC	18/11/1938
Sánchez i Contreras, Eduard	DOGC	16/10/1937

Sánchez i Fuensanta, Serafí	DOGC 17/10/1937
Sánchez i García, Frederic	DOGC 17/10/1937
Sánchez Pleytes, Maria C, ex-marquesa de los Lidos	DOGC 16/11/1937
Sandiumenge i Puig, Josep	DOGC 20/06/1937
Sanfeliz i Muñoz, Albert	DOGC 16/11/1937
Sanglas i Alsina, Lluís	DOGC 17/08/1937
Sangrà i Puigbó, Alfons	DOGC 16/11/1937
Sanllehy i Girona, Carles	DOGC 16/11/1937
Sanllehy i Girona, Manuel	DOGC 16/11/1937
Sanllehy i Segura, Joan	DOGC 16/11/1937
Sanromà i Solé, Pau	DOGC 15/11/1937
Sans i Coll, Eusebi	DOGC 15/11/1937
Sans i Illa, Ròmul	DOGC 02/11/1938
Sans i Tous, Joan	DOGC 15/11/1937
Sans, Josep, propietari a La Floresta	DOGC 11/11/1938
Sans, Lluís, veí de Castellví de la Marca	DOGC 17/05/1938
Sans, Miquel, propietari a Llavaneres de Mont-alt	DOGC 19/10/1938
Sansalvador, Jaume, propietari de Font-freda de Ter	DOGC 02/08/1937
Sansalvador, Joan, propietari de Font-freda de Ter	DOGC 02/08/1937
Santa i Fort, Jaume	DOGC 15/11/1937
Santamaria i Galobardos, Matilde	DOGC 17/12/1938
Santamaria i Rovira, Joan	DOGC 15/11/1937
Santanach i Barborés, Pere	DOGC 20/10/1938
Santanach i Cubí, Josep	DOGC 20/10/1938
Santapan i Tornem, Rafael	DOGC 15/11/1937
Santapan i Vallès, Rafael	DOGC 15/11/1937
Santiago i Martínez, Trinitat	DOGC 17/04/1938
Santias i Baborès, Josep	DOGC 22/02/1938
Sanz i Gómez, Josep	DOGC 16/11/1937
Sanz i Julian, Antoni	DOGC 16/11/1937
Sanz i Neira, Pius	DOGC 16/11/1937
Sarda i Morgades, Josefa	DOGC 16/11/1937
Sarda i Trins, Ramona	DOGC 06/07/1937
Sardá i Trius, Josefa	DOGC 31/08/1938
Sarda i Trius, Ramona	DOGC 11/08/1937
Sarda, Mercé, vídua d'Abelló	DOGC 23/10/1938
Sarradell de Pons, Teresa	DOGC 19/07/1937
Sarriera i Villalonga, Marqués de Barberà	DOGC 16/01/1938
Sas i Secall, Francesc	DOGC 17/06/1937
Sastre i Quirch, Dolors	DOGC 21/07/1938
Satorras i Macià, Josep I	DOGC 24/08/1937
Satorras i Macià, Josep I (segon edicte)	DOGC 15/11/1937
Sau i Pagès, Francesc	DOGC 23/10/1938
Sauret i Marsal, Jaume	DOGC 18/07/1937
Saurí i Ginesta, Artur	DOGC 01/08/1937
Sauri i Ginesta, Salvador	DOGC 01/08/1937
Sauri i Reus, Josep	DOGC 20/10/1938
Sauri i Vilar, Josep	DOGC 19/07/1937
Sayos i Freixa, Quirze	DOGC 19/06/1937
Scharlau, Pau, veí de Sarrià	DOGC 11/09/1938
Secanell, Antoni, propietari al Palau de l'Anglesola	DOGC 29/10/1938
Secarranta i Suez, Pere	DOGC 17/07/1937
Sedó i Boronat, Lluís	DOGC 18/02/1938
Sedó i Guichart, Artur	DOGC 24/07/1937
Sedó i Guitart, Lluís	DOGC 22/02/1938
Sedó i Torres, Martí	DOGC 24/07/1937

Segarra i Llorens, Ignasi	DOGC 27/08/1937
Segarra, J	DOGC 22/02/1938
Seix i Faya, Josep	DOGC 27/08/1937
Seix i Paya, Francesc	DOGC 01/07/1937
Sendra i Tristany, Francesc	DOGC 22/07/1938
Sensat i Maristany, Pere	DOGC 28/10/1937
Sentís i Monlleó, Jaume	DOGC 23/10/1938
Sentmenat i Fontcuberta, Mercè	DOGC 26/06/1937
Sentmenat i Güell, Fèlix	DOGC 28/10/1937
Sentmenat i Güell, Maria	DOGC 28/10/1937
Serda, Antoni, propietari a Malla	DOGC 18/11/1938
Serès i Pablo, Francesc	DOGC 18/12/1937
Serra Chopieta, propietari a Taradell	DOGC 19/11/1938
Serra i Adroher, Joan	DOGC 11/08/1937
Serra i Adroher, Ramon	DOGC 25/07/1937
Serra i Adroher, Teresa	DOGC 11/08/1937
Serra i Altarriba, Josep	DOGC 28/10/1937
Serra i Artigues, Segimon	DOGC 12/03/1938
Serra i Batet, Magí	DOGC 16/01/1938
Serra i Castany, Joaquim	DOGC 11/08/1937
Serra i Cetrà, Ramon	DOGC 01/10/1937
Serra i Cuadra, Lluís	DOGC 05/10/1937
Serra i Cuadra, Rosalia	DOGC 05/10/1937
Serra i Enrich, Josep	DOGC 09/11/1937
Serra i Gil, Ramon	DOGC 16/11/1937
Serra i Gil, Ramon	DOGC 27/02/1938
Serra i Guasch, Joaquim	DOGC 10/08/1937
Serra i Guasch, Joaquina	DOGC 15/11/1937
Serra i Mas d'Elies, Assumpció	DOGC 17/02/1938
Serra i Masachs, Joan	DOGC 17/10/1937
Serra i Massot, Joan	DOGC 06/11/1937
Serra i Melet, Ramon	DOGC 10/03/1938
Serra i Roca, Josep	DOGC 16/01/1938
Serra i Sallent, Josep Maria	DOGC 10/03/1938
Serra i Sallent, Josep Maria (segon edicte)	DOGC 17/05/1938
Serra i Serrallonga, Ramona	DOGC 16/11/1937
Serra i Torrents, Francesc	DOGC 16/11/1937
Serra i Vicens, Josep	DOGC 16/11/1937
Serra i Vinyals, Joan	DOGC 17/07/1937
Serracanta i Freixa, Martí	DOGC 17/07/1937
Serracanta i Vilaclara, Lluís	DOGC 02/01/1939
Serrahima Mas i Hereus, Josep Maria	DOGC 08/07/1937
Serrano i Allué, Josep	DOGC 29/10/1938
Serrano i Miñano, Joan	DOGC 08/10/1937
Serrano i Montijano, Ferran	DOGC 08/10/1937
Serrano i Pallarès, Joan	DOGC 08/10/1937
Serrat i Piarnau, Miquel	DOGC 02/11/1938
Serrat i Pous, Ramon	DOGC 06/05/1938
Serrató i Salas, Maria	DOGC 30/01/1938
Serrés i Rosés, Daniel	DOGC 08/10/1937
Sert i López, Antoni	DOGC 19/06/1937
Sert, Francesc	DOGC 04/06/1937
Servent i Bordet, Joaquim	DOGC 29/06/1937
Servet i Borja, Matilde	DOGC 17/05/1938
Servitge i Font, Antoni	DOGC 24/07/1937
Servitge i Sala, Josep	DOGC 24/07/1937

Seuba i Rovira, Matilde	DOGC	27/03/1938
Seuba i Terrades, Antònia	DOGC	08/10/1937
Sibils i Gros, Josep	DOGC	10/10/1937
Siemens Reiniger Veifa SA	DOGC	09/10/1937
Simó i Garcés, Ricard	DOGC	09/10/1937
Simó i Simó, Miquel,	DOGC	09/07/1937
Simón i Bernuz, Miquel	DOGC	09/10/1937
Simón i Bohigas, Miquel	DOGC	09/10/1937
Simón i Martí, Miquel	DOGC	10/10/1937
Simón i Serarols, Gaspar	DOGC	09/03/1938
Sindicat Agrícola i Caixa Rural de Palau Solità	DOGC	19/06/1937
Sindicat Agrícola "El Porvenir" d'Empori	DOGC	02/11/1938
Sindicat Agrícola de Juncosa de les Garrigues	DOGC	22/02/1938
Sindicat Agrícola i Caixa Rural de Santa Pau	DOGC	24/08/1937
Sindicat Agrícola i Caixa Rural del poble Omells de Na Gaia	DOGC	10/03/1938
Sindicat de Dretes, de Vilanova i Meià	DOGC	18/12/1937
Sindreu i Estruch, Joaquim	DOGC	24/07/1937
Siscart i Carbó, Francesc	DOGC	29/06/1937
Siscart i Verdany, Rosa	DOGC	27/08/1937
Sisquella i Vilaró, Francesc	DOGC	01/10/1937
Sisquella i Vilaró, Francesc (segon edicte)	DOGC	30/01/1938
Sisquelles, Josep	DOGC	30/01/1938
Sitges i Corbera, Josefa	DOGC	09/10/1937
Sitges i Suriol, Josep	DOGC	09/10/1937
Smith, Jordi, propietari a Llavaneres de Mont-alt	DOGC	19/10/1938
Sobrepera i Vicens, Trinitat	DOGC	09/10/1937
Sobrevia i Grau, Pau	DOGC	16/01/1938
Socias i Jorba, Joan	DOGC	10/10/1937
Sociedad Buena Fe de Vallgorguina	DOGC	03/10/1937
Societat "La Sempreviva", del poble CampdevànoI	DOGC	21/03/1938
Societat Almirall, Jorba, Orpi i Companya	DOGC	25/07/1937
Societat Anònima d'Aigües de Sant Vicenç de Castellet	DOGC	04/03/1938
Societat Anònima Pedagògica de Canet de Mar	DOGC	18/11/1938
Societat Ateneu de Sant Vicenç de Castellet	DOGC	04/03/1938
Societat Canetense	DOGC	18/11/1938
Societat Centre Agrícola La Parra d'Avinyonet del Penedès	DOGC	27/03/1938
Societat Círcol "La Pau"	DOGC	25/12/1938
Societat d'Aigües Subterrànies Vidal i C ^a Esparraguera	DOGC	20/02/1938
Societat el Foment de la Plana del Riucorb	DOGC	22/02/1938
Societat El Porvenir de Vilaplana	DOGC	13/01/1938
Societat Espanyola de Construccions Elèctriques de Xerta	DOGC	18/02/1938
Societat Mutua i d'Esbarjo "La Calàndria"	DOGC	06/07/1937
Societat Recreativa La Estrella de Segarra de Gaià	DOGC	16/10/1938
Solà i Brujas, Agustí	DOGC	10/10/1937
Solà i Carretè, Agustí	DOGC	10/10/1937
Solà i Català, Paulina	DOGC	10/10/1937
Solà i Pou, Manuel	DOGC	28/09/1937
Sola i Sert, Adolf	DOGC	18/12/1937
Solà i Vives, Ramon	DOGC	18/11/1938
Sola Morales i Mir, Joaquim	DOGC	23/10/1938
Solà, Dolors, propietari a Taradell	DOGC	19/11/1938
Solabia i Buxadas, Joan	DOGC	22/12/1938
Solanellas, Pere	DOGC	27/02/1938
Solans i Diest, Matilde	DOGC	21/05/1938
Soldevila i Casas, Lluís	DOGC	12/10/1937
Soldevila i Pujolar, Joan	DOGC	11/11/1938

Soldevila i Pujolar, Margarida	DOGC	11/11/1938
Soldevila i Roquer, Jaume	DOGC	20/10/1938
Soldevila, Creu, veïna de les Fonts de Sacalm	DOGC	19/04/1938
Soldevila, Joaquim, veí de Susqueda	DOGC	19/04/1938
Solé i Aiguasenos, Ramon	DOGC	12/10/1937
Solé i Aromi, Ramon	DOGC	09/11/1937
Solé i Balsells, Ramon	DOGC	12/10/1937
Solé i Banach, Ramon	DOGC	12/10/1937
Solé i Bòria, Ramon	DOGC	14/09/1937
Solé i Bosch, Roman	DOGC	12/10/1937
Solé i Camprubí, Ramon	DOGC	12/10/1937
Solé i Canal, Ramon	DOGC	15/10/1937
Solè i Capdevila, Josefa	DOGC	19/10/1938
Solé i Capdevila, Josep	DOGC	10/11/1938
Solé i Carreras, Ramon	DOGC	15/10/1937
Solé i Farré, Ramon	DOGC	15/10/1937
Solé i Felipe, Ramon	DOGC	15/10/1937
Solé i Fradera, Llorenç	DOGC	15/10/1937
Solé i Gallart, Joan	DOGC	20/06/1937
Solé i Grau, Rosa	DOGC	17/10/1937
Solé i Llobet, Ramon	DOGC	16/10/1937
Solé i Marco, Ramon	DOGC	16/10/1937
Solé i Martí, Ramon	DOGC	16/10/1937
Solé i Mas, Ramon	DOGC	16/10/1937
Solé i Massana, Rosa	DOGC	01/08/1937
Solé i Miralles, Ramon	DOGC	16/10/1937
Solé i Ramona, Camil	DOGC	16/10/1937
Solé i Roig, Gaspar	DOGC	18/07/1937
Solé i Sans, Ramon	DOGC	20/02/1938
Solé i Teixidó, Ramon	DOGC	16/10/1937
Solé i Trepà, Ramon	DOGC	16/10/1937
Solé i Vidal, Ramon	DOGC	16/10/1937
Solé i Vidal, Rosa	DOGC	16/10/1937
Solé, Bartomeu, propietari al Palau d'Anglesola	DOGC	02/01/1939
Solé, Josep, veí de Malgrat	DOGC	09/07/1937
Solé, Ramona, propietària al Palau d'Anglesola	DOGC	02/01/1939
Soler i Bofill, Ramon	DOGC	16/10/1937
Soler i Bosch, Joan	DOGC	19/11/1938
Soler i Cabot, Joan	DOGC	17/10/1937
Soler i Casademont, Sabina	DOGC	11/01/1939
Soler i Casals, Climent	DOGC	08/07/1937
Soler i Coll, Josep Maria	DOGC	17/10/1937
Soler i Coromina, Josep	DOGC	18/12/1937
Soler i Damians, Ignasi	DOGC	15/11/1937
Soler i Daniel, Jaume	DOGC	15/10/1937
Soler i Fontàs, Joan	DOGC	11/08/1937
Soler i Fornells, Maria	DOGC	16/11/1937
Soler i Gallén, Jaume	DOGC	16/11/1937
Soler i Garcia, Maria	DOGC	28/10/1937
Soler i Marigot, Antònia	DOGC	21/07/1938
Soler i Masana, Lluïcia	DOGC	02/09/1937
Soler i Massaguer, Jaume	DOGC	14/11/1937
Soler i Maymó, Ramon	DOGC	14/11/1937
Soler i Olivella, Jaume	DOGC	28/10/1937
Soler i Peich, Maria	DOGC	28/10/1937
Soler i Quintana, Jaume	DOGC	28/10/1937

Soler i Rovira, Francesc	DOGC	18/07/1937
Soler i Simó, Antoni	DOGC	14/11/1937
Soler i Tapella, Jaume	DOGC	17/10/1937
Soler i Vidal, Joan	DOGC	16/11/1937
Soler i Vilavella, Ramon N	DOGC	16/11/1937
Soler, Joan, propietari a la Seu d'Urgell	DOGC	21/12/1938
Soler, Josep, propietària a la Seu d'Urgell	DOGC	21/12/1938
Soler, Maria, vídua de Pons	DOGC	26/11/1937
Soler, Miquel, propietari a Llavaneres de Mont-alt	DOGC	19/10/1938
Soletat Pascual, vídua de Ramon Bofill	DOGC	19/07/1937
Solsona i Bastús, Felip	DOGC	16/11/1937
Solsona, Dolors, propietària Ciurana	DOGC	25/12/1938
Sopena i Domper, Carme	DOGC	16/11/1937
Sopena i Domper, Joaquim	DOGC	16/11/1937
Sorarrain, Jenar, propietari a Llavaneres de Mont-alt	DOGC	19/10/1938
Sorribas i Esquerrà, Josep	DOGC	21/07/1938
Sors, Domènec, de Garrigàs	DOGC	22/12/1938
Sostres i Maluquer, Manuel	DOGC	16/11/1937
Soto i Sánchez, Josep	DOGC	16/11/1937
Soulera i Martí, Clotilde	DOGC	28/11/1937
Soulera i Martí, Joan	DOGC	28/11/1937
Soulera i Martí, Maria	DOGC	28/11/1937
Soulera i Martí, Pere	DOGC	28/11/1937
Suarez de Deza i Roure, Pere	DOGC	16/11/1937
Suau i Nosteench, Dolors	DOGC	20/06/1937
Subirana i Serra, Jaume	DOGC	16/11/1937
Subirana, Magí	DOGC	22/02/1938
Subirats, Mercè, veïna de Sant Jaume de Frontanyà	DOGC	17/04/1938
Sucarrats i Duñacs, Agustí	DOGC	11/01/1939
Successors de Baltasar Ferrer, veí d'Ogassa	DOGC	17/04/1938
Successors de Serralta, d'Ogassa	DOGC	17/04/1938
Sucesores de Aceros Electricos	DOGC	29/12/1937
Suelves i Goyeneche, Josep	DOGC	10/03/1938
Sumalla i Quintana, Dolors, vídua de Miret	DOGC	26/11/1937
Suministros Industriales i Maritimos SA	DOGC	09/07/1937
Suñé, Joan	DOGC	17/02/1938
Suné, Llorenç, propietari a Urtx	DOGC	21/12/1938
Suñer i Ferrer, Eduard	DOGC	20/10/1938
Suñer i Freixas, Eduard	DOGC	01/08/1937
Sunyer i Garriga, Eduard	DOGC	09/08/1937
Sunyer i Molinas, Pilar	DOGC	17/12/1938
Suqué i Sucona, Artur	DOGC	28/11/1937
Susanna i Feliu, Santiago	DOGC	12/11/1938
Tallada i Paulí, Josep Maria	DOGC	05/08/1937
Tàpies i Riu, Antoni	DOGC	28/08/1937
Targa i Vilanova, Ramon	DOGC	21/10/1938
Tarradas i Cortés, Pere	DOGC	28/08/1937
Tarradell i Riera, Andreu	DOGC	07/10/1937
Tarradell i Riera, Francesc	DOGC	07/10/1937
Tarragó i Bonet, Josep	DOGC	31/08/1938
Tarré i Prat, Climent	DOGC	07/10/1937
Tarré i Soler, Francesc	DOGC	05/09/1937
Tarrida i Amat, Jaume	DOGC	16/01/1938
Tarròs i Felip, Timoteu	DOGC	11/08/1937
Tarruella i Albareda, Francesca	DOGC	14/11/1937
Tasso i Tasso, Magdalena	DOGC	07/10/1937

Tato i Mendaza, Cast	DOGC 19/08/1937
Taulats i Rabasseda, Maria	DOGC 07/10/1937
Taulé i Casanovas, Joan	DOGC 10/11/1938
Taulé i Massot, Dolors	DOGC 08/08/1937
Taulè, Dolors, propietària a Gelida	DOGC 21/12/1938
Taulè, Joan, propietari a Gelida	DOGC 21/12/1938
Tauler i Palet, Pere	DOGC 26/11/1937
Tebé i Traginer, Josep	DOGC 19/08/1937
Teixidor i Feliu, Policiana	DOGC 07/12/1937
Teixidor, Antonia, propietària a Sarrià de Ter	DOGC 10/11/1938
Tejero i Aranda, Jesús	DOGC 21/08/1937
Tell i Novellas, Ernest	DOGC 07/10/1937
Tello i Vallès, Miquel	DOGC 19/08/1937
Tenas i Vilamitjana, Joan	DOGC 17/04/1938
Tendrio i Marrara, Ricard	DOGC 19/08/1937
Teotino i Cavagno, Alfred	DOGC 19/08/1937
Termes i Fusté, Jaume	DOGC 08/10/1937
Terradellas i Riu, Carme	DOGC 11/01/1939
Terrés i Camaló, Josep Maria	DOGC 28/08/1937
Tey i Reines, Josep	DOGC 24/08/1937
Thomas i Terrats, Rossend	DOGC 21/03/1938
Tiana i Botey, Maria	DOGC 15/11/1937
Ticó i Batet, Ramon	DOGC 29/12/1937
Tino i Carrasco, Rafael	DOGC 08/10/1937
Tintoré i Piñeira, Joaquim Maria	DOGC 08/10/1937
Tio i Mas, Joan	DOGC 19/08/1937
Tobella i Ferrer, Jaume	DOGC 28/10/1937
Tobella i Fills, Rossend	DOGC 10/08/1937
Tobella i Llobet, Isidre	DOGC 10/08/1937
Toll i Novellas, Ernest	DOGC 08/10/1937
Toló i Guimó, Antoni	DOGC 27/08/1937
Tolosa i Alsina, Aureli	DOGC 08/10/1937
Tolosa i Bertran, Francesc	DOGC 06/07/1937
Tolosa i Giralt, Lluís	DOGC 15/07/1937
Tolosa i Padreny, Joan	DOGC 08/10/1937
Tolrà i Bernades, Francesc	DOGC 21/08/1937
Tolrà, Domènec M ^a Carles	DOGC 31/08/1938
Tomàs i Álvaro, Josep Maria	DOGC 28/08/1937
Tomàs i Dalmau, Joan	DOGC 30/01/1938
Tomàs i Due, Josep	DOGC 30/01/1938
Tomàs i Matamala, Júlia	DOGC 19/04/1938
Tomàs i Talledo, Glòria	DOGC 10/11/1938
Tomàs i Úbeda, Antònia	DOGC 10/10/1937
Tor i Espadaler, Josep	DOGC 21/03/1938
Tora i Arnau, Llätzer	DOGC 10/10/1937
Tordelespart, Florenci, veí de Sallent	DOGC 21/07/1938
Torelló i Cendre, Isidre	DOGC 26/03/1938
Tornabells i Arxer, Francesc	DOGC 10/10/1937
Torné i Anglès, Antoni	DOGC 21/08/1937
Torné i Solé, Josep	DOGC 24/08/1937
Torné, Josep, propietari al Palau d'Anglesola	DOGC 02/01/1939
Torné, Manuel, propietari a La Floresta	DOGC 11/11/1938
Torner i Borràs, Vicenç	DOGC 10/10/1937
Torra i Balari, Teresa	DOGC 09/10/1937
Torra i Fíguls, Isidre	DOGC 18/12/1937
Torra i Franch, Miquel	DOGC 09/03/1938

Torra i Glosa, Pere	DOGC 15/10/1937
Torra i Huberti, Francesc	DOGC 15/10/1937
Torra, Pilar, propietari a Calaf	DOGC 29/10/1938
Torras i Bergé, Dolors	DOGC 15/10/1937
Torras i Beroc, Dolors	DOGC 15/10/1937
Torras i Ganduxer, Dolors	DOGC 17/10/1937
Torras i Janer, Joana	DOGC 01/08/1937
Torras i Puig, Joan	DOGC 17/02/1938
Torras i Rius, Teresa	DOGC 19/06/1937
Torras i Salvador, Teresa	DOGC 16/10/1937
Torras i Vergés, Josep	DOGC 01/08/1937
Torras, Josep, propietari de La Garriga	DOGC 23/10/1938
Torre i Lucena, Rosa	DOGC 16/10/1937
Torrellas, Jaume, veí de Malgrat	DOGC 09/07/1937
Torrent i Clarà, Robert	DOGC 26/06/1937
Torrent i Garcias, Martí	DOGC 11/09/1938
Torrents i Astals, Amadeu	DOGC 11/01/1939
Torrents i Bordoy, Maria	DOGC 16/10/1937
Torrents i Borrell, Josep	DOGC 16/10/1937
Torrents i Coll, Damià	DOGC 20/10/1938
Torrents i Pujol, Magdalena	DOGC 14/07/1937
Torrents i Soler, Josep Maria	DOGC 28/09/1937
Torrents i Vidal, Jaume	DOGC 16/10/1937
Torrents, Josep, propietari a Figueres	DOGC 02/01/1939
Torres i Barbero, Leonel	DOGC 16/10/1937
Torres i Abelló, Andrés	DOGC 22/07/1937
Torres i Chacon, Atanasi	DOGC 16/10/1937
Torres i Domènech, Salvador	DOGC 12/06/1937
Torres i Pérez, Víctor	DOGC 28/09/1937
Torres i Reina, Ricard	DOGC 04/06/1937
Torres i Riera, Josep	DOGC 16/10/1937
Torres i Rodríguez, Joan	DOGC 16/10/1937
Torres i Vaxeras, Josep Maria	DOGC 16/10/1937
Torres, Roser, propietària a Malla	DOGC 18/11/1938
Torruella i Monner, Isidre	DOGC 26/03/1938
Tort i Mensa, Joan	DOGC 10/10/1937
Tort i Monic, Francesc	DOGC 10/10/1937
Tort i Monic, Josep	DOGC 10/10/1937
Tort i Muntenys, Palmira	DOGC 10/10/1937
Tortadés i Pujol, Jaume	DOGC 21/03/1938
Tortella i Pons, Sebastià	DOGC 10/10/1937
Tos i Ballvé, Josep	DOGC 12/06/1937
Tous i Forrellat, Josep	DOGC 18/02/1938
Tous i Menasanch, Miquel	DOGC 18/02/1938
Tous, Teresa, vídua de Bofarull	DOGC 26/11/1937
Trabal i Calvo, Ramon	DOGC 16/10/1937
Trabal i Casanellas, Joan	DOGC 16/10/1937
Trabal i Palet, Ramon	DOGC 17/10/1937
Trallero i Bormand, Marcel	DOGC 17/10/1937
Traveria i Garriga, Montserrat	DOGC 17/10/1937
Traveset i Sala, Josep	DOGC 10/03/1938
Trenchs i Codonés, Domènec	DOGC 06/11/1937
Trenchs, Concepció, vídua Llorens	DOGC 09/11/1937
Treserras i Reixac, Pere	DOGC 09/07/1937
Trias de Bes, Josep Maria	DOGC 06/11/1937
Trias i Milà, Robert	DOGC 15/11/1937

Trias i Romeu, Jaume	DOGC 15/11/1937
Trias i Romeu, Santiago	DOGC 15/11/1937
Tries de Bes, Josep Maria	DOGC 07/12/1937
Triginer i Comas o Sabater, Gil	DOGC 18/12/1937
Trigo i González, Manuel	DOGC 14/11/1937
Triguero i Seco, Moisès	DOGC 14/11/1937
Triguero i Vicente, Maria	DOGC 16/11/1937
Trilla i Agustí, Francesc	DOGC 02/01/1939
Trilla i Balaguer, Ricard	DOGC 22/02/1938
Trillas i Navarro, Jaume	DOGC 14/11/1937
Trincheria, Antoni, propietari a Maçanet de la Selva	DOGC 17/12/1938
Trinxet i Pujol, Avelí	DOGC 15/11/1937
Tristany, Josep, veí de Belianes	DOGC 22/07/1938
Trochet i Bachmann, Esteve	DOGC 14/11/1937
Trullàs i Pons, Esteve	DOGC 16/11/1937
Trullàs i Rigol, Josep	DOGC 16/11/1937
Truñú, Jaume, propietari a Urtx	DOGC 21/12/1938
Truñú, Sebastià, propietari a Urxt	DOGC 21/12/1938
Tubert i Padreny, Assumpció	DOGC 16/10/1938
Tuca i Cerda, Abelard	DOGC 28/10/1937
Tuca i Cerda, Lluís	DOGC 28/10/1937
Tuñà i Batlle, Salvador	DOGC 08/04/1938
Tura i Jorda, Miquel	DOGC 09/06/1937
Turné i Sanmartín, Miquel	DOGC 28/10/1937
Turó i Puig, Jaume	DOGC 09/07/1937
Turú i Sellès, Irene	DOGC 11/08/1937
Turull i Sallarés, Rosari	DOGC 09/11/1937
Turull i Urgell, Pere	DOGC 13/01/1938
Tusell i Riera, Narcís	DOGC 26/03/1938
Tusell i Salas, Josep	DOGC 22/07/1938
Tutusaus i Ventura, Enric	DOGC 15/07/1937
Ubach i Aymerich, Lluís	DOGC 16/07/1937
Ubach i Brosa, Matilde	DOGC 05/08/1937
Ubach i Monmany, Isidre	DOGC 02/11/1938
Ubach i Pañells, Isidre	DOGC 26/03/1938
Ubach i Tuset, Climent	DOGC 29/08/1937
Ugarriza i Pedret, Concepció	DOGC 02/11/1938
Ulld i Altemir, Jesús	DOGC 02/11/1938
Umbert i Corderas, Emili	DOGC 19/06/1937
Umbert i Corderas, Enric	DOGC 29/06/1937
Umbert i Corderas, Magdalena	DOGC 25/12/1938
Umbert i Roca, C.A.	DOGC 02/11/1938
Unió Elèctrica de Catalunya	DOGC 02/11/1938
Unió Social Societat Mutualista de Cornellà de Llobregat	DOGC 18/12/1937
Unión Industrial Metal·lúrgica	DOGC 18/12/1937
Unión Social del poble de Flix	DOGC 26/03/1938
Uño i Codina, Josep	DOGC 07/12/1937
Upón i Esmarats, Maria I	DOGC 29/08/1937
Urena i Sevilla, Antoni	DOGC 02/11/1938
Urgell i Navarro, Baptista	DOGC 01/07/1937
Urgell i Totosaus, Joana	DOGC 28/08/1937
Urgell, Joana, vídua de Roca	DOGC 26/11/1937
Uriza i López, Albert	DOGC 02/11/1938
Urruella i Morales, Joan	DOGC 02/11/1938
Ustrell i Saltor, Antoni	DOGC 18/12/1937
Utset i Payàs, Salvador	DOGC 16/07/1937

Vacaris i Font, Gaspar	DOGC 14/07/1937
Vacarisas i Font, Gaspar	DOGC 22/07/1937
Valanzares, Rinaldo, de Barcelona	DOGC 09/03/1938
Valenti i Martí, Francesc	DOGC 23/07/1937
Valero, Ramon, veí de Tortosa	DOGC 12/03/1938
Vallbona i Sanou, Daniel	DOGC 17/09/1938
Vallès i Castellnou, Baptista	DOGC 17/06/1937
Vallès i Jorba, Francesc	DOGC 05/08/1937
Vallès i Mestres, Francesc	DOGC 12/08/1937
Vallés i Pujals, Joan	DOGC 26/07/1937
Vallès i Vallès, Marian	DOGC 11/01/1939
Vallès, Gaietà, propietari a Matadepera	DOGC 18/11/1938
Vall-Ilosera i Fontordera, Maria	DOGC 22/02/1938
Vall-Ilovera i Mas de Xexar, Rosa	DOGC 17/02/1938
Valls i Bajona, Jaume	DOGC 07/10/1937
Valls i Biosca, Salvador	DOGC 15/09/1937
Valls i Font, Ignasi	DOGC 28/09/1937
Valls i Forns, Mercè	DOGC 08/10/1937
Valls i Gibernat, Salvador	DOGC 07/10/1937
Valls i Grané, Maria	DOGC 07/10/1937
Valls i Mas, Maria	DOGC 07/10/1937
Valls i Masana, Josep Maria	DOGC 31/08/1938
Valls i Palet, Florenci	DOGC 07/10/1937
Valls i Puigjanè, Anton	DOGC 07/10/1937
Valls i Reventós, Antoni	DOGC 11/01/1939
Valls i Taberner, Ferran	DOGC 11/08/1937
Valls i Taberner, Josep	DOGC 23/08/1937
Valls i Volart, Josep Maria	DOGC 07/10/1938
Valls, Josefa, propietària a Vilanova del Vallès	DOGC 11/11/1938
Vallverdú i Vilamajó, Guillem	DOGC 02/09/1937
Valtierra i Martín, Manuel	DOGC 29/07/1937
Vaquer i Clapera, Josep	DOGC 02/08/1937
Vazquez i Ruiz, Artur	DOGC 12/08/1937
Veciana i Prats, Josep Maria	DOGC 22/12/1938
Vega i Costa, Teodor	DOGC 07/10/1937
Vejarano i Bernaldo, Felix	DOGC 21/08/1937
Velasco i Pérez, Alfred	DOGC 07/10/1937
Vendrell i Sadurní, Marcel·lí	DOGC 10/10/1937
Vendrell i Sala, Josep	DOGC 24/07/1937
Vendrell, Carme, veïna de Barcelona	DOGC 12/03/1938
Ventosa i Alcasibar, Maria	DOGC 16/08/1937
Ventosa i Calvell, Joan	DOGC 16/08/1937
Ventosa i Elias, Domènec	DOGC 16/08/1937
Ventosa i Ocasiver, Marià	DOGC 16/08/1937
Ventosa i Pina, Salvador	DOGC 01/10/1938
Ventura i Lledó, Salvador	DOGC 12/10/1937
Ventura i Pont, Jaume	DOGC 22/07/1937
Ver i Cruilles, Josep	DOGC 20/10/1938
Verdaguer i Antich, Salvador	DOGC 12/10/1937
Verdaguer i Miquel, Oleguer	DOGC 12/10/1937
Verdaguer i Subirà, Conrad	DOGC 26/06/1937
Verdeny i Senuy, Miquel	DOGC 27/08/1937
Verdes i Minguet, Rosa	DOGC 21/08/1937
Verdugo, Francesc	DOGC 02/06/1938
Vergés de Carsi, Concepció	DOGC 12/03/1938
Vergés i Gilabert, Edelmir	DOGC 12/10/1937

Vergés, Josep, propietari a Llavaneres de Mont-alt	DOGC	19/10/1938
Vernet i Barceló, Marià	DOGC	17/06/1937
Vernet i Barceló, Zacaries	DOGC	17/06/1937
Vernet i Sabaté, Blai	DOGC	21/08/1937
Via i Parera, Antoni	DOGC	21/08/1937
Via i Ventalló, Valentí	DOGC	09/03/1938
Viada i Juncadella, Antoni	DOGC	11/08/1937
Viader i Brugada, Josep	DOGC	17/12/1938
Viader i Soler, Emili	DOGC	21/12/1938
Vicens i Riera, Narcisa	DOGC	02/06/1938
Vicens i Valls, Joan	DOGC	12/10/1937
Vicens, Josep Maria, veí de Solsona	DOGC	10/03/1938
Vich i Casanovas, Jaume	DOGC	12/10/1937
Vidal Cuadras i Vilavechia, Maria	DOGC	19/08/1937
Vidal de Llobatera i Albò, Josep Maria	DOGC	03/10/1937
Vidal i Albó, Josep Maria	DOGC	05/09/1937
Vidal i Barraquer, Francesc D'A.	DOGC	19/08/1937
Vidal i Barraquer, Josep	DOGC	21/08/1937
Vidal i Bibiloni, Carme	DOGC	15/10/1937
Vidal i Cuadras, Guillem	DOGC	15/10/1937
Vidal i Descarga, Leandre	DOGC	17/04/1938
Vidal i Fosas, Francesc	DOGC	15/10/1937
Vidal i Guardiola, Miquel	DOGC	15/10/1937
Vidal i Llach, Salvador	DOGC	19/11/1938
Vidal i Miró, Antoni	DOGC	30/01/1938
Vidal i Ortoneda, Andreu	DOGC	23/09/1937
Vidal i Plana, Miquel	DOGC	22/07/1938
Vidal i Pons, Climent	DOGC	15/11/1937
Vidal i Quadras, Teresa	DOGC	02/08/1937
Vidal i Ribas, veí de Castellví de la Marca	DOGC	17/05/1938
Vidal i Ribas, Emili	DOGC	15/10/1937
Vidal i Ribas, Josep	DOGC	15/10/1937
Vidal i Riera, Balbina	DOGC	06/11/1937
Vidal i Ros, Ramon	DOGC	16/11/1937
Vidal i Sastreger, Narcís	DOGC	02/11/1938
Vidal i Serra, Francesc	DOGC	16/11/1937
Vidal i Torredeflot, Miquel	DOGC	24/08/1937
Vidal i Vicens, Rosa	DOGC	09/06/1937
Vidal i Victori, Leandre	DOGC	17/04/1938
Vidal i Vilaseca, Joan	DOGC	16/11/1937
Vidal Ribas i Güell, Isabel	DOGC	06/11/1937
Vidal Ribas i Torres, Ferran	DOGC	19/08/1937
Vidal, Francesc, veí de Calaf	DOGC	02/06/1938
Vidal, Joan, veí de Santa Susagna	DOGC	02/06/1938
Vidal, Rosa, vídua de Batet	DOGC	28/11/1937
Vidal-Ribas i Güell, Emili	DOGC	30/07/1937
Vidiella i Guibernau, Ricard	DOGC	16/11/1937
Vídua Bertran	DOGC	06/05/1938
Vídua d'Antoni Bartrolí	DOGC	21/05/1938
Vídua d'Antoni Servitge	DOGC	24/07/1937
Vídua d'Estrada, veïna de Tortosa	DOGC	12/03/1938
Vídua d'Evarist Giné i Marco	DOGC	10/03/1938
Vídua d'Anton Farran de Cervera	DOGC	18/02/1938
Vídua de Blanxart, veïna d'Ogassa	DOGC	17/04/1938
Vídua de Francesc Bach, veïna de Puigsacalm	DOGC	08/04/1938
Vídua de Jesús Ramon i Bofarull	DOGC	05/10/1937

Vídua de Joan Gavaldà i Margalef	DOGC 17/06/1937
Vídua de Josep Alvareda i Castellà	DOGC 27/02/1938
Vídua de Josep Bailina	DOGC 22/07/1937
Vídua de Josep de Segarra i Vives	DOGC 25/12/1938
Vídua de Josep Rubies i Palau	DOGC 17/05/1938
Vídua de Josep Xipell, veïna de Sallent	DOGC 21/07/1938
Vídua de Martí Iglesias, veïna de Mar	DOGC 21/07/1938
Vídua de Martí Iglesias, veïna de Sallent	DOGC 21/07/1938
Vídua de Pascual Ossó i Català	DOGC 26/11/1937
Vídua de Pau Pont i Torres	DOGC 12/11/1938
Vídua de Ramon Josa i Mata	DOGC 22/07/1938
Vídua de Ramon Salvia	DOGC 13/01/1938
Vídua de Salvador Amorós i Minguell	DOGC 17/05/1938
Vídua de Santiago Nadal	DOGC 13/01/1938
Vídua de Vilaró	DOGC 17/10/1937
Vídua i hereus de Martí Matarrodona	DOGC 04/03/1938
Viesson i Poppe, Josep	DOGC 13/01/1938
Vieta i Roquet, Joaquim	DOGC 21/03/1938
Vigo i Pi, Felip	DOGC 31/08/1938
Vila de la Riva, Joaquim	DOGC 14/11/1937
Vila de la Riva, Josep	DOGC 14/11/1937
Vila de la Riva, Ramon	DOGC 16/10/1937
Vila i Alsina, Emília	DOGC 17/05/1938
Vilà i Bassols, Lluís G	DOGC 22/07/1937
Vila i Bes, Marcel	DOGC 23/07/1937
Vila i Bonet, Ramon	DOGC 06/11/1937
Vila i Carreras, Emilia	DOGC 02/08/1937
Vila i Carreras, Josep	DOGC 15/11/1937
Vila i Casas, Urbici	DOGC 04/03/1938
Vilà i Català, Eusebi	DOGC 22/07/1937
Vila i Farres, Teresa	DOGC 03/10/1937
Vila i Maleras, Josep	DOGC 15/11/1937
Vila i Marqués, Ferran	DOGC 05/08/1937
Vilà i Marquès, Fidel	DOGC 15/11/1937
Vila i Marqués, Josefa	DOGC 06/11/1937
Vilà i Marquès, Josep	DOGC 15/11/1937
Vilà i Marquès, Manuel	DOGC 29/12/1937
Vilà i Marquès, Maria	DOGC 15/11/1937
Vilà i Miralle, Lluís	DOGC 15/11/1937
Vila i Oller, Antoni	DOGC 22/02/1938
Vila i Pere, Josep	DOGC 12/06/1937
Vila i Pericas, Carme	DOGC 06/11/1937
Vila i Perpinyà, Miquel	DOGC 19/11/1938
Vila i Riera, Jaume	DOGC 15/11/1937
Vila i Riera, Josep	DOGC 15/11/1937
Vilà i Ruyra, Josep Maria	DOGC 29/06/1937
Vila i Salip, Jaume	DOGC 08/04/1938
Vila i Salvà, Josep	DOGC 02/04/1938
Vilà i Sanahuja, Josep	DOGC 31/08/1938
Vila i Sangés, Ramon	DOGC 04/03/1938
Vila i Teixidó, Francesc Xavier	DOGC 01/09/1937
Vila i Verdaguer, Josep	DOGC 02/04/1938
Vila i Vila, Agustí	DOGC 16/10/1937
Vila i Viusà, Pere	DOGC 25/12/1938
Vila, Josep Maria, hereus Deorda	DOGC 29/10/1938
Vilà, Josep Maria, veí de Masquefa	DOGC 22/07/1938

Viladarga i Buxó, Josep	DOGC	02/09/1937
Viladas i Folguera, Pere	DOGC	16/10/1937
Viladàs i Folguera, Ramon	DOGC	21/08/1937
Viladecans i Antonell, Ignasia	DOGC	15/07/1937
Viladés i Boguña, Maria	DOGC	15/11/1937
Viladomiu i Portabella, Manuel	DOGC	06/11/1937
Viladrich i Bajona, Joan	DOGC	17/10/1937
Viladrich i Viladomat, Josep	DOGC	17/10/1937
Vilalta i Gotanegra, Josep	DOGC	30/01/1938
Vilamú, Celdoni, veí de Torà de Riubregós	DOGC	26/03/1938
Vilanua i Casellas, Josep Maria	DOGC	22/07/1938
Vilar i Miquel, Engracia	DOGC	01/08/1937
Vilar i Salamià, Josep	DOGC	08/04/1938
Vilardaga i Cañellas, Jacint	DOGC	12/03/1938
Vilardell i Muñoz, Francesc	DOGC	20/07/1937
Vilardell i Permanyer, Francesc	DOGC	10/08/1937
Vilardell i Tasso, Maria Lluïsa	DOGC	17/10/1937
Vilaret i Basart, Antoni	DOGC	17/10/1937
Vilaret i Xarnach, Josep	DOGC	17/10/1937
Vilarnau i Cabanes, propietari de Prats de Lluçanès i Lloses	DOGC	16/10/1938
Vilaró i Valls	DOGC	28/11/1937
Vilàs, Agustí, veí de Caseres	DOGC	02/06/1938
Vilaseca i Tarrés, Narcís	DOGC	17/12/1938
Vilaseca i Torrent, Àngela	DOGC	06/11/1937
Vilatinó i Gali, Antoni	DOGC	09/08/1937
Vilavoranà, Salvador, veí de Sant Jaume de Frontanya	DOGC	17/04/1938
Vilella i Antich, Manuel	DOGC	28/10/1937
Vilella i Casarramona, Jaume	DOGC	16/07/1937
Vilella i Estivill, Ramon	DOGC	02/11/1938
Vilella i Olivé, Joan	DOGC	06/11/1937
Vilella i Orriols, Joan	DOGC	28/10/1937
Vilella i Pasarramona. Joan	DOGC	28/10/1937
Vilella i Puig, Joan	DOGC	28/10/1937
Villa i Marquès, Joaquim	DOGC	14/11/1937
Villa i Ybran, Joan	DOGC	14/11/1937
Villagrasa i Fernández, Josep	DOGC	02/06/1938
Villagrasa i Maestro, Pascual	DOGC	14/11/1937
Villalón i Pérez, Sants	DOGC	02/06/1938
Villalonga i Balam, Ferran	DOGC	03/08/1937
Villamide, Jordi	DOGC	02/06/1938
Villaplana i Grifau, Lluís	DOGC	02/06/1938
Villarrubia i Muñoz, Juli	DOGC	02/06/1938
Villarrubia i Solanas, Celi	DOGC	02/06/1938
Villorio, Alvar	DOGC	02/06/1938
Viloches i Ballesteros, Joan	DOGC	28/10/1937
Vim i Nató, Concepció	DOGC	01/10/1937
Vim i Nato, Concepció (segon edicte)	DOGC	17/05/1938
Vinagre i Español, Manuel	DOGC	02/06/1938
Vinaixa i Dalm, Ramona	DOGC	02/06/1938
Viñals i Riera, Jaume	DOGC	01/10/1937
Viñals i Font, Bonaventura	DOGC	14/07/1937
Viñamata i Nocheti, Josep	DOGC	02/06/1938
Viñas i Guix, Ramon	DOGC	02/06/1938
Viñas i Martí, Joan B	DOGC	02/06/1938
Viñas i Raventós, Salvador	DOGC	16/01/1939
Viñas i Recasens, Francesc	DOGC	02/06/1938

Viñas i Sala, B	DOGC	02/06/1938
Viñas i Viñas, Maria	DOGC	02/06/1938
Vinyals i Amat, Domènec	DOGC	29/12/1937
Virgili i Pallarès, Andreu	DOGC	02/06/1938
Virgili i Pujol, Maria	DOGC	22/12/1938
Virgili Manen, Francesc	DOGC	02/06/1938
Visconti i Martínez, Juli	DOGC	02/06/1938
Viura i Carreras, Joan	DOGC	18/12/1937
Viura i Mirambel, Joan	DOGC	15/11/1937
Viure i Benet, Eulàlia	DOGC	02/06/1938
Viver i Lucena, Josep Maria	DOGC	24/07/1937
Vives i Barberán, Francesc	DOGC	02/06/1938
Vives i Bonastre, Vicenç	DOGC	14/11/1937
Vives i Calsina, Joan	DOGC	17/04/1938
Vives i Casajuana, Miquel	DOGC	17/04/1938
Vives i Farré, Francesc	DOGC	02/06/1938
Vives i Fuiguerola, Joan	DOGC	15/11/1937
Vives i Gibert, Joan	DOGC	02/06/1938
Vives i Godall, Josep Maria	DOGC	16/01/1938
Vives i Godoy, Josep	DOGC	02/06/1938
Vives i Gómez, Francesc	DOGC	27/08/1937
Vives i Graell, Francesc	DOGC	27/08/1937
Vives i Martell, Francesc	DOGC	27/08/1937
Vives i Oller, Francesc	DOGC	27/08/1937
Vives i Pera, Francesc	DOGC	27/08/1937
Vives i Pons, Francesc	DOGC	27/08/1937
Vives i Pujol, Francesc	DOGC	27/08/1937
Vives i Recasens, Francesc	DOGC	27/08/1937
Vives i Torné, Manuel	DOGC	21/08/1937
Vives, Miquel	DOGC	27/02/1938
Vives, Pere, veí de la Selva de Mar	DOGC	21/07/1938
Viviano i Carrión, Enric	DOGC	27/08/1937
Viviano i López, Enric	DOGC	27/08/1937
Vivo i Comas, Joan	DOGC	09/06/1937
Vivo i Misser, Jaume	DOGC	12/11/1938
Vivó i Soler, Joaquim	DOGC	02/06/1938
Vizán i Revilla, Ramir	DOGC	28/09/1937
Vlarrasa, Savador, propietari a Ripoll	DOGC	20/07/1937
Volart i Valls, Joan	DOGC	22/07/1937
Xammar i Aldomà, Francesc	DOGC	12/10/1937
Xatruc i Torredemé, Esperança	DOGC	20/02/1938
Ximinis i Guri, Josep	DOGC	21/10/1938
Xirinachs i Espinàs, Enric	DOGC	12/10/1937
Zalabardo i Pous, Ramon	DOGC	17/04/1938
Zalvidea i Ubillós, Joan	DOGC	17/07/1937
Zanetti i Linares, Santiago M	DOGC	02/11/1938
Zaragoza i Galiasca, Joan.	DOGC	02/11/1938

ANNEX 2: LLISTAT D'ENCAUSATS SANCIONATS

Nom	Població incautació	Decisió	Publicació
Aguilera i Roca, Pau	Rubí	10/08/1938	15/08/1938
Alba i Bonifaz, Santiago	No consta	22/06/1937	24/06/1937
Albiñana i Catafal, Miquel	Martorelles de Baix	29/06/1937	14/07/1937
Álvarez de Sisternes, Joan	Vilafranca del Penedès	09/08/1938	15/08/1938
Amat i Roumens, Lluís	Terrassa	09/09/1937	19/10/1937
Associació Catòlica de Vilafranca del Penedès	Vilafranca del Penedès	17/08/1938	03/09/1938
Bach i Escofet, Pere	Sesrovires	07/12/1937	30/01/1938
Bach i Escofet, Ramon	Sesrovires	07/12/1937	30/01/1938
Baliu i Badia, Antoni	Igualada	05/10/1938	21/10/1938
Barata i Rocafort, Antoni	Terrassa	26/08/1937	12/10/1937
Barris i Fàbregas, Jaume	Aigüesboines	06/09/1938	16/10/1938
Bau i Nolla, Joaquim	Tortosa	28/12/1937	30/01/1938
Bellpuig, Llorenç, ex vicari de Taradell	Santa Eugènia de Berga	29/06/1937	09/07/1937
Bertran i Musitu, Josep	No consta	25/11/1937	03/12/1937
Boné Boné, Manuel	No consta	05/04/1938	08/05/1938
Boné i Arrieta, Manuel	No consta	05/04/1938	08/05/1938
Boné i Arrieta, Maria	No consta	05/04/1938	08/05/1938
Brand i Couaseau, Emilia	No consta	22/03/1938	07/04/1938
Brufau i Cusidó, Joan	Mataró	18/01/1938	01/02/1938
Busquets i Castellar, Antonia	Ametlla del Vallès	12/08/1937	09/09/1937
Churruca i Dotres, Mercè	Barcelona	10/08/1937	01/09/1937
Churruca i Dotres, Ricard	Barcelona	05/08/1937	27/08/1937
Cirera Volta, Josep	Olesa, Llagosta, Sentmenat	12/08/1937	11/09/1937
Comas i Gusart, Joan	Gironella	20/09/1938	17/10/1938
Company i Llansana, Ramon	Igualada	15/03/1938	01/04/1938
Congregació de CG Carmelites de Calella	Calella	01/03/1938	14/03/1938
Congregació de CG Vetlladores de Calella	Calella	22/02/1938	13/03/1938
Congregació de la Nostra Dona de l'Ensenyança de Calella	Calella	22/02/1938	13/03/1938
Congregació de les Servees de Maria de Sabadell	Sabadell	27/08/1937	11/09/1937
Convent de les Filipenses de Aigüestoses de Llobregat	Aigüestoses de Llobregat	23/07/1938	01/08/1938
Convent de Monges de Viladecans	Viladecans	02/08/1938	15/08/1938
Corbera i Soulé, Esteve	Palleja	17/06/1937	20/06/1937
Corte Angèlica de San Luís Gonçana	Barcelona	19/04/1938	24/05/1938
Costa i Amat, Josep	Flaçà	28/01/1938	13/02/1938
De Pallejà i Ferrer-Vidal, Guillem	Sabadell i Quirze de la Serra	09/10/1937	10/10/1937
Dominiques de Girona, Religioses.	Girona	19/08/1937	01/10/1937
Dotres de los Santos, Maria, Vda de Churruca	Barcelona	05/08/1937	14/08/1937
Duran i Bonich, Joan	Pi de Llobregat	28/10/1938	11/11/1938
Ex Marquès d'Alòs i de Dou	Ripoll	19/01/1938	18/02/1938
Farràs i Planellas, Francesc	Terrassa	26/08/1937	01/10/1937
Fatjo i Pi, Josep	Palau-solità	04/09/1937	12/09/1937
Feliu i Boda, Josep	Terrassa	17/08/1937	10/10/1937
Fernàndez Valdés, Cristòfol	Martorelles de Baix	29/06/1937	12/07/1937
Ferrer i Canals, Maria	Sadurní d'Anoia	22/02/1938	13/03/1938
Foment del Culte i Clero, de Terrassa	Terrassa	19/08/1937	01/10/1937
Fontcuberta i de Dalmases, Xavier	Vilatorta, Vilaleons i	12/08/1937	26/09/1937
Fortí i Soler, Eduard	Esparraguera	22/02/1938	13/03/1938
Frouchtman, Edmon	Argentona i Barcelona	24/03/1938	08/04/1938
G.G. de la Doctrina Cristiana de la Seu D'Urgell	Argentona	29/03/1938	06/05/1938
Gamazo, Joan Antoni	Seu d'Urgell	23/06/1937	24/06/1937
Garcia i Ribas, Simeó	No consta	26/08/1937	27/09/1937
Gelabert, Pau	Terrassa	31/08/1938	16/10/1938

Germandat de Filles de Maria de Terrassa	Terrassa	19/08/1937	11/10/1937
Germans Terciàries del Carme de Calonge	Calonge	15/03/1938	07/05/1938
GG Doctrina Cristiana de Molins de Llobregat	Molins de Llobregat	01/03/1938	16/03/1938
Gil de Biedma, Lluís	No consta	22/11/1937	29/11/1937
Guillemot i Mussons, Josep	Terrassa	26/08/1937	14/10/1937
Hermanos Jesuitas de Rubí	Rubí	19/04/1938	18/05/1938
Herran i Torrente, Ramon	Sabadell	15/03/1938	06/04/1938
Joventut Catòlica de Bisaura de Ter	Bisaura de Ter	12/08/1937	26/09/1937
Joventut Catòlica de Molins de Llobregat	Molins de Llobregat	08/02/1938	21/02/1938
Julià i Canals, Serafí	Sesrovires	30/12/1937	24/12/1937
Junta de Salas de Asilo para Parvulos de Barcelona	Barcelona	17/08/1937	28/08/1937
La Pau Social	Calella	24/03/1938	17/04/1938
Lopez Genara, Vidua de Sert	Barcelona	22/06/1937	24/06/1937
Malla i Cornella, Pere	Rubí	19/04/1938	21/05/1938
Marcet i Poal, Miquel	Terrassa	03/09/1937	23/09/1937
Matalonga i Feliu, Pere	Terrassa	16/08/1937	10/10/1937
Mercadé i Totosaus, Antònia	No consta	25/01/1938	13/02/1938
Milà i Camps, Josep Maria	Barcelona	06/07/1937	20/07/1937
Moliné i Fusté, Antoni	Rubí	19/04/1938	20/05/1938
Monjes Dominiques de Reus	Reus	08/03/1938	01/04/1938
Montepio de Terrassa	Terrassa	08/02/1938	10/03/1938
Mora i de Caralt, Joaquim	Llavaneres de Montalt	19/04/1938	20/05/1938
Mora i Fernández, Çonçal	Santes Creus	29/03/1938	06/05/1938
Munné i Orpí, Josep Maria	Piera	11/01/1938	10/02/1938
Navinés i Comaderan, Agustí	Tordera	28/10/1938	07/11/1938
Noriega i Noriega, Vicenç	Barcelona	29/06/1937	01/07/1937
Olano i Barandian, Josep	Barcelona	03/08/1937	19/08/1937
Olive i Ramoneda, Vidal	No consta	26/11/1938	16/12/1938
Ordre Sagrada Família de Molins de Llobregat	Molins de Llobregat	17/02/1938	07/03/1938
Orga i Solé, Josep	Vallmoll	08/03/1938	27/03/1938
Palomera i Pujol, Pere	Santpedor	01/03/1938	16/03/1938
Pares Agustins de Calella	Calella	15/03/1938	01/04/1938
Pares Escolapis de Calella	Calella	24/03/1938	08/04/1938
Pascual i Julià, Joan	Aiguëstoses de Llobregat	06/07/1937	16/07/1937
Planas i Serrató, Claudi	Barcelona	05/04/1938	08/05/1938
Poch i Martorell, Pere	Sesrovires	30/11/1937	23/12/1937
Ramoneda i Vallhonrat, Pere	Rubí	19/04/1938	21/05/1938
Reverenda Comunitat de Terrassa	Terrassa	16/08/1937	10/10/1937
Rieusset i Planchón, Aquilí	No consta	28/10/1938	16/11/1938
Rosal, Maria, mare superiora germanes dominiques	Gironella.	17/08/1938	19/10/1938
Rosell i Ballester, Antoni	Terrassa	22/11/1937	03/12/1937
Rosell i Ballester, Marti	Terrassa	22/11/1937	03/12/1937
Salas de Asilo de las HH de la Presentación	Barcelona	28/12/1937	16/02/1938
Sayos i Freixa, Quirze	Bisaura de Ter	12/11/1937	29/11/1937
Sentmenat i Fontcuberta, Mercè	No consta	15/09/1937	09/11/1937
Serrató i Salas, Maria	Barcelona	05/04/1938	08/05/1938
Sert i López, Antoni	Barcelona	12/08/1937	03/10/1937
Sert i López, Francesc	No consta	17/06/1937	20/06/1937
Sobrevia i Grau, Pau	Rubí	19/04/1938	22/05/1938
Suñé, Joan	Vilanova i la Geltrú	28/10/1938	16/11/1938
Tauler i Palet, Pere	Palamós	15/03/1938	01/04/1938
Torra i Figuls, Isidre	Sabadell	24/03/1938	07/04/1938
Ustrell i Saltor, Antoni	Sabadell	15/03/1938	01/04/1938
Utset i Payàs, Salvador	Terrassa	26/08/1937	14/10/1937
Vila i Pere, Josep	Blancafort	14/04/1938	18/05/1938

ANNEX 3: LLISTAT D'ENCAUSATS NO SANCIONATS

Nom	Població incautació	Decisió	Publicació
Abizanda i Puntos, Pere	Barcelona	09/09/1937	25/10/1937
Adroer i Vinyals, Ramon	Viladasens	05/10/1937	24/10/1937
Adroher i Roca, Bonaventura	Sant Pol de Mar	01/03/1938	22/03/1938
Agulló i Salas, Francesc	No consta	09/09/1937	22/10/1937
Aixelà i Juvé, Claudina	No consta	04/10/1938	17/10/1938
Alavedra i Aurell, Miquel	Terrassa	26/08/1937	10/09/1937
Alberich Forjas, Filomena	No consta	22/02/1938	07/03/1938
Alemaný i Esplugas, Ramon	Anglesola	26/04/1938	08/05/1938
Algodones Creixells SA	La Garriga	17/01/1939	23/01/1939
Aliaga i Freg, Pasqual	No consta	08/03/1938	18/03/1938
Alsina i Amat, Jaume	No consta	03/05/1938	13/05/1938
Alsina i Celis, Emili	No consta	21/12/1937	08/01/1938
Alsina i Sánchez, Sagrari	Sant Feliu de Guíxols	16/11/1937	25/11/1937
Alvarez i Cuevas, Narcís	Vinebre	22/03/1938	03/04/1938
Amat i Aymar, Joan	Barcelona	18/01/1938	31/01/1938
Amell i Masó, Enric	Begues	29/03/1938	14/04/1938
Amstromg i Mayoral, Antonia, Vídua de Lluís Rubert i Català	No consta	09/09/1937	04/11/1937
Andreu i Massip, Magí	Igualada	17/08/1938	04/09/1938
Andreu i Sol, Francesca	Barcelona	31/08/1937	17/10/1937
Anglada i Mir, Juli	Terrassa	16/11/1937	25/11/1937
Anonima Rifa Anglada	Manlleu	20/10/1937	28/10/1937
Arderiu i Mitjans, David	Bellví	15/03/1938	02/04/1938
Argeli i Dalmau, Ramon	No consta	05/11/1937	10/11/1937
Argila i Portell, Rosa	Fonts de Sacalm	22/02/1938	11/03/1938
Armengol i Cascante, Avelina	No consta	13/10/1937	27/11/1937
Armengol i Cases, Josep	No consta	15/03/1938	01/04/1938
Arquer i Figuerola, Josep	Badalona	09/03/1938	22/03/1938
Artés i Oliva, Andreu	No consta	01/02/1938	18/02/1938
Artigas i Lou, Maria	No consta	09/08/1938	15/08/1938
Artigas i Pallarés, Maria	No consta	20/09/1938	16/10/1938
Aulina i Saurina, Magdalena	Porqueres	11/11/1937	22/11/1937
Aupi i Pagès, Jaume	Far d'Empordà	28/09/1937	04/10/1937
Aymerich i Domingo, Josep	Vallmoll	04/10/1938	17/10/1938
Babot i Tapias, Modest	Pi de Llobregat	10/04/1938	23/04/1938
Badia i Pons, Josefa	No consta	28/12/1937	27/01/1938
Baixeras i Felip, Manuel	No consta	15/03/1938	01/04/1938
Balanyà i Espinós, Joan	Pi de Llobregat	19/04/1938	22/05/1938
Baldiris i Adrià, Joan	Vilanova i la Geltrú	28/10/1938	11/11/1938
Ballesté i Plana, Jacint	Rocafort de Queralt	19/04/1938	22/05/1938
Baños de Castelldefels SA	Castelldefels	04/10/1938	20/10/1938
Barbany i Unyó, Lluís	Ametlla del Vallès	10/09/1937	20/09/1937
Barguñó i Juliachs, Josep	No consta	15/03/1938	02/04/1938
Barnola i Portabella, Josep	Ribes de Freser	29/03/1938	14/04/1938
Barraquer de Ros, Joaquim	No consta	08/02/1938	04/03/1938
Bartumeu i Batllori, Benet	Sant Feliu de Guíxols	22/03/1938	03/04/1938
Bassols i Iglesias, A. Ayeli	No consta	16/11/1937	25/11/1937
Batalla i Cunillera, Eduard	No consta	24/03/1938	08/04/1938
Batalla i Llorens, Josep	No consta	04/10/1938	21/10/1938
Batalla i Manresa, Josep	Barcelona	04/01/1938	23/01/1938
Batalla i Olives, Antoni	Vilanova de Meià	24/03/1938	10/04/1938
Batista i Amillach, Maria	No consta	01/02/1938	18/02/1938
Batló i Bofill, Jesús	No consta	14/12/1937	09/01/1938
Bau Nolla, Francesc Xavier	Tortosa	18/10/1937	11/11/1937

Bayer, Josep Maria, veí de les Fonts de Sacalm	Fonts de Sacalm	26/11/1938	13/12/1938
Belza i Bonastre, Manuel	Capellades	05/04/1938	15/04/1938
Bernat i Escola, Ceferí	Castelló de Farfanya	04/01/1938	25/01/1938
Bieto i Massip, Adolf	No consta	01/03/1938	09/04/1938
Bieito i Massip, Carme	No consta	01/03/1938	09/04/1938
Bieto i Massip, Oleguer	No consta	01/03/1938	09/04/1938
Bigas i Homs, Manuel	No consta	09/09/1937	19/10/1937
Bigata i Corrons, Emili	No consta	17/08/1938	27/08/1938
Blanco Bañeres SA, Higini	No consta	23/09/1937	01/10/1937
Blanco i Garcia, Miquel – domicili Carrer Arc del Teatre	Barcelona	05/10/1937	29/11/1937
Blanco i Garcia, Miquel – domicili Carrer Diputació	Barcelona	05/10/1937	29/11/1937
Blavia i Pinto, Francesc	Lleida	28/12/1937	12/02/1938
Boada i Rovira, Joan	No consta	26/08/1937	27/09/1937
Boada i Rovira, Josep	No consta	14/12/1937	16/01/1938
Bodro i Masdeu, Josep	No consta	15/02/1938	04/03/1938
Bofill i Batllori, Baldiri	No consta	01/03/1938	14/03/1938
Bofill i Campreciós, Eleuteri	No consta	15/03/1938	01/04/1938
Bofill i Santacana, Jacint	Vilasar de Dalt	04/10/1938	20/10/1938
Bonafont i Oliveras, Salvador	Martorelles de Baix	04/08/1937	11/08/1937
Bonastre i Giralt, Francesc	No consta	29/03/1938	14/04/1938
Bonnemaison i Farriols, Francesca	Canet de Mar	19/12/1938	14/01/1939
Bonet i Duran, Carles	No consta	03/02/1938	18/02/1938
Bonet i Madrid-Davila, Delfina	Llavaneres	23/12/1937	31/12/1937
Bori i Cantarell, Josep	No consta	22/02/1938	08/03/1938
Bori i Massó, Josep	No consta	22/02/1938	08/03/1938
Borràs i Borràs, Ramon	No consta	13/10/1937	22/10/1937
Borràs i Oriol, Enric	No consta	26/08/1937	28/08/1937
Bosch i Campins, Jaume	Vilassar de Dalt	04/10/1938	17/10/1938
Bosch i Catarineu, Alexandre	Barcelona	28/09/1937	04/10/1937
Bosch i Lloret, Ignasi	Esplugues de Llobregat	15/02/1938	04/03/1938
Bosch i López, Josep Maria	No consta	30/09/1937	20/11/1937
Bosch i Solé, Francesca	No consta	22/09/1937	11/11/1937
Bregaret i Batllori, Narcís	Desvalls	04/10/1938	20/10/1938
Bufill i Cugat, Eduard	Reus	22/02/1938	08/03/1938
Bufill i Cugat, Francesca	Reus	22/02/1938	08/03/1938
Bufill i Cugat, Josep	Reus	22/02/1938	08/03/1938
Bundó i Casas, Josep	Vallirana	14/12/1937	22/01/1938
Buxó i Rocafort, Jerònim	Alba del Vallès	25/01/1938	13/02/1938
Cabani i Oliva, Joan	No consta	17/02/1938	05/03/1938
Cabanyes i Marquès, Alexandre	Vilanova i la Geltrú	10/03/1938	24/03/1938
Cabré i Bru, Andreu	Falset i Gratallops	19/08/1937	26/08/1937
Calduch i Morera, Daniel	Amposta	22/02/1938	09/03/1938
Calsina i Gros, Teresa	Abrera	03/05/1938	24/05/1938
Calvet i Obiols, Lluís	Tremp	22/03/1938	24/05/1938
Camprubi i Baratau, Antoni	No consta	28/02/1938	11/03/1938
Camprubi i Ribot, Bonaventura	Pi de Llobregat	20/09/1938	17/10/1938
Camps i Renom, Angela	No consta	01/03/1938	14/03/1938
Camps i Soldevila, Joan	No consta	18/01/1938	29/01/1938
Canals i Biosca, Joan-Batista	No consta	16/12/1937	22/01/1938
Canals i Nubiola, Societat Mercantil	Sesrovires	10/03/1938	08/04/1938
Cañellas i Gay, Teresa	No consta	01/02/1938	18/02/1938
Canició i Ferran, Manuela	Ràpita dels Alfacs	04/01/1938	16/01/1938
Canut i Estella, Gaietà	Esplugues de Llobregat	19/08/1937	23/09/1937
Capdevila i Adam, Rita	No consta	09/09/1937	27/10/1937
Capmany i Sala, Joan	Rubi	19/04/1938	22/05/1938
Capo i Varet, Baltasar	No consta	18/02/1938	07/03/1938

Caraffí i Nicolau, Maria	Hostalets de Pierola	16/09/1937	24/09/1937
Carbó i Cassi, Baldomer	No consta	06/01/1938	27/01/1938
Carbó i Pascual, Miquel	No consta	15/03/1938	08/04/1938
Carbonell i Jofra, August	Cabrera de Mataró	13/01/1938	23/01/1938
Carré i Rué, Maria	Cervià de les Garrigues	16/04/1938	13/05/1938
Carreras i Coronas, Eusebi	Barcelona	28/10/1937	02/11/1937
Casajuana i Oliver, Josep	No consta	03/02/1938	19/02/1938
Casals i Heras, Lluís	No consta	05/04/1938	16/04/1938
Casanellas i Prats, Josep	Cervera	06/01/1938	25/01/1938
Casas i Choconeli, Josep	Bruc	28/12/1937	25/01/1938
Casas i Millàs, Josep	Martorell	18/10/1938	01/11/1938
Casas de Muller, Josep Maria	Bruc	28/12/1937	25/01/1938
Castells i Carbonell, Anna	No consta	19/08/1937	06/09/1937
Castells i Rabassa, Joan	Horts de Llobregat	21/10/1937	19/11/1937
Catalán, Anselm	Barcelona	04/01/1938	01/02/1938
Catarineu i Jalencas, Antoni	Arenys de Mar	31/08/1937	28/10/1937
Centre Instructiu i Recreatiu de Balsareny	Balsareny	21/03/1938	02/04/1938
Cerda i Cladellas, Pere	Palau-solità	26/10/1937	22/11/1937
Cerda i Jornet, Antoni	Palau-solità	12/08/1937	24/08/1937
Cervelló i Arbós, Bonaventura	No consta	01/03/1938	15/03/1938
Cervelló i Arbós, Enric	No consta	01/03/1938	15/03/1938
Churruca i Dotres, Cosme	No consta	09/09/1937	03/10/1937
Cirera i Prim, Josep R.	Borredà	09/08/1938	16/08/1938
Claramunt i Parés, Pere	No consta	19/10/1937	15/11/1937
Claret i Riba, Josefa	No consta	14/04/1938	18/05/1938
Clot i Junoy, Lluís G.	Queixans	02/11/1937	26/11/1937
Codina i Viver, Jaume	Pi del Llobregat	10/03/1938	23/03/1938
Coll i Bacardi, Antoni	No consta	08/03/1938	24/03/1938
Colomer i Bordanova, Albert	Ribes de Freser	05/04/1938	18/04/1938
Coma i Germen, Lluís	Figueres	08/02/1938	25/02/1938
Coma i Lletjós, Pere	Ribas de Freser	04/11/1937	21/11/1937
Comajuncosa i Santacana, Josep	Aiguestoses de Llobregat	29/06/1937	16/07/1937
Comère i Poupé, Gastó	La Garriga	22/02/1938	08/03/1938
Comunitat d'Aigües de la Mina de Calella	Calella	15/02/1938	26/02/1938
Conde i Baliu, Lluís	Barcelona	03/09/1937	10/09/1937
Conill i Montobbio, Bonaventura	Lloret de Mar	05/04/1938	17/04/1938
Corbera i Puñet, Jaume	Barcelona	03/09/1937	15/09/1937
Cordomi i Puig, Joan	Barcelona	22/07/1938	29/04/1938
Corominas i Ramon, Josefa	No consta	03/02/1938	19/02/1938
Cortada i Roig, Miquel	Lleida	30/09/1937	07/10/1937
Cortes i Riera, Carolina	No consta	10/08/1937	16/08/1937
Costa i Babot, Antoni	No consta	15/03/1938	02/04/1938
Creixell i Vallhonrat, Carles	Pi del Llobregat	24/02/1938	11/03/1938
Creixells i Vallhonrat, Francesc	Pi del Llobregat	01/03/1938	13/03/1938
Creus i Berenguel, Lluís	No consta	26/08/1937	14/10/1937
Cuadrench i Cuadrench, Josep	No consta	22/09/1937	28/09/1937
Cuadrench i Cuadrench, Montserrat	No consta	22/09/1937	28/09/1937
Cunill i Sarsanedas, Ramon, domicili a Creu Coberta, 15	Barcelona	04/01/1938	05/02/1938
Cunill i Sarsanedas, Ramon, domicili a Lope de Vega, 24	Barcelona	04/01/1938	05/02/1938
Danot i Garriga, Genovena	Papiol	05/04/1938	16/04/1938
De Bobés i Artés, Enric	No consta	04/11/1937	16/11/1937
De Bobes i Balaguer, Arcadi	No consta	06/11/1937	16/11/1937
De Bufalà i Ferrater, Joaquim	No consta	25/11/1937	12/12/1937
De Casanovas i Deltor, Maria	No consta	14/12/1937	10/01/1938
De Cuadras, Enriqueta	Calella	01/03/1938	13/03/1938

De la Cruz i Diaz, Emilià	No consta	28/12/1937	15/01/1938
De Mercader i Zufia, Arnau	No consta	08/02/1938	21/02/1938
De Pagès i Comas, vídua de Capara	No consta	17/02/1938	04/03/1938
De Valls i de Feliu, Pius	Baix Montseny-Vallgorguina	10/03/1938	13/5/1938
De Valls i de Feliu, Pius	Baix Montseny-Vallgorguina	10/03/1938	28/5/1938
Del Corral i Ramírez, Caterina	No consta	29/06/1937	18/07/1937
Descalç i Casaponsa, Pau	Gironella	26/11/1938	12/12/1938
D'España de Digoine, Carles	Piera	14/04/1938	08/05/1938
Déu i Majó, Magdalena	Reus	11/01/1938	03/02/1938
Domènech i Rabella, Joan	Rubí	20/09/1938	17/10/1938
Domènech i Socias, Eduard	Pi del Llobregat	12/04/1938	23/04/1938
Domingo i Mañé, Pere	Esplugues de Llobregat	22/02/1938	09/01/1938
Domingo i Purroy, Josep	Lloret de Mar	26/08/1937	14/09/1937
Doria i Horta, Antoni	No consta	26/11/1938	13/12/1938
Duran i Plantada, Pere	Palau-solità i Ametlla Vallès	25/08/1937	28/09/1937
Elias i Font, Josep	Montserrat	26/04/1938	08/05/1938
Encesa i Pujadas, Josep	Girona	29/09/1937	11/11/1937
Enric Llop, Marti	Igualada	27/01/1938	05/02/1938
Escandell i Tur, Antoni	No consta	10/03/1938	23/03/1938
Escofet i Amills, Teresa	Vilanova i la Geltrú	27/10/1938	11/11/1938
Espadaler i Culi, Ramon	Bisaura de Ter	12/08/1937	10/10/1937
Espi, Dolors, vídua de Murtra	Santa Eugenia de Berga	06/07/1937	18/07/1937
Espona i Brunet, Jaume	Torelló	14/12/1937	26/01/1938
Etapà i Vidal, Eduvigis	No consta	14/12/1937	01/01/1938
Estartús i Rifà, Salvador	No consta	26/08/1938	05/09/1938
Esteller i Miñana, Carolina	Cardedeu	24/03/1938	11/04/1938
Esteve i Guixà, Joan	Bruc	29/04/1938	23/04/1938
Estrada i Mundet, Josep	Aiguës Toses Llobregat	26/11/1938	15/12/1938
Ex-comte de Bell-lloc, Mercader i Zufia, Arnau	Dosrius	08/02/1938	21/02/1938
Fabra i Ballesté, Josep	Rocafort de Queralt	19/04/1938	21/05/1938
Fàbrega i Mata, Catarina	No consta	01/02/1938	17/02/1938
Fabrics Reunidas de Cauchú	No consta	23/12/1937	27/01/1938
Falp i Torrens, Dolors	No consta	01/02/1938	18/02/1938
Faneca i Tarragona, Josep	Tremp	29/03/1938	09/04/1938
Farnés i Pagès, Maria	Codines del Vallès	19/04/1938	22/05/1938
Farré i Duat, Josep	Talarn	01/03/1938	27/03/1938
Faura i Marquet, Gabriel	Vacarisses	05/04/1938	15/04/1938
Febrer Calvo-Encalada, Lluís Maria	No consta	28/10/1938	11/11/1938
Febrer i Jover, Antoni	No consta	18/01/1938	31/01/1938
Felip i Pagès, Salvador	Reus	23/12/1937	10/02/1938
Feliu i Llibre, Joan	Ripoll	14/04/1938	18/05/1938
Fernández i Burgos, Frederic	No consta	04/11/1937	20/11/1937
Ferrando i Barbé, Matías	Reus	08/03/1938	16/03/1938
Ferré i Hereter, Sara	Tremp	29/03/1938	13/04/1938
Ferré i Vidal, Filomena	Rocafort de Queralt	04/04/1938	18/04/1938
Ferré i Ventura, Joan	El Catllar	01/03/1938	22/03/1938
Ferruz i Borbón, Enric	Pins dels Vallès (Valldoreix)	28/12/1937	27/01/1938
Flaquer i Barraquer, Quirze	No consta	06/01/1938	23/01/1938
Foment Martinenc, Ateneu Obrer	Barcelona	17/08/1937	03/09/1937
Font de Rubinat i Lamarca, Dolors	Reus	16/12/1937	14/01/1938
Font de Rubinat i Lamarca, Josefa	Reus	16/12/1937	14/01/1938
Font de Rubinat i Lamarca, Maria de la Concepció	Reus	16/12/1937	14/01/1938
Font de Rubinat i Lamarca, Maria de l'Assumpció	Reus	16/12/1937	14/01/1938
Font de Rubinat i Lamarca, Maria Teresa	Reus	16/12/1937	14/01/1938
Font de Rubinat, Pau	Reus	16/12/1937	14/01/1938
Font i Maurell, Josep	No consta	26/08/1938	05/09/1938

Font i Puig, Miquel	Cardedeu	14/12/1937	14/01/1939
Fontanills i Maristany, Francesc	Masnou	04/01/1938	25/01/1938
Foret SA	Barcelona	24/03/1938	11/04/1938
Fornés i Padrós, Antònia	Igualada	26/08/1937	19/09/1937
Freixes i Sala, Amadeu	Capellades	14/04/1938	18/05/1938
Fusté i Solé, Trinitat	No consta	28/09/1937	15/10/1937
Galan i Pacheco, Antoni	No consta	15/02/1938	04/03/1938
Galtés i Mayné, Antoni	Vilafranca del Penedès	22/02/1938	09/03/1938
Gareta i Lucea, Tomas	No consta	22/06/1937	24/06/1937
Garriga i Roca, Rafael	No consta	17/02/1938	05/03/1938
Gelambi i Morera, Josep	No consta	02/09/1937	07/09/1937
Gesa i Bellavista, Josep	Cardedeu	22/02/1938	09/03/1938
Gibert i Gras, Maria	Reus	10/03/1938	24/03/1938
Gili i Arpa, Antoni	No consta	13/10/1937	27/11/1937
Gili i Saderra, Ramon	Barcelona	07/02/1938	19/02/1938
Giró i Trinxet, Lourdes	Cerdanyola Vallès-Bellaterra	26/04/1938	24/05/1938
Giro, Francesca, vídua de Playa Cuadrenc	Castellgalí	26/01/1938	14/02/1938
Girona i Anguera, Josep	Papiol	03/02/1938	04/03/1938
Gispert i Huguet, Maria	Reus	01/03/1938	12/03/1938
Gomà-Camps i Solé, Jaume	La Riba	03/05/1938	24/05/1938
Gonzalez i Casado, Eusebi	No consta	06/07/1937	20/07/1937
Granada de Pujadas, Cecili	Vilanova Muga, Llagostera	26/11/1938	15/12/1938
Guasch i Casals, Domènec	No consta.	05/04/1938	16/04/1938
Guillem Truginer SA, (Mecanogràfica)	No consta	24/03/1938	10/04/1938
Guix i Massó, Carme	Reus	15/04/1938	09/05/1938
Guix i Ribas, Josep	No consta	16/11/1937	27/11/1937
Herans i Fernández, Emilia	No consta	09/03/1938	24/03/1938
Hereus Comte de Torregrossa	Vilanova de la Barca	24/03/1938	12/04/1938
Hereus d'Amalia Soler i Tord	Castellsarroca	01/03/1938	12/03/1938
Hereus de Francesc Enric i Borrell	Granera	26/11/1938	13/12/1938
Hereus de Joan Borràs i Puig, Josep Borràs Ventura	Pins dels Vallès	01/02/1938	11/02/1938
Hereus de Joan Borràs i Puig, Manuel Borràs Ventura	Pins dels Vallès	01/02/1938	11/02/1938
Hereus de Joaquim Bassols de Risec	Llagostera	08/02/1938	04/03/1938
Hereus de Josep Llobet i Guri	Calella	22/02/1938	10/03/1938
Hereus de Lluicià Bassart	Calella	05/04/1938	23/04/1938
Hereus de M. Cabuti i S.Clarabuch	Calella	22/02/1938	11/03/1938
Hereus de Miquel Roig i Font	Corbera de Llobregat	22/07/1938	01/08/1938
Huix, Adjutori, de les Fonts de Sacalm	Fonts de Sacalm	26/11/1938	17/12/1938
Iglesias i Nadal, Jacint	Albagés	29/03/1938	14/04/1938
Ivern i Carreras, Joan	No consta	21/12/1937	27/01/1938
Jovells Miranda, Joan	Miralcamp	15/02/1938	13/03/1938
Jover i Casas, Carme	No consta	13/01/1938	28/01/1938
Jover i Castells, Lluís	Vilassar de Mar	13/01/1938	23/01/1938
Julià de la Riera, Jaume	Sesrovires	10/03/1938	23/03/1938
Julià i Canals, Celestí	Sesrovires	22/02/1938	10/03/1938
Korn, Norbert	No consta	02/11/1937	19/11/1937
Laborda i Gasull, Eugeni	Barcelona	30/09/1937	16/10/1937
Lavilla i López, Serafina	No consta	26/11/1938	15/12/1938
León i Levi, Ventura	No consta	15/03/1938	02/04/1938
Lladó i Ciurana, Antoni	La Riba	17/08/1938	27/08/1938
Llaudet i Soler, Josep	No consta	18/01/1938	28/01/1938
Llibre i Blanch, Lluís	Cardedeu	28/09/1937	08/11/1937
Llobateras i Canet, Merce	Rubí	09/08/1938	15/08/1938
Llobet i Guri, Josep	No consta	15/02/1938	05/03/1938
Llobet i Nicolau, Josep	Calella	22/02/1938	11/03/1938
Llobet i Nicolau, Rossend	Calella	22/02/1938	11/03/1938

Llopart i Castells, Teresa	No consta	16/11/1937	25/11/1937
Llopis i Fàbregas, Salvador	Igualada	09/08/1938	16/08/1938
Llorens i Gispert, Pau	No consta	10/08/1937	28/08/1937
Llorents, Miquel	Ribes de Freser	01/03/1938	15/03/1938
Llover i Serralta, Josep	Planes Hostoles	26/11/1938	15/12/1938
Lluch i Viñals, Salvador	Gava	23/12/1937	09/01/1938
Malloll i Casanovas, Josep Maria	No consta	24/03/1938	08/04/1938
Maluquer i Sardà, Manuel	Balaguer	05/11/1937	09/11/1937
Manufactures Borràs SA	Castellbell i el Vilar	26/04/1938	13/05/1938
Maquinaria Industrial SA	No consta	21/12/1937	11/02/1938
Marca i Sarrà, Tecla	La Canonja	12/08/1937	21/08/1937
Marcet i Banús, Josep	Vilanova i la Geltrú	15/03/1938	01/04/1938
Margenat i Gabarró, Josep	Rubi	06/01/1938	23/01/1938
Marini, G.B,	No consta	10/08/1937	24/09/1937
Marques i Estrada, Maria	Granollers	29/06/1937	01/07/1937
Marquès i Farguella, Ramona, vídua Vila	Barcelona	08/02/1938	20/02/1938
Marrugat, Cristòfol	Rocafort de Queralt	05/04/1938	22/04/1938
Martí Segura, Santiago	Palafugell	30/11/1937	16/12/1937
Marti i Torrent, Salvador	No consta	24/03/1938	08/04/1938
Mas de les Valls, Salvador	Begues	05/04/1938	20/04/1938
Mas i Barbarà, Josep	Vallirana	04/01/1938	16/01/1938
Mas i Fontanals, Francesc	Torrelles de Llobregat	06/09/1938	16/10/1938
Mas i Orriols, Antoni	Queixans	28/12/1937	10/01/1938
Massaneda i Corretger, Manuel	Farners de la Selva	28/10/1938	07/11/1938
Massuet i Amoròs, Domènec	Arenys de Mar	17/11/1937	27/11/1937
Matas i Jorba, Miquel	Barcelona	08/03/1938	24/03/1938
Mateu i Pla, Josefa	Barcelona	01/02/1938	18/02/1938
Mateu i Pla, Mercè	Barcelona	10/01/1938	28/01/1938
Maxenchs i Rosich, Anna	Barcelona	08/02/1938	20/02/1938
Maymò i Xirau, Jaume	Vilanova del Vallès	23/08/1938	04/09/1938
Maynou i Feliu, Dolors	Canet de Mar	26/11/1938	13/12/1938
Méndez i Mauri, Manuel	Gramenet del Besòs	26/11/1938	13/12/1938
Mestres i Ros, Josep	Sant Pol de Mar	18/11/1937	28/11/1937
Milà i Galimany, Francesc	Castellsarroca	01/02/1938	18/02/1938
Millet i Miñana, Daniel	Arbúcies	06/12/1938	18/12/1938
Millet i Roca, Salvador	No consta	21/12/1937	14/01/1938
Minguell i Oromi, Jaume	Puigverd de Lleida	02/12/1937	26/12/1937
Minguell i Riera, Jaume	Barbens (Lleida)	29/03/1938	13/04/1938
Miró i Vilanova, Jaume	Rocafort de Queralt	14/04/1938	23/04/1938
Mittestrass, Carles O	Cornella de Llobregat	15/02/1938	27/02/1938
Molins i Salallasera, Anna	No consta	24/11/1937	03/12/1937
Molins i Salallasera, Antoni	No consta	24/11/1937	03/12/1937
Molins i Salallasera, Josep	No consta	24/11/1937	03/12/1937
Molins i Salallasera, Salvador	No consta	24/11/1937	03/12/1937
Monset i Soldevila, Josep	Terrassa	19/08/1937	07/09/1937
Montaner i Bruch, Josep	Torroella de Montgrí	24/11/1937	12/12/1937
Montserrat i Virgili, Francesca	No consta	29/06/1937	12/07/1937
Mor i Xammar, Joan	Albagés	11/04/1938	22/04/1938
Moré i Comas, Josep Maria	No consta	16/11/1937	25/11/1937
Morera i Perpiñà, Josep	Ribes de Freser	19/10/1937	14/11/1937
Morera i Ventalló, Santiago	Terrassa	11/11/1937	19/11/1937
Mujal i Suárez, Pere	No consta	29/03/1938	12/04/1938
Musolas i Padreny, Antoni	Riera de Gaià	26/11/1938	15/12/1938
Muxart i Llopart, Armengol	No consta	25/01/1938	14/02/1938
Nabarra i Climent, Antoni	Talarn	01/03/1938	24/03/1938
Nierga i Mercader, Dolors	Desvalls	09/08/1938	16/08/1938

Niubo i Coma, Josep	Ribes de Freser	14/04/1938	18/05/1938
Novan i Gambandé Pau	Vilanova de Meià	10/03/1938	10/04/1938
Noya i Esbert, Joan	Castellví de Rosanes	03/08/1937	07/08/1937
Oliva i Gaset, Josep	Vilanova de Meià	10/03/1938	18/05/1938
Oliva i Subirats, Francesc	Amposta	15/02/1938	26/02/1938
Oms i Ferrer, Josep Maria	No consta	10/03/1938	23/03/1938
Orfeo Calellenc	Calella	08/03/1938	05/04/1938
Orfeo Martinenc	Barcelona	03/03/1938	09/04/1938
Ortiz i Florejachs, Jaume	Corbins	07/02/1938	20/02/1938
Padró i Torras, Mercè	Palau-solità	10/08/1937	19/08/1937
Padrós i Cascante, Josep	Papiol	26/11/1938	16/12/1938
Pagès i Elias, Roser	Far d'Empordà	28/09/1937	04/10/1937
Pagès i Gili, Francesc	No consta	16/10/1937	23/10/1937
Pahissa, Agustina	No consta	18/01/1938	28/01/1938
Palau i Profitós, Josep	Terrassa	03/09/1937	14/09/1937
Pallarès i Delsors, Ferran	No consta	01/03/1938	16/03/1938
Paloma i Raventós, Vicenç	No consta	06/01/1938	27/01/1938
Par i Tusquets, Alfons	Cerdanyola del Vallès	09/03/1938	06/05/1938
Parellada i Mitjans, Josep	Begues	14/04/1938	18/05/1938
Parera i Masaguer, Elisi	Dos Rius	06/09/1938	16/10/1938
Parés i Ricart, Josep	No consta	24/03/1938	08/04/1938
Parramon i Castany, Ramon	Bisaura de Ter	29/06/1937	14/07/1937
Parramoni Folerà, Josep	Ribes de Freser	24/03/1938	03/04/1938
Pascual de Llanza, Soletat	Viladrau	26/08/1937	08/10/1937
Pascual i Llopis, Joan	No consta	01/03/1938	14/03/1938
Pascual i Planas, Joan	No consta	10/03/1938	23/03/1938
Pascual i Pons, Josep	No consta	14/12/1937	23/12/1937
Pastor i Surroca, Angel	Ribes de Freser	23/03/1938	07/04/1938
Pedemonte i Llobet, Emili	Calella	15/02/1938	28/02/1938
Peitx i Jordana, Rossend	Barcelona	29/06/1937	09/07/1937
Peix i Portabella, Rosa	Parròquia de Ripoll	22/03/1938	28/03/1938
Pena i Blanc, Josep	Capçanes	03/02/1938	19/02/1938
Perucho i Forné, Antoni	No consta	25/01/1938	13/02/1938
Petit i Ros, Jaume	Begues	05/04/1938	21/04/1938
Pibernat i Martí, Artur	Olot	23/12/1937	23/01/1938
Picañol i Peirato, Xavier	No consta	15/02/1938	21/02/1938
Piera i Comas, Josep	No consta	26/10/1937	14/11/1937
Piñol i Navarro, Manuel (en nom dels Hereus Piñol i Navarro)	Rasquera	15/03/1938	27/03/1938
Planas i Doria, Mercè	Barcelona	08/03/1938	24/03/1938
Plantada i Artigas, Josep	Vilassar de Mar	02/12/1937	12/12/1937
Plurima de Vilafranca del Penedès	Vilafranca del Penedès	17/08/1938	27/08/1938
Porqueres i Borrull, Antoni	Reus	26/04/1938	13/05/1938
Portela i Valladares, Manuel	No consta	30/09/1937	11/10/1937
Pratmarsó i Soler, Miquel	Centelles	05/04/1938	21/04/1938
Productos Lacteos SA de Manlleu	Manlleu	18/10/1938	22/01/1939
Puig i Orriols, Pere	No consta	14/02/1938	04/03/1938
Puig i Plaja, Josep	No consta	05/04/1938	21/04/1938
Puiggrós i Vall, Bartomeu	No consta	23/12/1937	27/01/1938
Pujadas i Sangenis, Ramon	No consta	25/01/1938	20/02/1938
Pujol i Bosch, Simó	Ribes de Freser	15/03/1938	01/04/1938
Pujol i Miro, Bonaventura	Borredà	10/03/1938	23/03/1938
Pujol i Vidal, Carme	Dosrius	26/08/1937	24/09/1937
Rabascall i Ciurana, Joan Bautista	Duesaigües	10/03/1938	05/04/1938
Rabassa, Dolors, vídua d'Estrada	No consta	10/03/1938	24/03/1938
Ramoneda i Pujol, Jaume	Rubi	19/04/1938	20/05/1938
Ravella i Margenat, Assumpció	Rubi	01/03/1938	17/03/1938

Raventós i Santoma, Antoni	No consta	10/03/1938	24/03/1938
Recolons i Montalat, Esteve	Palafugell	15/02/1938	05/03/1938
Recolons i Montalat, Dionis	Palafugell	22/02/1938	07/03/1938
Reparada i Gallart, Carme, vídua de Sentmenat	Barcelona	01/03/1938	12/03/1938
Ribalta, Àngela, vídua de d'Aguilera	Cirerer de Llobregat	18/01/1938	11/02/1938
Ribas i Compañía, Sociedad en C	Calella	10/03/1938	18/05/1938
Ribé i Saltó, Salvador	Pobla de Claramunt	26/11/1938	12/12/1938
Ribot i Mercader, Carles	Sesrovires	15/03/1938	28/03/1938
Riera i Arimany, Rosalia	Vallfogona de Balaguer	01/03/1938	14/03/1938
Riera i Doy, Josep	Arenys de Mar	26/04/1938	13/05/1938
Riera i Doy, Manuel	Arenys de Mar	23/12/1937	31/12/1937
Riera i Duran, Teresa, vídua de Quintilla	No consta	13/01/1938	28/01/1938
Riera i Sans, Tomàs	No consta	01/02/1938	18/02/1938
Riera i Vidal, J	No consta	01/02/1938	18/02/1938
Rifà i Anglada, Eduard	Manlleu	20/10/1937	28/10/1937
Rifà i Anglada, Jaume	No consta	24/11/1937	03/12/1937
Rius I Ferrer, Paula, vídua de Mestres	Subirats	27/01/1938	14/02/1938
Rius i Elies, Jaume	Vilanova de Moià	15/03/1938	28/03/1938
Riva i García, Societat Mercantil	No consta	10/03/1938	18/03/1938
Riviere i Chavany, Anna	No consta	22/03/1938	07/04/1938
Rubert i Comas, Joan	Far de l'Empordà	04/12/1937	13/12/1937
Roca i Viladrich, Miquel	Barcelona	22/02/1938	08/03/1938
Roca, Antonia, vídua Mata	Rubí	10/03/1938	27/03/1938
Rocamora i Pi, Francesc	No consta	29/03/1938	13/04/1938
Rodó i Casanovas, Alfons	No consta	14/12/1937	08/01/1938
Roma i Carbonell, Ramon	Ribes de Freser	15/03/1938	28/03/1938
Romero, Antonia, vídua De Pladellorens	No consta	10/03/1938	23/03/1938
Romo i Raventós, Eusebi	No consta	06/01/1938	27/01/1938
Raurell i Casadesús, Pius	Gironella	26/11/1938	16/12/1938
Rovirosa i Albet, Josep	El Vendrell	16/09/1937	13/10/1937
Rufi i Carné, Gabriel	No consta	14/12/1937	22/01/1938
Rull i Oliva, Gregori	El Catllar	22/09/1937	08/11/1937
Ruyra i Oms, Joaquim	Palafolls	01/09/1937	06/11/1937
Sagnier i Vilavecchia, Leopold	No consta	26/10/1937	14/11/1937
Salallasera i Campreciós, Antonia	No consta	03/02/1938	19/02/1938
Salat i Gili, Josep	La Floresta	02/12/1937	02/01/1938
Salvà i López, Josep	Barcelona	03/09/1937	10/09/1937
Sandiumenge i Puig, Josep	Pi de Llobregat	19/08/1937	20/09/1937
Sans i Coll, Eusebi	Barcelona	14/12/1937	14/01/1938
Sanz i Gómez, Josep	No consta	14/12/1937	14/01/1938
Sardà i Trins, Ramona	Vilafranca Penedès	05/04/1938	19/04/1938
Satorras i Macià, Josep I	La Selva del Camp	25/01/1938	02/02/1938
Sauret i Marsal, Jaume	Cerdanyola del Vallès	06/01/1938	27/01/1938
Segarra i Oller, Joan	Castellbisbal	22/07/1938	29/07/1938
Serès i Pablo, Francesc	No consta	04/01/1938	25/01/1938
Serra i Adroher, Joan	Sant Pol de Mar	01/03/1938	17/03/1938
Serra i Adroher, Ramon	Sant Pol de Mar	28/09/1937	13/10/1937
Serra i Adroher, Teresa	Sant Pol de Mar	01/03/1938	18/03/1938
Serra i Castany, Joaquim	Sant Pol de Mar	09/08/1938	16/08/1938
Serra i Guasch, Joaquina	Montornès del Vallès	18/11/1937	28/11/1937
Serra i Mas d'Elies, Assumpció	Montserrat	26/04/1938	08/05/1938
Serra i Vinyals, Joan	Organyà	08/02/1938	19/02/1938
Serracanta i Vilaclara, Lluís	Rellinars	17/01/1939	23/01/1939
Serrano i Montijano, Ferran	No consta	14/02/1938	04/03/1938
Servent i Bordet, Joaquim	Tremp	29/03/1938	15/04/1938
Sindreu i Estruch, Joaquim	Abella de la Conca	03/05/1938	17/05/1938

Siscart i Carbó, Francesc	Tremp	26/04/1938	13/05/1938
Sisquella i Vilaró, Francesc	Fonts de Sacalm	22/02/1938	11/03/1938
Sobrepera i Vicens, Trinitat	Cantallops	01/02/1938	18/02/1938
Societat "La Sempreviva", de Campdevàdol	Campdevàdol	26/08/1938	09/09/1938
Societat Almirall, Jorba, Orpí i Companya	Piera	08/02/1938	10/03/1938
Sola i Sert, Adolf	No consta	10/03/1938	26/03/1938
Soldevila i Casas, Lluís	Tavernoles	23/12/1937	15/01/1938
Solé i Gallart, Joan	Bellvei del Penedès	03/09/1937	18/09/1937
Suau i Nosteench, Dolors	Bellvei del Penedès	03/09/1937	18/09/1937
Soler i Casals, Climent	Castell d'Areny	04/11/1937	16/11/1937
Soler i Coll, Josep Maria	No consta	28/10/1937	06/11/1937
Soletat Pascual, vídua de Ramon Bofill	Viladrau	26/08/1937	08/10/1937
Sopena i Domper, Carme	No consta	14/12/1937	14/01/1938
Sopena i Domper, Joaquim	No consta	14/12/1937	14/01/1938
Soulera i Martí, Clotilde	Reus	22/02/1938	08/03/1938
Soulera i Martí, Joan	Reus	22/02/1938	08/03/1938
Soulera i Martí, Maria	Reus	22/02/1938	08/03/1938
Soulera i Martí, Pere	Reus	22/02/1938	08/03/1938
Sucesores de Aceros Electricos	No consta	28/10/1938	16/11/1938
Sumalla i Quintana, Dolors, vídua de Miret	Vilamajor	06/01/1938	30/01/1938
Suministros Industriales i Marítimos SA	Barcelona	05/10/1937	02/11/1937
Suqué i Sucona, Artur	Reus	10/03/1938	31/03/1938
Sussana i Serra, Federico	No consta	19/10/1937	14/11/1937
Tey i Reines, Josep	No consta	26/01/1938	14/02/1938
Tiana i Botey, Maria	Capellades	29/03/1938	01/06/1938
Tobella i Ferrer, Jaume	Sesrovires	30/11/1937	27/12/1937
Tomàs i Dalmau, Joan	Rocafort de Queralt	14/04/1938	18/05/1938
Tora i Arnau, Llàtzer	No consta	28/12/1937	27/01/1938
Torné i Anglès, Antoni	La Floresta	14/12/1937	03/01/1938
Torra i Huberti, Francesc	No consta	22/02/1938	08/03/1938
Torras i Domènech, Salvador	Tordera	05/08/1937	14/08/1937
Torres i Janer, Joana	Piera	18/01/1938	10/02/1938
Torrent i Clarà, Robert	Castelldefels	10/08/1937	19/08/1937
Torrents i Vidal, Jaume	No consta	08/03/1938	22/03/1938
Tort i Mensa, Joan	Molins de Llobregat	18/01/1938	01/02/1938
Tos i Ballvé, Josep	Palau-solità	10/08/1937	01/09/1937
Tous, Teresa, vídua de Bofarull	No consta	07/01/1938	19/01/1938
Trabal i Palet, Ramon	No consta	21/12/1937	16/01/1938
Trenchs i Codonés, Domènec	No consta	28/03/1938	13/04/1938
Triginer i Sabater, Gil	Vilanova de Meià	28/10/1938	16/11/1938
Trillas i Navarro, Jaume	El Vendrell	04/01/1938	27/01/1938
Tuca i Cerda, Abelard	Barcelona	22/07/1938	31/07/1938
Turú i Sellès, Irene	No consta	18/01/1938	25/01/1938
Ubach i Aymerich, Lluís	Terrassa	23/11/1937	05/12/1937
Unión Industrial Metalúrgica	Barcelona	05/04/1938	22/04/1938
Uño i Codina, Josep	Ripoll	09/03/1938	22/03/1938
Urgell i Totosaus, Joana	No consta	01/02/1938	18/02/1938
Valls i Font, Ignasi	No consta	15/02/1938	04/03/1938
Ventura i Tous, Francesca, Hereus de Joan Borràs	Pins del Vallès	01/02/1938	11/02/1938
Vendrell i Sala, Josep	Barcelona	02/11/1937	18/01/1938
Verdes i Minguet, Rosa	La Floresta	02/12/1937	02/01/1938
Vidal de Llobatera i Albò, Josep Maria	Llagostera	05/04/1938	17/04/1938
Vidal i Ortoneda, Andreu	Cambrils	25/11/1937	12/12/1937
Vidal i Pons, Climent	No consta	28/12/1937	11/01/1938
Vidal i Serra, Francesc	No consta	04/01/1938	27/01/1938
Vidal i Vicens, Rosa	No consta	29/06/1937	18/07/1937

Vídua de Ramon Sàlvia	Vilanova de la Barca	22/03/1938	24/05/1938
Vilà i Marquès, Manuel	Barcelona	24/03/1938	11/04/1938
Vilà i Marquès, Maria	No consta	08/02/1938	20/02/1938
Vilà i Ferres, Teresa	Vallgorguina	18/01/1938	10/02/1938
Vila i Teixidó, Francesc Xavier	Quirze de la Serra	29/03/1938	14/04/1938
Viladarga i Buxó, Josep	Barcelona	04/11/1937	14/11/1937
Viladecans i Antonell, Ignasia	La Riba	08/03/1938	31/03/1938
Vilaró i Valls, societat	No consta	10/03/1938	23/03/1938
Vilatimó i Gali, Antoni	Ribes de Freser	05/04/1938	19/04/1938
Vilella i Casarramona, Jaume	Terrassa	19/08/1937	12/10/1937
Villalonga i Balam, Ferran	Tossa	01/09/1937	22/10/1937
Vim i Nató, Concepció	Port de la Selva	27/01/1938	11/02/1938
Viñals i Font, Bonaventura	Flaçà	26/10/1937	19/11/1937
Vives i Bonastre, Vicenç	Aigüestoses de Llobregat	16/12/1937	14/01/1938
Vives i Torné, Manuel	La Floresta (Lleida)	30/11/1937	06/01/1938

ANNEX 4: COMPILACIÓ DE LA LEGISLACIÓ D'APROPIACIONS I RESPONSABILITATS DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA I D'ALTRES NORMES VINCULADES O RELACIONADES SEGONS DATA PUBLICACIÓ

Decret del Conseller delegat de Sanitat i Assistència Social de 28 de juliol del 1936 pel qual la Generalitat de Catalunya s'apropia, mentre ho consideri necessari, totes les institucions i establiments classificats com a beneficència particular que existeixen a Catalunya (DOGC número 211 de 29 de juliol del 1936)

Decret de la Conselleria de Justícia i Dret de 5 d'agost de 1936 sobre apropiacions (BOGC número 220 de 7 d'agost de 1936)

Decret del Conseller de Cultura de 8 d'agost de 1936 pel qual tots els museus i col·leccions arqueològiques de Catalunya així com totes les ruïnes i monuments arqueològics o zones d'excavacions són incorporats al patrimoni del Poble i posats sota la salvaguarda de la Generalitat (DOGC número 224 de 11 d'agost de 1936)

Decret de la Conselleria d'Agricultura i Proveïments de 13 d'agost de 1936 sobre ocupacions de béns immobles (BOGC número 227 de 14 d'agost de 1936)

Ordre Circular de la Conseller d'Agricultura i Proveïments de 17 d'agost de 1936 sobre comunicació per part dels Ajuntaments de Catalunya de les finques i explotacions agrícoles ocupades (BOGC número 232 de 19 d'agost de 1936)

Decret de la Conselleria d'Agricultura i Proveïments de 27 d'agost de 1936 sobre sindicació obligatòria dels treballadors del camp (DOGC número 243 de 30 d'agost de 1936)

Ordre del Conseller d'Agricultura i Proveïments, de 29 d'agost de 1936, sobre mesures d'urgència per atendre les despeses d'explotació de les finques incautades (DOGC número 243 de 30 d'agost de 1936)

Ordre del Conseller d'Agricultura i Proveïments, de 4 de setembre de 1936, sobre un pla general d'aprofitament de les finques, explotacions agrícoles i empresarials comercials i industrials que tractes en productes de camp (DOGC número 253 de 9 de setembre de 1936)

Decret de la Conselleria de Cultura de 18 de setembre de 1936 pel qual la Generalitat s'apropia de Santuaris i Ermites existents en el territori de Catalunya (DOGC número 263 de 19 de setembre de 1936)

Decret de la Conselleria de Presidència de 6 d'octubre de 1936 sobre adscripció del Comitè d'Apropiacions a la Conselleria de Presidència (DOGC número 289 de 15 d'octubre de 1936)

Decret de la Conselleria de Cultura de 13 d'octubre de 1936 on queden exceptuats de l'apropiació general que disposa l'article 1 del Decret del 18 de setembre de 1936 els Santuaris i Ermites que en aquesta data eren propietat dels Ajuntaments (DOGC número 291 de 17 d'octubre de 1936)

Decret del Conseller Primer de 24 d'octubre de 1936 sobre la regulació de la col·lectivització de les empreses industrials i comercials de Catalunya (DOGC número 302 de 28 d'octubre de 1936)

Decret de la Conselleria de Sanitat i Assistència Social, de 13 de novembre de 1936, pel que passen a propietat dels Municipis les fonts d'aigües mineromedicinals, llurs establiments i terrenys compresos (DOGC número 322 de 17 de novembre de 1936)

Decret de la Conselleria de Finances de 30 de novembre de 1936 de mesures excepcionals, entre d'altres, les d'ordenar i sistematitzar les apropiacions, intervencions i moviments de cabals en relació als béns de tota mena corresponents a persones, entitats i organismes directament o indirectament complicats en l'aixecament militar (DOGC número 329 de 24 de novembre de 1936)

Decret de la Conselleria d'Agricultura, de 5 de gener de 1937, pel que són declarats nuls tots els contractes de conreu vigents el 19 de juliol de 1936 (DOGC número 7 de 7 de gener de 1937)

Decret de la Conselleria Primera i de Finances, número 1 de 9 de gener de 1937, de municipalització de serveis (DOGC número extraordinari de 18 de gener de 1937)

Decret de la Conselleria Primera i de Finances, número 10 de 9 de gener de 1937, de creació de la Comissió de Responsabilitats (DOGC número extraordinari de 18 de gener de 1937)

Decret de la Conselleria Primera i de Finances, número 11 de 9 de gener de 1937, pel qual s'aprova el Reglament de la Comissió de Responsabilitats (DOGC número extraordinari de 18 de gener de 1937)

Ordre del Conseller Finances numero 12, de 9 de gener de 1937, pel qual es dicten normes per a la destinació dels immobles apropiats (DOGC número extraordinari de 18 de gener de 1937)

Decret de la Conselleria Primera i de Finances, número 13 de 9 de gener de 1937, pel qual es crea la Caixa de Reparacions i Auxilis (DOGC número extraordinari de 18 de gener de 1937)

Decret de la Conselleria Primera i de Finances, número 14 de 9 de gener de 1937, pel qual s'aprova el Reglament de la Caixa de Reparacions i Auxilis (DOGC número extraordinari de 18 de gener de 1937)

Decret de la Conselleria Primera i de Finances, número 15 de 9 de gener de 1937, pel qual es dissolt el Comitè d'Apropiacions (DOGC número extraordinari de 18 de gener de 1937)

Decret de la Conselleria Primera i de Finances, número 16 de 9 de gener de 1937, relatiu a la fiscalització de les apropiacions (DOGC número extraordinari de 18 de gener de 1937)

Decret de la Conselleria Primera i de Finances número 52 de 9 de gener de 1937 pel que es crea el servei tècnic del Crèdit i de l'Estalvi (DOGC número extraordinari de 18 de gener de 1937)

Ordre Circular de la Conseller de Seguretat Interior de 22 de de febrer de 1937 sobre la competència exclusiva del Tribunals en les declaracions de faccions i la confiscació dels seus béns (DOGC número 55 de 24 de febrer de 1937)

Ordre del Sots-Secretari de Finances, de 28 de març de 1937, per la qual es fixa un nou termini de lliurament de les apropiacions realitzades per les Corporacions, Organitzacions i particulars (DOGC número 98 de 8 d'abril de 1937)

Ordre del Sots-Secretari de Finances, de 15 d'abril de 1937, per la qual es dicten normes sobre les retencions a favor de la Caixa de Reparacions i Auxilis dels saldos dels comptes corrents bancaris i d'estalvi i de valors mobiliaris i altres efectes dipositats a

nom de les persones subjectes a les responsabilitats derivades de l'aplicació del Decret número 13 de 9 de gener de 1937 (DOGC número 113 de 23 d'abril de 1937)

Decret de les Conselleries de Justícia i de Finances, de 11 de juny de 1937, de municipalització de la propietat urbana (DOGC número 169 de 18 de juny de 1937)

Ordre del Conseller de Finances de 16 de juny de 1937 que dicta normes per a facilitar que els cabals provinents de sancions econòmiques imposades amb motiu de fets subversius siguin centralitzats a la Caixa de Reparacions i Auxilis (DOGC número 171 de 20 de juny de 1937)

Decret de la Conselleria d'Agricultura de 16 de juny de 1937 que preveu els drets ip deures dels actuals ocupants de finques i parcel·les amb la present collita de cereals (DOGC número 175 de 24 de juny de 1937)

Decret de la Conselleria d'Agricultura, de 14 de juliol de 1937, d'apropiació de les finques rústiques enclavades a territori català a les persones naturals i jurídiques que hagin participat directament o indirectament en el moviment sediciós (DOGC número 196 de 15 de juliol de 1937)

Decret del Conseller d'Agricultura de 14 d'agost de 1937 on determina les formes d'explotació de les terres (DOGC número 237 de 25 d'agost de 1937)

Ordre Circular del Conseller de Governació i Assistència Social de 6 de gener de 1938 on es fa avinent a tots els Alcaldes de Catalunya el compliment de les normes emanades de la Comissió de Responsabilitats (DOGC número 8 de 8 de gener de 1938)

Ordre del Conseller d'Economia de 16 de juny de 1938 on disposa que la Direcció General de Transport procedeixi a l'apropiació de tots els garatges de Catalunya i dels dispositius i distribuïdors de gasolina que no tinguin caràcter oficial (DOGC número 168 de 17 juny de 1938)

ANNEX 5: SIGLES UTILITZADES

ACR, Acció Catalana Republicana

ANC, Arxiu Nacional de Catalunya

ASA, Acció Social Agrària

BJDN, Butlletí Junta Defensa Nacional

BOC, Bloc Obrer i Camperol

BOGC, Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya

BOE, Butlletí Oficial de l'Estat

CADCI: Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria.

CEDA. Confederación Española de Derechas Autónomas

CNT, Confederació Nacional del Treball

CET. Coalició d'Esquerres Tarragonina

CM, Càrrecs municipals

CNT, Confederació Nacional de Treballadors

DNI, Document Nacional d'Identitat

DOGC, Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya

E.C., Empresa Col·lectivitzada

ERC, Esquerra Republicana de Catalunya

FETE, Federació Obrers Ensenyança

FO. Front Obrer.

FOSIG. Federació obrera Sindicats Indústria Gastronòmica de l'Estat.

GEPCI. Associació de Petits Comerciants i Industrials

GMN, Glorioso Movimiento Nacional.

GNR, Guardia Nacional Republicana

ICASI, Institut Català de Sant Isidre

PCC. Partit Comunista de Catalunya

POUM. Partit Obrer Unificat Marxista

PSUC. Partit Socialista Unificat de Catalunya

SIFNE, Servicio de Informacion de la Frontera del Norte de España.

STCE. Servei Tècnic del Crèdit i de l'Estalvi

TGC, Tribunal Garanties Constitucionals.

UC. Unió Ciutadana

UGT, Unió General de Treballadors

UME, Union Militar Española

UPA, Unió Provincial Agrària

UR, Unió de Rabassaires.

USC, Unió Socialista de Catalunya.

ANNEX 6: EQUIVALENCIA NOMS DELS MUNICIPIS MODIFICATS PER LA GENERALITAT REPUBLICANA EN ELS ANYS DE LA GUERRA CIVIL

Segons compilació dels onze Decrets promulgats per la Generalitat republicana que foren publicats en el Diari Oficial de la Generalitat de l'any 1937, números 1 de 1 de gener, 7 de 7 de gener, 28 de 28 de gener, 34 de 3 de febrer, 51 de 20 de febrer, 72 de 13 de març, 84 de 25 de març i 119 de 29 d'abril, tots ells de Seguretat i Interior, 160 de 9 de juny, de Governació, 193 de 12 de juliol i 268 de 25 de setembre, de Governació i Assistència Social.

ALT EMPORDÀ

Puigflorit Fluvià – Palau de Santa Eulalia

Marzà – Pedret i Marzà

Sescebes Empordà – Sant Climent Sescebes

Fluvià Empordà – Sant Miquel Fluvià

El Puig – Sant Morí

Empori – Sant Pere Pescador

ALT PENEDEÈS

Guardiola del Penedès – Font Rubí

La Torre del Penedès – Santa Fe del Penedès

Sesgarrigues – Sant Cugat Sesgarrigues

Llorenç d'Hortons – Sant Llorenç d'Hortons

Castellsarroca – Sant Marti Sarroca

Riudebitlles – Sant Pere Riudebitlles

Aigüesbones – Sant Quintí de Mediona

Sadurní d'Anoia – Sant Sadurní d'Anoia

ALT URGELL

Cerc-Ortedó – Cerc

Fígols de Segre – Fígols d'Organyà

Pla del Cadí – Pla de Sant Tirs

ANOIA

Hostalets de Pierola – Pierola

Els Prats d'Anoia – Els Prats del Rei

Sesgueioles – Sant Martí de Sesgueioles

Tous d'Anoia – Sant Martí de Tous

Sallavinera d'Anoia – Sant Pere Sallavinera

Aigüesbones de Montbui – Santa Margarida Montbui

BAGES

Navàs – Castelladral

Monistrol de Bages – Monistrol de Calders

Sasserra de Bages – Sant Feliu Sasserra

Riudor de Bages – Sant Fruitós de Bages

Vilatorrada de Cardener – Sant Joan de Vilatorrada

Bages d'en Selves – Sant Mateu de Bages

Graner de Bages – Santpedor

Guardiola de Bages – Sant Salvador de Guardiola

Castellet de Llobregat – Sant Vicenç de Castellet

BAIX EMPORDÀ

Calonge de la Costa Brava – Calonge de les Gavarres

Llevantí de Mar – Sant Antoni de Mar

Guíxols – Sant Feliu de Guíxols

Villarromà – Sant Joan de Palamós

Sadurní de l'Heura – Sant Sadurní de l'Heura

Riudaura d'Aro – Santa Cristina d'Aro

BAIX LLOBREGAT

Molins de Llobregat – Molins de Rei

Aiguestoses de Llobregat – Sant Andreu de la Barca

Vilaboi – Sant Boi de Llobregat

El Cirerer de Llobregat – Sant Climent de Llobregat

Sesrovires – Sant Esteve Sesrovires

Roses de Llobregat – Sant Feliu de Llobregat

El Pi de Llobregat – Sant Joan Despí

Horts de Llobregat – Sant Vicenç dels Horts

Pinedes de Llobregat – Santa Coloma de Cervelló

BAIX Penedès

Domenys del Penedès – Sant Jaume dels Domenys

Calders del Baix Penedès – Sant Vicenç de Calders

Oliva del Penedès – Santa Oliva

BARCELONÈS

El Pla del Besós – Sant Adrià del Besós

Gramenet de Besós – Santa Coloma de Gramenet

BERGUEDÀ

Frontanyà de la Roca – Sant Jaume de Frontanyà

Merlès – Santa Maria de Merlès

CERDANYA

Montellà i Martinet – Montellà de Cadí

CONCA BARBERÀ

Segarra de Gaià – Santa Coloma de Queralt

Perpetua de Gaià – Santa Perpetua de Gaià

GARRAF

Ribes del Penedès – Sant Pere de Ribes

GARRIGUES

Juncosa de les Garrigues – Juncosa

Bellaguarda – La pobla de la Granadella

GARROTXA

Finestres – Sant Aniol de Finestres

Hostoles – Sant Feliu de Pallerols

Poble de Llierca – Sant Jaume de Llierca

Puigsacalm – Sant Privat d'en Bas

Hostalets de Capsacosta – Sant Salvador de Bianya

Pau de Ser – Sant Pau

GIRONÈS

Salou de la Selva – Sant Andreu Salou

La Vall de Galligants – Sant Daniel

Tudela de Ter – Sant Gregori

Mollet de Ter – Sant Joan de Mollet

Desvalls – Sant Jordi Desvalls

Costa-roja de Terri – Sant Julià de Ramis

Vellmartí – Sant Martí Vell

El Pla de Ter – Santa Eugènia de Ter

LLUÇANÈS

Aurora de Lluçanès – Sant Boi de Lluçanès

MARESME

Cabrera de Mar – Cabrera de Mataró – Cabrera de Maresme

Premia – Premia de Dalt

Llavaneres – Sant Andreu de Llavaneres

Vilassar de Dalt – Sant Genis de Vilassar

Vallalta del Maresme – Sant Iscle de Vallalta

Llavaneres de Montalt – Sant Vicenç de Montalt

Montagut de Mar – Santa Susana

MOIANÈS

Quirze Safaja – Sant Quirze Safaja

Oló – Santa Maria d'Oló

MONTSIA

La Ràpita dels Alfacs – Santa Carles de la Ràpita

Plana del Montsià – Santa Barbarà

OSONA

Glevinyol de Ter – Les Masies de Sant Hipòlit

Serra de Grau – Sant Bartomeu de Grau

Voltregà – Sant Hipòlit de Voltregà

Calldetenes – Sant Martí de Riudeperes

Les Roques d'Osona – Sant Martí de Sobremunt

Bellserrat – Sant Pere de Torelló

Bisaura de Ter – Sant Quirze de Besora

Lloriana de Ter – Sant Vicenç de Torelló

Cecilia de Llobregat – Santa Cecília de Llobregat

Berga del Castell – Santa Eugènia de Berga

Riuprimer – Santa Eulalia de Riuprimer

PALLARS JUSSÀ

La Vall de Montsec – Sant Miquel de la Vall

Vila de Toló – Sant Salvador de Toló

PLA D'URGELL

Olèstria – Sidamon

RIPOLLÈS

Fontfreda de Ter – La Parròquia de Ripoll

Puig-alt de Ter – Sant Joan de les Abadesses

Segúries de Ter – Sant Pau de Segúries

Toses de la Muntanya – Toses

SEGARRA

Pineda de Segarra – Freixenet de Segarra

Vilanova de Segarra – Sant Antolí i Vilanova

SELVA

Buixalleu de la Selva – Sant Feliu de Buixalleu

Fonts de Sacalm – Sant Hilari Sacalm

Cladells de Vallors – Sant Miquel de Cladells

Farners de la Selva – Santa Coloma de Farners

TERRA ALTA

Horta de la Terra Alta – Horta de Sant Joan

URGELL

Plana de Riucorb – Sant Martí de Maldà

VALLÈS OCCIDENTAL

Pins del Vallès – Sant Cugat del Vallès

Quirze de la Serra – Sant Quirze de la Serra

Ripoll del Vallès – Sant Llorenç Savall

Perpètua de la Mogoda – Santa Perpètua de la Mogoda

VALLÈS ORIENTAL

Baix Montseny – Sant Celoni

Vallflorida – Sant Esteve de Palautordera

Codines del Vallès – Sant Feliu de Codines

Alba del Vallès – Sant Fost de Campsentelles

La Força – Sant Pere Vilamajor

Ronçana del Vallès – Santa Eulalia Ronçana

Palautordera – Santa Maria de Palautordera

Bellguarda, Calldetenes, Els Hostalets de Pierola, Montellà i Martinet, Navàs, Vilanova del Vallès i Vilassar de Dalt, un cop recuperada la democràcia, a la mort de Franco, van acordar l'adopció del nom establert durant l'etapa republicana.

ANNEX 7: BIBLIOGRAFIA CITADA I DIARIS I ARXIVS CONSULTATS

AZAÑA DIAZ, Manuel. *Diarios de guerra*. Editorial Planeta De Agostini, Barcelona 2005.

BOQUERAS DIAGO, Ester, directora. *Les publicacions de la Generalitat de Catalunya,*

1931-1939, Col·lecció “Referents” 20. Generalitat de Catalunya. Barcelona, 2023.

BRICALL, Josep Maria. *Aproximación a los Decretos de S'Agaro*. Revista Studia Histórica Contemporánea. Volumen 3, número 4. 1985

BARRULL PELEGRI, Jaume, *Violència popular i justícia revolucionaria. El Tribunal Popular de Lleida (1936-1937)*. Pagès Editors. Lleida, 1995.

BRUFAU PRATS, Jaume. *De xerric a capità d'empresa. Memòries de Joan Brufau Cusidó ampliades pèl seu fill*. Editorial Fundació Lluro. Mataró, 2014

CASAS SORIANO, JUST. *Els fets de juliol del 1936 a Barcelona*. Editorial Base. Barcelona, 2016.

CASAS SORIANO, Just. *Les relacions socials durant la Generalitat republicana. Sindicalisme, empresa i jurats mixtos. La Conselleria de Treball 1931-36*. Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona. Barcelona, 2000.

CASTELLS DURAN, Antoni. *Les col·lectivitzacions a Barcelona 1936-1939*. Editorial Hacer. Barcelona, 1993

CHICA FERNANDEZ, Pau. *Andorra i la Guerra Civil Espanyola*. Aloma Editors. Andorra 2022.

CRUELLES i PIFARRÉ, Manuel. *La revolta del 1936 a Barcelona*. Galba Edicions. Barcelona, 1976. 2ª edició.

DE LA CUEVA MERINO, Julio i MONTERO GARCIA, Feliciano, editores. *La secularización conflictiva. España (1898-1931)*. Article de GONZALEZ GUEVA, Pedro Carlos *La guerra civil de la espiritualidad: el catolicismo español y sus enemigos (1898-1936)*. Editorial Biblioteca Nueva. Madrid, 2007

DIEZ DE LOS RIOS San JUAN, Maria Teresa. *Inventari de la documentació de la Generalitat de Catalunya al Archivo Histórico Nacional Sección Guerra Civil. Generalitat de Catalunya*. Departament de Cultura. Barcelona, 1992.

DUEÑAS ITURBE, Oriol i SOLÉ BARJAU, Queralt. *El juez Josep Maria Bertran de Quintana (1884-1960): compromiso político y cementerios clandestinos*. Revista Hispania. Volum LXXIV, número 246.

DUEÑAS ITURBE, Oriol i MARTIN BERBOIS, Josep Lluís, editors. *La Guerra Civil al territori. Lleida, Girona i Tarragona*. Memorial Democràtic. “Col·lecció Referents”. 9. Generalitat de Catalunya. Departament d’Afers i Relacions Institucionals i Exteriors i Transparència. Barcelona, 2017.

ESCULIES I SERRAT, Joan. *Artemi Aiguader. Posar ordre a la rereguarda*. Fundació Josep Irla. Barcelona, 2021, pagina 107.

FERNANDEZ JOSE, Xavier i VIRGILI PONS, Isidre. *Els documents dels Baix Gaià a Salamanca*. Centre D’Estudis d’Altafulla 2006.

FIGUERAS ARTIGAS, Josep Maria, director científic. *Historia del periodisme a Catalunya*. Editorial Sapiens. Barcelona 2016.

FIGUEROLA I GARRETA, Jordi. *El Bisbe Morgades i la formació de l’Església catalana contemporània*. Biblioteca Abad Oliba, 139. Publicacions de l’Abadia de Montserrat. Barcelona 1994, pàgines 707 a 715.

FONTANA, Josep i VILLARES, Ramon, directors, i CASANOVA, Julian, *Historia de España . Volum 8, República i Guerra Civil*. Editorial Critica, Barcelona 2007.

GALBE LOSHUERTOS, José Luis. *La Justicia de la República Memorias de un fiscal del Tribunal Supremo en 1936*. Marcial Pons, Ediciones de la Historia SA. Madrid, 2011

GARCIA OLIVER, JUAN. *El eco de los pasos*. Virus Editorial. Barcelona, primera edició, 2021 y Ruedo ibérico, primera edició 1978.

HURTADO MIRO, Amadeu. *Quaranta anys d’advocat. Història del meu temps 1894-1936* Edicions 62. Barcelona, maig 2011.

LAGUNA REYES, Alberto i VARGAS MARQUEZ, Antonio. *La Quinta Columna. La guerra clandestina tres las líneas republicanas 1936-1939*. La esfera de los libros. Madrid, 2019.

MARIN SILVESTRE, DOLORS. *Francesca Bonnemaison : educadora de ciutadanes*. Diputació de Barcelona. Barcelona, 2023.

MARTIN BERBOIS, Josep Lluís, editor literari. 1936: Desplaçaments forçosos i primers exilis. Edita Generalitat de Catalunya. Memorial Democràtic. Barcelona, 2020.

MARTIN RAMOS, José Luis. *Guerra y revolución en Catalunya 1936-1939*. Editorial Planeta. Barcelona, 2018.

MARTIN RAMOS, José Luis. *Els documents de l'Arxiu Tarradellas. Josep Tarradellas. La Guerra Civil (1936-1939)* Edicions Dau. Barcelona, 2013.

MARTINEZ BANDE, José Manuel. *La Campaña de Cataluña*. Monografías de la Guerra de España, número 14. Servicio Histórico Militar. Editorial San Martín. Madrid, 1979.

MATTHEWS, James. *Soldados a la fuerza. Reclutamiento obligatorio durante la Guerra Civil 1936-1939*. Alianza Editorial. Madrid, 2013.

MAYAYO, ANDREU, article *La Revolució al camp de la col·lecció Catalunya durant la Guerra Civil dia a dia*, dirigida per Josep Maria Solé Sabaté i Joan Villarroya. Edicions 62-La Vanguardia. Barcelona, 2006.

MERINO SANCHEZ, JACINT. *Los militares se sublevan en Barcelona*. Editorial Base. Barcelona, 2013.

MONTERO MORENO, Antonio. *Historia de la persecución religiosa en España 1936-1939*. Editorial Católica, Madrid 1961.

MORADIELOS, Enrique. *Textos y discursos políticos de Juan Negrín*. Centro de Estudios Políticos y Constitucionales. Madrid, 2010.

MOTA MUÑOZ, Jose Fernando. *Viva Catalunya Española*. Universitat de València, 2020.

MOTA MUÑOZ, José Fernando. *Els ultres de la Peña Iberica; futbol, espanyolisme i violència a Barcelona (1925-1931)* Manifest Llibres. Barcelona, 2024.

NADAL FARRERAS, Joaquim i CAPDEVILA CANDELL, Mireia, editors. *El patrimoni artístic català durant la Guerra Civil Espanyola*. Col·lecció Referents 18. Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia. Memorial Democràtic. Barcelona 2022.

OLIVA LLORENS, Jordi. *L'estudi del cost humà de la Guerra Civil a Catalunya. Procés de recerca, fonts documentals i línies d'investigació (1936-1945)* Col·lecció "Referents", 21 Memorial Democràtic. Generalitat de Catalunya. Barcelona, 2024.

ORENZSANA PI, Antoni. *L'Autobús de la mort a Falset* Ara Llibres. Barcelona, 2009.

PAGÉS BLANCH, Pelai. *Justícia i Guerra Civil*. Editorial Base. Barcelona 2015

PASTOR PETIT, Domènec. *Traïdors a Catalunya. La Cinquena Columna. (1936-1939)*. Editorial Base. Barcelona 2006.

PÉREZ BARO, Albert. *Trenta anys de col·lectivisme a Catalunya*. Edicions Ariel, Barcelona 1970.

PEREZ CARRASCO, YOLANDA. *Patrimonio Confiscado*. Editorial Base. Barcelona, primera edició 2018.

PÉREZ NESPEREIRA, Manuel. *Martí Barrera. Sindicalista, impressor, polític*. Fundació Irla. Barcelona 2014

PÉREZ NESPEREIRA, Manuel. *Jaume Aiguader. La nació popular*. Fundació Irla. Barcelona 2018

PIQUÉ I PADRÓ, Jordi, *La Crisi de la Rereguarda. Revolució i Guerra Civil a Tarragona (1936-1939)* Diputació de Tarragona. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Biblioteca Abad Oliba. Barcelona, 1998.

PIRIZ GONZÁLEZ, Carlos, *En zona Roja. La Quinta Columna en la Guerra Civil Espanyola*. Editorial Comares. Granada, 2022.

PONS GARLANDI, Joan. *Un republicà enmig de faistes*. Edicions 62. Barcelona 2008

POZO GONZALEZ, Josep Antoni, *Poder legal i poder real en la Catalunya revolucionaria de 1936*. Ediciones Espuela de Plata. Sevilla 2012 i *Catalunya antifeixista. El Govern Tarradellas enfront de la crisi política i el conflicte social*. Edicions Dau, Barcelona, 2012.

PUY JUANICO, Josep. *Samuel Morera. Alcalde Republicà de Terrassa*. Fundació Josep Irla. Barcelona 2019.

RAGUER, Hilari. *La pólvora y el incienso. La Iglesia en la Guerra Civil espanyola (1936-1939)* Ediciones Península. Barcelona 2001.

RIERA GASSIOT, Ignasi. *Els catalans de Franco*. Plaza Janés Editores S.A. Barcelona, 1998.

ROJAS VILA, CARLOS. *La guerra en Catalunya*. Plaza Janés Editores S.A Barcelona, 1979.

SAGUÉS SAN JOSÉ, Joan. *Una ciutat en guerra. Lleida en la guerra civil espanyola (1936-1939)*. Biblioteca Abad Òliba, número 246. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona, 2003.

SALES I PIÑEIRO, Francesc, SALES I MOR, Laia I SERRA I ALDOMA, Omar. *Lo sindicat de Maials*. Edita Cooperativa del Camp Foment Maialenc i Secció de Crèdit. Lleida, 2019.

SANCHO PARIS, Daniel. *Amalia Soler de Tort (1837-1918) La família, la seva història i el llegat*. Fundació Amalia Soler. Vilafranca del Penedès, 2019.

SEMPRUM MAURA, Carlos. *Revolució i contrarevolució a Catalunya*. Editorial Dopesa. Barcelona, 1975.

SERRALLONGA i URQUIDI, Joan. *Refugiats i desplaçats dins la Catalunya en guerra (1936-1939)*. Editorial Base, Barcelona 2004. Primera edició.

SOLÉ SABATÉ, Josep Maria, director científic *La Guerra Civil a Catalunya*. Edicions 62. Barcelona 2004. Volum 1, article de RUA, Jose Manuel, *L'exili de 1936*, i Volum 2, article de CUELLAR GISBERT, Juli. *Dissolució dels Comitès Centrals de Milícies Antifeixistes*.

SOLÉ SABATÉ, Josep Maria, i VILLAROYA FONT, Joan. *La repressió a la rereguarda de Catalunya (1936-39)* Volum I. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1990.

TERMES ARDEVOL, Josep I CONSUL I PORREDON, Arnau. *La Guerra Civil a Catalunya*. Editorial Pòrtic. Barcelona, segona edició 2018.

THOMAS, Maria *La fe y la furia. Violencia anticlerical popular e iconoclastia en España, 1936-1939*. Editorial Comares. Granada, 2014.

VELO I FABREGAT, Elisabet i VALLÈS MUÑÍO, Daniel *La represa de l'activitat normativa de Catalunya en l'etapa republicana (1931-1939)* Generalitat de Catalunya. Barcelona, 2024.

VIRGILI FERRANDO, Eduard. *Eufòria i por a la rereguarda. El procés revolucionari a Salomó (Juliol de 1936 – Maig de 1937)*. La Resclosa, número 24. Centre d'Estudis del Gaià. 2020-

DIARIS OFICIALS

COL·LECCIÓ EN LINIA DEL DIARI OFICIAL DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA. <https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/>.

ARXIUS

ARXIU NACIONAL DE CATALUNYA. Documentació de la Generalitat de Catalunya en l'Arxiu Històric Nacional, secció Guerra Civil. Documents de Salamanca.

ARXIU MONTSERRAT TARRADELLAS i MACIA. Monestir de Poblet. Fons Conseller Josep Tarradellas i Joan. (Guerra Civil, Finances) (1936-1939).

MEMORIAL DEMOCRÀTIC DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA. memoria.gencat.cat/ca/que-fem/banc-memoria-democratica/fons/cost-huma-de-la-guerra-civil/